

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохраняются все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как наименование о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отключайте автоматические запросы.
Не отключайте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

№ 3265

АРХИВЪ ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

З ФОНДІВ
В. Б. У.
ВИЛУЧЕНО

З ФОНДІВ
В. Б. У.
ВИЛУЧЕНО

АРХИВЪ
ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССІИ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,
ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННЮЮ

ПРЕДЪ

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЬ-ГУБЕРНАТОРЪ.

ЧАСТЬ ПЯТАЯ.

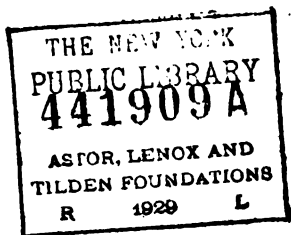
АКТЫ О ГОРОДАХЪ.

(1432—1798).

ТОМЪ I.

КІЕВЪ.

Въ Университетской Типографіи.
1869.

Печатать разрешается. Октября 26 дня 1868 года.

Председатель Комиссии *М. Юзефовичъ.*

УЧЕБНИКЪ
ПО
ИСТОРИИ

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Предлагаемый томъ заключаетъ въ себѣ акты, относящіеся къ исторіи городовъ Южно-русскаго края. Акты эти указываютъ на то, что города въ Южной Руси возникали въ силу трехъ различныхъ историческихъ причинъ и потому, въ теченіи своего существованія, имѣли тройное значеніе: 1) Городъ представлялъ въ государствѣ отдѣльную юридическую единицу, община городская управлялась особенными законами; жители города пользовались особенными правами, отличными отъ правъ, присвоенныхъ другимъ жителямъ края—они составляли отдѣльное сословіе.—2) Городъ былъ центромъ торговой и промышленной дѣятельности и жители его отличались отъ другихъ сословій не только правами, но и качествомъ занятій и сферою примѣненія труда. 3) Города представляли мѣстности укрѣпленныя—замки и составляли центръ военной организаціи края.—Всѣ три указанныхъ причины совмѣщались часто въ одномъ городскомъ поселеніи, но часто также одна изъ указанныхъ причинъ, дѣйствуя порознь, могла вызывать переименованіе извѣстнаго поселенія въ городъ или основаніе новаго поселенія съ причисленіемъ его къ разряду поселеній городскихъ.—По большей части городъ возникалъ въ силу дѣйствія одной причины, а потому, по возникновеніи его, раньше или позже присоединялись и два другіе отличительные признака городской жизни; но послѣднее могло и не случиться: такъ напримеръ поселеніе могло быть признано торговымъ центромъ—въ немъ назначались ярмарки, ремесленники получали право

на устройство цеха, но тѣмъ не менѣе жители не пользовались ни городскимъ самоуправленіемъ, ни сословными правами мѣщанскими и продолжали считаться подданными частнаго владѣльца или королевскаго старосты, а также поселеніе не было обнесено укрѣпленіями, не заключало замка, (въ смыслѣ крѣпости) и не составляло центра военнаго управленія.—Вслѣдствіе такой тройственности значенія городскихъ поселеній, при обзорѣ предлагаемыхъ актовъ, мы остановимся порознь на каждомъ изъ упомянутыхъ отличительныхъ признаковъ городской жизни.

Какъ отдѣльныя юридическія единицы города въ Южной Руси существовали еще въ до-историческое время. Вѣчевыя сходки въ опредѣленныхъ мѣстахъ собирались раньше призванія Варяжскихъ князей, раньше слѣдовательно чѣмъ водворена была въ краѣ правильная военная организація. Первые города, упоминаемые лѣтописцами, при исчисленіи ополченій, принимавшихъ участіе въ походахъ князей на Царьградъ, являются въ смыслѣ представителей земель, изъ которыхъ вызваны были эти ополченія; города эти были центрами, въ которыхъ сходились представители земель для обсужденія общественныхъ дѣлъ и подъ названіемъ каждаго города подразумѣвались не только жители, населявшіе непосредственно извѣстное поселеніе, но также жители всѣхъ мѣстностей, составлявшихъ вмѣстѣ съ городскимъ населеніемъ одно общее вѣче. Вѣчевые центры возникали по мѣрѣ разсѣленія Славянскихъ племенъ; каждое племя имѣло свой городъ вѣчевой—если оно было многочисленно, то имѣло частные центры сходокъ, подчиненные главному вѣчу всего племени—такимъ образомъ возникали пригороды рядомъ съ городами и зависимость первыхъ отъ вторыхъ ясно опредѣляется лѣтописцемъ.—При водвореніи въ краѣ Варяжскихъ князей и дружинъ, города кромѣ значенія вѣчеваго центра получаютъ еще другое значеніе, они дѣлаются мѣстомъ пребыванія кня-

продуктами, но источникомъ этихъ повинностей считали необходимость вознаградить князя за трудъ охранять ихъ отъ неприятелей оружіемъ, а не обязательство, принятое вслѣдствіе владѣнія землею, искони имъ принадлежащею. Князья, напротивъ того, смотрѣли на землю, какъ на собственность, принадлежавшую имъ въ силу ихъ верховной власти, и полагали, что отдѣльныя лица или общины могутъ владѣть землею только въ силу княжескаго разрѣшенія, жалуемаго отдѣльными грамотами, взявъ за обязательство исполнять военныя повинности. Какимъ образомъ примѣнили въ началѣ князья свой взглядъ къ практикѣ и какимъ образомъ провели его, за отсутствіемъ источниковъ, рѣшить не можемъ. Но въ то время когда начинаются актовыя свѣденія, мы видимъ, что вопросъ этотъ далеко еще не былъ окончательно рѣшенъ. Между тѣмъ какъ на Волыни и въ Полѣсіи окончательно взялъ верхъ феодалный порядокъ, въ степной Украинѣ общины владѣютъ еще почти всецѣло землями и власть, признавая за ними право землевладѣнія, пользуется со стороны общинъ военными услугами и повинностями, и едва только начинаетъ разрывать общинную поземельную собственность раздачею ее по частямъ въ личную собственность служилымъ людямъ. Если пересмотримъ по предложеннымъ актамъ положеніе вопроса о поземельной собственности въ Южной Руси и о зависимомъ отъ нея отношеніи другъ къ другу сословій въ теченіе времени съ конца XV по начало XVII столѣтій, то найдемъ его состояніе въ слѣдующемъ положеніи: На югѣ города признаются собственниками огромныхъ территорій «якъ здавна бывало»; служилаго сословія (землянъ или бояръ) или вовсе нѣтъ, или оно встрѣчается рѣдко и положеніемъ своимъ и повинностями не отличается отъ общинниковъ.—Такъ напри- мѣръ въ грамотѣ, данной Сигизмундомъ III «мѣщанамъ и людямъ» города Чигрина 1589 года, сказано,—что границы, земель, жалуемыхъ королемъ этому городу простираются:

отъ Тясьмина, выше Чигрина въ четырехъ миляхъ, черезъ поле въ рѣку Днѣпръ, Днѣпромъ въ низъ до рѣки Сулы, оттуда по рѣку Вога, а отъ Бога по границу Корсунскую. Всѣ эти земли, обнимавшія пространство по крайней мѣрѣ двухъ нынѣшнихъ уѣздовъ, король признаетъ собственностью города Чигрина «зо всеми землями, грунты, полями, лѣсы, боры, гаи, рѣками, озера, изъ ставици, пасѣками, рыбными, бобровыми и иными всякими пожитками»; за то Чигринскіе мѣщане «будутъ повинни противъ непріятелю каждому нашему коронному при старосте, войте своемъ тамочнемъ, або наместнику его, конно, збройно завжды ставати и зверности его, яко подъ часомъ покою, такъ и войны, не выламыватися». Грамота, обеспечивая за королемъ право требовать, по мѣрѣ надобности, общинное ополченіе и подчиняя его королевскому старостѣ, въ качествѣ войта, не упоминаетъ о другихъ сословіяхъ на территоріи, признанной за городомъ, кромѣ мѣщанъ и людей мѣста оног^{*}. Къ сѣверу отъ земель Чигринскихъ, лежали почти на столь-же значительномъ пространствѣ земли города Черкас^{**} и земли, простиравшіяся до рѣкъ Синицы и Угорскаго Тыкича, признанныя въ 1584 г. грамотою короля Стефана собственностью города Корсуня, съ тѣмъ исключительно обязательствомъ, чтобы мѣщане «были обязаны къ военной службѣ подъ начальствомъ старосты корсунскаго, противъ всякаго короннаго непріятеля»^{***}. На западѣ земли Корсунскія и Чигринскія раздѣлены были другъ отъ друга землями, составлявшими территорію города Звенигородки,^{****} а къ сѣверу отъ нихъ лежали обширныя территоріи, составившія въ послѣдствіи староства: Богуславскоз и Бѣлоцерковское. Люстрація

* См. № XXIV стр. 85 и № XXXII стр. 126.

** См. № ССХVI стр. 552.

*** См. № ССХIII, стр. 541.

**** См. № ССХVII, стр. 561.

зей—княжескими столами, и въ мѣстѣ съ тѣмъ центрами военной организаціи края. Князья находятъ по большей части удобнымъ основывать столы именно въ центрахъ вѣчевыхъ сходокъ, такъ какъ это размѣщеніе облегчало отношенія ихъ къ общинамъ; но княжескіе столы не всегда съ ними совпадаютъ. Съ одной стороны нѣкоторые вѣчевые центры не становятся стольными городами (напримѣръ Любечъ), съ другой стороны князья, вслѣдствіе стратегическихъ соображеній, возводятъ новыя укрѣпленія, при которыхъ селятся новые города (напримѣръ Бѣлгородъ, позже Львовъ и т. п.) и послѣдніе, при дробленіи княжествъ на удѣлы, дѣлаются въ свою очередь стольными градами. Тѣмъ не мѣнѣе, не смотря на возникновеніе новыхъ городскихъ поселеній, вызванныхъ новыми историческими условіями народной жизни, прежнее понятіе о цѣльности земель и о прежнихъ вѣчевыхъ центрахъ сохраняется въ полной силѣ. Новыя городскія поселенія становятся пригородами болѣе древнихъ городовъ и сами князья подчиняются общему складу народной жизни: вѣчевые центры они считаютъ столами старѣйшими, пригороды, старые или вновь образовавшіеся,—столами младшими и князей, сидящихъ на послѣднихъ,—князьями снодручными тому князю, который занимаетъ главный столъ.

Такимъ образомъ удѣльная княжеская система при своемъ дробленіи не нарушаетъ племеннаго распредѣленія народа и, напротивъ того, старается къ нему примѣниться.

Послѣ занятія края Литовскими князьями значеніе городовъ, какъ центровъ общинной жизни, значительно видоизмѣняется и ослабѣваетъ. Весь строй государственнаго устройства, образовавшійся въ Литвѣ, основанъ исключительно на военномъ началѣ. Тѣснимые преобладающими силами крестоносцевъ, Литовскіе князья ищутъ спасенія въ увеличеніи своихъ ратныхъ силъ и для усиленія ихъ они бросаются на ослабѣвшую отъ удѣльнаго дробленія и татар-

скаго нашествія Русь, и, покоривъ ее, стараются дать ей такое устройство, которое представляло-бы болѣе всего возможности вызвать изъ прибрѣтенныхъ земель значительныя военныя силы: Для этого литовскіе князья не только пользуются туземнымъ служилымъ, боярскимъ сословіемъ, но стараются его умножить по мѣрѣ возможности. Съ этою цѣлью они выдаютъ жалованныя грамоты служилымъ людямъ, въ силу которыхъ послѣдніе прибрѣтаютъ право на потомственное владѣніе отдѣльными участками земли, или вновь имъ даруемыми, или издавна имъ принадлежавшими, съ обязанностью, привязанною къ пожалованной землѣ, доставлять князю по его требованію определенное количество вооруженныхъ людей и признавать надъ собою его верховную власть. Такимъ образомъ въ Литвѣ образуется самостоятельный феодальный строй жизни. Мало по малу прежнее дѣленіе края на земли и земель на волости (околицы) замѣняется новымъ дѣленіемъ на княжества и повѣты, группирующіеся около княжескихъ замковъ; но прежній общинный порядокъ не сразу уступаетъ новому. Служилые люди выдѣляются изъ общины, примыкаютъ къ новому строю жизни и стараются ему подчинить неслужилое сословіе, поставивъ его отъ себя въ зависимость экономическую и требуя, во имя общественныхъ, государственныхъ цѣлей, чтобы оно несло, тѣмъ или инымъ путемъ, свою долю тягостей военнаго устройства, »земской обороны«.—Неслужилыя сословія уступая постепенно этимъ требованіямъ, стараются вмѣстѣ съ тѣмъ отстоять прежнія общинныя понятія въ другой сферѣ общественной жизни—они желаютъ удержать общинный самосудъ и самоуправленіе. Но точное разграниченіе этихъ двухъ сторонъ жизни было невозможно, особенно при отсутствіи всякаго формулированнаго законодательства и при господствѣ, взаимъ его, обычая. Являлось множество спорныхъ вопросовъ, которые могла рѣшить только постоянная житейская борьба,

завязавшаяся между двумя общественными порядками: Могъ ли князь раздавать землю, находившуюся въ чертѣ общинныхъ владѣній служилымъ людямъ и слѣдовало-ли послѣднимъ, на основаніи княжеской жалованной грамоты, считать себя выдѣленными изъ общины? Принадлежала-ли князю или его намѣстнику, или старостѣ власть административная и полицейская въ районѣ управляемаго имъ замка, или должна-ли была извѣстная доля этой власти остаться по старому въ рукахъ общины? Принадлежалъ-ли судъ гражданскій и уголовный общинѣ всецѣло или долженъ-ли перейти, какъ атрибутъ княжеской власти, къ послѣднему? Староста-ли княжескѣ или община должна была завѣдывать какъ денежными сборами съ неслужилыхъ людей, такъ и военными и земскими повинностями, падавшими на ихъ долю?— Какъ эти такъ и многіе другіе вопросы, болѣе или менѣе важные, служили поводомъ постоянныхъ недоразумѣній между двумя различными порядками—военнымъ и общиннымъ, стоявшими рядомъ на всемъ пространствѣ литовско-русскихъ земель. Подъ вліяніемъ мѣстныхъ условий: густоты народонаселенія, степени отдаленности отъ правительственныхъ центровъ, стратегическаго значенія извѣстныхъ мѣстностей, численности служилаго сословія и продолжительности и интенсивности Литовскаго вліянія, вопросы эти рѣшались различно. Первая попытка со стороны князя привести въ извѣстный порядокъ судебное и административное состояніе края—судебникъ Казимира 1468 года, опредѣляя степень ответственности за нѣкоторыя преступленія и нѣкоторыя земскія повинности, умалчиваетъ о томъ, кто долженъ приводить въ исполненіе и принять къ руководству изданныя правила*.— Отдѣльныя грамоты, раскрывающія хотя отчасти взаимныя отношенія жителей литовско-русскихъ земель, указываютъ на

* Акты западной Россіи т. I, стр. 80.

то, что отношенія между общиною и военнымъ сословіемъ стояли въ различныхъ мѣстностяхъ въ самомъ разнообразномъ другъ къ другу положеніи и находились въ борьбѣ, веденной обѣими сторонами съ неравномѣрнымъ успѣхомъ въ различныхъ мѣстностяхъ, но съ постояннымъ однако преобладаніемъ военнаго сословія.

Недостатокъ источниковъ не позволяетъ изслѣдовать какъ постепенный ходъ борьбы, такъ и ея подробности. Лѣтописи южно-русскія прекращаются съ началомъ XIV столѣтія, т. е. въ самый моментъ появленія Литовскихъ князей, грамоты же и другія актовыя свидѣтельства представляютъ матеріалъ, хотя отчасти поясняющій внутренній бытъ края, только съ конца XV столѣтія. Такимъ образомъ около 200 лѣтъ не имѣемъ подлинныхъ источниковъ, на основаніи которыхъ мы могли бы уяснить себѣ первоначальное столкновение и постепенное насажденіе литовскаго феодальнаго порядка на общинной почвѣ Южной Руси.—Первые документы, встрѣчающіеся намъ въ XV вѣкѣ—это грамоты князей, жалующія городамъ Магдебурское право, то есть такіе документы, которые свидѣлствуютъ объ совершившемся уже разложеніи общиннаго порядка; однако по нимъ мы можемъ до извѣстной степени возстановить положеніе городскихъ общинъ, по крайней мѣрѣ въ нѣкоторыхъ отношеніяхъ, во время непосредственно предшествующее водворенію Магдебурскаго права и найти хотя скудныя указанія на предшествующій періодъ времени.

Въ борьбѣ общиннаго порядка съ военно-феодальнымъ строемъ Литовскаго государства основной вопросъ состоялъ во взглядѣ на поземельную собственность. Общины считали, на основаніи незапамятнаго обычая, всю территорію, тянувшую къ данному вѣчевому центру, неотъемлемою собственностью общины, готовы были нести въ пользу государственной власти извѣстныя повинности: деньгами, услугами, или

1615 года, описывавшая Богуславъ, нашла, что мѣщане не платятъ податей и исполняютъ только военную службу—владѣльческихъ сель въ староствѣ вовсе нѣтъ, а только мѣщанскіе хутора, которые никакихъ повинностей въ пользу замка не несутъ*. Таже люстрація находить въ Бѣлой Цѣркви два сословія: мѣщанское и козацкое: мѣщане не даютъ податей—только отправляютъ военную службу при старостѣ или его намѣстникѣ конно и оружно—казаки-же не хотятъ пребывать въ послушаніи у старосты*.—Всѣ упомянутые акты указываютъ намъ довольно обширную мѣстность, въ которой поземельная собственность еще ненарушимо принадлежитъ общинѣ и сословныя отличія еще не разрываютъ ея цѣльности—городъ удерживаетъ исконное значеніе главы земли, центра общинной жизни. За тѣмъ слѣдуетъ полоса земли, въ которой оба начала: общинное и военно-феодаленду находятся въ равновѣсіи: понятіе о землѣ и ея территоріальныхъ границахъ не изгладилось—межи общинныхъ земель еще извѣстны, но уже внутри ихъ многія пустошины розданы людямъ служилымъ, боярамъ, и отошли въ ихъ личную собственность; впрочемъ розѣ сословная еще не пустила глубокихъ корней; съ одной стороны боярское сословіе признаетъ себя членами общинной единицы: оно раздѣляетъ военныя повинности и торговыя занятія наравнѣ съ горожанами и совмѣстно съ ними вступаетъ въ столкновенія съ старостинскою властію; съ другой стороны общинникамъ, не смотря на отчужденіе участковъ общинной земли, принадлежитъ по закону право пользоваться въ ея предѣлахъ, даже на земляхъ, отошедшихъ въ личное владѣніе землянъ, общими угодьями: лѣсомъ, пастбищами, рыбною и звѣриною ловлею и пасѣками.

Такъ къ сѣверу отъ земель Корсунскихъ и Черкасскихъ лежала территорія города Канева, она простиралась далеко

* Starożytna Polska—Baliński i Lipiński, т. II, стр. 519. и 491.

то, что отношенія между общиною и военнымъ сословіемъ стояли въ различныхъ мѣстностяхъ въ самомъ разнообразномъ другъ къ другу положеніи и находились въ борьбѣ, веденной обѣими сторонами съ неравномѣрнымъ успѣхомъ въ различныхъ мѣстностяхъ, но съ постояннымъ однако преобладаніемъ военнаго сословія.

Недостатокъ источниковъ не позволяетъ изслѣдовать какъ постепенный ходъ борьбы, такъ и ея подробности. Лѣтописи южно-русскія прекращаются съ началомъ XIV столѣтія, т. е. въ самый моментъ появленія Литовскихъ князей, грамоты же и другія актовыя свидѣтельства представляютъ матеріалъ, хотя отчасти поясняющій внутренній бытъ края, только съ конца XV столѣтія. Такимъ образомъ около 200 лѣтъ не имѣемъ подлинныхъ источниковъ, на основаніи которыхъ мы могли бы уяснить себѣ первоначальное столкновение и постепенное насажденіе литовскаго феодальнаго порядка на общинной почвѣ Южной Руси.—Первые документы, встрѣчающіеся намъ въ XV вѣкѣ—это грамоты князей, жалующія городамъ Магдебурское право, то есть такіе документы, которые свидѣтельствуютъ объ совершившемся уже разложеніи общиннаго порядка; однако по нимъ мы можемъ до известной степени возстановить положеніе городскихъ общинъ, по крайней мѣрѣ въ нѣкоторыхъ отношеніяхъ, во время непосредственно яредшествующее водворенію Магдебурскаго права и найти хотя скудныя указанія на предшествующій періодъ времени.

Въ борьбѣ общиннаго порядка съ военно-феодальнымъ строемъ Литовскаго государства основной вопросъ состоялъ во взглядѣ на поземельную собственность. Общины считали, на основаніи незапамятнаго обычая, всю территорію, тянувшую къ данному вѣчевому центру, неотъемлемою собственностью общины, готовы были нести въ пользу государственной власти извѣстныя повинности: деньгами, услугами, или

1615 года, описывавшая Богуславъ, нашла, что мѣщане не платятъ податей и исполняютъ только военную службу—владѣльческихъ селъ въ староствѣ вовсе нѣтъ, а только мѣщанскіе хутора, которые никакихъ повинностей въ пользу замка не несутъ*. Таже люстрація находить въ Бѣлой Цѣркви два сословія: мѣщанское и козацкое: мѣщане не даютъ податей—только отправляютъ военную службу при старостѣ или его намѣстникѣ конно и оружно—казаки-же не хотятъ пребывать въ послушаніи у старосты*.—Всѣ упомянутые акты указываютъ намъ довольно обширную мѣстность, въ которой поземельная собственность еще ненарушимо принадлежитъ общинѣ и сословныя отличія еще не разрываютъ ея цѣльности—городъ удерживаетъ исконное значеніе главы земли, центра общинной жизни. За тѣмъ слѣдуетъ полоса земли, въ которой оба начала: общинное и военно-феодаленде находятся въ равновѣсіи: понятіе о землѣ и ея территоріальныхъ границахъ не изгладилось—межи общинныхъ земель еще извѣстны, но уже внутри ихъ многія пустошны розданы людямъ служилымъ, боярамъ, и отошли въ ихъ личную собственность; впрочемъ розъ сословная еще не пустила глубокихъ корней; съ одной стороны боярское сословіе признаетъ себя членами общинной единицы: оно раздѣляетъ военныя повинности и торговыя занятія наравнѣ съ горожанами и совмѣстно съ ними вступаетъ въ столкновенія съ старостинскою властію; съ другой стороны общинникамъ, не смотря на отчужденіе участковъ общинной земли, принадлежитъ по закону право пользоваться въ ея предѣлахъ, даже на земляхъ, отошедшихъ въ личное владѣніе землянъ, общими угодьями: лѣсомъ, пастбищами, рыбною и звѣриною ловлею и пасѣками.

Такъ къ сѣверу отъ земель Корсунскихъ и Черкасскихъ лежала территорія города Канева, она простиралась далеко

* Starożytna Polska—Baliński i Lipiński, т. II, стр. 519. и 491.

по обѣимъ сторонамъ Днѣпра и официальные документы второй половины XVI в. (1552—1576) опредѣляютъ ее въ слѣдующемъ размѣрѣ: «земли города Канева, въ поляхъ около города простирающіяся, составляли дѣдичную собственность мѣщанъ и находились въ ихъ пользованіи безъ всякой платы въ пользу замка, грунта эти широко простирались во все стороны: доходили до рѣки Удая, на которой находилась городская пустошь... и до рѣки Сулы, на которой лежало урочище городское, называемое Войтовщина... съ одной стороны до Бѣлой-Церкви, съ другой до Кіева по Тавань и ажъ по Пуволькѣ. Вообще, по словамъ грамоты короля Стефана 1581 года, земля эти простирались «ab antiquo, на пять миль около мѣста». * Хотя въ вышеуказанное время въ чертѣ этихъ земель находились уже владѣнія княжскія, панскія, шляхетскія и боярскія, но повинности мѣщанъ ничѣмъ еще не отличались отъ служебныхъ повинностей другихъ сословій: Мѣщане каневскіе, по словамъ описи замка Каневского, составленной въ 1552 году, какъ люди вольные, владѣющіе наслѣдственно своими землями, никакихъ рабочихъ повинностей не несли, но, наравнѣ съ шляхтою, землянами и боярами повѣта Кіевского, службу военную подъ командою старосты Каневского отбывали, три дня въ году сопровождали его на охотѣ, квартиры и подводы гонцамъ и посламъ королевскимъ давали, а также доставляли доходъ старостѣ: съ каждаго дома *коляды* грошей шесть, *сторожовщины* два гроша и возъ сѣна: «дань эту давали не только съ земель мѣщанскихъ, но также изъ дѣдичствъ земскихъ и боярскихъ, наравнѣ съ мѣщанами». ** Двѣ грамоты короля Стефана: 1576 и 1581 г. предоставляютъ мѣщанамъ по прежнему праву пользоваться общими угодіями даже въ земляхъ, лично присвоенныхъ лицамъ землянскаго сословія. Въ первой изъ нихъ король,

* См. № XXI стр. 66, 70 и 71.

** См. № XXI стр. 66.

обращаясь къ урядникамъ, панамъ и землянамъ Каневского повѣта, запрещаетъ имъ притѣснять мѣщанъ каневскихъ и разрѣшаетъ послѣднимъ пользоваться «вольностями, какія они здавна имѣли: не только на своихъ и королевскихъ земляхъ, но и на земляхъ княжскихъ, панскихъ и шляхетскихъ вольные входы имѣть, въ лѣсахъ—звѣрей всякихъ, въ рѣкахъ—рыбу волокомъ и кудою ловить». Въ другой грамотѣ 1581 года, король предписываетъ Каневскому старостѣ наблюдать за тѣмъ, чтобы никто не препятствовалъ каневскимъ мѣщанамъ въ разстояніи 5 миль отъ города ловить, по ихъ усмотрѣнію, рыбу и звѣрей и ставить пасѣки *. Въ подобномъ положеніи, хотя уже съ болѣе выдѣлившимся сословіемъ бояръ, представляется намъ городъ Брацлавль, лежащій на западной границѣ степной Украины, въ описи Брацлавскаго замка, составленной въ 1545 году: «мѣщане владѣли обширными пасѣками, изъ которыхъ каждая была больше трехъ селъ, заключаая въ себѣ мило, болѣе или менѣе, земли. Изъ пасѣкахъ этихъ они пользовались на дѣдичномъ правѣ пахатными землями, прудами, пчелами, звѣринными и рыбными ловлями, садами, огородами и другими пожитками, а обширныхъ пасѣкъ такихъ къ городу принадлежало 27. А кромѣ этихъ пасѣкъ, изъ которыхъ королю, ни замку дани никакой не давали, мѣщане пользовались также общими городскими землями и грунтами». Впрочемъ отношеніе мѣщанъ къ замку, права и обязанности ихъ, ничѣмъ не различались отъ положенія землянъ и бояръ: какъ тѣ такъ и другіе должны были въ равной мѣрѣ заботиться о поддержаніи укрѣпленій замка и объ устройствѣ мостовъ въ городѣ, какъ тѣ такъ и другіе во время, предшествовавшее описи, отбывали военную службу: бояре являлись со всѣми людьми своими, а мѣщане съ каждой пасѣки доставляли двухъ вооруженныхъ всадниковъ. Но

* См. XXI, стр. 70—71.

уже съ 1507 года бояре стали выдѣляться въ видѣ отдѣльнаго сословія: мы встрѣчаемъ указанія, что въ этомъ году они заключили сдѣлку съ мѣщанами, въ силу которой добровольно отказались отъ продажи питей какъ въ городѣ такъ и въ селахъ, полученныхъ ими отъ замка, съ тѣмъ, что мѣщане примутъ на себя обязательство платить 50 копъ грошей подымщины, слѣдовавшей отъ бояръ въ пользу старосты; когда-же староста не согласился утвердить эту сдѣлку, то земляне, совмѣстно съ мѣщанами, потребовали отъ короля назначенія комиссіи для обсужденія спорнаго дѣла. Вслѣдъ за тѣмъ бояре «для лучшаго порядка» пожелали имѣть отдѣльнаго отъ мѣщанъ войта и съ тѣхъ поръ прекратилась, по словамъ акта, общая ихъ военная служба *.

Подвигаясь далѣе къ сѣверо-западу отъ Украины, встрѣчаемъ сословную разрозненность все болѣе и болѣе развитую. Землянское сословіе въ западной Подоліи, на Волини и въ сѣверной Кіевщинѣ было насаждено гораздо равьше, оно представляло болѣе густую массу и сложилось на столько прочно, что могло порвать всѣ связи съ неслужилыми сословіями. Чѣмъ далѣе станемъ подвигаться въ указанномъ направленіи, тѣмъ встрѣтимъ болѣе развитую боярщину, тѣмъ болѣе каждый городъ обособленъ отъ окружающей его земли. тѣмъ болѣе община заключена исключительно въ городскія стѣны и прежнее понятіе о цѣльности территоріяльной собственности превращается въ болѣе или менѣе обширныя претензіи мѣщанъ на право пользоваться сервитутами въ извѣстной мѣстности. Такъ въ Кіевѣ единственный слѣдъ общиннаго землевладѣнія остался въ правѣ мѣщанъ, признанномъ королевскими грамотами 1571 и 1615 годовъ, рубить дрова въ окрестности, сперва на разстояніи 5 миль отъ города, а потомъ только отъ устья Ирпени до рѣки Кривца и въ

* См. № ССХІІ, стр. 530—533.

правъ рыбной ловли въ Днѣпрѣ и его заливахъ на томъ-же пространствѣ *. Но уже уставная грамота великаго князя Александра 1495 года лишила ихъ права пользоваться какъ сѣнокосами такъ и прудами въ бывшей чертѣ общинныхъ земель, а многочисленныя жалованныя грамоты распредѣляли уже съ конца XV вѣка села и пустощины Кіевского повѣта между панами и боярами литовскими. Послѣдніе притомъ были по большей части люди знатные, урядники великаго княжества (князья Глинскіе, Гапшольдъ и т. п.), такъ что положеніе ихъ не могло имъ дозволить примкнуть къ общинѣ **. Въ Житомирскомъ и Овруцкомъ повѣтахъ раздача земель служилымъ людямъ началась еще при великомъ князѣ Свидригайлѣ; вслѣдствіе ранняго водворенія боярскаго сословія, уже въ началѣ XVI вѣка земляне отняли у общинниковъ Житомирской земли послѣдніе ихъ грунты и пасѣки, даже такія, которыя не были пожалованы боярамъ княжескими грамотами и ограничи мѣщанъ исключительно чертою земель городскихъ ***. Въ Летичевскомъ повѣтѣ пустощины, розданныя боярамъ, раздѣлили общинныя земли на нѣсколько черезполосныхъ участковъ; особенная комиссія, назначенная королемъ въ 1548, признала за мѣщанами право на лѣса и хутора, отдѣленные отъ города боярскими землями; но въ послѣдствіи лѣсами этими завладѣли старосты и упорное сопротивленіе мѣщанъ противъ ихъ отчужденія и дало поводъ къ многолѣтнему процессу, затянувшемуся до самаго конца XVIII столѣтія. Въ продолженіе всего этого времени мѣщане указывали на исконное право общиннаго землевладѣнія въ территоріи по рѣкамъ: Згарѣ и Згаркѣ и доказывали безправное возникновеніе боярскихъ и шляхетскихъ

* Сборникъ Муханова изд. 2, стр. 386 и 448.

** Акты западной Россіи т. I № № 120, 129, 151, 158, 171, 178; Акты южной и западной Россіи т. I, № 72.

*** Акты южной Россіи № 19; Starożytna Polska т. I. стр. 529.

сель на общинной землѣ *. Такая-же тяжба за право пользования лѣсами существовала между мѣшанами Каме-нецкими и землянами, владѣвшими всѣми селами, окружавшими этотъ городъ, и была рѣшена въ 1513 году королевскими комиссарами въ пользу первыхъ на основаніи присяги мѣщанъ въ томъ, что они имѣли искони свободный входъ въ спорные лѣса **.

На Волини развитіе боярскаго сословія и разложеніе общины было еще полнѣе и началось гораздо раньше: Въ Луцкой землѣ уже въ 1432 году рѣзко отличаются сословія — съ одной стороны: *duces, boiari, milites et nobiles*, съ другой *homines seu kmethones* ***. Въ Кременецкой землѣ въ началѣ XV столѣтія великій князь Свидригайло отчуждалъ отъ общины въ пользу бояръ цѣлыя волости: такъ въ 1408 году онъ пожаловалъ своему кухмистру Мыщипу село Борщанку а борокъ и селище Кандитовъ, а лѣсъ Дѣдовъ, со всѣмъ, что къ тымъ селомъ изъ вѣка и зъ давна слушало и тягло, со всѣми уходы и приходы, зъ приселки и зъ селищи. Въ 1438 году грамотою, жалующею кременецкое войтовство «Нѣмчину Юрку» великій князь признаетъ за нимъ право пользоваться не только общими угодыями въ чертѣ городскихъ земель, но и отчуждаетъ въ его пользу село Подлесцы «со всѣми входы, и приходы, что къ тымъ Подлесцамъ прислухаетъ» и село Денятинъ «со всѣми пожитки» и т. д. ****. Вообще уже въ началѣ XVI вѣка всѣ общины Волинскія стѣснены въ предѣлахъ стѣнъ городскихъ и представляютъ изрѣдка или слабые слѣды прежней общности съ окружаю-

* См. № № XIII, стр. 51, ССХІV, стр. 546 в ССХХІІІ, стр. 580.

** См. № СХХ, стр. 295.

*** См. № I, стр. 1.

**** Грамоты великихъ князей Литовскихъ стр. 5, также см. № II, стр. 4.

щею ихъ землею или только далекое о ней воспоминаніе. Такъ еще княземъ Свидригайломъ была отмежевана незначительная только часть общинной земли и признана исключительно собственностью города Кременца; такъ мѣщане города Луцка пользовались, въ силу грамоты того-же великаго князя, правомъ рубить дрова и пасти скоть въ дубровахъ и лѣсахъ княжскихъ, панскихъ и земянскихъ, прилегавшихъ къ городу; мѣщане города Владиміра пользовались такимъ-же правомъ въ разстояніи двухъ миль отъ города, на основаніи грамоты В. К. Александра; Сигизмундъ Августъ призналъ за ними право рыбной ловли въ рѣкѣ Лугѣ, но сократилъ право пользованія лѣсомъ и пастбищами до разстоянія одной мили отъ города; въ той-же грамотѣ король, подтверждая городу право на нѣкоторыя сѣнокосныя дачи, признаетъ, что всѣ другіе «грунты, поля, дубровы и сѣнокосы забраны панами Владимірскими»*.

Если обратимъ вниманіе на качество государственныхъ повинностей, возложенныхъ на мѣщанъ въ разсматриваемое время, то замѣтимъ одно общее явленіе: чѣмъ сильнѣе въ данной мѣстности сохранилось общинное начало, тѣмъ болѣе жители ея несутъ военныхъ повинностей и, наоборотъ—чѣмъ болѣе община стѣснена и подавлена военнымъ сословіемъ, тѣмъ менѣе она сама несетъ военныхъ повинностей и замѣняетъ послѣднія денежными взносами въ пользу князя или замковаго уряда. Вообще если разсмотримъ по актовымъ указаніямъ государственныя повинности, возлагавшіяся на жителей края, то находимъ перечисленными слѣдующіе главные ихъ виды: 1) обязательство доставлять по востребованію князя или его намѣстника или старосты ополченіе для похода противъ непріятелей. 2) Обязательство защищать городскія укрѣпленія вообще и замокъ въ особенности отъ непріятельскихъ нападений и содержать постоянную стражу въ этихъ укрѣпленіяхъ.

* См. № №: II стр. 4; V, стр. 20; VI, с. 29 и XXXVIII, стр. 144—145.

3) Возводить или содержать въ исправности городскія и замковыя укрѣпленія и снабжать замокъ оружіемъ и боевыми припасами. 4) Содержать «полевую сторожу» на границахъ земель своихъ, т. е. посылать караулы для наблюденія за безопасностью границъ отъ неприятелей, особенно отъ Татаръ. 5) Доставлять подводы во время военнаго похода для перевоза припасовъ и багажей. 6) Доставлять подводы для перевоза великокняжескихъ пословъ, гонцовъ, и урядниковъ, или для иностранныхъ пословъ, слѣдующихъ къ великому князю, сопровождать ихъ въ качествѣ конвоя и давать имъ квартиру и содержаніе во время пребыванія въ данномъ городѣ или землѣ. Наконецъ 7) платить деньгами или натурою извѣстную подать князю и извѣстный «доходъ-старостѣ», какъ военному начальнику края. Изъ всѣхъ упомянутыхъ повинностей, за исключеніемъ послѣдней, только обязательство содержать и возводить новыя городскія укрѣпленія постоянно, въ теченіи всего разсматриваемаго времени, относится къ обязанностямъ городскихъ обывателей и простирается на нихъ даже въ XVII и XVIII столѣтіяхъ, между тѣмъ какъ другія повинности мало по малу, по мѣрѣ развитія военнаго сословія, переходятъ исключительно къ послѣднему, а въ отношеніи къ горожанамъ замѣняются податью подъ различными наименованіями. Замѣнъ этотъ происходилъ медленно, путемъ естественнымъ: съ одной стороны для князей удобно было имѣть отдѣльное военное сословіе, обязанное лично, поземельнымъ леннымъ владѣніемъ къ точному исправленію военной повинности; сословіе такое могло пріобрѣсти болѣе военной опытности и снаровки, занимаясь специально военнымъ дѣломъ; двинуть его въ походъ можно было удобнѣе въ каждую данную минуту, оно естественно стояло въ зависимости отъ княжескаго намѣстника, который въ качествѣ военнаго предводителя и въ мирное время представлялъ

для служилаго сословія естественную, ближайшую административную власть края; между тѣмъ разсчитывать на удобоподвижность общинныхъ ополченій и на военное ихъ искусство было гораздо труднѣе. Община привыкла смотрѣть на военное дѣло какъ на защиту исключительно своей земли; двинуть ея ополченіе за предѣлы этой земли безъ яснаго сознанія мѣстнаго интереса было не возможно. Вообще общинное ополченіе не могло представлять гибкости и подвижности, не могло поддаваться въ такой степени централизаціи силъ и управленія, какая нужна была для военнаго дѣла. Князья потому и не ограничились возможностью воспользоваться общинными военными силами края и вездѣ, гдѣ было возможно, предпочли созидать отдѣльное военно-служилое сословіе.—Съ другой стороны, по мѣрѣ развитія послѣдняго и захвата имъ селъ и пахатныхъ земель, оставшіеся на лицѣ члены общины, стѣсненные въ городахъ, занялись исключительно промышленною и торговою дѣятельностью, они тяготились военными повинностями и охотно готовы были отъ нихъ откупаться извѣстнымъ денежнымъ взносомъ.—Повѣрить сказанное мы можемъ актовыми свидѣтельствами, если примемъ во вниманіе то разнообразное отношеніе въ различныхъ мѣстностяхъ между началами военнымъ и общиннымъ, которое было указано выше. Въ Украинѣ, гдѣ боярское сословіе было слабо или вовсе не существовало, обязанности членовъ общинъ отправляться въ военные походы, защищать замки, отправлять «полевую сторожу» и т. д. возлагаются на нихъ до конца XVI и даже до первой четверти XVII столѣтія. Такъ королевская грамота 1589 года обязываетъ мѣщанъ Чигринскихъ составлять ополченія для военныхъ походовъ подъ начальствомъ старосты. Къ тому-же обязываютъ грамоты и люстраціи: мѣщанъ Каневскихъ—въ 1552, Богуславскихъ—въ 1620, Корсунскихъ—въ 1584 и 1616. Въ 1571 г. мѣщане Бѣлоцерковскіе обязаны еще

отбивать полевую сторожу, въ 1620 г. Богуславскіе мѣщане должны были провожать королевскихъ гонцевъ и т. д. * Чѣмъ далѣе будемъ подвигаться къ сѣверо-западу отъ Украины, тѣмъ менѣе размѣръ военныхъ повинностей, возложенныхъ на городскихъ обывателей, тѣмъ ранѣе послѣдніе отъ нихъ освобождаются. Такъ въ Кіевѣ, по смыслу грамоты 1544 года, ополченіе городское должно было являться подъ начальствомъ наміетника, только въ случаѣ необходимости быстрой потони за Татарами, мѣщане отправляли еще полевую сторожу и стерегли замокъ, но отъ содержанія и прохода гонцевъ и пословъ были освобождены ** Въ Брацлавлѣ, по словамъ описи замка 1545 г., мѣщане уже перестали отправляться въ военные походы и даже защита замка лежала исключительно на обязанности замкового уряда ***. Въ Летичевѣ, Смотричѣ, Каменцѣ и другихъ Подольскихъ городахъ о военной повинности горожанъ вовсе не упоминается, за то они обязаны вносить довольно значительныя подати, назначенныя на содержаніе городскихъ укрѣпленій, на доходъ старосты и въ пользу королевской казны. Если одинъ разъ въ теченіи XVIII вѣка и упоминается въ Каменцѣ городская милиція ****, то существованіе ея не должно относить къ установленному издавна обычаю; милиція эта была одновременно, экстренною мѣрою, вызванною распоряженіемъ Подольскаго сеймика, въ виду приближавшагося къ воевод-

* См. №№: XXIV, XXI, ССХІІІ, Акты Южной Россіи т. I № 160, *Starożytna Polska* т. II, стр. 520. Позже первой четверти XVII в. не упоминаются ополченія украинскихъ городовъ, потому что они вошли въ составъ козацкихъ полковъ—другой, тождественной съ ними, формы общиннаго ополченія. Города Украинскіе, сдѣлавшись центрами козацкихъ полковъ и сотень, возвратились къ прежнему земскому своему значенію.

** Сборникъ Муханова № 91.

*** См. № ССХІІ стр. 529.

**** См. № LXV, стр. 200.

ству козацкаго возстанья.—Въ Волынскихъ городахъ обязанности военной службы мѣщанъ прекращаются также весьма рано: Луцкъ еще при великомъ князѣ Казимирѣ былъ освобожденъ отъ доставки подводъ въ военное время, а въ грамотѣ 1497 года послѣдній разъ упоминается объ обязанности мѣщанъ защищать замокъ и являться на войну, и то лишь въ крайнемъ случаѣ. Мѣщане Владимірскіе издавна завели обычаѣмъ давать намѣстнику «челомъбитіе», откупаясь отъ походовъ; наконецъ, въ 1509 году они освобождаются отъ нихъ королевскою грамотою, которая предписываетъ имъ взаменъ того «платы местскіе платити и подводы давати по давнему».—Замокъ они должны защищать только въ такомъ случаѣ, если намѣстникъ съ гарнизономъ отправится изъ города въ походъ*.—Совершенно равномерно съ освобожденіемъ городовъ отъ военныхъ повинностей, возрастаетъ обложеніе ихъ «мѣстскими платами». Тамъ, гдѣ городекіе обыватели несутъ военныя повинности, грамоты ясно заявляютъ, что они «платовъ» въ пользу замка не несутъ и никакой дани съ земли не даютъ, или, если и упоминаютъ дань, въ качествѣ дохода старосты, то она является въ самомъ незначительномъ размѣрѣ. Такъ, между тѣмъ какъ въ Чигринѣ, Корсунѣ, Звенигородкѣ грамоты вовсе не упоминаютъ о дани, а въ Каневѣ въ 1552 году мѣщане давали только старостѣ 8 грошей изъ дома коляды и сторожевшины и по одному возу сѣна, въ Брацлавлѣ они давали наравнѣ съ крестьянами подымщину, отъ которой еще въ 1507 году уволены были земляне, также осень и другія повинности натурою, а въ 1552 количество денежной дани было еще болѣе усилено. Въ Кіевѣ въ 1544 мѣщане давали «платъ зъ корчемъ и контрибуцію на замокъ». Въ Луцкѣ и Владимірѣ въ 1532 году на мѣщанъ возложена была обязанность платити

* См. №, №: IV, V и VI.

помѣрное «потому якъ въ иныхъ мѣстахъ и въ Берестѣи померное есть» и мостовое и подати эти разрѣшено было употреблять на покупку оружія и боевыхъ припасовъ для замка. Наконецъ въ Подольскихъ городахъ, въ которыхъ вовсе не упоминается о военной повинности мѣщанъ, перечисляются многочисленные денежные и натуральные взносы. Такъ, по словамъ ревизіи 1564 года, мѣщане Смотрича обязаны были платить значительный чиншъ отъ домовъ и земель, находившихся въ ихъ пользованіи, т. е. поземельное и подымное, подать за право куренія вина и пива, т. е. «варове и слодове» давали осепъ, т. е. дань зерномъ натурою, кашпизну т. е. подать за право продажи питей и т. д.*. На сколько усиленіе платы было въ связи съ освобожденіемъ мѣщанъ отъ военной повинности явствуетъ уже изъ самаго разпределенія обѣихъ обязанностей, но иногда въ самихъ грамотахъ замѣнъ этотъ указывается положительно. Выше приведены были примѣры замѣна военной повинности «платами» въ Брацлавлѣ и Владимірѣ, кромѣ того если сличимъ двѣ люстраціи города Корсуня, произведенныя въ 1616 и 1622 годахъ, то можемъ убѣдиться въ этомъ нагляднѣе: первая изъ нихъ нашла въ Корсунѣ 200 мѣщанскихъ домовъ, «которые ни чинша не платятъ, ни повинностей никакихъ не отбываютъ—только одну военную службу». Слѣдующая затѣмъ, 6 лѣтъ спустя, люстрація не упоминаетъ вовсе о военной повинности, но за то утверждаетъ, что мѣщане должны платить чиншъ и давать осепъ**.

Въ Ковлѣ мѣщане, христьяне и Евреи, были освобождены отъ военной повинности, и взамѣнъ ея вносили известное количество дани, подъ различными наименованіями. Въ 1547 году королева Бона уничтожила эти дани и замѣнила ихъ

* См. №№ XXI, ССХІІ, VI, III и сборникъ Муханова № 91.
 ** См. № ССХІІІ, стр. 542.

правильною податью—по одному червонцу съ каждаго дома— а въ послѣдствіи Ковельскіе старосты превратили одно изъ сель, принадлежавшихъ старосту въ такъ называемую «Выбранецкую слободу» и распредѣлили расходы на содержаніе милиціи между замкомъ, городомъ Ковлемъ, мѣстечками: Милановичами и Выжвою и жителями окрестныхъ сель*.

Постепенный переходъ мѣщанъ отъ военной повинности къ «платѣ» деньгами или натурою вызвалъ въ различныхъ городахъ, смотря по мѣстнымъ условіямъ и по установившимся обычаямъ, самые многоразличные виды давей, извѣстные подъ многими наименованіями и неравномѣрно восполнявшіе отмѣненную повинность; желая привести ихъ къ одному знаменателю и установить правильный доходъ, государственная власть должна была, наконецъ, формулировать качество и размѣръ городскихъ повинностей. Такую формулировку мы встрѣчаемъ дѣйствительно въ уставѣ Сигизмунда-Августа 1557 года. Король, освобождая окончательно все города отъ остальныхъ, лежавшихъ еще на нихъ, повинностей, т. е. отъ «стациі» перевозки писемъ и обязанности доставлять подводы, опредѣляетъ точно количество податей, возлагаемыхъ на мѣщанъ и распредѣленіе послѣднихъ ставить въ зависимость отъ количества земель, состоящихъ въ ихъ пользованіи: какъ пахатныхъ, такъ и усадебныхъ; сверхъ того уставъ облагаетъ налогами два важнѣйшіе промысла: продажу напитковъ и торговлю мясомъ и устанавливаетъ подушную подать отъ «коморниковъ» (бобылей), живущихъ въ городахъ, и подымную подать отъ городскихъ

* Выбранецкими слободами назывались села, освобожденные отъ всякихъ повинностей и податей, взаменъ которыхъ, жители отбывали военную службу подъ начальствомъ старосты или частнаго владѣльца. См. №№: XII и XLVI.

домовъ *.— Уставъ этотъ изданъ вообще для всѣхъ городовъ великаго княжества Литовскаго и хотя *de jure* только относится къ тѣмъ городамъ, въ которыхъ мѣщане отбывали еще военную повинность, но во всякомъ случаѣ онъ представляетъ доказательство, что замѣнъ послѣдней денежными взносами уже произошелъ, за незначительными исключениями, повсемѣстно въ земляхъ Великаго княжества.

По мѣрѣ того, какъ общинное начало все болѣе и болѣе стѣсненное военнымъ сословіемъ, уступало послѣднему общинную территорію, и, отклоняя отъ себя военную повинность, становилось мѣщанскимъ (т. е. исключительно торговымъ и ремесленнымъ) сословіемъ, по мѣрѣ того видоизмѣнялись и внутреннее самоуправленіе и самосудъ общины. При преобладаніи взгляда на край, какъ на источникъ военныхъ силъ государства, князья литовскіе смотрѣли на земли и города Великаго княжества какъ на военныя поселенія, жители ихъ въ мирное время представлялись какъ-бы ополченіемъ, временно отдыхающимъ послѣ военнаго похода; вслѣдствіе такого взгляда, власти, начальствовавшія ополченіями въ военное время, оставались начальниками округовъ, повѣтовъ или княжествъ, изъ которыхъ являлись эти ополченія на войну подъ ихъ начальство. Удѣльный князь или великокняжескій воевода, намѣстникъ, староста, въ силу своего значенія въ качествѣ начальника войска, сосредоточивалъ въ своихъ рукахъ и въ мирное время верховную судебную и административную власть въ подвѣдомственномъ ему округѣ или области. Эти начальники наблюдали за порядкомъ и благочиніемъ въ повѣтахъ и городахъ и судили преступленія и тяжбы, возникавшія между землянами. Служилое сословіе, обязанное, въ силу пожалованныхъ ему князьями земель, не

* Акты западной Россіи, т. II, стр. 74—75, 92 и 95; также въ настоящемъ томѣ стр. 66—67, 83, 125, 533, 539, 550 и 559.

только къ военной службѣ, но и къ повиновенію верховной власти князя—естественно подчинялось лицу, представившему эту власть въ данной мѣстности. Только въ XVI столѣтіи, при редакціи Литовскаго статута, первый разъ управленія судебное и военное были если не раздѣлены совершенно, то, во крайней мѣрѣ, приведены закономъ въ болѣе правильное другъ къ другу отношеніе. Судъ получилъ устройство коллегіальное, съ допущеніемъ въ составъ его лицъ, выборныхъ отъ земянъ, старосты-же болѣе важныхъ замковъ (городовъ) удержали только значеніе председателей организованныхъ по новому закону судовъ. Но устройство это было формулировано уже во то время, когда съ одной стороны правительство, подготавливая унію Литвы съ Польшею, старалось расширить права земянъ и, по мѣрѣ возможности, уравнить ихъ съ правами польской шляхты, съ другой стороны сами земяне, прочно осѣвши въ земляхъ, чувствовали свою силу, и стремились занять независимое положеніе, подобное тому, которое было выработано въ Польнѣ шляхетскимъ сословіемъ; до времени-же изданія Литовскаго статута власть административная и судебная надъ служимымъ сословіемъ была исключительно въ рукахъ князя или его намѣстника—старосты.—Въ другія отношенія къ послѣднему должны были стать общины: самосудъ и внутреннее самоуправленіе составляли искони отличительную принадлежность общинной жизни—все значеніе послѣдней сосредоточивалось въ этомъ правѣ. Къ несчастію отстоять его было невозможно: съ одной стороны общины Южной Руси не развили своего быта до стройной, цѣльной системы, не формулировали его въ видѣ отчетливыхъ законоположеній или хартій, подобно общинамъ западно-европейскимъ. Онѣ сходились на вѣча, обсуждали дѣла, руководясь исключительно обычаемъ и личнымъ чувствомъ справедливости присутствовавшихъ членовъ, но никогда не позаботились ни

закрѣпить эти обычаи въ видѣ устава и доставить имъ такимъ образомъ возможность правильнаго законодательнаго развитія, ни обеспечить за собою право общинаго самоуправления и самосуда, подобно Повгороду, договорными, жалованными, судными или подтвердительными грамотами, которыя онѣ моглибы, при благопріятныхъ обстоятельствахъ, получить отъ верховной княжеской власти. Съ другой стороны общины рано отказываются отъ военныхъ повинностей и стараются ихъ отклонить отъ себя, замѣняя постепенно натуральными повинностями въ пользу замка или старосты или уплатою податей въ пользу государства; онѣ даже слагаютъ съ себя, при первой возможности, обязанность защищать укрѣпленія собственныхъ городовъ и хлопчутъ у князей объ увольненіи отъ нея, какъ объ особенной льготѣ; такимъ образомъ городскія общины сами себя добровольно обезоруживаютъ и, въ виду непосредственныхъ выгодъ, истекавшихъ изъ освобожденія отъ повинности, тягостной для нихъ въ повседневной жизни, жертвуютъ возможностью отстоять существеннымъ образомъ права, составлявшія всю сущность общинной жизни, обрекаютъ себя добровольно на роль пассивнаго сопротивленія въ борьбѣ за эти права. Дѣйствительно борьба военнаго и общиннаго порядковъ въ Южной Руси представляетъ картину исключительно пассивнаго сопротивленія со стороны втораго, и постепеннаго, активнаго натиска со стороны перваго изъ нихъ. Такъ военное сословіе успѣваетъ, пользуясь необходимостію, ощущаемою въ немъ княжескою властью, сначала оттянуть отъ общинъ ихъ сельскія территоріи, потомъ совершенно выдѣлиться изъ общины, выработать для себя сословныя права, оградить ихъ законодательнымъ путемъ въ Литовскомъ статутѣ и, пользуясь своею многочисленностью и значеніемъ въ государствѣ, а также обстоятельствами, въ которыхъ находилось правительство, ограничить послѣднее, и, наконецъ,

сравниться въ правахъ съ чрезмѣрно развѣвающимся польскимъ шляхетскимъ сословіемъ.—Въ то же время общины уступаютъ шагъ за шагомъ передъ натискомъ земянъ, и ограничиваются въ борьбѣ безплодными протестами и жалобами, ссылками на обычаи «якъ здавна бывало» и усиліями успокоиться на томъ, что послѣ каждой уступки имъ остаются еще клочки прежняго порядка, на которыхъ они пытаются устоять. Но въ борьбѣ онѣ не въ состояніи ни ясно формулировать своихъ требованій, ни указать на письменный документъ обеспечивающій ихъ, ни поддержать свой протестъ вооруженною силою и основаннымъ на ней значеніемъ въ государствѣ. Такимъ образомъ если остатки общинъ и сохранились въ городскихъ поселеніяхъ, получившихъ въ послѣдствіи самоуправленіе, хотя и видоизменное магдебургскимъ правомъ, то онѣ были этимъ обязаны не силѣ, настойчивости и успѣшному ходу собственнаго протеста, а только тому обстоятельству, что правительство нашло болѣе выгоднымъ для себя: какъ сохранить торговые и ремесленные центры, дававшіе возможность усиливать средства государственной казны, оказавшіяся весьма скудными вслѣдствіе односторонней военной организаціи края, такъ и удержать отъ окончательнаго паденія сословіе, необходимое для поддержки и постройки крѣпостей, доставлявшее для этой цѣли значительныя денежныя и натуральныя повинности.

Потерявъ сельскіе округа, перешедшіе почти безъ сопротивленія во владѣніе служилаго сословія, стѣсненные въ городскихъ стѣнахъ и отказавшись даже въ ихъ предѣлахъ отъ права носить оружіе, общины сохранили до извѣстной степени самосудъ и самоуправленіе только подъ прикрытіемъ грамотъ, пожалованныхъ имъ на Магдебургское право: Но это самоуправленіе носило слѣды искусственнаго происхожденія, той внѣшней мѣры, которою оно было гарантировано.

Прежняя вѣчевая равноправность членовъ общины, прежнее значеніе вѣчевой сходы — замѣняются выборными, по большей части подъ контролемъ постороннихъ властей, урядниками, судъ ихъ подчиняется, какъ высшей инстанціи, смотря по обстоятельствамъ, суду короля, старосты и даже частнаго владѣльца и его эконома; полицейское управленіе и наблюденіе надъ оборомъ податей по большей части совершенно, иногда только въ извѣстной долѣ, переходятъ также въ руки старосты или частнаго владѣльца.—Но и такое условное сохраненіе городского самоуправления было по большей части добровольною уступкою, сдѣланною городскимъ общинамъ правительствомъ; изъ текста самихъ грамотъ мы видимъ, что онѣ до значительной степени возстановляютъ потерянныя уже права горожанъ, и что положеніе послѣднихъ въ время, непосредственно предшествовавшее пожалованію грамоты каждому отдѣльному городу, было сравнительно гораздо болѣе стѣснено, чѣмъ послѣ того, когда магдебургское право вошло въ дѣйствіе.—Потеря первоначальнаго общиннаго самоуправленія произошла двоякимъ путемъ: 1) Назначеніемъ князьями отдѣльныхъ городскихъ, наследственныхъ войтовъ и уступкою въ ихъ пользу, особенными грамотами, суда надъ членами городской общины. 2) фактическимъ расширеніемъ старостинской власти.—Разсматривая первое изъ этихъ явленій, мы должны строго различать жалованныя грамоты на должность войта, съ предоставленіемъ ему власти судить горожанъ по Нѣмецкому праву, отъ грамотъ, жалующихъ прямо городамъ это право.—Между тѣмъ, какъ вторыя, предоставляя городамъ право выбирать урядниковъ и подчиняться ихъ суду, гарантировали до извѣстной степени городское самоуправленіе, первыя переуступали только княжеское право уголовного суда въ общинахъ, не подлежащихъ еще суду старосты, извѣстному лицу изъ служилаго сословія, и вѣстѣ съ тѣмъ, возлагая на него обязанность

военной службы, выдѣляли въ его вѣдѣнію значительную долю какъ городскихъ земель, такъ и городскихъ доходовъ. Образецъ такой грамоты мы встрѣчаемъ въ приложенныхъ актахъ—въ грамотѣ, выданной Великимъ княземъ Свѣдрыгайломъ Нѣмчину Юрку изъ Буска на должность наслѣдственного войта въ городѣ Кременцѣ.—Она пожалована Юрку вслѣдствіе его личной просьбы, безъ вѣдома и согласія мѣщанъ и возлагаетъ на него двѣ различныя обязанности. Съ одной стороны войтъ (въ значеніи нѣмецкаго *voigt's*) обязанъ исправлять уголовный судъ надъ мѣщанами, туземными и молонистами, которые выдѣляются изъ вѣдомства другихъ властей, и за то ему назначается въ вознагражденіе $\frac{1}{6}$ податей, получаемыхъ княземъ отъ городскихъ земель, $\frac{1}{8}$ судебныхъ пошлинъ, сборы съ «ятокъ резничихъ, пекарскихъ и свецкихъ» и доходъ, получаемый съ нѣкоторыхъ городскихъ мельницъ. Съ другой стороны, таже грамота жалуетъ войту «ку его войтовству» нѣсколько селъ, тянувшихъ еще къ городу, а также право на пользованіе городскими угодьями, съ обязательствомъ отправлять съ этихъ имѣній военную службу*. Такимъ образомъ должность городского войта совмѣщала въ себѣ два различныя значенія: въ силу одного изъ нихъ войтъ прибрѣталъ поземельную собственность и становился въ ряды служилаго сословія—землянъ, положеніе выгодное и само по себѣ при постепенномъ развитіи военного сословія, и потому еще, что съ отправленіемъ его были соединены важнѣйшія доходныя статіи; въ силу другого значенія войтъ былъ какъ-бы представителемъ мѣщанскаго сословія и его судьею въ дѣлахъ уголовныхъ: «великихъ и малыхъ» по это второе значеніе, встрѣчая пассивный отпоръ со стороны мѣщанъ, требовало постоянного присутствія войта въ городѣ, что не всегда могло быть совмѣстно съ его

* См. № II стр. 3.

обязанностями какъ члена военного сословія; притомъ, при постепенномъ паденіи въ государствѣ значенія горожанъ, оно какъ-бы нѣсколько роняло войта въ ряду землянъ; наконецъ, при послѣдовавшемъ пожалованіи городамъ магдебурскаго права, судебная власть войта перешла къ выборнымъ магистратскимъ чиновникамъ. Такимъ образомъ войты, назначенные князьями, весьма скоро начинаютъ обращать вниманіе исключительно на заботы объ удержаніи земель, доходовъ и военной повинности, сопряженныхъ съ должностью войта и уклоняются отъ судебныхъ обязанностей, приуроченныхъ къ ней. Войтовства становятся новымъ видомъ землянскихъ бенефицій и въ этомъ качествѣ переходятъ по наслѣдству, продаются, закладываются и обмѣниваются на земскія имѣнія ихъ владѣльцами. Такъ королева Бона купила Луцкое войтовство у дочекъ войта Луцкого Яна и потомъ промѣняла часть доходовъ, принадлежавшихъ войтовству, Луцкому старостѣ, князю Сангушку-Копырскому, за нѣсколько сель, приписанныхъ къ Луцкому замку. Исчисляя доходы и дома, принадлежавшіе войтовству и переуступаемые старостѣ, королева ясно высказываетъ въ мѣнковой записи, что войтовство уже совершенно почти утратило свое судебное значеніе. Она ставитъ на видъ новому владѣльцу, что, не смотря на титулъ войта, онъ не будетъ имѣть права ни назначать лядвойта, ни судить мѣщанъ, что эти функціи перешли уже къ горожанамъ въ силу пожалованнаго городу Магдебурскаго права, и что въ этомъ отношеніи войту осталась только одна лишь формальная привилегія—утверждать избраннаго мѣщанами лядвойта *. Другую часть войтовскихъ доходовъ и принадлежавшее ему «Караймовское поле» королева продала 4 года спустя земанину Ивану Яцковичу Борзобогатому; исчисляя обстоятельно въ продажной записи

* См. № X стр. 45.

отчуждаемые доходы и земли, о судебной власти королева упоминает только вскользь, поставляя притомъ на видъ, что войтъ долженъ соображаться съ правами, данными и месту тамошнему Луцкому *.—Въ XVII вѣкѣ отъ шляхетскихъ войтовствъ остался только титулъ; значеніе судебной должности совершенно утратилось и войтовства, подобно староствамъ и другимъ бенефиціямъ, раздаются королями шляхтичамъ въ награду за заслуги. Такъ король Іоаннъ III жалуетъ полковнику Булыгѣ вакантное Овруцкое войтовство, гарантируя за нимъ доходы и земли, приписанныя къ этой должности, но не опредѣляя вовсе сущности, вскользь упомянутой, судебной дѣятельности. Послѣ смерти Булыги король пожаловалъ то же войтовство шляхтичу Мнисевскому, который переуступилъ его овруцкому хорунжему, Трипольскому; въ переуступочной записи Мнисевскій вовсе даже и не упоминаетъ о судебныхъ обязанностяхъ, а только обстоятельно исчисляетъ доходы передаваемой бенефиціи.—Изъ позднѣйшихъ актовъ мы узнаемъ, что единственный слѣдъ прежняго значенія должности наследственнаго Овруцкаго войта, остался въ правѣ, подтверждать выбраннаго мѣщанами ляндвойта, при чемъ послѣдніе выбирали одного только кандидата, такъ, что войтъ не могъ отказывать въ утвержденіи или вліять на выборъ избраніемъ одного изъ нѣсколькихъ предложенныхъ кандидатовъ, и ограничивался чисто формальнымъ признаніемъ состоявшагося уже выбора **.—Такимъ образомъ попытка передать городскія общины въ судебномъ отношеніи въ вѣденіе войтовъ не состоялась: она привела или къ тому, что войты, отказавшись отъ судебной власти, удержали только, какъ въ указанныхъ случаяхъ, въ качествѣ личной собствен-

* См. № XIV, стр. 52.

** См. №№: XLIX, стр. 168; LXXXV, стр. 230; CXCVII, стр. 492 и CXCIX, стр. 495.

ности, городскія земли и угодія, передавъ самое право суда своимъ вѣстникамъ—ляндвойтамъ, которые потомъ, при водвореніи магдебурскаго права, стали избирательными урядниками; или-же сами города скупили у войтовъ ихъ должности и обратили ихъ изъ наслѣдственныхъ въ избирательныя, или, наконецъ, короли пожаловали прямо городамъ грамотами, водворившими магдебурское городское устройство, право избирать войта изъ своей среды и обязались не выдавать шляхтичамъ привилегій на войтовство извѣстнаго города, а выданныя уже касировать, примѣръ послѣдняго изъ указанныхъ случаевъ мы встрѣчаемъ въ грамотѣ, пожалованной королемъ Августомъ II городу Каменцу*.

Если учрежденіе войтовъ, мѣра, пытавшаяся примирить общинное начало съ военнымъ, осталась почти безъ вліянія на судъ и самоуправленіе городскихъ общинъ, тѣмъ тяжелѣе въ этомъ отношеніи было столкновеніе послѣднихъ съ властью старостъ, какъ представителей начала имъ противоположнаго. Уже по существу своему власть эта не могла ужиться съ городскимъ самоуправленіемъ: постоянно являлись спорные предметы, на завѣдываніе которыми равно заявляли притязанія какъ старосты такъ и городскія общины, желая отнести ихъ—каждый къ кругу своей дѣятельности. При неустановленности и сбивчивости обычнаго права, количество спорныхъ предметовъ ежедневно возрастало, а при преобладающей силѣ представителей военнаго начала, конечно споръ долженъ былъ привести къ окончательному поглощенію городскихъ общинъ и къ низведенію ихъ на ту степень подчиненности, на которой уже находились сельскія общины. Пересмотримъ по актамъ отношенія старостъ къ городамъ въ то время, когда водвореніе магдебурскаго права остановило дальнѣйшее развитіе старостинской власти и

* См. № СХІХ, стр. 294.

отчасти заставило ее отступить отъ многого, уже захваченнаго ею: Намѣстникъ княжескій или староста въ качествѣ военнаго начальника округа и предводителя служилыхъ людей, былъ *судьей землянъ*, и подвластныхъ имъ крестьянъ; между тѣмъ земляне выдѣлились совершенно изъ общины, какъ отдѣльное сословіе, хотя продолжали жить не только на земляхъ ближайшихъ къ городу и черезполосныхъ съ городскими дачами, но и внутри самихъ городовъ *. Очевидно, что при столкновеніяхъ ихъ съ городскими обывателями, земляне не желали подлежать рѣшенію сходки послѣднихъ и давали возможность старостѣ призывать ихъ къ собственному суду. Изъ грамоты, данной Сигизмундомъ I городу Владиміру 1509 года, видно, что старосты не отказывались отъ суда въ смѣшанныхъ тяжбахъ между земьянами и горожанами даже въ тѣхъ городахъ, которые уже получили магдебургское право, и что безпрекословно судили такія тяжбы во всѣхъ остальныхъ городахъ **. Такимъ образомъ суду общины городской подлежали только тяжбы, возникавшія исключительно между ея членами. Но и въ этомъ отношеніи судебная власть переходила мало по малу въ руки намѣстника—послѣдній, въ качествѣ военнаго начальника, соединялъ въ своихъ рукахъ высшую полицейскую власть въ области; при неточномъ же разграниченіи юридическихъ понятій, наблюденіе за порядкомъ было неразрывно связано съ правомъ карать его нарушителей, а проступки противъ благоустройства смѣшивались вообще съ уголовными преступленіями. Такимъ образомъ

* См. № XX, стр. 63,

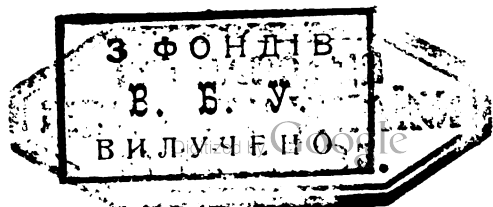
** См. № VI стр. 30. »Тѣжъ повѣдали намъ, штожъ коли земляныя або служебныкъ намѣстника володимерского, зваснившись на которого мѣщанина, заруки имъ заручаютъ, тые заруки зъ нихъ намѣстникъ себе беретъ, силы-моцы въ правѣ городскомъ судить. А того нигде по местамъ нашимъ нетъ; и, где права майтборскіе суть, вранники наши силы-моцы не судятъ и тыхъ зарукъ не борутъ.«

при постепенно возрастающем значеніи старосты, мѣщане въ большей части случаевъ сдѣлались ему подсудными по уголовнымъ дѣламъ «великимъ и малымъ». Такъ изъ грамоты, пожалованной въ 1494 году Кіеву Великимъ княземъ Александромъ, узнаемъ, что мѣстные воеводы присвоили себѣ всю полицейскую и значительную долю судебной власти въ городѣ, и что великій князь долженъ былъ отмѣнить многие, установленные ими, обычаи: воеводы назначали изъ числа слугъ своихъ особыхъ полицейскихъ чиновниковъ, носившихъ названіе осмниковъ, которые не только наблюдали за благочиномъ, но и захватили значительную долю судебной власти. Вотъ права и обязанности осмниковъ по словамъ вышеприведенной грамоты: «Передъ тымъ... коли которого купца христіанина, або мѣщанина, або козака застанеть осмникъ непочестныи рѣчи дѣлаючи зъ бѣлыми головами, тогда ... воевода таковыхъ, чимъ хотѣль, тымъ караль.» Далѣе осмникъ долженъ былъ осматривать всѣ съѣстные продукты, привозимые въ городъ на продажу, и отбирать съ нихъ десятину въ пользу воеводы; къ вѣдомству его судебной власти относились: разбирательство тяжбъ возникавшихъ и обидъ нанесенныхъ кѣмъ либо на берегу рѣки или въ разстояніи отъ берега «какъ-бы палицею докинути», также тяжбы за покражу бѣлья и за побои между женщинами. Осмники притомъ собирали въ городѣ подати и городскіе доходы, наблюдали за безопасностью города и подвергали въ пользу воеводы штрафу мѣщанъ «которые часу лѣтняго въ домѣхъ своихъ огонь держали, и въ ночи зъ огнемъ на мѣстѣ въ домѣхъ сиживали» и т. п. *.

Кромѣ значенія начальника полицейской власти, воевода, старота или намѣстникъ исполнялъ еще двѣ обязанности, доз-

* Акты западной Россіи т. I, №№: 120 и 170. Грамоты великихъ князей Литовскихъ, стр. 50. Сборникъ Муханова, стр. 147—148.

волявшія ему стѣснять на каждомъ шагу городское самоуправленіе и захватывать право суда надъ мѣщанами: Онъ былъ коммендантомъ городской крѣпости и сборщикомъ государственныхъ податей.—Значеніе намѣстника какъ комменданта крѣпости давало ему перевѣсъ надъ городскою общиною еще гораздо болѣе ощутительный, чѣмъ значеніе судьи служилаго сословія и начальника мѣстной полиціи. При военномъ устройствѣ края великіе князья Литовскіе признавали за городомъ прежде всего значеніе крѣпости и потому старались по мѣрѣ возможности болѣе усиливать городскія укрѣпленія или возводить новыя, возложивъ обязанность поддерживать и строить фортификаціи на жителей города. Гораздо позже въ глазахъ правительства города приобрѣли значеніе торговыхъ центровъ и выгодныхъ платильщиковъ податей; первоначально-же крѣпостныя постройки почти исключительно поглощали его вниманіе. Многія населенныя мѣстности были признаны городами только въ силу того, что лежали въ такихъ стратегическихъ пунктахъ, гдѣ выгодно было имѣть крѣпость, на томъ-же основаніи правительство дѣлало распоряженія объ основаніи новыхъ городовъ; не рѣдко также частныя лица получали разрѣшеніе переименовать свои села въ города или основывать новыя городскія поселенія, если только они обязывались выстроить замокъ.—Но для того, чтобы устроить и поддержать многочисленныя крѣпости требовались значительныя денежныя средства, которыхъ не имѣло ни правительство, ни частныя лица и потому оставалось возложить эту обязанность на народонаселеніе самихъ городовъ. Если дѣло касалось стараго города, то обязанность падала на его общину, если учреждался новый городъ, то правительство и частныя владѣльцы старались разными льготами привлечь народонаселеніе и водворить его при новомъ замкѣ. Въ томъ и другомъ случаѣ чѣмъ зажиточнѣе было народонаселеніе, тѣмъ успѣшнѣе мог-

ло оно исполнять возложенную на него обязанность, тѣмъ болѣе обильная и многосторонняя помощь приобреталась для замка; потому какъ правительство, такъ и частныя лица стараются надѣлать горожанъ торговыми льготами, поставивъ однако послѣднія въ зависимость отъ выгодъ замка и отъ повинностей, отбываемыхъ въ его пользу.—Такимъ образомъ если съ одной стороны является побужденіе поддержать городское сословіе, не дать ему подчиниться служилымъ людямъ подобно сельскимъ жителямъ и расширить его благосостояніе, то съ другой стороны ясно желаніе держать города въ полной зависимости отъ замка и обратить въ пользу послѣдняго средства, приобретенныя дѣятельностью мѣщанъ. Въ послѣдствіи, когда оказалось невозможнымъ совместное достиженіе обѣихъ цѣлей, правительство жалуетъ городамъ Магдебургское право, гарантируетъ въ извѣстныхъ отношеніяхъ ихъ самостоятельность, но тѣмъ не менѣе опредѣляетъ значительную долю городскихъ доходовъ и повинностей въ пользу крѣпостей и ихъ вооруженія и не находитъ возможности точно разграничить городское самоуправленіе и власть старосты, какъ начальника крѣпости*. Если города, даже тогда, когда уже Магдебургское право защищало отчасти ихъ самостоятельность, не могли вполне избавиться отъ вліянія старостъ, то это было тѣмъ труднѣе до полученія грамотъ на это право.—Въ городахъ вновь возникнувшихъ и особенно во владѣльческихъ, такъ какъ основаніе крѣпости выставлялось побудительною причиною, вызывавшею существованіе города, и всѣ льготы, жалующимся жителямъ, истекали изъ этой причины, то очевидно

* См. №№: XLI, стр. 154; CX, стр. 272; CXXI, стр. 300; CXXVI, то стр. 314; CLII, стр. 396; CLV, стр. 406; CLVI, стр. 410; и CLXVI, стр. 432.—Всѣ эти документы свидѣтельствуютъ о постоянныхъ столкновеніяхъ магистратовъ города Каменца и Львова съ начальниками мѣстной крѣпости, до самаго конца XVIII столѣтія.

преобладаніе замкового старосты или владѣльца становилось съ самаго начала неотразимымъ и горожане должны были подчиняться ему безпрекословно во всѣхъ отношеніяхъ; но и въ древнихъ городахъ, имѣвшихъ преданія общинной жизни, власть начальника замка быстро стремилась къ уничтоженію не только общиннаго самоуправленія, но и личной свободы горожанъ. Размѣръ повинностей послѣднихъ по отношенію къ постройкѣ, поддержкѣ и вооруженію крѣпости опредѣлялся обычаемъ и необходимостью; старосты, на сторонѣ которыхъ была власть и сила, расширяли все болѣе и болѣе «замковыя повинности», и стремились включить въ ихъ число не только обязанности, прямо относившіяся къ поддержкѣ городскихъ фортификацій и вооруженія, но и многія такія услуги, которыя только при самомъ широкомъ толкованіи могли имѣть связь съ защитою городскихъ укрѣпленій, но которыя тѣмъ не менѣе ложились тяжело на горожанъ и все болѣе и болѣе лишали ихъ самостоятельности.

Вотъ нѣсколько актовыхъ свидѣтельствъ въ подтвержденіе указаннаго вліянія замковъ и ихъ начальниковъ на складъ городской жизни: Взглядъ правительства на городъ, преимущественно какъ на укрѣпленное мѣсто встрѣчается почти во всѣхъ грамотахъ, выданныхъ или на право основанія новаго города или на расширеніе льготъ стараго. Такъ Сигизмундъ I подарилъ городъ Кременецъ Виленскому епископу подъ условіемъ что онъ «замокъ и мѣсто Кременецъ осадить, укрѣпить и большую осаду людей при немъ заложить» а послѣ смерти епископа «такъ какъ замокъ и мѣсто недостаточно были основаны и укрѣплены для того, чтобы могли успѣшно выдержать непріятельскія нападенія... королева-же Бона приняла на себя стараніе о его оборонѣ и укрѣпленіи» то король въ 1556 году подарилъ ей городъ Кременецъ. На тѣхъ-же условіяхъ королева получила имѣніе Ровъ, построила въ немъ замокъ и, созвавъ жителей,

основала городъ Баръ*.—Въ 1579 году король Стефанъ разрѣшаетъ Замоискому основать на рѣкѣ Морафѣ городъ Шаргородъ, подѣ условіемъ построить въ немъ замокъ и, для привлеченія народонаселенія, освобождаетъ жителей, которые въ немъ поселятся, отъ всякихъ податей на 20 лѣтъ**.— Въ 1574 году король Генрихъ разрѣшаетъ Кіевскому землянину, Яцку Бутовичу, въ имѣніи его Брусиловѣ «замокъ своимъ коштомъ и накладомъ заложити и збудовати и мѣсто осадити на шляхахъ татарскихъ, ку пожитку своему и инымъ многимъ именованъ и селамъ господарскимъ, и тежъ инымъ ианамъ шляхетнымъ и вшему иному краю, ку великому а спокойному убеспеченю отъ непріятели—поганства Татаръ». Для поощренія же жителей будущаго города къ исправному содержанію крѣпости, король разрѣшаетъ имъ торговать горячими напитками и устанавливаетъ въ городѣ двѣ ярмарки***. Въ 1584 году король Стефанъ разрѣшаетъ шляхтичу Гербурту основать городъ Фельштынъ на томъ основаніи, что онъ уже выстроилъ въ названномъ имѣніи деревянный замокъ, и для того, чтобы привлечь горожанъ, король жалуетъ будущему городу Магдебурское право и освобождаетъ его отъ податей на 4 года****.—Сигизмундъ III жалуетъ многимъ городамъ Магдебурское право, торговля преимуществва и льготы отъ уплаты податей, а также разрѣшаетъ многимъ владѣльцамъ основывать новые города съ цѣлью вызвать постройку новыхъ укрѣпленій и замковъ. Грамоты, выданныя этимъ королемъ городамъ: Чигрину, Горехову, Уланову, Сальницѣ, Вербовцу, Барку, Крылову, Лисьянкѣ, Копайгороду и другимъ указываютъ на постоянную

* См. № IX стр. 40 и 42. *Starożytna Polska* т. II, стр. 1035.

** *Starożytna Polska*, т. II, стр. 1053.

*** См. № XXII, стр. 78.

**** *Starożytna Polska* т. II ст. 961.

заботу правительства объ умноженіи количества крѣпостей и о привлеченіи въ города свободного промышленнаго населенія, которое могло-бы нести повинности, необходимыя для вооруженія и содержанія этихъ крѣпостей.—Такъ напримѣръ въ грамотѣ, выданной Лысянкѣ, сказано: »Мы разрѣшили на грунтѣ нашемъ украинномъ, названномъ Лысянка... место осадить людьми добрыми и честными. А, дабы усилить ихъ защиту и безопасность, необходимыя въ странѣ Украинной, лежащей по сосѣдству съ неприятелями креста святого и на самомъ пути ихъ, желая также усилить ихъ рвеніе, мы жалуемъ имъ Магдебургское право... за то они должны будутъ палисадъ устраивать и окружать себя стѣнами и башнями... а каждый изъ мѣщанъ обязанъ запастись ружницею доброю, двумя фунтами пороху и копою пуль; каждый-же, не запасшійся или не желающій имѣть у себя вышеозначенныхъ предметовъ, необходимыхъ для постоянной защиты города, будетъ подлежать наказанію, назначенному замковымъ нашимъ урядомъ*«. —Въ грамотѣ, выданной городу Горохову сказано: »для лучшаго порядка въ городѣ Гороховѣ, а именно для защиты и укрѣпленія его... мы жалуемъ этому городу Магдебургское право... всѣ вообще мѣщане будутъ обязаны: кругомъ города валъ въ порядкѣ высыпать, высоко его воздвигнуть и дерномъ покрыть; потомъ палисадъ и башни укрѣпить; также огнестрѣльное оружіе—большого и малаго калибра, порохъ, пули и все прочее, для защиты необходимое, на свои средства и издержки, сообразно съ нашими указаніями, приобрести; также плотину у города подчинять и содержать, по прежнему обычаю**».

* См. №: XXXV, стр. 136—137.

** См. № XXV, стр. 92—94; также грамоты, данныя другимъ городамъ, въ которыхъ высказаны причины основанія городовъ, подобныя приведеннымъ: №№: XXIV, стр. 85; XXXII, стр. 127; CXV, стр. 282; Starožitna Polska, т. II, стр. 962, 974, 1012—1013, 1014, 1017, 1043, 1045. 1049 и т. д.

Во всѣхъ грамотахъ, выданныхъ городамъ, на Магдебургское право, тщательно оговорена обязанность ихъ не уклоняться отъ подчинки укрѣпленій, а, при перечисленіи городскихъ доходовъ, выдѣляются извѣстныя статьи спеціально на содержаніе крѣпости; къ такимъ доходамъ относились: *помѣрное* и *мостовое*, т. е. пошлина, собираемая за каждую мѣру, проданнаго на городскомъ рынкѣ хлѣба и пошлина, собираемая за переѣздъ черезъ городскіе мосты и вообще за вѣздъ въ городъ и за право прогона черезъ городъ скота—эти два рода пошлинъ въ Владимірѣ назначались спеціально «на дела (пушки), ручницы, пороха, салетру и на жалованіе пушкарямъ», въ Ковлѣ на содержаніе палисада и т. д.*.— Далѣе *Сошь*, т. е. подать отъ каждаго застроеннаго двора, она употреблялась на подчинку укрѣпленій подъ надзоромъ старосты **. Въ послѣдствіи «на оборону города» отнесены были пошлины собираемыя съ всѣхъ важнѣйшихъ статей городского производства: съ заводовъ и складовъ шерстяныхъ издѣлій, съ выдѣлки воску, съ мясного промыслу, съ куренія вина и пива, пошлины съ купеческихъ лавокъ и лабазовъ, съ привозимой въ городъ соли и воску (т. е. *восковое* и *солянчое*) и т. п.—Наконецъ въ городахъ болѣе значительныхъ доходъ, получаемый городомъ отъ крестьянъ, поселенныхъ на городской землѣ, также назначался на содержаніе городскихъ укрѣпленій ***.—Сверхъ перечисленныхъ денежныхъ взносовъ мѣщане должны были нести и натуральныя повинности для поддержанія городскихъ укрѣпленій. Они обязаны

* См. №№: VI, стр. 31, XXXIX, стр. 110—111.—*Starożytna Polska*, т. II, стр. 1034.

** См. № VII, стр. 35.

*** См. №№ XXXVIII, стр. 145, XL стр. 152 и LXXXIII, стр. 228. Акты Южной и Зап. Россіи, т. II, № 115. *Starożytna Polska*, т. II, стр. 519, 540, 1034, Акты Запад, Россіи т. I № 120.

были строить мосты и плотины, городить палисадъ, возводить башни, крѣпостныя ворота и городскія стѣны, устраивать въ нихъ амбразуры, поддерживать крѣпостныя рвы и валы, передѣлывать существовавшія раньше укрѣпленія по плану, начертанному старостою или владѣльцемъ замка, надзирать надъ работниками, нанятыми для построекъ и т. п.*.— Надзоръ за правильностью взноса всѣхъ вышеозначенныхъ даней и за точнымъ исполненіемъ натуральныхъ повинностей лежалъ на владѣльцѣ замка или на старостѣ и такимъ образомъ расширялъ его власть надъ горожанами; притомъ послѣдніе, кромѣ повинностей, уплачиваемыхъ ими собственно въ пользу замка, должны были давать содержаніе и его начальнику—старостѣ. Содержаніе это въ началѣ незначительное и имѣвшее значеніе добровольнаго подарка (коляды), со временемъ возросло подъ постояннымъ натискомъ старостинской власти до довольно тягостныхъ размѣровъ.—Подъ предлогомъ личнаго своего содержанія, старосты обложили мѣщанъ самыми многоразличными сборами, смотря потому на сколько въ каждомъ городѣ успѣли они водворить обычай извѣстной дани или обратить въ личную пользу доходъ, собираемый ими первоначально въ пользу государства. Такъ въ актахъ мы встрѣчаемъ слѣды, что въ разныхъ городахъ и въ различное время мѣщане платили въ пользу старосты: *калицину*, т. е. пошлину за право продажи напитковъ, сверхъ которой старосты вымагали еще дѣсятину отъ солода за право выдѣлки тѣхъже напитковъ; особенную подать съ огородовъ, гумень и дворовъ, извѣстную подъ названіемъ *верховщины*; особенную сумму денегъ, подъ названіемъ жалованія, коли-

* См. №№: V, стр. 29; VI, стр. 32; XXV, стр. 94; XXXV, стр. 136. XLІ, стр. 154; LV стр. 178—179; CXV, стр. 283 и CCXII, стр. 531. Также Акты Юж. и Зап. Россіи. т. I № 160; Акты Зап. Россіи т. I № 120 и *Starożytna Polska*, т. II, стр. 519 и 540.

чество которой до того постепенно возвысилось, что, по словам жалобы Львовских мѣщанъ, оно равнялось почти суммѣ всѣхъ платовъ, даваемыхъ въ пользу замка; далѣе старосты установили особый налогъ, подъ названіемъ *квитное*, который собирали съ иногородныхъ купцовъ, привозившихъ товары для продажи въ городъ. Сверхъ того они получали доходъ съ городскихъ мельницъ и *мыто* т. е. десятину съ продаваемыхъ въ городѣ товаровъ и т. п. **.—Кромѣ этихъ денежныхъ поборовъ, старосты требовали также отъ мѣщанъ въ свою пользу, подъ видомъ замковой послуги, натуральныхъ повинностей, размѣръ которыхъ они усиливали постепенно до того, что, наконецъ, въ число ихъ включили и полевья работы и такимъ образомъ поставили мѣщанъ въ положеніе близкое къ положенію крестьянъ, населявшихъ земляскія села. Въ этомъ отношеніи частные владѣльцы, устроившіе въ своихъ имѣніяхъ замки и поселившіе вокругъ нихъ города, опередили старостъ королевскихъ городовъ и подали имъ заманчивый примѣръ. Такъ старосты требовали отъ мѣщанъ: чтобы они приставляли стражу къ старостинской казнѣ и къ тюрьмѣ, въ которой содержались преступники, подлежащіе старостинскому суду; чтобы являлись на облаву и помогали старостѣ во время охоты и чтобы давали кормъ его сокольничимъ; чтобы доставляли въ домахъ своихъ квартиры старостинскимъ слугамъ **.—Далѣе ремесленники должны были, каждый по своему промыслу, доставлять въ замокъ известное количество даровой работы, какъ въ пользу старосты, такъ и его слугъ и челяди: мясники и мельники давали въ замокъ съѣстные припасы натурою; сапожники доставляли обувь старостинскимъ слугамъ; портные, кузнецы,

** См. №№ V, стр. 22; VI, стр. 32; XII, стр. 155; ССХІІ, стр. 531—533. Акты Южной и Зап. Россіи т. II № 115. Акты Зап. Россіи т. II № 115. Акты Зап. Россіи т. I № 120.

* Акты Зап. Россіи, т. I, № 120; также № V, стр. 21.

цырульники, золотыхъ дѣлъ мастера, лучники и оружейники, кушнеры и т. д. должны были даромъ производить всѣ работы по заказу старосты и жертвовать замку, въ видѣ ежегоднаго подарка, извѣстное количество луковъ, топоровъ, сапогъ и т. п. *.

Наконецъ, не ограничиваясь всѣми вышеупомянутыми повинностями, старосты стали требовать отъ мѣщанъ въ свою пользу и полевыхъ работъ, не уступая въ этомъ отношеніи частнымъ владѣльцамъ городовъ, съ тою только разницею, что въ королевскихъ городахъ барщина была въ большей части случаевъ отмѣнена впоследствии, между тѣмъ какъ во владѣльческихъ городахъ она продолжалась до конца XVIII столѣтія. Такъ въ Кіевѣ мѣщане обязаны были въ пользу замка косить и возить сѣно а такжетопить замковую баню. Въ Житомирѣ староста принуждалъ ихъ къ различнымъ работамъ и натуральнымъ повинностямъ, а когда они выхлопотали у короля охранный листъ, то староста Загоровскій разорвалъ послѣдній и не отступилъ отъ своихъ требованій; мѣщане, кромѣ платимыхъ старостѣ: чинша, осепа и коляды, должны были убирать сѣно и являться на толоки. Въ Овручѣ мѣщане также убирали замковое сѣно и хлѣбъ во время жатвы. Въ Межировѣ и Гороховѣ они пахали землю въ пользу замка, убирали хлѣбъ, сѣно и т. д.—Въ Гайсинѣ барщина, отбываемая мѣщанами въ пользу замка, составляла еще болѣе тягостную повинность и не была отмѣнена до конца XVIII столѣтія и т. п. **

* См. №№: XVIII, стр. 59; XXIX, стр. 110; XXXVIII, стр. 144; VI, стр. 33; Starożytna Polska, т. II, стр. 540; Сборникъ Муханова, стр. 147; Акты Западной Россіи, т. I, № 170.

** Акты Запад. Россіи, т. I, № 120. Starożytna Polska, т. I стр. 529—530, 540, 1041. также см. № XXV стр. 96 и ССХІ, стр. 528.

Такиѣмъ образомъ отношеніе старостъ къ жителямъ городовъ, должно было раньше или позже поставить послѣднихъ въ полную отъ нихъ зависимость. Въ качествѣ сборщиковъ государственныхъ податей и начальниковъ, наблюдавшихъ за правильнымъ исполненіемъ повинностей въ пользу замка, старосты имѣли полную возможность вліять на городское самоуправленіе и мало—малу завладѣть имъ. Полицейское значеніе ихъ власти давало имъ возможность усиливать это вліяніе и расширять кругъ своей судебной власти въ ущербъ самосуду общины; наконецъ взиманіе натуральныхъ повинностей въ пользу замка вело къ закрѣпощенію горожанъ, къ лишенію ихъ личной свободы, словомъ—къ совершённому уничтоженію городского сословія и вмѣстѣ съ нимъ послѣднихъ слѣдовъ общинной жизни въ Южной Руси. Грамоты, пожалованныя различнымъ городамъ на Магдебургское право, возстановлявшія до извѣстной степени самостоятельность городовъ и предоставлявшія имъ, въ видѣ особенной, вновь даруемой милости, нѣкоторую долю утраченныхъ правъ, указываютъ ясно ту степень зависимости, въ которую стали городскія общины къ старостинской власти до того времени, пока правительство сочло удобнымъ охранить ихъ отъ дальнѣйшаго разложенія. Такъ мы находимъ, что судебная власть почти всецѣло перешла уже къ старостамъ. Почти каждая грамота, надѣляющая городъ Магдебургскимъ правомъ, начинается, заявленіемъ великаго князя или короля о томъ, что онъ освобождаетъ городъ отъ суда: воеводъ, кастеляновъ, старостъ и другихъ земскихъ чиновниковъ «въ справахъ такъ великихъ, якъ и поточныхъ». Такъ, въ грамотѣ, данной Луцку въ 1552 году Сигизмундомъ Августомъ сказано: «а староста Луцкій теперешній и наслѣдники его, Луцкіе старосты, которые впредь отъ насъ Луцкъ держать будутъ... не должны будутъ ни сами, ни посредствомъ урядниковъ своихъ судить Луцкихъ мѣщанъ».

Въ листѣ, данномъ Сигизмундомъ первымъ на имя Владимірскаго старосты, король заявляетъ, что къ нему поступила жалоба отъ Владимірскихъ мѣщанъ на старосту о томъ, что послѣдніе, не смотря на существованіе въ городѣ Магдебурскаго права, «мѣщанъ сами судите и вины на нихъ берете и слугамъ ихъ судить приказываете». Король Стефанъ предписываетъ въ 1576 г. Хмѣльницкому старостѣ, чтобы онъ не вмѣшивался въ городской судъ и не требовалъ мѣщанъ къ отвѣту передъ замковымъ урядомъ. Въ грамотѣ, пожалованной тѣмъ-же королемъ городу Пинску въ 1581 году, сказано: «Выймаючи того места обывателей... въ вѣчные часы отъ зверхностей... врядниковъ и наместниковъ всякихъ, такъ, ижъ передъ ними, або передъ которымъ колвекъ зъ нихъ зособно, о речи такъ великіе, яко и малые и о выступъ лкій—колвекъ стояти албо отповедати и для нестанья а приказанья которого-колвекъ правного жадныхъ винъ платити не будутъ повинны».* и т. п.—Въ присвоенномъ старостами правѣ суда надъ мѣщанами очевидно раньше другихъ захвачено было право суда уголовного, старосты упорнѣе его отстаивали, и общественное мнѣніе вѣроятно поддерживало ихъ сильнѣе въ этомъ отношеніи, потому что короли находятъ необходимымъ, при освобожденіи мѣщанъ отъ старостинскаго суда, поименовать отдѣльно четыре важнѣйшія уголовныя преступленія: «квалты, раву шляхетскую, всильство, а похвальную пожогу» передавая магистратамъ право судить ихъ, а въ нѣкоторыхъ городахъ, какъ напримѣръ во Владимірѣ, исключаютъ перечисленныя преступленія изъ числа дѣлъ подсудныхъ магистрату и оставляютъ по прежнему въ вѣдомствѣ старостинскаго суда**. Впрочемъ старосты до

* См. №№ V, стр. 22; VI, стр. 32; *Starożytna Polska*, т. II, стр. 1020.—Акты Западной Россіи, т. III, № 125.

** См. № VI, стр. 33.

того упрочили свое право на судебную власть въ городахъ, что короли, жалуя магдебургское право, не рѣшаются ее совершенно отстранить, за исключеніемъ нѣсколькихъ болѣе важныхъ и многолюдныхъ городовъ. Въ огромномъ большинствѣ случаевъ право суда старосты было оставлено въ дѣлахъ смѣшанныхъ между мѣщанами съ одной стороны и землянами и ихъ слугами—съ другой; * или, еще чаще, судъ старостинскій былъ признанъ высшею инстанціею, въ которой должны были рѣшаться дѣла, по апелляціи отъ магистрата или перерѣшаться по личному усмотрѣнію старосты. Такой порядокъ судопроизводства, подчиняющій городской самосудъ, пожалованный магдебургскимъ правомъ, прежнему произволу старосты мы встрѣчаемъ даже въ значительныхъ городахъ: Кременецъ, Ковлѣ, Овручѣ, Житомирѣ, Пинскѣ и т. д., не говоря уже о томъ, что онъ составлялъ постоянное явленіе во всѣхъ городахъ мѣнѣе значительныхъ, а тѣмъ болѣе въ городахъ владѣльческихъ, надѣленныхъ Магдебургскимъ правомъ, при чемъ конечно высшую инстанцію суда составлялъ самъ владѣлецъ, или, въ его отсутствіи, управляющій (губернаторъ или экономъ).—Даже въ южной Украинѣ, гдѣ до XVII вѣка общинное начало сохраняется въ большей силѣ, мы видимъ попытки со стороны старостинской власти захватить судъ въ свои руки; намѣстники королевскіе съ этою цѣлью стараются получить отъ королей грамоты, въ силу которыхъ должность старосты соединялась бы навсегда съ должностью войта и давала бы имъ возможность влять, въ качествѣ предсѣдателя, на ходъ общиннаго суда;** только развитіе козачества помѣшало въ этой полосѣ осуществитъ то поглощеніе административною властью общинныхъ правъ, которое произошло на пространствѣ остальной территории Южно-Русскаго края.

* См. № XVII, стр. 59 и № XXXV, стр. 137.

** См. № XXIV, стр. 85.

Переходъ къ старостамъ судебной власти въ городахъ, далъ имъ возможность ускорить стремленіе къ закрѣпощенію обывателей, развивавшееся уже путемъ розширенія натуральныхъ повинностей въ пользу замка. Старосты, пользуясь присвоеннымъ себѣ правомъ суда, вводятъ юридическія обычаи, нарушавшія личныя права горожанъ: такъ старосты отказываютъ мѣщанамъ въ правѣ совершать духовныя завѣщанія и, послѣ смерти горожанина, отбираютъ его имущество на замокъ, даже въ такомъ случаѣ, если покойный оставилъ прямыхъ наслѣдниковъ: жену и дѣтей. Только болѣе значительные города, какъ напримѣръ Кіевъ и Владиміръ успѣвали выхлопотать у великихъ князей особенныя грамоты, запрещавшія замковому уряду отбирать «отъумерлыя речи» и признававшія за горожанами право отказывать имущество по завѣщанію*.—Далѣе замковый урядъ установилъ новый сборъ: «свадебную куницу» и такимъ образомъ поставилъ мѣщанъ въ необходимость испрашивать у себя право на вступленіе въ бракъ**.

Чрезмѣрное розширеніе старостинской власти и стѣсненіе ею городского самоуправленія должны были отозваться не выгодно и на матерьяльномъ благосостояніи городовъ.—Не смотря на всѣ старанія верховной власти, клонившіяся къ поддержанію въ городахъ торговой и ремесленной дѣятельности, послѣдняя быстро падаетъ; благосостояніе мѣщанъ, подверженныхъ въ неопредѣленной степени поборамъ замка, постоянно уменьшается; энергія труда, котораго производительность не гарантирована закономъ—ослабѣваетъ, мѣщане бѣднѣютъ, переходятъ постепенно къ сельско-хозяйственнымъ занятіямъ или расходятся; вслѣдствіе того количество податей, платимыхъ въ пользу казны, уменьшается. Обстоятель-

* См. № VI, стр. 32; также акты западной Россіи, т. I, стр. 145.

** См. № XXXVIII, стр. 144; также акты Зап. Россіи, стр. 145.

ства эти и заставляют правительство гарантировать города от произвола старостъ, на сколько это возможно было при общемъ строе государства. Но единственная прочная гарантія—возстановленіе прежней общинной самостоятельности—была невозможна—для этого не доставало съ одной стороны выработанной юридической нормы, на которую правительство могло бы указать какъ на образецъ устройства, съ другой стороны возстановленіе общины въ прежнемъ видѣ повлекло бы къ умаленію и ограниченію военнаго сословія, которымъ дорожило само правительство и которое умѣло уже приобрести столько силы, что отнять у него разъ имъ присвоенныя права и владѣнія было немислимо. Потому правительство и рѣшилось примѣнить къ Южно-Русскимъ городамъ другую мѣру. Пользуясь примѣромъ Польши, въ которой, вслѣдствіе колонизаціи многочисленныхъ нѣмецкихъ выходцевъ и болѣе близкихъ сношеній съ Германіею, многія области и почти всѣ города управлялись нѣмецкимъ правомъ, великіе Литовскіе князья стали выдавать Литовскимъ и Южно-Русскимъ городамъ грамоты, жалующія имъ самосудъ и отчасти самоуправленіе по Нѣмецкому или Магдебурскому праву.—Если обратить вниманіе на время выдачи этихъ грамотъ, то замѣтимъ, что чѣмъ раньше и полнѣе городъ утратилъ прежнія общинныя черты быта, чѣмъ болѣе прочно развилось въ немъ преобладаніе военнаго сословія и произволь старосты, тѣмъ скорѣе князья принуждены были спасти городскую общину отъ окончательнаго исчезновенія грамотою, жалующею Магдебурское право. Такимъ образомъ города, лежавшіе болѣе къ сѣверо-западу или составлявшіе центры, въ которыхъ сосредоточивалась администрація края, гдѣ, слѣдовательно, власть княжескихъ намѣстниковъ была сильнѣе и давленіе ея на городскія общины рѣшительнѣе—получаютъ Магдебурское право раньше; напротивъ того города, удаленные отъ административныхъ центровъ, или лежавшіе далѣе къ юго-востоку, гдѣ общинная

жизнь края сохранилась полнѣе,—гораздо позже. Такъ раньше другихъ, еще во второй половинѣ XIV вѣка, получили Магдебургское право города Червоной Руси, перешедшей въ это время во власть Польши, и, слѣдовательно, потерявшей раньше другихъ частей Руси отличительныя черты древне русскаго быта. Въ великомъ княжествѣ Литовскомъ, столица его, Вильна, получаетъ Магдебургское право раньше другихъ городовъ — въ 1387 году—Въ южной Руси, города Подольской земли, составлявшей предметъ спора между Литвою и Польшею и уже въ половинѣ XV столѣтія оттянутой послѣднею, первые получили Магдебургское право. Каменцу оно было пожаловано еще князьями Коріатовичами въ концѣ XIV столѣтія, вслѣдъ за тѣмъ въ XV в. оно было пожаловано почти всѣмъ второстепеннымъ подольскимъ городамъ, такъ въ одномъ 1448 году мы встрѣчаемъ 3, дошедшія до насъ, грамоты на Магдебургское право, данныя городамъ: Смотричу; Хмѣльнику и Червоногороду, въ 1458 такую же грамоту получаетъ городъ Зиньковъ и т. д. съ начала XVI вѣка Магдебургское право уже существовало во всѣхъ древнихъ Подольскихъ городахъ и короли жалуютъ его только вновь основываемымъ городамъ. Вслѣдъ за Подоліемъ Магдебургское право распространяется на Волини. Значительные города, служившіе центромъ административной власти и здѣсь получаютъ Магдебургское право раньше,—именно въ XV столѣтіи; второстепенные города позже,—въ XVI; такъ Луцку оно пожаловано въ 1432 году, Кремянцу въ 1431, Владиміру въ концѣ XV столѣтія; затѣмъ въ XVI столѣтіи получаютъ его: Ковель 1518 г. Торчинъ—1540, Олыка—1564, Ляховцы 1583 и т. д., за тѣмъ въ XVII столѣтіи короли жалуютъ Магдебургское право только тѣмъ городамъ, которые вновь возникаютъ, подобно Горохову, Тыхомлю, Константинову и т. п.—Въ бывшемъ Кіевскомъ княжествѣ только два важнѣйшіе города: Кіевъ—резиденція великокняжескаго воеводы

и Житомиръ—важнѣйшій замокъ и центр административный, получаютъ Магдебургское право около половины XV столѣтїя, второстепеннѣе-же города остаются на русскомъ правѣ до конца XVI столѣтїя, только въ это время, послѣ того какъ король Стефанъ Баторїй вознамѣрился нанести рѣшительный ударъ общинному порядку посредствомъ извѣстной реформы украиннаго козачества, королевскія грамоты начинаютъ жаловать Магдебургское право украиннымъ городамъ Кїевщины и Брацлавщины *. Изъ дошедшихъ до насъ грамотъ, относящихся къ этимъ областямъ, древнѣйшая, пожалованная городу Корсуню, дана въ 1584 году, за тѣмъ слѣдуютъ грамоты на Магдебургское право, данныя городамъ: Чигрину—1592 г., Каневу—около 1600, Крылову—1616, Лысянкѣ—1622 Винницѣ—около 1630 и т. л.

Такимъ образомъ время пожалованїя Магдебурскаго права совпадало съ временемъ упадка общиннаго строя жизни въ каждой области. Раздача городамъ этого права имѣла цѣлью, предотвратить окончательное подавленіе городского сословія военнымъ и предупредить исчезновеніе и закрѣпощеніе перваго вслѣдствіе давленїя старостинской власти—представительницы второго изъ этихъ сословїй. Но цѣль эта не могла быть вполнѣ достигнута Магдебургскимъ правомъ, явившимся на дѣлѣ съ характеромъ мало существенной полумѣры; оно замѣдило только паденіе городовъ, и предотвратило полное ихъ исчезновеніе, но не могло сообщить имъ жизненности и основъ для прочнаго существованїя и развитїя. Ни городское самоуправленіе, ни развитіе торговой и промышленной дѣятельности не нашли въ Магдебургскомъ правѣ незы-

* Въ Брацлавщинѣ только одинъ городъ Брацлавль, мѣсто, гдѣ сосредоточивалась вся военная администрація края и гдѣ былъ значительный замокъ,—резиденція намѣстника, получила вѣсколько раньше Магдебургское право—именно въ 1564 году.

блемой гарантіи. Города, южной Руси, охраненные имъ отъ скорой смерти, продолжали чахнуть, одолеваемые медленнымъ хроническимъ недугомъ, и не только не выработали въ себѣ силы и политическаго значенія, но все болѣе и болѣе отступали въ государственной жизни на задній планъ, падали въ отношеніи матерьяльнаго благосостоянія, подвергались запустѣнію и уступали встрѣчавшейся въ промышленномъ отношеніи конкуренціи. Причины упадка городовъ, не смотря на огражденіе ихъ Магдебурскимъ правомъ, заключались какъ въ томъ обстоятельстве, что право это было пожаловано городамъ съ болѣе или менѣе значительными ограниченіями, сохранившими даже въ болѣе значительныхъ городахъ въ довольно сильной степени вліяніе замка на городскую общину и оставившими старостамъ и частнымъ владѣльцамъ полное преобладаніе въ городахъ второстепенныхъ, такъ еще болѣе въ томъ условіи, что пожалованное право, выработанное на чужой почвѣ, при другихъ условіяхъ быта и въ довольно отдаленное время, не могло быть усвоено жителями южно-русскихъ городовъ, съ юридическими понятіями и историческими преданіями которыхъ оно не только не совпадало, но весьма часто расходилось въ противоположномъ направленіи.— Великіе князья Литовскіе, а потомъ короли Польскіе не могли дать городамъ такой гарантіи самоуправленія, которая-бы совершенно устранила старостинскую власть, а тѣмъ болѣе вліяніе частныхъ владѣльцевъ на подвластные имъ города. Они въ началѣ не находили возможнымъ нарушать военную организацію края изъ за защиты городовъ, а въ послѣдствіи шляхетское сословіе приобрѣло такую силу и до такой степени ограничило власть самихъ королей, что принятіе любой мѣры, клонящейся къ ущербу дворянскихъ привилегій было для послѣднихъ немислимо.— Такимъ образомъ великіе князья и короли, жалуютъ Магдебурское право,

не старались въ самихъ грамотахъ устранять совершенно старостинскую власть, а пытались только ограничить предѣлы ея и, по мѣрѣ возможности, примирить ее съ городскимъ самоуправленіемъ; но поставленныя ими границы оказывались на практикѣ шаткими, не точными, давали широкой просторъ всякимъ недоразумѣніямъ и притязаніямъ и почти всегда позволяли старостѣ, хотя съ известными затрудненіями, захватить полное преобладаніе надъ городскою общиною. Если сравнимъ многочисленныя грамоты, пожалованныя разнымъ городамъ на Магдебургское право, то первое, что насъ поражаетъ въ нихъ, это ихъ неоднородность, почти въ каждой изъ нихъ, помимо разрѣшенія, жалующаго городу—управляться и судиться по Магдебургскому праву, короли, смотря по мѣстнымъ обстоятельствамъ, подробно исчисляють какъ случаи зависимости отъ старосты, такъ и стараются разграничить доходы городского магистрата и городской общественной казны отъ доходовъ, получаемыхъ съ города старостою, а также отъ государственныхъ податей. Какъ тѣ такъ и другія границы почти въ каждомъ отдѣльномъ городѣ не совпадаютъ другъ съ другомъ.—Такимъ образомъ съ разу устраняется какъ возможность полной городской самостоятельности, такъ и однородной нормы для городского развитія; каждый городъ находится какъ-бы замкнутымъ въ отдѣльной, къ нему исключительно относящейся привилегіи, и не находитъ общей почвы, на которой могъ-бы, обща съ другими общинами, составить одно тѣло и вступить въ борьбу за свои права, съ преобладающимъ шляхетскимъ сословіемъ.—Между тѣмъ на пространствѣ всего южно-русскаго края ни одинъ городъ не пользуется достаточною автономіею для того, чтобы принять на себя инициативу развитія городскихъ свободъ, или, по крайней мѣрѣ для того, чтобы онъ могъ служить образцомъ и примѣромъ для другихъ городовъ.—Каменецъ, пользовавшійся болѣе чѣмъ другіе города широкою привилегіею

и раньше других получившій Магдебургское право, далеко не обладалъ полною независимостью какъ въ судебномъ такъ и въ административномъ отношеніи. Запковой старостинскій урядъ и бургграфій (комендантъ крѣпости и начальникъ гарнизона) удерживаютъ значительную долю прежняго значенія княжескихъ намѣстниковъ. Такъ староста продолжаетъ судить тяжбы, возникавшія между горожанами и шляхтичами, а также тяжбы, между магистратомъ и мѣщанами, если послѣдніе обращались къ его суду; притомъ онъ пользуется значительными сборами съ городскихъ промысловъ: онъ получаетъ $\frac{2}{3}$ дохода съ мельницъ, пошлину отъ продажи напитковъ, дань въ натурѣ отъ цеховыхъ ремесленниковъ и т. д. Рѣшеніемъ королевскихъ комиссаровъ за нимъ признано право повѣрять городскіе доходы и правильное ихъ употребленіе, вслѣдствіе чего магистратъ обязанъ представлять старостѣ годовые отчеты, а, въ случаѣ непредставленія, онъ долженъ отвѣчать передъ городскимъ судомъ, предсѣдателемъ котораго былъ тотъ-же староста*. Старостинскій урядъ устанавливаетъ таксу, по которой товары должны быть продаваемы въ городѣ; старосты, пользуясь сбивчивостью распредѣленія податей и повинностей, расширяютъ количество, собираемыхъ въ ихъ пользу, даней, устанавливаютъ новые источники запкового дохода, такъ называемые «выдеркафы», отдають на откупъ евреямъ сборъ старостинскихъ доходовъ, поощряють захватъ арендаторами или обложеніе ими данью всѣхъ городскихъ промысловъ** и т. п.—Съ другой стороны Каменецкій бургграфій удерживаетъ въ своихъ рукахъ полицейскую власть въ городѣ и судъ за проступки противъ благочинія; онъ, по своему усмотрѣнію, запрещаетъ городскія гулянія и увеселенія, не дозво-

* См. №№: LVI стр. 184; LXXXIII, стр. 228, LXXXVI, стр. 232; CLVIII, стр. 417.

** См. №№: XCVI, стр. 249; CXXI, стр. 323; CXXII, стр. 325; CXXXIV стр. 329.

даетъ мѣщанамъ вѣызжать изъ города безъ выданнаго имъ паспорта, заключаетъ самопроизвольно въ тюрьму не только мѣщанъ, но и членовъ магистрата; войта, президента, бурмистровъ; требуетъ, чтобы мѣщане караулили отсылаемыхъ имъ подъ арестъ преступниковъ, въ случаѣ-же неисполненія требованія, помѣщаетъ послѣднихъ въ домъ войта. Мѣщане должны доставлять гарнизону на свой счетъ топливо, освѣщеніе, говядину и возить въ замокъ воду, они обязаны строить, подчинять и сохранять городскія укрѣпленія, гауптвахты и т. п. Сверхъ того солдаты, составлявшіе гарнизонъ, захватываютъ въ свою пользу городскія земли, заставляютъ мѣщанъ принимать при расчетахъ фальшивую монету, собираютъ самопроизвольно десятину съ привозимыхъ въ городъ припасовъ, занимаются торговлею и ремеслами, не оплачивая повинностей городскихъ и цеховыхъ, и такимъ образомъ ставятъ мѣщанъ въ невозможность конкурировать съ ними и т. д.*.—Сверхъ зависимости отъ старосты и бурграбія, городъ подлежалъ еще распоряженіямъ сеймиковъ шляхты Подольскаго воеводства, облагавшихъ произвольно городъ налогами подъ предлогомъ удовлетворенія потребностямъ защиты воеводства, подати эти, взываемыя единовременно подъ названіями: чопового, шеляжнаго, погловнаго и т. п. были иногда страшно обременительны для города. Такъ напримѣръ въ 1702 году мѣщане рѣшились на отчаянную мѣру: они постановили не вносить требуемыхъ съ нихъ сеймикомъ налоговъ и отказаться отъ производства всѣхъ промысловъ и торговли, въ случаѣ, если сборщики сеймика опечатаютъ ихъ лавки и заводы**.

* См. №№: CX, стр. 272; CLII, стр. 396; CLV, стр. 406; CLVI, стр. 410; CLX, стр. 421 и CLXVI, стр. 432.

** См. №№: LXVII, стр. 205; CLV, стр. 406; CXCIV, стр. 488.

Если въ городѣ, надѣленномъ Магдебургскимъ правомъ въ размѣрѣ гораздо болѣе широкомъ, чѣмъ всѣ остальные, въ городѣ, который сеймовою конституціею былъ уравненъ во всѣхъ правахъ, свободахъ и привилегіяхъ со Львовомъ, считавшимся въ свою очередь важнѣйшимъ изъ Русскихъ городовъ, принадлежавшихъ речипосполитой и равноправнымъ съ Краковомъ и Вильною—если въ Каменцѣ Магдебургское право столь недействительно охраняло городскую общину отъ подчиненія старостинской власти и шляхетскому сословію, то подчиненіе это должно было быть гораздо сильнѣе во всѣхъ другихъ, менѣе значительныхъ городахъ. Дѣйствительно, пересматривая акты, относящіеся къ этимъ послѣднимъ, мы убѣждаемся, что фраза, которою начинается почти каждая жалованная грамота на Магдебургское право: «даемъ городу право нѣмецкое, и освобождаемъ его отъ всякаго суда, власти и обычая польскаго, литовскаго и русскаго, и намѣстникамъ, урядникамъ и судьямъ нашимъ запрещаемъ на всегда въ это право вступаться и мѣшанъ къ своему суду призывать»—оставалась только фразою на бумагѣ, примѣнявшеюся далеко не въ полномъ размѣрѣ на дѣлѣ. Такъ во Владимірѣ староста удержалъ право верховнаго суда по важнѣйшимъ уголовнымъ преступленіямъ; въ Луцкѣ, Кременцѣ, Ковлѣ, Овручѣ, Выжвѣ и т. д. старостѣ предоставлено было право вліять на городскіе выборы, утверждать кандидатовъ, предложенныхъ мѣщанами на должности бурмистровъ, лядвойтовъ и лавниковъ. Далѣе старосты, а въ ихъ отсутствіи ихъ намѣстники и старостинскіе экононы, были признаны вышею судебною инстанціею, къ которой можно было апеллировать отъ рѣшенія магистрата во всѣхъ, какъ уголовныхъ, такъ и гражданскихъ дѣлахъ, «великихъ и поточныхъ». Въ городахъ этихъ староста могъ кассировать своею властью приговоръ, постановленный магистратомъ, или возвратить его, по своему усмотрѣ-

нiю, для перерѣшенiя, могъ предписать магистрату заняться тѣмъ или другимъ дѣломъ, освободить безъ отношенiя къ магистрату преступниковъ, заключенныхъ послѣднимъ въ тюрьму и т. п.

Количество даней, платимыхъ мѣщанами этихъ городовъ въ пользу старосты и замка, было тоже гораздо значительнѣе налоговъ, возложенныхъ на каменецкихъ мѣщанъ. Въ второстепенныхъ городахъ всѣ статьи городского производства: винокурни, мельницы, заводы, лавки, шинки, лабазы и т. д. были обложены данью въ пользу старосты, сверхъ того мѣщане платили замку чиншъ. т. е. ренту съ занимаемыхъ ими домовъ, а въ нѣкоторыхъ городахъ (например въ Гайсынѣ, Овручѣ и т. д.) отбывали барщину въ пользу замка, не смотря на грамоты, которыми пожаловано имъ было Магдебургское право *.

Положенiе городовъ владѣльческихъ, надѣленныхъ Магдебургскимъ правомъ было еще болѣе стѣснено доминiальной властью частнаго лица. Такъ какъ грамоты жаловались этимъ городамъ по большей части самимъ-же владѣльцемъ, въ рѣдкихъ только случаяхъ королемъ и то по просьбѣ владѣльца и въ размѣрѣ имъ предложенномъ, то послѣднiй всегда старался включить въ грамоту ограниченiя, которыя-бы позволили ему сохранить полную власть надъ городекою общиною, и предоставить ей только ту необходимую мѣру самостоятельности, которая по усмотрѣнiю владѣльца была полезна для поощренiя торговли и ремесленной дѣятельности усиленiя такимъ образомъ его доходовъ сборомъ съ этихъ промысловъ. Судебная власть въ владѣльческихъ городахъ, хотя и вручалась магистрату, но

* См. МЖ: XVI, стр. 57; XXIX, стр. 109; LI, стр. 170; LXXXIX, стр. 240; XCIII, стр. 245; XCVII, стр. 252; CXXXVII стр. 353; CXCVI, стр. 484; CXCVI, стр. 490; CXCVIII, стр. 494; CC, стр. 497 и CCXI, стр. 527.

тѣмъ не менѣе находилась въ полной зависимости и подъ ближайшимъ контролемъ владѣльца; къ его суду, по аппеляціи, поступали дѣла, обрѣденныя уже магистратомъ; притомъ владѣлецъ вліялъ на выборъ членовъ городского управленія; онъ утверждалъ въ должности кандидатовъ, избранныхъ магистратомъ, но имѣлъ право и вовсе ихъ не утвердить и назначить другихъ лицъ по своему усмотрѣнію; въ нѣкоторыхъ городахъ сами выборы городскіе не могли происходить иначе, какъ послѣ предварительнаго разрѣшенія владѣльца. Послѣдній имѣлъ право строгаго контроля надъ дѣйствіями магистрата и, въ иныхъ случаяхъ, для исполненія этой обязанности назначалъ особаго экономическаго урядника, носившаго титулъ владѣльческаго старосты. Наблюденіе надъ благочиніемъ въ городѣ и полицейская власть всецѣло принадлежали владѣльцу и городскіе урядники играли въ этомъ отношеніи исключительно пассивную роль исполнителей инструкцій, данныхъ владѣльцемъ, который за уклоненіе отъ нихъ могъ арестовать и держать въ тюрьмѣ войта и бурмистровъ. Въ инструкціяхъ своихъ владѣльцы до малѣйшихъ подробностей ограничивали и регулировали не только общественный городской порядокъ, но и частную жизнь мѣщанъ: они запрещали послѣднимъ, подъ опасеніемъ конфискаціи имущества, проживать внѣ города, заставляли ихъ въ указанные сроки строить, принадлежашіе самимъ-же мѣщанамъ, дома и другія постройки, мостить улицы, подчинять мосты и плотины, возводить и укрѣплять городскія фортификаціи. Инструкціями владѣльцевъ опредѣлялась величина мѣръ и вѣсовъ и изъ замка выдавались образцы ихъ, отмѣченные клеймами владѣльца, за исключеніемъ которыхъ всѣ другія мѣры и вѣсы изганылись изъ обращенія. Владѣлецъ устанавливалъ таксу на продаваемые въ городѣ продукты, — онъ предписывалъ въ каіе праздники мѣщане должны были воздерживаться отъ работъ, въ каіе дни они должны ходить въ баню и т. п. Шобыры, взимаемыя съ мѣщанъ частными владѣльцами превышали еще количес-

твожь и разнообразіемъ тѣ налоги, которые старосты брали съ подвѣдомственныхъ имъ королевскихъ городовъ. Владѣльцы получали съ мѣщанъ денежные чинши и подати подѣ всевозможными наименованіями, часть судебныхъ пошлинь, взимаемыхъ магистратовъ, и штрафы, имъ налагаемые, дань натурою отъ всѣхъ ремесленниковъ, десятину съ солода, меду, скота, лошадей, пошлину съ права продажи напитковъ, которую нерѣдко владѣльцы удерживали совершенно въ своихъ рукахъ, въ качествѣ доминіалнаго монополя; сверхъ того они взыскивали съ мѣщанъ барщину для исполненія полевыхъ работъ, подводы для перевозки своихъ продуктовъ въ отдаленные города и т. п. Урядники городскіе должны были, вступая въ должность, давать присягу владѣльцу или довѣренному отъ него лицу въ томъ, что они не утаятъ городскихъ доходовъ и вѣрно отдадутъ въ экономію, слѣдующую владѣльцу изъ нихъ долю, и, по истеченіи кождаго года, должны были представлять ему подробный отчетъ о городскихъ доходахъ и ихъ употребленіи*.

Такимъ образомъ въ владѣльческихъ и второстепенныхъ королевскихъ городахъ Магдебургское право въ ничтожной только степени гарантировало самостоятельность городской общины, и освобождало ее далеко не совершенно отъ посторонняго вліянія даже въ городахъ первокласныхъ.—Магистраты не были самостоятельны въ судебномъ отношеніи и находились почти вполнѣ въ подчиненномъ положеніи въ отношеніи административномъ. Если стѣсненіе городской самостоятельности сохраненіемъ значительной доли старостинской власти, служило внѣшнею преградой для развитія

См. №Л: XXV, стр. 90; LV, стр. 177; LXIII, стр. 197, СII, стр. 258; CXI, стр. 273; CXXV, стр. 282. CXIV, стр. 305. CXXVIII, стр. 317; CL, стр. 388; CLXIII, стр. 426; CLXXVIII, стр. 451; CLXXX, стр. 456; CLXXXV, стр. 426; CCXV, стр. 547 и CLXII стр. 424.

городовъ, то не менѣе значительное препятствіе это развитіе встрѣчало и въ внутреннемъ быту городовъ вслѣдствіе не возможности со стороны мѣщанъ усвоить себѣ юридическія понятія и приемы, выработанные Магдебурскимъ правомъ, совершенно чуждые духу и понятіямъ Южно-Русскаго народа, и во многихъ случаяхъ противурѣчившіе общимъ Русскимъ преданіямъ. Последнія, не смотря на преобладаніе старость, владѣльцевъ и шляхты, не смотря потомъ на грамоты, обязывавшія судиться по Магдебурскому праву, оставались въ полной силѣ въ убѣжденіи какъ горожанъ, такъ и крестьянъ южнорусскихъ и составляли единственную понятную для нихъ юридическую норму. Не смотря на всевозможныя стѣсненія, стремленіе къ удержанію древнихъ общинныхъ формъ быта проявляется въ городахъ, надѣленныхъ Магдебурскимъ правомъ равно какъ и во всѣхъ другихъ туземныхъ сословіяхъ Южно-Русскаго края: у крестьянъ, казаковъ, околичной шляхты. Въ городахъ стремленіе это, смотря по обстоятельствамъ мѣста и времени, проявляется или въ полномъ отреченіи ихъ отъ Магдебурскаго права или въ такомъ его примѣненіи къ практикѣ, при которомъ древніе, народные, общинные обычаи имѣли бы возможность замѣнить собою постановленія Саксонскаго закона. Первый исходъ — т. е. отреченіе отъ Магдебурскаго права — имѣлъ мѣсто въ городахъ украинныхъ, гдѣ города, при первой возможности, слились съ козачествомъ, оставивъ въ сторонѣ всякую сословную особенность. Но въ тѣхъ мѣстностяхъ, гдѣ общинное начало было болѣе подавлено, народонаселеніе городовъ, удерживая Магдебурское право, смотритъ на послѣднее не какъ на сводъ обязательныхъ для себя законовъ, а только какъ на хартію, гарантирующую ему ту долю самостоятельности, при которой возможно было до извѣстной степени примѣненіе собственныхъ народныхъ юридическихъ воззрѣній. Магдебурское право — въ значеніи кодекса законоположеній — остается

въ городахъ мертвою буквою—ияъ, постановленийъ его заимствуется только организація городскихъ властей и коллегій; но и та въ такой степени не точно и не ясно усваивается мѣстными, что мы не находимъ двухъ городовъ на пространствѣ Южной Руси, которыхъ устройство, основанное якобы на Магдебургскомъ правѣ, было-бы сходно въ подробностяхъ другъ съ другомъ, или отвѣчало-бы нормѣ установленной нѣмецкимъ закономъ. Еще болѣе сбивчивыя понятія существовали въ отношеніи предметовъ вѣдомства каждой изъ городскихъ коллегій. По смыслу Магдебурскаго права городовъ должны были управлять двѣ коллегіи, составлявшіеся изъ выборныхъ урядниковъ: 1) Рада, председателемъ которой былъ бурмистръ, заведывала судомъ по гражданскимъ искамъ, городекою полиціею, городскими имуществами, и надзоромъ за производствомъ торговли; 2) Лавничій судъ, состоявшій изъ 12 присяжныхъ подъ председательствомъ войта, судилъ уголовныя преступленія. На дѣлѣ въ Южно-Русскихъ городахъ ни числа выборныхъ членовъ, ни разграниченіе вѣдомствъ обѣихъ коллегій не соблюдалось. Коеличесво лавниковъ (присяжныхъ) и райцевъ въ разныхъ городахъ и даже въ разное время въ одномъ и томъ же городѣ—бывало различно. Войтъ председательствуетъ въ обѣихъ коллегіяхъ; иногда онъ обѣ сливаются въ одну. Бурмистры выбираются по нѣскольку на разъ и отправляютъ должность лавниковъ, иногда райцевъ; обѣ коллегіи заведываютъ одними и тѣми-же дѣлами безразлично. Наконецъ образуется третья коллегія—совѣтъ 40 (въ иныхъ городахъ 30) мужей, который, представляя интересы общины, въ подпольствѣ, состоитъ изъ выборныхъ отъ цеховъ, пополняется по своему усмотрѣнію, занимается контролемъ магистрата въ отношеніи управленія городскими финансами и городскимъ благоустройствомъ и наконецъ совершенно перетягиваетъ къ себѣ разпоряженіе городскимъ хозяйствомъ, отъ котораго, впрочемъ не желаютъ отказаться ни лавники, ни

райцы, ни бурмистры, ни войтъ. Воѣ эти урядники и коллегии препираются другъ съ другомъ взаимно и не могутъ основать своихъ притязаній на власть на какомъ-бы то ни было положительномъ законѣ. Магдебурское право, на основаніи котораго по видимому всѣ они желаютъ дѣйствовать, извѣстно имъ только по имени, дошедшемъ до нихъ изъ жалованной королевской грамоты. Слѣдь сводъ какъ Саксонскіихъ законовъ вообще (*Speculum Saxonicum*), такъ и городского Магдебурскаго уложенія въ частности (*Weichbild*) положительно не были извѣстны и даже никогда не доходили до южно-русскихъ горожанъ. То, на что они по временамъ ссылаются подъ именемъ «*Saxon*» это, хранившіяся въ нѣкоторыхъ магистратахъ, польскія редакціи Магдебурскаго права, которыя скорѣе представляютъ юридическіе трактаты и разсужденія, составленныя Краковскими и Львовскими юристами XV и XVI столѣтій, чѣмъ сборники статей обязательнаго законоположенія. Последнія до того завалены въ нихъ комментаріями и глоссами историческаго, богословскаго и философскаго содержанія, что становится невозможнымъ отдѣлить положительный законъ отъ толкованій составителя трактата. Впрочемъ мѣщане не изучали и этихъ редакцій Магдебурскаго права и члены магистрата, только въ весьма важныхъ случаяхъ (почти исключительно въ нѣкоторыхъ приговорахъ смертной казни) старались цитировать статью изъ Саксона или Магдебурскаго права, на которой они основывали свое рѣшеніе; но и эти цитаты дѣлались исключительно для формы, на обумъ; такъ для припѣра сравнимъ 3 приговора, постановленные ковельскими магистратами на незначительномъ другъ отъ друга разстояніи времени по одному и тому-же дѣлу: именно приговоры, по дѣламъ о дѣтоубійствѣ 1704, 1713 и 1718 годовъ. За одно и то же преступленіе магистратъ, состоявшій почти изъ однихъ и тѣхъ-же членовъ, 2 раза приговариваетъ обвиненныхъ къ зарытію живыми въ землю, а третій разъ только къ выставкѣ у по-

зорнаго столба и къ изгнанію изъ города. Притомъ во всѣхъ трехъ приговорахъ приводится въ основаніе одна и таже статья Магдебурскаго права (съ вариантами въ цитатахъ) и всѣ три раза приведенныя въ приговорахъ ссылки не сходятся ни другъ съ другомъ, ни съ порядкомъ статей Магдебурскаго права: такъ разъ ссылка указываетъ на страницу 227, другой разъ на 69, третій на 67, параграфъ 80; въ самомъ-же сводѣ Магдебурскаго права § 80 трактуетъ о договорахъ слугъ съ хозяевами и о неустойкахъ при неисполненіи этихъ договоровъ * и не заключаетъ въ себѣ даже намека на дѣтоубійство.

Уже такое отношеніе магистратовъ къ дѣйствовавшему въ городахъ, въ силу королевскихъ грамотъ, законодательству ясно указываетъ, что это чуждое законодательство не привилось къ быту и къ юридическимъ понятіямъ южно-русскихъ мѣщанъ. Изъученіе статей Магдебурскаго права было, по общественному мнѣнію мѣщанъ, лишнее. По всѣмъ встрѣчавшимся имъ вопросамъ они находили отвѣтъ въ обычномъ мѣстномъ правѣ, которое сохранилось по преданію или истекало изъ внутреннихъ понятій о справедливости судящихъ въ каждомъ даномъ случаѣ, между тѣмъ какъ постановленія «Саксона» по большей части не совпадали съ чувствомъ справедливости и практическими соображеніями, основанными на преданіяхъ, завѣщанныхъ минувшею общинною жизнью края. Преданія эти и невозможность согласить ихъ съ постановленіями новаго городского порядка и были поводомъ выше указанной невозможности установить правильное городское управленіе. По Магдебурскому праву управленіе это должно было сосредоточиваться въ выборныхъ коллегіяхъ, между тѣмъ какъ по

* См. ММ: LXXIII, стр. 212; СМ, стр. 260 и СХІІ, стр. 274. Saxon, seu prava Polskie Maydeburskie — изданіе Щербича, Львовъ, 1581 г.

смыслу общиннаго устройства, народное мнѣніе признавало право верховной власти только за сходкою всѣхъ членовъ общины. Выборные магистратскіе чиновники и сами недовѣряли существу ввѣренной имъ власти и чувствовали, что общественное мнѣніе довѣряетъ ему еще менѣе. Вслѣдствіе такого отношенія безпрестанно встрѣчаются такія явленія: что выборные магистратскіе чиновники, или упорно отказываются отъ исполненія возлагаемой на нихъ должности, или, принявъ ее, не могутъ дать себѣ отчета объ ея существѣ и предѣлахъ, захватываютъ управленіе дѣлами, ихъ должностямъ неподвѣдомственными, превышаютъ свою власть на каждомъ шагѣ и никогда не соединяютъ съ исполненіемъ ея понятія о долгѣ совѣсти. Наконецъ, во всѣхъ болѣе рѣшительныхъ случаяхъ, они какъ бы сознаютъ некомпетентность своей власти и созываютъ для рѣшенія дѣла громаду, т. е., по старинному обычаю, сходку всѣхъ членовъ общины.

Стараніе уклониться отъ выбора въ магистратскую должность встрѣчается въ приведенныхъ актахъ, какъ одво изъ явленій весьма обыкновенныхъ. Такъ въ Ковлѣ магистратъ приговариваетъ къ лишенію чести мѣщанина Долинскаго, за то, что онъ бѣжалъ изъ города, уклоняясь отъ исполненія возложенныхъ на него по выбору должностей: лавника и шафара. Въ г. Выжеѣ весь магистратъ жалуется на лядвойта Зданя, о томъ, что онъ уклоняется отъ исполненія своей должности подъ предлогомъ личнаго занятія по ремеслу и является въ магистратъ только въ пьяномъ видѣ, при чемъ оскорбляетъ и бьетъ бурмистровъ. Въ Оклыѣ въ 1780 году мѣщане не желаютъ даже собираться для производства выборовъ, не смотря на усиленные приглашенія войта, а потомъ, когда выборы наконецъ состоялись, выбранныя въ разныя должности лица отказываются отъ ихъ исполненія подъ разными предлогами: райца Заблоцкій отказывается отъ должности шафара, поставляя на видъ свои преклонныя лѣта и упре-

вая притомъ согражданъ въ томъ, что они навязали ему должность руководясь чувствомъ зависти и желая разорить скопленное имъ имущество; мѣщанинъ Кулишикъ отклоняетъ отъ себя подъ предлогомъ болѣзни должность сборщика, и изъ рѣчи, сказанной при этомъ случаѣ койтомя, можно усмотрѣть что сборщики вообще не исполняли возложенной на нихъ обязанности. Четыре года спустя, въ томъ-же городѣ сходка 30 мужей должна была постановить значительный штрафъ на тѣхъ гражданъ, которые уклонились отъ присутствія на городскихъ выборахъ, и опять тотъ-же Кулишикъ отказался отъ должности сборщика, предложивъ вмѣсто занятія ея дать выкупъ въ пользу церкви, * и т. д.

Еще чаще, чѣмъ отклоненіе отъ себя должности, встрѣчается фактъ превышенія власти выборными магистратскими урядниками; это превышеніе ими власти зависитъ отъ полного непониманія предѣловъ и атрибутовъ ея, или отъ глубокой увѣренности въ томъ, что ни общественное мнѣніе ни контролируюція урядниковъ сходки 40 мужей не въ силахъ основать свое неодобреніе на чуждомъ для нихъ и совершенно неизвѣстномъ законоположеніи. Довольно пересмотрѣть жалобы и нареканія каменецкаго поспольства на дѣйствія членовъ своего магистрата, чтобы убѣдиться въ существованіи того хаоса безурядицы и безправности, который прикрывался названіемъ Магдебурскаго права. Войты, райцы, бурмистры и т. д. по мѣрѣ возможности захватываютъ городскіе доходы и распоряжаются ими самопроизвольно или обращаютъ ихъ въ свою пользу; райцы расширяютъ предѣлы юлищейской, принадлежавшей имъ, власти до полного произвола надъ личностью и имуществомъ мѣщанъ съ одной стороны и до захвата судебной власти съ другой; разграба об-

* См. №№: LI, стр. 171; CXVI, стр. 285; CLXXI, стр. 440, CLXXV, стр. 447; CLXXVI, стр. 448 и CLXXXIX, стр. 469.

щественныхъ суммъ и отсутствіе отчетности встрѣчаются на каждомъ шагѣ. Контролирующая магистратъ коллегія 40 мужей. вызываетъ о справедливости, но возгласы ея, не основанные на положительномъ законѣ и не поддержанные сознательнымъ общественнымъ мнѣніемъ, остаются по большей части безъ послѣдствій. Иногда городское управленіе при взаимныхъ пререканіяхъ доходитъ до такой степени запутанности, что короли находятся въ необходимости поручать приведеніе въ порядокъ городскихъ дѣлъ особымъ комиссіямъ; но дѣйствія комиссій тянутся цѣлые годы и обыкновенно не приходятъ ни къ какому окончательному результату. За то болѣе безпокойные или болѣе другихъ виновные въ беспорядкахъ члены магистрата успѣваютъ найти поддержку со стороны комиссаровъ и не рѣдко угрожаютъ своимъ согражданамъ тѣмъ, что подчинять городъ шляхетскому суду. Въ другихъ городахъ, стоявшихъ еще на нисшей степени развитія чѣмъ Каменецъ, неопредѣленность въ отношеніяхъ властей между собою, небрежность въ исполненіи должностей и злоупотребленія урядниковъ, встрѣчаются не менѣе часто. Такъ, напримѣръ, одинъ изъ бурмистровъ города Ковля, Теодоровичъ, захватываетъ городскую, землю обращаетъ ее въ свою личную собственность и возвращаетъ городу только вслѣдствіе рѣшенія замковаго уряда. Въ томъ-же городѣ лядвойтъ Семеновичъ распоряжается самопроизвольно городскими доходами и расходами, помимо бурмистровъ, 30 мужей и выбранныхъ послѣдними шафарей, къ вѣдомству которыхъ собственно и относились сборъ, управленіе и контроль надъ расходомъ городской казны, притомъ онъ присвоиваетъ себѣ право суда, помимо войта и лавниковъ, и взыскиваетъ въ свою пользу судебныя пошлины и штрафы. Въ Олыкѣ шафари городскіе въ теченіи 15 лѣтъ (1767—1782) не даютъ никому отчета въ употребленіи городскихъ доходовъ и т. п. *

* См. №№: LIV, стр. 174; LXXII, стр. 214; CXXXI, стр. 305;

Отсутвіе признанія и поддержки со стороны общественнаго мнѣнія сознавали достаточно сами члены магистрата— во всѣхъ болѣе важныхъ случаяхъ, при желаніи вести новую мѣру въ управленіи, при установленіи новой подати, при несогласіяхъ, возникавшихъ въ средѣ самаго магистрата и т. п., члены его, желая упрочить предлагаемую мѣру или вызвать рѣшительное осужденіе извѣстнаго поступка, прибѣгаютъ къ совѣту 40 мужей, какъ къ представителю общины, несмотря на постоянную борьбу магистрата съ этою коллегіею, или, еще чаще, созываютъ поголовную сходку всѣхъ мѣщанъ и представляютъ на ея обсужденіе всякое дѣло, серьезнымъ исходомъ котораго дорожилъ какъ самъ магистратъ, такъ и вообще все народонаселеніе города. Такъ, въ 1633 году, Владимірскій магистратъ, желая установить постоянную складчину которая давала-бы средства для составленія собственно городской казны, (помимо остальныхъ, якобы городскихъ, доходовъ, которые магистратъ обязанъ былъ подъ наблюденіемъ старосты расходовать на содержаніе крѣпости) созываетъ сходку всѣхъ жителей города и представляетъ свой проектъ на ея усмотрѣніе. Сходка разрѣшаетъ введеніе новой подати и въ протоколѣ своего засѣданія указываетъ на то, что она признаетъ себя верховною и исполнѣ самостоятельною властью. Протоколъ этотъ начинается словами: »Мы, бурмистръ и райцы, лядвойтъ, присяжные лавники, цехмистры, ключники и вся цеховая братія, вмѣстѣ со всѣми мѣщанами,—*рѣчь посполитая Владимірская* . *

Въ Каменцѣ ормянскій магистратъ, желая усилить значеніе войта, постановляетъ, что онъ будетъ избираться не магистратомъ, а сходкою 40 мужей и 50 мѣщанъ домовла-

CXLVI, стр. 374; CLVII, стр. 412; CLXVIII, стр. 435; CLXXXI, стр. 457 и CLXXXII, стр. 459.

* См. № XXXVIII, стр. 147.

дѣльцевъ. Въ Ковлѣ старостинскій урядъ обязываетъ бурмистровъ и шафарей давать отчетъ въ управленіи городскими финансами передъ лядвойтомъ и всѣмъ посольствомъ.— Въ Выжвѣ магистратъ собираетъ общую сходку и передъ ея лицомъ приноситъ жалобу на злоупотребленія и обиды, причиняемыя бурмистрамъ лядвойтомъ Зданемъ. Въ Олыкѣ магистратъ представляетъ на судъ совѣта 30 мужей поступки мѣщанина Яблонскаго, обижавшаго магистратъ и желавшаго осрамить и принести вредъ всему городу и т. д.*. Наконецъ въ Каменцѣ магистратъ, утомленный непрерывною безурядицею и отсутствіемъ положительнаго закона, созываетъ въ 1785 году коллегію 40 мужей и предлагаетъ ей установить, вмѣстѣ съ обѣими коллегіями магистрата, правила, на основаніи которыхъ могли бы установиться городское управленіе. Вотъ, что сказано въ заявленіи магистрата относительно запутанности законоположеній, относившихся къ городу: «Городъ нашъ управляется различными законами: относительно суда онъ пользуется правомъ, извѣстнымъ подъ именемъ Саксонскаго и Магдебурскаго, но, въ случаѣ недостатка въ этомъ правѣ, прибѣгаетъ къ законодательствамъ: церковному и коронному; относительно управленія своего и благоустройства, онъ руководится различными конституціями, привилегіями и постановленіями бывшихъ королевскихъ комиссій, а также прикѣрами учрежденій, заимствованными отъ другихъ городовъ.» Потому магистратъ и предлагаетъ составить собща всѣмъ коллегіямъ новыя точныя постановленія, и важнѣйшія изъ нихъ, для всеобщаго свѣденія и руководства, читать публично на ратушѣ разъ въ годъ, передъ выборами**.

* См. №: XXXIX, стр. 150, XLV, стр. 163; CXVI, стр. 285; CLXXIX, стр. 453.

** См. №: CXCI, стр. 471.

Отчужденіе мѣщанъ отъ Магдебурскаго права и существованіе понятій юридическихъ, заимствованныхъ изъ общиннаго быта, проявлялось не только въ неумѣнн устроить коллегіяльное, выборное городское управленіе и въ наклонности считать гораздо болѣе авторитетнымъ управленіе посредствомъ общихъ сходокъ.—Въ тѣхъ мѣстностяхъ, гдѣ общинное начало болѣе сохранилось, если городъ и получалъ Магдебурское право, то въ общественномъ мнѣнн жителей, оно не было достоиніемъ одного города, а составляло гарантію самоуправленія цѣлой околицы или округа, тянувшаго къ городу какъ къ общинному центру.—Магистраты судили уголовныя и гражданскія дѣла крестьянъ цѣлой околицы, и принимали въ свои книги документы, являемыя послѣдними. Если даже въ чертѣ земель, тянувшихъ къ извѣстному городу, возникалъ другой, новый городъ, то послѣдній становился къ первому въ отношенія древняго пригорода къ главному городу. Мѣщане ходили на сходки и участвовали въ выборахъ главнаго города, и считали свой магистратъ, если они и были надѣлены Магдебурскимъ правомъ, подвѣдомственнымъ магистрату старшаго города. Магдебурское право, принималось тутъ только какъ символъ мѣстной автономіи, позволявшій прочіе утвердить подъ его покровомъ общинное устройство.—Явленія эти мы встрѣчаемъ почти повсемѣстно въ украинскихъ городахъ, надѣленныхъ Магдебурскимъ правомъ. Такъ въ Каневскомъ магистратѣ судятся крестьяне всего сосѣдняго округа и книги Каневского Магистрата до самого конца XVIII в. завалены актами, явленными въ нихъ крестьянами*.—Въ Винницкомъ, Летичевскомъ и друг. магистратахъ судятся дѣла и являются акты крестьянъ изъ сосѣднихъ селъ. Городъ Соколь удержалъ право, даже приз-

* Напримѣръ книга Каневская магистратская 1774—1786 года, № 3,535.

нанное за нимъ шляхтичами сосѣдями, судить уголовныя преступленія крестьянъ своего округа, помимо владѣльческаго суда помѣщиковъ *. На землѣ, составлявшей территорію города Черкассь, возникли со временемъ два новые города: Бѣлоръ и Ломоватое, но города эти управлялись Черкасскимъ магистратомъ, мѣщане изъ нихъ являлись на сходки въ Черкассы и участвовали тамъ въ выборахъ до самаго конца XVIII вѣка **. На территоріи Брацлавля населенъ былъ новый городъ Мацоха, на территоріи Чигрина, Звенигородки и Бѣлой Церкви возникли новые города: Медведовка, Калниболота и Таборовъ, но города эти управлялись магистратами старѣйшихъ городовъ или, если получали грамоту на отдѣльное существованіе, то считали себя зависимыми въ территоріальномъ и административномъ отношеніяхъ отъ первыхъ ***.

Если пересмотримъ приговоры, постановленные разными магистратами по уголовнымъ дѣламъ, то убѣдимся еще болѣе въ томъ, что духъ Магдебурскаго права былъ чуждъ народонаселенію Южно-Русскихъ городовъ. Такъ одинъ изъ отличительныхъ характеровъ Магдебурскаго права состоялъ въ томъ, что оно весьма щедро надѣляло магистраты правомъ карать смертью даже за маловажныя преступленія (малозначительныя кражи, блудную жизнь и т. п.).—Но магистраты южно-русскихъ городовъ пользовались этимъ правомъ весьма умѣренно и общественное мнѣніе очевидно не было согласно съ строгимъ духомъ нѣмецкаго законодательства. Въ одномъ только Каменцѣ магистратъ содержалъ палача, въ другихъ городахъ не только его не было, но часто приходилось отказаться отъ исполненія смертнаго приговора за

* См. № LXI, стр. 195.

** См. № ССХ, стр. 525.

*** См. №№: ССХII, стр. 534; ССХVI, стр. 551—555; ССХVII, стр. 558 и ССХVIII, стр. 565.

невозможностью найти его исполнителя. Такъ въ числѣ приведенныхъ актовъ встрѣчаемъ двѣ росписки, данныя Каменецкому магистрату депутатами магистратовъ Чорткова и Баворова, прїѣзжавшими въ Каменецъ съ цѣлью занять палача для исполненія своихъ приговоровъ и получившими его не иначе, какъ съ оставленіемъ въ городѣ, въ видѣ залога, нѣкоторыхъ членовъ депутаціи*.—Въ Кременцѣ въ 1710 году смертный приговоръ, постановленный магистратомъ, не былъ исполненъ за недостаткомъ палача какъ въ самомъ городѣ, такъ и во всѣхъ городахъ Волыни и даже въ сосѣднихъ городахъ ближайшихъ воеводствамъ**.—Въ такихъ даже случаяхъ, гдѣ смертный приговоръ могъ быть исполненъ, при малѣйшемъ заявленіи общественнаго мнѣнія въ пользу отгнѣненія его, магистраты весьма легко отказывались отъ исполненія казни и совершенно освобождали преступника или замѣняли казнь его болѣе легкимъ наказаніемъ. Обыкновенно въ такихъ случаяхъ духовенство, иногда почетные граждане города, принимали на себя инициативу заявленія магистрату общественнаго мнѣнія. Такъ въ Каменцѣ, въ 1743 году, казнь двухъ преступниковъ была отгнѣнена вслѣдствіе протеста уніятскаго епископа о томъ, что магистратъ назначилъ время для исполненія ея—въ праздникъ Св. Іоанна Богослова.—Въ Ковлѣ въ 1697 году магистратъ замѣнилъ наказаніе преступницы, приговоренной къ смертной казни, штрафомъ въ пользу церквей, вслѣдствіе заявленія магистрату прозбы о помилованіи «отъ велебнаго отца Луки Куреневича, пресвитера соборной церкви». Въ томъ-же городѣ, въ 1704 г. отгнѣненъ былъ смертный приговоръ «ad instantiam почтенныхъ особъ, а именно: ксендза Тржесніовскаго, настоятеля приходского Ковельскаго костела, а также велебныхъ отцевъ

* См. №№: LXX, стр. 209 и LXXXIV стр. 229.

** См. № XC., стр. 240.

настоятелей: церкви Благовещенской, и церкви соборной—отца Луки, и отца Василя; также пана Зелинскаго и многих, собравшихся въ ратушѣ людей, достойныхъ уваженія*.

Въ значительномъ большинствѣ другихъ приговоровъ, постановленныхъ магистратами, замѣчается тоже отчужденіе отъ магдебурскаго права и таже наклонность руководствоваться, взаимнѣ его постановленій, воззрѣніями права обычнаго. Такъ, назначеніе магистратомъ опекуна для сиротъ и опредѣленіе его обязанностей, производится по воззрѣніямъ обычнаго права, причеиъ магистратъ не обращаетъ ровно никакого вниманія на постановленія права Магдебурскаго **. Магистраты входятъ въ разсмотрѣніе дѣлъ и столкновеній, возникавшихъ изъ чисто мѣстныхъ отношеній, на которые напрасно было-бы искать отвѣта въ Магдебурскомъ правѣ; такъ они обсуждаютъ: дѣла о разводѣ супруговъ на основаніи обычая разлуки; несогласія между товарищами «парубочскихъ брацтвъ», возникавшія вслѣдствіе нарушенія братскихъ обычаевъ; тяжбы по обвиненію въ бесчестіи за убіеніе членомъ цеха собаки; жалобы на членовъ магистрата, о томъ, что они роняютъ значеніе своей должности, не отращивая усовъ во время ея исполненія; обвиненія мѣщанъ въ наклонности къ изыществу костюма и къ шегольству и т. п. ***.

Такимъ образомъ Магдебурское право, не доставляя достаточной внѣшней гарантіи для самостоятельности городовъ, не давало и внутреннихъ прочныхъ основъ для ея развитія. Мѣщане Южно-Русскихъ городовъ не сроднились съ нимъ, не примѣнили его къ житейскимъ отношеніямъ и постоянно относились къ этому праву, какъ къ своду законовъ

* См. №№: L, стр. 169; LXXIII, стр. 212; CXL, стр. 358.

** См. № CLIX, стр. 419. Starożytna Polska, т. II, стр. 975.

*** См. №№: LXXVIII, стр. 220; XCI, стр. 241; XCIII, стр. 245; XCIV, стр. 246; XCVII, стр. 251; CLXXXIII, стр. 460.

для нихъ чуждыхъ и неумѣстныхъ; они смотрѣли на Саксонскій кодексъ какъ на нѣчто вѣѣшнее, доставшееся имъ въ силу случайнаго стеченія обстоятельствъ, какъ на гарантію единственную для нихъ возможную, но тѣмъ не менѣе весьма недостаточную и несообразную съ ихъ обычаями и понятіями. Конечно при такомъ отношеніи право это не могло служить исходною точкою для развитія городской самостоятельности, слѣдовательно и не могло достигнуть той цѣли, для которой было назначено правительствомъ—т. е. развитія торговой и промышленной дѣятельности, основанной на сознаніи прочности установленнаго порядка и силы мѣщанскаго сословія. Потому и не удивительно, что, не смотря на всевозможныя заботы правительства объ усиленіи торговли и промышленной дѣятельности, послѣдняя не могла развиться въ Южно-русскихъ городахъ при существованіи выше-указаннаго преобладанія шляхетскаго сословія и при той огромной массѣ повинностей и платежей, которые взыскивали съ мѣщанъ старосты и владѣльцы городовъ, и которые въ самомъ корнѣ уничтожали всякую возможность дальнѣйшаго промышленнаго развитія.

Между тѣмъ правительство, не находя возможности доставить городамъ твердую опору въ установленіи прочной городской автономіи, старалось поддержать ихъ благосостояніе безчисленными частными торговыми льготами и привилегіями, щедро раздаваемыми каждому городу порознь. Но эта искусственная поддержка еще менѣе достигала цѣли, чѣмъ неудачная попытка установить городскую самостоятельность посредствомъ жалованныхъ грамотъ на Магдебургское право. Отдѣльныя привилегіи, розданныя различнымъ городамъ носили постоянно характеръ привилегій монопольныхъ, и потому или взаимно другъ друга уничтожали, или, направленные къ развитію торговли и промышленности въ извѣстномъ городѣ, не достигали цѣли, устраняя возможность всякой

конкуренціи и истребляя всѣ зачатки промышленной дѣятельности въ мѣстности, окружавшей привилегированный городъ.—Пересматривая эти многочисленныя привилегіи, мы можемъ ихъ отнести къ тремъ различнымъ группамъ: 1) Привилегіи на особенныя льготы и преимущества при производствѣ торговли. 2) Привилегіи, устанавливающія торговые рынки и 3) привилегіи на право устройства ремесленныхъ корпорацій.

Изъ числа торговыхъ льготъ, предоставляемыхъ правительствомъ важнѣйшія были: 1) освобожденіе отъ платы «мыта» т. е. пошлины за право провоза товара. 2) Предоставленіе права свободной торговли горячими напитками и 3) устройство *складовъ*, т. е. обязательная продажа въ городѣ товаровъ, привозимыхъ изъ за границы.—«Мыто» составляло одну изъ важнѣйшихъ статей государственнаго дохода; внутреннія таможи: «мытницы» или «мытныя коморы» были разбѣяны на пространствѣ всего великаго княжества Литовскаго, а потомъ всей речипосполитой, вдоль всѣхъ важнѣйшихъ торговыхъ путей; онѣ обыкновенно отдавались за значительныя суммы на откупъ; иногда мыто собиралось прямо въ казну особыми къ тому приставленными чиновниками. Всѣ купцы, провозившіе товары, должны были въ первой, случившейся имъ на пути, мытной коморѣ объявить, подъ опасеніемъ конфискаціи, количество, стоимость и мѣсто назначенія товара и уплатить за право провоза причитавшуюся пошлину; выданная квитанція обеспечивала для нихъ свободный проѣздъ по королевскимъ землямъ, городамъ и староствамъ до объявленнаго мѣста назначенія; впрочемъ уплаченное мыто въ государственную казну не освобождало еще вполнѣ отъ пошлинъ провозимый товаръ. По дорогѣ въ каждомъ городѣ приходилось еще уплачивать за проѣздъ черезъ оный «мостовое», а въ случаѣ, если городъ выходилъ себѣ на то привилегію, и особенное мыто въ пользу

городской казны. Сверхъ того, владѣлецъ каждаго села, лежавшаго на торговой дорогѣ, бралъ еще мыто и мостовое въ свою пользу. Такимъ образомъ стоимость товаровъ страшно возрастала; товары громоздкіе, мало цѣнные или привозимые изъ болѣе отдаленныхъ мѣстностей не могли выдерживать путевыхъ расходовъ и переставали составлять предметъ торговли; остальные товары сильно дорожали; вслѣдствіе того запросъ на нихъ уменьшался, и торговые обороты ослабѣвали—мыто скудѣло отъ собственной тяжести и доходъ казны уменьшался. Чтобы поддержать послѣдній правительство стало допускать извѣстныя ограниченія собственной системы сбора этой пошлины, но ограниченія эти не касались общихъ основаній, на которыхъ существовалъ сборъ мыта, а являлись въ видѣ исключеній въ пользу отдѣльныхъ городовъ.

Желая поддержать торговлю, правительство избрало вдоль главныхъ торговыхъ путей * нѣсколько болѣе важныхъ городовъ и дало ихъ жителямъ грамоты на право безошлинной торговли; руководящій при этомъ расчетъ состоялъ въ томъ предположеніи, что жители привилегированныхъ городовъ найдутъ для себя выгоднымъ привезти иноземный товаръ, а потомъ, при дальнѣйшей развозкѣ его во второстепенные торговые центры, мыто будетъ съ него получено. Притомъ и главнымъ городамъ привилегіи на освобожденіе отъ мыта да-

* Вся иностранная торговля направлялась черезъ Южно-Русскій край отъ запада къ востоку; товары, привозимые въ Польшу изъ Германіи, главнымъ образомъ черезъ Торнъ и Вроцлавъ и изъ Венгріи черезъ Краковъ, направлялись черезъ Львовъ и Люблинъ въ Русь, далѣе они шли черезъ Волинь въ Кіевъ, гдѣ встрѣчались съ товарами, привозимыми изъ Москвы черезъ Сѣверщину и изъ Крыма по Днѣпру. Торговля съ Турцією и Валахією сосредоточивалась въ Каменцѣ и Могилевѣ и оттуда направлялась также на Волинь, гдѣ и встрѣчалась съ главною линією торговыхъ дорогъ.

вались весьма рѣдко полныя и безусловныя; въ большей части случаевъ льготы были частныя: онѣ относились или къ извѣстному только роду товаровъ, или давались на извѣстное, опредѣленное время, или отдѣльнымъ только городскимъ корпораціямъ, или, наконецъ, освобождали отъ уплаты мыта на извѣстномъ только пространствѣ: въ предѣлахъ одного воеводства, по одному только направленію и. т. п. Въ тѣхъ даже рѣдкихъ случаяхъ, когда городъ освобождался, по словамъ грамоты, безусловно отъ мыта, льгота не продолжалась долго на дѣлѣ; какъ откупщики казенныхъ таможенъ, такъ и частные владѣльцы находили возможность весьма скоро нарушить ее и предать забвенію и городу приходилось отъ времени до времени хлопотать о возобновленіи грамотъ, не отиѣненныхъ законнымъ путемъ. Такимъ образомъ льготы, даваемая важнѣйшимъ городамъ на право безошлиннаго провоза товаровъ, съ одной стороны должны были вознаграждаться сборомъ мыта съ городовъ второстепенныхъ, которые, не будучи въ состояніи соперничать съ городами надѣленными привилегіями, должны были все болѣе и болѣе падать въ торговомъ отношеніи; съ другой стороны даже для болѣе важныхъ городовъ онѣ имѣли значеніе только временной поддержки, роздыха, позволявшаго скопить незначительный запасъ, но не дававшаго возможности установить правильныя торговыя операціи.—Если пересмотримъ грамоты, жалующія нѣкоторымъ городамъ право на безошлинную торговлю, то убѣдимся, что всѣ онѣ носятъ вышеуказанный характеръ: такъ Кіевскіе купцы были освобождены отъ уплаты мыта еще великимъ княземъ Александромъ, но въ теченіи столѣтія наслѣдники его должны были 3 раза возобновлять льготу—въ 1506, 1545 и 1606 годахъ, а въ 1615 новая грамота должна была ее возобновить и расширить въ отношеніи къ цеховымъ ремесленникамъ.* Луцкіе мѣщане

* Акты Западной Россіи т. I, № 3; Акты Юж. и Зап. Россіи

были освобождены въ 1498 году отъ уплаты мыта только въ извѣстныхъ таможахъ, а въ 1552—на всемъ пространствѣ великаго княжества Литовскаго, подобно мѣщанамъ виленискимъ и кievскимъ за исключеніемъ однако мыта отъ соли и воска.—Владимірскіе мѣщане освобождены были въ 1509 году отъ уплаты мыта только въ повѣтахъ Владимірскомъ и Луцкомъ, и то за исключеніемъ города Луцка. Жители Острожца освобождены были отъ уплаты мыта, только въ такихъ городахъ панскихъ и князьскихъ, гдѣбы новыи мыта были встановлены. Мѣщане Канева и Черкассы были уволены въ 1558 г. отъ уплаты мыта исключительно отъ съѣстныхъ товаровъ и т. д. Еще чаще встрѣчается освобожденіе города отъ мыта на срокъ; такую льготу получаетъ напримѣръ Вѣлая Церковь въ 1571 г. на 10 лѣтъ, Крыловъ въ 1616—на 30, Ванница въ 1558 г. и т. д.*.

Другая важная льгота, которою правительство старалось поддержать въ городахъ развитіе торговли, состояла въ привилегіяхъ, жалуетыхъ городамъ, каждому порознь, на право производства и торговли горячими напитками и другими товарами, представлявшими предметъ всеобщаго потребленія. Сообразно со взглядомъ, установившимся въ великомъ княжествѣ Литовскомъ, владѣлецъ земли имѣлъ право на исключительное право торговли, въ принадлежащей ему заселенной мѣстности, продажа всякаго товара другими лицами могла производиться только съ его разрѣшенія и вѣдома или въ силу данной имъ привилегіи. На этомъ основаніи какъ короли, такъ и частные владѣльцы, раздавали жителямъ, принадлежавшихъ имъ городовъ, съ цѣлью развить въ нихъ

т. I, № 113; Сборникъ Мужанова стр. 169; также см. № XXXI, стр. 123.

** Акты Юж. Рос., т. I, № 160; т. II, №№: 131, 132, 133; также см. №№: V, стр. 19 и 22; VI, стр. 33, VIII, стр. 37; XXXII, стр. 127.

промышленную дѣятельность, привилегіи на продажу различныхъ товаровъ, которые и перечисляли въ своихъ грамотахъ, обозначая тутъ-же и количество пошлинъ, которыми облагали право торговли ими въ свою пользу. Между исчисляемыми товарами первое мѣсто занимаютъ горячіе напитки. «Свободно держать корчмы и въ нихъ горѣлки, меды и вина продавать» разрѣшается съ большими или меньшими ограничениями или льготами всеѣмъ городамъ, даже тѣмъ, которые были лишены самостоятельности во всеѣхъ другія отношеніяхъ и не были надѣлены Магдебургскимъ правомъ *. Иногда въ грамотѣ присовокуплялось условіе, въ силу котораго никто, за исключеніемъ мѣщанъ, не имѣлъ права открывать корчемъ на извѣстномъ разстояніи отъ города или брать на откупъ продажу питей въ самомъ городѣ. Иногда не только продажа но и производство напитковъ предоставлено было, въ качествѣ монополя, мѣщанамъ. Въ городахъ владѣльческихъ помѣщики иногда оставляли за собою право разрѣшать лично каждому мѣщанину право продажи питей **.— Во всякомъ случаѣ, какъ-бы широка или ограничена ни была эта льгота, ее всегда сопровождало обязательство вносить въ казну государственную или владѣльческую значительныя пошлыны ***, которыя, усиливаясь постепенно, стремились на дѣлѣ гораздо болѣе къ обогащенію казны, чѣмъ къ развитію богатства и благосостоянія мѣщанъ. Впрочемъ, не смотря на высокія пошлыны, эта отрасль торговли доставляла вѣроятно торгующимъ нѣкоторыя выгоды, такъ какъ она удерживалась въ городахъ болѣе постоянно чѣмъ другія от-

* См. №№: XXII, стр. 79; XXIII, стр. 81; XXVI, стр. 97; XXVIII, стр. 106; XXXII, стр. 128 и т. д.

** См. №№: V, стр. 22; XXI, стр. 74. Сборникъ Муханова, стр. 442. *Starożytna Polska*, т. II, стр: 1042, 1043, 1351. и т. д.

*** Сладовая, варовая, котловая за право производства; чоповая и кашцизна за право продажи напитковъ.

расли и никогда не была оставляема мѣщанами по причинѣ ея непроизводительности.—Кромѣ горячихъ напитковъ, торговля всѣми другими болѣе употребительными товарами, составляла также предметъ монополя со стороны правительства и владѣльцевъ и изыятія изъ него предоставлялись городамъ въ видѣ особенныхъ льготъ.—Такъ на примѣръ въ Ковлѣ королевская грамота разрѣшаетъ мѣщанамъ покупать въ ближайшей около города мѣстности скоть, воскъ, медъ и хмѣль; въ Луцкѣ мѣщане получаютъ льготу на извѣстный срокъ продавать «на ратушѣ» смолу, деготь и сѣно и обращать пошлину съ продажи этихъ предметовъ въ городскую казну. Богуславскимъ мѣщанамъ разрѣшено было продавать: сукна, хлѣбъ, мясо и рыбу и пошлину съ продажи этихъ товаровъ обращать на городскую «армату».—Въ Хмѣльникѣ мѣщане получили право торговать мясомъ, хлѣбомъ, свѣчами, саломъ и дегтемъ и т. п. *. Всѣ эти льготы, нося на себѣ характеръ исключительности и монополя, стремились къ развитію торговли въ извѣстныхъ привилегированныхъ пунктахъ, стѣсняли и затрудняли общее движеніе торговли въ цѣлой странѣ, а налоги, обременявшіе продажу каждаго продукта въ отдѣльности, уничтожали и то мѣстное сосредоточеніе торговой дѣятельности въ привилегированныхъ городахъ, на которое, по видимому, рассчитывало и правительство, и частные владѣльцы.

Третій, наконецъ, родъ торговыхъ льготъ, стремившійся къ развитію торговли въ извѣстныхъ городахъ, и еще болѣе чѣмъ два предыдущіе носившій характеръ исключительности, состоялъ въ правѣ, жалуемомъ нѣкоторымъ городамъ, на устройство складовъ извѣстныхъ товаровъ.—Такое право получилъ Луцкъ въ 1558 году, и, по словамъ грамоты, оно состояло въ томъ, что пріѣзжіе купцы не имѣли права про-

* См. №№: XXIX, стр. 109; XXXIII стр. 133. *Starożytna Polska*, т. II, стр. 519, 897, 1023 и т. д.

давать товара въ городѣ въ раздробъ, а обязаны были сбывать его оптомъ лужскимъ мѣщанамъ, которые одни имѣли право продавать его непосредственнымъ потребителямъ. Въ Луцкѣ также устроенъ былъ складъ соли, т. е. право мѣлочной продажи принадлежало исключительно лужскимъ мѣщанамъ, платившимъ за эту льготу особенныя подати — *солянцу* и *побарышиное*. На такомъ-же основаніи устроены были склады соли въ Кременцѣ, Новомъ Константиновѣ, Шаргородѣ и т. д.; склады вина въ Каменцѣ, Могилевѣ и Чечельникѣ; склады дубленой кожи, вяленой рыбы, воска и т. п. въ другихъ городахъ. Право складовъ распространялось иногда до того, что превращалось въ цѣлый рядъ принудительныхъ мѣръ, крайне стѣснительныхъ для внѣшней торговли. Такъ грамота 1558 г. предписываетъ всѣмъ купцамъ, слѣдующимъ изъ Валахія съ транспортами восточныхъ товаровъ, непременно останавливаться и продавать ихъ въ Шаргородѣ въ теченіи 2 дней, съ правомъ слѣдовать въ дальнѣйшій путь не ранѣе 3-го дня; сеймовое постановленіе 1635 года предписываетъ всѣмъ купцамъ, торгующимъ волоскимъ виномъ, провозить его непременно черезъ Чечельникъ, подъ опасеніемъ конфискаціи всего товара и уплаты штрафа въ случаѣ избранія ими другой торговой дороги и т. д.*

Всѣ перечисленныя мѣры, употребленныя правительствомъ для поощренія и развитія торговли, вслѣдствіе характера исключительнаго и монопольнаго, а также вслѣдствіе значительныхъ налоговъ, сопровождавшихъ каждую льготу, клонились такимъ образомъ, противъ его желанія, къ подавленію торговой дѣятельности. Система сбора мыта и вызванныя ею внутреннія таможи, а также исключительное право торговли различными товарами, жалуемое неравномѣр-

* См. № V, стр. 24—26; *Starożytna Polska*, т. II, стр. 897, 1025, 1053—1054, 1057, 1352 и т. д.

но и съ мѣлочными ограниченіями различнымъ городамъ, не позволяли развиваться до сколько нибудь серьезныхъ размѣровъ внутренней торговлѣ, внѣшняя-же была сверхъ того подавлена системою складовъ, и указаніемъ обязательныхъ путей провоза и мѣстъ сбыта. Такимъ образомъ городское сословіе, потерявшее право самостоятельнаго существованія и самоуправленія въ юридическомъ отношеніи, не могло приобрести силы и путемъ экономическимъ. Съ половины XVII столѣтія торговая дѣятельность до того ослабѣваетъ во всѣхъ Южно-русскихъ городахъ, что и само правительство сознаетъ невозможность оживить ее, убѣдившись, что всѣ мѣры, принятыя имъ до того времени, не только не усилили промышленной дѣятельности, но, напротивъ того, дали результаты совершенно противоположныя. Потому съ конца царствованія Сигизмунда III правительство оставляетъ всякое попеченіе о городахъ и предаетъ ихъ участь на волю судьбы. Короли ограничиваются изрѣдка подтвержденіемъ прежнихъ грамотъ, но новыхъ или вовсе не издаютъ или ограничиваютъ объемъ жалуемыхъ городамъ правъ болѣе скромными предѣлами. Практика указала, что только двѣ льготы, жалуемая правительствомъ, находили примѣненіе на дѣлѣ и то въ размѣрѣ, ограниченномъ запросомъ на удовлетвореніе первыхъ потребностей жизни, и что онѣ только могли поддерживать сколько нибудь торговую дѣятельность: одна изъ этихъ льготъ—право свободной продажи горячихъ напитковъ, была уже выше указана; другая состояла въ привилегіяхъ, жалуемыхъ городамъ на ярмарки и торги*^а; При общемъ упадкѣ торговли въ государствѣ,

* *Торюмъ* въ тѣсномъ смыслѣ, принятомъ въ грамотахъ, называлось право привозить для продажи на городскомъ базарѣ изъ соседнихъ деревень продукты сельско-хозяйственной промышленности, дни, назначенныя для торговъ, обыкновенно разъ въ недѣлю, были всегда точно опредѣлены грамотами.

ярмарки имѣли значеніе рынка для весьма ограниченной мѣстности и никогда не достигали сколько нибудь значительныхъ размѣровъ. На нихъ продавались почти исключительно предметы сельско-хозяйственной промышленности: хлѣбъ, овощи, лошади, скоть, воскъ, медъ, ткани домашняго производства и т. п.—Предметы, сколько нибудь выходившіе изъ этого круга, шляхтичи привозили для своего употребленія или изъ городовъ, пользовавшихся правомъ склада, или прямо изъ заграницы, такъ какъ товары, купленные шляхтичемъ для собственнаго употребленія, не подлежали ни при переѣздѣ границы, ни на внутреннихъ таможахъ уплатѣ пошлины; въ случаѣ сомнѣнія, слуга, провожавшій шляхетскій транспортъ, долженъ былъ въ ближайшемъ городѣ на дорогѣ присягнуть, что провозимый имъ товаръ купленъ его паномъ для собственнаго его употребленія, и свидѣтельство, выданное ему городомъ о принесеніи присяги, освобождало транспортъ отъ требованій всякихъ пошлинъ. Конечно, что при такихъ условіяхъ трудно и предполагать, чтобы купцы были въ состояніи доставлять товары на ярмарки, оплачивая по дорогѣ обременительныя пошлины и чтобы они могли рассчитывать на сбытъ товара.—Дѣйствительно по актамъ видно, что на ярмарки являлись почти исключительно жители ближайшей мѣстности, для того, чтобы обмѣняться продуктами сельскаго хозяйства.— При этомъ староста или владѣлецъ города, въ которомъ происходили ярмарки, получалъ подать съ каждаго привезеннаго товара—торговое и процентъ съ каждаго товара проданнаго—ваговое, померное и т. д. Получая такимъ образомъ довольно значительный доходъ съ ярмарокъ, этого единственнаго вида торговой дѣятельности, возможнаго при всеобщемъ упадкѣ промышленности и вызываемаго необходимостью обмѣна сырыхъ произведеній, владѣльцы королевскихъ староствъ и частныхъ сель стараются, на перерывѣ другъ передъ другомъ,

выхлопотать у королей грамоты на переименованіе сель въ города и мѣстечка, и о разрѣшеніи собирать въ нихъ ярмарки. Послѣднія мало по малу начинаютъ составлять почти единственный признакъ, отличающій городское поселеніе отъ сельскаго и сосредоточиваютъ въ себѣ все понятіе о городѣ. Съ половины XVII столѣтія почти все грамоты, устанавливающія новые города, ограничиваются только тѣмъ, что жалуютъ имъ право собирать ярмарки, въ нѣкоторыхъ также случаяхъ отгрызать шинки, и не упоминаютъ вовсе объ особенныхъ правахъ жителей, о городскомъ самоуправленіи, даже о другихъ торговыхъ льготахъ. Такъ въ числѣ 19 грамотъ, помѣщенныхъ въ этомъ томѣ, учреждающихъ новые города въ теченіе времени съ конца XVII по конецъ XVIII столѣтія, только 3 надѣляютъ города Магдебургскимъ правомъ, которое еще въ первой четверти XVII в. считалось неотъемлемою принадлежностью всякаго города, остальные 16 жалуютъ только право на учрежденіе ярмарокъ, присовокупляя иногда и право торговли горячими напитками, и въ силу этихъ двухъ льготъ причисляютъ данныя имѣнія къ числу городскихъ поселеній*.

Такимъ образомъ понятіе о городѣ въ Южной Руси, исходя изъ древне-славянскаго понятія общиннаго центра, попеременно, съ теченіемъ времени, переходитъ въ понятіе крѣпости и мѣста пребыванія старосты, далѣе является понятіемъ о торговой общинѣ, надѣленной особыми правами и торговыми льготами и, наконецъ, значеніе города ограничивается понятіемъ рынка для сельскихъ произведеній.

Подобно тому какъ вышеприведенными мѣрами правительство и частные владѣльцы старались, хотя безуспѣшно,

* см. №№ XLVII, LVII, LVIII, LX, CVII, CXV, CXXXVIII, CXLII, CXLIX, CLIII, CLIV, CLXI, CLXIII, CLXIV, CLXV, CLXVII, CXС, CXСII и CCVII.

развить въ своихъ городахъ торговлю, они принимали мѣры и для усиленія ремесленной промышленности такимъ же искусственнымъ и исключительнымъ путемъ. Затрудняя вышесчисленными мѣрами привозъ въ города и сырыхъ продуктовъ изъ сколько нибудь отдаленныхъ мѣстностей и обработанныхъ иноземныхъ и иногородныхъ произведеній, правительство старалось поднять ремесленную производительность, закрѣпляя ее, въ качествѣ монополя, за немногими лицами; мѣра, служившая для этого, состояла въ утвержденіи и учрежденіи цеховыхъ братствъ въ Южно-Русскихъ городахъ. Уже съ начала XVI вѣка встрѣчаемъ королевскія грамоты, учреждающія цеховыя братства по примѣру польскихъ городовъ, куда онѣ были занесены нѣмецкими колонистами. Такъ въ грамотѣ, данной Кременцу въ 1536 году, сказано: «портные, кушнѣры, сапожники, рѣзники, хлѣбники, кожевельники и другіе ремесленники будутъ имѣть свои отдѣльныя товарищества или цехи, по обычаю другихъ городовъ нашихъ, особенно-же Кракова и Варшавы *». — Учрежденные такимъ образомъ цехи составляли для себя уставы, которые представляли потомъ на утвержденіе магистрата; при составленіи уставовъ главное вниманіе было обращено на то, чтобы гарантировать братчиковъ цеха отъ всякой возможной конкуренціи какъ со стороны постороннихъ ремесленниковъ и торговцевъ, такъ и со стороны мастеровъ другихъ цеховъ, а равно и о томъ, чтобы предъотвратить соперничество мастеровъ одного цеха по отношенію другъ къ другу; усовершенствованіе ремеслъ и стараніе о развитіи техническихъ приѣмовъ было совершенно оставлено въ сторонѣ цеховыми уставами, полное же устраненіе всякаго соперничества исключало и всякое въ этомъ отношеніи побужденіе. На какой низкой степени совершенства находились издѣлія цеховыхъ

* См. №: IX, стр. 41; XVII, стр. 58.

мастеровъ, видно уже изъ того обстоятельства, что они не находятъ возможнымъ выдержать конкуренцію со стороны ремесленниковъ не принадлежавшихъ къ цехамъ, постороннихъ самоучекъ, (такъ называемыхъ партачевъ т. е. ремесленниковъ, стоявшихъ а parte отъ цеха) и должны безпрестанно прибѣгать къ насильственнымъ мѣрамъ, чтобы удалить ихъ изъ городовъ или ближайшихъ отъ города мѣстностей, или, по крайней мѣрѣ, запретить имъ работу или обложить ее тяжелыми пошлинами и штрафами. Такъ въ Каменцѣ цехъ имѣлъ право конфисковать всякое издѣліе посторонняго ремесленника, если-же во время ярмарки и дозволялось продавать ихъ въ городѣ, то не иначе, какъ съ разрѣшенія цеха и по внесеніи въ цеховую кассу извѣстной пошлины; каждый цеховой мастеръ, удѣляющій часть своей работы не цеховому ремесленнику или потворствующій его пребыванію въ городѣ, подвергался сильному штрафу. Посторонніе ремесленники подлежали притомъ суду самага цехового братства и потому не могли надѣяться на пощаду, въ случаѣ нарушенія ими привилегій цеха *. Оградившись такимъ образомъ отъ посторонняго соперничества, цехи старались точно разграничить области своихъ спеціальностей и даже въ одномъ и томъ-же ремеслѣ отдѣльныя отрасли распредѣлить между отдѣльными мастерами. Такъ въ уставѣ цеха портныхъ въ Каменцѣ постановлено было, чтобы мастера, шьющіе гусарскіе костюмы, не осмѣливались поставлять женскую одежду и обратно, притомъ особые мастера имѣли право подшивать шляпы, «кавалерскія и капланскія» и т. д.—Металлическія издѣлія были распредѣлены между 8 различными цехами: мастера одного дѣлали исключительно оловянные сосуды, другого—котлы, третьяго—жестяныя издѣлія, четвертаго—из-

* См. №V: CXV, стр. 248. CXXV, стр. 309—311, пункты: 8, 9, 11 и 13 в № CXXIX, стр. 320.

дѣля изъ желтой мѣди и т. п.*.—Устранивъ такимъ образомъ до возможныхъ предѣловъ соревнованіе, цеховые уставы позаботились о томъ, чтобы затруднить, по мѣрѣ возможности, доступъ въ цеховое братство и такимъ образомъ поставить потребителей въ необходимость прибѣгать къ немногочисленнымъ мастерамъ, независимо отъ качества ихъ издѣлій. Такъ мастеръ не имѣлъ права брать одновременно въ науку болѣе одного мальчика и двухъ подмастерьевъ. Но и эти немногочисленные ученики не легко могли достигнуть званія мастера. Чтобы поступить въ число учениковъ мальчикъ долженъ былъ представить свидѣтельство о томъ, что онъ принадлежитъ къ мѣщанскому сословію, ибо въ противномъ случаѣ магистратъ могъ его во всякое время изгнать изъ цеха, а также свидѣтельство о происхожденіи отъ законнаго брака; далѣе мальчикъ долженъ былъ состоять въ наукѣ, смотря по ремеслу, отъ 3 до 7 лѣтъ; по истеченіи этого срока онъ долженъ былъ служить нѣсколько недѣль у мастера и потомъ, въ качествѣ подмастерья (товарища) отправлялся на нѣсколько лѣтъ странствовать, т. е. работать въ другихъ городахъ; затѣмъ, возвратившись, онъ представлялъ въ цехъ свидѣтельства иногородныхъ цеховъ и, для полученія званія мастера, долженъ былъ сдѣлать пробную работу («штука, misterium») подъ надзоромъ мастеровъ; если пробная работа была одобрена цехомъ, то представившій ее обязанъ былъ еще уплотить въ цеховую кассу вступное, т. е. пошлину за приемъ, иногда довольно значительную (въ цехѣ портныхъ въ Каменцѣ 120 золотыхъ) и дать пиръ братчикамъ (collatio) стоимостью не свыше 50 золотыхъ. Только послѣ исполненія всѣхъ указанныхъ условій, ремесленникъ становился масте-

* См. №А: СХV, стр. 247 и СХХV, стр. 311, пункты 13 и 14.

ромъ, имѣлъ право выставить вывѣску и участвовать въ цеховыхъ привилегіяхъ*.

Такимъ образомъ и внутри цеха устранялось соперничество, такъ какъ количество мастеровъ въ каждомъ цехѣ было весьма ограничено и нерѣдко, за малочисленностью ихъ, приходилось нѣсколькимъ цехамъ смыкаться временно въ одно братство**. Такъ полное устраненіе соперничества и исключительность права на ремесленный трудъ, далеко не способствовали развитію послѣдняго. Мѣщане, не принятые въ цехи, и крестьяне, не имѣвшіе права поступать въ оныя, должны были поневолѣ оставлять ремесла и обращать свой трудъ къ другимъ занятіямъ. Многие изъ не цеховыхъ ремесленниковъ старались водвориться въ маленькихъ городахъ и въ селахъ, но они уносили съ собою то понятіе о цеховой исключительности, жертвою которой были сами, и немедленно заботились о томъ, чтобы выхлопотать у владѣльцевъ мѣстечекъ, куда они переходили на жительство, право на цеховое устройство, подобное тому, какое первоначально было пожаловано королевскими грамотами болѣе значительнымъ городамъ, и такимъ образомъ они, въ свою очередь, заслоняли дорогу къ ремесленному труду дальнѣйшимъ соискателямъ***.—Понятіе объ исключительности и монополѣ, со-

* См. №№: СХV, стр. 248; СХХV: стр. 307—310, пункты 1 и 10 и С, ст. 256.

** Такъ; вапримѣръ, около 1700 года, въ Каменцѣ кузнецы, слесари и мечники сомкнулись въ одно братство, а въ 1703 году должны были къ своему цеху причислить временно шорняковъ и сѣдельщиковъ, такъ какъ послѣдніе два цеха не были въ состояніи существовать отдѣльно; мастеровъ въ обоихъ упомянутыхъ цехахъ, соединившихся еще раньше въ одинъ, оказалось въ 1703 году итого 2 человека. См. книгу Каменецъ-Подольскаго магистрата № 4437, листъ 394.

*** См. №№: СХХІХ, стр. 320; СХХХVІ, стр. 351; СХLІІ, стр. 361; СLXX, стр. 438; СLXXXVІ, стр. 463; СLXXXVІІ, стр. 464; ССІІІ, стр. 501.

проводившемъ право на ремесленный трудъ, сдѣлалось до того общимъ, что даже отдѣльные ремесленники, жившіе въ селахъ, считали себя въ правѣ не позволять постороннимъ лицамъ заниматься ремесломъ на мѣстѣ своего жительства безъ своего разрѣшенія и безъ уплаты пошлины въ свою пользу* Съ другой стороны, зависѣвшее отъ монополя несовершенство ремесленныхъ издѣлій, заставляло потребителей (эти послѣдніе состояли почти исключительно изъ шляхтичей, такъ какъ крестьяне исключительно потребляли произведенія выработываемыя въ кругу домашнего хозяйства) прибѣгать прямо къ ремесленникамъ и фабрикамъ иностраннымъ, обращаясь къ туземнымъ ремесленникамъ исключительно съ заказами черной работы.

Такимъ образомъ подобно торговлѣ и ремесленная дѣятельность находилась въ речинсполитой въ состояніи полного упадка, не смотря на покровительство, которымъ она пользовалась со стороны правительства, и, главнымъ образомъ, именно вслѣдствіе тѣхъ исключительныхъ мѣръ, которыми проявлялось это покровительство.—Но и тотъ ограниченный кругъ торговыхъ и ремесленныхъ занятій, который, при строѣ речинсполитой, былъ доступенъ жителямъ городовъ, долженъ былъ ускользнуть изъ рукъ ихъ при соперничествѣ съ первою встрѣтившеюся группою людей, поставленныхъ въ болѣе выгодное юридическое и общественное положеніе и успѣвшихъ приобрести болѣе значительную степень экономического развитія. Соперничество такого рода встрѣтили мѣщане польскихъ и въ особенности южно-русскихъ городовъ въ еврейскомъ народонаселеніи. Замѣчательно то явленіе, что Евреи не только не пользовались покровительствомъ со стороны правительства, и владѣльцевъ горо-

* См. №№: LXXVI, стр. 215 и LXXVII, стр. 218.

доль, но, напротивъ того, всегда исключались изъ пользова-
ванія льготами, предоставляемыми мѣщанамъ христіянамъ,
а иногда даже подвергались особеннымъ стѣснительнымъ мѣ-
рамъ со стороны властей. Такъ королевскою грамотою 1619
года, запрещено имъ было приобретать оубдлость или зани-
маться торговлею въ Кіевѣ, подъ опасеніемъ конфискаціи
какъ домовъ, или кулленныхъ, такъ и привезеннаго для про-
дажи товара, дагте, тою-же грамотою, имъ воспрещалось ос-
танавливаться въ городѣ долге одного дня и внѣ особен-
наго указаннаго для нихъ подворія. Въ Каменцѣ и
его окрестности на разстояніи 3 миль Евреямъ также
воспрещено было селиться или вести казю бы то
ни было торговлю и запрещеніе это возобновлялось
королями и сеймами 6 разъ разновременно, сопровождаясь
конфискаціею домовъ и имущества, насильнымъ изгнаніемъ
изъ города въ 24 часа и разрушеніемъ синагоги. Въ Кре-
менцѣ евреи лишены были права заниматься производствомъ
вина, пива, меду и т. д., равно какъ и торговать этими напит-
ками. Въ Ковлѣ они имѣли право селиться только на одной,
отведенной для нихъ, улицѣ, и за то обязаны были, наравнѣ
съ Дубномъ и большею частью другихъ волынскихъ горо-
довъ, уплачивать $\frac{2}{3}$ денежныхъ налоговъ, взимаемыхъ со
всего города и притомъ нести наравнѣ съ христіянами всѣ
замковыя натуральныя повинности. Помимо этихъ мѣстныхъ
стѣсненій, отъ времени до времени, сеймовыя постановленія
старались провести общія мѣры, стѣснительныя для Евреевъ:
сеймы постановляли то взимать съ нихъ подать въ двойномъ
количествѣ противъ той, которую платили христіянскія подат-
ныя сословія, то облагали ихъ единовременными подушными на-
логами, то, подъ угрозою смертной казни, воспрещали Евре-
ямъ торговать лошадьми, то требовали, чтобы они сдавали
въ монетный дворъ по низкой цѣнѣ принадлежавшее имъ
серебро, то заставляли ихъ испрашивать или покупать у ка-

толическихъ епископовъ право на постройку синагогъ, то запрещали, подъ опасеніемъ штрафа, держать прислугу изъ христіанъ, продавать съѣстные припасы, ходить вмѣстѣ съ христіанами въ баню и т. п. *.

Не смотря однако на всѣ исчисленныя постановленія Евреи оказались въ гораздо болѣе выгодномъ экономическомъ положеніи, чѣмъ покровительствуемые правительствомъ городскіе обыватели христіане; они успѣли завладѣть всѣми почти промыслами и торговыми предиріятіями, отгѣснили послѣднихъ на задній планъ и заставили ихъ по большей части обратиться къ земледѣльческимъ занятіямъ, оставивъ всякую попытку соперничать съ еврейскимъ народонаселеніемъ въ торговый и промышленной дѣятельности. Всѣ города Южно-Русскіе безпрестанно жалуются, наперерывъ одинъ передъ другимъ, на то, что Евреи, не взирая на постановленія стѣснявшія и ограничившія ихъ, захватываютъ всю торговлю и промыслы въ свои руки и вытѣсняють совершенно христіанъ изъ рынковъ. Такъ въ 1647 году львовскіе мѣщане жаловались на сеймѣ, черезъ посредство епископа, что Евреи захватили всю городскую торговлю, и поставили мѣщанъ въ невозможность не только обеспечивать собственное благосостояніе, но и уплачивать государственныя и городскія повинности.—О томъ-же безпрестанно приносятъ жалобы жители Каменца, Кіева, Ковля, Винницы, Кременца, Хмѣльника, Дубна и т. д. **.

Это экономическое преобладаніе Евреевъ, не смотря на исключеніе ихъ изъ пользованія льготами, пожалованными

* Сборникъ Муханова стр. 192. *Starożytna Polska*, т. II, стр. 897, 944—945; *Starożytności Polskie* т. II, стр. 781; также см. №№: XV, стр. 56; LXIII, стр. 197; XCII, стр. 242; CII, стр. 259.

** См. №№: XXXIV, стр. 134; XLI, стр. 156; CXXI, стр. 323. *Starożytna Polska* т. II, стр. 1023, 1369. Сборникъ Муханова стр. 192.

правительствомъ христіанскимъ обывателямъ городовъ, и на стѣсненіе ихъ особыми сеймовыми постановленіями, объясняется слѣдующими причинами: 1) Евреи въ польскихъ и южно-русскихъ городахъ обладаютъ гораздо болѣе значительною степенью экономическаго развитія, чѣмъ туземные мѣщане; они прочно сознаютъ пользу солидарности въ дѣйствіяхъ и пользу ассоціаціи въ промышленныхъ предпріятіяхъ; они знаютъ все непреодолимое значеніе капитала и успѣваютъ всегда составить его путемъ ассоціаціи и кредита. 2) Евреи имѣютъ полную свободу и возможность удержать и организовать отдѣльное свое самоуправленіе и сплотить еще болѣе на его основаніи ту солидарность, которая и безъ того сильно была у нихъ развита вслѣдствіе единства происхожденія и вѣры. 3) Наконецъ, Евреи сознаютъ себя постоянно племенемъ пришлымъ, чуждымъ мѣстному народонаселенію и его интересамъ; они не считаютъ себя обязанными къ соблюденію въ отношеніи къ туземцамъ тѣхъ нравственныхъ правилъ, которыя они соблюдаютъ въ сношеніяхъ между собою; они считаютъ себя въ непріятельской землѣ, но, какъ слабѣйшіе, избѣгаютъ открытой борьбы, и, пользуясь единственнымъ оружіемъ, въ которомъ они признаютъ свое превосходство—экономическимъ своимъ развитіемъ, они изучаютъ всѣ слабыя стороны развитія и общественнаго строя туземцевъ, эксплуатируютъ ихъ въ свою пользу и, такимъ образомъ, подавляютъ на его собственной территоріи гораздо болѣе многочисленное и болѣе полноправное туземное населеніе.

Пересматривая приложенные акты, мы замѣчаемъ въ дѣйствіяхъ Евреевъ всѣ вышеуказанныя черты: исключенные повсемѣстно изъ участія въ городскомъ самоуправленіи по Магдебурскому праву, они находятся непосредственно подъ властью воеводы, но воевода обыкновенно бывалъ въ отсутствіи и потому власть его перешла къ особому чиновнику—

его намѣстнику (подвоеводу). Послѣдній смотрѣлъ на свою должность какъ на обильный источникъ доходовъ и ограничивался судомъ надъ Евреями въ дѣлахъ уголовныхъ и надзоромъ надъ употребляемыми ими въ торговлѣ мѣрамн и вѣсами, внутреннее же устройство еврейскихъ общинъ, раскладка и сборъ податей, судъ по гражданскимъ дѣламъ—были предоставлены имъ самимъ. * Такимъ образомъ Евреи успѣли организовать самостоятельное свое управленіе, избѣгнуть тѣхъ поборовъ, стѣсненій и разрозненности, которые были слѣдствіемъ неравномѣрно распределеннаго и сильно ограниченнаго устройства городовъ по Магдебурскому праву; напротивъ того, они сплотились, составили вполне солидарную, признанную закономъ корпорацію, съ которою не была въ состояніи бороться ни одна, взятая порознь, городская община. Устройство, выработанное Евреями состояло въ слѣдующемъ: каждый городъ, заключавшій въ себѣ болѣе значительное еврейское народонаселеніе, составлялъ отдѣльный *кагалъ*; онъ подлежалъ суду и управленію коллегіи, состоявшей изъ выборныхъ лицъ, называемыхъ «старшіе жидовскіе, кагалъные, судьи, школьники» подъ предѣлательствомъ рабина, послѣдняго утверждалъ въ должности замковый урядъ или владѣлецъ города, получая конечно за утвержденіе известную сумму денегъ; всѣ Евреи, населявшіе болѣе мелкіе города, составляли *прикагалы*, зависѣвшіе отъ главнаго кагала; наконецъ Евреи, разсѣянные по селамъ, были также приписаны въ число членовъ ближайшихъ кагаловъ. Кагалъные судьи судили и управляли по талмуду и по обычаямъ и преданіемъ еврейскимъ, и потому пользовались неограниченнымъ довѣріемъ со стороны еврейскаго народонаселенія; въ актахъ мы не встрѣчаемъ случая, чтобы Евреи апеллировали отъ кагалънаго суда къ суду подвоеводы. Для принятія общихъ мѣръ, для раскладки пода-

* *Starożytności Polskie* т. II, стр. 257.

тей и т. п. депутаты отъ кагаловъ съѣзжались ежегодно въ каждомъ воеводствѣ, поочередно въ кагалыные города, составляли, такъ называемые „жидовскіе сеймики“ издавали на нихъ постановленія, обязательныя для всѣхъ Евреевъ воеводства, и избирали особенное должностное лице—генеральнаго жидовскаго писаря воеводства, который завѣдывалъ сборомъ податей и сносился съ короннымъ подскарбіемъ. * Короли и сеймы, находя эти учрежденія выгодными въ финансовомъ отношеніи, подтверждали грамотами и постановленіями кагалыное устройство и даже старались о поддержаніи и восстановленіи ихъ въ случаѣ, если устройство это временно было нарушено внѣшними событіями: войнами, бѣгствомъ Евреевъ во время козацкихъ возстаній и т. п. * Обеспечивъ еобъ такимъ образомъ внутреннее самоуправленіе и судъ по собственнымъ обычаямъ, находя въ такомъ устройствѣ полную гарантію солидарности и кредита, опираясь на превосходство экономическаго развитія и капитала, Евреи смѣло выдерживали борьбу съ городскими общинами подавили окончательно послѣднія; они пользовались безурядицею и неопредѣленностью положенія городовъ, упадкомъ ихъ благосостоянія, преобладаніемъ шляхетскаго сословія и старостинской власти и всѣ эти обстоятельства обращали въ свою пользу. Входя въ денежныя сдѣлки со старостами, они селились въ городахъ, изъ которыхъ были исключены сеймовыми конституціями, торговали товарами, недозволенными имъ по закону, брали на откупъ отъ старостъ и даже отъ магистратовъ сборъ го-

* Въ приведенныхъ актахъ нечислены слѣдующіе кагалы въ Волынскомъ воеводствѣ, посылавшіе депутатовъ на сеймики и поочередно, служившіе мѣстомъ ихъ съѣзда: Луцкій, Владимірскій, Кременецкій, Олыцкій, Полонскій, Гороховскій, Острожскій, Ковельскій, Клеванскій и Дубенскій.

* См. №№: LXVIII, стр. 206; LXXIX, стр. 221; CI, стр. 257; CXIII, стр. 276; XCVIII стр. 252.

родскихъ доходовъ и подъ его вѣдомъ облагали поборами промыслы горожанъ; въ качествѣ откупщиковъ королевскаго мыта захватили въ свои руки надзоръ за внутреннею и заграничною торговлею всего края; селились въ городахъ на земляхъ, принадлежавшихъ замку или духовенству, и, не неся городскихъ повинностей, подавляли своимъ соперничествомъ промыслы мѣщанъ, обложенные замковыми поборами; въ случаѣ юридическихъ исковъ со стороны мѣщанъ, заигивали дѣло на цѣлые десятки лѣтъ, или входили въ сношенія съ мѣстными властями, которыя отказывались приводить въ исполненіе декреты королевскаго суда, повсемѣстно употребляли въ торговлѣ фальшивые мѣры и вѣсы и т. п. *

Соперничество Евреевъ довершило такимъ образомъ тотъ упадокъ городовъ, который былъ естественнымъ послѣдствіемъ паденія общиннаго городского начала и преобладанія въ краѣ военнаго сословія; упадка, который не могъ быть предъотвращенъ правительствомъ ни введеніемъ Магдебурскаго права, ни исключительными мѣрами, покровительствовавшими торговлѣ и ремесламъ. Въ послѣдніе годы существованія речипосполитой упадокъ городовъ дошелъ до крайнихъ возможныхъ предѣловъ; городское сословіе, за исключеніемъ немногихъ центровъ, или исчезло совершенно, перемѣстившись въ другія сословія, или обратилось исключительно къ земледѣльческимъ занятіямъ, составляя сословіе, только условіями найма земли отличавшееся отъ крѣпостныхъ крестьянъ. Евреи наполнили собою тотъ огромный промежутокъ, который отдѣлялъ въ речипосполитой полновластную шляхту отъ безправныхъ хлоповъ и, такимъ образомъ, исчезла всякая возможность разсчитывать въ будущемъ на образованіе средняго сословія, которое было бы въ состояніи положить съ одной стороны преграду шляхетскому

* См. №№: XXX ст. 117; XLI, стр. 156; LXII, стр. 196; CXVII, стр. 286; CXXXI; стр. 323; CCXXVIII, стр. 588 и т. д.

господству, съ другой оказать помощь крестьянамъ для выхода ихъ изъ тяжелаго положенія. Отсутствіе средняго сословія было однимъ изъ болѣе выдающихся знаменій неизбѣжнаго паденія речипосполитой; въ послѣднія минуты ея существованія небольшая только группа политическихъ дѣятелей поняла его значеніе и, при составленіи конституціи 1789—1792 года, употребила всевозможныя усилія для того, чтобы возстановить политическое значеніе городского сословія. Результатомъ этихъ усилій былъ законъ «о вольныхъ королевскихъ городахъ въ речипосполитой», изданный 18 Апрѣля 1791 года. * Подъ непосредственнымъ его впечатленіемъ города какъ-бы пробудились на время изъ оцѣпененія, тяготѣвшаго надъ ними въ продолженіи цѣлыхъ столѣтій—мѣщане какъ-будто сознали возможность своего участія въ политической жизни края; уплѣвшіе еще магистраты спѣшили преобразоваться, поселенія, утратившія уже давно всякіе признаки городской самостоятельности, бросились отыскивать въ коронной метрицѣ старыя грамоты и, на ихъ основаніи, хлопотали о принятіи ихъ въ число городовъ; въ староствахъ мѣщане заговорили о возвратѣ отнятыхъ у нихъ земель и угодій, объ освобожденіи отъ барщины; въ областные центры съѣзжались выборные отъ городовъ, избирали депутатовъ для посылки на сеймъ, снабжали ихъ инструкціями, въ которыхъ старались высказать нужды и потребности своего сословія ** и т. п.

Вскорѣ однако событія доказали, что это увлеченіе было только слѣдствіемъ миража. Въ исторіи цѣлаго народа

* См. № CCIV, стр. 504.

** См. №№: CCV, стр. 512; CCVI, стр. 513; CCVIII, стр. 517; CCIX, стр. 521; CCX, стр. 525; CCXI, стр. 527; CCXII, стр. 529; CCXIII, стр. 538; CCXIV, стр. 546; CCXVI, стр. 549; CCXVII, стр. 558; CCXVIII, стр. 565.

связки не возможны; такъ законъ о вольныхъ королевскихъ городахъ^а который могъ-бы оказать благотворное вліяніе, еслибы не опоздалъ на два столѣтія, подъ конецъ XVIII вѣка могъ имѣть для речипосполитой значеніе только предсмертной и то весьма неполной исповѣди въ историческихъ ея грѣхахъ. Ни масса шляхты не была расположена къ добровольнымъ уступкамъ захваченной ею власти и значенія въ пользу какого-бы то ни было другого сословія, такъ что составители закона успѣли провести его на сеймѣ не только помимо желанія, но и безъ вѣдома какъ большинства своего сословія, такъ и сеймовыхъ депутатовъ, ни ничтожные остатки городского сословія не имѣли малѣйшей доли той силы и значенія, которыя были-бы необходимы для защиты разъ полученнаго права. Законъ 18 Апрѣля 1791 года обрѣченъ былъ на ефемерное существованіе впродъ до появленія первой шляхетской реакціи. Реакція-же не заставила ждать себя долго. Не прошло и года со времени изданія закона, какъ поднялась враждебная ему шляхетская конфедерація; послѣдняя, опираясь на сочувствіе огромнаго большинства своего сословія, вскорѣ восторжествовала. Новый городской законъ былъ уничтоженъ постановленіемъ генеральной конфедераціи 29 Октября 1792 года и вслѣдъ затѣмъ королевскій ассесорскій судъ возстановилъ прежнія права старостъ и владѣльцевъ. * Впрочемъ Южно-Русскіе города не дождались провозглашенія этаго послѣдняго шляхетскаго торжества; раньше, чѣмъ оно имъ было объявлено, они управлялись уже Русскимъ городскимъ уложеніемъ—они въ это время вошли въ составъ Россіи, разставшись на всегда съ шляхетскою речью посполитою. Нѣсколько столѣтій назадъ они оставили русскій міръ полные силы, правившіе сами со-

* См. № 14: ССХІХ, стр. 569 и ССХХ, стр. 572.

бою и тянувшими къ нимъ землями, богатые гражданскими правами, равноправностью и благосостояніемъ жителей; теперь она возвращались истощенные, съ полукрѣпостнымъ населеніемъ, оторванные отъ земли и переполненные иноплеменнымъ, враждебнымъ и эксплуатирующимъ ихъ жизнь еврейскимъ народонаселеніемъ.

Владиміръ Антоновичъ.

I.

Грамота короля Владислава (Ягелла), пожалованная жителямъ Луцкой земли. Король уравниваетъ права дворянъ этой земли съ правами дворянъ польскихъ, жалуетъ горожанамъ Магдебургское право, освобождаетъ кметей отъ податей и повинностей въ пользу старостъ и обязывается хранить права и свободу Православной церкви. 1432. Октября 31 дня.

Copia ex originali pargameneo, in archivo regni conservato, sub titulo—Palatinatus Volhynia, № 5.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter humanae naturae commoda nihil dignius habetur memoria, opportunum existit, ut actus hominum literarum apicibus ac testium annotatione pertinentur, ne lapsu temporis evanescant. Proinde Nos, Vladislaus, Dei gratia rex Poloniae, nec non Cracoviae, Sandomiriae, Syradiae, Lanciciae, Cujaviae, Lithuaniaeque princeps, supremus Pomeraniae, Russiaeque dominus et haerens, etc. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis, praesentibus et futuris, notitiam praesentium habituris. Quomodo, recolentes grata obsequiorum merita, quibus duces, praelati, boiari, milites, nobiles, caeterique indigenae terrae Luczensis, maxime ex eorum assistentia nobis et coronae regni nostri Poloniae, in praesentiarum per eos spontanee facta, celsitudini nostrae gratos (sese) reddiderunt et acceptos; horum et aliorum meritorum influitu, praelatis, bojaris, militibus et nobilibus terrae praedictae Luczensis, tam in fide sanctae romanae ecclesiae, quam etiam orientalis, seu graecae constitutis, omnia jura, libertates, immunitates et gratias, tales quales habent, eis gaudent et fruuntur praelati, barones et nobiles regni nostri Poloniae, praedictis civibus autem, utpote: polonis, theutonicis et ruthenis jus theutonicum; judaeis vero et armenis tale, quale habent judaei et armeni, in civitatibus nostris Cracoviensi aut Leopoliensi degentes, damus,

donamus et largimur gratiose, exceptis theloneis, solvi solitis, quae pro nobis et successoribus nostris reservamus. Promittimus insuper per praesentes, quod praefatam terram Luczensem et ipsius incolas non alienabimus a corona nostra regni Poloniae neque alicui extraneo dabimus seu concedemus ad tenendum; ecclesias quoque ruthenicis seu ritus graeci, nec demoliri, nec in ecclesias romanae ecclesiae converti faciemus seu permittemus, neque aliquem hominem ritus graeci praedicti cujuscunque sexus seu status ad fidem romanae ecclesiae violenter compellemus. Praeterea cupientes praefatorum terrigenarum nostrorum Luczensium homines seu kmethones a gravaminibus relevare, eosdem ex nunc absolvimus atque liberamus a solutione et exactione necessariorum, quae capitanei, pro tempore existentes, exigere consueverunt, salvo nostro et nostrorum successorum personali adventu, in quo hujusmodi stationes necessariae solito more dare tenebuntur. In cujus rei testimonium, nostrum, nec non praeclari principis domini Semoviti, ducis Mazoviae, reverendorum in Christo patrum dominorum: Johannis, archiepiscopi Leopoliensis; Johannis, episcopi Chelmenensis, magnificorumque: Johannis de Lichin, palatini Brestensis, Vladislai de Opporov, decretorum doctoris, decani Craçoviensis, sedis apostolicae prothonotarii, regni nostri Poloniae vicecancellarii, Laurentii Zarembe, Siradiensis, Alberti Molski, Lanciensiensis, Dubkonis de Olisnicza, Voiniciensiensis, Domarathi de Cobilani, Bieçensis castellanorum; Johannis de Olesnicza, regni nostri Poloniae marschalci, Stanislai de Dobrzelino, Lanciensiensis, Andreae de Luben, Dobrinensis, subcamerariorum; Johannis de Sprawa, judicis Sandomiriensis, Żegothae de Maykonicze, vegsilliferis Syradiensis, Johannis Thaschka de Coniecpole, Stanislai Ebermuth, subpincernae Kalisiensis, Mscivois de Skrzyyno, Petri de Chelm, Nicolai de Visnicze et Petri Potoczki--sigilla sunt appensa. Datum et actum in Leopoli, feria quinta, proxima ante festum omnium Sanctorum, anno Domini 1432. (Loci sigillorum).

Копія этого акта внесена въ книгу мѣстскую Луцкую, хранящуюся въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 329; листъ 3—4.

II.

Грамота В. Князя Свидригайла, жалующая Магдебургское право городу Кременцу и определяющая въ должность Кременецкаго войта Нѣмчина Юрка изъ Буска. При семъ исчисляются права и доходы, которыми предоставляется пользоваться войту. 1438. Мая 9.

Wypis z xiąg grodzkich, krzemienieckich.

Roku tysąc siedmset osmdziesiąt piątego, miesiąca Octobris osmego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia dwudziestego drugiego miesiąca Septembris, roku teraz idącego, wyż, na akcie wyrażonego, przypadłe y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Janem Kondrackim, podstarostą grodzkim, krzemienieckim y aktami niniejszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi osobisto stanowszy urodzony Jan Sankowski, ten ekstrakt, z akt koronnych autentycznie wydany, zawierający w sobie przywilej od Xięcia Swidrygała, Jurkowi na wojtostwo krzemienieckie służący, dla zapisania do xiąg grodzkich, starościńskich powiatu krzemienieckiego podał w tym wyrażeniu: Stanislaus Augustus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae et Czernichoviae significamus presentibus literis nostris, quorum interest, universis et singulis reperiri in archivo regni, inter documenta, Cracoviae transportata, privilegium pergamenium cum appenso sigillo, ruthenico caractere scriptum, in tenore sequenti: Miłostiu Bożeju, my, Węlykij Kniaź Swidrygałł Litowski, Ruski, y innych, czynim znamienito sim naszym listom koźdomu, ninesznym y potom buduszczym, chto nań wezryt, ili, cztuczy ieho, usłyszyt, komuż toho koli budet potrzebno, iż požadał na nas iz Bуска Niemec Jurek w Kremianec wojtostwa z nemeckimy prawy, kak iz Marborga prawa wydaiut na wsia krolewskije mista polskoje koruny, i my, poradywsze z naszymi kniazi, i z pany, i z naszeju radoju, podłuh ieho proszenia, dali ieśmo iemu wojtostwo u Kremiancy so wsimy tymy prawy marborskiemy, ni odnoho członka ne wyjmaja ani ustawlaja, i majet on u swojej hranicy sudyty o węlykoj riczi i o małoj Rusina, i Lacha, i Niemca, i Wołoszyna, i Armenina, i Żydowina, i Tataryna, a lubo ktoromu jazykom woznanomu (sic); a koho koli on osudit u Kremieneckom mieste, tym miestczanom ne

nadobije nikotoraja tiahost, a nikotoryi popłaty, ni podwoody z mesta dawaty, ani k paszniam ni pri komu chodyty, ani na tołoku ne poyty, odno, koli komu taja wolnaja leta wyidut, tohdy tot imaiet z łanu daty nam poł hrywny, a tomu istomu woytu z toho płata—szosty pieniaz; a jeszcze jemu płat: z každych kramow i z každych jatok: reznicznych, y z pekarskich, y sweckich, niczego na nas ne wyjmenaja; a szto koli młynow pryprawit na rece, na lkwi, a lubo pod horodom, ba indi hde ubuduiet u mestskoi hranicy, to jeśmo jemu wsie dali i jeho pozytku, takoz. na nas niczoho ne wymienaja (sic); a jeszcze tych młynow mełnyki, которaja na nich recz przydet, ne imaiet ich nasz starosta ani kotory nasz uradnik sudyty ni za которaja dieła, niżli sam tot predreczony woyt imaiet ich sudyty u nemeckom prawie; a jeszcze wolno jemu w rekach, y w lesiach, y w senozatach, i ku budowaniu sieno sieczy, i derewo rubity, i pastwa towaru; i miesto ku budowaniu wo wsei naszej hranicy, ku Kremencu prypadajuszczei; a jeszcze szto lud sudyty w nemeckim prawie od wsiakoie winy: ot wełykoie i ot małoie, nam dwa piniazy, a woytu treti; horodowu i z mesta nihdo indei ne westy mołoty, nizli na woytowy młyny; a jeszcze strela wolna—łowity i strelaty wsiakije zweryny, odnoho ne odżenaja; a łazniu jemu mety w mestie a ieszcze tomu werchu reczonemu woytu, Jurku, dali jeśmo seło Podlescy i z sady i so wsiemi wchody i pryhody, szto k tym Podlescom prysłuchalet; a otmieryli y dali iesmo łanow k mestu ot horoda: z odnoi storony do Bełoi Krynicy i do reki lkwy pola, y senozati, i lesy, i dubrowy, na druhuju storonu do Manewskoie dorohi, szto od Zołoba k Manemu doroha, to wse k mestu: lesy, dubrowy, y senozaty, i seliszcza; i wsi wchody i pryhody; ot jeszcze dali jeśmo tomu istomu, predreczonemu woytu, Jurku, ku jeho woystostwu seło Deniatyn so wsimy pozytki, i z myty, i stawy, i stawiszczy, i z polami, i z paszniami, i z sienożatmi, i z lesy, i z dubrowami, i z rekami, i z potoki, i z krynicami, i z łowy, i z łowiszczy, i z bobrowymi hony; i szere many, niczoho na nas nie wymienaja; weczno i neporuszno jemu, żenie jeho, i dietom jeho, i bliznim jeho, a po jeho żywotie, acz nebudet żony jeho i detey, ino jeho bliznemu; a z teho imienia imajet nam woyt Jurek służyty z dwiema strelci, hdyby koli nam buło potreba. A pritom była nasza rada, kniazi y panowie: kniaź Iwan Putiata; kniaź Iwan Romanowicz; kniaź Andrey Wasylewicz; marszałok nasz, pan Moniwid, starosta podolski y Kremenecki; pan Jurkij, marszałek nasz; pan Iwan Wołotowicz; pan Masko Hulewicz. A na twerdost toje naszej i zwerchu pisanoje reczy i peczat nasz u welili jeśmo prywesyty ktomu naszomu listu. Dan w Kremency, pod lety roźdestwa Isus Chrystowa tysiacz let i czterysta

trytciat osm leta, maia dewiatoho dnia, indikta perwoho. Pan Moniwid, starosta podolski i kremenecki (locus sigilli appensi). Quod ejusmodi privilegium, prout in suo originali ob vetustatem in aliquibus locis putrefactum, per idque certas voces disparentes habens, nos polonicis literis rescribi et parti requirenti authentice extradi permisimus; in quorum fidem sigillum regni praesentibus est appressum. Datum Varsaviae, die quarta mensis Decembris, anno Domini millesimo septingentesimo octuagesimo, regni vero nostri decimo septimo. U tey oblaty ekstraktu podpis ręki przy pieczęci koronney, na massie czerwoney wyciśnionej, jaśnie wielmożnego kanclerza koronnego temi jest wyrażony słowy: Antoni Olięcki, E. P. supremus regni cancellarius (locus sigilli). Na drugiey zaś stronie pieczęci relacya jaśnie wielmożnego kanclerza koronnego temi jest odnotowana słowy, wraz z podpisem wielmożnego Słomińskiego M. R. Sekretarza: Relatio illustrissimi, excellentissimi et reverendissimi domini Antonii Onuphrii de Olienca Olięcki, episcopi Poznaniensis et Varsoviensis, supremi regni cancellarii. Ioannes Słomiński, praefecturae R. majestatis secretarius. A tak ta oblata ekstraktu, za podaniem i proźbą wyż wyrażonego, podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystka zupełnie, tak jak się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, starościńskich powiatu krzemienieckiego jest zapisana; z których y ten wypis

На оборотъ ладпись: Z akt metryki koronnej autentycznie wydanego, zawierającego w sobie przywilej, od xięcia Swidrygała Jurkowi na wojtostwo Krzemienieckie dany i służący, ekstraktu oblata; anno 1785, die 8 Octobris w grodzie Krzemienieckim.

Подлинникъ хранится въ собраніи актовъ, принадлежащихъ временной Комисіи для разбора древнихъ актовъ, № 4.

III.

Жалованная грамота короля Казимира III городу Смотричу на Маглебурское право. 1448 Августа 15.

Подтверждение правъ и привилегій города Смотрича королемъ Станиславомъ-Августомъ. 1792. Июля 5.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Lipca dnia siedmego podług dawnego, a ośmnástego podług nowego stylu.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego imperatorskiej mości Żytomierzu przedemną, Józefem Roszkowskim, viceregentem pszysięgłym grodzkim

województwa i powiatu kijowskiego i xlegami niniejszemi, grodzkimi, kijowskiemi osobiście stawający urodzony Maciej Gogolewski, dyploma, od najjaśniejszego Stanisława-Augusta, króla polskiego, miastu Smotryczowi wydane, prawa i przywileje tegoż miasta, w dawniejszym czasie wyszłe, potwierdzające, podpisem jego królewskiej móści i sekretarza, przy pieczęci, w puszcze na massie czerwonej wybitej i na sznurku czerwonym zawieszonej, umocnione, na pergaminie ceny trzech czerwonych złotych spisane, do akt grodzkich, kijowskich w oblatę podał w ten sposób: W Imie Pańskie amen. Na wieczną rzeczy pamiątkę. My, Stanisław-August, z Bożej łaski i woli narodu król polski, wielki xiąże litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmużdski, kijowski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski i czerniechowski, Oznajmuję niniejszym dyplomatem naszym renowacyjnym i konfirmacyjnym wszem w obec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzić należy. tak terazniejszego, jako i potomnego wieku ludziom. Przełożono nam jest przez panów rady naszej, przy boku naszym będącej, w imieniu i na rzecz szlachetnych: wójta, burmistrza, radnych, sędziów, ławników, majstratu i wszelkiego ludu miasta wolnego Smotrycza, w województwie Podolskiem, ziemi Kamienieckiej położonego, i pokładano przed nami: naprzód przywilej najjaśniejszego Kazimierza trzeciego, króla polskiego, w Kamieńcu, we czwartek, w dzień wniebowzięcia Panny Maryi, roku tysiąc czterechset czterdziestego ósmego, na rzecz, już dawniej zalokowanego i granicami wkoło lokalnego teritorium tegoż miasta Smotrycza wraz z przybyłym przedmieściem ubezpieczonego, wydany, prawo niemieckie, majdeburskie temuż miastu konferujący, ekstraktem autentycznym z ksiąg metryki koronnej wypisany, słowo w słowo przepisując, taka onego osnowa. Stanisław-August, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazowiae, Samogitiae, Kijoviae, Volhiniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae, Czernichoviae. Significamus praesentibus literis nos. ris, quorum interest, universis et singulis: reperiri in archivo metrices regni librum actorum cancellariae majoris regni, regnante olim serenissimo Casimiro, regē Poloniae, praedecessore nostro, litera G signatum, in eoque contineri folio trigesimo privilegium juris theutonici super oppidum Smotrycz, in nonnullis locis ob vetustatem et desolationem illegibile, in tenore sequenti: In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam Ne error oblivionis gestis sub tempore versantibus in posterum pariat detrimentum, alta regum et principum decreverunt consilia ex literarum apicibus et testium annotationibus perennari, ne lapsu temporis evanescent. Proinde nos, Casimirus tertius, Dei gratia rex Poloniae, nec non terrarum: Cameneciae, Sandomiriae, Sie-

radiae, Lenciciae, Cujaviae, magnus dux Lithuaniae, et haeres, Russiae, Significamus praesentium tenore, quibus expedit, universis, praesentibus et futuris, quomodo pro parte oppidanorum de Smotrycz petitio nostrae majestati humiliter continebat, quatenus praedictum oppidum Smotrycz, una cum sibi adjacente totali suburbio, de jure polonico in jus theutonicum transferre dignaremur gratiose. Nos etc. hujusmodi ipsorum petitionibus, tanquam justis, benigniter acclinati, cupientesque dicti nostri oppidi conditionem facere meliorem, ut tempore nostri felici regiminis sentiat se incrementa recepisse, atque gentium multitudine valeat abundari, ipsum oppidum, cum totali ejus suburbio, in terris Podoliae et districtu Camenecensi situm, prout in suis methis et limitibus antiquis longe, late et circumferentialiter est limitatum et distinctum, et ex jure polonico in jus theutonicum et quovis alio transtulimus, perpetuo duraturum, removens ibidem jura polonica, modos et consuetudines universas, quae ipsum jus theutonicum, plerumque consueverunt perturbare; eximimus insuper et perpetuo liberamus omnes et singulos oppidanos et incolas oppidi praedicti et ejus suburbii ab omni jurisdictione et potestate omnium regni nostri palatinorum, castellanorum, capitaneorum, judicum, subjudicum, camerariorum ac aliorum dignitariorum et ministerialium eorundem, ut coram ipsis aut ipsorum aliquo, pro causis magnis, sive parvis, factis furti, incendii et mutilationis membrorum ac aliis quibusvis erormibus citati, minime respondebunt, nec aliquas paenas solvere tenebuntur; sed oppidani praedicti coram suo advocatione, pro tempore existenti, advocatus vero coram nobis aut nostro judicio generali, dum per nostram literam, sigillo nostro sigilatam, advocatus fuerit adcitatus, et hoc, si in reddenda justitia fuerit negligens et remissus, tunc non aliter, quam jure suo theutonico praedicti, omnibus de se querulantibus respondere sit adstrictus; in causis autem criminalibus, sive capitalibus, superius expressis, advocato oppidi praedicti, qui pro tempore fuerit, iudicandi, sentiendi, puniendi, corrigendi, plectendi, plenam d. mus et omnimodam concedimus tenore praesentium facultatem, prout hac ipsa in jus theutonicum, in omnibus suis conditionibus, articulis, punctis et clausulis postulat et requirit, jure semper salvis. Actum in Kamieniec, feria quinta, die Assumptionis Mariae Virginis gloriosae, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo, praesentibus magnificis ac generosis: Johanne de Cyrów, castellano et capitaneo Cracoviensi; Petro de Shamotuli, Calisiensi; Dobrogosto de Ostrog, Camenecensi; Hincó de Rogovo, Raspiriensi—castellanis; Bartholomeo de Bon, iudice; Johanne Beyhradh de Mokrsko, vexillifere—Cracoviensis et aliis multis, fide dignis testibus ad praemissa.

Datum per manus magnificorum: Johannis de Koniecpole, cancellarii; Petri de Szczecotino, vicecancellarii regni Poloniae, sincere nobis dilectorum. Relatio magnifici Johannis de Koniecpole, regni Poloniae cancellarii et capitanei Sieradiensis. Quod ejusmodi privilegium nos ex praefato libro fideliter rescribi et parti postulanti authentice extradi permisimus; in quorum fidem sigillum regni praesentibus est apressum. Datum Varsaviae, die duodecima mensis Februarii, anno Domini millesimo septingentesimo nanagesimo secundo, regni vero nostri vigesimo octavo. Hugo Kołłontay, regni Poloniae procancellarius. Relatio excelentissimi, illustrissimi et reverendissimi domini Hugonis a Sztumberg Kołłontay, procancellarii regni, canonici cathedralis Cracoviensis. Stanislaus Benedictus Kuczewsky, metrices regni praefectus. Locus sigilli maioris cancellariae regni. Powtóre tysiąc pięćset sześćdziesiąt czwartego roku rewizją, za panowania niegdyś najjaśniejszego Zygmunta-Augusta sporządzoną, s tych że ziąg autentycznie wyjętą, miasto Smotrycz, w województwie Podolskiem, nad rzeką Smotryczem, w Kamienieckim starostwie leżące, w nim domów siedmdziesiąt, z których każdego dawano czynszu dorocznego po groszy dwanaście, zaś ci, którzy rok orali, siali—także po groszy dwanaście; czynszu osobno z każdój roli po dwa trzecieniki owsa, w walorze każdy po groszy sześć, a takowych, role posiadających, iż się znajdowało pięćdziesiąt—w ogóle czynszu z domów złotych dwadzieścia i owsa trzecieników sto, także w walorze złotych dwudziestu oszacowanych; nadto innych, którzy roli nie orali, tylko czynsz po groszy dwanaście opłacali, znajdowało się pod ten czas dwudziestu. Winnicy zaś od szynkowania gorzałki i karczmarze gorzałczany osobno czynsz płacili; w browarze zaś i słodowni, zwanej pańskiej, mieszczanie słody robili i piwo warzyli—po szesnaście litewskich (sic), to jest po groszy dziesięć i po dwa szelągi płacili; które to słodowe, z warowym, sześćdziesiąt warów do roku czynić mogące, złotych dwadzieścia jeden i groszy dziesięć czyniło, opisującą; o zadnych zaś wsiach, do tego starostwa należących, nie zmiankującą, lecz że miasto to miało wolną propinacją za opłatą słodowego z warowym, dowodzącą. Potrzezie tysiąc pięćset ośmdziesiąt piątego roku, w środę, w wigilią święta świętego Jakóba apostoła, w Krakowie, między szlachetnym Maciejem Nadolskim, wójtem dziedzicznym miasta Smotrycza, a urodzonym Mikołajem Brzeskim, starostą kamienieckim, w sądach asessorskich koronnych ostateczny, względem przywłaszczenia jurydykcyi starościńskiej nad mieszczanami Smotryckimi i wszelkich dochodów, od tych że mieszczan wymaganych, z sprzeciwieniem się dekretowi kommisarskiemu, tudzież o zabranie młyna, do wojtostwa Smotryckiego należącego, a przez urodzonego starostę na użytek swój

onego obrócenie, zapadły dekret, wójta i mieszczan Smotryckich, przy dekrete kommisarskim, w téj mierze zapadłym, utrzymujący, a urodzonemu staroście przeszkody, tak w jurysdykcji, jako i dochodach wójtowskich i miejskich czynić zabraniający, z tychże xiąg autentycznie wydany. Tysiąc sześćset szesnastego i tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątego roku lustracji z archywu skarbu koronnego wypisane, że miasto Smotrycz, przedtem do starostwa Kamienieckiego należące, natenczas w posessyi wielmożnego Mikołaja Potockiego, wojewodzica bractawskiego, będące; dawniej osiadłe, w ten czas tylko pięćdziesiąt domów po spustoszeniu tatarskiem liczące, robot żadnych nie odprawowało, opisujące; tudzież tysiąc siedmset sześćdziesiąt piątego roku lustracją, żadnych powinności z tego miasta nie wyszczególniającą i toż miasto być miastem naszym królewskim określającą. Nakoniec tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku, dnia czternastego miesiąca lutego, w Warszawie, w sądach kommisji rzeczy-pospolitéj skarbu koronnego, między urodzonymi officialistami skarbu koronnego, a wielmożnym Teodorem Potockim, wojewodą Bełzskim, ostatecznie zapadły dekret, dziedzictwo na starostwo Smotryckie, z zamiany za Jarugę, z mocy konstytucji roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego, przez tegoż uzyskane, a prawem seymu terazniejszego, zamiany na seymach tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego i tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego pozyskane, uchylającym, kasującym, i toż miasto, wraz z całym starostwem Smotryckiem, być miastem natury rzeczy-pospolitéj uznającym. Zaczem suplikowano nam jest, abyśmy, z mocy najwyższej naszej zwierzchności, która nam prawami krajowemi dozwolona jest, i na fundamencie konstytucji, na sejmie terazniejszym pod osobnemi tytułami: primo, »miasta nasze królewskie wolne w państwach rzeczy-pospolitéj«; secundo, »urządzenie wewnętrzne miast wolnych rzeczy-pospolitéj«; tertio, »kommissya policyi«; quarto, »ostrzeżenie względem ekzekucji prawa o miastach naszych, dawniej królewskich, a teraz wolnych rzeczy-pospolitéj« postanowionych, któremi, nie tylko dawnym miastom przywileja, jeżeliby onym zaginęły, odnowić, ale nawet, gdyby jakowa osada, z ludu wolnego złożona, dała siedlisku swemu przystojną postać miasta, onęj nowy przywiléj lokacyjny z nadaniem ziemi i praw miejskich wydać nam, królowi, moc zostawiona. Miasto zaś Smotrycz, gdy nie tylko znaczną osadę, z ludu wolnego złożoną, ale i starożytną swoją lokalną byłość i własność dziedziczną owéj lokacyjnej ziemi miejskiej wraz z przyległym przedmieściem dowodu i przywilejami powyższemi okazuje, które to miasto Smotrycz, chociaż przez konstytucją roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego za inne dobra ziemskie, Jaruga zwane, w dziedzictwo

było obrócone, lecz przywileja i nadanie onego tąż konstytucją, roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt osmego, pod tytułem: »ostrzeżenie dóbr idących w zamianę w koronie i wielkiem księstwie litewskiem« z zachowaniem forum sądów naszych, assessorskich, koronnych zabezpieczone zostały; tym bardziej zaś, gdy rzeczoną konstytucją zamiana starostwa Smotryckiego, z uwag prawa i dekretu komisji skarbu koronnego, wyżej wzmiankowanych, ustała, i miasto uprzywilejowane, Smotrycz, z swym całym obrębem lokacyjnym, w naturę miast wolnych rzeczy-pospolitéj, pod najwyższy rząd nasz królewski zwrócone zostało, przeto, abyśmy prawa rzeczzone, o miastach wolnych zasła, y szczególne tegoż miasta przywileja odnowić i od ciężarów, lustracjami niesłusznie na też miasta włożonych, wyzwolić, do wolności i prerogatyw, jinym miastom wolnym właściwych, przywrócić one raczyli. Do której prośby, ile na prawie zagruntowanej, my, król, łaskawie się skłoniwszy, a do zwyczaj wzmiankowanych konstytucji i szczególnych tego miasta przywilejów stosując się, chcąc przerzeczone miasto wolne Smotrycz do pierwszój zwrócić byłości i one wolnym ludem, handle i rzemiosła sprawiającym, pomnożyć, ztąd też miasto do dobrego bytu i porządku przyprowadzić, a pomnażające się z czasem dochody rzeczy-pospolitéj zwiększyć, od ciężarów z przywilejami onego niezgodnych, jako miasto wolne wyzwolić, przerzeczone miasto Smotrycz za miasto wolne uznawszy, wszystkich obywateli, w tem mieście tak teraz osiadłych, jako i napotem osiadać mogących, i do prawa się miejskiego wcielających, za ludzi wolnych; ziemię lokacyjną, w obrębie tegoż miasta położoną, przez mieszczan, przedmieszczan i obywateli tegoż miasta osiadłą, ich domy, place, ogrody, lasy, niwy, futory, łąki i wszelkie osady, w gruntach starożytnych, lokacyjnych tegoż miasta, znajdujące się, nie naruszając bynajmniej spraw o granice, z kim kolwiek by mieć mogło, i całe tegoż miasta territorium, jakie do niego prawnie należy, własnością dziedziczną tegoż miasta i mieszczan chrześcian być uznajemy, a wszystkich obywateli nadmienionego miasta Smotrycza, bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia ludzi, prowadzących handel lub rzemiosła, rolnictwem bądź szynkiem bawiących się, lub z jakiego kolwiek przemysłu żyjących, i w tym mieście tak teraz posiadzą mających, jako i napotem nabyć one mogących, jakiego kolwiek byliby dostojęństwa, urodzenia, profesji lub kunsztu, juryzdykcyi miejskiej i magistratowi miejscowemu, oraz równym podatkom i wolnościom podległych mieć chcemy. Nie mniej przerzeczone miasto Smotrycz od wszelkich juryzdykcyi ziemiańskich i zamkowych, starościnskiej, smotryckiej, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmujemy; i, że żaden z obywateli tegoż miasta, w żadnej sprawie przed

innym sądem obcym, ani zamkowym, starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed sądem lub urzędem miejskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach wolnych postanowionego, przez osiadłych w tem mieście obywateli obranym, sądzić się ma, stanowimy: A gdyby kto kolwiek dekretem sądów miejskich miasta Smotrycza mniemał się być uciążonym, tedy do sądów apelacyjnych, w mieście stołecznem, w wojewodztwie Kamieniec-podolskiem, prawem seymu terazniejszego, dla miast wolnych województwa podolskiego za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych asesorskich, koronnych, podług gatunku spraw, w prawie wymienionych, apelować będzie mocen. Magistrat zaś, sądy i urzędy miejskie z urzędów i sądenia, jako też całe przerzczone miasto Smotrycz nigdzie indziej, jak tylko przed nami i sądem naszym asesorskim, koronnym lub komisją policji obojga narodów w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będzie winno. Żeby zaś, tak sam magistrat, jako i sąd miejski miejscowy znaku na pieczęciach do dzieł urzędowych używać mogły, i oddzielnym też miasto szczyciło się herbem, nadajemy onemu za herb świętego Jerzego, jaki się tu wymalowany widzieć daje. Jakie zaś daniny z lokalnego obrębu gróntów miejskich miasta Smotrycza, podług prawa należeć okażą się, i te wyrokiem sądów naszych asesorskich, koronnych w exekucji prawa, w téj mierze na seymie terazniejszym postanowionego, w opłacie pieniężnej zadecydowane zostaną, takowe magistrat od obywateli miasta wybierać i tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i kwity z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie.— Oprócz zaś takowych danin gróntowych, jakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasto wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczy-pospolitéj wnosić też miasto będzie obowiązane. Wszelkich religii i wyznań chrześciańskich ludziom wolnym, tak krajowym, jako i zagranicznym, wolność w tem mieście osiadania, cerkwi i kościołów budowania, i prerogatyw miejskich używania dozwalamy. Innych oraz swobód, wolności i zaszczytów, jakie prawami krajowemi miastom wolnym dozwolone są, i jakowemu zarządzeniu władzom najwyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz jakowe prerogatywy, tak z praw krajowych, jako i prawa miejskiego magdeburskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Smotrycz i jego obywateli uczestnikami mieć chcemy. Wolnego obierania magistratu, podług prawa, temuż miastu dozwalamy i onemu rząd i sąd wolny, w tem mieście sprawować winny, poruczamy, i, aby w tem od nikogo żadnej nie miało przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywiléj niniéjszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną ztwierdzić roz-

karaliśmy. Dan w Warszawie, dnia piątego miesiąca Lipca, roku Pańskiego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, panowania naszego dwódziesiątego ósmego roku. Stanisław August, król. Dyploma, prawa i przywileja miasta wolnego Smotrycza, w wojewódstwie Podolskiem, ziemi Kamienieckiej leżącego, odnawiające. Ignacy Janiszewski, pieczęci wielkiej koronnej sekretarz (locus sigilli) cancellariae majoris regni. Cancellariatu illustrissimi, excellentissimi Domini, Domini Hyacinthi, comitis Nałęcz a Małachowice Małachowski, supremi regni. cancellarii, radoszycensis, grodecensis, sannicensis etc. capitanei, sigillatum est actis. Które że to dyploma, prawa potwierdzające, słowo w słowo jak się w sobie ma, do ksiąg mniejszych, grodzkich, kijowskich jest zapisane.

Книга кievская, гродская, записовая, годъ 1794, № 129. Листъ 626 на оборотъ.

IV.

Грамота, пожалованная городу Луцку великимъ княземъ Литовскимъ, Александромъ, на Магдебургское право; въ той-же грамоть: опредѣляются доходы войта; разрѣшаются 3 годичныя ярмарки; предоставляется городу право учредить собственные вѣсы и мѣры, построить ратушу, воскобайню, баню; опредѣляется порядокъ выбора городскихъ чиновниковъ и порядокъ судопроизводства; мѣщане освобождаются отъ зависимости отъ городскихъ судовъ и возлагается на нихъ обязанность военной службы. 1497. Июля 31.

Подтверждение всѣхъ правъ города Луцка королемъ Александромъ 1503. Февраля 23.

Подтверждение двухъ предъидущихъ грамотъ королемъ Сигизмундомъ Августомъ 1560, Июля 15, и королемъ Стефаномъ 1576. Октября 22.

Stephanus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Kiioviae, Volhyniae, Podlachiae etc, nec non Transsylvaniae princeps. Significamus his litteris nostris, quorum interest, universis et singulis: Exhibitas et reproductas esse coram nobis litteras pergamenas confirmationum, nomine famatorum: proconsulis, consulum, totiusque communitatis oppidi nostri Luceoriensis, sub titulo, sigillo, ac subscriptione manus propriae serenissimi Sigismundi Augusti, regis Poloniae, antecessoris nostri, sanas, salvas, omnique suspicionis nota carentes. Sup-

plicatumque esse nobis per certos consiliarios nostros, ut eisdem auctoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarum quidem litterarum tenor sequitur ejusmodi: Sigismundus Augustus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae et Livoniae etc. Significamus tenore praesentium, quorum interest, universis et singulis, tam praesentibus quam futuris: quod exhibitae sunt nobis, nomine proconsulis, consulum et totius communitatis civitatis nostrae, Łuczko, in terra et ditione Volyniae sitae, binae litterae pergamineae serenissimi oim principis, domini Alexandri, regis Poloniae, magni ducis Lithuaniae etc. patri nostri, tenoris infra scripti, utraeque quidem—latina lingua scriptae; sed harum alterae, cum adhuc magno ducatu Lithuaniae tantum praesesset, alterae, cum jam regni gubernacula accepisset, datae sunt, ac utraeque sigillo magni ducatus Lithuaniae appenso communitae; supplicatumque est nobis eorundem civium, ut cum terra et ditio Volyniae, per nos regno Poloniae restituta, et tanquam membrum, a suo vero et naturali corpore avulsam, sic illa, denuo eidem regno adjuncta et incorporata sit, eas utraeque litteras describere et, sigillo regni nostri communitas, auctoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare, dignaremur. Ex quibus litteris priorum tenor ad verbum est talis: In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos, Alexander, Dei gratia magnus dux Lithuaniae, Russiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris. Quomodo volentes, civitatis nostrae Łuczko conditionem fieri meliorem, ut homines, illam inhabitantes, ordine certo recti, uberiora queant capere incrementa, ipsam de jure Ruthenico seu Wolinski, aut alio quocunque, prius tanto, in jus Theutonicum, quod Maydeburgense dicitur, transferimus, perpetuis temporibus duraturum, removens ibidem omnia jura, moda et consuetudines universas, quae ipsum jus Maydeburgense plerumque perturbare consueverunt, juxta quod quidem jus Maydeburgense in civitate dicta advocatiam de novo instituimus et praesentibus dotamus, limitantes pro eadem duas tabernas, liberas ab omni nostra exactione, cum quarto denario ex omnibus proventibus, donatiis, judiciis, poenis juris et obventionibus quibuscunque, prout Vilnae etiam per predecessores nostros est fundata et instituta, ac per alias civitates, jure eodem dotatas. Cui in causis criminalibus et capitalibus quibuscunque judicandi, sentiendi, corrigendi et puniendi damus et conferimus plenam et omnimodam facultatem, prout hoc jus Maydeburgense in omnibus suis articulis et clausulis postulat et requirit. Velamus itaque, ut omnes et singuli civitatis praefatae incolae et circum,

ubilibet, locati, jure praefato mediante, nulla habita excusatione, advocato et consulibus, qui pro tempore fuerint, in omnibus, quae jus dictat, parere sint astricti. Concedimus etiam civitati eidem ter in anno nundinas celebrare pro commodo ipsorum, juxta solitum peragendas: primum pro dominica proxima ante festum Ascensionis Domini; secundum pro festo sancti Michaelis; tertium vero pro festo sanctae Agnetis; unumquodque per unius hebdomadae (sic) spatium duraturum. Preter quas nundinas nullus ex mercatoribus adventitus absque consulum consensu vendendi aut emendi ibidem poterit habere libertatem, Vilnensibus duntaxat et Trocensibus exceptis. qui id a predecessoribus nostris habent ex admissio speciali. Damus demum et admittimus cameram ponderum, alias ważnice, et ibidem cameram cerae liquefactoriam construere et ceram liquefactam signo eorum notare, ex quibus advocatus nulla percipiet commoda. Volumus etiam, ut nullus ex adventitiis seu extraneis mercatoribus aut negotiatoribus quibuscumque minus quatuor lapides cerae in una portione ibidem comparare praesumat. Habebit item advocatus mensuram frugum, alias kłode, cum quartali et aliam mensuram melis, quibus omnes, ibidem vendentes et ementes, tenebuntur mensurare et sibi ab eisdem mensuris persolvere, juxta civitatis nostrae Vilnensis consuetudinem. Committimus etiam sibi per praesentes omnes et singulos quorumcumque potuum pincernas, ut inter eos una certa et justa habeatur mensura; quod, si quispiam ex dictis pincernis diminutam habere fuerit convictus, talem poenabit advocatus secundum multitudinem excessus. Eliget vero aequam partem mediam consulum singulis annis, communitas autem medietatem alteram; quamlibet etiam appellationem consules ad advocatum admittant; ab advocato vero nulla sit appellatio, nisi ad nostri praesentiam. Damus insuper consulibus et senioribus civitatis ejusdem omnia et singula vacua seu deserta loca in civitate et circum pro locatione hominum et augmentatione incolarum, loca videlicet deserta Judeorum et, si necessitas fuerit, circum civitatem in locis dignioribus eorundem incolarum locationem admittimus, juxta seniorum, consulum et proconsulum voluntatem seu arbitrium. Construent item pretorium in loco digniori, sub quo cameram rasiariam panni et aliqua macella pistorum, carnificum et sutorum pro sua utilitate habebunt. Poterint etiam pro commodo civitatis et communitatis publicum locare balneum, ubi locus fuerit competentior, nemine prohibente. Concedimus demum dictae civitati pecudes, sues et pecora, circum in pratis ad latus civitatis, libere, juxta consuetudinem priorem, pascere, nullo impediante. Eximimus insuper et absolvimus, ac perpetue liberamus, tenore praesentium omnes incolas civitatis praedictae a judiciis et jurisdictionibus

castris, ac quorumcunque officialium ibidem; ita, quod coram eis eorumque aliquo, pro causis tam magnis quam parvis citati, non respondebunt, nec aliquas poenas solvere debent, sed tantum coram suo avvocato, secundum juris formam, parere tenebuntur. Avvocato vero et consules civitatis dictae, si cuiquam in aliquo minus justis videbuntur, coram nobis tantum obligantur respondere, per litteras nostras evocati. Tempore vero hostilitatis, quamvis dicti incolae moenia civitatis defendere obligantur, si tamen necessitas immineret, hoste prevalente, omnes ad castrum nostrum congregari debent, at ibi constanter, una cum terrigenis, perseverare ad hostem propulsandum. In quorum omnium testimonium et evidentius robur, sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum in castris campestribus circa Zaslav, feria sexta post festum sancti Jacobi, anno a natali Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, praesentibus ibidem magnificis, generosis et nobilibus: Nicolao Radziwiłowicz, palatino Vilmensi et magni ducatus Lituaniae cancelario; Ioanne de Zabrzezyn, castellano Trocensi; Gregorio Osthykowitz, curiae nostrae mareschalco et Nicolao Tylinicz, mareschalco; per manus magnifici Erasmi, secretarii nostri, qui praesentia habuit in commissis. Posteriorum tenor est talis: In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Majestatum mundanarum auspicia felicissima semper nominari debent, dum, quod sacris suis proferunt oraculis, ut successores itidem reliquissae comperiant pro jure et justitia, consolationesque fidelium suorum tenendum, id litteris etiam perpetuis firmarent et posteriorum notitiae commendarent, tamquam aeterno duraturum sempiterno. Proinde Nos, Alexander, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris: Quia licet in magno ducatu Lituaniae, quibuslibet petentibus, confirmationem privilegiorum, ab antecessoribus nostris habiturorum, dare consuevimus, tunc, in sola ducali sede constituti, sic tandem, cum ad regiam, Dei optimi favente clementia, pervenimus, omnibus confirmationes similes, pro majori quadam certitudine, dandas duximus. Nunc vero providorum: advocati, proconsulis et consulum, totiusque communitatis ac universorum incolarum Lucensium privilegia, inscriptiones, libertates, concessiones, exemptiones, praerogativas, indulta et alia munimenta, per quoscunque reges et principes, predecessores nostros, et per noviter jus Maydemburgense, eisdem Lucensibus oppidanis data et concessa, datasque et concessas, justa et legitima — justas et legitimas, quorum quarumque tenores perinde esse et valere volumus, tamquam iis nostris de verbo ad verbum inserta insertaeque essent,

in omnia eorum earumque tenoribus, passibus, capitulis, conditionibus, clausulis et articulis, speciali gratia et munificentia regia, confirmavimus, approbavimus et roboravimus; confirmamusque, innovamus, approbamus et roboramus, decernentes, ea et eas perpetui roboris vim habituras, tenore praesentium mediante in aevum. Harum quibus sigillum nostrum est subappensura testimonio litterarum. Actum et datum Vilnae, feria secunda post dominicam Oculi, anno a natali Domini millesimo quingentesimo tertio, regni nostri secundo, praesentibus: reverendo in Christo patre, domino Alberto, episcopo Vilnensi, nec magnificis: Nicolao Radziwiłowicz, palatino Vilnensis et magni ducatus Lituaniae cancellario, Ioanne de Zabrzezie, palatino Trocense et magni ducatus Lituaniae mareschalco, Michaeli duce Hlinensi, in Meroz et Uczizana tenutario, curiae Lituaniae mareschalco, Georgio Hlinicz—in Lida, Ioanne Mikolajowicz—in Wilkrza, Stanislawo et Ioanne Zabrzeziński, tenutariis et mareschalcis nostris, sincere et fideliter dilectis, per manus venerabilis Erasmi Vitellii, praepositi Vilnensis, sedis apostolicae protonotarii, Vratislaviensis, Posnaniensis et Vladislaviensis ecclesiarum canonici, secretarii nostri, qui praesentia habuit in commissis. Nos itaque, Sigismundus Augustus, rex praenominatus, supplicationi ejusmodi civium Lucensium, uti justae, benignae annuentes, litteras utrasque praeinsertas describi in pergamento, ac sigillo regni nostri communiri facimus, easque in omnibus earum clausulis, articulis et conditionibus approbavimus, ratificavimus et confirmavimus, quemadmodum approbamus, ratificamus et confirmamus, decernentes, eas et omnia in eis contenta robur debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere. Datae Lublini, in conventionem regni generali, die decima quinta mensis Julii, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo, regni vero nostri quadragesimo. Sigismundus Augustus rex (scatula). Nos itaque, Stephanus, rex praenominatus, supplicationi ejusmodi annuentes, praeinsertas litteras in omnibus earum clausulis, articulis et conditionibus approbandas, ratificandas et confirmandas duximus et confirmamus per praesentes, decernentes, eas et omnia, in eis contenta vim et robur debitae ac perpetuae firmitatis obtinere debere; in ejusque rei fidem et evidentius testimonium, hasce, manu nostra subscriptas et sigillo regni in conventionem generali regni, die vigesima secunda mensis octobris, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, regni Stephanus rex m. p.

На сторону помывено: Anno 1775, die 8 februarii . . . Jozef Piotrowicz, barmistrz miasta Jęgo Królewskiej mości, Łucka, ten przywilej, dla mieszczan łuckich od najjaśniejszego króla jęgomosci polskiego, Stefana, na

гвездъ въ нѣмъ выразенъ даны і служачу, зъ подписемъ рѣки тогожъ најяснѣйшого короля яегомоѣци, пры печати завѣсистой, на воску, на шнурахъ jedwabnych висзачумъ, выциснѣтѣй, ad acta praesentia Luceoriensia per oblatam подаѣ. Przyjаѣm—Tomasz Feliński, namieśnik przysięgły grodzki burgrabstwa Łuckiego.

Подлинникъ, во многихъ мѣстахъ поврежденный, писанный на пергаментѣ, съ привѣщенной восковою печатью, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссії для разбора древнихъ актовъ, № 96.

V.

Грамота короля Александра, освобождающая, на основаніи болѣе древней грамоты короля Казимира, луцкихъ мѣщанъ отъ излишнихъ торговыхъ пошлинъ, отъ подводной повинности и отъ обязанности содержать плотину, 1498, февраля 6 дня.

Грамота короля Александра, разрѣшающая, на основаніи болѣе древней грамоты В. К. Свидригайла, луцкимъ мѣщанамъ право пользоваться строевымъ лѣсомъ и пастбищами въ королевскихъ и иныхъ имѣніяхъ въ окрестности Луцка 1502, іюля 24.

Грамота короля Сигизмунда I, освобождающая, на основаніи болѣе древней грамоты короля Александра, луцкихъ мѣщанъ отъ обязанности постоя для старостинскихъ слугъ, 1507, генваря 16,

Грамота короля Сигизмунда-Августа, освобождающая луцкихъ мѣщанъ отъ уплаты торговыхъ пошлинъ, обеспечивающая городской судъ и городскіе доходы, устанавливающая армарки и торги въ городѣ Луцкѣ и т. д. 1552, декабря 29.

Грамота короля Сигизмунда-Августа, подтверждающая права, пожалованныя городу Луцку 4-мя предыдущими грамотами, 1569, іюля 16.

Грамота короля Сигизмунда-Августа, утверждающая въ пользу луцкихъ мѣщанъ право исключительной гуртовой купли товаровъ у прѣзжихъ кушцовъ, 1558, марта 28.

Грамота короля Стефана, подтверждающая права, пожалованныя городу Луцку всѣми предыдущими грамотами 1576, октября 22.

Грамота короля Стефана, подтверждающая городу Луцку магдебургское право, также право постановлять вильниры и обеспечивающая разные городскіе доходы, 1576, октября 26.

Stanisław-August, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski i czerniechowski.

Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem w obec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, iż znajduje się w archyvvum metryki koronnój, pomiędzy aktami ruskimi koronnymi, do województw: kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czerniechowskiego ściągającemi się, książka tychże aktów, literą C. oznaczona, a w niej następujące przywileja, to jest: na karcie 52 osnowy takowój:

Stefan etc. W Imię Pańskie amen. Ku wiecznej pamięci, gdyż wszystkie sprawy na świecie z pamięci ludzkiej spłynąć i w niewiadomość przechodzić muszą, jeśliby, według wynalazku rostopności rozumu, na czasy potomne pismem objaśnione i zostawione nie były; przeto my, Stefan, z łaski Bożej król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podlaski, inflantski, k'temu książę siedmiogrodzki i innych. Oznajmujemy tym naszym listem wszem w obec i każdemu z osobna, terazniejszego i na potem będącego wieku ludziom, komu to wiedzieć należy: Iż pokładano i ukazano przed nami, imieniem sławetnych: burmistrza z radą, także mieszczan i wszego pospólstwa miasta naszego Łucka, przywilój króla jegomości świętobliwój pamięci Zygmunta-Augusta, przodka naszego, pod pieczęcią koronną i z podpisem ręki jego królewskiej mości, którym jego królewska mość cztery przywileje na wolność tego miasta, mianowicie tam wyrażone, im konfirmować i przy nich wiecznie zostawić raczył. Przytem też jest nam pokazany list papierowy, ruskiem pismem pisany, za pieczęcią wielkiego księstwa litewskiego, na wszelakie kupie, czego oni wszystkiego w spokojnem używaniu jako przedtem z starodawna byli, tak i na ten czas są. Zatem proszono nas, abychmy ten przywilój i wszystkie rzeczy, w nim opisane, mocą zwierzchności naszej królewskiej w całości zachowali i utwierdzili, którego My oglądawszy, bacząc być we wszem cały i nienaruszony, rozkazaliśmy go od słowa do słowa w ten nasz list wpisać i tak się w sobie ma:

Zygmunt-August, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, kijowski, ruski, wołyński, pruski, mazowiecki, podlaski, żmudzki, inflatecki. Oznajmujemy tym listem naszym wszystkim i każdemu z osobna, tak terazniejszym, jako i napotem będącym, którym to wiedzieć należy: Iż ukazano przed nami, imieniem burmistrza z radą i wszego pospólstwa miasta naszego Łucka w ziemi Wołyńskiej, cztery przywileje pargaminowe, ruskiem

pismem napisane: dwa króla jegomości Alexandra, stryja naszego, a drugie dwa nasze, pod pieczęciami tak tegoż stryja naszego, jako też i naszymi wielkiego księstwa litewskiego i z podpisem ręki naszej własnej, całe i niczym nie naruszone. A iż tym czasem ziemia Wołyńska do korony polskiej jest przez nas przywrócona, jesteśmy proszeni tychże mieszczan łuckich imieniem, abyśmy te wszystkie listy, przełożywszy je z ruskiego języka na polski, przepisać i za koronną pieczęcią one wydać i mocą naszą królewską we wszystkiem potwierdzić i umocnić raczyli. Z których listów pierwszy, od słowa do słowa w polski język z ruskiego właśnie przełożony, tak się ma:

Sam Alexander, z łaski Bożej wielki książę litewski, ruski, żmudzki i innych. Prosilili nas: woit miasta łuckiego i burmistrz z radą i wszyscy mieszczanie, jako ojciec nasz król jegomość zasiadał na tem z kniazi, pany, i bojary, i z ziemiany Wołyńskiej ziemi o nowe myta, gdzie na nich nowe myta bierano, i ojciec nasz od tych nowych myt ich wolne uczynił, niżli kazał im myta płacić, gdzie z wieku oni myta płaciwali; i list ojca naszego na to przed nami ukazywali. Też prosili nas, jako dzierżał od ojca naszego, króla jegomości, Łucko nieboszczyk pan Iwan Chotkiewicz, i ustawił nowinę, gdy jeźdżał na wojnę, iż bierał u nich z miasta podwozy z wozy,—i ojciec nasz od tego też je wolne uczynił,—i list ojca naszego na to przed nami ukazywali. A dalej prosili nas, jako dzierżał od ojca naszego, króla jegomości, Łucko nieboszczyk pan Olizar Szyłowicz i ustawił im nowinę, kazawszy im staw sypać i gacić na Styru, i ojciec nasz od tego wolne je uczynił; i na to list ojca naszego przed nami ukazywali. I prosili nas, abyśmy im to odpuścili, co w liściech ojca naszego wypisano jest i list abyśmy im nasz na to dali. I my im te nowiny odpuścili, co w liściech ojca naszego wypisano i listeśmy ten nasz na to dali, iż nie potrzeba im nigdzie nowych myt płacić, gdzie było poczęto na nich nowe myta brać, jedno mają oni myto płacić, gdzie oni z wieku myta płaciwali, i podwód im nie trzeba pod starostę łuckiego z wozy z miasta dawać, a stawu też im nie trzeba sypać i gacić na Styru. I potwierdzamy to im tym listem naszym, według listów ojca naszego, króla jegomości, wiecznie. A na umocnienie tego pieczęć naszą kazaliśmy przyłożyć k temu naszemu listu. Pisan w Grodnie, roku siódmego tysiąca i szóstego, miesiąca lutego szóstego dnia, indikta pierwszego.

Wtóry list od słowa do słowa tak się ma: Sam Alexander, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, książę pruski i innych. Staroście łuckiemu, marszałkowi Wołyńskiej ziemi, namiestnikowi kamienieckiemu,

kniaziu Siemienu Jurewiczu i innym starostom naszym, kto i na potem będzie od nas Łuck dzierżał. Prosil nas wójt miasta Łuckiego, i burmistrz z radą, i wszyscy mieszczanie, — i położyli przed nami przywilej wielkiego xięcia Świtryhajła na to, iż on im dozwolił na wszystkie strony około miasta Łuckiego w swych dąbrowach, i w lesiach, i w borech drewa brać na oprawę miejską, i na budowanie domów ich, i na drwa, krom drewa bartnego, i też trawę kosić, i bydło wszelakie pastwić, krom sianożęci. I prosili nas, abyśmy im takż dozwolili, wedle przywileju wielkiego xięcia Świtryhajła, w dąbrowach naszych, i we władyszných, i w archymandryckich, i kniazkich, pańskich, i ziemiańskich, w daninie przodków naszych i ojca naszego, króla jegomości, i naszej drewa brać na oprawę miejską, i na budowanie domów, i na drwa, i trawę kosić, i bydło wszelakie pastwić. A tak My, wysłuchawszy przywila wielkiego xięcia Switryhajła, na to dali im ten nasz list i potwierdzamy im tym listem naszym na wieczność. Niechaj oni na wszystkie strony, około miasta Łuckiego, w naszych dąbrowach, i w lesiach, i w borach, we władyszných, i archymandryckich, i kniazkich, pańskich, i ziemiańskich drewa biorą na oprawę miejską ich i na drwa, krom drewa bartnego, i też trawę koszą, i bydło wszelakie pastwią, krom sianożęci w daninie przodka naszego i ojca naszego, króla jegomości, i naszej, według tego, jak jest opisano w przywileju wielkiego kniazia Switryhajła. A co się tycze ich imion ojczyzných, które nie są danina przodków naszych, i ojca naszego, króla jegomości, i naszą, w tych dąbrowach, i lesiach, i w borach nie mają oni drewa brać, i trawy kosić, i bydła pastwić. Pisan i dan w Kamieńcu, roku siedm tysięcy dziesiątego, Czerwca dnia dwudziestego czwartego, indikta piątego.

Trzeci list od słowa do słowa tak się w sobie ma: Zygmunt August, z Bożej łaski król polski, wielki xiądz litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki i innych. Oznajmujemy tym listem naszym: prosili nas wójt, burmistrz i z radą, i wszyscy mieszczanie miasta naszego Łuckiego i powiedzieli przed nami, że oni mają te wolność od przodkuw naszych, sławnej pamięci króków ich mości i wielkich xiążąt litewskich, iż sładzy starost naszych Łuckich w ich domach, w mieście Łuckiem, gospodami stanowić się nie mają, aż ktorzy by z nich, mieszczanie tameczni, sami, swą dobrą wolą chcieli w domiech swych stanowić, te, ktore by z nimi uczynili umowę od stania im płacić, ci się mogą, wedle umowy swój, w ich domiech stanowić. Na co oni list sławnej pamięci ojca naszego, króla jegomości i wielkiego kniazia Żygmunta, przed nami pokładali. Którym listem jegomość ich przy tój wolności, wedle starodawnego obyczaju, zachować raczył. I prosili nas,

abyśmy im w tym łaskę naszą uczynili i na to dali im nasz list, i to im naszym listem potwierdzili. A tak my, tego listu króla jegomości, ojca naszego, oglądawszy i wysłuchawszy, kazali jego słowo od słowa w ten list nasz wpisać, który tak się w sobie ma: Zygmunt, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, żmudski i innych. Staroście łuckiemu, marszałkowi Wołyńskiej ziemi, panu Fiedoru Janusiewiczzu i innym starostom naszym, kto potem od nas starostwo Łuckie dzierżeć będzie. Prosimi nas wójt, i burmistrz, i rajcy, i wszyscy mieszczanie Łuccy, i pokładali przed nami list brata naszego, sławnej pamięci Alexandra, króla i wielkiego księcia jegomości, w którym liście wypisano, iż pan Piotr Janowicz, wojewoda trocki, zeznawał przed bratem naszym jegomością, iż służy żadnego starosty łuckiego, którzy za jego pamięci Łuck trzymali, w mieście Łuckiem nie stawiali, ale wszyscy w zamku stawiali. I o swych sługach zeznawał, iż służy jego wszyscy na on czas, jako on starostą Łuckim był, w zamku stawiali i nie w mieście. I prosili nas, abychmy im na to dali nasz list, aby sług swych starostowie Łuccy w domiech ich nigdy nie stawiali. A tak, gdyż takowy wielmożny pan o tém zeznawał przed bratem naszym, które świadectwo w liście brata naszego wypisano, Alexandra, króla jegomości, i My, według tegoż, je wolne od tego czynimy, iż służy starost łuckich nigdy nie mają się stanowić w mieście Łuckim, ażby którzy mieszczanie sami swą dobrą wolą chcieli w domiech swoich stanowić tych, którzy by z nimi umowę uczynili na miesiąc albo na pół roka, od stania w domiech ich zapłacić według umowy swój, jaką kto z którym umowę uczyni. I na tośmy im dali ten nasz list z naszą pieczęcią. Pisan w Radomiu, roku siódmego tysiąca piętnastego, miesiąca Stycznia szesnastego, indykta dziesiątego. Przy tem był pan trocki, starosta żmudzki, pan Stanisław Janowicz; sprawa i podpis marszałka i sekretarza, Iwaszka Sopięhi. I z łaski naszej, na ich prośbę, tośmy uczynili, przy téj wolności ich, wedle listu jego królewskiej mości i obyczaju dawnego, zostawili, i tym listem naszym zostawujemy, iż starostowie nasi, tameczni, Łuccy służebników swych po domiech ich gospodarzami stanowić nie mają, jedno, jeśli by sami mieszczanie ci dopuścili im w domiech swych za umową ich stanie mieć, tedy się oni mogą stanowić i od stania im płacić według umowy. I natośmy dali mieszczanom łuckim ten nasz list pod naszą pieczęcią. Pisan w Piotrkowie, roku od Bożego narodzenia tysięcznego pięćsetnego czterechdziesiątego dziewiątego, miesiąca Stycznia dziewiątego dnia, indykta siódmego. Sigismundus Augustus Rex. Waleryan, dziekan wileński, pisarz.

Cawarty list od słowa do słowa tak się ma: w imię Boże stań się,

Iż wszelakie rzeczy cnotliwe, które z obyczajów ludzkich pochodzą i bywają w zachowalnościach zwyczaju chrześcijańskiego, godno jest, aby byli jawnie wszystkim pospolicie oznajmione i na piśmie wyłożone, żeby to czasu przyszłego z pamięci ludzkiej nie zchodziło. Przeto My, Zygmunt August, Bożą miłością król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki i innych. Czynim jawno tym naszym listem, kto go widzieć albo czytać będzie, niniejszym i napotem będącym, komu będzie potrzeba tego wiedzieć. Iż My, mając zawsze wzgląd na wszystko pospolitego dobra w państwach naszych rozmnożenie i chcąc za szczęśliwego panowania naszego wszystkie wolności poddanych rozszerzyć i ich przyczynić, a zwłaszcza za prozbą wójta i wszystkich mieszczan miasta naszego Łuckiego, mając wolą to miasto nasze Łuckie w lepszej opatrności i dobrej sprawie i wolności zachować i tym lepsze zapomożenie tym poddanym naszym uczynić, będąc Nam na wielkim walnym seymie w Wilnie ze wszystkimi pany radami naszymi, namówili i postanowiliśmy: Iż wszyscy poddani nasi, mieszczenie łuccy, myta starego po wszem państwie naszym, wielkiem księstwie litewskim, suchą drogą i wodą z towary swemy jeżdżąc, i tam w Łucku, i w powiecie łuckim, i po wszem Wołyniu, nie mają płacić, ale mają wszystkich wolności w tym używać potemu, jako też mieszczenie wileńscy i kijowscy, jedno okrom solnego i woskowego, to oni będą powinni płacić. Mają też oni w tém mieście naszym Łuckiem mieć na każdy rok trzy jarmarki wolne, to jest: jarmark na dzień świętego Ili, ruskiego święta; a drugi jarmark na święty Siemion, także ruskiego święta; a trzeci jarmarek na trzy króle, rzymskiego święta; i każdy jarmark ma tam stać dwie niedzieli. W te jarmarki wszyscy kupcy nasi hospodarscy, tuteczni i też goście i mieszczenie tameczni, mają tam wolny targ mieć i, czym chto chce, targować, a myta im nie trzeba nam dawać. Karczmy też za pół milę od Łucka na wsze strony nie ma nikt dzierzać. Zostawiamy też przy tem mieście naszym wagę na wieczność, która waga i jatki, aby im były wolne od myta każdego tydnia w niedzielę, a starosta łucki terazniejszy i wszyscy potomkowie jego, starostowie łuccy, kto i napotem od nas Łuck trzymać będzie, aby wszystkich mieszczan łuckich i wszystkich kupców przyjezdnych sami i urzędnicy jego nie sądzili. A słodu kniazia staroście mieszczenie łuccy—karczownicy, nie mają dawać i potomkom jego dla tego, iż z nich kapczyzną bierze na każdy rok; a przysąd jarmarczny wójtowi z radą mieską na poły. A jeśli by się w czym która krzywda stała szlachecowi od mieszczanina, tedy niechaj mieszczanina wzywa prawem przed wójtem i radą mieską w prawie ich majdeburskiem, a prawu ziemskiemu nie mają się

stanowić, a podwód też mieszczanie łuccy nie mają dawać więcej, jeno podwóde jedną a powodnika na konie pod gońca naszego, kiedy tam przez Łucko gońcy w sprawach naszych od nas, hospodara, i do nas za listy naszymi i panów rad naszych będą jeździć. Niżli mają mieszczanie parkan i most miejski sami na zwyczajnych miejscach i dzielnicach swoich budować przez dworanina, jedno z wiadomością wójta tamecznego łuckiego. A ktorzy kniazi, i panowie, i duchowni zakonu rzymskiego i greckiego, i też żydowie domy swe w mieście Łuckim mają, ci będą powinni z domów swych parkan i most miejski robić, według roskazania naszego królewskiego; a przymostek na Styrzycy mieszczanie mają ku miastu dzierżyć i sami to robić zawždy będą powinni. I tych oni wszystkich rzeczy i wolności swych, od nas, hospodara, im nadanych, na tym liście naszym opisanych, mają zawsze dobrowolnie używać, ni wczym z tego listu i ustawy naszej nie występując, wiecznie i nieporuszenie, a nikt im w tém krzywdy i przekazy czynić nie ma. A na umocnienie tego pieczęć naszą kazaliśmy przywiesić k temu naszemu listu. A przy tem byli panowie rada nasi, ichmość: xiądz Paweł, biskup wileński; xiądz Waleryjan, biskup łucki i brzeski; xiądz Wacław, biskup żmudzki; xiądz Jan Androszewicz, biskup kijowski; wojewoda wileński, marszałek ziemski, kanclerz nasz, starosta brzeski, dzierzawca borysowski i sawleński, pan Mikołaj Radziwił; pan wileński, dzierzawca upicki, pan Hrihorej Hryhorewicz Oscikowicz; wojewoda trocki, dzierzawca lidski i bielicki, pan Mikołaj Jurowicz Radziwił; pan trocki, starosta żomojdzki, dzierzawca płocielski, wilkiejski i cilszowski, pan Jaronim Alexandrowicz Chodkiewicz; wojewoda kijowski, dzierzawca czornobylski, kniaź Frydrych Hlebowicz Proński; wojewoda połocki, pan Stanisław Stanisławowicz Dowojna; wojewoda nowogrodzki, marszałek dworny, podskarbi ziemski, starosta słonimski i mścibuhowski, pan Iwan Hornostaj; wojewoda witebski, pan Stanisław Piotrowicz Kiszka; a wojewoda podlaski, dzierzawca krewski i mozyrski, Pan Mikołaj Wojciechowicz Narburt. Pisan w Wilnie, roku Bożego Narodzenia tysięcznego pięćsetnego pięćdziesiątego wtorego, miesiąca Grudnia dwudziestego dziewiątego dnia, indikta dziesiątego. Sigismundus Augustus Rex. Jermohen Iwanowicz Hornostaj, pisarz.

A tak My, Zygmunt August, król przerweczony, ku prosbie mieszczan naszych łuckich, jako słusznój, przychylając się, te cztery przywileja pargaminowe, wyżej w ten jeden list, albo przywilėj, włożone i wpisane, rozkazaliśmy, z ruskiego pisma na polskie przełożywszy, przepisać i pieczęć koronną do tegoż przywileju zawiesić, które wszystkie przywileje mocą naszą królewską potwierdzamy i umacniamy tym listem naszym, najdując to, iż

tych wszystkich rzeczy, które się w nim zamykają, używać spokojnie mają wiecznymi czasy. Dan i pisan w Lublinie, na seymie wałaym koronnym dnia szesnastego miesiąca lipca, roku od Narodzenia Bożego półtora tysięcznego sześćdziesiątego i dziewiątego, a królowania naszego roku czterdziestego. Sigismundus Augustus Rex.

Drugi list, który teraz przed nami położono i ukazano, od słowa do słowa tak się w sobie ma: Zygmunt August, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki i innych. Oznajmujęm tym naszym listem niniejszym i na potem będącym, komu będzie potrzeba to wiedzieć, albo, czytając go, słysząc: Prosimy nas wojt, burmistrzowie, rajcy i wszyscy mieszczanie i żydowie miasta Łuckiego, i powiedzieli przed nami: iż którzy kupcy, jako z ziemi tureckiej, wołoskiej i innych stron przyjeżdżają do Łucka z towary swemi, w takowych snać oni z dawnych czasów, za dozwoleń i nadaniem wolności temu miastu od sławnej i świętej pamięci przodków naszych, wielkich książąt litewskich, danych, wolność miewali i teraz mają wszelakie towary zdojmem (sic) a nie narozno, jak na wagę tak i na łokieć, kupować; ani jeden snać z takowych kupców przyjeżdżych nie śmiał, ani wolen był nijakiemu inszemu kupcowi, ani gościowi przyjeżdżczemu towarów swych jako wzdojmem, tak i na rozdrob sprzedawać, okrom ich tylko samych, mieszczan łuckich. Jakoż oni i listy wolności przodków naszych, na to im dane, przed nami ukazywali. I prosili nas, abychmy ich w tem, wedle tych listów wolności ich, zachowali, i to im naszym listem potwierdzili. A tak my, obaczywszy w tem rzecz słuszną, z łaski naszej, na prośbę ich tośmy uczynili, i przy tych wolnościach, od przodków naszych, wielkich książąt litewskich, im nadanych, i chęśmy zostawili i tym listem naszym zostawujemy. Mają oni wszystkich takowych kupców i gości przyjeżdżych, ktobykolwiek jedno do Łucka z towarem swym przyjechał, zachowując się w tem wedle dawnego a zwykłego obycaju, towary wszelakie wzdojmem a nie na rozdrob kupować, a kupcy one nie mają i nie wolni będą towarów swych okrom ich nikomu innemu, jako wzdojmem, tak na łokieć, ani na jakąś kolwiek wagę sprzedawać; i we wszystkiém tém ci mieszczanie nasi mają wolności swych używać i ich dzierżyć potemu, jako z dawnych czasów, za nadaniem przodków naszych, mieli i używali. I na to temu miastu wyżej rzezonemu, Łucku, dali ten nasz list pod naszą pieczęcią. Pisan w Wilnie, roku Bożego Narodzenia tysięcznego pięćsetnego pięćdziesiątego osmego, miesiąca Marca dwudziestego ósmego dnia. Iwan Hornostaj.

My tedy, Stefan, król przerzeczony, uważywszy w tem być prośbę

mieszczan łuckich słuszną, i, przystawując ku niej te przywileja króla Zygmunta Augusta i wszystkie rzeczy, wolności, w nich wyżej opisane, i od jego królewskiej mości confirmowane, zwłaszcza jeśli oni tego wszystkiego w używaniu byli, mocą naszą królewską potwierdzamy i umocniamy. Najdając to niniejszym listem naszym, że tychże to wszystkich rzeczy i wolności swych, krom wszelakiego ubliżenia i przenagabania, oni wiecznymi czasy używać i w nich zachowani być mają. Ku której rzeczy lepszego świadectwa, ten nasz list ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną do niego zawiesić rozkazaliśmy. Dan i pisan w Toruniu, na walnym seymie koronnym, dnia dwudziestego wtórego miesiąca Pazdziernika, od Narodzenia Bożego roku tysięcznego pięćsetnego siedmdziesiątego szóstego, panowania naszego roku pierwszego. Stephanus Rex. Lawrin Piesoczyński, pisarz.

Na karcie zaś 60-tey przywilėj w słowach takowych: Stephan etc. Oznajmujemy tym naszym listem wszem w obec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, tak terazniejszego, jako i na potem będącego wieku ludziom. Iż ukazano i przekładano przed nami, imieniem burmistrza z radą i wszystkich mieszczan pospółstwa miasta naszego Łucka, w ziemi Wołyńskiej leżącego, przywileja listy królów ichności polskich, świętobliwej pamięci przodków naszych, na prawa i wolności tego miasta, którym ni w czym na ten czas nie ubliżając, one z szczodroblowości naszej, mocą naszą królewską utwierdzili. Wszakże jestechny proszeni, abychmy na osobliwym liście naszym niektóre artykuły, około tych że tu praw i wolności tego miasta Łuckiego, z onych że przywilejów wypisanych, objaśnili, a w inszych rzeczach, niżej opisanych, dzierżania i używania ich starodawnego, czego i na ten czas w używaniu są, według prawa pospolitego potwierdzili. My tedy, bacząc być prośbę ich słuszną, na to łaskawie zezwoliwszy, niniejszym listem naszym, rzeczy, niżej w nim opisane, tak deklarujemy: Naprzód, iż mieszczanie miasta naszego Łucka prawa majdeburskiego i wolności mieskich używać i we wszystkim sprawować i rządzić się mają, według przywilejów, od przodków naszych nadanych, a teraz już od nas samych umocnionych, jako też w innych mieściech głównych koronnych i wielkiem księztwie litewskiem, w Wilnie i w Kiowie, do Litwy przed tem należącym, mieszczanie takich praw majdeburskich używają, i jęmi się rządzą, a panowie rady, urzędnicy nasi, ani starostowie łuccy, także ludzie narodu szlacheckiego i nikt inszy za listy i komissiami naszymi, ani za pozwy mieszczan łuckich, mimo wolności mieskiej, z prawa ich należnego, majdeburskiego do żadnego prawa w rzeczach niezwykłych pozywać nie mają, jedno, komu by kolwiek od którego z mieszczan w rzeczach jego własnych działa się krzywda, abo

potrzeba jaka była, tedy przed urzędem miejskim prawem zwykłym używać go będzie musiał i majdeburksiém, według przywilejów i wolności ich. Mieszczanie też łuccy, siedząc pod prawem majdeburksiém, używając wolności miejskich, nie mają się od urzędu miejskiego, z prawa należnego, wyłamać, odzywać do nikogo, wyjmując to tylko, jeżeliby rozumieli sobie być od urzędu w czém z krzywdą, tedy, według biegu pospolitego, do nas, na dwór nasz, apelować będą mogli. A jeżeliby z nich tak upornym był, a, krom żadnej przyczyny, od prawa i sądu ich należnego wyłamał i posłusznym być nie chciał, przeciw takiemu oni według prawa swego zachowywać się mają. Przy tém powiedzieli przed nami mieszczanie łuccy, iż gdy prasołowie do Łucka z solą przyjeżdżają, tedy oni wolność z starodawna mają sol od nich kupą i porożno kupować i oną w mieście Łuckiem targować i szynkować, z tego oni solnicę do skarbu naszego płacą, a powinności znać inszej żadnej nie podlegli; której takiej wolności jeśli w używaniu byli i teraz są, tedy ich przy tém zachowujemy, iż na potomne czasy, według zwyczaju starodawnego i przykładem już natenczas inszych miast naszych koronnych, solą w mieście Łuckiem targować i szynkować mają, nie nosząc żadnej innej powinności, jedno solnicę zwykle płacić do skarbu naszego będą powinni. Myto też, które nazywają *pobarysone*, starodawny pożytek miejski, to jest, kiedy kto u prasołów sol kupuje, tedy od każdej telehi abo woza ten który kupi — jedno półgrosza litewskie, a ten który przeda — drugie półgrosza na ratusz płaci, tego oni, według starodawnego używania swego, a zwłaszcza jeśli na ten czas w używaniu są, wiesznie używać mają. Także postrzygalnią, albo sukiennicę i słodownię w mieście Łuckiem, jeśli tego przed tém w używaniu mieszczanie łuccy byli i teraz są, tedy ich przy tem używaniu i na potomne czasy zostawujemy i utwierdzamy, że, te zawždy ku miastu dzierząc, według zwykłości zachowywać się mają. A kto by z strony do miasta słody na przedaj przywozić i im przeszkadzać chciał, tedy oni, wedle prawa swego, którego jeśli kiedy w używaniu przed tém byli, żadnemu tego dopuścić nie mają, wyjmując w tem osady szlacheckie, abo ktoby z swego własnego zboża na swą własną potrzebę to czynić chciał. Jatki mięsne wolne, ktore, jako sprawę mamy, iż po pogorzeniu tego miasta Łucka mieszczanie na gruncie miejskim kosztem swym zbudowali, których jeśli w używaniu byli i teraz są, tedy ich zostawujemy, iż, według starodawnego używania swego, one jatki ku miastu Łuckiemu trzymane być mają. A osobliwie, iż przerweczeni mieszczanie łuccy z starodawna prawa majdeburskiego mają, wilkieru prawnego używają, tedy my, za prośbą ich, chcąc im tém więcj łaskę naszą królewską,

pokazać i z innymi miastami naszymi, koronnymi, głównymi porównać, dopuszczamy i dozwalamy im tym listem naszym tego prawa i naprzód używać tym porządkiem i przykładem, jako inne miasta koronne używają i rządzą się z strony sprawiedliwości i porządku miejskiego, nic nie ubliżając w rzeczach naszych. A urząd nasz zamkowy Łucki, tak też wójt i ich urzędnicy, teraz i na potem będący, w takie ich porządki wstępować, onych psować i najmniej im przeszkadzać nie mają i nie będą mogli. W których wszystkich rzeczach, prawach, swobodach i wolnościach, od przodków naszych nadanych, i od nas utwierdzonych, i wyżej w tym liście naszym opisanych, mają oni być w swój całości, niczem nie naruszając, zawsze zachowani; a krzywdy i ubliżenia żadnego nikt im w tem czynić i przeszkadzać nie będzie mógł wiecznymi czasami. Dla której rzeczy lepszego świadectwa, ten nasz list ręką naszą podpisawszy, pieczęć naszą koronną zawiesić rozkazaliśmy. Pisan w Toruniu, na seymie walnym koronnym, dnia dwudziestego szóstego miesiąca Oktobra, roku Pańskiego tysięcznego pięćsetnego siedemdziesiątego szóstego, królowania naszego roku pierwszego. Stephanus Rex. Ławrin Piesoczyński, pisarz.

Które te przywileja, jako się w przerzeczonej książce znajdują, My wypisać i stronie żądającej autentycznie wydać dozwoliliśmy. Na co, dla lepszej wiary, pieczęć koronna jest przyciśniona. Dan w Warszawie, dnia szóstego miesiąca Grudnia, roku Pańskiego tysięcznego osmdziesiątego ósmego, panowania naszego dwudziestego piątego.

Hyacynt Małachowski, kanclerz wielki koronny.

(M. P.) — Za sprawą jaśnie wielmożnego jegomości pana Hyacynta hrabi Nałęcz z Małachowic Małachowskiego, kanclerza wielkiego koronnego, radoszyckiego, grudeckiego, sanickiego etc. starosty. Cypryjan Sowiński, kancelaryi większej koronnej metrykant.

Z roku 1576. Potwierdzenie wolności, miastu Łucku dawniej nadanych.

Подлинник внесён в книгу луцкаго магистрата, хранящуюся в собраніи документов, принадлежащих временной комиссiи для разбора древних актов, № 332.

VI.

Грамота короля Сигизмунда I, подтверждающая городу Владимиру, на основаніи болѣе древнихъ грамотъ, Магдебургское право, освобождающая Владимірскихъ мѣщанъ: отъ уплаты торговыхъ пошлинъ въ повѣтахъ Владимірскомъ и Луцкомъ, за исключеніемъ самого города Луцка; отъ обязанности слѣдовать за старостою въ военные походы и отъ старостинскаго суда въ тяжбахъ землянъ съ мѣщанами. Грамота разрѣшаетъ Владимірскимъ мѣщанамъ пользоваться строевымъ лѣсомъ въ окрестности 2 миль около города и предписываетъ имъ усиливать городское населеніе припискою въ число мѣщанъ свободныхъ, захожихъ людей. 1509. Іюля 17.

Грамота короля Сигизмунда I, устанавливающая городскіе доходы, назначенные на укрѣпленіе и содержаніе фортификацій города Владиміра. 1532. Іюня 20.

Грамота короля Сигизмунда I, предписывающая Владимірскимъ старостамъ: не присвоивать себѣ права суда надъ мѣщанами, не захватывать городскихъ доходовъ и прекратить всякія притѣсненія мѣщанъ. 1534. Марта 29.

Грамота короля Сигизмунда Августа, подтверждающая городу Владимиру права, пожалованныя тремя предъидущими грамотами 1560. Августа 6.

Жикгмонтъ Августъ, Божею милостію король Польскій, великій князь Литовскій, Русскій, Прускій, Жемойтскій, Мазовецкій и иныхъ.

Ознаменуемъ симъ листомъ нашимъ, хто на него посмотритъ, або, чтучи его, услышитъ, нынешнимъ и напотомъ будучимъ, кому будетъ потреба того ведати. Били намъ челомъ: войтъ, бурмистры, радцы и вси мѣщане места нашего Володимерского, покладали передъ нами тры листы, на пергамене писаные, отца нашего, славное памяти Жикгмонта, короля его милости. Однимъ листомъ его королевская милость, водле наданія предковъ нашихъ, королей и великихъ князей, и ихъ листы, потвердити имъ рачиль право магдебургское, ижъ маются они правомъ магдебургскимъ межи собою судити и радити, а старосты володимерскіе и иншіе врадники въ тое право ихъ магдебургское вступоватися и силы-моцы судити, и заруки, которые бы землянинъ або слуга старостинъ, звазнявшия на мещанина, положили, съ нихъ на себе брати не мають. И къ тому его пресветла

милость, отецъ нашъ, велель имъ людей вольныхъ прихожихъ въ месте тамошнемъ осаживати. А другимъ листомъ его милость король Живгмонтъ, отецъ нашъ, дати и дозволити имъ рачиль такъ у Володимири померное: отъ каждое мацы по пенезію, а мостовое зъ госьтя—одъ воза по полугрошку брата. И тые пенези на оборову местскую оборочати имъ велель. А на третемъ листѣ своемъ егожъ королевская милость, отецъ нашъ, писанымъ до маршалка земли волинское, князя Андрея Александровича Санкгушковича, и до старосты володимирского, князя Федора, сына его, и до инпихъ, напотомъ будучихъ, старость володимерскихъ, уставу имъ дати рачиль, которымъ обычаемъ они бу паномъ старостамъ тамошнимъ, а панове старосты и враднии ихъ противку имъ заховатися мають. А дядя нашъ, Александръ, король его милость, даъ имъ вольность, на листе его милости, у двухъ миляхъ отъ мѣста тамошнего Володимерскаго дерево на будовле и на дрова брата, кромъ гаевъ, бортного дерева, чого они и до сего часу спокойне вживають. И били намъ челомъ, абыхмо на то дали имъ нашъ листъ и то все, што въ листехъ отца нашего описано, подтвердили имъ нашимъ листомъ. Ино мы, оныхъ листовъ его королевское милости, отца нашего, черезъ нихъ передъ нами покладаныхъ, огледавши, велели есьмо ихъ слово отъ слова въ сесь нашъ листъ уписати, которымъ такъ ся въ себе мають: Живгмонтъ, Божію милостию король польскій, великій князь литовскій, рускій, княжа пруское, жемойтское и инихъ. Чинимъ знаменито сямъ нашимъ листомъ, хто на него посмотрить, або, чтучи его, услышитъ, нинешнимъ и напотомъ будучимъ, кому будетъ потреба того ведити: Били намъ челомъ войтъ места володимерского, и бурмистры, радцы, и всп мещане володимерскіе, Ляхове и Русь; и покладали передъ нами привили отца и брата нашего, счастное памяти королей ихъ милости. Въ тыхъ привильяхъ стоить: Штожъ ихъ милость дали имъ право немецкое, майдборское въ месте Володимерскомъ; и тыми привили своими подтвердили, ижъ они маются въ месте Володимерскомъ тымъ правомъ майтборскимъ судити, радити такъ, язъ и по иншимъ местамъ нашимъ: въ Судомири, въ Люблине и въ Грубешове; а наместникомъ володимерскимъ и иншимъ врадникомъ въ тое право ихъ не вступатися. И тежъ въ

тихъ привиліяхъ выписано, што имъ вольно дерево брати на будо-
 ваніе домовъ и на дрова около места у двухъ мѣяхъ, въ тому
 мыта имъ не давати у Володимери, и у володимерскомъ повете, и
 въ луцкомъ—только въ Луцку. И били намъ челомъ, абыхмо и мы
 имъ, ведле тихъ привилей отца и брата нашего, тое право потвер-
 дили нашимъ привилеємъ. Ино мы, выслушавши тихъ привилейъ
 отца и брата нашего, въ томъ есмо имъ ласку нашу вчинили. И
 тое право майтборское потвержаемъ тымъ то нашимъ привилеємъ:
 маются они ныне въ томъ своемъ праве судити и радити, ведле
 обычая права майтборского, какъ и по инымъ местомъ нашимъ.
 А наместники володимерскіе и иные вранники наши не маются въ
 тое право вступовати безъ нашего воли. Также поведили передъ
 нами, штожъ, коли наместникъ володимерскій едетъ на службу нашу,
 на войну, и онъ имъ велитъ съ собою на войну ходити, и отъ того
 въ нихъ себе челомъбитіе береть. А они поведили передъ нами,
 ижъ передъ тымъ, здавна, за предковъ нашихъ, за великого князя
 Витовта и Жигимонта, и за отца и брата нашего, королей ихъ
 милости, николи на войну не хоживали. Ино коли они передъ тымъ
 здавна за предковъ нашихъ, и за отца, и брата нашего, королей
 ихъ милости, на войну не хоживали, и ныне имъ зъ наместникомъ
 володимерскимъ не надобе на войну ходити, только мають они
 платы местскіе платити и подводы давати по давному. А коли на-
 местникъ володимерскій на войну поедеть, тогда они, безъ быт-
 ности его, мають на замку нашомъ зъ наместникомъ его для обо-
 роны быти, подлугъ давности. Тежъ поведали намъ, штожъ, коли
 землянинъ або служебникъ наместника володимерского, зваснившись
 на которого мещанина, заруки имъ заручають, тые заруки съ нихъ
 наместникъ себе береть, силы-моцы въ праве городскомъ судити.
 А того нигде по местомъ нашимъ нетъ; и гдѣ права майтборскіе
 суть, вранники наши силы-моцы не судятъ, и тихъ заруку не бе-
 руть. И били намъ челомъ, абыхмо и то имъ выложили. Ино, коли
 по инымъ местомъ нашимъ, вгдѣ права майтборскіе, вранники
 силы-моцы не судятъ и таковыхъ заруку не берутъ, ино и въ месте
 нашомъ Володимерскомъ наместнику не надобе силы-моцы судити и
 тыхъ заруку съ нихъ брать, иажли только онъ маеть судити въ

месте Володимирскомъ: вграти, шляхетскую рану, всилство (sic), похвальную пожогу. А о ипшіе всякіе члонки, што въ майтборскихъ правехъ выписуются, судити то маеть войтъ съ бурмистры и радцы, судити, и радити, и карати такъ, йакъ и по ипшимъ местомъ нашимъ, водле обычая и беглости права майтборского. Тежъ казали есмо имъ людей вольныхъ, прихожихъ у место наше звати и садити а отъчизныхъ имъ людей, невольныхъ, ничинихъ не пріймати, йакъ же то выписано и въ привиляхъ отца и брата нашего, королей икъ милости. А на твердость тыхъ всихъ, вышей писаныхъ, речей, печать нашу казали есмо привесити къ сему нашему листу. Писанъ у Кракове, лета Божого тысяча пятисотъ девятого, месяца Юля сегома-надцать дня, индикта второго-надцать. Жиггимонтъ, Божою милостию король польскій, великій князь литовскій, русскій, прусскій, жемойтскій, мазовецкій и ипныхъ. Били намъ челомъ: войтъ, бурмистры и радцы места нашего Володимирского о томъ, што есмо первой сего дали имъ въ сему месту нашему Володимирскому померное, такъ у Володимери брата, потому йакъ у въ ипшихъ местахъ нашихъ, и въ Берестыи померное есть, отъ мацы по пенезю, а мостового зъ гостя—по полугрошку отъ воза. И зъ тыхъ платовъ розказали есмо имъ въ каждый годъ: дела, ручницы, порохъ, салетру и ипшіе потребности справовати, и покуповати, и пушкара ку обороне гому месту нашему мети. И они били намъ челомъ, абыхмо при первой данине нашей ихъ заховали; и на то дали имъ нашъ листъ. Ино мы, зъ ласки наше, на ихъ челомъбитіе то вчинили, на то дали имъ сесь нашъ листъ: мають они тое померное одъ мацы по пенезю, а мостовое—зъ гостя отъ воза по полугрошку тамъ, у Володимера, на себе брата. И тыхъ пенезей не мають они ни на которые потребности свои оборочати, одно мають съ того ку обороне местской дела и ручницы, пороха и салетру покуповати и пушкара ховати. А старостове тамошніе не мають въ тые доходы ихъ ничимъ ся уступовати. А на твердость того и печать нашу казали есмо приложити къ сему нашему листу. Писанъ у Кракове, подъ лѣтъ Божого Нарожения тысяча пятисотъ тридцать второго, месяца Юня тридцатого дня, индикта пятого; справа пана Михайла, писаря. Жиггимонтъ, Божою милостию король польскій, великій князь

литовскій, русскій, прусскій, жемойтскій, мазоведскій и иныхъ. Маршалку земли волынской, князю Андрею Александровичу Сангушкovichа и сыну его, князю Федору, старосте володимерскому, и инымъ старостамъ нашимъ, которые и напотомъ будутъ отъ насъ тотъ замокъ нашъ Володимерскій держати. Жаловали намъ: войтъ места нашего Володимерского, Иваншко Детковичъ, бурмистры, радцы и вся мещане о томъ, ижъ вы имъ кривды и тяжкости великіе чините, врадники и суди ваши привилія ихъ, твердости отца и брата нашего и наши, въ ихъ право майтборское вступуете, и ихъ самихъ судите, и вины на нихъ берете и врадникомъ своимъ и слугамъ ихъ судити, не водлугъ правъ ихъ майтборскихъ, яко во всихъ другихъ местахъ, посажали; и суть тые мещане зъ домами местскими..... заложили, а иншіе на земляхъ ся местскихъ..... И тымъ дей слугамъ своимъ и мещаномъ..... сребщивнъ, и подвонъ, и платовъ нашихъ господарскихъ и местскихъ подачювъ давати не кажете, и зъ огородовъ, и зъ гуменъ, и зъ изтебжъ ихъ, и дворищъ пустыхъ—*верховщины* по пятнадцати грошей берете; вагу и воскобойню отъ места есте отняли; и што есмо имъ рассказали парканъ оправовати, и вы к тому паркану своихъ слугъ приставляете, и за то слуги ваши ихъ грабятъ, и децкують. И который мещанинъ замреть, а жону, дети и близкихъ по себе оставитъ, вы, о то не дбаючи, тые спадки на себе берете, и вы сами, и слуги ваши силою у шевцовъ боты отнимають, пенезей не платячи. И тежъ новину имъ учинили, отъ вождого солоду по полъ борца кажете брати. И коли тежъ послы наши, або татарскіе, або иншіе чужоземцы ходять до насъ въ поселстве, вы имъ кажете тыхъ пословъ стацеями поднимати и слугъ своихъ приставами имъ даете. И били намъ челомъ, абыхмо ихъ отъ тыхъ тяжкостей и новинъ вызволили, и при тыхъ привиліяхъ отца и брата нашего и нашихъ ихъ заховали. Ино Мы, бачачи таковыя ихъ кривды и тяжкости великіе, которые ся имъ отъ васъ, старость нашихъ, деють, въ томъ есмо имъ ласку нашу господарскую вчинили. И на томъ оставуемъ, ижъ мають тые мещане наши володимерские въ томъ месте нашомъ справовати водле права своего майтборского. А вы, старосты наши, не маете ихъ судити, ани радити, и вижовъ

своихъ до права ихъ посылати, и децкихъ своихъ по нихъ давати, и винъ брати, кромѣ четырехъ члонковъ: о квалты, а рану шляхецкую, всильство, о похвалную поджогу. И тежь не мають на нихъ верховщины брати зъ огородовъ, зъ ыстебокъ, зъ гумень и зъ дворищъ пустыхъ. И которые мещане зъ дома своими до васъ ся приказали и слуги ваши, которые въ домехъ местскихъ мешкають, и иншіе слуги ваши, которые на местскихъ земляхъ живутъ, тые вси повинны зъ местомъ платъ нашъ господарски, серебщизну и подводы, давати, и въ присуде права ихъ майтборского мають быти. И важницу и воскобойню засъ абысте месту отдали и къ паркану черезъ то слугъ своихъ приставляти не маете, нижли они сами мають тотъ парканъ справовати. И который мещанинъ замреть, вы тыхъ спадковъ, мимо жону, дети и близкихъ, къ своимъ рукамъ брати не маете; и въ шевцовъ силою ботовъ безъ пенезей не маете отнимать; и солоду по полкорцу брати не маете; и посломъ жадныхъ стаціей давати не мають. И ото всихъ есмо ихъ крывдъ и новинъ вышей писаныхъ вызволили, и при тыхъ нервнихъ привильяхъ отца и брата нашего и нашихъ ихъ заховали. И на то есмо имъ сесь нашъ листъ дали. И впередъ приказуемъ вамъ, подъ зарукою нашою, тремя тысячи копами грошей, ижбы есте имъ чрезъ то жадныхъ крывдъ и тяжкостей и новинъ вы сами и врадники и слуги ваши не чинили и заховали бы есте ихъ во всемъ водле права ихъ майтборского. Писанъ у Вильни, подъ леты Божего нароженя тысяча пятьсотъ тридцать четвертого, месяца Марта двадцать девятого дня, индикта семого. Подпись руки пана и брата нашего, а воеводы виленскаго. А такъ мы, зъ ласки наше господарское, на челомъбитіе ихъ то вчинили, на то имъ даемъ сесь нашъ листъ, и потвержаемъ то все имъ симъ листомъ нашимъ: маются они, по давному обычаю, межи собою правомъ майтборскимъ, по звичаю того права, судити и радити. А старосты володимерскіе и врадники ихъ не мають въ тое право ихъ майтборское вступоватися и силымоцы судити, и зарукъ, отъ землянь и слугъ старостинныхъ положонныхъ на мещанехъ; на себе брати. А мытъ они тамъ у Володимера и въ повете Володимерскомъ и въ Луцкомъ давати не будутъ повинни, только въ Луцку. И мають они люди прихожіе, волны тамъ,

въ мѣстѣ Володимирскоу, осаживати и померное—отъ вождое мацы по пенезю, и мостовое—отъ гостя по полгроушку беручи, на оборону местскую тые пенези и оборочата, и древо на будоване и на дрова, ведже надана короля его милости, Александра, у двухъ мляхъ отъ мѣста тамошнего Володимирского брата, кромѣ гаевъ и дерева божьего. И у в нышихъ всихъ члонкахъ и артикулахъ, водле листовъ и уставы отца нашего, короля его милости, выше въ семь листе напомъ уписанныхъ, и водле сего листу нашего, они захованы быти мають на вечные часы. А на твердость того и печать нашу казали есмо привесити къ сему нашему листу. Писанъ у Вильни. Лета Божьего Нароженья тысяча пятьсотъ шестьдесятого, месяца Августа шестого дня. Sygismundus Augustus. Rex.

Подлинникъ, написанный на листъ пергамента, съ привѣщенною къ нему на шелковомъ цинуркѣ восковою печатью, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной коммисіи для разбора древнихъ актовъ. № 78.

VI.

Грамота, выданная Сигизмундомъ I каменецкимъ мѣщанамъ, определяющая раскладку вновь установленной подати, называемой „Созъ“, между Армянами, Русинами и Католиками и разрешающая мѣщанамъ употреблять эту подать, свѣдома каменецкаго старосты, на укрѣпленіе и починку города. 1549. Мая 22.

Sigismundus Dei gratia etc.

Significamus tenore praesentium universis, quia, considerantes civitatis nostrae Camenecensis, in confinibus diversorum hostium nostrorum sitae, scientesque, illam magna reparatione indigere pro securiori conservatione incolarum ejus et aliorum subditorum nostrorum illi finitiorum, ad eam, imminente necessitate, confugere mos (habentium), dandum et assignandum duximus, damusque et assignamus per praesentes iisdem incolis civitatis nostrae praedictae Camenecensis exactionem civilem, „sosz“ lingua vernacula nuncupatam, in conventu generali Piotrkoviensi, proxime praeterito, institutam, quae ex ipsa civitate Camenecensi provenire et ad thesaurum regni

nostri, pro necessitate rei publicae dari et consignari deberet, ut videlicet incolae civitatis praefatae Camenecensis, composita invicem et collecta ipsa exactione civili anni praesentis, illam cum scientia et consilio generosi Stanisłai Lanskoronski de Brzezic, pincernae sandomiriensis, pro reparatione et munitione illius civitatis et non ad aliquum alium usum convertant et expendant. Quia vero iidem ipsi cives Camenecenses, ex benignitate nostra regia at praedecessorum nostrorum, exactiones civiles ad thesaurum regni nostri diu non solvebant, nam illis in relevationem eorum remittebantur, nec taxam certam aliquam habent, secundum quam exactionem ipsam civilem, novissime institutam, contribuere debeant; nosque intelleximus, eos, propter crebras tartarorum incursiones, in eorum facultatibus nunc magis decrevisse, ideo, providere volentes, ne, in colligenda hujusmodi exactione civili, ob ejus taxae incertitudinem, ulla suboriatur difficultas, designavimus, ac harum serie litterarum designamus gratiose pro hac vice summam quadraginta quinque marcarum, pecuniae monetae et numeri communis regni nostri, per ipsos cives Camenecenses generaliter universos, ratione exactionis civilis praefatae, in conventu Piotrkoviensi, proxime praeterito, institutae, componendam hoc modo, scilicet: ut Armeni, taxatis inter se invicem bonis suis et facultatibus, viginti marcas pecuniae, monetae et numeri praedicti; Rutheni quidem decem marcas; alii vero homines rithus Romani, illam civitatem Camenecensem incolentes, decem marcas, pro eadem civili exactione, nuper instituta, contribuant; et, cum fuerit collecta ea ipsa exactio, illam, ut praemissum est, cum scientia capitanei nostri Camenecensis, pro reparatione illius civitatis, cives ipsi convertant. Quocirca tibi, generoso Ambrosio Ormianczyk, exactori Camenecensi, mandamus, ut de praefata exactione civili te non intromittas, sed de illa cives ipsos Camenecenses, juxta ordinationem nostram supradescriptam, libere disponere pro reparatione eorum civitatis permittas pro gratia nostri. Harum quidem sigillum nostrum est impressum testimonio litterarum. Datum Cracoviae; sabatho proximo ante festum sancti Urbani, anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono; regni nostri undecimo. Sigismundus rex. Relatio reverendissimi Petri Tomicki, episcopi Premysliensis, vice—cancelarii regni.

*Книга Каменец-подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1549—1796;
листъ 1.*

VIII.

Грамота Сигизмунда I, разрешающая князю Петру Михайловичу основать городъ въ его наследственномъ имѣннн, селѣ Острожцѣ, въ земли Волинской; устанавливающая въ этомъ городѣ торги и ярмарки, жалующая ему Магдебургское право и освобождающая его жителей отъ пошлинъ въ пользу частныхъ лицъ за провозъ товаровъ. 1528. Юня 29.

Жигкимонтъ, Божюю милостю король польскій, великій князь литовскій, рускій, жомойтскій, мазовецкій и иныхъ.

Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ, хто на него посмотри, або, чтучи его, вслышитъ, нынешнимъ и потомъ будущимъ, кому потреба будетъ того ведати. Билъ намъ чоломъ городничій троцкій, князь Петръ Михайловичъ, о томъ, абыхмо дозволили ему въ имени его отчизномъ и дедизномъ, на ймя въ Острожцы, въ земли Волинской, место поднести и посадити, и торги встановити, и ярмаркъ врочный мети, и тымъ мешчаномъ того места его право майтборское со всеми потребами устави. Ино мы, упамятававши к намъ его верныи послуги, которые онъ намъ звыкъ здавна чинити, изъ особливое ласки наше на его челомъбитые то вчинили есмо: ему въ томъ имени его, Острожцы, место поднести и посадити всякими людьми: Ляхи и Русью, Жиды и Орѣмяны; въ которомъ-же месте допускаемъ *торгъ* мети и встановити въ недѣлю; и закликати по всемъ сторонамъ и явно выславити; и *ярмарки два* въ рокъ тамъ мети: одинъ на Вознесене Господне, а другій на день светого апостола и евангелиста Луки у въ осень; а тыи ярмарки мають черезъ тыдень стояти и вси люди посполитыи мають въ нихъ добрую безпечность и доброволенство мети приехати, и отъехати, и торговати, водле правъ и звычайю иныхъ местъ нашихъ. И допустили есмо всемъ людемъ ихъ и ремесникомъ, хтобы-вольекъ по своей доброй воли до того места его пришелъ, доброволене сажатися. И вызволяемъ тое место его, яко ся на своихъ границахъ и межахъ долго и широко маеть, зъ права руского и литовского и зъ ышихъ правъ посполитыхъ: маеть ся тое место его—войтъ, и мешчане, и вси люде, которые будутъ въ немъ мешкати,

тѣхъ часовъ нынешнихъ и на вечность, всеми тыми справами, и члонками, и выписами обычаевъ справовати и обыходити такъ, яко есть обычай права *майтборского*, и яко ся въ ышнихъ местехъ нашихъ справують и радятъ. А жидова того места его Острожецкого мають ся у праве рядити и обыходити тымъ правомъ, которымъ жидов..... обходять, и справують, и бывають сужоны. А которы мещане и крамары, мешваючи въ томъ месте, где болѣе зъ конми, и зъ быдломъ, и зъ ышними речьми своими торговыми, до которыхъ местъ и местечовъ поедуть, тогда старыи мыта и соленичое въ местехъ нашихъ мають давати, а где бы инде въ местехъ князьскихъ и панскихъ новыи *мыта* были встановлены, и они тамъ мыта и соленичое не мають платити. И кождый мещанинъ того места Острожецкого маеть отъ такового платежа мыта вызволенъ быти. И тое место въ томъ именьи его, и торгъ и яръморки, и вси члонки и дѣла, яко выше въ томъ нашемъ листе стоять выписано, ишъ то къ праву майтборскому прислушитъ, подтверждаемо симъ нашимъ привилеємъ князю Петру самому, и его жоне, и ихъ детемъ, и панотомъ будущимъ ихъ сцадкою вечно и на веки непорушно. А на твердость того, и печать нашу казали есмо привесити къ сему нашему листу. А при томъ были панове рада великого князства: Князь Янъ, бискупъ виленскій. Князь Павель, бискупъ луцкій и берестейскій. Воевода троцкій, гетманъ найвышшій, староста brasлавскій и винницкій, князь Костентинъ Ивановичъ Острозскій. Воевода виленскій, канцлеръ великого князства, староста белзкій и мозырскій, панъ Олбрахтъ Мартыповичъ Кгантодъ. Панъ виленскій, староста городенскій, маршалокъ дворный, державца лидскій и белицкій, панъ Юрьи Миколаевичъ Радивиловича. Маршалокъ земскій, воевода повгородскій, державца меречскій, ошмянскій и довитовскій, панъ Янъ Яновичъ Заберезинскій; и иные панове рада. Писанъ у Вилни, подъ леты Божего нароженя тысяча пятсотъ 28, месяца іюня 29 дня. Индикта первого. Sigismundus rex m p. Ивашко Горпостай, писарь, наместникъ дорсунишскій.

Подлинникъ, написанный на пергаментномъ листѣ, съ привѣшенною восковою печатью, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 45.

IX.

Грамота короля Сигизмунда I, подтверждающая городу Кременцу Магдебургское право, обезпечивающая за мѣщанами право безпрепятственно заниматься торговлею и ремеслами, освобождающая ихъ отъ уплаты торговыхъ пошлинъ въ Польшѣ и Литвѣ и предоставляющая королевѣ Бопѣ, во владѣніе которой передается городъ, расширить новыми грамотами его права и привилегіи. 1536, Марта 31.

Грамоту эту подтвердили короли: Сигизмундъ Августъ 1569 года, Юля 7; Владиславъ IV—1642 г., Марта 9; Іоаниъ Казимиръ—1650 г., Января 20; Михайлъ—1669 г., Ноября 20; Іоаниъ III—1681 г., Марта 8 и Августъ III—1748 г., Ноября 15.

August trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski, a dziedziczny książę Saski y elektor.

Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem w obec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy: iż produkowany był przed Nami list pergaminowy, ręką najjaśniejszego króla jegomości Jana trzeciego, predecessora naszego, podpisany i pieczęcią koronną stwierdzony, prawa i wolności, miastu Naszemu Krzemieńcu nadane, w sobie zawierający, dawnością czasu miejscami nadpsuty, żadnej jednak suspicyi niepodległy. Supplikowano nam oraz, abyśmy list pomieniony, tudzież prawa i wolności, w nim zawierające, powagą naszą krolewską zmocnić, utwierdzić y approbować raczyli; którego text słowo w słowo tak się w sobie ma, jako nastempuie: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż publikowany był przed nami list pergaminowy, ręką najjaśniejszego króla jegomości Michała, antecessora Naszego, podpisany, i pieczęcią większą koronną zapieczętowany, prawo, miastu naszemu Krzemieńcowi nadane, w sobie zamykający, cały, pewny y żadnej suspicyi nie podległy; i supplikowano Nam, abyśmy tenże list powagą Naszą krolewską stwierdzić, zmocnić i approbować raczyli; który to list od słowa do słowa, tak się w sobie ma: Michał, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski &c. Oznajmujemy tym przywilejem Naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu

to wiedzieć należy, iż produkowano przed Nami list pergaminowy, ręką najjaśniejszego antecessora Naszego, Jana Kazimierza, podpisany i pieczęcią mniejszą koronną zapieczętowany, prawa y przywileje miasta Krzemieńca, na Wołyniu, w sobie mający, zdrowy, cały y żadnego podejrzenia nie mający; supplikowano Nam przeto, abyśmy tenże list y inne prawa y wolności, osobliwie w lustracyi niżej mianowanej, temu miastu służące, powagą Naszą królewską stwierdzić i umocnić raczyli; którego listu ten jest tenor: Jan Kazimierz, z Bożej łaski król Polski &. Oznajmujemy tym listem wszem w obec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: pokładany był przed Nami ekstrakt autentyczny, zapieczętowany, z xiąg łuskich grodzkich wyjęty, potwierdzenie czyli konfirmacją ś p. króla jegomości Władysława, brata i antecessora Naszego, praw wszystkich, miastu Krzemieńcowi służących, pod datą w Warszawie, dnia dziewiątego miesiąca Marca, roku pańskiego tysiąc sześćset czterdziestego wtórego, w sobie zawierający, najmniej nienaruszony, cały i w niczym nie podejrzany; wniesiona jest na ten czas imieniem wszystkiego miasta Naszego, Krzemieńca (пробѣль въ подлинникѣ) proźba, a zwłaszcza pod terazniejszą dewastacją i zniszczeniem miasta Krzemieńca, wszystkie prawa i przywileje autentyczne, im służące, są zabrane i porabowane, jakośmy z manifestacyi naszej autentycznej, względem zabranych temuż miastu praw i przywilejów, do xiąg grodzkich, krzemienieckich zaniesionej, przed Nami pokładanej, dostatecznie wyrozumieli, abyśmy też prawa i przywileje ich powagą Naszą królewską stwierdzili i zmocnili, którego to przywileju konfirmacyi pomienionej króla jegomości w tymże ekstrakcie wyrażony, ten jest context słowo w słowo pisany: Władysław IV, z łaski Bożej król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Inflanski, Żmudzki, Smoleński, Czerniechowski, a Szwedzki, Gotski, Wandalcki dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem Naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, iż Nam pokazany był przywilej, na pergaminie po łacinie pisany, najjaśniejszego niegdy króla jegomości Zygmonta Augusta, miastu Krzemieńcowi dany, zamykający w sobie konfirmacją praw i wolności pomienionemu miastu przez ś. p. króla jegomości Zygmonta pierwszego nadanych, supplikawano Nam imieniem pomienionych mieszczan, abyśmy ten przywilej, z łacińskiego po polsku, dla prędszego i snadniejszego zrozumienia ludu pospolitego miasta tamtego, przełożony, powagą Naszą królewską stwierdzili i approbowali; który się w sobie tak ma: Zygmont August, z Bożej łaski, król Polski, wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Inflanski &. pan i dziedzic. Oznajmujemy tym listem Naszym komu należy -- wszystkim. Pokazano przed

nami przez pewne konsyliarze nasze, imieniem sławetnych mieszczan miasta naszego Krzemieńca, przywilej pergaminowy, niżej wypisany, zdrowy, pełny, z żadnej miary niepodejrzany; supplikowano nam, abyśmy go, i w nim zawierające się punkta, według przywrócenia ziemi Wołyńskiej do królestwa polskiego, na terazniejszym sejmie walnym przez nas uczynionego, aby i sami Wołyńcy tesz wolności i prawa otrzymali, które korona ma i onych zażywa, oni także mieli i zażywali, powagą naszą królewską, konfirmowali, approbowali i zmocnić raczyli; którego przywileju ten, który następuje, sens: w Imię Pańskie, Amen. Na wieczną pamiętkę. My Zygmont, z Bożej łaski król Polski, wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie etc. pan i dziedzic. Wiadomo czyniemy tym listem naszym każdemu, koinu wiedzieć należy, terazniejszym i napotym będącym: iż, lubośmy byli lat przeszłych wielebnemu w Chrystusie ojcu, panu Janowi z xiążąt Litewskich, biskupowi Wileńskiemu, z łaski naszej królewskiej i xiążęcej, darowali własną i wieczną dziedziczość, dobra nasze xiążęce, to jest miasto i zamek, nazwane Krzemieniec, w ziemi naszej Wołyńskiej, w xięztwie Litewskim położone, ze wsiami, do niego należącemi i zdawna przyzwoitemi, który to zamek i miasto, Krzemieniec, pomieniony biskup, względem tej łaski i darowizny królewskiej i xiążęcej, osadzać, fortyfikować i większą osadę przy nim zakładać był począł; — potym jednak, gdyśmy go z biskupstwa Wileńskiego na biskupstwo Poznańskie w koronie promowali i darowizny nasze, zamek i miasto nasze Krzemieniec, od nas sobie dane, z temisz wsiami, znowu w ręce nasze puścił i przywilej, od nas na to sobie dany, oddał i w posesyą nasze podał. My zaś, chcąc te dobra nasze, Krzemieniec, w lepszą klubę, abo porządek, wprawić, gdyż w gembie prawie nieprzyjaciela krzyża świętego osadzone są, zaczętą osadę szczodroblivością i łaską naszą królewską wesprzeć i pomnożyć chcąc, aby tym przedzej tam się ludzie i to miasto, które przez nieprzyjaciela krzyża świętego spustoszone było, zamódz mogło i osiąść, miastu przerzeczonemu, Krzemieńcowi, i obywatelom jego, wszystkim i każdemu z nich, prawo saskie z wolnościami, prerogatywami wszystkimi, jako inne miasta nasze korony Polskiej, jako osobliwie stołeczne miasto Kraków, mają i są fundowane i onych zażywają, także też we wszystkich akcyach i sprawach wielkich, między mieszczany i mieszczankami samemi krzemienieckimi i inszemi któremi kolwiek, tam przychodzącemi, przypadających, kryminalnych i niekryminalnych, jakichkolwiek, pomienieni mieszczanie i ich potomkowie i także obywatele miasta naszego, Krzemieńca, terazniejszy i napotym będący, prawem tylko Maydeburskim sądzić się i przed nikiem innym, tylko przed burmistrzem i rajcami odpowiadać

mają i będą powinni czasy wiecznemi; któremu to burmistrzowi i rajcom z władzy naszej królewskiej dajemy i pozwalamy wszelką moc i władzę wszystkie sprawy wielkie i małe sądzić i wszystkim obywatelom i przycho-
dniom, według słuszności i sprawiedliwości, czynić; w sprawach zaś kryminal-
nych i nie kryminalnych, to jest: względem złodziejstwa, zabójstwa, spalenia
i jakichkolwiek występków głównych, prawem samym maydeburskim
wojtowi albo lantwojtowi krzemienieckiemu moc dajemy sentencyą ferować
i na garło sądzić, według występków i jego okoliczności, bez żadnej
przekazy jakichkolwiek poddanych naszych i jakiegokolwiek stanu i religii,
tak rzymskiej, jako i greekiej; a do spraw takich rozsądni i mądrzy obojga
religii mężowie obierani być mają, podług ugody, którą między sobą namówili,
dla uprzątnienia między sobą trudności. Wyjmując i wolnych czyniąc teraz i
potomnych czasów wiecznie mieszczan przereczonych, krzemienieckich i wszyst-
kich szczególnych obywatelów tegoż miasta, terazniejszych i napotym będących,
od wszelkiej jurysdykcji i mocy wszelkich wojewodów, xiążąt, urzędników
i szlachty, poddanych naszych, przed niemi, ani ich namiestnikami stawać
i sprawać się nie mają i nie powinni, tylko przed burmistrzami i rajcami także
i wóytem krzemienieckim, a nie inszym, tylko majdeburskim prawem. A i ci,
którzyby, do inakszego prawa pociągnięni, nie staneli, żadnej winy ani
karaniu podpadać nie mają, ani ich cieżać, ani grabić, alias dzieckie brać, od
urzędników naszych tenże urząd miejski dopuścić nie ma. Od uciążania, jeśliby
jakie cież mieszczanie, abo obywatele krzemienieccy od burmistrza, rajców i
wojta w sądach ponosili, appellacye wszystkie swoje, w sprawach wzwyż
mianowanych do miasta Lwowa, jako do prawa wyższego, abo do naszego
królewskiego majestatu; i one według prawa majdeburskiego zwyczaju pro-
sequować mają. Dajemy przytym i pozwalamy tym listem naszym pomienio-
nym mieszczanom naszym, krzemienieckim w mieście Krzemieńcu: wagę,
kramy, jatki mięsne, apteki, kupieckie, korzenne, szynkowe, solne, żelazne,
krówieckie, szewskie, grabarskie, także i szmalcarnie do spuszczenia łojów
i woskobożnie i wszystkich innych rzeczy i rzemiosł, od prawa nie zaka-
zanych, kramy i insze, jakie na korzyść i potrzebę, ozdobę, obronę i bez-
pieczeństwo miasta ich sposobne będą, osadzać i fundować Co zaś tknie
ludzi jakiegokolwiek rzemiosła: krawcy, kusznirze, szewcy, rzeźnicy, pie-
karze, garbarze i inni—swoje osobliwe zgromadzenia albo cechy, według
zwyczaju w innych miastach naszych, osobliwie w mieście Krakowie, War-
szawie, według opisania swych praw mieć będą, bez krzywdy jednak i
szkody pospolitej tego miasta. Co się zaś tknie wolności tym mieszczanom
krzemienieckim, przez wyżej mianowanego wielbnego xiędza Jana, biskupa,

osobliwie burmistrzom, rajcom i pisarzowi, względem ról, domów i ogrodów, od płacenia czynszów, tak naszych królewskich, jako i miastu należących, pozwolonych, tesz wolności tym mieszczanom do skończenia ich zachować i one trzymać chcemy i słowem naszym królewskim obiecujemy. Zaś szlachta, puszkarze, kupcy, w pomienionym mieście mieszkający, tych wolności zażywać i z nich się cieszyć będą, ponosząc ciężary miejskie i prawa mayde-burskiego zażywając—w szynkowaniu zaś piwa na dwie mili od tego miasta odległe karczmy, tak xiążęce, jako i szlacheckie, przeszkodą bydź nie mają. Żydzi zaś, w mieście Krzemienieckim mieszkający, tych wolności zażywać, ani jakimkolwiek sposobem kupiectwa i targów względem tej wolności przeszkadzać i przerywać nie mają i nie będą powinni. Co się zaś dotyczy innych prerogatyw i wolności, a osobliwie ceł jakichkolwiek, tak grobelnych, jako i mostowych, od wszelakiej kupi albo towarów mieszczan naszych Krzemienieckich, to jest: od wołów, soli, wosków, skór, siana, ryb i innych, jakimkolwiek przewiskiem nazwanych, które tak w koronie, jako i w xięstwie Litewskim wybierają, od tych wolnych mieć chcemy i deklarujemy na wieczne czasy. Na ostatek, że zamek i miasto nasze przerzeczone niedoskonale ieszcze ugruntowane i ufortyfikowane zostawa do wytrzymania wszystkich insultów nieprzyjacielskich—najjaśniejsza xiężna pani Bona, z łaski Bożej królowa Polska, wielka xiężna Litewska, małżonka nasza najmilsza, o obronie jego i munitce staranie na się przyjęła, chcąc potomności po sobie pamiątkę zostawić wieczną; tenże zamek i miasto nasze, Krzemieniec, ze wsiami, do niego należącemi, jako go nam niedawno ustąpiono, tejże najjaśniejszej królowej zapisujemy, dajemy i pozwalamy, aby tym lepiej i bezpieczniej o tego zamku osadzie, miasta obronie i lepszym porządku, także pożytku radzić i myśleć mogła, dając moc i pozwalając jej królewskiej mości, dla pożytku i pomnożenia dalszego tegoż miasta, mieszczan i obywatelów miasta pomienionego prawy i większemi wolnościami i swobodami, będących teraz i napotym, pomnażać i rozszerzać, jarmarki doroczne i targi tygodniowe czasy i dni, króreby się sposobniejsze zdały, stanowić, publikować i odprawować i wszystkie inne rzeczy stanowić i ordynować, zwłaszcza co do praw i wolności pomienionego miasta ściągając się i należeć będzie, obiecując słowem naszym królewskim, za nas i sukcesorów naszych, iż przywileja jej królewskiej mości, tym mieszczanom dane na cokolwiek, i które będą dawane, mocno trzymać, obserwować i wiecznie potwierdzone i zachowane mieć, tak jakby przez nas samych dane były, będziemy. Co, dla lepszej wiary, pieczęcią naszą zawieszoną ten list stwierdzamy. Dan na sejmie wileńskim, we wtorek przed kwietną niedzielą, która była dnia piątego kwietnia, roku pańskiego

tysiąc pięćset trzydziestego szóstego — Zygmunt król — Za sprawą wielmożnego wojciecha Gasztolda, wojewody wileńskiego, kanclerza wielkiego xięstwa Litewskiego. My tedy, Zygmunt August, król przereczony, do proźby pomienionej, jako słusznej, się skłaniając, pomieniony list, we wszystkich punktach, artykułach i kondycjach konfirmować i ratyfikować umyśliliśmy; jakosz konfirmujemy i ratyfikujemy, deklarując, iż wszystkie punkta, ile się z prawem zgadzają, mieć wagę swoją wieczną będą za świadectwem tego listu, przy którym pieczęć nasza jest zawieszona. Dan na sejmie koronnym, walnym, Lubelskim, w poniedziałek po święcie nawiedzenia najświętszej Maryi Panny, roku Pańskiego M. D. L. XIX., królowania naszego rodu czterdziestego (sic). Za sprawą wielmożnego Walentego Dembińskiego z Dembian, kanclerza koronnego. My tedy, Władysław IV, król, pomienionej proźby abo suplikacyi łaskawie przesłuchawszy, a, jako słusznej, sprzyjając, pomieniony wszystek text, tak jako w sobie brzmi, i onego ciż mieszczenie krzemienieccy są w zażywaniu spokojnym, cale zachowując prawa wszystkie, aby onym wbrew nie było, approbujemy i znacniamy, chcąc, aby te pónkta powinny swój walor miały; na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęci koronnej appensem zmocnić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia IX miesiąca Marca, M. D. C. X. L. II., panowania królestw naszych: Polskiego i Szwedzkiego X. Władysław król. My tedy, król, do słusznej proźby skłoniwszy się chętnie, wyżej opisane punkta i przywileje, tak, jako w tymże ekstrakcie autentycznym są wyrażone, stwierdzić umyśliliśmy; jakosz we wszystkich pónktach i paragrafach, klauzulach, wolnościach i wszelkich tychże przywilejów kontentach, ile prawo każe i w dawnym toż miasto jest tychże przywilejów używaniu, cale i nienaruszenie stwierdzamy i znacniamy tym listem naszym. Do którego, dla lepszej wiary, rękę naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć kazaliśmy. Dan w Kapinosie, dnia dwódziesiątego miesiąca stycznia, roku pańskiego M. D. C. L., panowania królestw naszych: Polskiego i Szwedzkiego 11 roku. Joannes Casimirus, Rex. Locus sigilli minoris regni. Albertus Kadzidłowski, secretarius regiae majestatis. My tedy, Michał król, do pomienionej supliki skłaniając się, tak wzwyż inserowany od słowa do słowa przywilej, jako i insze prawa przereczonego miasta Krzemieńca, tu niespecyfikowane, które jednak, jakoby tu od słowa do słowa wpisane były, mieć chcemy, osobliwie wolności, w lustracyi w mieście, w roku 1664 odprawioney, autentycznej, przed nami pokładanej — do przywileju wzwyż opisanego, a przywilej też do niej referować się ma — wyrażone, we wszystkich punktach, klauzulach, artykułach i kondycjach powagą naszą królewską stwierdzić, zmocnić i ratyfikować umyśliliśmy; jakosz stwierdzamy,

zmacniamy i ratyfikujemy tym listem przywilejem naszym, który, aby wieczną wagę i moc swoje, ile się z prawem zgadza i w używaniu jest, zawsze miał, deklarujemy i koniecznie po wszystkich, komu to należy, mieć chcemy i rozkazujemy, aby przy tych prawach i wolnościach, przez nas i najjaśniejszych antecessorów naszych zmocnionych, łałe i nienaruszenie zachowani byli, dla łaski naszej. Na co, dla większej wagi, do tego przywileju, ręką naszą podpisanego, pieczęć koronną zawiesić rozkazaliśmy. Dan w Krakowie, dnia dwódziesiątego miesiąca novembra, roku pańskiego tysięcznego szczęśsetnego szedziesiątego dziewiątego, panowania królestwa naszego polskiego pierwszego roku. Michael Rex. Miejsce pieczęci koronnej. Hieronimus Pinoci, sacrae regiae majestatis secretarius. A przeto My, Jan król, do pomienionej suppliki, przez panów rad naszych, także przez urodzonego Franciszka Więckowskiego, wojskiego kruszwickiego, żołnierza dawno nam zasłużonego i w różnych okazjach wojennych doświadczonego, za tymże miastem naszym Krzemieńcem do nas wniesionej, łaskawie skłoniwszy się, ten list, tu wpisany, we wszystkich punktach, klauzulach, artykułach i kondycjach approbować, konfirmować i ratyfikować umyśliliśmy; jakosz approbujemy, konfirmujemy i ratyfikujemy terazniejszym listem naszym, przydając mu wiecznego i nieodmiennego waloru, a oraz i wszystkie insze prawa, dekreta, przywileje, temuż miastu służące, lubo tu niespecyfikowane, które tu za specyfikowane mieć chcemy, a mianowicie: lustracyą, roku 1664 odprawioną, i w niej protestacyą, względem prowentów gorzałczanych i browarów, od krzemienieckich mieszczan uczynioną, także dekret, od tychże lustratorów w roku 1664 między mieszczanami a żydami krzemienieckimi ferowany, (in quantum juris est.) approbujemy, i, jeżeliby mu się w czym niedosyć działo, exekucyą nieodwłoczną przez burgrabiego zamkowego nakazujemy. Czego urodzony woyt, jako tego miasta patron, przestrzegać prawa i zwyczaju dawnego, we wszystkich krzywdach, bezprawiach przy mieszczanach stawać, składki, abo raczej podatki od miasta wybierać, a tam, gdzie należy, oddawać i kwity odbierać powinien. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną dać rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, na sejmie walnym, dnia VIII miesiąca Marca, roku Pańskiego M. D. C. L. XXXI., panowania naszego VII. Jan król. Konfirmacya prawa miastu Krzemieńcowi. Stanislaus Szczuka, S. R. Majestatis secretarius. Locus sigilli regni appensi. My tedy, August trzeci, król, pomienionej suppliki od mieszczan krzemienieckich, przez panów rad naszych do nas uczynionej, wysłuchawszy, i do niej się łaskawie nakłoniwszy, przywilej albo konfirmacyą inserowaną, tudzież inne prawa, lustracye, wolności, od najjaśniejszych predecessorów naszych mieszczanom krzemienieckim na-

dane, powagą naszą królewską stwierdzić, unocnić, ratyfikować i approbować umyśliśmy; jakosz (jeżeli nie są w czym prawu pospolitemu przeciwne i w używaniu onych są) stwierdzamy, ratyfikujemy i approbujemy tym listem, przywilejem naszym; który, aby wieczną wagę i moc swoje miał, deklarujemy, i po wszystkich, komu to należy, mieć chcemy, aby pomienieni mieszczanie krzemienieccy, przy prawach i wolnościach swoich wcale i nienaruszenie zachowani byli, dla łaski naszej. Na co, dla większej wagi tego przywileju, ręką naszą podpisanego, pieczęć koronną zawiesić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XV miesiąca Listopada, roku pańskiego M. D. C. C. X. L. VIII, panowania naszego XVI roku. Augustus Rex. Konfirmacya praw i wolności, miastu Krzemieńcowi służących. Ignacy Ludwik Nowicki, jego królewskiej mości sekretarz.

Подлинник, написанный на четырех листах пергамента, хранится в собрании документов, принадлежащих временной комиссии для разбора древних актов, № 282.

X.

Мѣновая запись, по которой королева Бона уступаетъ Луцкому старостѣ, князю Андрею Михайловичу Сангушковичу-Коширскому, приобретенное ею Луцкое войводство, въ замѣнъ за имѣнія, находящіяся въ Мсльницкой волости. 1544. Сентября 29.

Stanisław August, z Bożej łaski Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czerniechowski.

Oznajmujemy niniejszym listem Naszym wszem w obec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż znajduią się w archiwum metryki koronnej oryginały różnych dokumentów, za panowania niegdy nayiaśniejszych poprzedników Naszych zapisane, do różnych województw zciągające się, a między niemi pod tytułem: „Palatinatus Vołhyniae“ w fascykale, literą B. oznaczonym, zamiana następująca.

Bona, Bożoju miłostiu korolewaia Polskaia, welikaia kniahina Litowskaia, Żomojtskaia, Mazowieckaja, i innych. Oznajmujemy tym Naszym listom. Kotoroie woytowstwo Luczkoie kupili jeśmo u doczok woyta Łuczkoie,

Jana, a tak My znowu uczynili z starostojem Łuczki, marszałkom korola jeho miłosti, kniazem Andrejem Michajłowiczem Sienguszkowicza Koszerskiem: kotoryi imenja wołosti Mielniczkoe: Brachowiczy, Kozliniczy y ostatok Czołowb z dawnych czasow tiahnuli ku Mielniczy, ino gdy weliki kniaz Sridrygaiło otdał był Mielnicz strelczu swoiemu, Łubu, tohdy tyi imenia zostali pry zamku korola jeho miłosti, Łuczku, a tak toie imenie Mielnicza przyszło w ruki Naszy, hdie jeśmo zamok zarobiti kazali, ino My tyi imenia wziali frymarkom y prywernuli k zamku naszomu, Mielniczy, a starostie Łuczkomu y jeho potomkom, starostam Łuczki, protiv tych imeniech dali jeśmo woytowstwo Łuczkoie zo wsimi dochody, k woytowstwu prysłuchajuczymi, to iest: try domy woytowskich, dwie łazni, pomiernoje z medu priesnoho y z zboża, jatka, a k tomu płat z łazien mieszczzańskich, kotoryi w domiech swoich mieszczanie maiut, a wino horiełoie, a kolada, y weliconocznoje, winy mały y weliki, a dom, hdie Grabiński mieszkał; kotoryi dochody starosta Łuczki tepereszny y potom buduczny maiet na sebe braty, z kotorych dochodow w każdy hod szło nam płatu sto trydziat kop hroszey; niżli kniaz starosta Łuczki y potomki ieho ne majut lant-woyta obiraty y ustanowliaty, lecz burmistrzowie y radczy y wsie pospultstwo maiut sobie lant-woyta obirati y, kogo oni obierut, toho jemu pryniaty y nam dati znat, tohdy z woleju Naszeiu onoho lant-woyta im mieti; a kniaz starosta ne maiet mieszczan prawom zamkowym suditi, ale lant-woyt z burmistry y radczy maiut mieszczan suditi prawom ich matborskim, dla toho, iżby poddanym Naszym ot starosty obtiażenia nie było. I na to jeśmo jemu dali seš nasz list z Naszoiu peczatiu. Pisan w Bresti, pod let Bożoho narożenia tysiacza piatsot czotyrdesiat czetwertoho, miesiacza Septembra dwadcat dwiatoho dnia, indykta tretého. Bona regina. Iwan Szymkiewicz. Który to przywiley My wypisać y stronie żądaiącey autentycznie wydać dozwoliliśmy. Na co, dla większey wiary, pieczęć koronna jest przyciśniona. Dan w Warszawie, dnia trzynastego miesiaca Grudnia, roku pańskiego tysięcznego siedmsetnego dziewiędziesiątego pierwszego, panowania Naszego dwudziestego osmego roku. (M. P.) Za sprawą I. W. jego mości pana Hyacynta hrabi Nałęcz z Małachowic Małachowskiego, kanclerza wielkiego koronnego, radoszyckiego, grodeckiego, sannickiego etc. starosty. Cyprian Sowiński, kancelaryi większey koronnej metrykant.

Zamiana dobr woytowstwa łuckiego, przez krolową Bonę uczyniona.

Подлинник хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 55.

XI.

Жалованная грамота Сигизмунда Августа кievскому воеводѣ, князю Фридриху Глебовичу Пронскому, на право переименовать въ городъ имѣнне его—Берестечко и устроить въ немъ 2 ярмарки и торги. 1547. Июня 7.

Подтверждение той же грамоты королемъ Станиславомъ Августомъ 1766. Генваря 17.

Stanisław August, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, siewierski i czerniechowski.

Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem w obec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy, iż produkowan był przed nami list, ekstrakt z akt metryki kancelaryi naszej wielkiego księstwa litewskiego autentycznie wyjęty i pieczęcią wielkiego księstwa litewskiego stwierdzony, zawierający w sobie przywilęj najjaśniejszego świętej pamięci Zygmunta Augusta, króla, antecessora naszego, na jarmarki dwa miastu, Beresteczko nazwanemu, w województwie Wołyńskiem leżącemu, wiecznemi czasy nadane i pozwolone, ruskim językiem pisany, żadnemu podejrzeniu nie podległy; i supplikowano nam, imieniem urodzonego Jana Zamojskiego, starosty naszego lubelskiego, pomienionego miasta Beresteczka dziedzica, abyśmy ten przywilęj powagą naszą stwierdzili, oraz namienione jarmarki odnowić i umocnić raczyli, którego słowa są następujące: Stanisław August, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski i czerniechowski. Oznajmujemy tym listem, ekstraktem naszym, komu o tem wiedzieć należy: iż w księgach metryki kancelaryi naszej wielkiej wielkiego księstwa litewskiego znajduje się przywilęj, kniaziu Fredrychu Hlebowiczu Prońskomu, na pozwolenie w imieniu jego, Beresteczku, na Wołyniu, mesto saditi, torhi, jarmarki i korczmy meti, za najjaśniejszego predecessora naszego, króla jegomości polskiego i wielkiego księżęcia litewskiego, Zygmunta Augusta, w roku tysiąc pięćset czterdziestym siódmym, miesiąca Junii siódmego dnia dany;—i supplikowano nam jest przez panów rad i urzędników, przy boku naszym rezydujących, abyśmy ten przywilęj z tych ksiąg metryki kancelaryi naszej wielkiej wielkiego księstwa litewskiego per extractum authentice wydać pozwolili; który, słowo do słowa z ruskiego wypisując, tak się w sobie ma: Żygmont Awhust, Bożeju miłostiu korol polski, wielki kniaz litowski, ruski, pruski, żomojtski, mazowiecki i innych. Czynim znamenito sim naszym listom, chto na neho posmotryt, abo, cztuczy jeho,

usłyszyt, ninesznym i na potom buduczym, komu budet potreba toho wedati: bił nam czołom wojewoda kijewski, kniaz Fredrych Hlebowicz Proński, i prosił nas, abychmo łasku naszu hospodarskuju wczynili, i dozwolili jemu w imeniu jeha Beresteczku na Wołyni, ktoroje imenie dostałose jemu po żonie jeha, kniahini Fedore Pohuszowne Bohowitinowicza, mesto sadiť i torh tam w deń w ponedełok každoje nedeli i dwa jarmarki na hodu: odin na światoho Ilii, a druhij na Filipowy zapusty, meti, i korczmy wolnyje medowyje, i piwnyje, i horełoho wina derżati; a powedił pered nami, iż toje imenie jeha poodal mest naszych hospodarskich jest, i tot torh i jarmarki jeha bez szkody torhom i jarmarkom naszym budut; ino my, na prośbu i i czołombitije jeha miłosti kniazia wojewody kijewskoho z łaski naszoje hospodarskoje to uczynili, dozwolili jemu i tym listom naszym: dozwołajem i dajem jeha miłosti w tom imenia jeha, Beresteczku, torh každoje nedeli w deń w ponedełok i dwa jarmarki w koždy hod: odin na światoho Ilii, a druhij na Filipowy zapusty, meti i mesto ludmi wolnymi, prychożnymi osazywati, korczom wolnych, medowych, piwnych i horełoho wina tam derżati tylko, kolko on ich meti możet; i majet kniaz Fredrych Proński, wojewoda kijewski, i jeha żona, i ich miłosti deti i potomki, toho torhu i jarmarkow swoich w imeni swojém, Beresteczku, i mesta, i korczom tam używati, i braty kapszczynnye, i torhowye, i myta, i inszyie dochody, kotorye by kolwek z toho mesta, torhu i jarmarkow meli prychoditi, na sebe brati, na wiecznye czasy; i na to dali jeśmo kniaziu Frydrychu Hlebowiczu Prońskomu, wojewode kijewskomu, seś nasz list, do ktoroho i peczat naszu kazali prywesiti. Pisan u Wilni, pod leto Bożeho narożenia tysecza piatsot sorok semeje, meseca Iunia semoho dnia, indykta piatoho: Sigismundus Augustus Rex. My tedy, król, do pomienionėj supliki łaskawie się skłoniwszy, zwyż wyrażony przywilėj z ksiąg przerzeczonych metryki kancelaryi naszėj wielkiėj wielkiego xięztwa litewskiego ekstraktem stronie potrzebującėj wydać i, dla większej wagi, pieczęć wielkiego xięztwa litewskiego przyeisnać rozkazaliśmy. Dan w kancelaryi naszėj wielkiego xięztwa litewskiego, dnia XIII miesąca Nowebra, roku Pańskiego MDCLXVI, panowania naszego trzeciego roku. Antoni Przedziecki, pisarz wielkiego xięztwa litewskiego, manu propria. Za sprawą jaśnie wielmożnego jegomości pana Antoniego Tadeusza na Zasławiu, Czarnym Ostrowiu i Dzwinkowie hrabi Przedzieckiego, podkanclerzego wielkiego xięztwa litewskiego, sądowego pińskiego i dębskiego starosty, pułkownika petyhorskiego, kawalera orderu orła białego. Miejsce pieczęci wielkiego xięztwa litewskiego. Józef Mikłaszewicz, metrykant wielkiego xięztwa litewskiego. Ekstrakt przywileju kniazia Fredrychu Hlebowiczu Proń-

skomu na pozwolenie w imieniu jeha, Beresteczku, na Wołyniu, mesto saditi, torhi, jarmarki i korczy meti, w roku 1547 danego. My tedy, Stanisław August, król, do pomienionej skłoniwszy się proźby, wyżej wpisany przywilėj w wszelkich artykułach, punktach, kondycyach, związkach stwierdzić, odnowić i umocnić umysłiliśmy; jakoż ninijszym listem naszym stwierdzamy i umacniamy, oraz, wyrażone w nim jarmarki dwa, miastu Beresteczkwowi nadane i pozwolone, odnawiamy i za wiecznie trwałe mieć chcemy. Który to list, przywilėj nasz, ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XVII miesiąca Stycznia, roku Pańskiego MDCCLXVII, panowania naszego trzeciego roku. Stanisław August krul (Miejsce pieczęci).

Klemens Kozłowski, pieczęci wielkiej koronnej sekretarz (mn. pr.)

Potwierdzenie przywileju na jarmarki, miastu Beresteczkwowi nadane, służącego.

Подлинник хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ. Временной комисіи для разбора древнихъ актовъ, № 314.

XII.

Грамота королевы Боны, освобождающая евреевъ города Ковля отъ взноса всякихъ податей и даней, въ замѣнъ которыхъ они обязываются уплачивать ежегодный чиншъ—по одному червонцу отъ каждаго двора: 1547. Августа 14.

Року тысяча семьсотного, мѣсяца октобрія двадцатого дня.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskjej mości Włodzimierskim, przedemną, Tomaszem Pałuskim, burgrabim zamku Włodzimirskiego, y xiegami niniejszymi, grodzkimi, starościńskimi, stanowszy oczewiście niewierny Irsz Ickowicz, żyd y mieszczanin kowelski, imieniem całej synagogi kowelskiej, przywilej najaśniejszey królewey jejmości Bony, rutenico idiomate pisany, a polskim językiem de verbo ad verbum przetłumaczony, jako prędko post tot hostilitates et injurias temporum do rąk pomienionych żydów przyszedł, y o tymże przywileju onym innotescere mógł, tenże praevia manifestatione, że anteriores żydzi, mieszczanie kowelscy, nie podali,

więc, postrzegając terazniejszych jako y na potym będących żydów całości, z podpisem przerwczoney królowey jejmości, przy pieczęci, także z podpisem ręki kanclerskiej, ad acta praesentia per oblatam podał, tak się w sobie mający: Bona, Bożą miłością królowa Polska, najwyższa xiężna Litewska, Rуска, Pruska, Żmudzka, Mazowiecka. Czynie znakomicie tym naszym listem, komu będzie tego trzeba i należało wiedzieć o tym: bili nam czołem poddani naszy, wszyscy żydowie miasta naszego Kowelskiego o tym, iż, co który płat roczny oni z domów swoich mieskich, kowelskich, jako: pieprz, kolendy, wielkonoce, łaziebaczczyna y łuj, przed tym xiążęciu kowelskiemu y potym do skarbu naszego płacywali, iżbyśmy te płaty z nich zdjeli, a na czynszu pewnym, roczystym, to iest na złotym czerwonym od każdego domu, ich osadzili; gdzie my, za przyczyną kasztelana chełmskiego, podkanclerzego korony polskiej, starosty lubomlskiego, pana Mikołaiia Hrabi y też starosty naszego, Bohdana Michailowicza Siemaszka, to uczyniwszy: iże różne płaty, co ci żydowie dotąd ku skarbu naszemu płacili, z nicheśmy zdieli y na tym płacie roczystym ich osadzili; już oni tych płatów rocznych nam płacić nie mają, tylko z każdego domu, ile tam gospodarzów będzie, po iednemu złotemu czerwonemu; a komornicy ich, żydzi, po puł złotemu czerwonemu do skarbu naszego w dzień świętego Piotra w każdy rok płacić powinni będą; tylko ieden dom, co rabini ich mieszkają, od płacenia tego czynszu roczystego wolen bydź ma; k temu też, którzy powinności mieyskie żydowie kowelscy przed tym z miastem pospół naszym Kowelskim spełniowali, te i teraz spełniać powinni będą, y wszystkich wolności mieyskich, pospół z mieszczany kowelskimi, używać mają; y tak tych żydów naszych kowelskich zostawujem i po inszych miastach naszych, tameyszych litewskich. Y natośmy ten nasz list dali z naszą pieczęcią. Pisan w Piotrkowie, od lata Bożego narodzenia Christusowego tysiąc pięćset czterdziestego siódmego, miesiąca Augusta dnia czternastego, indikta piątego. U tego przywileiu, przy pieczęci przyciśnioney, podpisy rąk temi słowy: *Bona Regina. Im. M.*, kanclerz. Który że to przywiley, za podaniem y prośbą wyszczrzoney osoby podawającej, a za moim urzędowym przyięciem, do xiąg ninieyszych iest wpisany.

Книга гродня, Владимирская, записовая, поточная и декретовая, 1700 г., № 1076; листъ 832 на оборота.

XIII.

Рѣшеніе, постановленное королемъ Сигизмундомъ II Августомъ, признающее хутора, находящагося въ лѣсу, называемомъ Згарь, собственностью мѣщанъ города Летичева, не принадлежащую къ землямъ, лежащихъ среди нихъ, села Осовы. 1548. Генваря 20.

Działo się w urzędzie jego królewskiej mości, Latyczowie, dnia trzy-nastego miesiąca Września, roku Pańskiego tysiąc siedmset osmdziesiątego. etc. etc. etc.

Do urzędu i akt miejskich, latyczowskich przyszedłszy osobiście szlachetny Jan Kostiuk, lantwójt miasta Latyczowa, prosił o przyjęcie do księginiejszych, wpisanie dekretu królewskiego, dla miasta Latyczowa służącego, którego wyraz jest takowy: Stanisław August, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijowiae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae et Czernichoviae. Significamus praesentibus literis nostris quorum interest, universis et singulis: reperiri in actis decretorum metrices regni approbationem decreti infrascriptam, tenoris sequentis: Sigismundus, Dei gratia rex etc etc. etc. Quia quemadmodum superiori tempore admiseramus et concesseramus villam, Ossova dictam, juxta oppidum nostrum Latyczów,.... fundum suum esse dixissent, in quo villa locari deberat, eamque in commodum illorum locari non posse affirmarent, deputaveramus certos revisores nostros ad faciendam ejus rei ex re, oculis subjecta, cognitionem. Qui quidam revisores, omnibus, quae per nos illis commissa erant, diligenter revisis partibus, ipsis certum terminum ad alteram revisionem hujusmodi declarari coram nobis praefixerant, in quo termino praefato, Leonardo Ciołkowski comparenti, oppidanis vero nostris non comparentibus, ex relatione praefatorum, in contumacia praefatorum oppidanorum laticzowiensium, decreveramus, donationem nostram effectum suum sortiri debere; verum cum iterum praefati oppidani questi essent: per talem villae locationem silvam, in qua sarreptas suas habent, sibi adimi, designaveramus itaque denuo commissarios nostros ad decernendam inter partes de sarreptis controversiam; qui tandem commissarii, per nos, uti praemissum est, designati, oppidanos nostros praefatos circa sarreptas eorum, in silva Zhar, circuncirca villam Osowa locatas, jacentes, in quorum possessione existunt, conservaverant, praefatum vero Leonardum Ciołkowski villam Osowa, juxta privilegium originale, ei et successoribus

ejus a nobis desuper concessum, ac decretum nostrum, iam in ea causa prius lutum, absque incommodo oppidanorum praefatorum, posse locari pacificeque possidere perpetuae, decreverant decreto suo moderno. A quo quidem decreto cum non sit appellatum, illud ipsum judicatum transigimus, decernimus atque, ratum ac gratum habentes, approbamus, ratificamus, per praesentes decernendo, robur perpetuae firmitatis habiturum. Datum Piotrcoviae, feria secunda ante festum conversionis sancti Pauli Apostoli, anno Domini 1548, regni XII. Relatio M. Nikolai Grabia, castelani chełmiensis, regni Poloniae vice-cancellarii, Lubomlensis capitanei. Quam ejusmodi approbationem decreti sic, prout in praefatis actis decretorum metrices regni continentur, nos ex ipsis fedeliter de verbo ad verbum describi et parti postulanti in forma authentica extradi permisimus. In quorum fidem praesentibus sigillum regni est appensum. Datum Varsaviae, die 13 mensis Decembris, anno Domini 1776, regni vero nostri XIII anno (L. S.). Relatio illustrissimi, excellentissimi, reverendissimi domini Andreae Stanisłai Kostka Młodziejowski, episcopi Posnaniensis et Warsaviensis, suppremi regni cancellarii. Antonius Rogalski, metrices regni praefectus, S. R. M. sekretarius. Którego oryginał, po zapisaniu w xięge, podajacemu jest wydany. Na co się podpisuje—burmistr Jan Kostiuk. †.

Книга Летичевского магистрата, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 154 на оборотѣ.

XIV.

Грамота Сигизмунда Августа, подтверждающая продажу въ потомственное владѣніе Луцкаго войтовства королевою Бонною Ивану Яцковичу Борзобогатому 1548. Генваря 23.

Stanisław August, z Bożej łaski król polski, wielki xiąże litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski i czernichowski.

Oznajmujemy tym listem, ekstraktem naszym, komu o tem wiedzieć należy: iż w księgach metryki kancelaryi naszej wielkiej wielkiego xięstwa litewskiego znajduje się potwżerzenie Iwanu Jackowiczu Borzobohatomu na wojtowstwo łuckoje, jemu od korolewoje jéje miłosti Bony puszczoneje, z

połem Karaimowskim, z horełkoju i z inszymi dochody, okrom seła Stawrowa, jemu i potomkom jeho na wiecznost, w sumie penezéj szesti sot kopach hroszój, wodle perwszych prywiliew, za najasniejszego predecessora naszego, króla jegomości polskiego, wielkiego xiążęcia litewskiego, Zygmunta Augusta, w roku tysiąc pięćset czterdziestym osmym, miesiāca Stycznia dwudziestego trzeciego dnia, indykta szostego dane; i supplikowano nam jest przez panów rad i urzędników, przy boku naszym rezydujących, abyśmy to potwierdzenie z tychże ksiąg metryki kancelaryi naszej wielkiej wielkiego xięstwa Litewskiego per extractum authentice wydać pozwolili; ktore, słowo do słowa wypisując, tak się w sobie ma: Żygimont Auhust, Bożiu miłostiu korol y wielikij kniaź, czynim znamienito sim naszym listom ninięsznym i napotom buduczym, komu budet potrzeb toho wedati: Mowiła nam korolewaja jéje miłost, nawyżczaja knehini Bona, pani matka nasza, o tom: iż toż, kotoroje wojtowstwo w meste naszym Łuckom okupiła jój miłost penezmi swoimi z dozwozeniem najjasniejszoho pana Żigimonta, korola jeho miłosti i nawyższoho welikoho kniazia, otca naszoho, u ziemianow zemli Wołyńskoje: w Zofei Kótowskoje, a w Alźbety Zelezkowoje, a w Hanny Falibańskoje y w inszych zemian, to jest: u Michayłowny Siemiaszkowicza, a w Bohdana, Petra, Hawryła i Wasilia, brati rożonoje, Siemiaszkow, i s połem Karaimowskim, y so wsimi dochody i pożytki, szto k tomu wojtowstwu zdawna prysłuchajet, y dała jej miłost im za to połpieta sta kop hroszey liczby i monety welikoho kniazstwa Litowskoho, na szto jój miłost y list jeho korolewskiej miłosti, otca naszoho, dozwołenyi, i potwierzonyj, za kotorym jój miłost toho woytowstwa w derżaniu y pożywaniu byti raczyła, pered nami okazywała, że jeje miłost raczyła wczyniti zmwu s poddanym naszym, Iwanom Jackowiczom Borzdohatym, majuczy wolu toje wojtowstwo swoje w tom mesticie naszym, Łuckom, jemu spustiti y prodati. Jakoż jej miłost to jemu spustiła, y sprzedała, niczoho wżo tam prawa ani własnosti na sebe nie zostawujuczy, y tuju sumu penezey, połpieta sta kop hroszey litowskich, u kotorych jéje miłost wojtowstwo derżała, y nadto na zwysz toho połtorasta kop hroszey, szto jeje miłost, dochodeczy toho woytowstwa, nałožyti raczyła, toho wseho szest sot kop hroszey monety y liczby bolszoje welikoho kniazstwa Litowskoho, liczaczy po desieti penezew bolszych w hrosz, a w kopu po szestidesiat hroszey, ot neho za to wzięła; pryтом powiediła jeje krolewska miłost pered nami, iż, aczkolwiek w przywiliach hołownych toho woytowstwa łuckoho wina horełoho nie opisuiet, aby to mieło k dochodom woytowskim prysłuchati, niżli jéje miłost, derżaczy na sebe toie woytowstwo, sposobiti to raczyła, że toie wino horełoje ku inszym dochodom

woytowskim na jeje miłost derżano y birano, y do skarbu jeje miłosti ot-dawano było, hde jeje miłost y tuju horełku w tojże sumie penezey, wyszey menenoy, pospół z inszymi dochody jemu spustiła y sprzedała; lecz powie-diła jeje miłost pered nami, iż, ktoroje seło Stawrowo opisuiet w prywi-liach hołownych toho woytowstwa łuckoho, że jeje miłost o toje seło niko-toroje z nim znowy nie czyniła, ani toho jemu spuskała; y żedała jeje miłost nas za to, abychmo na to przyzwolili y toje woytowstwo Łuckoje, wospułok z onou sumoju, wyszey opisanou, ktorouju on jeje miłosti za to dał, tak też y wino horełoje, ktoroho jeje miłost ku inszym dochodom woytowskim w derżaniu y w pożywaniu była, potwierdili jemu naszym listom; jakoż y sam tot Iwan Borzdobohaty, postanowiwszy się pered nami oblicznie, to soznał, że o toje woytowstwo Łuckoje takowuju wmovu, jako jest wyszey opisano, z jeje miłostiu pryńiał, y tuju sumu penezey, szesti sot kop hro-szey, jeje miłosti postupił, a z Stawrowa seła wiecznie się wyrek; ino my, na żadanie jeje korolewskoi miłosti, pani matki naszoje, to wczynili, toje woytowstwo w meste Łuckom tomu poddanomu naszomu Iwanu Borzdo-bohatomu y s polem Karaimowskim, w sumie wyszey opisanoy, w szesti sot kopach hroszey, spustiti y prodati dozwolili; y gdyż użo jeje miłost to jemu spustiła y sprzedała, my tomu Iwanu, z łaski naszoje hospodarskoie, toje woytowstwo mesta Łuckoho y tuju sumu szest sot kop hroszey liczby y monety litowskoie bolszoje, ktorouju on jeje miłosti za to dał, pospuł y z winom horełym, tamże w mestie Łuckom, ktoroie jeje miłost z inszymi dochody woytowskimi na sebe derżati raczyła, y s polem Karaimowskim, sim naszym listom potwierżajem jemu samomu y jeho żonie y dietiem, y na potom bu-duczym ich szczadkom, okrom seła Stawrowa. Majet on, żona, dieti y po-tomki ich w tom meste naszym Łuckom wojtom byti, y toje woytowstwo s polem Karaimowskim, y so wsimi płaty, dochody tamosznymi woytowskimi, y z winom horełym na sebe derżati y toho wzywati y poddanymi naszymi tamosznymi mestskimi raditi y sprawowati wo wsem, podle prywilia swojeho woytowskoho, y prawa ich maytborskoho, ot predkow naszych, sławnoje pamietu koroley ich miłosti y welikich kniazey litowskich, woytu y mestu tamosznemu Łuckomu nadanoho, so wsim prawom y własnostiu, iako się toje woytowstwo s polmi Karaimowskimi y z winom horełym samo w sobie, w dochodieh y pożytkach swoich maiet, y potomu, jako to y perszyie wo-ytowie tamosznije,, y korolewaja jeje miłost, pani matka nasza, na siebie, derżali y używali, okrom seła Stawrowa; y wolen budet tot Iwan Borzdo-bohaty, żona, dieti i potomki jeho takož z dozwołeniem naszym, toje woj-towstwo swoje łuckoie otdati y prodati, zameniti y komu chotia, zapisati, y

k ich lepszemu y użytocznoma obernuti, iako sami nalepełi rezumeti budut; a my ich prytom zachowati maieim; y kotoryie prywilia, listy, twerdosti mieła korolewaja jeje miłost u siebie na toie woytowstwo, to iest: prywiley hołowny, łatynskij korola jeho miłosti Alexandra, diadi naszoho, kotorym jeho miłost toje woytowstwo naperwey dał Janu Sygnatoru, w ktorom jemu y, po niem buduczym, woytom tamosznym, łuckim prawo maiberskoje y dochody ich opisany jest. Druhyi prywiley takōž łatynskij otca naszoho, kotorym tomuž Sygnatoru, y, po niem buduczym, woytom toie woytowstwo, wodle nadania y opisania korola jeho miłosti Alexandra potwierżono. Tretyi prywiley tohož diadi naszoho, korola jeho miłosti Alexandra, ruskij tymże woytom na pola Karaimowskije opisanyi. Czetwertyi list prodażnyi Zofei Signatorowoie, woytowoje łuckoje, y doczok jeje: Hanny y Marty, na pergamenie, pod peczatmi liudey dobrych, hde oni pola Karaimowskije y dworyszcza, y senožati prodali byli chorużomu wołynskoie zemli, Michaiłu Semiaszkiewiczuz, y na to piatyi prywiley—potwierżenie korola jeho miłosti, pana otca naszoho, tomu Michayłu Semiaszku. Szostyi list, prywiley korola jeho miłosti Żygimonta, otca naszoho, za kotorym jeje korolewszkaja miłost toje woytowstwo okupiła, y na siebie derżała. A dwa listy pargamenowych jehoz korolewskoje miłosti, otca naszoho, hde tyie, w kotorych jeje miłost toie woytowstwo okupiti raczyła, to pered ieho miłostiu soznali, ze oni ot jeje miłosti za toje woytowstwo swoje y za pola Karaimowskie zapłata dostatochnuju wziali, tyie wsi listy y twerdosti swoi, wyszey opisanyie, na toież woytowstwo prysłuchaiuczyie, raczył a jej korolewska miłost do ruk toho Iwana Barzdobohatoho otdati, wodle kotorych listow on y potomki jeho sprawowali się, y toho woytowstwa swoieho łuckoho, pospół z winom horełym, ktoroie my jemu na zadanie jeje korolewskoy miłosti, ku dochodom jeho woytowskim z łaski naszoje prydali y na sem listie naszom opisali, użytati majut. Y na to jeśmo tomu l'orzdobohatomu y potomkom jeho dali sei nasz list, do ktoroho y peczat naszu prywesiti kazali. Pisan u Petrkowie, pod let Bożeho Narożenia tysieczu piatsot sorok osmoho, mieseca Henwara dwadcat treteho dnia, indykt szostyi. My tedy, król, do pomienioney suppliiki łaskawie się skłoniwszy, wyż wyrażone potwierdzenie z ksiąg przerzeczonych Metryki kancellaryi naszey wielkiey wielkiego xięstwa Litewskiego, extractem stronie potrzebującey wydać y, dla więksey wagi, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w kancellaryi naszéy wielkiey xięstwa Litewskiego M. D. C. C. XC, panowania naszego XXVI roku.

Za sprawą jaśnie wielmożnego imć pana Joachima na Szczorsach,

Ziembinie y Wiszniéwie hrabi Littawora Chreptowicza, podkanclerzego wielkiego xięztwa Litewskiego, orzańskiego, jasłyńskiego etc. starosty. Grzegorz Kaczanowski, metrykant wielkiego xięztwa litewskiego (M. P.). Extrakct potwierzenia Iwanu Jackowiczu Borzdohatomu na woytowstwo łuckoie, jemu ot korolewoje jeje miłosti Bony puszczoje, s polem Karaimowskim, z horełkoju i z inszymi dochody, okrom seła Stawrowa, jemu y potomkom jeho na wecznost, w sumi penezey szesti sot kopach hroszey, wodle perwszoho prywileju, w roku 1548 danoho.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ.

XV.

Грамота королевы Боны, предписывающая ковельскому старостѣ наблюдать за тѣмъ, чтобы евреи не селились въ городѣ Ковлѣ, внѣ отведенной для нихъ улицы и чтобы христіане не строили домовъ на этой улицѣ. 1556. Генваря 9.

Zygmont trzeci, z Bożej łaski król polski wielki xiąże litewski, ruski, mazowiecki, inflantski, a szwedzki, gottski, wandalski dziedziczny król.

Oznajmujemy tym listem naszym każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć będzie należało, iż się uskarżali przed nami sławetni: Jan Czerwiński, burmistrz, także i Eustafij Semenowicz, imieniem wszystkich cechów Kowelskich, prezentując nam listy i przywileja królowej jéjmości Bony, także i Zygmunta Augusta, przodka naszego, na papierze pisany, pod pieczęciami niepodejrzanemi, którym prawa i wolności, wszystkim cechom miasta naszego Kowelskiego nadane, a proszono nas, abyśmy onym te listy potwierdzili, ktore, słowo od słowa, tak się w sobie zamykają: Bona, z Bożej łaski królowa polska, najwyższa xiężna litewska, ruska, pruska, żmudzka, mazowiecka et cetera. Staroście naszemu kowelskiemu, panu Franciszku Falczewskiemu. Co, przy bytności swojej na ten czas przy dworze naszym, uskarżali się nam niektórzy mieszczenie kowelscy, imieniem wszystkiego pospólstwa kowelskiego, o tym, żebyśmy żydom tamecznym kowelskim ku budowaniu onym jedną ulicą na przedszkolu żydowskiem budować sie pozwolili, a w rynku im mieszkania, tak jako po inszych miastach ustawa jest, nie dali. Gdzie my, w tém rzecz słuszną na prośbę ich wyrozumiawszy,

jak to ustnie twojej łasce rozkazali, tak i tym listem naszym przykazujemy, żeby twoja wielmożność onym żydom kowelskim, którzy na rynku domy swoje mają, rozkazał, żeby oni te domy swe w ulice żydowskie, gdzie insi żydowie mieszkają, przenieśli, aby ich do chrześcian słusznym obyczajem nie łączyli i w rynku nie mieszkali, ale sobie tu mieszkanie na tej ulicy żydowskiej pomieścili, gdzie insi żydowie mieszkają; także tym sposobem i chrześcianie, jeśli by którzy na tej żydowskiej ulicy mieszkali, żeby z ulicy ich żydowskiej mieszkanie swoje precz znieśli i domów swych na tej ulicy nie mieli, tak, jako się po inszych miastach tamecznych zachowuje, koniecznie. Pisan w Warszawie, roku od narodzenia Pańskiego tysiąc pięćset pięćdziesiąt szósteo, miesiąca Stycznia dziewiątego dnia. Jan Makowiecki (m. p.).

Книга ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646 — 1770. Листъ 91.

XVI.

Грамота королевы Боны, освобождающая бурмистровъ и писаря ковельскаго магистрата отъ уплаты чинша. 1556. Генваря 9.

Bona, z Bożej łaski królowa polska, wielka księżna litewska, ruska, pruska, żmudzka, mazowiecka etc.

Staroście naszemu kowelskiemu, panu Franciszkowi Falczewskiemu. Jako przy bytności twojej natenczas przy dworze naszym uskarżali się nam wójt i wszystkie pospólstwo miasta naszego Kowelskiego o tem, że burmistrze i pisarze tameczni, miejscy, którzy między nimi dla spraw miejskich na ten urząd postanowioni jest (sic), więc tych urzędów swoich trzymać nie chcą z tej okazji, że żadnego pożytku i opatrzenia w pracach swoich nie mają, przez co sobie szkody i krzywdy wielkie być mianują; za czem upraszali nas, żeby i my onych, z łaski naszej, na te urzędy wyżej opisane wolnością jaką opatrzyli. A tak my, tę sprawę mając, ponieważ w mieście naszym Krzemieńcu burmistrze i pisarz, którzy na tych urzędach miejskich bywają, dla tych urzędów swoich, czynszu do skarbu naszego z jednego domu, łanu, albo włoki, także i z ogrodu dawać nie są powinni, według tego, jakośmy to tobie sami ustnie rozkazali, tak i przez ten list nasz przykazujemy, żeby się ty na tych burmistrzach i pisarzu miejskim czynszu naszego żadnego, na każdą z nich osobę z jednego

domu, łąnu i ogrodu nie brał, i we wszystkim ich spokojnie przy tych wolnościach, według tego listu naszego, do woli i łaski naszej zachował koniecznie. Pisan roku Pańskiego 1556, miesiąca Januari 9 dnia. Jan Makowiecki.

Книга ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646—1770. Листъ 92.

XVII.

Грамота королевы Боны, разрѣшающая ремесленникамъ города Ковля устроить цехи. 1556. Генваря 10.

Bona, z Bożej łaski królowa polska, wielka xiężna litewska, ruska, pruska, żmudzka, mazowiecka etc.

Staroście naszemu Kowelskiemu, panu Franciszku Falczewskiemu. Jako przy bytności twój na ten czas przy dworze naszym, upraszali nas niektórzy mieszczanie kowelscy, imieniem całego pospólstwa miasta Kowelskiego, żebyśmy dozwolili cechy rzemiosł ich różnych w mieście Kowlu, między rzemieślnikami tamecznymi, z pośrodku siebie, za dozwoleństwem i wiadomością twoją, jako urzędnika naszego starszego, sobie cechmistrza postanowić i w tych cechach swoich wszelkie porządki i artykuły, jako i w inszych miastach, tak się sprawować i zachowywać. A tak my, chcąc dobry porządek, który z postanowienia takowych cechów, jako i w inszych miastach wszelkich porządek znajduje się, takowy aby i w mieście Kowlu, między wszystkimi rzemieślnikami pozwalamy i tym listem naszym przykazujemy, żeby twoja wielmożność z urzędem tamecznym miejskim, kowelskim, rzemieślnikom wszystkim takowe cechy i zwyczaje, w inszych miastach tamecznych w powiecie Wołyńskim zachowywane, postanowił, i z urzędem tamecznym zobopólnie wszelkie porządki między różnemi rzemiosłami stanowić dozwolił; według którego postanowienia, ci rzemieślnicy, każdy w cechu rzemiosła swego, mają się sprawować, i artykułów swoich pobożnych i słusznych pilnować tak, jako się w inszych miastach tamecznych zachowują, nic nie ustępując. Pisan w Warszawie, roku 1556, miesiąca Januari 10 dnia. Jan Makowiecki.

Книга ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646—1770. Листъ 93.

XVIII.

Приказъ короля Сигизмунда Августа старостѣ Ковельскому, Франциску Фальчевскому, о томъ, чтобы онъ удержалъ своихъ слугъ отъ притѣсненій ковельскихъ мѣщанъ и не нарушалъ правъ, пожалованныхъ городу Ковлю королевою Бонсю. 1556. июля 4.

Подтверженіе того же приказа Сигизмундомъ III. 1611. Ноября 25.

Zygmunt August, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki etc. etc.

Staroście naszemu kowelskiemu, Franciszku Falczewskiemu. Przyjeżdżali do nas wójt i wszystkie pospólstwo, mieszczenie i żydowie miasta naszego Kowelskiego, uskarżając się nam o tem: Iż te ustawę, którą na liście swoim pierwszym królowa jejmość i najwyższa xiężna Bona, pani matka nasza, do bywszego starosty kowelskiego, nieboszczyka pana Bohdana Michałowicza Siemaszka, na liście swoim, pisanym do nieboszczyka, i do ciebie osobliwy list jej królewskiej mości pisany, żebyś się podług tego listu z nimi zachowywał i nie więcej nad tę ustawę i listy jejmości nie wymyślał tak sam, jako i podstarości twój tameczny kowelski, na imie Stanisław Sabalinski, wielkie krzywdy im czyni i nowiny wymyśla, przez co oni nam się uskarżali i prosili, abyśmy list nasz o tych krzywdach do ciebie dali, iż wedle téj ustawy królowej jejmości nie zachowuje się. Albowiem oni, list jej królewskiej mości na to u siebie być powiadają. Przykazujemy jednak tobie, żebyś się według tej ustawy i listu jej królewskiej mości, pani matki naszéj, zachował. A gdy rzemieślnicy tameczni na potrzebę twoją abo sług twoich cokolwiek robić będą, aby słuczną i pobożną ceną onym płacił i sługom swoim płacić rozkazał, a gdy też rzeźnicy kowelscy, w temże starostwie Kowelskiém jakie by to skopy, owce, kozy u poddanych tamecznych na rzeź kupują, tedy dziesiętnikom i wójtom żadnego myta i opowiednego brać u nich od tego nie kazał; ku czemu tak i około sądów i spraw miejskich i we wszystkich innych rzeczach, abyś się zachowywał sam z podstarościm i sługami swemi tak, jako na liście jej królewskiej mości postanowiła i rozkazała, i wedle tego wszystkiego sprawować się, jako za przodków twoich, pierwszych starostów tamecznych, bywało; a nadto żadnej krzywdy i uciemiężenia im nie czynił, aby oni w żądnych swych krzywdach i dolegliwościach nam nie skarżyli. Pisan w Mobilewie, roku Bożego 1556, miesiąca Iula dnia 4. Eustafij, marszałek i pisarz. Które te listy, za przyczyną Szczęsnego Kryskiego, podkanclerzego koronnego, Zakro-

czymskiego, Kowelskiego starosty, wé wszystkich punktach, clauzulach i kondyciach stwierdzamy i umacniamy wcale, bez naruszenia zachować chcemy wiecznego czasu; prawa jednak starosty naszego we wszystkim cale zachowujemy; co, dla lepszej wiary, ten list nasz ręką naszą podpisawszy, piéczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Pisan w Warszawie, 25 dnia miesiąca Nowembra, roku Bożego tysiąc sześć set jedynastego, panowania królewstw naszych: polskiego dwudziestego czwartego, a szwedzkiego ósmnastego. Sigismundus Rex. Ioan Marcinkiewicz.

Книга ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646—1770. Листъ 94.

XIX

Грамота, данная городу Олыкѣ на Магдебургское право отъ князя Николая Радзивила, воеводы Виленскаго, великаго маршала и канцлера великаго княжества Литовскаго. 1564. Мая 31.

Подтверждение той-же грамоты его внуками, князьями: Николаемъ-Христофоромъ и Альбертомъ-Станиславомъ Радзивилами. 1612. Юня 21.

Nicolaus Christophorus et Albertus Stanislaus Radziwił, Dei gratia duces in Olica et Nieswież etc. Significamus praesentibus litteris nostris quorum interest et intererit. Quomodo nobis, divina favente clementia paternum solum et titulum, jure haereditario concessis, tanquam veris et legitimis haeredibus et sucessoribus, feliciter occupantibus, ac protunc in arce nostra haereditaria Olicensi existentibus, coram praesentia nostra constituti personaliter: advocatus, consules, scabini ac tota congregatio civium civitatis nostrae Olicensis, subditi et fideles nostri dilecti, exhibuerunt ac praesentaverunt nobis certas litteras olim piae memoriae illustrissimorum principum ac dominorum: domini, domini Nicolai Radziwil, in Olica et Nieswież ducis, palatini Vilmensis, magni ducatus Lituaniae supremi marschalci et cancellarii, brestensis, covnensis, borisoviensis, szawliensisque capitanei, avi nostri colentissimi, et domini, domini Stanislai Radziwił, ducis in Olica et Nieswież, generalis Samogitiae capitanei, parentis nostri charissimi, latino idiomate in pargamenis scriptas, sigillisque suarum celsitudinum communitas, ac manibus propriis subscriptas, et per olim divum ac serenissimum principem et dominum, dominum Sigismundum Augustum, regem Poloniae ac magnum

ducem Litvaniae, piæ memoriæ, confirmatas, sigilloque sacrae ejusdem majestatis communitas, ac manu propria subscriptas, continentes in se erectionem ac foundationem opidi Olicae, nec non juris magdeburgensis eidem oppido collationem attributionemque omnium jurium immunitatum et libertatum eiusdem juris magdeburgensis. Quarum quidem literarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis: In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam quae perpetui duraturam esse volumus, ea literarum monumentis mandare habemus necesse, ideo nos, Nicolaus Radzivił, Dei gratia dux in Olica et Nieswież, dominus in Klecko et Grodek, palatinus Vilmensis, magni ducatus Litvaniae supremus marschalcus et cancellarius, brestensis, covnensis, borisoviensis et in magna Szavle capitaneus generalis etc. Significamus tenore praesentium, quorum interest vel postea interesse poterit, universis, quod cupientes, ut oppidum nostrum Olica, nunc recens a nobis erectam et fundatum, eo parvis initiis majora in dies caperet incrementa, atque ejus incolae meliori conditione vivere possint; quoniam omnium civitatum et populorum, veluti anima quaedam ac vita, lex est; nec meliores aut commodiores civitatibus in hoc magno ducatu Litvaniae leges ullas esse animadvertimus quam eas, quibus civitates Prussiae vivunt, quae saxonicae seu magdeburgenses vocantur, itaque has ipsas leges saxonicas et magdeburgenses oppido huic nostro Olyka attribuendas duximus; prout praesentibus attribuimus atque damus, concedimus, conferimus atque largimur eiusque incolis omnibus, publice et privatim, singulis, perpetuo et in aevum duraturas, in omnibus conditionibus, clausulis et articulis, sententiis tenendis, ad instar civitatis primariae Vilmensis, libertatem; de speciali consensu sacrae majestatis regiae, tanquam magni ducatus Litvaniae, domini nostri clementissimi, hoc ipsum oppidum nostrum Olica ac ejus incolas cuiuscunque status et ritus seu religionis ab omni alio jure terrestri instituto et scripto, et per consuetudines observato, ac a nostra etiam ipsorum et capitaneorum factorumque nostrorum, generaliterque ab omnium judicum et officialium quorumcunque jurisdictione excipientes, ita, quod coram illis aut coram aliquo, nec coram nobis etiam ipsis, pro causis, tam magnis quam parvis, civilibus et criminalibus, furti, sanguinis, caedis, homicidii, rixa, membrorum mutilatione aliarumque injuriarum realium et verbalium, incendiū et quorum libet excessuum, quantumvis enormium, evocati et citati vocali seu literali citatione, respondere et aliquas poenas seu multas occasione excessuum privatorum solvere ac luere minime teneantur aut sint astricti; sed tantum cives et incolae civitatis praedictae—Olyka coram avvocato, a nobis vel successibus nostris instituto vel instituendo, et de more ac

consuetudine praescripto, juris magdeburgensis jurato, pro tempore existenti, idque pro qualitate excessuum, sive in bannito ordinario, sive in privato iudicio, alias prout in civitate Vilenensi fieri deposcitur. Advocatus vero coram nobis duntaxat, dum per citationem literalem sigilloque nostro obsignatam evocatus fuerit, respondere et de objectis justificare tenebitur, quum in predictis causis iudicandi, sententiandi, puniendi, corrigendi, plec-tendi, rotandi, condemnandi damus eidem omnem jurisdictionem et potes-tatem, secundum tamen jus magdeburgense et consuetudinem civitatis Vil-nensis eandem, quam nos ipsi in subditos nostros meri et mixti imperium habemus; in causis tamen mortis et sanguinis cum scitu et ortilegio con-sulatus et scabinorum, quorum eligendorum causa tota communitas ad fes-tum sancti Petri Apostoli quotannis congregari debet, ac, pro exigentia, cum advocatione et consulibus ex plebe, quos maxime idoneos putabunt eligere; qui quidem, secundum praescriptum juris magdeburgensis, habebunt et ipsi in sessione consulari iudicandi causas duntaxat civiles potestatem curamque civitatis sustineant, ut in ea ordo bonus per omnia teneatur. Ut vero munus suum, unde exequi facilius possint habeant, attribuimus eis publicam tritu-ram, alias wage, in qua cera et alimenta pensantur, et a singulis domibus annuam pensionem, quae *poworotne* vocatur, et panitionaria et mercella, quae sunt, vel erunt, utilitatesque ex praedictae ad meliorationem civitatis et alendam familiam necessariam percipere ac in publico asservare debent, annis singulis, pro festo sancti Petri Apostoli, de perceptis communitati rationem reddaturi. Concedimus etiam eis bis in anno annuale forum nundinas tenen-das ac celebrandas, hoc est: feria quinta proxima post Pentecostes et pro festo Nativitatis Mariae, facultatem; ac rursus eisdem civibus nostris ad foralia et nundinas extra suum oppidum *commeandi* et negotiandi potestatem. In quorum omnium fidem et evidens testimonium praesentibus sigillum nostrum est appensum cum inscriptione manus nostrae propriae. Datum ex arce Brestensi, die ultima Mai, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto. Nos itaque, Nicolaus Christophorus et Albertus Stanislaus Radziwił, duces supra nominati, humili ac justae petitioni praefatorum subditorum civitatis nostrae Olicensis annuendo et acquiescendo, praefatas, praecinsertas litteras ac omnia, in eis contenta, in omnibus earundem punctis, clausulis, articulis et conditionibus, praefatae civitati nostrae *Ołyka* et omnibus incolis super erectione fundationeque illius et in jus theutonicum magdeburgense insertionem incorporationeque confirmandas, approbandas, ratificandas esse duximus; prout per praesentes confirmamus, approbamus et ratificamus, decernentes, eas debitae et perpetuae fermitatis, prout in suo tenore conti-

nentur, robur obtinere debere harum testimonio litterarum, quibus, in fidem praemissorum, sigillum nostrum est appensum manusque nostrae propriae sunt subscriptae. Data ex arce nostrae Olicensi, festo corporis Christi, die vigesima prima Junii, anno Domini millesimo sexcentesimo duodecimo. Nicolaus Christoforus Radziwił mp., Albertus Stanislaus Radziwił mp.

Подлинникъ, писанный на пергаментъ, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 124.

XX.

Грамота Сигизмунда-Августа, освобождающая домъ дворянина Василія Коледа, находящійся въ городѣ Луцкѣ, отъ всякихъ податей, а также освобождающая потомственно владѣльца дома отъ зависимости отъ луцкаго магистрата и подчиняющая его луцкому, замковому уряду. 1568. Августа 8.

Жигимонтъ-Августъ, Божю милостію король польскій, великій князь литовскій, русскій, прусскій, жомойтскій, мазовецкій, ифлянтскій и иныхъ.

Ознаймуемъ сямъ листомъ нашимъ: Билъ намъ челомъ дворянинъ нашъ Василей Коледа, абыхмо пляцъ зъ домомъ его, въ месте Луцкомъ, въ рынку лежащій, межи домами подданныхъ нашихъ, мещанъ тамошнихъ луцкихъ, то есть: зъ одное стороны—Богуша, писаря местскаго, а зъ другое стороны—Чехны Максимовое, отъ присуду местскаго и всякихъ платовъ вызволили. А такъ мы, маючи ласкавый узглядъ на службы его, которыми онъ, мешкаючи при дворе нашемъ, и бываючи посыланъ зъ росказаня нашего на розныя местца для потребъ нашихъ господарскихъ и земскихъ, ласку нашу намъ заслуговалъ, на чоломбитъ его то вчинили и зъ присуду местскаго, также и отъ всякихъ платовъ нашихъ господарскихъ, и которые бы на врьдъ замку тамошняго и тежъ на врьдъ местскій приходили, оный пляцъ зъ домомъ вызволили, а и прилучаемъ его подъ присуду замку тамошняго и утвержаемъ то ему сямъ нашимъ

листомъ И вжо Василій Коледа самъ, жона, дѣти и потомки его, зъ того пляцу и дому помененого не мають и не будутъ повинны николи и ни въ которыхъ речахъ передъ вядомъ местскимъ, то есть: войтомъ, бурмистромъ и райцами оного места Луцкого становити и никому въ отказе быти и усprawедливятися, одно передъ замковымъ вядомъ тамошнимъ, и то не пнымъ, толко земскимъ, шляхетскимъ правомъ, усprawедливятися маеть. Также и податковъ жадныхъ, которебы до скарбу нашего и на врадъ замковъ и местскій зъ того пляцу и дому приходили, не будетъ повиненъ давати. И тое волности, отъ насъ ему даное, маеть онъ самъ, жона, дети и потомки его уживати вечно. И на то дали есмо ему сесь нашъ листъ зъ нашою печатью. Писанъ у Книшине. Лета Божего нарoженя тысяча пятьсотъ шестьдесятъ осмого, мѣсяца Августа осмого дня. Sigismundus Augustus, rex. m. p. (M. П.) Базилиусъ Древиньскій, писарь, m. p.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 85.

XXI.

Жалованная грамота Сигизмунда Августа городу Каневу на право владѣнія мельницами, лежащими въ чертѣ городскихъ земель 1571. Февраля 4.

Подтвержденіе предыдущей грамоты королемъ Стефаномъ 1676. Октября 20.

Охранная Грамота короля Стефана, предписывающая владѣльцамъ соседнихъ имѣній не захватывать земель, принадлежащихъ городу Каневу, и не препятствовать на своихъ земляхъ промысламъ каневскихъ мѣщанъ. 1676. Ноября 27.

Жалованная грамота короля Іоанна Казимира, городу Каневу на Магдебургское право, ярмарки, торги, откупъ питей, мельницъ, перевоза и т. д. 1664, іюля 20.

Подтвержденіе всѣхъ предыдущихъ грамотъ а также правъ и привилегій города Канева, значившихся въ другихъ грамотахъ и въ люстраціяхъ со времени основанія города В. К. Л. Гедиминомъ до конца XVIII вѣка,

съ прибавленіемъ новыхъ привилегій и льготъ, пожалованное королемъ Станиславомъ—Августомъ 1792. Іюля 9.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Marca siedemnastego dnia.

W roku sądowe, ziemskie powiatu Bohusławskiego, od dnia osmego Ianuarii, roku, na akcie wyrażonego, w Bohusławiu odprawować się zaczęte, przedemną, pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego Pawłem Szumańskim, i xięgami niniejszemi, ziemskimi, bohusławskimi stawiający osobiście urodzony Ignacy Iachimowicz, przywilj renowacyjny, od najjaśniejszego króla jegomości polskiego, Stanisława Augusta, miastu wolnemu, Kaniow zwanemu, na wolności mieszczanom tegoż miasta Kaniowa dany, na pargaminie napisany; stemplem szacunku czerwonych złotych trzech wybitym, polskim i złotemi literami, na intytulacji słów I. K. Mości wrytymi, upoważniony, ręką najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, przy pieczęci wielkiej koronnej, zawieszistej, na sznurku amarantowym, jedwabnym, w puszcze blaszanej, na massie czerwonej wyciśnionej, zatwierdzony, susceptą akt widziałowych żytomirskich zaświadczony, z dodanym arkuszem papieru stemplowanego ceny kopieek dwudziestu, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego w oblatę podał w te słowa:--W Imie Pańskie Amen. Na wieczną rzecz pamiątkę My, Stanisław August, z Bożej Łaski i woli narodu król polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czernichowski, (*Numero siedmdziesiąt dwa, miejsce stemplu: trzy czerwone złote L. T. P. W. W. X. Litt.*) Oznajmujemy niniejszem listem, dyplomatem naszym renowacyjnym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, tak terazniejszego, iako i potomnego wieku ludziom. Przełożona nam jest przez panów rady naszej, przy boku naszym będącej, w imieniu i na rzecz urodzonych i szlachetnych: wojta, radnych, burmistrza, sędziów, magistratu i sądu urzędników, oraz wszystkiego ludu miasta wolnego Kaniowa, w wojewodstwie Kiiowskim, nad rzeką pograniczną, Dnieprem, położonego, i pokładano przed Nami: najprzód tysiąc pięćset piędziesiąt drugiego roku, pod panowaniem najjaśniejszego poprzednika naszego, króla jego mości Polskiego, dziedzicznego wielkiego xiążęcia Litewskiego, Zygmunta Augusta, przed wcieleniem xięstwa Kiiowskiego do korony sporządzony, ekstraktem autentycznym z xiąg metryk W. X. Lit. wyięty, popis zamku Kaniowskiego; dowodzący, iż miasto Kaniow razem z miastem Czerkasami przez wielkiego xiążęcia Litewskiego Giedymina, po zawoioowaniu przez niego

miasta Kaffi nad morzem i Czerniasów Piatyhorskich, lokowane zostało, i że mieszczenie Kaniowscy, jako ludzie wolni swe ziemie terytorialne dziedziczący, żadnych powinności roboczych nie odbywali, ale równe z szlachtą, ziemianami i bojarami powiatu Kiiowskiego, służbę wojenną, pod komendą starosty kaniowskiego czynili; trzy dni w roku na łowy z nim jeździli, podwody i stacie pod postów i gońców królewskich przejeżdżających podejmowali; cały zaś dochód starosty kaniowskiego z miasta Kaniowa tylko był takowy: *Kolendy* z domu każdego po groszy sześć, *strożowszczyzny* po groszy dwa, *siana* po wozie iednym; która opłata nie tylko z ziem miejskich, ale i z dziedzictw ziemskich i boiarów z mieszczanami dawana była; kozacy zaś, którzy mieszkali w mieście, mieli swe powinności, którzy zaś u mieszczan lub ziemian, w mieście mieszkających, służyli, ci nie dawali, ani żadnych powinności zamkowi nie pełnili, grunta terytorialne miasta Kaniowa w polach, w około tegoż miasta ciągnących się, własnością dziedziczną iż do mieszczan kaniowskich należały i bez wszelkiej do zamku opłaty użytkowanemi były, a też grunta miejskie Kaniowskie na wszystkie strony obszernie się rozciągały, mianowicie: w iednym miejscu do rzeki Udoi, na której Pustowszczyzna miejska znajdowała się, której Pustowszczyzny starosta Kaniowski połowę pretendował, a zaś na rzece Sule uroczyszcze miejskie, Wojtowszczyzna zwane, znajdowało się. Przy złożeniu którego to popisu przekonywano, iż to miasto starożytne, ile nad rzeką portową położone, liczne przed Unią przywileja i nadania na wolności miejskie i własności ziem lokacyjnych od dziedzicznych xiążąt Litewskich, udzielnie dawniej panujących, dane sobie miało, lecz, częstym ulegając rewolucjom, one utraciło, atoli będąc pod rządem i panowaniem W. X-twa Lit., prawom i ustawom generalnym, na wszystkie miasta Litewskie postanowionym, podległo. Jakoż składano przed nami tysiąc pięćset piędziesiąt siódmego roku, dnia pierwszego miesiąca Kwietnia, w Wilnie, przez Najjaśniejszego Zygmunta Augusta, króla, na wszystkie dobra natury królewskiej: miasta i wsie, w wielkim xięstwie Litewskim i w wojewodstwach: Kiiowskim, Wołyńskim i Braclawskim pód ten czas znajdujące się, przepisaną ustawę, z tych że xiąg metryk Litewskich wyięte, w artykule dziewiątym: »O miastach i ich powinnościach« miasta uprzewileiowane przy przywileiach ich zachowujące, a któreby od poniższych opłat wyzwolone nie były, tedy do opłaty z włoki gróntu przedniego—czynszu piędziesiąt groszy, z włoki gróntu sredniego—czterdzieście groszy, a z podłego—trzydzieście groszy, za tłoki po dwanaście groszy, a z domów: w rynku od pręta—pół ósma piędziędza, w ulicach od pręta—pięć piędziędzy, z ogrodów w mieście od pręta—po półtrzecia piędziędza, a z gumiennych placów na

przedmieściu od pręta jednego—pieniądz, to jest od morga trzy grosze obowiązująca, od wszelkich zaś innych powinności pełnienia, stacyi dawania, z listami królewskimi i urzędników królewskich iezdzenia, też miasta wyzwalaiająca; a w artykule dziesiątym »o kapszczyźnie« kapszczyznę jednakową po całym wielkim xięstwie Litewskim od karczem czyli propinacyi w miastach: od karczmy miodowej—kopę groszy, od piwnej—kopę groszy, od gorzałczanej—trzydzieści groszy do skarbu królewskiego co rok opłacać powinno, przepisująca; zaś w artykule jedynastym »o rzeznikach i łopatkowych«, rzezników wszystkich w miastach królewskich w registr urzędu miejscowego wpisywanych mieć chcącą, od których w każdym roku za kamień łoiu na dochód królewski—po piętnaście groszy, a osobuo na urząd za łopatkę od każdego bydłęcia pieniędzmi w dniu targowym, t. j.: za wołową i jałowiczą—grosz ieden, za wieprzową—pięć pieniędzy, za baranią, kozią i cielęcą - po trzy pieniądze opłacać przeznaczająca; wolnicę w tych że miastach w czasach opisanych przeznaczająca; znowu w artykule dwunastym porządek mieszkanców, w pokomornym w miastach mieszkających, przepisująca; a w artykule trzynastym karczem pokątnych we wsiach włościanom zakazująca, tylko one na pożytek królewski zachowująca; w artykule czternastym »o targach« targów nowych blisko miast królewskich bliżej w trzech milach, ku uszkodzeniu miastom i targom dawnym aby się nie znajdowały, okrom targów starych, które się po dawnemu zostać powinny, zabraniaiająca, w xięgach metryk koronnych dnia dwudziestego miesiąca Listopada, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego oblatowaną. Potym tysiąc pięćset sześćdziesiąt czwartego roku, dnia pierwszego miesiąca Lipca, w Bielsku podlaskim, na sejmie W. X. Lit., przez tegoż króla wydany przywilej, prawa przywileie i nadania wszystkim stanom, tudzież statut ziemski dla W. X. Lit-go, ziem: Kiiowskiej, Wołyńskiej i innych, pod ten czas wielkie xięstwo Litewskie składających, a zaś prawo magdeburskie wszystkim miastom w W. X. Litewskim, w ten czas znajdującym się, na wzór miasta stołecznego, Wilna, stwierdzająca, z tych że xiąg wyięty, które to wszystkie przeduniowe rozrządzenia najprzod prawem tak unii W. X. Lit., jako też inkorporacją xięstwa Kiiowskiego do korony, w roku tysiąc pięćset sześćdziesiąt dziewiątym, na sejmie Lubelskim zatwierdzone zostały, a zaś konstytucija roku tegoż, nakazująca lustracyą wszystkich dóbr królewskich w paragrafie piędziesiątym, jeśliny komu przywilej stary zaginał, ten opisać, i kancelaryi nowy, stosowny do starych, wydawać dozwoliła; iakoż, iż to miasto przed wciele niem xięstwa Kiiowskiego do korony było miastem uprzywileiowanym, własność dziedziczną lokacyinyh ziem mającym, też prawa przed lustra-

torami, z mocy powyższej konstytucyi wyznaczonemi, okazywało; w dowód czego pod rokiem tysiąc pięćset siedmdziesiąt pierwszym, dnia czwartego miesiąca Lutego, w Warszawie, od najjaśniejszego króla iego mości, Zygmunta Augusta, przywilej na własność młynów, w gróntach miejskich na rzekach i rzeczках, w koło miasta płynących, przez mieszczan wystawionych, pozyskało. Który to przywilej przez najjaśniejszego króla iego mości, Stefana, w roku tysiąc pięćset siedmdziesiąt szóstym, dnia dwudziestego miesiąca Pazdziernika, w Toroniu, na sejmie walnym koronnym, potwierdzony, autentycznie z xiąg metryk koronnych wyięty, co do słowa przepisując, tak onego osnowa. Stanisław August, z Bożej łaski król polski etc. etc. oznajmujemy niniejszym listem naszym, wszem w obec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż znajduje się w archiwum metryki koronnej xiążka aktów ruskich, do woiewodstw: Kiiowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego i Czerniechowskiego ściągających się, literą C oznaczona, a w niej, na karcie czterdziestej osmej, potwierdzenie przywileju, mieszczanom Kaniowskim służącego, w osnowie następującej: Stefan etc. Oznajmujem sim naszym listom w pospolitości i każdemu z osobna, komu to wiedati należy, teper i na potomnyie czasy: bili nam czołom wojt i wsi mieszczanie mesta naszego Kaniewa, i pokładali pered nami list korola jeha miłosti swiatobliwoie pamiet i Zyhmunta Auhusta, prodka naszoho, na pergamene pisany, za pieczatiu koronnoju, kotorym jeha korolewskaia miłost im młyniki, poblizu i około mesta Kaniewskoho, pierwej do łaski jeha miłosti hospodarskoie i do inszoho zastanowienia danyie, jako to na listie z podpisom ruki jeha korolewskoie miłosti za pieczatiu wielikoiu oni i teper pokazuiut, z postanowienia rewizorskoho, ze wsim na wiecznost daty raczyt; czoho dej oni, jako zdawna, tak i teper w spokojnom derżaniu i używaniu sut, i prosili nas, abychmo ich przy onych młynikach z pomienionoiu daninoju prodka naszoho zostawiwszy, to im listom naszym utwierdili, a tak my, onoho prywileiu ohledali i jeha wysłuchali, a widiaczy byty cely i w niczom nienaruszony, weliliśmo jeha od słowa do słowa w seś nasz list wpisaty, i tak sia w sobi maiet:—Zyhmut Auhust, z Bożoy łaski korol Polski, wieliki kniaź Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żomojtski, Inflantski i innych pan i dedycz, oznajmujem sim naszym listom wsim pospolitie i każdemu z osobna, komu kolwiek budet potreba toho wedaty, albo słyszaty, niniesznym i na potym buduczym: bili nam czołom wojt i wsi poddanyie naszy, miasta naszego Kaniewskoho, i pokładali pered nami list ruski, z podpisaniem ruki naszoie, za pieczatiu wielikoho kniazstwa Litowskoho, sprawy urożonoho Iana Mikolajewicza Hayka, marszałka i pisara naszoho, hdie piszet, iż to kotoryie

młyniki tam w Kaniewie, poblíž i około mesta tamosznoho pobudowanyie, kotorych oni z dawnych czasów używali, w pustie leżacyie, z czoho nam, Hospodaru, tak i starostie tamosznomu płatu nikotoroho nie bywało, My, z łaski naszoie hospodarskoie, a za daniem nam około toho takowoież sprawy i przyczynoju w tom za niemi urożonoho kniazia Michała Wiszniowieckoho, starosty Czerkaskoho i Kaniewskoho, także za prozboiu ich samych, zo wsim na wsie im jeśmo do woli i łaski naszoie krolewskoie i do inszoho postanowienia, ktoroie tam w Kaniowie, za rozkazaniem naszym wdiełano byty mieło, dali; i powiedili pered nami, iż dej oni, za tymto listom naszym, pomienienye młyniki aż do sich czasów spokojnie derżały i używały; to pak tych czasów urożonyie: Mychajło Myszka Warkoski, sprawca wojewodstwa Kiiowskoho, starosta Homelski, Szczasny Harliński, choruży Kiiewski, a Ian Bystrykowski, dworanim nasz, rewizory, na rewidowanie pożytków naszych i dla innych wszelakich spraw do zemli Kiiewskoie ot nas zosłanyie, buduczy na rewizyi w zamku naszym Kaniowskom, a czyniaczy poradok i postanowienie w mieście tamosznym, za okazaniem od nich toho listu naszoho, prawa ich na młyniki prereczonyie rewizorowie nasi ohladali, w czym wydiaczy byty recz słusznuii i prystojnuii, zwłaszcza wziawszy wedomost od kniazia starosty Czerkaskoho i Kaniewckoho, tak też i od inszych ludej o welikom ubostwie i zniszczenyi tych mieszczan Kaniewskich, kotore od nepriateli naszych, pogaństwa Tatar, czastokrot w ludiech, bydle i wo wsiakich żywnostiach prymaiut, wierchu opisanyie młyniki Kaniewskie, na wieczność zo wsim pry nich zostawili, na szto im list za pieczatny swoimy, wypisawszy na nim toie postanowienie swoje, dali; kotory oni peréd nami pokładali, biuczy nam czołom, abychmo łasku naszuii hospodarskuii nad nimi pokazali, a to im na wiecznost listom naszym utwierdili; a tak my, z łaski naszoie hospodarskoie, na czołom (bitje) ich to jeśmo uczynili, a zachowuiuczy ich pry perwszoi daninie naszoi i baczuczy teper na takowoie ubostwo, zniszczenie i szkodę ich, ktoroie terpiat na toj Ukrainie od pogaństwa Tatarów, wodle postanowienia i listow wyżej pomienionych rewizorów naszych, tyie młyniki, poblíž i około mesta Kaniewskoho leżacyie, tamosznym mieszczanom naszym utwierżaiuczy, to pry nich zostawuiem; maiet wojt i wsi mieszczanie naszy Kaniewskie onyie młyniki, tam w Kaniewie zo wsim, iako sia zdawna i na seś czas w sobie maiut, derżaty i używaty wiecznymi czasy nieporuszno, a w tom im perekazy i szkody nikotoryie uriad nasz i nikto inny diełaty i niczym sia do toho najmniej wstupowaty nie majut wieczno, i na to dali jeśmo wojtu i wśim mieszczanom Kaniowskiu seś nasz list; do ktoroho, na twerdość toie reczy, pieczat nasz

korony polskoie prywesyty ieśmo rozkazali. Pisan w Warszawie, dnia czetwer-
toho, mesacza Fewrala, let Bożoho Narożenya tysiacza piatsot semdesiat
perwoho, panowania naszoho roku sorok perwoho, Franciscus Kراسиński,
regni Poloniae vice-cancellarius. Sprawa wielebnoho kniazia Franciszka
Krasinskoho, proboszcza Płockoho, archidyakona Warszawskoho etc. a
królestwa Polskoho podkancleroho. I z łaski naszoie hospodarskoie to im
sim listom naszym potwierzaiem: maiut wójt i mieszczenie kaniowskiie prere-
czonyie młyniki zo wsim, wodle toie wyższej w sem listie naszom wpisanoie
daniny korola jeho miłosti Zyhmunta Auhusta, spokojnie derżaty i używaty
nieporuszono wiecznemi czasy, i na to dali ieśmo im seś nasz list; do ko-
toroho, na umocnienie reczy wyżej opisanoie, i peczat naszu prytisnuty
ieśmo weleli. Pisan w Toruniu, na sejmie walnom koronnom, let Bożoho na-
rożnia tysiacza piatsot siemdesiat szostoho, miesiaca Oktobrá dwadcatoho
dnia. Stephanus rex. Ławrin Piasoczyński pisarz. Który to przywilej My
wypisać i stronie żadaiącej autentycznie wydać dozwolili, na co, dla lep-
szej wiary, pieczęć koronna jest przyciśniona. Dan w Warszawie, dnia os-
mego miesiaca Października, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt
pierwszego, panowania naszego dwudziestego osmego roku Za sprawą i
i przełożeniem I. W. I. X. Hugona Stomberg Kołłontaja, podkanclerzego
koronnego, kanonika katedralnego krakowskiego (L. S.) Hugo Kołłontaj,
P. Kor. m. p. Cypryan Sowiński, kancellaryi większej koronnej metrykant.
Potem tysiąc pięćset siedm dziesiąt szóstego roku, dnia dwudziestego siod-
mego miesiaca Listopada, w Toruniu, przywilej króla jegomości Stefana na
rzecż tegoż miasta wydany, przy posiadaniu dawnych własności terrytorial-
nych też miasto zachować zalecający, w lustracyi roku tysiąc sześćset trzy-
dziestego szóstego zaaktykowany; z której tenże przywilej przepisuiąc, takie
onego brzmienie: Stefan etc. etc. Kniaziom, panom, wojewodom, kasztelanom,
kniehinom, starostom, dzierżawcom, namieśnikom i urzędnikom, wdowom, zie-
mianom i dworzanom naszym i inszym, tak duchownego, iako i świeckiego
stanu ludziom, tym, którzy imiona i przyległości swoje ku Kaniowu maią.
Tych czasów przysyłali do nas słudzy zamkowi, także wójt i wszyscy pod-
dani nasi, mieszczenie Kaniowscy, obciążliwie żałuiąc się nam o to, iż oni
przed tym zdawna mieli wolności przy zamku i mieście naszym Kaniowskim,
z icdnej strony po Biało-Cerkiew, na drugą stronę ku Kijowie po *Tawan*
i aż po *Puwoł* ziemie pachać, na wchody chodzić, pasiekami stać, zwierze
wszelkie, ryby w rzekach i ieziorach łowić, nieziednoczone (sic); tam w
gróntach naszych zawżdy w spokojnym używaniu byli, ale też i na grónt-
tach waszych: xiężych, pańskich, szlachtskich wolne wchody maiąc, w lesiech

zwierz wszelki i w rzekach ryby włokiem, kuda (sic) ku pożywieniu swemu ławiali, a teraz, nie tylko na gróntach swoich, ale na własnych gróntach naszych i uróczykach tym poddannym miasta naszego Kaniowskiego spokojnego używania ziemi, łowienia zwierz, ryb, pasiek i wszelkich pożytków zabraniecie, kunicę na nich bierzecie i inne krzywdy, grabieże ustawiczne, czynicie; i bili czołem, abyśmy im takowej krzywdy i uciśnienia czynić nie dopuścili, w tym ich podług dawnego zwyczaju i obyczaju zachować kazali; i będzie li tak, jak oni nam żalowali, ieśli się tam takowe krzywdy od was dzieją, tedy my, iako własności naszej przestrzegając, rozkazaliśmy staroście Czerkaskiemu i Kaniowskiemu, kniaziowi Michałowi Wiszniowieckiemu, tego bronić i od nas przestrzegać, iakoż i wam przykazujemy, abyscie, o tym wiedząc, w grónty i ziemie naszą własną Kaniowską niwczym się nie wstapowali, i nliakich pożytków sobie z nich nie przywłaszczali, i kunic na nich nie brali; a osobliwie, będąci ci poddani nasi na gróntach waszych, iako się wyżej pomieniło. wchody wolne miewali, żeby i teraz takich wchodów, to iest: w lesiech—łowienia zwierz wszelkiego i w rzekach—ryb włokiem i kuda, dla pożywienia ich dobrowolnie dopuścili, i we wszystkim się ku nim według obyczaju starodawnego zachowali, tak, iakoby oni tam więcej ukrzywdzenia z żadnej strony w gróntach naszych nie cierpieli i nam, hōsodarowi, przez to żalobami swoimi nabechnania żadnego nie działali koniecznie. Pisano w Toruniu, na sejmie walnym koronnym, lata Bożego narodzenia tysiąc pięćset siedmdziesiąt szóstego, miesiāca Nowembra dwudziestego dnia, panowania naszego pierwszego roku. Na własne ukazanie króla jego mości. Znowu tysiąc pięćset ósmdziesiąt pierwszego roku, dnia siedmnaśtego miesiāca Marca, w Warszawie, reskrypt tegoż króla do urodzonego Aleksandra xięcia Wiszniowieckiego, Czerkaskiego i Kaniowskiego starosty, wydany, aby mieszczanom kaniowskim w prawach i gróntach ich krzywdy nikomu czynić nie dopuszczał i insze grónta ich, których na pięć mil wkoło Kaniowa ab antiquo mieli, prawem a nullo jure occupatoribus windykował, także i w łowieniu ryb, zwierz, stawienia pasiek, według dawnej wolności nikomu przeszkody czynić nie pozwał, zalecający, w lustracyi roku tysiąc sześćset trzydziestego szóstego w teże treści opisany. Tysiąc sześćset szesnastego roku lustracyą starostwa Kaniowskiego, z archiwum skarbu koronnego wyięto, okazującą, że toż miasto z całym starostwem przez Tatarów, Moskalów, Kozaków i wojsko kwarcianne było spustoszone, i że w tym mieście znajdowało się domów mieszczzańskich sto sześćdziesiąt, żadnego podatku ani czynszu staroście nie opłacających, prócz służby wojennej i kołedy dla pōdstarościęgo—pō groszy pietnaście na rok z domu iednego

dających; zaś domów kozackich, w tymże mieście mieszkających i równo z mieszczanami futory posiadających, i grónta miejskie zarabiających, znajdowało się tysiąc trzysta czterdzieście; oraz że w ten czas żadne wsie do starostwa należące nie znajdowały się, oprócz futorów miejskich, zaświadczaiącą. Tysiąc sześćset dwudziestego drugiego roku podobnież lustracją, toż miasto Kaniów, nad rzeką Dnieprem w miejscu górzystym położone, którego część iedna leży na górze, a druga na dole, w koło polami ostawione, domów osiadłych mieszczkańskich sto czterdzieście, a kozackich tysiąc pięćset, krórzy powinności żadnych nie odbywali, mające, pożytki zaś wszystkie, tak z gróntów jako rzek, że dla siebie obywatele miasta tego wynajdywali i z innych własności miejskich korzystali, wzmiankującą. Tysiąc sześćset dwudziestego osmego ieden i tysiąc sześćset dwudziestego dziewiątego roku drugi rejestra sześciu poborów, z mocy konstytucyi roku tysiąc sześćset dwudziestego osmego uchwalonych, najprzód w grodzie Żytomirskim, potem w więgach grodzkich łuckich, w roku tysiąc sześćset trzydziestym pierwszym, dnia trzeciego miesiąca Maja, oblatowane; miasto Kaniow bydź miastem wolnym, królewskim, pobór łanowy i lasowy opłacaiaącym ante hosticum, dowodzący. Tysiąc sześćset trzydziestego szóstego roku lustracją ostatnią, ante hosticum sporządzoną, powyższe przywileia króla jego mości Stefana, miastu temu dane, zapisane, w sobie mające, niemniej protestacją od tegoż miasta takowa, że wiąże Ianusz Ostrogski, kasztelan Krakowski, starosta Kaniowski, prawo oryginalne magdeburskie, jako i na własność gróntów od królów ich mościów nadane, temuż miastu gwałtownie odiał i zabrał, w akta lustratorskie zapisują. Gdy zaś toż miasto przez wojnę w roku tysiąc sześćset czterdzieście osnym zaczęta, a dopiero przez traktat moskiewski, tysiąc sześćset ośmdziesiąt szóstego zawarty, ukończoną, zupełnie było zniszczone i różne swe przywileia i nadania, tak przed unią, jako i ante hosticum od poprzedników naszych, królów ich mościów, pozyskane utraciło, tedy, chcąc znowu do pierwszej wrócić się bytności, w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszym dnia dwudziestego miesiąca Lipca, w Warszawie, od najjaśniejszego króla jegomości, Jana Kazimierza, przywilej pozyskało, który w słowo od słowa przepisując, takie onego brzmienie. Stanisław August etc. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem w obec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż znajduje się w archywm metryki koronnej, pomiędzy aktami koronnemi, do wojewodztw: Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego i Czerniechowskiego ściągającemi się, po rusku pisanemi, wiązka tych że aktów koronnych, literami S. B. oznaczona, lat kilka w sobie zawieraiąca, częścią po rusku, częścią po polsku pisana, a w niej na karcie

setnej trzydziestej dziewiątej przywilej, miastu Kaniowu służący, pod aktem niżej wyrażonym zapisany, który tak się ma. Działo się w Warszawie, w peniedziątek, w dzień S. Piotra w okowach, to iest dnia pierwszego miesiąca Sierpnia, roku pańskiego tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszego, za sprawą i przełożeniem JW I. X. Mikołaja na Prażmowie Prażmowskiego, biskupa Łuckiego i Brzeskiego, najwyższego kanclerza koronnego, opata Sieciechowskiego. Jan Kazimierz etc. Oznajnujemy etc. Należy i to do rządu naszego, królewskiego, aby wszystkie w państwie naszym miasta, iako w najlepším porządku zostawały i wszyscy w nichże obywatele a poddani nasi za prawami swemi, od najjaśniejszych antecessorów naszych, i od nas samych onym nadanemi, bezpiecznie żyli i mieszkali, a że po wszystkiej koronie naszej poddani nasi, w miastach, miasteczkach mieszkający, prawem magdeburskim szczycą się i sadzą, przez co i sprawiedliwość święta i między ludźmi różnego stanu, kondycyi, zgoda i miłość pomnażać się zwykła, chętnieśmy się do pokornej obywatelów miasta naszego ukraińskiego, Kaniowa, suppliki i proźby przez szlachetnego Jana Lyzohuba, półkownika naszego kaniowskiego, do nas wyniesionej, skłonili, nadając pomienionemu miastu i w nim teraz i na potym będącym obywatelom prawa Magdeburskie. Jakoż nadaliśmy tym przywileiem naszym z dobroczynnej naszej łaski, odrzucamy przeto wszystkie, w tym mieście pod ten czas uzurpowane, prawa polskie i ruskie, tudzież zwyczaie, i inne wszystkie wymyślne wynalaski, któreby miały cokolwiek prawu Magdeburskiemu uwłaczać; odłączamy przytym wszystkich, w pomienionym mieście naszym Kaniowie, obywatelów i mieszkańców, teraz i na potym będących, od wszelkich innych sądów grodskich, ziemskich i ich sędziów juryzdykcyi, tak, że we wszystkich swoich sprawach kryminalnych i nie kryminalnych przed żadnemi sądami i sędziami pomienieni mieszczanie kaniowscy i ich sukcesorowie nie będą się powinni sprawować, ani stawać, tylko przed burmistrem, albo wojtem samym, s porządku sobie obranemi, według opisu prawa magdeburskiego; których my burmistrzów, wojtów tym przywileiom naszym approbuujemy wiecznemi czasy. Chcąc tedy pomienionych obywatelów kaniowskich i sukcesorów ichże pełniejszą łaską naszą obdarzyć, postanowiamy okrom innych, które mają, dwa jarmarki w roku w pomienionym mieście odprawiać; ieden na Spasa, drugi na pilipowe zapusty, trzeci na Mikołaja świętego. Targi zaś, według zwyczaiu, w którykolwiek dzień wolno im mieć i odprawiać, tak iednak, aby było wolno wszelkiego stanu i kondycyi ludziom, jako na jarmarkach, tak na targi przyjeżdżać i wszelkie swoje towary przedawać, odmieniać, inne kupować i różne rzeczy pocziwe i przez prawo pozwolone

czynić bez wszelkiej przeszkody teraz i potym będących dzierżawców, ich administratorów i namiestników. Chcemy przytym mieć po dzierżawcach naszych kaniowskich, teraz i na potym będących, aby żydom ani żadnym obcym ludziom młynów, gorzałki i przewozów nie arędownali, okrom samych obywatelów miasta Kaniowa; a jeżeliby się który takowy człowiek znalazł, żeby pomienionych mieszczan usiłował podkupić, albo też ten przewóz, młyny, gorzałkę chciał trzymać, tedy ten powinien będzie dać do skrzynki miejskiej tysiąc złotych wprzód, aniżeli jaki kontrakt z dzierżawcą terazniejszym i napotym będącym zamknie. Nadaemy przytym temuż miastu naszemu na potrzeby miejskie młyn wojtowski, na krynicy, przez pośrodek miasta idącej, do którego młyna żaden dzierżawca tameczny należeć nie ma. Co do wiadomości wszystkim, a mianowicie urzędom grodzkim i miejskim, iako i wszystkim miasta naszego Kaniowa obywatelom, teraz i napotym będącym, podaiemy, rozkazując, aby, iako inne urzędy i sędziowie ich żadnej do mieszczan pomienionych nie mieli jurysdykcji, tak też pomienieni mieszczanie kaniowscy spokojnie pod prawem magdeburgskim żyli i mieszkali, sądy swoje zawsze odprawowali, dekreta ferowali i one w księgi wpisywali, appellacyi do Nas wszystkim nie zbraniali, według prawa i zwyczaju, zachowanego w tamecznych miastach. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisaliśmy i pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dwudziestego miesiąca Lipca, roku pańskiego tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszego, panowania królestw naszych: polskiego czternastego, a szwedzkiego trzynastego roku. Jan Kazimierz, król, (miejsce pieczęci zawieszanej wielkiej koronnej), Jan Ignacy Bąkowski, podkomorzy Chełmiński mp. Który to przywilej, jako się w rzeczonyj książce znajduje, by wypisać i stronie potrzebującej autentycznie wydać, dozwoliliśmy. Na co dla lepszej wiary pieczęć korona iest przyciśniona. Dan w Warszawie, dnia szóstego miesiąca Pazdziernika, roku pańskiego tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmego, panowania naszego czternastego roku. Jan Borch, podkanclerzy koronny. Za sprawą i przełożeniem J. W. imć pana Jana Hrabi Borchy, podkanclerzego koronnego, Człuchowskiego etc. starosty, Jan Słomiński, metrykant koronny, J. K. Mości sekretarz, (miejsce pieczęci mniejszej koronnej). Których to wyżej wyrażonych przywilejów i nadań: naprzód przez konstytucją roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego, pod tytułem „wdzięczności najjaśniejszemu królowi jegomości“; powtóre przez konstytucie sejmu terazniejszego względem starostw Nam, królowi, w dziedzictwo powyższą konstytucją oddanych, zaszło potwierdzenie i forum w sądach assessorskich koronnych, w czasie tych że przywilejów naruszenia ostrzeżenie pozyskało; zaczym suplikowano nam iest,

abyśmy z mocy najwyższej naszej zwierzchności, która nam prawami kraio-
wemi dozwolona iest, i na fundamencie konstytucyi, na sejmie terazniejszym
pod osobnemi tytułami: primo „miasta nasze królewskie wolne w państwach
rzeczypospolitej“; secundo „urządzenie wewnętrzne miast wolnych rzeczypos-
politej“; tertio „kommissia policyi“ quarto: „ostrzeżenie względem exekucyi
prawa o miastach naszych dawniej królewskich, a teraz wolnych rzeczypospo-
litej“ postanowionych, któremi nie tylko dawnym miastom przywileia, ieśliby
one zaginęły, odnowić, ale nawet, gdyby iakowa osada, z ludu złożona, dała
siedlisku swemu przystojną postać miasta, tedy onej nowy przywilej loka-
cyny z nadaniem ziemi i praw miejskich wydać, Nam, królowi, moc zosta-
wiona; miasto zaś wolne Kaniow, gdy nie tylko znaczną osadę, z ludu wol-
nego złożoną, ale i starożytną swoją lokalną byłość i własność dziedziczną
swej lokacyjnej ziemi miejskiej i inne swobody miejskie, własności młynów,
propinacyi, powyższemi przywilejami, popisem i lustracjami dowodzi; i aby
prawa, o miastach zasze, tudzież szczególne tegoż miasta przywileja odno-
wić i od ciężarów lustracyami, niesłusznie na toż miasto włożonych, wyzwo-
lić, do wolności i prerogatyw, innym miastom wolnym właściwych, przywró-
cić one raczyli; do której proźby, ile na prawie zagruntowanej, My, król,
łaskawie się skłoniwszy, a do wyżej wzmiankowanych konstytucyi i szcze-
gólnych tego miasta przywilejów stosując się, chcąc przerzeczone miasto
wolne, Kaniow, do pierwszej zwrócić byłości i one wolnym ludem, handle
i rzemiosła sprawującym, pomnożyć, ztąd toż miasto do dobrego bytu i po-
rządku przyprowadzić, a pomnażające się z czasem dochody rzeczypospo-
litej zwiększyć, od ciężarów, z przywilejami onego niezgodnych, jako miasto
wolne wyzwolić, przerzeczone miasto Kaniow, za miasto wolne uznawszy,
wszystkich obywatelów w tym mieście, tak teraz osiadłych, jako i napotem osia-
dać mających i do prawa się miejskiego wcielających, za ludzi wolnych, ziemię
lokacyjną, w obrębie tegoż miasta położoną, przez mieszczan, przedmieszczan i
obywateli tegoż miasta osiadłą, ich domy, place, ogrody, łąny, niwy, futory, za-
rosła, łąki i wszelkie osady w gruntach starożytnych, lokacyjnych tegoż
miasta znajdujące się, nienaruszając bynajmniej, o granicę z kimkolwiek
by mieć mogło, i całe tegoż miasta territorium, jakie do niego prawnie
należy, własnością dziedziczną tegoż miasta i mieszczan chrześcian być
uznaniemy, a wszystkich obywateli nadmienionego miasta Kaniowa, bądź
miejskiego urodzenia, ludzi prowadzących handle lub rzemiosła, rolnictwem
bądź szynkiem bawiących się, lub z jakiego kolwiek przemysłu żyjących
i w tym mieście tak teraz possessie mających, jako i napotem nabydź
one mogących, jakiego kolwiek byliby dostojenstwa, urodzenia, professyi,

lub kunsztu, juryzdykcyi miejskiej i magistratowi miejscowemu, oraz równym podatkom i wolnościom podległemi mieć chcemy; niemniej przerzeczony miasto Kaniów od wszelkiej juryzdykcyi: ziemiańskich i zamkowej, teraz starościńskiej, a potym przyszłych dziedziców starostwa Kaniowskiego, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmujemy; i że żaden z obywateli tegoż miasta w żadnej sprawie przed innym ani zamkowym starościńskim, czyli przyszłych dziedziców, odpowiadać nie będzie, tylko przed sądem lub urzędem miejskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach wolnych postanowionego, przez osiadłych w tym mieście obywateli obranym, sądzić się ma, stanowimy. A gdyby ktokolwiek dekretem sądów miejskich miasta Kaniowa mniemał się być uciążonym, tedy do sądów appellacyjnych, w mieście stołecznym Żytomierzu prawem sejmu terazniejszego dla miast wolnych tegoż wojewodstwa za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych assessorskich, koronnych, podług gatunku spraw, w prawie wymienionych, appellować będzie mocen. Magistrat zaś, sądy i urzędy miejskie z urzędu i sądenia, jako też całe przerzeczony miasto Kaniów nie gdzie indziej, iak tylko przed nami i sądem naszym, assessorskim, koronnym, lub komisyją policyi obojga narodów w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będzie winno. Żeby zaś tak sam magistrat, jako i sąd miejski miejscowy znaku na pieczęciach do dzieł urzędowych używać mógł i udzielonym toż miasto szczyliło się herbem, nadaliśmy onemu, ile pogranicznemu, za herb męża zbrojnego, z kopią na górze stojącego, jaki się tu odmalowany widzieć daie. Jakie zaś daniny z lokalnego obrębu grontów miejskich miasta Kaniowa podług prawa należeć okażą się, te wyrokiem sądów naszych, assessorskich, koronnych w exekucyi prawa, w tej mierze na sejmie terazniejszym postanowionego, w opłacie pieniężnej zadecydowane zostaną, takowe magistrat od obywateli miasta wybierać, i tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i kwity z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie; oprócz zaś takowych danin gruntowych, iakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczypospolitej wnosić też miasto będzie obowiązane. Wszelkich religij i wyznań chreścianańskich ludziom wolnym, tak krajowym, jako i zagranicznym, wolność w tym mieście osiadania, cerkwi i kościołów budowania i prerogatyw miejskich używania dozwolamy, innych oraz swobód, wolności i zaszczytów, jakie prawami krajowemi miastom wolnym dozwolone są i jakowemu zarządzaniu władzom najwyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz jakowe prerogatywy, tak z praw krajowych, iako i prawa miejskiego, magdeburskiego wynikające,

miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Kaniów i jego obywatele uczestnikami mieć chcemy, wolnego obierania magistratu podług prawa temuż miastu dozwalamy, i onemu rząd i sąd wolny w tym mieście sprawować winny poruczamy; i aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywilej niniejszy, ręką naszą własną podpisany, pieczęcią koronną ztwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dziewiątego miesiąca Czerwca, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, panowania naszego dwudziestego osmego roku. U tego przywileju, w oblatę podanego, podpis najjaśniejszego króla przy pieczęci wielkiej koronnej w te słowa: Stanisław August, król (L. S.) Dyploma prawa i przywileje miasta wolnego Kaniowa, w wojewodstwie Kiiowskim leżącego, odnawiające, Ignacy Janiszewski, pieczęci wielkiej koronnej sekretarz. Cancellariatu illustrissimi, excellentissimi domini, domini Hyacinthi comitis Nałęcz a Małachowce Małachowski, supremi regni cancellarii, Radzycensis, Grodecensis, Sannicensis etc. capitanei. Sigillatum est in actis. Suscepta zaś akt wydziałowych żytomirskich takowa: roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, dnia trzydziestego Czerwca, osobiście stawiający szlachetny Samuel Sokołowski, sędyk i obywatel miasta rzeczypospolitej wolnego Kaniowa, przywilej renowacyjny, na miasto wolne Kaniow od najjaśniejszego monarchi, pana naszego, Stanisława Augusta, króla polskiego, na wolność dany, na papierze pergaminowym ceny czerwonych złotych trzech stopowanym, pod numerem siedmdziesiąt drugim napisany, podpisem ręki najjaśniejszego pana, przy pieczęci, na massie czerwonej, w puszcze blaszanej, na sznurku iedwabnym, karmazynowym zawieszanej, wyciąsiony, zatwierdzony, w oprawie czerwonej, skurzaney, do akt sądu apelacyjnego wydziału miasta Żytomierza dla zapisania podał. Przyjąłem Benedykt Niedobitek Poczętowski, SS. A. W. Z. W. W. W. K., przyzyciaczy. Który to przywilej, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do ksiąg niniejszych ziemskich powiatu Bohusławskiego jest zapisany. — Jakub Kałański podsędek.

Книга земель, записован и поточная, Богуславскаго уезда, годъ 1798, № 3533. Листъ 1071.—1087.

XXII.

Грамота короля Генриха, разрѣшающая землянину Яцку Бутовичу построить замокъ въ его имѣнии, Брусловѣ, переименовать оное въ мѣстечко, установить въ немъ ярмарки и торги и. т. п. 1574, Марта 29.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Września dwudziestego dziewiątego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Radomyńskiego, na extra kadencją złożone, od dnia dwudziestego osmego miesiąca y roku, wyż na akcie wyrażonych, w Radomyślu sędzić się zaczęte, przedemną, Danielem Włochowiczem, podsędkiem ziemskim powiatu Radomyńskiego y xięgami ninieyszemi, ziemskimi, radomyńskimi osobiście stawiający wielmożny Erazm Dybowski, R. Z. P. R., przywiley, od najjaśniejszego Henryka, króla polskiego, wielmożnemu jego mości panu Jackowi Butowiczowi, na erygowanie zamku w mieście Brusyłowie y także jarmarki y targi dany, przez sekretarza koronnego podpisany, na pargaminie, w ruskim dialekcie ze sznurkiem iedwabnym, na którym pieczęć zawieszona znać była, z przyszytym arkuszem papieru stemplowanego, trzydziesto kopijkowego, do akt ziemskich powiatu Radomyńskiego w oblate podał w te słowa: Henryk, z łaski Bożey król Polskij, wielkiy kniaz Łytowskij, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żamoitskij, Kijewskij, Podolskij, Iuflandskij, pan y kniaża, Andewsky, Borboński, Kalwerneński, hrabia w Marchyi w Zorestewisty (sic), w Rowexenzu i Montefiorte, oznaymujemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu to widaty należy, nyniesznym y napotom buduczym: powedał przed namy urożony Jacko Butowicz, zemenin powitu Kijewskoho, iż on na własnym hrunte swoim, w zemły Kijewskoy łożaczom, menowyte Brusyłowe, nad rekoju Zdwizdenem, na szlachach tatarskich, ku pożytku swojemu a inszym mnohym, imenam y sełam hospodarskym y też inszym panam szlachetnym y wszemu innomu kraju, ku wełykomu a spokoynomu ubespeczeniu ot nepriyatela, pohaństwa, tatar, choteczy założyty y zbudowaty nakładom y kosztom swoim zamok, y mesto osadyty, y bił nam czołom, abyśmo łasku naszu hospodarskuju wczynyły, iemu toho dozwoływszy, jarmarki y torhy wolnyie nadaty, korcmy budowaty y w nych szynki wszelakie mety dozwołyły; a tak my, baczaczy, iż on ne dla pożytku swojego, aże dla oborony tomu kraju ony zamok swoim kosztom zbudowaty choczet, tohdi na to

łaskawe pozwoływszy, dopuskajem takż y tym łystom naszym pozwalajem, zamok na hrunte ieho własnym, Brusyłowe, nad rekoju Zdwyżdenem, zbudowaty y pry nem mesto ludmy wolnyiny y innymi wsiakimy prychożymy osadyty, w ktorom meste nadajemo jarmarki dwa: odyn na deń narożenia Syna Bożeho, misiaca Dekabra dwadcat piateho dnia, a druhy na deń Swiatoho Nykołaja, misiacia Maja dewiatoho dnia; kotoryje jarmarki imijut byty wolny od wsich podatków naszych czrez dwi nedili, a torh w każdy tyżeń w ponedełok ustanowlajem; y dajem wolnocy w tom mesteczku korcmy budowaty y wszelakije trunki, ku pytyju należaszczyie, derżaty y pożytki wsiakije sobi ottol pryobszczaty, y prymnożaty; a kapszczyzn z tych korcjom y meszczan do skarbu naszego dawaty y żadnych powinnocy z nych połynty ne majut; y tojey wołnocy, jemu ot nas, hospodara, dannoje, on sam, zona, dity y potomkowe ich wsy za tym łystom naszym majut wżywaty nyczym neporuszno wecznymy czasy, potomu, iako y inszyi kniazy, panowe, obywately państwa naszego, korony Polskoie y wełykocho kniazstwa Łytowskoho y stolicy zemly Kijowskoy takowyie wołnocy zdawna wżywajut. I na tojesmo dały Jacku Butowyczu toy nasz łyst, do ktoroho, na sredstwo (sic) y twerdost toje reczy, peczat nasz koronnuju prywesyty iesmo rozkazały. Dan w Krakowe, na soyme walnom koronacyi naszoy, dnia dwadcat dewiatoho misiaca Marca, roku ot narożenia Syna Bożeho tysiacza piatsot semdesiat czetwertoho, a panowania naszego roku perwoho, pry bytnocy panów rad naszych koronnych y wełykocho kniazstwa Łytowskoho, duchownych y świeckich: Jakuba Uchanskoho, arcy—byskupa Gnieznenskoho; Stanisława Sztomoskoho, arcy—byskupa Lwowskoho; Franciszka Krasinskoho, Krakowskoho; Stanisława Ternawskoho, Kijewskoho; Adama Konarskoho; Poznanskoho; Petra Myszkowskoho, Płockoho; Woytecha Starozrebskoho, Chołmskoho; Dyonyzyia Siżysnawskoho, Kameneckoho—byskupow; wielmożnych y urodzonych: Sebestyana z Melca, kasztelana Krakowskoho; Iana Żyrma z Dubrowicy, Krakowskoho, marszałka koronnoho; Mykołaja Radywyła, kniażaty na Dubnikach y Borsztach, Wyłenskoho, kanclera wełykocho kniazstwa Łytowskoho; Petra Zborowskoho, Sendomyrskoho; Kaspra Zebrydowskoho, Kamińskoho; Jana Chodkiewicza, starosty Zmoudskoho, hetmana y hubernatora zemly Inflandskoy; Jana Służewskoho, Bełskoho; Konstantyna kniażaty Ostrowskoho, Kijewskoho; Jana Kutowskoho, Inowrocławskoho; Jazłoweckoho z Buczacza, Ruskoho; Mykołaja Kiszky, Podlaskoho; Andreja Mostowskoho, Rawskoho; Jana Działynskoho, Chełminskoho; Stanisława Ławskoho, Mazoweckoho y wice generała; Fabiana Cemy, kasztelana Gdańskoho, Mahdeborskoho, Grudenskoho; Achaceho Cemy,

Pomorskocho y Genuwenskocho—wojewod y starost; y też: Petra Czarnkowskocho Poznańskocho; Jeronima Osolinskocho, Sandomirskocho; Jana Stokyz (sic), Gneznenskocho, Jana Tenczynskocho, Woynickocho; Stanisława Herburt Gnidensztyna (sic), Lwowskocho, Droickocho y Samborskocho, żupnika ruskocho; Geronyma Seniawskocho, Sandomirskocho, Kameneckocho y Hałyckocho; Żykczy (sic) Konstowolskocho, Czyrskocho y Warszawskocho; Konstancya Koryneborta, Gdanskokocho, Pruskokocho y Magdeburskocho—podskarbieho; Stanisława ze Tranca, Peszkowy Skały, Zborskocho, y Letowskocho; Jana Herborta z Hruszewyna, Sanockocho y Premyskocho; Stanisława z Tarnowa, Czechowskocho — kasztelanów y starost; Jana Firlija z Dubrowicy, królestwa Polskocho; Jana Chodkewycza, wełykocho kniazstwa Łytowskocho; Stanisława Opalinskocho, nadwornokocho Polskocho; Krysztofa Radywyła, wełykocho kniazstwa Łytowskocho—dworu naszeho marszałkow; Walentoho Dembinskocho, kanclera koronnocho; Jeronima Buzynskocho, podskarbeho koronnocho, żupnyka Krakowskocho; Jeroznusa (sic) Dembińskocho, dekana Krakowskocho, kantora Sandomirskocho; proboszcza Sandomirskocho—sekretarow naszych; y pry bytnosty mnohych innych dihnitaruw y posłów ziemskich, na soyme koronacyi naszey, pry nas buduszczych. Dan czrez ruki wyżey menowanoho Walentoho Dembińskocho z Dembin, kanclera korony Polskocho, starosty Wartembskocho. U tego przywileju podpis ręki takowy: Walenty Dembiński, kanclerz koronny. Ktoren to przywilej, co do słowa jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, kiewskich powiatu Radomyślskiego iest zapisany.

Книга земская, записовая, Радомысльскаго уѣзда, годъ 1798, № 3555; листъ 345.

XXIII.

Грамота короля Стефана, разрешающая Литинскому державці, Станиславу Лашу, учредить мѣстечко въ имѣніи Литинѣ, устроить въ немъ свободную продажу питей и установить 2 ярмарки и торги 1578. Сентября 20.

Działo się w mieście iego królewkiej mości Winnicy, w sobotę, to jest dnia 7 miesiąca Maja, roku pańskiego 1791.

Do urzędu i xiąg niniejszych, radzieckich, wieczystych miasta Winnicy, dnia i roku w akcie wyrażonego, osobiście przyszedłszy sławetny Paweł Korecki, mieszczański Litwiński, temuż urzędowi przywilej, od najniższego Stefana, króla Polskiego, urodzonemu Stanisławowi Łaszczeni dany, dla miasta Lityna służący, z akt koronnych autentycznie wydany, pieczęcią koronną przypieczętowany i podpisany, do wpisania w akta niniejsze podał, którego osnowa jest takowa: Stanisław August, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski—oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy: iż znajduje się w archiwum metryki koronnej, między aktami koronnymi, do wojewodztw: Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego i Czerniechowskiego ściągającymi się, po rusku pisanymi, książka tychże aktów, literą E oznaczona, a w niej, na karcie 113, przywilej w tymże języku następujący—Stefan etc. Oznajmujemy tym naszym listom wsim pospolite i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, niniejszym i napotym budującym: iż my, rozmnażając dobrą wsi rzeczy pospolite państw naszych, dla lepszego pożytku skarbu naszego i potrzebniejszej potrzeby ot nepriatela, a nabożej wziawszy wiedomość ot urodzonego Stanisława Łaszczeni, derżawcy naszego Letińskiego, że to na żadnej szkodie i perekazi inszym mestom i pożytkom naszym, dozwalaiem mesto w imieniu Letinie ludmi wolnymi i remeśnikami osaditi i fundowati, i w tom imieniu Letinie jarmarki dwa w każdy hoł: odyu na deń światoho Petra w okowach, miesieca Awhusta perwoho dnia, a drugi na swiatych Simona i Iudy, miesiaca Oktobra dwadziat osmoho dnia, a torh w każdy tydeń w poniedelok ustawlaiem; ktomu karczmy wolnyie: medowyie, piwnyie horełczanyie i inoho wsiakoho pitia tam mieti, także i wsiakimi kuplami, wedle zwykłego obyeczaju, bez szkody pożytków naszych, szynkowati, prodawati i kupowati dopuszczajem. I wzo na tyie jarmarki, do toho miesta Letyna, wolno budet wsim obywatelom państw naszych, chrestianom, żydom i kupcom cuzoziemskim, zo wsiakimi zwykłymi kuplami i towary swoiemi, przyjeżdżajuczi, torhowati, prodawati i kupowati, płatiaczi zwykłoje myto torhowoie ot towarów swoich bez obtiaźliwosti swojeje, okrom wsiakoho perekazy hołownoho myta naszego korolewskiego i pożytków naszych. W ktorom osażeniu mesteczka i takowoi wolnosti Stanisław Łaszczeni i potom buduczynie derżawcy nasz tamosznye wo wsiem podłuh prawa i zwyczaju pospoliteho zachowati i sprawowati sia majut prikladom tym, jako sia w iaszych takowych mestach naszych korolewskich i salachetskich używanie takowoi wolnosti i poradok

słuszny zachowuiet. Dla czoho, na lepszoie świadectwo, tot nasz list, rukoiu naszeiu korolewskoiu podpisawszy, i pieczat naszu koronnuiu do neho pritisnuti ieśmo rozkazali. Pisan w Lwowie, leta Bożeho narożenia tisieczu piatsot semdesiat osmocho, miesieca Sentiabra osmocho dnia, panowania naszego roku tretioho. Stephanus rex. Ławrin Piesoczyński, pisarz. Który to przywilej my z teje książki polskiemii literami wypisać i stronie żądaiącej autentycznie wydać rozkazaliśmy. Na co, dla lepszej wiary, pieczęć koronna iest przyciśnona. Dan w Warszawie, dnia dwudziestego miesiāca Września, roku pańskiego tysiącznego siedmsetnego dziewiędziesiątego, panowania naszego dwudziestego siodmego. (Locus sigilli majoris cancellariae regni) M. G. Garnysz, B. L. H., podkanclerz koronny mp. *Za sprawę IW. jegomości xiędza Macieja Grzegorza na Cudowie Poraj Garnysza, Lubelskiego, Helmskiego, Bełskiego biskupa, opata kommandantarialnego Łędzkiego, podkanclerzego koronnego. Cyprian Sowiński, kancelaryi większej koronnej metrykant. Z roku 1578, konsens fundowania miasta Letina, urodzonemu Stanisławowi Łaszczowi dany. Po którego to przywileju w xięgi niniejsze zaoblatowaniu, sławetny Paweł Korecki, podaiący do akt, oryginał onego napowrot do siebie odebrał i na to podpisał się, jako następuie—Paweł Korecki, pisać nieumiejący, kładzie znak krzyża Świętego †.

Книга Винницкаго магистрата, годъ 1791—1799. № 5192, Листъ 15 на оборотъ.

XXIV.

Грамота короля Сигизмунда III, разрѣшающая Черкасскому старостѣ, князю Александру Вишневецкому, основать городъ на пустомъ урочищѣ, называемомъ Чигринъ, опредѣляющая права и обязанности мѣщанъ, жалующая званіе чигиринскаго войта черкасскимъ старостамъ и опредѣляющая какъ доходы города и войта, такъ и границы городскимъ земель. 1589. Мая 1.

Грамота короля Сигизмунда III, жалующая городу Чигрину Магдебургское право и устанавливающая 2 ярмарки и торги. 1592. Октября 15.

Грамота короля Станислава Августа, подтверждающая предъидущія права города Чигрина и расширяющая ихъ, согласно съ постановленіями позднѣйшихъ сеймовыхъ конституцій. 1792. Апрѣля 16.

Przywilej renowacyjny miasta Czehryna.

W imię Pańskie amen. My, Stanisław August, z Bożej łaski i woli na-

rodu król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kiewski, wołyński, podolski, podlaski, inflantcki, smoleński, i czernichowski.

Oznajmujemy niniejszym dyplomatem naszym renowacyjnym i konfirmacyjnym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tém wiedzieć należy, tak terazniejszego jako i potomnego wieku ludziom Przełożono nam jest przez panów rady naszój, przy boku naszym będącój, w imieniu i na rzecz szlachetnych: wójta, burmistrzów, radnych, sędziów, ławników, magistratu i porządków, oraz wszystkiego ludu miasta wolnego Czehryna, w wojewodstwie Kijowskiem, nad rzeką Taśminem, przy granicach rossyjskich: małorossyjskiej i nowo-serbskiej położonego, i pokładano przed nami: najprzód prawa ogólne, którym miasta wielkiego księstwa Litewskiego i w województwach: Kijowskiem, Wołyńskiem i Bracławskiem położone, przed wcieleniem tychże do korony podlegały, jakoto: 1557 roku, dnia 1 miesiąca Kwietnia, w Wilnie, ustawę czyli ordynację dóbr królewskich, w W. X. Litewskim położonych, przez najjaśniejszego Zigmonta Augusta, króla, przed unią W. X. Litewskiego i wcieleniem księstwa Kijowskiego, oraz wojewodstw: Wołyńskiego i Bracławskiego do korony: na wszystkie miasta i wsie królewskie, pod ten czas panowaniu i prawom W. X. Litewskiego podległe, urządzoną, z ksiąg metryk W. X. Litewskiego wyjętą, a dnia 20 miesiąca Listopada r. 1790 w księgach metryki koronnej zaoblatowaną, w której, w artykule 9 »o miastach i ich powinnościach« przepisano jest: iż miasta uprzywilejowane przywilejów swych używać powinny, a które od opłat poniższych nie były wyzwolone, tedy płacić do skarbu królewskiego były obowiązane z gruntów swych lokacyjnych w rok: z włoki gruntu przedniego—czynszu 50 groszy, z średniego—40 groszy, z podłego—30 groszy; za łoki na rok—po 12 groszy; z domów: w rynku—od pręta po półosma pieniądza, w ulicach—od pręta 5 pieniędzy, z ogrodów w mieście—od pręta półtrzecia pieniądza, a z gumienych placów na przedmieściach—od pręta jeden pieniądz; to jest od morga—trzy grosze; a inszych powinności pełnić, i stacji dawać, i z listy królewskimi ani urzędników królewskich jeździć nie były повинne. Zaś w artykule 10, »o karczynie« wyrażono jest: iż we wszystkich tychże miastach, każdemu obywatelowi wolne swych karczem i szynków mienie było dozwolone, szczególnie tylko każdy, karczem lub szynk mający w mieście, podatek »karczyna« zwany, na skarb królewski opłacać był winien, to jest: od karczmy piwnój—kopę groszy, od miodowej—kopę groszy a od karczmy gorzałczanej—pół kopy groszy monety i liczby litewskiej na każdy rok; w innych zaś artykułach inne urządzenia względem włościan przepisującą.

1564 roku, dnia 1 miesiąca Lipca, w Bielsku, na séjmie W. X. Litewskiego, przez tegoż króla na rzecz wszystkich stanów i prowincij W. X. Litewskiego wydany z tychże ksiąg niniejszy przywilój, statut ziemski dla ziem i powiatów, a zaś prawo magdeburskie dla wszystkich miast W. X. Litewskiego, wzorem miasta stołecznego Wilna, stwierdzający i potem prawa szczególne, na rzecz tegoż miasta Czehryna: na lokacyją, prawo magdeburskie i inne wolności nadane, jako to: pierwszy 1589 r., dnia 1 miesiąca Maja, w Warszawie, przywilój najjaśniejszego poprzednika naszego Zygmunta trzeciego, króla, na prośbę urodzonego starosty czerkaskiego, na rzecz tegoż miasta, uroczysszem pod ten czas pustym w stepach pustych starostwa Czerkaskiego leżącego, wydany, rzeczone miasto Czehryn lokować pozwalający, i onemu ziemię pusto leżącą na lokacyją nadający. Drugi 1592 roku, dnia 15 miesiąca Pazdziernika, w Warszawie, na séjmie walnym koronnym przywilój tegoż króla, takóž na prośbę urodzonego starosty i miasta Czehryńskiego wydany, nowo osadzonemu miastu Czehrynowi prawo magdeburskie i inne wolności nadający, obydwia ekstraktami z ksiąg metryki koronnej wypisane, konstytucyją r. 1598, volumino 2, folio 1469, pod tytułem: »approbacia miasteczek nowych«—zatwierdzone. Które to przywileja, temuż miastu służące, z ekstraktów autentycznych przepisując, takowa onych osnowa: Stanisław August, z Bożej łaski król polski, etc. etc. oznajmujemy niniejszym listem naszym, wszem wobec i każdemu zosobna, kómu to wiedziéc należy, iż znajdujĄ się w archiwum metryki koronnej akta koronne, do wojewodstw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Brasławskiego i Czernichowskiego ściągające się, po rusku pisane, a w nich następujące dla miasta Czehryna przywileja, jako to: w księdze, literą J oznaczonej, na karcie 48, brzmienia takowego: Żygmont tretij etc. Oznajmujem tym naszym listom, wsim wobec i każdemu zosobna, komukolwiek to wiedeti należy: gdy nam urodzony kniaź Alexandro Wiszniowiecki, starosta Czerkaski, Kaniewski, Korsuński i Lubecki, sprawu dał, że w starostwie naszym Czerkaskom, wo wradie jeho, niżej Czerkas, uroczysszeze i horodiszczze, nazwaneje Czyhryn, nad rekoju Teśminom jest w takim dobrom położeniu na szlachach i perewozie tatarskom, kudy tot nepryjatel zwykł w państwa nasi wchoditi i szkody welikije czyniti, na ktorom gdyby sia twierdza zbudowała i mesto zasadiko, mieło by to byt z dobrom wseje reczy pospolitoje i z pokojem onych krajew, nakoniec za czasom z pożytkom stołu i skarbu naszoho; my tyje pryczyny, nam od nieho, jako starosty naszoho ukrainskoho, podane, za skuszne pryjmuczy, umysłili jeśmo na to pozwolity. Jakož pozwolajem tym listom naszym i zakładajem tam toje mesto tym sposobom: iż wolen budet

proroczony pan starosta Czerkaski na tom uroczyszczy, Czyhrynie, hde rozumietimiet, wedle potreby, zamok zbudowati i mesto ludmi wolnymi i kupcy i remesnikamy fundowati, takze i sela, na hruntach toho uroczyszczza, na mestach poheznych, saditi: I urad wojtowski onoho mesta teperesznyj starosta i kazdy, po nim buduczy, ktoroho im za wojta wiecznymi czasy dajem, z wladnostju i prisudom, podluz prawa pospolitoho, ziemskoho majet meti, a w sudie, w pozytkach i wo wsiakich poradkach sprawowati sia, przykladom inszych takowych mest naszych ukraińskich. A budut powynni tyje meszczanie naszy Czyhryńskije proti neprijatelu kazdemu naszemu koronnemu pry starostie, wojtie swojem tamoczniem, abo namiestniku jeha, konno, zbrojno zawdy stawati i zwierchnosti jeha, jako pod czasom pokoja tak i wojny ne wylamywati sia. Kotoromu miestu, z łaski naszoje korolewakoje, hranicy tyje, jako od pana starosty Czerkaskoho nam podanyje, jesliby to ne bylo z ublizeniem prawa inszych miest i osad przylehlych, to iest: poczawszy od Taśmienia, wyszěj Czehryna w czotyroch milach, czerez pole w reku Dniepr, Dnieprom w niz do rzeczki Suły po reku Boh, a od Boha aż po hraniu Korsuńskuju, zo wsiani zemlami, hrunt, polmi, lesy, bory, haj, rekami, ozery i z stawiszczy, pasiekami, rybnymi, bobrowymi i inyani wsiakimi pozytkami. A zeby też wójt nasz Czehryński, starosta Czerkaaski, za to iż tam miestce pustcie osadit, łasku, naszu poznał, wolno jemu budet pozytki na siebie wynajdywati z uchodów rybnych, bobrowych i innoho wszelakoho zwiera i z pasieki, k tomu młyny tam budowati, a onych, takze i korezmy horełczanyje, na siebie używati; a po wyściu wolnosti na osadu, ktoruju on wedle uważania swojeho tamtomo mestcu naznaczyt, pomemany starosta nasz Czerkaaski, tak jako i wsie starostowie Cerkaskije, od nas majet dożywotnoje tyje młyny i korezmu horełczanuju do z wota swojeho budut derzati, zachowuiczy tołko nam i reczy pospolitoj moc, wladnost i rewizory tam wysyłati, i szto budet z dobrom pospolitym stanowiti; osobliwo też to warujuczy—aby sia tam biehunowie z miest i sioł naszch ne perenosili. i jesliby przszli, perechowywani ne byli i wolnostej zadnych z mieszczany tamoszaymi ne używali. Meszczanie i ludi mesta onoho na pola choditi ne majut bez dozwołenja hetmana koronnoho, tak i nikoho wyprawowati i żywnosti dedawaty ne budut, czeho starosta i woit nasz tamoszny dohledati i posterehati majet. A dla lepszoje wiary i umocnienia toje reczy, sěj list rukoju naszoju własnoju podpisawszy, peczat naszu koronnuju do neho przywesiti rozkazali. Pisan w Warszawie, dnia perwoho meseca Maja, roku od narozenia Chrystowa tysiacza piatsot ośmdesiat dewiatoho, a królowanja naszego roku wtorocho. Sigismundus Rex. W księdze zaś, litera,

G oznaczonej, na karcie 34, przywilej prawa magdeburskiego dla tegoż miasta, w osnowie następującej: --Zygimont treti etc. Oznajmujem tym listom naszym wsiom wobec i każdemu z osobna, komu toho wiadati należy, niniejszym i na potom buduczym: Dał nam sprawu urożony kniaź Alexander Wiszniewiecki, starosta nasz Czerkaski, Kaniewski, Lubecki i Korsuński, iż on na uroczyszczu Czyhrynie, prawie na szlachu tatarskom, nad rekoju Teśminom, na hruntie naszom, w starostwie Czerkaskomu, derżawie swojej, w zemli Kijowskoj leżaczom, dla ubezpieczenia i zasłony państw koronnych, podług praw pospolitych, trwerżu, zamok potrzebny, budujet i mesto sadit i zakładajet, a to za woleju i wiadomostju i pozwoleniem naszym; i proszeni jesteśmy, abyśmo tomu mestcu, nazwanomu Czyhryn, prawo magdeborskoje nadali i wsiaki poradok, jaki w innych mestach naszych hołownych jest, męci dozwolili, także jarmarki, torhi i korczy nadali; kupiectwa, handlów i innych wsiakich obchodow dopustili. A tak my, uważywszy w tom byti proźbu słusznuju, z łaski naszoje korolewskoje, na przyczynu nekotorych panów rad naszych, prereczonomu mestu Czyhrynu i poddanym naszym, mieszczanom mesta toho tam, ludiam tam osełym i kotoryie potom przychoditi i osiedati budut, prawo majdeburskoje i swobody mestkije nadajem, dajuczy wolnosti im samym i potomkom ich: wolnoje obieranje sobie wojta, burmistra z rajcami, a sprawy sudowyje ne inszyje, odno tyje tolko samyje, w tom listie naszom niże pomienienyje, odprawowati i rozsuzowati wrad mestki poradkom prawa majdeburskoho majet: o hołowszczynie, i zranenie, abo i o sromocenie, o fałsz wszelaki, a insze sprawy wsiakije, w tom listie naszom namenowanyje, staroste albo derżawcy naszemu rozsudkowi należati majut, do kotorych wojt miestki i burmistr z rajcami, oni sami i potomki ich, mieti niczego ne majut i w to sia wstupowaty ne mohut na wsi potomnyje czasy. K temu dopuszczajem w miestie Czyhrynie ratusz zbudowati, wahu, postryhalniu, jatki wsiakije, łaźniu pospolituju, i sztokolwiek do poradkow, obchodow i pożytkow mieskich należy, zbudowati majut, i remesła cehowyje sporadiwszy, poradkom inszych mest naszych uprywilejowanych wo wsiem sia sprawowaty majut. Także dozwołajem w tom miestie naszomu Czyhrynie, jarmarki dwa uroczystyje mieti, to jest: ódin na deń..., a druhij na deń... a torhi na każdy deń..., dajuczy wolnost wecznyimi czasy meszczanom czyhrynskim, poddанныm naszym, kupiectwa, handlji wsiakije i korczy wolnyje derżati, pitiem wszelkim: medom, piwom i brahoju szynkować, do ktoroho to miasta Czyhryna, podług zwyczaju, wolnost pospolituju na jarmarki i torhi tamoszniye kupcam i wsiom ludiam, obywatelam państw naszych i czużoziemcam, wolno z towary wsiakimi przyjeżdżajuczy, torhowati, prodawati, kupowati, towary za

towary mieniali, odno iżby ne było z ubliżeniem praw mest i mestczok naszych prylehłych, bez wszelakoho hamowania i zaczepki dobrowolnie ludiem przyjeźdczym odjeżdżati, niżli aby takowyje też ludi ne byli, ktorych w mestech i mestczkach naszych prechowywati i spraw jakich mieli prawa i prywileja koronnyje zaboronajut. A torhowoje po obyczaju mest inszych wcale zostawujuczy i okrom perekazy myta naszoho hołownoho i inszych pożytków naszych; do toho też tomu miestu naszomu, Czyhrynu, sim że listom naszym do prawa ich nadajem peczat mestskuju, herb—try streły, ktoroje peczati do odprawowania praw mestkich meszczanie nasi czyhryńskie, oni sami i potomkowie ich, używati majut. Budut też powinni meszczanie nasi czyhryńskie protiiv każdomu nepryjatelowi naszomu koronnomu, pry starostie naszym tamosznym, abo namiestnikom jeho, czasu pokoju i czasu wojny ne wyłomywati sia, a warujuczy i to, iż ludi mesta onoho na pole choditi ne majut, bez dozwozenia hetmana koronnoho, także wyprawowati i żywnosti druhim dodawati ne budut, czoho starosta nasz tamosznij dohladati i prestrehati majet. I nato jeśmo seś n.sz list, rukoju naszoju hospodarskoju podpisawszy, dali meszczanam czyhryńskiu; do ktoroho, dla lepszoje twerdosti, i peczat naszu koronnu prywesiti jeśmo kazali. Pisan w Warszawie, na seymie walnom koronnom, leta Bożeho narożenia 1592, meseca Oktebra 15 dnia, a królewania naszoho roku piatoho. Sigismundus Rex. Florian Olieszko.—Ktore to przywileje my z tych że ksiąg polskimi literami wypisac i stronie żądającej autentycznie wydać dozwoлилиśmy. Na co, dla lepszej wiary, pieczęć koronna jest przyciśniona. Dan w Warszawie, dnia 27 miesiaca Września, roku pańskiego 1791, panowania naszego dwódziesiątego osmego. Za sprawą J. W. xiędza Hugona Stumberg Kołłątaja, podkanclerzego koronnego, kanonika katedralnego krakowskiego. (L. S.) X. Hugo Kołłątaj, pod. koron. m. p. Cyprian Sowiński, kancelaryi więk-szej koronnej metrykant. Z lat 1589 i 1592 — przywilėj fundacyi miasta Czehryna i prawa magdeburskiego. W exekucyi ktorych, za świadectwem lustracyi starostwa Korsuńskiego i Czehryńskiego, w latach 1616 i 1622 sporządzonych, toż miasto Czehryn, pod oddzielnym rządząc sie magistratem, obroną twierdzę i obszerne uformowało miasto, a częsty nieprzyjaciołom miasta odpor czyniąc, kilkakrotnie zniszczone zostało, i, jak przekonywa traktat moskiewski, w roku 1686 przez Grzymułtowskiego zawarty, w woluminie szóstym praw krajowych, na karcie 152-ej znajdujący się, rzekę Dniepr za granicę między Rossyją i Polską stanowiący, a miasto Czehryn pod ten czas miejscem znowu pustem być okazyjący, dopiero po traktatach, w latach 1768 i 1773 z Rossyją zawartych, do prawdziwėj

postaci miasta pogranicznego przychodzić zacząwszy, właśnie nową osadę po częstych swych spustoszeniach uformowało; chociaż zaś łustracie i taryffy, końcem podatkovania do skarbu rzeczypospolitėj sporządzone, też dawne uprzywilejowane miasto Czehryn miastem naszym królewskim opisały, lecz, nie mając przed sobą złożonych wyżej wyrażonych przywilejów lokacyjnych, w powinnościach i daninach toż miasto uciężły, wzrost onego w ludność, handle i rękodzieła zatrzymały, a przecież, opisawszy go miastem naszym królewskim, stosownie do ich opisu, też starożytne miasto Czehryn, lubo w swych gruntach i territorium lokacyinem uszczuplone zostało, atoli wszystkie podatki publiczne, na miasta wolne prawem postanowione, do skarbu rzeczypospolitėj, jako miasto wolne, opłacać obowiązane. Zaczyn suplikowano nam jest, abyśmy, z mocy najwyższej naszej zwierzchności, która nam prawami krajowemi dozwolona jest, i na fundamencie konstytucyi na sėjnie terazniejszym pod osobnemi tytułami: 1-mo „miasta nasze królewskie wolne w państwach rzeczy-pospolitėj“; 2-do „urządzenie wewnętrzne miast wolnych rzeczy pospolitėj“; 3-tio „kommissia policii“; 4-to „ostrzeżenie względem eksekucyi prawa o miastach naszych dawniej królewskich, a teraz wolnych rzeczy-pospolitėj“ postanowionych, którymi nie tylko dawnym miastem przywileja, jeżeli by onym zaginęły, odnowić, ale nawet, gdyby jakowa osada, z ludu wolnego złożona, dała siedlisku swemu przystojną postać miasta tedy onėj nowy przywilėj lokacyjny z nadaniem ziemi i praw miejskich wydać nam, królowi, moc zostawiona, miasto zaś Czehryn, gdy nie tylko znaczną osadę, z ludu wolnego złożoną, ale i starożytną swoją lokalną byłość i własność dziedziczną swoiej lokacyjnej ziemi miejskiej dowodzi, i konieczną potrzebę, ile na samém pograniczu nowoserbskiem i rossyjskiem położone, utrzymania tegoż miasta przy jego dawnych wolnościach, własnościach i swobodach, wyżej ukazanymi przywilejami objętych, słusznie przekłada, i aby prawa, o miastach zasła, tudzież szczególne tegoż miasta przywileje odnowić, od ciężarów, łustracyjami miesłasznie na też miasto włożonych, wyzwolić, do wolności i prerogatyw, inszym miastom wolnym właściwych, przywrócić one raczyli, do której prośby, ile na prawie zagrun-towanej, my, król, łaskawie się skłoniwszy, a do wyżej wzmiankowanych konstitucyj i szczególnych tego miasta przywilejów stosując się, chcąc przekazane miasto wolne Czehryn do pierwszej zwrocić byłości, i one wolnym ludem, handle i rzemiosła sprawującym, pomnożyć, zład toż miasto do dobrego bytu i porządku przyprowadzić, a pomnażające się z czasem dochody rzeczy-pospolitėj zwiększyć, od ciężarów, z przywilejami onego niezgodnych, jako miasto wolne wyzwolić, przerzezone miasto Czehryn za

miasto wolne uznawszy, wszystkich obywateli w tém mieście, tak teraz osiadłych, jako i napotem osiadać mających, do prawa się miejskiego wcielających, za ludzi wolnych, ziemię lokacyjną, w obrębie tego miasta położoną, przez mieszczan, przedmieszczan i obywateli tegoż miasta osiadłą, ich domy, place, ogrody, łąny, niwy, futory, łąki, zarośla i wszelkie osady, w wyżej nadmienionych przywilejach specificowane, nadania od zakordonowania w państwach naszych pozostałe, w gruntach starożytnych lokacyjnych tegoż miasta znajdujące się, nie naruszając bynajmniej spraw o granice, z kimkolwiek by mieć mogło, i całe tegoż miasta terytorium, jakie do niego prawnie należy, własnością dziedziczną tegoż miasta i mieszczan chrześcian być uznajemy, a wszystkich obywateli nadmienionego miasta Czehryna, bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia ludzi, prowadzących handel lub rzemiosła, rolnictwem, bądź szynkiem bawiących się lub z jakiegokolwiek przemysłu żyjących i w tém mieście tak teraz possessją mających, jako i napotem nabyć one mogących, jakiegokolwiek byliby dostojęństwa, urodzenia, professii lub kunsztu, jurisdicții miejskiej i magistratowi miejscowemu, oraz równym podatkom i wolnościom, tak z praw ogólnych, jako i szczególnych wyżej opisanych tego miasta przywilejów wynikających, podległemi mieć chcemy, niemniej prerzezczone miasto Czehryn od wszelkich jurisdicții ziemiańskich i zamkowej, starościńskiej, czehryńskiej, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmujemy, i że żaden z obywateli tegoż miasta w żadnej sprawie przed innym sądem obcym ani zamkowym starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed sądem lub urzędem miejskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach wolnych postanowionego, przez osiadłych w tem mieście obywateli obranym, sądzić się ma, stanowimy; a gdyby kto dekretem sądów miejskich miasta Czehryna mniemał się być uciążonym, tedy do sądów apelacyjnych, w mieście stołeczném, prawem séjmu terazniejszego dla miast wolnych tegoż wojewodstwa za miasto wydziałowe postanowioném, lub do sądów naszych assessorskich koronnych, podług gantunku spraw, w prawie wymienionych, appelować będzie mocen. Magistrat zaś, sądy i urzędy miejskie z urzędów i sądenia, jako też całe prerzezczone miasto Czehryn, nie gdzie indziej, jak tylko przed nami i sądem naszym assessorskim koronnym, lub kommissii policii obojga narodów w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będzie winno. Jakie zaś daniny z lokalnego obrębu gruntów miejskich miasta Czehryna podług prawa należeć okażą się i te wyrokiem sądów naszych assessorskich koronnych w exekucie prawa, w téj mierze na séjmie terazniejszym pastanowionego, w opłacie pieniężnej zadecydowane zostaną, takowe magistrat od obywateli

miastu wybierać i tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i karty z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie; oprócz zaś należytości gruntownych, jakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczy-politej wnosić toż miasto będzie obowiązane. Wszelkich religii i wyznań chrześcijańskich ludziom wolnym, tak krajowym, jako i zagranicznym, wolność w tém mieście osiadania, kościołów i cerkwi budowania i prerogatyw miejskich używania dozwalamy. Innych oraz swobód, wolności i zaszczytów, jakie prawami krajowými miastom wolnym dozwolone są—i jakowemu zarządzaniu władzom najwyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz, jakowe prerogatywy, tak z praw krajowych, jako i prawa miejskiego magdeburgskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Czehryn i jego obywali uczestnikami mieć chcemy; wolnego obierania magistratu, podług prawa, temuż miastu dozwalamy i onemu rząd i sąd wolny w tém mieście sprawować winny poruczamy, i, aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywilej ninijszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XVI miesiąca Kwietnia, roku pańskiego M. DCCXCII, panowania naszego XXVIII roku. Stanisław August, król.

Roku 1792., dnia 13 Novembris, osobiście stawający urodzony Jan Stebłowski, dyploma prawa przywileju miasta wolnego Czehryna, w województwie Kijowskiem leżącego, odnawiające, od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, pana naszego miłościwego, temuż miastu Czehrynowi łaskawie konferowane, ręką tegoż najjaśniejszego pana i sekretarza pieczęci wielkiej koronnej, przy téjże pieczęci, na massie czerwonej w puszcze blaszanéj zawartéj, wyciśnionej, podpisane, na papierze pargaminowym, ceny czerwonych złotych trzech pisane, do xiąg palatinatus Kijowiae w oblatę podał. Przyjąłem— Onufry Lubicz Sadowski.

Сообщено членомъ-сотрудникомъ комиссiи, М. Грабовскимъ.

XXV.

Грамота князя Григорія Львовича Савгушка-Коширскаго и жены его, Софiи, жалующая городу Горохову магдебургское право, определяю-

щя: доходы, права, привилегии и обязанности городскія, государственныя и владѣльческія повинности и преемственную собственность мѣщанъ. 1600. Юля 26.

Грамота короля Сигизмунда III, подтверждающая предъидущую грамоту и определяющая порядокъ при избраніи войта. 1601. Марта 10.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szóstego, miesiąca Augusta czwartego dnia.

Przed urzędem i aktami magistratu miasta Jej Imperatorskiej mości Żytomierza i przedemną, Jozefem Witwickim, pisarzem przysięgłym miasta Żytomierza, osobiście stawiający urodzony Antoni Majewski, ten przywilej, od JO. książąt Sanguszków Koszyrskich, kasztelanów braclawskich, małżonków, mieszczanom horochowskim dany, rękami tychże książąt ich mościów, przy pieczęciach dwóch zawieszistych, na pergaminie, podpisany, przez najjaśniejszego Zygmunta trzeciego, króla polskiego, przy pieczęci koronnej, zatwierdzony, z oblatą grodu łuckiego, do akt radzieckich miasta Jej Imperatorskiej mości Żytomierza w oblatę podał, w te słowa: Kopia prawa miejskiego. Zygmunt trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Kiiowski, Wołyński, Podlaski, Inflanski, Siewierski i Czernihowski, Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, niniejszym i napotym będącym: przed nami mieszczanie miasta Horochowa, na imie: Sachno Nikiporowicz, German Fedorowicz, poddani wielmożnego książęcia Grzegorza Sanhuszka Koszyrskiego, kasztelana braclawskiego, list pergaminowy pod pieczęciami dwiema i podpisami rąk, na prawo majdeburskie od tegoż książęcia jegomości Koszyrskiego, pana swego, onym samym i potomstwom ich na wieczne czasy, za osobliwym przedtym pozwoleniem naszym, nadane i uprzywilejowane; bili nam czołem, abyśmy artykuły i kondycie tego prawa, w liście książęcia Koszyrskiego, pana i dobrodzieja, opisane, jako się w sobie zamyka, listem naszym potwierdzili; któren to list słowo w słowo tak wszystko w sobie ma: Ku wiecznej pamięci amen. Gdyż wszelakie sprawy, które wiecznie być mają, iezeliby pismem ostrzeżone i potomstwu do rąk oddane nie było, z pamięci upływają, a zatym w znieważenie przychodzą, a za starością i czasów krótkością ludzie w zaponnieniu obracają i nie długo trwałe bywają; dla czego ludzie mądrzy wynaleźli, iż to, co wieczne i trwałe i moc mają, pospolicie pismem warują i do rąk potomstwu swemu, iako zwierciadło iakie podają i pamięci zostawują; dla czego ja, Hrehory Lwo-

miastu wybierać i tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i karty z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie; oprócz zaś należyłości gruntownych, jakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczy-politej wносить toż miasto będzie obowiązane. Wszelkich religii i wyznań chrześcijańskich ludziom wolnym, tak krajowym, jako i zagranicznym, wolność w tém mieście osiadania, kościołów i cerkwi budowania i prerogatyw miejskich używania dozwalamy. Innych oraz swobód, wolności i zaszczytów, jakie prawami krajowými miastom wolnym dozwolone są—i jakowemu zarządzaniu władzom najwyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz, jakowe prerogatywy, tak z praw krajowych, jako i prawa miejskiego magdeburgskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Czehryn i jego obywali uczestnikami mieć chcemy; wolnego obierania magistratu, podług prawa, temuż miastu dozwalamy i onemu rząd i sąd wolny w tém mieście sprawować winny poruczamy, i, aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywilój niniejszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XVI miesiąca Kwietnia, roku pańskiego M. DCCXCII, panowania naszego XXVIII roku. Stanisław August, król.

Roku 1792., dnia 13 Novembris, osobiście stawający urodzony Jan Stebłowski, dyploma prawa przywileju miasta wolnego Czehryna, w województwie Kijowskiem leżącego, odnawiające, od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, pana naszego miłościwego, temuż miastu Czehrynowi łaskawie konferowane, ręką tegoż najjaśniejszego pana i sekretarza pieczęci wielkiej koronnój, przy téjże pieczęci, na massie czerwonej w puszcze blaszanój zawartój, wyciśnionój, podpisane, na papierze pergaminowym, ceny czerwonych złotych trzech pisane, do xiąg palatinatus Kijowiae w oblatę podał. Przyjąłem— Onufry Lubicz Sadowski.

Сообщено членомъ-сотрудникомъ комиссиі, М. Грабовскимъ.

XXV.

Грамота князя Григорія Львовича Сангушка-Коширскаго и жены его, Софія, жалующая городу Горохову магдебургское право, определяю-

щав: доходы, права, привилегии и обязанности городскія, государственныя и владѣльческія повинности и проземельную собственность мѣщанъ. 1600. Июля 26.

Грамота короля Сигизмунда III, полтверждающая предъядущую грамоту и определяющая порядокъ при избраніи войта. 1601. Марта 10.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szósteo, miesiąca Augusta czwartego dnia.

Przed urzędem i aktami magistratu miasta Jej Imperatorskiej mości Żytomierza i przedemną, Jozefem Witwickim, pisarzem przysięgłym miasta Żytomierza, osobiście stawiający urodzony Antoni Majewski, ten przywilej, od JO. książąt Sanguszków Koszyrskich, kasztelanów braclawskich, małżonków, mieszczanom horochowskim dany, rękami tychże książąt ich mościów, przy pieczęciach dwóch zawieszistych, na pergaminie, podpisany, przez najjaśniejszego Zygmunta trzeciego, króla polskiego, przy pieczęci koronnej, zatwierdzony, z oblatą grodu łuckiego, do akt radzieckich miasta Jej Imperatorskiej mości Żytomierza w oblatę podał, w te słowa: Kopia prawa miejskiego. Zygmunt trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Kiiowski, Wołyński, Podlaski, Inflanski, Siewierski i Czernihowski, Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, niniejszym i napotym będącym: przed nami mieszczanie miasta Horochowa, na imie: Sachno Nikiporowicz, German Fedorowicz, poddani wielmożnego książęcia Grzegorza Sanhuszka Koszyrskiego, kasztelana braclawskiego, list pergaminowy pod pieczęciami dwiema i podpisami rąk, na prawo majdeburskie od tegoż książęcia jegomości Koszyrskiego, pana swego, onym samym i potomstwom ich na wieczne czasy, za osobliwym przedtym pozwoleniem naszym, nadane i uprzywilejowane; bili nam czołem, abyśmy artykuły i kondycie tego prawa, w liście książęcia Koszyrskiego, pana i dobrodzieja, opisane, jako się w sobie zamyka, listem naszym potwierdzili; któren to list słowo w słowo tak wszystko w sobie ma: Ku wiecznej pamięci amen. Gdyż wszelakie sprawy, które wiecznie być mają, iezeliby pismem ostrzeżone i potomstwu do rąk oddane nie było, z pamięci upływają, a zatym w znieważenie przychodzą, a za starością i czasów krótkością ludzie w zapomnienie obracają i nie długo trwałe bywają; dla czego ludzie mądrzy wynaleźli, iż to, co wieczne i trwałe i moc mają, pospolicie pismem warują i do rąk potomstwu swemu, iako zwierciadło iakie podają i pamięci zostawują; dla czego ja, Hrehory Lwo-

miastu wybierać i tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i karty z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie; oprócz zaś należności gruntownych, jakowe podatki publiczne na séjmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczy-politej wnosić toż miasto będzie obowiązane. Wszelkich religii i wyznań chrześcijańskich ludziom wolnym, tak krajowym, jako i zagranicznym, wolność w tém mieście osiadania, kościołów i cerkwi budowania i prerogatyw miejskich używania dozwalamy. Innych oraz swobód, wolności i zaszczytów, jakie prawami krajowými miastom wolnym dozwolone są—i jakowemu zarządzaniu władzom najwyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz, jakowe prerogatywy, tak z praw krajowych, jako i prawa miejskiego magdeburgskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Czehryn i jego obywali uczestnikami mieć chcemy; wolnego obierania magistratu, podług prawa, temuż miastu dozwalamy i onemu rząd i sąd wolny w tém mieście sprawować winny poruczamy, i, aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywilój niniejszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XVI miesiąca Kwietnia, roku pańskiego M. DCCXCII, panowania naszego XXVIII roku. Stanisław August, król.

Roku 1792., dnia 13 Novembris, osobiście stawający urodzony Jan Stebłowski, dyploma prawa przywileju miasta wolnego Czehryna, w województwie Kijowskiem leżącego, odnawiające, od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, pana naszego miłościwego, temuż miastu Czehrynowi łaskawie konferowane, ręką tegoż najjaśniejszego pana i sekretarza pieczęci wielkiej koronnój, przy téjże pieczęci, na massie czerwonej w puszcze blaszanój zawartój, wyciśnionój, podpisane, na papierze pargaminowym, ceny czerwonych złotych trzech pisane, do xiąg palatinatus Kijowiae w oblatę podał. Przyjąłem—Onufry Lubicz Sadowski.

Сообщено членомъ-сотрудникомъ комиссiи, М. Грабовскимъ.

XXV.

Грамота князя Григорія Львовича Сангушка-Коширскаго и жены его, Софiи, жалующая городу Горохову магдебургское право, определяю-

щая: доходы, права, привилегии и обязанности городскія, государственныя и владѣльческія повинности и поземельную собственность мѣщанъ. 1600. Юля 26.

Грамота короля Сигизмунда III, полтверждающая предъядущую грамоту и определяющая порядокъ при избраніи войта. 1601. Марта 10.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szóstego, miesiąca Augusta czwartego dnia.

Przed urzędem i aktami magistratu miasta Jej Imperatorskiej mości Żytomierza i przedemną, Jozefem Witwickim, pisarzem przysięgłym miasta Żytomierza, osobiście stawiający urodzony Antoni Majewski, ten przywilej, od JO. książąt Sanguszków Koszyrskich, kasztelanów braclawskich, małżonków, mieszczanom horochowski dany, rękami tychże książąt ich mościów, przy pieczęciach dwóch zawieszistych, na pergaminie, podpisany, przez najjaśniejszego Zygmunta trzeciego, króla polskiego, przy pieczęci koronnej, zatwierdzony, z oblatą grodu łuckiego, do akt radzieckich miasta Jej Imperatorskiej mości Żytomierza w oblatę podał, w te słowa: Kopia prawa miejskiego. Zygmunt trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Kiiowski, Wołyński, Podlaski, Inflanski, Siewierski i Czernihowski, Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, niniejszym i napotym będącym: przed nami mieszczanie miasta Horochowa, na imie: Sachno Nikiporowicz, German Fedorowicz, poddani wielmożnego książęcia Grzegorza Sanhuszka Koszyrskiego, kasztelana braclawskiego, list pergaminowy pod pieczęciami dwiema i podpisami rąk, na prawo majdeburskie od tegoż książęcia jegomości Koszyrskiego, pana swego, onym samym i potomstwom ich na wieczne czasy, za osobliwym przedtym pozwoleniem naszym, nadane i uprzywilejowane; bili nam czołem, abyśmy artykuły i kondycie tego prawa, w liście książęcia Koszyrskiego, pana i dobrodzieja, opisane, jako się w sobie zamyka, listem naszym potwierdzili; któren to list słowo w słowo tak wszystko w sobie ma: Ku wiecznej pamięci amen. Gdyż wszelakie sprawy, które wiecznie być mają, iezeliby pismem ostrzeżone i potomstwu do rąk oddane nie było, z pamięci upływają, a zatym w znieważenie przychodzą, a za starością i czasów krótkością ludzie w zapomnienie obracają i nie długo trwałe bywają; dla czego ludzie mądrzy wynaleźli, iż to, co wieczne i trwałe i moc mają, pospolicie pismem warują i do rąk potomstwu swemu, iako zwierciadło iakie podają i pamięci zostawują; dla czego ja, Hrehory Lwo-

wicz Sanguszko Koszyrski, kasztelan braclawski, i ja, Zofia Hołowiczuwna Sanguszkowa Koszyrska, kasztelanowa braclawska, chcący dobrze poddанныm swoim miasta Horochowa uczynić i onych w bezpieczeństwie od nieprzyjaciela, Tatarów, od którychby niepojednokroć razów zatrwożeni byli, w państwie koronnym niespodziewanym, przemyślić, iako o dobro, tak i o wolnościach ich poradzić, wszem wobec i każdemu z osobna, komuby to była potrzeba wiedzieć, niniejszym i napotym będącym zawždy, oznajmujem z łaski i z dobroci swojej, iako panowie naprzeciwko poddanych swoich, dla lepszego pomnożenia onych i sposobniejszego porządku w mieście Horochowie, a pogotowie dla opatrzenia i obwarowania miasta Horochowa przez nich samych wały, parkany, basztami, ryszunkami i inemi potrzebami, na obronienie miastu temuż naprzeciwko nieprzyjaciołom koronnym, a dla rozmnożenia pożytków, nam i onym samym należących, zwłaszcza iż też na to i obietnicę od przodków naszych mieli, miasto to nasze Horochów, w powiecie Łuckim leżące, przykładem innych miast wolnych koronnych, prawa majdeburskiego zażywających, wszelakiej wolności i swobody onemu darujemy i prawo im saskie majdeburskie, iż odtąd zarazem dla sądu, praw, porządków wszelakich i innych następujących potrzeb i przypadków nadaemy, i upatrujemy, i oznajmujemy; a z ucisków wszelakich, usług i urzędników swoich sądów i ich angarji, iako od posyłania z listy, tak i innych wrzelakich temu podobnych, mieszczan miasta Horochowa i ich potomków wyjmujemy, wyzwalamy i nieodmiennie wypuszczamy, tylo całą swoią zwierzchność przy sobie zostawujemy; tak, iż wszyscy mieszczanie nasze horochowscy i z potomkami swemi i żonami, starym zwyczajem, zwłaszcza co się sądów prawnych i wolności ich tycze, podlegać winni — przez nas i potomków naszych na wieki; jako słudzy, rewizorowie i urzędnicy angarye, winy żadnym sposobem i pod żaden pretext byż nie może czasy wiecznemi (sic); i owszem, według prawa maideburskiego i iako urząd miejski: rządcę, burmistrze, przysiężni, gromada, z porządku siebie tylko ludzi dobrych, cnotliwych, prawa wiadomych, w mieście Horochowskim osiadłych, według zwyczaju i prawa majdeburskiego przysięgłych, na każdy rok obierać mają i powinni będą; których przysięga przy rewizorze naszym wykonaną byż ma; przed któremi zapisy wszelakie, zdania, przedaże rol, włok, domów, folwarków, ogrodów, sianożęci i innych majątności leżących, także opowiadanie protestacy i sądów wszelakich i o krzywdy tak sami z sobą, iako i z postronnych ludzi stanu wszelakiego, na którego z mieszczanów horochowskich żałować się o cokolwiek, sprawiedliwości żądać będą, czynione i odprawowane byż mają. Które prawo i według jego porządku zachowane byż ma za mocą tego listu i przywileiu naszego, mieszczanom naszym horo-

chowskim i ich potomkom od nas danego, za gruntowne, i ważne, i mocne, i sprawiedliwe, i słuszne zawždy i na wicki przez nas i potomki nasze dzierzane i przyimowane bydź ma i nieodmienne. Którzy sprawiedliwość, iako sami sobie, tak i każdemu z obcych toż nie prawem ziemskim, ani iakim inszym pańskim, od którego ich i potomki ich na wieki wolnemi czyniemy, tylko miejskim majdeburskim (wymierzać maia); winne i występne według tego prawa winami, nakoniec gardłem karać maia i będą powinni; ostawiwszy do nas od siebie i potomków swoich każdemu wolną appellacją według prawa, któreby się sądem ich w czym z urzędu miejskiego uciążeni być mienili; które apellacją to my sami z potomkami naszemi (na) angarye przez nich, kogobyśmy na wysłuchanie tej sprawy wysadzili i deputowali, sądzić i rostrychnąć i zaraz, nie omieszkaiać, odprawować według prawa ich majdeburskiego mamy, z potomkami naszemi powinni będziemy, wyiąwszy sprawy małe sukcesorów do złotych dwudziestu, co albo długi i sprawy za zapisem, także karania krwawe i te podobne, o co gardłem ukarać, te na rozsądku urzędu ich samych miejskiego zostawiają i tam się bez dopuszczania appellacji (sądzić) maia i będą wiecznemi czasy. Do tego, aby upewnione byli przerweczeni mieszczanie nasi horochowscy, iaką siłą włok pola (miasto) od nas iest nadane i opatrzone i udarowane, tedy włok czterdzieście i ośm według liczby wszystkich, a niczego więcej, na wieczność wszystkim, w Horochowie mieszkaiącym, naznaczamy, oddaiemy i alleguiemy samym i potomkom ich: pola z ogrodami, domy, folwarki z sianozęciami, zbożem i wszystką osadą i wydaniem, tak, iak które po rodzicach swoich za nabyciem prawa trzymali i do tego czasu zażywaią, z których włok, z każdej z osobna, na każdy rok na święto świętego Marcina rzymskiego po cztery kopy pieniędzy litewskich nam i potomkom naszym czynszu pewnego zawždy, sami wybrawszy, płacić maia i powinni będą. A po śmierci rodziców dzieciom ich oboch narodow włoki i majątności ich wszelakie przez nas i potomki, sługi i urzędniki nasze onym, nigdy, oprócz podatków, odbierane bydź nie maia; i owszem maia i mocni będą sami i potomkowie ich każdy dom swój, albo ich wiele może bydź, sianozęci, ogrody, folwarki, komu chcąc przedać, zostawić, darować, na cerkiew i na kościół religii wszelakiej zapisać i, iako chcąc, według woli i upodobania swego, każdemu z nich szafować, czyniać sobie na to zapisy i zeznania przed urzędem miasta Horochowa w miejskie, tylko żeby się niczego pożytków, tam należących, nie umniejszowało; których czterdzieście ośm włok, dwie włoki na cerkiew i oberwy swiaszczennika w mieście Horochowie, a trzecią włokę na diaka, obracamy i wiecznie mieć chcemy, z których trzech włok żadnej płacy nam i potomkom naszym iść nigdy

nie ma. A mieszczanie nasi horochowscy, według wymiaru i cyrkułu im ukazanego, miasto wszystkie i przedmieście do kopy zniesą się i sprowadzą; także folwarki wszystkie i ogrody z miasta wynieść i tam za miastem i przedmieściem budować, a domy w rynku wiecznie porządne bydź i mieć mają. A te, co za ogrodnikami nazwane byli, także i w ulicach to się budować mają; a spólnie zaś wszyscy miasto w koło porządnie wałem okopać i osypać i wysoko wystawić i odarnić a potem parkanem i basztami umocnić, także strzelbą wszelką, tak wielką iako i małą, prochami, i kłami, i innemi, do obrony należącemi, sami, kosztem i nakładem swoim, według ukazania naszego, opatrzyć mają, z potomkami swemi powinni będą. Do tego też sami z potomkami swemi powinni będą groblę pod miastem dzielnicami, według starodawnego zwyczaju, warować i tak, iako przystoi, naprawować. Tak też czasu gwałtownej wody, albo iakiej przypadłej szkody, w upustach zepsowania bronić, i warować, i szarwarki naprawować w teje grobli materią naszą; a i gwałty—te się według prawa swego majdeburskiego a nie inaczej odprawować mają, z potomkami swemi powinni będą; słudzy zamkowe i ludzie stanu szlacheckiego, gdyby który osiadłość swoją w mieście Horochowie mieli, albo tam, pośrodku ich, przemieszkować chcieli, aby każdy takowy pod jurysdykcją miasta Horochowa wcale podległe były i od nas i potomków naszych libertacijami i listami naszymi nie zakładali się; które wszystkie od tego czasu wiecznie uśmierzamy i w niwec obracamy i za próżne i żadnej mocy nie mające uznawamy i znieważamy. Swieszczenników do cerkwi miejskiej my sami i potomki nasze (?) i M. Horochow z tą naszą daniną dajemy nienaruszoną, tak w części i we wszystkim według prawa ich majdeburskiego i tego przywileju, im nadanego i pozwolonego i z potomkami ich zachować mają i z potomkami naszymi powinni będziemy. Rzeznicy miejskie, każdy z nich po dwa złote polskie do zamku naszego dawać mają, a postronne zaś, które w targi i w jarmarki do miasta przyjeżdżają, z przedarzami, będą łopatkami mięsa na zamek nasz dawać, powinni oddać bydlenia każdego pieczenie; od przepikania białego chleba na każdy rok z osobna na nas i potomkom naszym po groszy litewskich trzydziestu i dwóch płacić mają, a od chleba razowego po groszy dwanaście litewskich. Szewcy i inni rzemieśnicy, każdy z nich z rzemiosła swego w każdy rok po złotemu polskiemu płacić mają i powinni będą. Postrzegacz z postrzegalni to ieden tylko ratuszny bydź ma i miasto Horochow z postrycharzami i przychodzącemi należyciami bydź ma, ratusz i kramnice wszystkie z nich nie wymuiąc, przy pożytkach miejskich, przychodzących na miasta; także słodownie i browary, ile ich sami zechcą mieć, porządek iakikolwiek w tym sami między sobą by uczynili i postanowienie.

Łaznia także, także wagi, woskobojnia, oliarnia, mostowe, to wszystko przy mieście zostawać powinno, i dla tego sami naprawiać będą powinni. Dla miary zboża wszelakiego, do miasta na sprzedaż przywiezionego, pułmiarki dla zboża mierzenia, sposobem miast koronnych z ratusza powinny dawane i stawione być maia; od którego pomiaru na ten czas po dwa bitych do skrzynki miejskiej iść ma, a na pożytek miejski i oprawie miasta to wszystko obracać się ma; z tego urząd miejski iako: wojt, burmistrze, rajcy, albo którym to będzie należało, każdego roku na święto Marcina świętego, święta rzymskiego, aby przed nami i potomkami, albo rewizorami naszymi, liczbę ze wszystkiego prawdziwą, słuszną, dostateczną czynili, tamże zaraz i inne rady—urząd miejski powinni mieć; wszak to być ma bez (sporu) z posrodku siebie obierać i postanawiać maia, i z potomkami swemi w każdy rok powinni będą; a co się tkanie ludzi ubogich, którzy w parkanach pod wałem mieszkać będą, także przekupnice, które będą sprzedawać krupy i inne rzeczy drobniejsze, od tego wszystkiego urząd miejski powinien odbierać na siebie, albo komu chcący arędować. A co się tyczy poborów królewskich, tedy M. Horochów sami wybierać według uniwersału pod przysięgą, albo rewizorom naszym oddawać maia. Na przedmieściu horochowskim dla snadniejszego ludzi swawolnych karczmy i przykazaniu (sic) miejskiemu w wolnościach ich pożytków nie maia i przez nas i potomków naszych żadnymi daninami i pretextami zmogane być nie maia wiecznymi czasy, oprócz szynków tych, któreby bakłakami z miasta, także piwem i miodem brane od którego z nich by były, okrom wolności im warzenia, wolne piwa na nabożeństwa i wesela; a kapczyzny od każdego warzenia piwa groszy po trzydziestu i pięciu litewskich, od śledzianki miodu—złoty dwa, a od połbeczka miodu lwowskiego—złoty półzrecia i od zmełcia słodu całego sześć miarek i od każdej słodowni po osmi mac słodu nam i potomkom naszym płacić maia i od onych dawać maia; w czym żadne uproszone i fortelne miejsca mieć nie maia, i owszem urząd każdy nowo obrany, tego w rocie przysięg dokładać maia, iż ochraniać, ani tać, a pogotowiu żadnym przemysłem, radą i fortem pożytkowi, stołu naszemu właśnie należącemu, nigdy nic ujmować nie maia, i owszem o pomnożenie ich starać się powinni będą. Ludzi niewolnych agrawować nie mają i takich zawsze wydawać powinni i do tego przestrzegać, żeby onych trudności nie było. Targi w mieście pomienionym Horochowie w każdy tydzień dwa: pierwszy we wtorek, a drugi w sobotę bywać maia; jarmarki maia być do roku dwa: jeden na Niebowstąpienie P. a drugi, iak bywał, na Ss. Piatunki (sic), ruskie święto: Zagrodnicy, którzy włościami nazwane byli, w mieście Horochowie mieszkające, między którymi zaściankami, ile

ich może być podzieleni (bydź maia), także i place im na budowanie domów w ulicach i uliczkach; także i ogrody iednake rozmierzone i rozdane bydź maia, z czego nam i potomkom naszym czynszu po groszy litewskich trzydziestu na każdy rok płacić powinni; a z tych pomiłków dziesięcina zboża na szpital wybierana powinna bydź. Dębina, przeciwko lasu leżąca, która przedtym Wojtowskim Zapustem zwana, to mieszczanom na wypust daruemy; na wojnę, gdyby tego potrzeba było, woz, sukmem pokryty, z dwoma końmi i z leguminami dać i cztery haubice ze wszystkim przywozić—wyprawione bydź powinny, a ieśliby pomienionym M. Horochowa co się ieszcze do tego przybywać albo uiać była tego potrzeba, tedy, za doniesieniem proźby ich do nas, wszystko, co się słusznie ukaże, będzie, godziło uczynić i według proźby i żądania ich niczego się nie zbraniać z potomkami naszymi nie możemy. Żęców z miasta z każdego domu na żniwo ozime po trzy, a na jarzynę po trzy mieszczanie w każdy rok dawać powinni; także do grobli Peremylskiej w każdy rok, gdyby tego potrzeba była, na cztery dni z każdej włoki końmi z wozem, a z ogrodu powinni iechać, albo iść maia; dla pilnowania tych roboty, nad temi ludźmi urząd miejski bydź zawždy maia; na stróża do zamku w każdy rok złotych dwadzieścia mieszczanie powinni dać. Od rzeczy strawnych: ryb świeżych i suchych, wionów, śledzi—myta żadnego nam dawać nie powinni dla pomnożenia strawnych rzęczy w mieście. Żydowie w mieście naszym Horochowskim, którzy będą pod jurysdykcją naszą, do których mieszczanie nic nie maia; którym żydom ulica im osobliwa, z rynku aż do szkoły wymierzona, i na jatki ich mięsne wedie szkoły miejsce ukazane być ma. A na tośmy dali mieszczanom naszym Horochowskim te nasze pisanie na wieczne czasy pod pieczęciami naszymi zwykłemi i podpisem rąk naszych własnych Pisano w Horochowie, od lata od narodzenia Syna Bożego tysiącznego sześćsetnego, miesiąca Iulii dwudziestego szóstego dnia. A u tego listu pieczęci zawiesistych dwie: xiążęcia Koszyrskiego iedna, a druga xiężnej Zofii, małżonki jego, i z podpisami rąk ich słowo w słowo: Hrehory Lwowicz, xiąże Sanguszko Koszyrski, kasztelan braclawski, ręką własną. Zofia z Hołowiczów Sanguszkowa, kasztelanowa braclawska, ręką własną. A tak my, król, za proźbą do nas przerzeczonych mieszczan horochowskich i przyczyną xięcia jegomości Koszyrskiego i xiężnej iejmości Zofii, małżonki jego, jako panów ich, za niemi do nas przyniesionej, miłościwie i łaskawie przychylając się, artykuły prawa tego majdeburskiego, do nas przyniesione, iako się w sobie maia, we wszystkich ich punktach i kondycyach utwierdzić umyśliliśmy, iako też nie są przeciwne prawu pospolitemu, i one im potwierdzamy i umacniamy tym niniejszym listem naszym,

tak, iż przerweczone mieszczanie horochowscy i potomki ich, według tego porządku i artykułów wyżej wyrażonych i za tą konfirmacją naszą, prawa majdeburskiego używać i we wszystkim według onego rządzić i sprawować się mają wiecznemi czasy; objaśniając przy tych artykułach obieranie wójta w tym mieście Horochowskim takim sposobem, iż niech to sami mieszczanie horochowscy i potomki ich przyobierają pięci radziec, a z nich jednego, którego z onych, cnotliwego i w prawie też majdeburskim biegłego, i uczonego, na wojtostwo horochowskie obierać i stanowić mają. A ten wójt z tych pięci radziec, od przerweczonych mieszczan horochowskich i potomków ich obrany, iako starszy, przypadające sądowe sprawy z owymi i w owym miejscu z rajcami odprawować mają. Której to elekcyi, tak radzieckiej jak i wojtowskiej, xiążę iegomość Koszyrski z małżanką iego, Zofią, według dobrowolnego terazniejszego pozwolenia swego, z potomkami swemi nie mamy przeszkadzać i nie będą wiecznemi czasy, prawa nasze królewskie i rzeczy pospolitej koronnej wcale zachowując; której rzeczy na opatrzenie większe, podpisawszy ten list ręką naszą, pieczęć naszą koronną do niego przycisnąć kazali. Pisano w Warszawie, na sejmie walnym koronnym, lata Bożego od Narodzenia Bożego tysięcznego sześćsetnego pierwszego, miesiąca Marca dnia dziesiątego, a panowania kłólewstwa naszego Polskiego czternaście, a Szwedzkiego osmego roku. Oblata tego przywileju grodu łuckiego w te słowa: roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, dnia dwudziestego siódmego miesiąca Maja szlachetny pan Jan Ostrowski, wójt horochowski, oczewiście per oblatam podał. Konstanty Chorosko, namiesnik podstarostwa łuckiego przyioł, susceptant mp. Wpysanyje w knyhi grodzkie, łuckie i konfirmacya wydana mp. Któręn to przywilej, słowo w słowo iak się w sobie ma, do akt magistrackich iest zapisany.

Книга Житомирскаго магистрата, годъ 1796 - 1799, № 312. Листъ 175.

XXVI.

Грамота короля Сигизмунда III, разрѣшающая кievскому землянину, Исааку Костюшковскому, основать мѣстечко въ его имѣнїи Костюшковщинѣ и устанавливающая въ этомъ мѣстечкѣ 2 ярмарки, торги и свободную продажу питей 1601. Февраля 20.

Рову тысяча шестьсотъ осьмдесятъ девятого, мѣсяца іюня шестого дня.

ich może być podzieleni (bydź maia), także i place im na budowanie domów w ulicach i uliczkach; także i ogrody iednake rozmierzone i rozdane bydź maia, z czego nam i potomkom naszym czynszu po groszy litewskich trzydziestu na każdy rok płacić powinni; a z tych pomiłków dziesięcina zboża na szpital wybierana powinna bydź. Dębina, przeciwko lasu leżąca, która przedtym Wojtowskim Zapustem zwana, to mieszczanom na wypust daruemy; na wojnę, gdyby tego potrzeba było, woz, sukmem pokryty, z dwoma końmi i z leguminami dać i cztery haubice ze wszystkim przywozić—wyprawione bydź powinny, a ieśliby pomienionym M. Horochowa co się ieszcze do tego przybywać albo uiąć była tego potrzeba, tedy, za doniesieniem proźby ich do nas, wszystko, co się słusznie ukaże, będzie, godziło uczynić i według proźby i żądania ich niczego się nie zbraniać z potomkami naszymi nie możemy. Żęców z miasta z każdego domu na żniwo ozime po trzy, a na jarzynę po trzy mieszczanie w każdy rok dawać powinni; także do grobli Peremylskiej w każdy rok, gdyby tego potrzeba była, na cztery dni z każdej włoki końmi z wozem, a z ogrodu powinni iechać, albo iść maia; dla pilnowania tych roboty, nad temi ludźmi urząd miejski bydź zawždy maia; na stróża do zamku w każdy rok złotych dwadzieścia mieszczanie powinni dać. Od rzeczy strawnych: ryb swięzych i suchych, wionów, śledzi—myta żadnego nam dawać nie powinni dla pomnożenia strawnych rzęczy w mieście. Żydowie w mieście naszym Horochowskim, którzy będą pod jurydykcią naszą, do których mieszczanie nic nie maia; którym żydom ulica im osobliwa, z rynku aż do szkoły wymierzona, i na jatki ich mięsne wedie szkoły miejsce ukazane być ma. A na tośmy dali mieszczanom naszym Horochowskim te nasze pisanie na wieczne czasy pod pieczęciami naszymi zwykłemi i podpisem rąk naszych własnych Pisano w Horochowie, od lata od narodzenia Syna Bożego tysiącznego sześćsetnego, miesiąca Iulii dwudziestego szóstego dnia. A u tego listu pieczęci zawiesistych dwie: xiążęcia Koszyrskiego iedna, a druga xiężnej Zofii, małżonki jego, i z podpisami rąk ich słowo w słowo: Hrehory Lwowicz, xiąże Sanguszko Koszyrski, kasztelan braclawski, ręką własną. Zofia z Hołowiczów Sanguszkowa, kasztelanowa braclawska, ręką własną. A tak my, król, za proźbą do nas przereczonych mieszczan horochowskich i przyczyną xięcia jegomości Koszyrskiego i xiężnej iejmości Zofii, małżonki jego, jako panów ich, za niemi do nas przyniesionej, miłościwie i łaskawie przychylaiąc się, artykuły prawa tego majdeburskiego, do nas przyniesione, iako się w sobie maia, we wszystkich ich punktach i kondyciach utwierdzić umyśliliśmy, iako też nie są przeciwne prawu pospolitemu, i one im potwierdzamy i umacniamy tym niniejszym listem naszym,

tak, iż przerzeczzone mieszczanie horochowscy i potomki ich, według tego porządku i artykułów wyżej wyrażonych i za tą confirmacją naszą, prawa majdeburskiego używać i we wszystkim według onego rządzić i sprawować się mają wiecznemi czasy; objaśniając przy tych artykułach obieranie wójta w tym mieście Horochowskim takim sposobem, iż niech to sami mieszczanie horochowscy i potomki ich przyobierają pięci radziec, a z nich jednego, którego z onych, cnotliwego i w prawie też majdeburskim biegłego, i uczonego, na wojtowstwo horochowskie obierać i stanowić mają. A ten wójt z tych pięci radziec, od przerzeczonych mieszczan horochowskich i potomków ich obrany, iako starszy, przypadające sądowe sprawy z owymi i w owym miejscu z rajcami odprawować mają. Której to elekcyi, tak radzieckiej jak i wojtowskiej, xiąże iegomość Koszyrski z małżoną jego, Zofią, według dobrowolnego terazniejszego pozwolenia swego, z potomkami swemi nie mamy przeszkadzać i nie będą wiecznemi czasy, prawa nasze królewskie i rzeczy pospolitej koronnej wcale zachowując; której rzeczy na opatrzenie większe, podpisawszy ten list ręką naszą, pieczęć naszą koronną do niego przycisnąć kazali. Pisano w Warszawie, na sejmie walnym koronnym, lata Bożego od Narodzenia Bożego tysięcznego sześćsetnego pierwszego, miesiąca Marca dnia dziesiątego, a panowania kłólewstwa naszego Polskiego czternaściego, a Szwedzkiego osmego roku. Oblata tego przywileju grodu łuckiego w te słowa: roku tyśiąc siedmset dwudziestego siódmego, dnia dwudziestego siódmego miesiąca Maja szlachetny pan Jan Ostrowski, wójt horochowski, oczewiście per oblatam podał. Konstancy Chorosko, namiesnik podstarostwa łuckiego przyiół, susceptant mp. Wpysanyje w knyhi grodzkie, łuckie i confirmacya wydana mp. Którzen to przywilej, słowo w słowo iak się w sobie ma, do akt magistrackich iest zapisany.

Книга Житомирскаго магистрата, годъ 1796 – 1799, № 312. Листъ 175.

XXVI.

Грамота короля Сягизмунда III, разрѣшающая кievскому землянину, Ісааку Костюшковскому, основать мѣстечко въ его имѣніи Костюшковщинѣ и устанавливающая въ этомъ мѣстечкѣ 2 ярмарки, торги и свободную продажу питей 1601. Февраля 20.

Року тысеца шестьсотъ осьмдесять девятого, мѣсяца іюня шостого дня.

На ураде гродскомъ, въ мѣсте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимиромъ Поедкимъ, наместникомъ вгродскимъ енералу подвоеводства кievского и книгами, ныпешними, вгродскими, кievскими personaliter stanawszy urodzony imć pan Hrehory na Kościukowszczyznie Kościukowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich, per oblatam подаѣ przywilej, od nieśmiertelnej pamięci najjaśniejszego króla jegomości Żygmunta trzeciego на fundacyą miasta Kostiuszkowszczyzny niegdy godnej pamięci szlachetnemu imci panu Izaakowi Iakowowiczowi Kostiuszkowskiemu, ziemianinowi kijowskiemu, nadany, i z metryk koronnych z pieczęcią zawieszistą większej cancellaryej koronnej, z podpisami rąk kanclerskiej i sekretarskiej, łacińskim z ruskim pismem, wydany, o czym ten przywilej, niżej wpisany, szerzej w sobie opiewa, prosząc, aby przyjęty i w xięgi niniejsze, grodzkie, kijowskie wpisany był; на którego affectatią ja, urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem i temi jest inserowany słowy: Ioannes tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae, Wołhyniae, Podoliae, Smolensiae, Severiae, Czernichoviaeque: Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest universis et singulis, contineri in actis ruthenicis metrices regni cancellariae minoris privilegium foundationis civitatis, Kostiuszkowszczyzna dictae, cujus tenor est talis: Жигмунтъ третій, милостию Божію король Польскій, великій князь Литовскій, Русскій, Пруссскій, Мазовецкій, Жмудцкій, Инфлянтскій; дѣдичный король Шведскій, Кротскій, Вандальскій. Ознаймуемо тимъ листомъ нашимъ вшець и каждому съ особна, кому о томъ ведати належить, нянѣшнимъ и напотомъ будучимъ: оповедалъ передъ нами шляхетный Исаакъ Якововичъ Костюшковскій, землянинъ воеводства кievского, яко онъ на власной отчизне и грунте своимъ, въ имену своемъ отчизномъ, дедичномъ, прозываемомъ Костюковщизна, въ земли Кievской, надъ рекою Хрсанчовьською (sic) лежачомъ, местечко садити и тоежь ку заслоне панствъ нашихъ заложити хочеть, и просилъ насъ, абисмо, ведлугъ волности и права посполитого, зъ ласки нашею, ему того позволили и въ ономъ местечку ярмарки, торги и корчмы волные надали. Также подданымъ его, въ томъ имену Костюковщизне теперь мешкающимъ и вторые въ оное приходитьи и тамъ оседати будутъ, волность мейскую надали. А такъ мы, хотячи, абы ся добра вси речи-посполитое и под-

данныхъ нашихъ розмѣжали, зваща кгда то на перешкоде жаднымъ мѣстомъ и пожиткомъ нашимъ не будетъ, зъ ласки наше королевское, за причиною пановъ радъ, урядниковъ нашихъ, и на просьбу преречного Исаака Костюшковского то чинячи, дозволили есмо ему и тимъ листомъ нашимъ дозволяемъ въ помененомъ имену его, Костюковщизне, местечко людьми волными и ремесниками садити; въ которомъ местечку два ярмарки на кожномъ року, то есть: одинъ на завтрее свята Божого нароженя, а другій на святаго Спаса, рускихъ святъ; которые по двѣ недѣли стояти будутъ могли; а торгъ въ каждый тыждень у середу. Также волность мескую подданнымъ его, которые въ Костюковщизне теперъ суть и приходити потомъ тамъ которые будутъ и оседати будутъ, надаемо, яко въ иныхъ таковыхъ местехъ мещане мають; корчмы волные: медовые, пивные, горѣлченые и иншіе вшелякіе питья и речи, въ домехъ гостинныхъ къ живности потребные, а тежъ товары звычые, купецкіе тамъ мети, торговати, куповати, продавати и шинковати допущаемъ; и вже на ярмарки, торги волно будетъ до тогожъ местечка всѣмъ обывателемъ панствъ нашихъ и купцомъ чужоземскимъ же вшелякими звычлыми товарами ездити, платечи отъ того на Костюшковского и потомковъ его цдо торговое звычлое. Которыхъ всихъ волностей мескихъ Изакъ Костюшковскій, жена и дети, потомки ихъ, съ подданными своими, мещаны Костюшковскими, мають уживати, вшелякіе пожитки тамъ розмѣжати собѣ во всѣмъ, потому, яко иншіе обыватели земли Кіевское стану духовного и свецкого такихъ волностей въ именьхъ своихъ слушне уживають, вѣчными часы, окромъ уближеня права посполитого, также мѣсть головныхъ и пожитковъ нашихъ королевскихъ и речи-посполитое. И, для лепшого вѣры и умоцненя тое речи, сей листъ рукою власною подписавши, печать коронную к нему притиснути розказали есмо— Писанъ у Варшаве, на соймѣ валномъ коронномъ, дня двадцатого февраля, року Божого нароженя тысеца шестсотъ первого, а панованя королевствъ нашихъ: польского чотырнадцатого, а шведского осьмого року: Sigismundus Rex. Zacharias Iełowicki. Quod suprascriptum privilegium foundationis Kościukowszczyzna Nos ex actis metrices regni de verbo ad verbum describi atque parti postulanti authentice extradi man-

davimus; in cuius rei fidem praesentibus sigillum regni est appressum. Datum Varsaviae, sub tempus comitiorum regni generalium, feria quinta post dominicam iudica quadragesimalem proxima, die vigesima septima mensis martii, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo primo, regni nostri anno septimo У того привилею фундационисъ цивитатисъ Костюшковщизна, при печати большое канцеляріе коронное завесистой, подписи руць канцелярское и секретарское тыми словы: Ioannes Wielopolski, cancellarius regni. m. p. Relatio illustrissimi domini, domini Ioannis comitis a Pieskowa Skała Wielopolski, supremi regni cancellarii, minoris Poloniae generalis, Krakowiensis, Neoforiensis, Bochnensis etc. capitanei. Nicolaus Szulc, regiae majestatis secretarius m. p. Ex actis metrices regni, privilegium anni millesimi sexcentesimi primi, fundationis civitatis, Kostiuszkowszczyzna dictae. Legit cum actis Twarowski. Который же то привилей, за поданемъ и просьбою вышъ менованое особы подавающее, а за принятиемъ моимъ, урядое мѣ, до книгъ нинешнихъ, бгродскихъ, кievскихъ увесь, слово въ слово, якося въ собѣ маеть, есть уписанъ.

Книга кievская, кгродская, записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690. Листъ 65 на оборотъ.

XXVII.

Купчая крѣпость, выданная старостою лудкимъ, Николаемъ Семашкомъ, дворянину Яну Кашовскому на мѣстечко Острожець и принадлежащія къ нему села. 1602. Мая 15.

Я, Миколай Семашко на Хубъкове, староста и ключникъ лудкій, сознаю и явно чиню тымъ моимъ листомъ, добровольнымъ записомъ, кому бы о томъ ведати належало, теперь и напотомъ завжды: ижъ я, маючи волность, ведле права посполитого добрами и маетностями моими яко хотечи шафовати, водлугъ уфалы сойму Берестейского, безъ жадного примушенья ани намовы, тылько по доброй воли моей, з доброго розмыслу и баченья моего, догожаючи потребамъ своимъ шилнымъ, маетность мою власную, мне одъ малжоньки моее перьшое, годъное намети урожоной Настазыи з

Малина, записаную, меновите местечко и дворъ Острожець, зъ селомъ, до него приналежащимъ, фольваркъ, названный на Заболотью, у воеводстве Волинъскомъ а повете Луцькомъ лежащие, урожаюному его милости пану Янови Кашовъскому зъ Высокого, ни кому не пенъные, ани передъ тымъ жадными записи не заведенные, зо всеми принадлежностями, ку той маетности пререченой здавна и теперь прислухаючими, такъ яко се тая маетность, местечко зъ селомъ и зъ фольварками, въ границахъ, межахъ и выходехъ своихъ въздолжь и вширь здавна и теперь маеть, и яко мнѣ я тую маетность, местечко зъ селомъ и зъ фольварками, самъ деръжалъ и уживалъ, и яко мнѣ належать зо всемъ правомъ, з панъствомъ, з титуломъ дедичнымъ, власностью, близкостью, спадками, вжо спалыми и напотомъ припадаючими, ничего на себе и на потомъки свое до тое маетности, права, панъства, власности, ближности, панована, спадковъ ани титулу дедичного не заховаючи, зо всемъ въ посполитости и каждымъ в особливость, малыми и великими пожытками, доходами и приходами, з тыхъ маетностей приходячими, з дворомъ, местечкомъ, селомъ Острожцомъ и фольварками, до него належачыми и будованьемъ ихъ: оборами, огородами, зъ садами, пасеками, борами, лесами, пуцями, з ловами и островами зверинъными и пташими, зъ деревомъ бортнымъ и ихъ обходами, належностями и приналежностями, польми, сеножатми, зъ вгрунъты оренными и неоренными, зъ пашнями, зъ засеками, зъ ставами, теразъ и напотомъ будучими, зъ погребельнымъ и мостами, спустами, млынами и ихъ вымельбями, зъ рудами и зъ порубками, зъ сажовками, зъ кирницами, зъ реками и гоны бобровыми, болотами, бакшами, зъ бояри, подъданными тяглыми, огородниками и подсосудеками, мещаны и предмещаны, цинъшами, десетинами, данями медовыми, рыбными и всякими, роботами, подводами и зо всемъ ихъ подданъствомъ и новипостями, зъ церквями, жадныхъ пожитковъ, доходовъ и приходовъ, з тыхъ выше мнованныхъ маетностей приходящихъ, ничего на себе и потомъки мое не zostавуючи ани выймуочы, такъ, жебы менованое не менованому а немнованое менованому ничего не ублизало, цале посполитостью все завераячи, въ вечное а никогда не одезваное дедицтво продаюломъ за певную и готовую суму пенезей, за двадцать тисечей вошъ

грошей литовскихъ, которую всю суму пенезей заразъ одъ его милости пана Яна Кашовского зъ Высокого отъличилъ и до рукъ своихъ взялъ есми; маеть теды преречонный его милость панъ Янъ Кашовскій и по немъ потомкове его милости тые добра, одъ мене теперь его милости проданные, правомъ вечнымъ, назадъ се неворочающимъ, записанные, часы вечными держать, мети, оныхъ уживать, позжитковъ себе в нихъ причинять, прибавлять и оны розширять, новые осады чинить воленъ и моционъ будетъ зъ потомъками своими; тотъ дворъ, местечко Острожець, зъ селомъ и зъ фольварками звышь менованными и зо всеми ихъ приналежностями, теперь и напотомъ приходячими и примножонными позжитки, такъ все огудомъ, яко и которую кольвекъ часть тое маетности, кому кольвекъ и коли всхочеть дать, даровать, продать, заменить, заставить и вшелякимъ титуломъ права записать и тыми добрами, водле воли и уподобанья своего, вечне зъ потомъками своими шафовать. Явоже южь заразъ допущамъ и допустиломъ его милости пану Янови Кашовскому добровольне тыхъ всихъ маетностей, яко ее выше поменило, зъ ихъ приналежностями всеми уживанья и спокойного держанья, въеханья, войстья и увезанья урадовне презъ которого кольвекъ возного, хотяжь безъ вшелякого урадового приданья, безъ стороны и шляхты; въ которыхъ же то добрахъ, на тотъ часъ презъ мене, Миколая Семашка на Хубькове, его милости пану Янови Кашовскому зъ Высокого вечне проданныхъ и записанныхъ, въ спокойномъ держанью и уживанью ихъ не буду могъ и потомъкове мои обоего рожаю его милости пану Кашовскому и потомъкомъ его милости и каждому держачому тую маетность выше меноваваю я самъ черезъ себе, ани презъ инъшие, отъ мене на то направъные и способные, особы, якое кольвекъ конъдицы люди, жадное пересказы, перешкоды, вступу и нерегабанья, такъ правного яко и вбитовного, чинити; и овшемъ я самъ а по мне потомъкове мои его милости пана Кашовского и потомъки его милости и кожного держачого тые добра и маетности, любъ вси, альбо часть ихъ якую, одъ вшелякихъ шкодъ, кривдъ и перенагабанья правного у вшелякого суду, враду, и права одъ вшелякихъ особъ кровныхъ, близвихъ и далекихъ и якогожь кольвекъ стану, конъдицы, достоенства и за-

волапа якогъжъ кольвекъ будущаго, зъ правомъ дедичнымъ, заставнымъ, даровизцою, вѣнованьемъ и инъшими якими кольвекъ приповсѣдающими се, боронити, заступовати и тые добра поменевные, възвышъ одъ мене вѣчне проданые, одъ записовъ перышпхъ и послѣднихъ, якимъ кольвекъ титуломъ альбо презвнскомъ названыхъ, на якие кольвекъ долги, такъ великіе яко и малые, а особливе одъ оправы вѣна—альбо сумы, взглядомъ того записаное, и одъ инъшихъ записовъ, якимъ и котрымъ кольвекъ особамъ учиненыхъ, на тые маетности внесены, такъ чрезъ мене даного, яко тожъ и презъ инъшіе особы справляеныхъ и даныхъ, такъ ручныхъ, яко и на вѣраде сознанныхъ, всихъ и кождыхъ, еслі бы которые теперь и напотомъ показати се могли, одъ позвовъ, призововъ, которые теперь и напотомъ одъ когъжъ кольвекъ внесены были до суду котораго кольвекъ: сеймоваго и задворьнаго короля его милости, такъ трибунальскаго, котораго кольвекъ земьскаго и кргодскаго вшелякаго..., того всего освобожати и вольными чинити у права, суду и вѣраду вшелякаго коштомъ и накргдомъ своимъ власнымъ одъ вшелякихъ трудностей и каждое особы боронити, заступовати, освобожати и тые маетности очищати самъ презъ особу свою маю з потомъками своими; на который то добровольне вношу тыле, иле кротъ бы того потреба указовала, презъ вси давности земскіе, иле которой особе яка давность служить, такъ, жебы тые добра его милость панъ Янъ Кашовскій и потомъкове его милости и каждый держачый одъ его милости одъ вшелякихъ перешедъ и перенагабанья вольно держалъ, подъ закладомъ дванадцати тисечей конъ грошей литовскихъ, его милости и потомъкомъ его милости перепалымъ, и подъ шкодами голымъ словомъ его милости и потомъковъ его милости и каждого держачаго тую маетность, кромъ доводу и присеги ошачованымъ, докладаючи тежъ того, ижъ гдѣбы, Боже уховай, коли тая маетность, звышъ менованая, презъ мене пану Кашовскому проданая, з рукъ его милости пана Кашовскаго альбо потомъковъ его милости, такъже держачыхъ по немъ, правомъ отошла, теды повиненъ буду на тое мѣстце инъшую маетность свою пустити и вѣчнымъ правомъ записать безъ вшелякаго зволюки правное и неправное, а меновите маетность мою дедичную, замокъ

и место Тучинъ, зъ передьместями, до него здавна, теперъ и на онъ часть належачими, зъ фольварьками и всеми селы, присельками, до него прислухачючими, такъже фольварки и село Коростятинъ зъ иньшими приселками, до места Тучина и села Коростятина принадлежачими, зо всеми и зуполными позитьками, ничего себе и потомькомъ моимъ не зоставуючи, такъ яко се въ околичностяхъ, границахъ, межахъ и обыходехъ своихъ замыкають; притомъ обовезую се тежъ я, Миколай Семашко на Хубькове, староста и ключникъ луцкй, такъже и потомьки свое, особливе цорьки свое властные, зъ перышою малъжонькою моею, з зошлою урожоною Настазькою зъ Малина спложоними, панны: Катерину и Марушу, по постью за мужъ в пуль рока падалей, до внигъ земскихъ луцкыхъ з малъжонками ихъ привести и оставити до признанья того запису вечистого, иле бы зъ ихъ особъ и правъ належало, на ровахъ земскихъ луцкыхъ. Которые же варунки и коньдицны вышей поменены, во всемъ и въ каждой части, повиненъ буду з потомьками своими выконати и выпольнити подъ закладомъ дванадцати тисечей копъ грошей литовскихъ; такъже вси тежары и обовязки того запису моего на иньшие добра, имена мое вшелякне, лежачы и рухомы, где кольвекъ теперъ и на потомъ въ паньствахъ его королевское милости презъ мене и потомьки мое маючее, ойчистые, материстые, дедичные, заставьные и иньшимъ якимъ кольвекъ правомъ мне належачке, добровольне вношу и оны маестности и имена мое тымъ тежаромъ въ заступку и варуньку з потомьками моими обьвежаю и и обовезую; о што все, яко се выше в томъ листе, записе моемъ добровольномъ, поменило и написало, за недосыть учиненьемъ и невыполеньемъ яко кольвекъ коньдицны, въ томъ листе моемъ описаное, або за нарушеньемъ его, вольно будетъ его милости, пану Кашовьскому, детемъ и потомькомъ его милости, и кождому держачему мене самого а по мне дети и потомьство мое и каждого, держачого по мне добра и маестности мое, позвать до вшелякого суду, права, враду, повету, воеводства, такъ вгородьского, земьского, яко и трибунальського короньного и великого князтва Литовского, яко и задворного короля его милости, ровомъ завитымъ, такъ долгимъ яко и коротькимъ, подъ которымъ кольвекъ воеводствомъ; за

которыми позволю я самъ з потомъками моими, отступуючи своихъ
 власныхъ и належныхъ воеводствъ и поветовъ, а оному судови
 альбо урадова, до которого бымъ з потомъками моими позванъ былъ,
 зверхности, влады добровольне поддаючи се, на першому року,
 яко на завитому, который себе и потомъкомъ моимъ завитый чиню,
 я самъ а по мне потомъкове мои, будутъ повинны стать и успра-
 ведливити се, не закладаючи се хоробою, большою свравою, по-
 ветрьемъ моровымъ, листы, статуты, коньституциями, рецесами—
 теперешними и новоурядными, потомъ войною, послутою его ко-
 ролевьское милости и речи посполитой, екземптами и давностями
 земьскими, до того апеляций и до нихъ припозвовъ не заживаючи,
 малостью летъ потомъковъ, вторгненьемъ, чого Боже уховай, до
 короны неприятеля, соймомъ вальнымъ и повѣтовымъ невымавяючи
 се; которыхъ всихъ, яко и вшелякихъ добродѣйствъ и вымоговъ
 правныхъ уживати з потомъками моими одъписую се я зрекаю тымъ
 листомъ, добровольнымъ записомъ моимъ, але заразъ на першому
 року, яко на завитомъ, который себе и потомъкомъ моимъ завше
 завитый чиню, шкеры, на голое реченое слово, вромъ телесное
 присеги, з потомъками моими нагородити маю. Которые, не порадо-
 вомъ статутнымъ, але заразъ предъ судъ кождый, до которого
 бымъ былъ позванъ, на вшелякихъ маестностяхъ моихъ мають быти
 сказанне и одправленне; которые заплативши, предъсе тому добро-
 вольному листови, записови моему, тые кротъ, иле кротъ бы того
 потреба указовала, десыть чинити маю и буду повиненъ презъ вси
 и надъ вси давности земьские подъ тымъ же закладомъ—дванадцать
 тысячей копъ грошей литовскихъ и обовязками выше описанными.
 И на томъ даль тотъ мой листъ, добровольный записъ, его милости
 пану Янови Кашовскому зъ Высокого, з печатью моею и зъ подъ-
 писомъ властное руки моее, до которого, за устною и очевистою
 прозбою моею, для лепшого вѣры и певности, будучи того добре
 сведоми, ихъ милость панове приятели мое, то есть: его милость
 панъ Адамъ Боговитинъ з Козерать, подкоморый Кременецкый;
 его милость панъ Иванъ Хренницкый, подсудокъ земскый Луцкый;
 его милость панъ Гавърило Гостьскый и его милость панъ Остафей
 Еловиць—Мачиньскый, судья вгородскый Луцкый, печать приложити

и руки свое властны подписати рачили. Писанъ въ Люблине, лѣта
отъ нароженъа Иисуса Христа Сына Божого тисеча шесть сотъ
второго, месяца Мая пятогонадцать дня. Миколай Семашко, староста
Луцкый, власною рукою. Адамъ Боговитинъ з Козерать, подкомор-
ный Кременецкый, власною рукою. И. Хренвицкый, подсудокъ Луцкый,
рукою. Аврило Госткскый, рукою власною. Остафей Еловичъ Ма-
линскый, власна рука.

*Подлинникъ, написанный на листъ пергамена, съ отверстіями для
привѣшенія 5-и печатей, хранится въ собраніи документовъ, принадле-
жащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 116.*

XXVIII.

Грамота короля Сигизмунда III, жалующая городу Межиричу, по
прозьбѣ его владѣльца, князя Януша Острожскаго, магдебургское право,
устанавливающая въ немъ 2 ярмарки, торги и свободную продажу питей.
1605. Февраля 18.

Подтверженіе тѣхъ же правъ королемъ Владиславомъ IV. 1638. Марта 29.

Władisław IV, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski,
pruski, mazowiecki, inflantski, smoleński, czernichowski; i szwedzki, gotcki,
wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec
i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: Pokazany nam jest list, na
pergaminie pisany, ręką świętej pamięci najjaśniejszego króla, jego królew-
skiej mości pana ojca naszego, podpisany, pieczęcią mniejszą koronną za-
pieczętowany, zawierający w sobie nadanie prawa majdeborskiego miaste-
czku Międzyrzeczowi, w województwie Wołyńskiem leżącemu, zdrowy, nie-
naruszony i żadnej suspiciej w sobie nie mający. I suplikowali nam, imie-
niem mieszczan Międzyrzeczkich, abychmy list tenże powagą naszą appro-
bowali i konfirmować raczyli; który list, słowo w słowo tak się w sobie
zawiera: Zygmunt trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski,
ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, inflantcki, i szwedzki, gotcki, wandalski
dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszystkim wobec i każ-
demu z osobna, komu to wiedzieć należy, dzisiejszym i napotém będącym.

Proszeni jestechmy w imieniu jaśnie wielmożnego Janusza, xięcia Ostrogskiego, kanclerza krakowskiego, włodzimierskiego, czerkaskiego, białocerkiewskiego, kaniowskiego i bohusławskiego starosty naszego, abyśmy w mieście jego Międzyrzeczu, w ziemi Wołyńskiej w powiecie Łuckim leżącym, własnym, ojczystym, poddanym jego mieszczanom, którzy tak teraz mieszkają i potem osiadać będą, prawo majdeborskie nadali, także jarmarki, targi ustawili i oraz karczmy wolne, wino, miód, gorzałki i wszelkie trunki ku piciu i rzeczy w domach gościnnych ku żywności potrzebne dzierżeć, i niemi wolno szynkować dopuścili. Jeno gdy to wszystko na żadnej przeszkodzie i przekazie miastom i pożytkom naszym królewskim i rzeczy pospolitej i niczyjem nie będzie, My, za takową prośbą, z łaski naszej królewskiej to czyniąc, temu miastu Międzyrzyczowi i poddanym xięcia Ostrogskiego, mieszczanom w tém mieście, prawo majdeborskie nadajemy, które przez wójta, burmistrza, rajce i innych urzędników, za tą wolnością i listem naszym, w tém mieście uprzejmości jego ustanowionych, we wszystkim sprawować i porządnie dzierżyć będą; a mieszczanie w tém mieście przerwczonóm tego prawa majdeborskiego we wszystkich członkach i artykułach jego zażywać i jemi w rzeczach wielkich i małych zawždy na wszystkie potomne wieczne czasy rządzić i sądzić tak sami między sobą, jako też i z gośćiami, ludźmi przyjeżdżającymi, nie przed kim innym, jeno przed wójtem albo przed burmistrzem, radą miejską onego miasta, mają i powinni będą we wszstkiém tym przykładem, jako się w miastach naszych głównych, w Krakowie i indzie, obyczaj prawa maitborskiego znajduje. A my moc i władzę zupełną wojtom i burmistrzom tamecznym i radzie miejskiej dajemy wszystkie sprawy, co ich urzędowi prawnie z porządkiem zwykłym należeć będzie, tak między mieszczany tamecznymi, jako i między gośćiami, kupcami przyjezdnymi sprawiedliwość słuszną we wszystkich sprawach miejskich sądowych i w rzeczach krwawych prawem majdeburskiém, co komu z nich należy, czynić, sądzić, skazywać i winnych za występkiem ich, według artykułów, w tém prawie opisanych, wzdawać i karać. K temu dopuszczamy w mieście Międzyrzyczu, wedle zwyczaju prawa majdeburskiego, ratusz, jatki i łaźnią zbudować i w tém się wszystkiém, przykładem i porządkiem inszych uprzywilejowanych miast, sprawować. Także dozwalamy tym listem naszym xięciu Ostrogskiemu w tém mieście Międzyrzyczu jarmarki i targi ustawić, to jest na każdy rok dwa: jeden na święto świętego Piotra, wedle starego kalendarza, a drugi na święto świętego Michała, święto greckie; a targ w dzień niedzielny na każdy tydzień, które jarmarki i targi xiąże Ostrogski ustawiwszy, po wszystkich miastach i

и руки свое властные подписати рачили. Писанъ въ Люблине, лѣта отъ нароженья Иисуса Христа Сына Божого тисеча шесть сотъ второго, месяца Мая пятогонадцать дня. Миколай Семашко, староста Луцкѣй, власною рукою. Адамъ Боговитинъ з Козерать, поддомо- рый Кременецкѣй, власною рукою. И. Хренницкѣй, подсудокъ Луцкѣй, рукою. Аврило Гостъскѣй, рукою власною. Остафей Еловичъ Ма- линскѣй, власна рука.

Подлинникъ, написанный на листъ пергамена, съ отверстіями для пришивенія 5-и печатей, хранится въ собраніи документовъ, принадле- жащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 116.

XXVIII.

Грамота короля Сигизмунда III, жалующая городу Межиричу, по прозьбѣ его владѣльца, князя Януша Острожскаго, магдебургское право, устанавливающая въ немъ 2 ярмарки, торги и свободную продажу питей. 1605. Февраля 18.

Подтверженіе тѣхъ же правъ королемъ Владиславомъ IV. 1638. Марта 29.

Władisław IV, z Bożej łaski król polski, wielki xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, inflantski, smoleński, czernichowski; i szwedzki, gotcki, wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: Pokazany nam jest list, na pergaminie pisany, ręką świętej pamięci najjaśniejszego króla, jego królew- skiej mości pana ojca naszego, podpisany, pieczęcią mniejszą koronną za- pieczętowany, zawierający w sobie nadanie prawa majdeborskiego miaste- czku Międzyrzeczowi, w województwie Wołyńskiem leżącemu, zdrowy, nie- naruszony i żadnej suspiciei w sobie nie mający. I suplikowali nam, imie- niem mieszczan Międzyrzeczkich, abychmy list tenże powagą naszą appro- bowali i konfirmować raczyli; który list, słowo w słowo tak się w sobie zawiera: Zygmunt trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, inflantcki, i szwedzki, gotcki, wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszystkim wobec i każ- demu z osobna, komu to wiedzieć należy, dzisiejszym i napotém będącym.

Proszeni jestechny w imieniu jaśnie wielmożnego Janusza, xięcia Ostrogskiego, kanclerza krakowskiego, włodzimierskiego, czerkaskiego, białocerkiewskiego, kaniowskiego i bohusławskiego starosty naszego, abyśmy w mieście jego Międzyrzeczu, w ziemi Wołyńskiej w powiecie Łuckim leżącym, własnym, ojczystym, poddanym jego mieszczanom, którzy tak teraz mieszkają i potem osiadać będą, prawo majdeborskie nadali, także jarmarki, targi ustawili i oraz karczmy wolne, wino, miód, gorzałki i wszelkie trunki ku picciu i rzeczy w domach gościnnych ku żywności potrzebne dzierżeć, i niemi wolno szynkować dopuścili. Jeno gdy to wszystko na żadnej przeszkodzie i przekazie miastom i pożytkom naszym królewskim i rzeczy wspólitéj i niczyjem nie będzie, My, za takową prośbą, z łaski naszej królewskiej to czyniąc, temu miastu Międzyrzyczowi i poddanym xięcia Ostrogskiego, mieszczanom w tém mieście, prawo majdeborskie nadajemy, które przez wójta, burmistrza, rajce i innych urzędników, za tą wolnością i listem naszym, w tém mieście uprzejmości jego ustanowionych, we wszystkim sprawować i porządnie dzierżać będą; a mieszczanie w tém mieście przerzeczonym tego prawa majdeborskiego we wszystkich członkach i artykułach jego zażywać i jemi w rzeczach wielkich i małych zawždy na wszystkie potomne wieczne czasy rządzić i sądzić tak sami między sobą, jako też i z gośćcami, ludźmi przyjeżdżającymi, nie przed kim innym, jeno przed wójtem albo przed burmistrzem, radą miejską onego miasta, mają i powinni będą we wszstkiém tym przykładem, jako się w miastach naszych głównych, w Krakowie i indzie, obyczaj prawa maitborskiego znajduje. A my moc i władzę zupełną wojtom i burmistrzom tamecznym i radzie miejskiej dajemy wszystkie sprawy, co ich urzędowi prawnie z porządkiem zwykłym należeć będzie, tak między mieszczany tamecznymi, jako i między gośćcami, kupcami przyjezdnyimi sprawiedliwość słuszną we wszystkich sprawach miejskich sądowych i w rzeczach krwawych prawem majdeburskiém, co komu z nich należy, czynić, sądzić, skazywać i winnych za występkiem ich, według artykułów, w tém prawie opisanych, wzdawać i karać. K temu dopuszczamy w mieście Międzyrzeczu, wedle zwyczaju prawa majdeburskiego, ratusz, jatki i łaźnią zbudować i w tém się wszystkiém, przykładem i porządkiem inszych uprzywilejowanych miast, sprawować. Także dozwalamy tym listem naszym xięciu Ostrogskiemu w tém mieście Międzyrzeczu jarmarki i targi ustawić, to jest na każdy rok dwa: jeden na święto świętego Piotra, wedle starego kalendarza, a drugi na święto świętego Michała, święto greckie; a targ w dzień niedzielny na każdy tydzień, które jarmarki i targi xiąże Ostrogski ustawiwszy, po wszystkich miastach i

majątnościach naszych królewskich, książęcych, pańskich, duchowaych i świeckich kaze obwołać i wszystkim oznajmić, dając też wolność w tem mieście uprzejmości jego mieszczanom tamiecznym karczmy wolne mięś, nie płacąc z nich kapczyzn do skarbu naszego i żadnych powinności nie pełniąc, wino, miód, piwo, gorzałkę i inne wszelkie trunki ku piciu i rzeczy w domach gościnnych ku żywności potrzebne dzierżać i niemi szynkować. Także handel wszelakimi towarami i kupiami tam w mieście targować; i wolno tam będzie na jarmarki i targi do tego miasta wszystkim obywatelom państw naszych i cudzoziemskim kupcom z towarami wszelkimi przyjeżdżać, targować, przedawać i kupować, płacąc na przerzeczonego xięcia Ostrogskiego myto targowe od wszelkich towarów swoich, według obyczaju, jako się w innych mieściech takowych zachowuje, krom przekazy miastom i pożytkom naszym. A téj wolności przerzeczony xiąę Ostrogski, od nas nadanej uprzejmości jego, sam, małżonka, dzieci i potomkowie ich, za tym listem naszym wiecznymi czasy używać, pomienione miasto Międzyrzycz we wszystkich tych wolnościach, od nas teraz nadanych i wyżej na tym liście naszym opisanych, zachować każą. I na tośmy dali jaśnie wielmożnemu xiążęciu Januszowi Ostrogskiemu, kasztelanowi krakowskiemu, ten nasz list z podpisem ręki naszej królewskiej, do którego dla lepszej wiary pieczęć naszą koronną przywiesić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, na seymie walnym koronnym, roku od narodzenia Jezusa Chrystusa Syna Bożego tysiąc sześćset piątego, miesiąca Lutego ośmnastego dnia, a panowania królestw naszych: polskiego siedmnastego, a szwedzkiego jedynastego roku. Sigismundus Rex. Zacharias Jelowicki: My tedy, Władisław król, do pomienionej prośby łaskawie się skłaniając, tenże list we wszystkich punktach, rozdziałach, artykułach umocnić i potwierdzić umyśliśmy; jakoż umacniamy, potwierdzamy niniejszym listem naszym i chcemy mieć, aby wszystko, cokolwiek się w nim zamyka, miało moc i wagę powinną, ile to nie jest przeciwno prawu pospolitemu, i jest w używaniu. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXIX miesiąca Marca, roku pańskiego M. D. C. XXXVIII, panowania naszego polskiego i szwedzkiego VI roku.

Confirmacja prawa majdeburskiego do miasteczka Międzyrzecza, na Wołyniu, w majątności pana koniuszego koronnego. Joannes Gębicki S. R. M. S.

Копія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 754.

XXIX.

Грамота короля Сигизмунда III, возобновляющая городу Ковлю магдебургское право, устанавливающая отношения магистрата къ старостѣ и определяющая городскіе доходы. 1611. Ноября 28.

Подтверждение предъидущей грамоты королемъ Іоанномъ Казимиромъ. 1650. Іюля 14.

Грамота короля Владислава IV, подтверждающая городу Ковлю всѣ права и привилегіи, пожалованныя его предшественниками. 1635. Марта 22.

Грамота короля Михаила, подтверждающая всѣ предъидущія и устанавливающая въ Ковлѣ двѣ новыя армарки. 1670. Декабря 16.

Грамота короля Іоанна III, подтверждающая всѣ предъидущія, запрещающая судить Ковельскихъ мѣщанъ въ городскихъ судахъ и умножающая статья городского дохода. 1681. Апрѣля 30.

Jan Trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, inflancki, kijowski, wołyński, podolski, smoleński, siewierski i czerniechowski.

Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy: iż produkowali przed nami prawo, na pergaminie pisane, własną ręką najjaśniejszego praedecessora naszego, świętej pamięci niegdyś króla jegomości Michała, podpisane i pieczęcią kancelaryi niniejszej stwierdzone, confirmacją prawa miasta naszego Kowla w sobie zawierające, ni w czem nie naruszone i żadnego podejrzenia nie mające; którego prawa sens i tenor od słowa do słowa takowy: Michał, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, inflancki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, smoleński, siewierski i czerniechowski: Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy: produkowali przed nami sławetni: Marek Nifanowicz i Jan Szafranowicz, burmistrze miasta naszego Kowla, imieniem urzędu i wszystkiego tegoż miasta pospólstwa, prawa i przywileja swoje, pewne swobody, wolności i porządki, onym od najjaśniejszych antecessorów naszych nadane, w sobie zamykające: Pierwszy przywilej papierowy, po rusku pisany, najjaśniejszej królowej Bony ręką podpisany, pewne wolności w sobie zawierający, mianowicie jednak, wolne przerzeczonym mieszczanom po wsiach, do starostwa Kowelskiego należących, wosków, chmielów, miodów i bydeł skupowania, dziesięcin od derewni i ryb inszych (sic.), które do pomienionego miasta Kowla na targ przywożone bywają, wybierrania, de data w Piotrkowie, dnia dwunastego miesiąca Sierpnia, roku Pań-

skiego tysięcznego pięćsetnego czterdziestego siódmego. Drugi najjaśniejszego Zygmunta trzeciego, pergaminowy, także po rusku pisany, też prawa starodawne, wolności i wszelkie pożytki przerzeczonemu miastu approbujący i przy nich cale i nienaruszenie pomienionych mieszczan zachowujący, pozwalając im: podużne, pomierne, ważne, woskobojne wybierać. Trzeci tegoż najjaśniejszego Zygmunta trzeciego, także po rusku pisany, tę powinność zawierający, aby żydzi równo z chrześcianami do naprawowania parkanów, grobel i wart odprawowania należeli. De data na séjmie walnym w Warszawie, dnia siedmnastego miesiąca Marca, roku Pańskiego tysięcznego sześćsetnego dziewiątego. Czwarty, najjaśniejszego Władysława, który tak jest słowo do słowa opisany: Władysław czwarty, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, inflantski, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, smoleński i czernichowski, a szwedzki, gottscki i wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tém wiedzieć należy, iż produkowano przed nami, sławetnych: burmistrza, radziec i wszystkiego pospólstwa miasta naszego Kowla imieniem, przywileja na wolności i porządki ich miejskie, onym od najjaśniejszych autecessorów naszych, królów, nadane: Pierwszy przywilej króla jegomości Zygmunta Augusta na wolne branie mostowego, od każdego wozu kupieckiego, nakładnego z towarem albo zbożem, przez most dwicma końmi przejeżdżającego, po cztery pieniądze; od wozu nakładnego jednym koniem—dwa pieniądze, od próżnego wozu, dwiema końmi przejeżdżającego, po dwa pieniądze, jednym koniem—po pieniądzu; od bydła zaś, na sprzedaż przez most pędzącego, od wołu po pieniądzu i od jałowice po pieniądzu; także od tych, co nazad zboże do domu, nie przedawszy, prowadzą, na poprawę parkanów miejskich. Dany de data w Wilnie, roku tysiąc pięćset pięćdziesiątego piątego, Lipca dnia siedmnastego. Druga confirmacja króla jegomości Zygmunta, pana ojca naszego, dwóch oryginalnych listów królowej jejności Bony, do starostów Kowelskich wydanych: pierwszego, aby nie wybierał nadzwyczaj wpisnego, tylko po dwa pieniądze; drugiego, aby według zwyczaju dawnego zachowani byli i aby im krzywd żadnych sługom swoim czynić zakazał, aby u młynarzów pomiernego nie wybierali, u rzemieślników tamecznych roboty darmo nie brali i żeby sprawy miejskie wszystkie przez pisarza i wójta wpisywane były. A trzeciego listu Zygmunta Augusta na branie mostowego, tak jako się już wyżej pomieniło, w oryginale tegoż króla jegomości Augusta. Czwartego, na pomierne, ważne, podużne, i woskobojne. Dan w Warszawie dnia piątego Nowembra, roku Pańskiego M. DCXI. Trzecia confirmacja czterech listów oryginalnych,

tak królowej jéjności Bony, jako i króla jegomości Zygmunta Augusta przez króla jegomości pana ojca naszego potwierdzona: Pierwszego, gdzie dopuszcza żydom mieszkać i budować się między chrześciany, ale na inszej osobnej ulicy. Drugiego, aby podatków od burmistrzów nie brano dla ponoszenia prac ich. Trzeciego, żeby podług zwyczaju i innych miast wołhyńskich mieszczanie tameczni cechy i artykuły stanowili. Czwartego oryginału Zygmunta Augusta, takóž do starosty w roźnych krzywdach, aby tak mieszczan, jako i cechowych przy prawach ich i wolnościach zostawiał; w Warszawie dnia XXV Novembris, roku Pańskiego M. DCXI. Czwarta konfirmacja generalna, takžę świętej pamięci króla jegomości Zygmunta III, pana ojca naszego, przywilejów, wolności i praw wszystkich pogorzałych i nadanie znowu im prawa majdeburskiego, takžę targów w piątek i jarmarki dwa: jeden na podniesienie Świętego Krzyża, a drugi we cztery niedziele po Bożem Narodzeniu, dany. I aby kramarze wszyscy od komor swoich podatek dawali co rok tak, jako się w Brześciu zachowuje, a solarze od miejsc, na których sól sprzedają i ci, co winnice nad groblą mają, po piętnastu groszy dawać co rok powinni do skrzynki miejskiej na oprawę miasta. Dan w Warszawie dnia XXVIII, Nowembra, roku MDCXI. Piąty oryginał od świętej pamięci króla jegomości Zygmunta III, pod datą w Warszawie, na sejmie walnym koronnym; roku Pańskiego M. DC. XVIII, dnia XX Lutego dany, zamykający w sobie ustawę pomiaru zboża, to jest, żeby mieszczanom wolno było od każdej ćwierci zboża po dwa pieniądze, od półmace — po półgroszku, od mace — po groszu, od tych, krórzy by na targ przywozili, wybierać, i te pieniądze na oprawę parkanu obracać. Szósty, takžę od króla jegomości pana ojca naszego, na oddawanie poboru do rąk samego poborcy, a nie żydom, którzy więc zwykli u poborcy na zniszczenie miasta i mieszczan pobory arendować. Dany w Warszawie, na séjmie walnym koronnym, dnia V miesiąca Marca, roku Pańskiego M. DCXIX. I proszono nas, abyśmy te wszystkie prawa i przywileje ich, krótko zebrane i dotknięte, tak jak się w sobie od słowa do słowa mają, mocą i powagą naszą królewską ztwardzili i umocnili. My tedy, Władysław król, słuszną pomienionych mieszczan naszych kowelskich w téj mierze proźbę upatrując, i życząc jako największego miastom naszym polepszenia, prawa i przywileje ich wszystkie, jakoby tu wpisane i wyrażone były, we wszystkich ich punktach, klauzulach, artykułach i kondyciach, ile prawu pospolitemu i zwyczajowi nie są przeciwne, powagą naszą stwardzamy i zmaciamy, i, żeby napotem wszelką moc i władzę swoją na wieki mieli, deklarujemy. Na co się, dla lepszéj wiary, ręką naszą podpisujemy i pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, na

séjnie wáknym koronnym, dnia XXII° miesiáca Marca, roku pańskiego M.DC.XXXV, panowania naszego polskiego III°, a szwedzkiego III° roka. Vladislaus Rex. Locus sigilli. Ioannes Bederman. Piąty najjaśniejszego Jana Kazimierza, który od słowa do słowa jest tak napisany: Jan Kazimierz, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmużdzki, inflantski, kijowski, wołyński, podolski, smoleński, siewierski i czerniechowski, a szwedzki, gottski i wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy: iż produkowano przed nami przywilej pewny świętej pamięci króla jegomości Zygmunta III°, pana ojca naszego, pomienionemu miastu Kowiu dany, w którym prawa pewne, które zdawna przed tem mieli, od tegoż jego królewskiej mości, pana ojca naszego, temuż miastu są nadane, który to przywilej i prawa, w nim opisane, abyśmy i my powagą naszą królewską approbowali i potwierdzili, o to do nas przerzeczone miasto pokornie supplikowało; ten tedy przewilej tak jest opisany od słowa do słowa: Zygmunt trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmużdzki, inflantski, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, smoleński, siewierski i czerniechowski, a szwedzki, gottski i wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy: iż nam jaśnie wielmożny Szczęsny Kryski na Dobryminie, podkanclerzy koronny, zakroczymski i kowelski starosta, imieniem mieszczan naszych kowelskich, przełożył, że im od dawnych czasów prawa ich miejskie, któremi się miasto tamto rządziło i sądziło, wygorzały. Zaczem teraz to tam miasto bez rządu prawie zostawa, przyczyniając się pilnie za nimi, abyśmy im znowu prawa takie, jakie przed tem mieli, nadali. My tedy, przychylając się do jaśnie wielmożnego podkanclerzego koronnego przyczyny, za pomienionemi mieszczany do nas uczynionej, a chcąc, aby nasze miasto Kowel w dobrym porządku pomnożenie brało, naprzód ono, ze wszystkimi do niego należytościami, także mieszczany i obywatele jego, od wszelkiego prawa teuteńskiego, ruskiego i któregokolwiek innego wyjęli i wyzwoliliśmy. Jakoż tym listem wyjmujemy i wyzwalamy, a prawo majdeburskie zupełnie onemu nadajemy wiecznemi czasami, znosząc wszystkie zwyczaje tamtego miasta, które by prawu majdeburskiemu przeciwne były; tak, aby odtąd, w żadnym inszym, w sprawach tak małych jako i wielkich, odpowiadać byli nie powinni, jeno przed sądem swoim, miejskim, który niżej opisanym sposobem obierany być ma, więc i win, z prawa majdeburskiego przychodzących, aby nikomu inszemu dawać nie byli powinni, jedno temuż sądowi miejskiemu. Mają tedy naprzód mieszczanie

nasi kowelscy z posrządka siebie osob ośm, ludzi stategiczych, cnotliwych, w rzeczach biegłych i uczonych, na urząd burmistrzowski i radziecki, co rok, w poniedziałek najbliższy po nowém lecie, obierać, i starości naszemu kowelskiemu, natenezas i napotem będącemu, abo jego namieśnikowi mianować, z których on czterech na urząd radziecki potwierdzić, z tych zaś czterech rajców, jednego na urząd burmistrzowski naznaczać będzie powinien. Ci cztery przysięgę na swe urzędy, według prawa i zwyczaju miast naszych, przy mieście stanowią, potrzeby miejskie opatrować, i inne wszystkie rzeczy, według zwyczaju innych miast naszych królewskich, czynić będą. Burmistrz naznaczony miesiąc tylko jeden na urządzie burmistrzowskim trwać ma, po wyjściu miesiąca—starszemu z radziec urząd ten burmistrzowski poda, ten zaś drugiemu i tak przez cały rok. Sąd zaś miński taki być ma: naprzód starosta nasz kowelski, teraz i napotem będący, jednego z mieszczan z cechu, cnotliwego, bogobojnego i w prawie biegłego za lantwójta, według upodobania swego, podać powinien będzie, a mieszczanie z posrządka siebie czterech ławników obiorą. Ci wszyscy przysięgę na urzędy swe przed burmistrzem i rajcami odprawić mają, trwać będą aż do śmierci na urzędach swych, chyba, żeby który z nich na radziectwo obrany był, co kiedy się trafi, inszy zaś na jego miejsce jako najprędzej, i tak jako się pomieniło, obrany być ma. Ten tedy lantwójt z ławnikami będzie miał moc sądy, według opisanego prawa majdeburskiego i zwyczaju innych miast, odprawować i sprawy wszystkie, tak wielkie jako i małe, sądzić, przed którym wszyscy mieszczanie zapozwani stawać i odpowiadać mają. Od dekretu ich, jeśli by się która strona ukrzywdzona być rozumiała, apelacjéj, a której by prawo majdeburskie nie broniło, do burmistrza i radziec, a od burmistrza i radziec do starosty naszego kowelskiego abo jego namieśnika, teraz i napotem będącego, ztamtąd zaś do nas i do sądu naszego iść ma. Toż się ma rozumieć o apelacjach od urzędu burmistrzowskiego i radzieckiego; winy, które będą według prawa majdeburskiego okazane, w sądzie lantwójtowskim i ławniczym mają być dzielone między nimi. Także winy dla nieposłuszeństwa, abo z jakiej inszój miary urzędowi burmistrzowskiemu i radzieckiemu służące, między burmistrze a rajce mają się też dzielić. A że bardzo mały dochód pospolity miasto tamte ma na poprawę swoją, postanawiamy tym listem naszym, aby każdy kramarz, i który jedną kramicę albo klatkę na gruncie miejskim zbudowaną ma, albo mieć będzie, także i przekupień, którykolwiek na ławkach chleb i insze rzeczy sprzedaje, powinien będzie do skrzynki mińskiej na każdy rok dawać to, co w mieście naszym Brzeskiem ciż kramarze i przekupniowie dają. Także i solarze od miejsca

solnego—każdy z nich po groszy piętnaście. Więc ci, którzy winnice nad groblą na gruncie miejskiem mają, z każdej winnicy także groszy piętnaście aby na każdy rok do téj skrzynki miejskiej płacili i oddawali, przykazujemy. A ten dochód ni na co inszego nie ma być obrócony, tylko na poprawę pomienionego miasta. Wszakże, jeśli przedtém zdawna co staroście naszemu od pomienionych kramarzów, solarzów, i tych co powinni a mają płacić, z tego sposobu przychodziło, temu teraznijsze postanowienie nasze szkodzić nie ma. Pozwalamy, nadto burmistrzowi i rajcom, za wiadomością i pozwoleniem całego pospólstwa, insze dochody na poprawę miasta, bez krzywdy ludzkiej i ubliżenia prawa starożytnego, namawiać i stanowić; nadto, zachowujemy ich przy targach i jarmarkach zwykłych, to jest: przy targu tygodniowym, który bywa co piątek, co tydzień, i przy jarmarkach dwu: jednym, który bywa na dzień podniesienia Krzyża Świętego, drugi, który bywa we czwarty dzień po święcie Narodzenia Pańskiego, według starego kalendarza. Objasniając ten zwyczaj, aby pomienione jarmarki po całym tygodniu stać i na nich ludzie wszelacy z towarani wszelakimi przyjeżdżać i nimi handlować, także w targ i w jarmarki rzeźnicy postronni zchadzki odprawować i mięso wolno, bez nagabania rzeźników i przeszkody wszelkiej, przedawać mogli. Co do wiadomości wszech, którym to wiedzieć należy, a mianowicie: wielmożnego Szczęsnego Kryckiego na Dobryczynie, podkanclerzego koronnego, zakroczymskiego i kowelskiego starosty i jego namieśnika, teraz i napotem będącego, przywodziemy, napominając, aby mieszczan naszych kowelskich, przy tych prawach i wolnościach, od nas im tym listem naszym pozwolonych, wiecznemi czasy zachowywali i zachowywać raczyli; na co, dla lepszej wiary, ten list własną podpisawszy ręką, pieczęcią go koronną umocnić i stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXVIII Nowembra, roku Pańskiego tysięcznego sześćsetnego jedynastego, panowania królestw naszych: polskiego—dwunastego, szwedzkiego ośmnastego. Sigismundus rex. Locus sigilli. Gregorius Czarniecki. My tedy, Jan Kazimierz król, przychylając się miłostwie do supplikacyej wzwyż mianowanój, ile sprawiedliwój, przywilój ten, który od słowa do słowa tu jest opisany, we wszystkich punktach, klauzulach, artykułach i kondyciach, ile prawu pospolitemu i zwyczajowi nie są przeciwne, powagą naszą ztwierdzamy i umacniamy, i, żeby napotem wszelaką moc i władzę swoją na wieki mieli, deklarujemy; na co się, dla lepszej wiary, ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia czternastego miesiąca Lipca, roku Pańskiego tysięcznego sześćsetnego pięćdziesiątego, panowania naszego polskiego i szwedzkiego szóstego(?) roku. Jan Kazimierz król. Locus sigilli. Albertus Gorajski, praepositus poznaniensis, regens

cancellariae regni. Szusty urodzonego Wacława Leszczyńskiego, krajczego koronnego, starosty naszego kowelskiego, który im, dla spustoszenia miasta pomienionego, na restauracją ratusza, bram, mostów, nad dawne prawa, od każdego wozu kupieckiego, nakładnego, z towarem albo zbożem przez most dwiema końmi prowadzonego, po groszy dwa, od wozu koniem jednym—po groszu jednemu, od próżnego dwiema końmi—po groszu jednemu, od woza jednym koniem próżnego—dwa szelągi; także i od tych, którzy zboże w mieście Kowlu kupują, po groszy trzy, co wszystko do prowentu miejskiego należeć powinno. Od bydła, na targ prowadzonych: od wołu po groszu, od jałowice, od skopu, od kozy, owcy i inszych drobiazgów, na targ przez most i groblę prowadzonych, po szelągu. A iż, przez skupienie gruntów miejskich od różnych stanów, tak szlacheckich, jako też i duchownych, miastu dzieje się zniszczenie, przeto, zabiegając temu, pozwala tenże pomieniony, urodzony Wacław Leszczyński, aby, którzykolwiek gruntów miejskich zażywają i na nich siedzą, na rynku targują, i jakimkolwiek sposobem i handlem sobie zarabiają w temże mieście, Kowlu, ci wszyscy, tak do cechów, jako i do wszelkich składek i podatków miejskich, quocunque nomine nazwanych, zarówno należeli. I suplikowano nam, abyśmy te wszystkie prawa i przywileje, jedne tu krótko dotknięte, drugie wcale przepisane, tak jako się w sobie od słowa do słowa mają, mocą i powagą naszą królewską ztwierdzili i umocnili. My tedy, Michał król, słuszną pomienionych mieszczan naszych kowelskich w téj mierze supplikę uważwszy, i życząc jako najlepszemu miastom naszym polepszenia, prawa i przywileje ich wszystkie, we wszystkich ich punktach, klauzulach, artykułach i kondyciach, ile prawu pospolitemu i zwyczajowi niesą przeciwnie, powagą naszą stwierdzamy i, żeby napotem wszelaką moc i władzę swoją na wieki mieli, deklarujemy i nadto, ażebyśmy tem większą łaskę naszą królewską do poratowania pomienionego miasta Kowla pokazali, tedy, pozwalamy im, nad zwyczajne dwa jarmarki, jeszcze drugie dwa, to jest: jeden, na Wniebowstąpienie ruskie, drugi na świętą Annę, odprawować. Na co się, dla lepszej wiary, ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XVI miesiąca Grudnia, roku Pańskiego MDCLXX, panowania naszego 2 roku. Michał król. Locus sigilli cancellariae regni minoris. Confirmacja praw miasta Kowlu. Stefan Hankiewicz, jego królewskiej mości sekretarz i pisarz. Supplikowali nam tedy sławetni: Stefan Bobowski, lantwójt kowelski i Samuel Makarowicz, burmistrz kowelski, całego miasta naszego i pospólstwa kowelskiego imieniem, abyśmy te ich prawa i przywileje, od tylu najjaśniejszych antecessorów naszych, królów polskich., onymże łaskawie nadane, powagą naszą królew-

ską, nie tylko approbowali, ztwardzili i umocnili, ale też jeszcze, co do lepszego tego miasta naszego Kowla porządku i pomnożenia należy, miłościwie przydać raczyli. My tedy, Jan król, słuszną pomienionych mieszczan kowelskich supplikę uważwszy, wniesioną oraz sa niemi do nas interpositą, urodzonego Stefana Leszczyńskiego, starosty kowelskiego i półkownika naszego, w osobliwym respekcie mając, i życząc jako największego pomienionemu miastu Kowlu pożytku i pomnożenia, wzywż wyrażone ich prawa i przywileje, iedne krótko dotknięte, drugie zaś od słowa do słowa wpisane, we wszystkich ich punktach, klauzulach, artykułach i konditiach, ile prawu popolitemu i zwyczajowi nie są przeciwne, powagą naszą królewską znacniamy, stwierdzamy i approbujemy i, żeby napotem moc i władzę swoją na wieki miały, mieć chcemy i deklarujemy. Że zaś pomienionych mieszczan stan duchowny albo szlachecki do grodów wpadających się sprawek (sic) zwykł pociągać nad zwyczajne ich prawa i excepcie, częścią przywilejami najjaśniejszych antecessorów naszych królów polskich, częścią przez konstytucyi tak wiele koronnych obwarowane, tedy surowo przykazujemy: tak tym, coby ich do sądu nienależytego ważyli się pociągać, jako też i onym samym, aby przed żaden sąd: grodzki, ziemski, duchowny, trybunalski, tylko przed majdeburski, który im właśnie należy, nie stawali, zkąd appellacia do starosty naszego, teraz i napotem będącego, albo też namieśnika jego, w zamku kowelskim rezydującego, pomienionym mieszczanom należy, a ztamtąd ultimarie do sądów naszych zadwornych assessorskich referować się będzie, pod karą evocationis extra forum incompetens na tych, którzy by gdzie indziej, okrom prawa majdeburskiego, pozywać mieli; commissią przytem między wielebnym próboszczem kowelskim i jego poddanemi a między pomienionemi mieszczanami względem podatków i kontribucyi publicznych utwierdzamy i one, według umowy stron obudwu odprawioną, odprawujemy, przykazując, ażeby poddani plebańscy, na gruntach miejskich siedzący albo ich zażywający, według proporcji gruntów, wszystkie ciężary publiczne, składki i kontribucie ponosili, także którzykolwiek duchownego lub szlacheckiego stanu ludzie roli albo gruntów pomienionego miasta Kowla zażywają, ażeby ad proportionem zasiewków, do miejskich przykładali się podatków, rozkazujemy. Aby zaś miasto w należytem opatrzeniu zostawać mogło, a przytem bramy, mosty, groble naprawowane zawsze bywały, tedy od wszystkich ludzi, drwa do miasta Kowla, tak ze wsiów, do starostwa Kowelskiego należących, jako i z innych przyległych, na sprzedaż wozących, od każdej fury i wozu dREW jedne polano na ten prowent naznaczymy; które artykuły, świeżo z woli naszej przydane, dla większej wagi

i wiary, własną ręką naszą podpisaawszy, pieczęć wielką koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, po sejmie walnym koronnym, dnia XXX miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego M. D. C. L. XXXI., panowania naszego XV roku. Jan Król. Confirmatia praw miasta Kowla. Wojciech Stanisław Chrościński, jego królewskiej mości sekretarz. (Locus Sigilli).

Книга Ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646—1770. Листъ 13.

XXX.

Грамота канцлера короннаго, Ковельскаго старосты, Щаснаго Крыскаго, подтверждающая евреямъ города Ковля, на основаніи привилегіи, пожалованной имъ королевою Боною, право отдѣльнаго, собственнаго суда и другія льготы. 1613. Августа 21.

Грамота короннаго гетмана, Ковельскаго старосты, Станислава Конедпольскаго, подтверждающая предъидущую грамоту, а также разрѣшающая евреямъ города Ковля посылать ассессоровъ въ смѣшанные суды и освобождающая отъ налоговъ ихъ кладбище. 1634. Октября 28.

Грамота короля Владислава IV, подтверждающая объ предъидущія грамоты. 1633. Марта 14.

Грамота Познанскаго воеводы, Ковельскаго старосты, Кристофа Опалинскаго, устанавливающая денежныя повинности евреевъ города Ковля. 1647. Мая 18.

Подтверженіе предъидущихъ грамотъ королемъ Іоанномъ Казимиромъ. 1650. Марта 13.

Подтверженіе всѣхъ предъидущихъ грамотъ, а также грамоты короля Сигизмунда III, 1611-го года, разрѣшившей евреямъ города Ковля свободную продажу питей. Подтвердительныя грамоты пожалованы королями: Михаиломъ—1670. Декабря 5; Іоанномъ III—1679, Февраля 12 и Августомъ II—1699, Мая 21.

Року тысяча семьсотного, месеца Сентября двадцатого дня.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimirskim, przedemną, Thomaszem Pałuskim, burgrabim zamku Włodzimierskiego y xięgami niniejszemi, grodzskimi, włodzimirskimi stanowszy oczewiście niewierny Irsz Irchowicz, żyd y mieszczanin miasta Kowla, con-

firmacją przywilejów od najjaśniejszego króla imci Augusta wtórego, przy pieczęci koronney przywieszoney, z podpisem ręki tak samego króla też y sekretarskim, dla wpisania do xiąg niniejszych per oblatam podał, tak się w sobie mającą: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogithiae, Kijowiae, Wolyniae, Podoliae, Padlasiae, Liwoniae, Smolensiae, Siveriae, Czernichowiae etc., nec non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector. Significamus presentibus litteris nostris quorum interest universis et singulis: productas coram nobis esse litteras pargameneas, manu serenissimi olim Divae memoriae Joannis tertii, antecessoris nostri, subscriptas, et sigillo regni communitas, sanas, salvas et illesas omnique suspitionis nota carentes, continentes in se jura, privilegia et praerogativas, a serenissimis praedecessoribus nostris judaeis kovlensibus datas et confirmatas. Supplicatumque nobis est nomine eorundem judaeorum kovliensium, ut easque autoritate nostra regia approbare, confirmare et ratificare dignaremur. Quarum litterarum tenor sequitur ejusmodi: Ioannes tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijowiae, Volyniae, Podoliae, Podlassiae, Liwoniae, Smolensiae, Severiae. Czernichoviaeque. Significamus presentibus literis nostris quorum interest universis et singulis: productas coram nobis esse litteras pargameneas autenticas, manu serenissimi regis Michaelis, praedecessoris nostri subscriptas, sigillo regni communitas, sanas, salvas, omnique suspitionis nota carentes, continentes in se jura, privilegia et prerogativas, a serenissimis antecessoribus nostris judaeis koweliensibus datas et confirmatas; supplicatumque nobis est eorundem judaeorum nomine, ut dictas litteras autoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur; quarum quoque litterarum tenor de verbo ad verbum sequitur ejusmodi: Michael, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volyniae, Podoliae, Podlasiae, Liwoniae, Smolensiae, Seweriae et Czernichoviae. Significamus presentibus litteris nostris quorum interest universis et singulis: productas coram nobis trina esse privilegia, certas libertates, jura et prerogativa judaeis kovelensibus, a serenissimis praedecessoribus nostris benigne concessas et elargitas, in se contentia, sana, salva et illesa omnique suspitionis nota carentia. Et primum quodque serenissimi Sigismundi tertii, de data Varsaviae, in comitiis regni generalibus, die tertia mensis Novembris, anno Domini MDCXI, certas immunitates, praesertim tamen liberam cremati et liquorum, secundum antiquum usum et consuetudinem, venditionem et propinationem tum et liberam omni mercium genere mercaturam in se continens, quarum meliori ad ven-

dendum commoditate concessum est supranominatis judaeis kowelensibus tabernas, alias kramy, budy, kletki, intra ejusdem civitatis Kowlensis habere et extruere in illisque praedictas merces venum exponere. Secundum serenissimi Ioannis Casimiri, cujus tenor de verbo ad verbum sequitur estque talis: Ioannes Casimirus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensiae, Czernichoviae, nec non Suecorum, Gottorum, Vandalorum haereditarius rex. Significamus presentibus litteris nostris quorum interest universis et singulis: productas coram nobis fuisse confirmationis litteras pergameneas, manu serenissimi et Divae memoriae Vladislai IV, fratris nostri desiderantissimi, subscriptas, sigilloque munitas, continentes in se certas libertates, jura et praerogativa judaeis Cowlensibus concessas, sanas, salvas, illesas omnique suspicionis nota carentes, supplicatumque nobis est eorundem judaeorum kowelensium nomine, ut easque confirmationis litteras autoritate quoque nostra regia approbare, confirmare et ratificare dignaremur, quarum litterarum tenor de verbo ad verbum sequitur talis: Vladislavus quartus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniaeque, nec non Suecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius rex. Significamus presentibus litteris nostris quorum interest universis et singulis: exhibitas coram nobis esse litteras pargameneas binas, manu serenissimi et Divae memoriae parentis nostri desiderantissimi subscriptas, et sigillo regni cancellariae minoris communitas, continentes in se confirmationem certorum jurium, judaeis kowelensibus servientium, utrasque sub una eademque data, Warsoviae, in comitiis regni generalibus, die tertia mensis Novembris, anno Domini MDCXI, emanatas, tum et litteras quoque alias illustrissimi et magnifici Stanislai na Konicopolu Konicypolski, kasztellani Krakoviensis, supremi exercituum regni generalis, Buscensis, Bawensis, Kowlensis capitanei, manu subscriptas sigilloque ejusdem communitatis, praememoratis judaeis kowlensibus concessas, quarum eaque sequitur tenor: Stanisław na Konicopolu Konicypolski, kasztellan Krakowski, hetman wielki koronny, Buski, Barski, Kowelski etc. starosta, wszem wobec y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, wiadomo czynię: iż produkowali mi żydzi kowelscy sławney pamięci imć pana Szczęsnego Kryskiego, kancelerza koronnego, starosty Kowelskiego, także sławney pamięci imci pana Pawła Kryskiego, starosty także Kowelskiego, przywilej, rękami tychże napisany, prosząc mnie, abym to władzą mają utwierdził y umocnił, który słowa do słowa niżej iest inserowany: Szczęсны na Drobninie Kryski, kancelerz koronny, kowelski etc. starosta, wszem wobec y każdemu z

osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż żydowie miasta Kowelskiego pokładali przedemną przywileja, prawa y wolności, sobie od świętey pamięci królowey jejmości Bony y króla jegomości nadane, prosząc, abym ich przy tych prawach zachował. Ja tedy, widząc rzecz słuszną, aby się oni z łaski królów ichmości, panów swych cieszyli, za staraniem ich przy dawnych zwyczajach y przywilejach, w których rzecz te mają, aby się według praw y wolności żydów wielkiego księstwa Litewskiego sądzili, także y w szkole swey przed doktorami swemi, według zwyczajów stawali y sądzili się; y to im wolno zachowuję; a iż też listy y pozwolenia niektóre od imci pana Radomskiego, praedecessora mego, produkowali, aby im wolna zawsze szkoła ich była na miejscu zwyczajnym, łaźnia z swietlicą naprzeciwko nad wodą, za grobelką od wyjazdu Milanowskiego, wolność też oddawania łopatek. I przy tym wolnym używaniu szkoły, łaźni y oddawaniu łopatek zachowuję. Na utwierdzenie tedy tych wszystkich rzeczy, w tym liście opisanych, sam ręką się swą podpisuję y pieczęć swą przycisnąć rozkazałem. Pisan w Warszawie, dnia XXI miesiąca sierpnia, roku pańskiego MDCXIII. Kryski z Drobnina, kanclerz koronny. (sigillum) Paweł na Drobninie Kryski—zachowuję przy dawnych przywilejach y zwyczajach żydów kowelskich także od dawania łopatek wolnymi czynię. Skłoniwszy się tedy do proźby żydów kowelskich, przywilej pomieniony w wszystkich jego punktach, klausulach y artykułach umacniam y stwierdzam; a, żeby tym większą łaskę moję znali, okopisko, gdzie się zwykli chować, uwaliam od wszelakich podatków y ciężarów, tak publicznych, jako miasta albo zamkowi należących; do tego, jeśliby się trafiła sprawa żydowska z Kowelaninem, a wyszła per apellationem do sądu zamkowego, także jeźliby też żyd był pozwany przed podstarościę mego, tedy przy sądzie ma siedzieć jeden z starszych żydowskich na ten czas, gdy sądzić będzie podstarości tameczny. Na co, dla lepszey wiary, przy podpisie ręki własney, pieczęć zwyczajna iest przyciśniona. Pisan we Lwowie, dnia XXVIII octobris a: DCXXXIV. Stanisław Koniecpolski, kasztelan krakowski, H. w k. Supplicatumque nobis est, ut easque supramemoratas, pargameneas (litteras) auctoritate nostra regia approbare et confirmare dignaremur; cui quidem supplicatio nos benigne annuentes, in omnibus eorum punctis, clausulis et articulis ac conditionibus intra contentis approbare et confirmare duximus; uti quidem approbavimus ac, in quantum juri communi non derogant, ususque eorum habetur, confirmamus et ratificamus, decernendo easque robor perpetuae firmitatis debere. In cujus rei fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communituri jussimus. Datum Warsowiae, die XV mensis martis, a

Domini MDCXXXV, regnorum nostrorum Poloniae et Sueciae II anno. Vladislaus rex. (locus sigilli). Albrechtus Krzycki, sacrae regiae majestatis secretarius. Tertium de tenore tali: Joannes Casimirus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masowiae, Samogitiae, Livoniae, Smolensiae, Czernichowiaequae, nec non Suecorum, Gottorum Vandalorumque haereditarius rex. Significamus praesentibus litteris nostris quorum interest universis et singulis: productas fuisse coram nobis litteras papireas infrascriptas, manu magnifici Christofori Opaliński, palatini Posnaniensis capitanei nostri Kowelensis, subscriptas, sigilloque illius munitas, salvas, sanas, illaesa omni suspitionis nota carentes; supplicatumque nobis est nomine judaeorum Kowelensium, ut easdem auctoritate nostra regia approbare et confirmare dignemur; quarum litterarum tenor de verbo ad verbum sequitur talis: Krzysztof ze Bnina Opaliński, wojewoda Poznański, Strzeszowski, Osiecki, Miedzyżycki, Kowelski etc. starosta, wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, wiadomo czynię, a mianowicie panom dzierżawcom, administratorom, podstarościm: iż ja, za instancją y prozbą żydów kowelskich, przy czynszach dorocznych, jako z dawnego zwyczaju antecessorów moich, tak y za terazniejszym trzymaniem moim starostwa Kowelskiego, mnie od I. K. M. konferowanego, onych przy tychże a nieodmiennych podatkach cale zachowuję; a co się tkanie żydów ubogich, którzy tylko z jałmużny y z skrzynki żyją, tych od czynszu czerwonych (sic) uwalniamy.... mniey także, którzy na samym wale bez gruntów i ogrodów, tylko w samych chatach mieszkają, dla obrony miasta czynsz doroczny dawać powinni po puł czerwonego złotego, iako zdawna płacili; oraz, co na iednymże chlebie w iednymże domu mieszkają, jako to: ociec z synem, albo z zięciem, nie powinni czynszu dawać, tylko ociec sam z tego domu czerwony złoty jeden, do lat trzech. A to uczyniłem za gorącą prozbą y affektacją ich. Czego im potwierdzając, dla lepszej pewności ręką się własną podpisuję y pieczęć przycisnąć rozkazałem. Działo się w Kowlu, dnia ośmnastego maja, roku tysiąc sześćset czterdziestego siódmego. Krzysztof Opaliński, wojewoda Poznański m. p. Locus sigilli. Cui supplicationi nos, tanquam justae, benigne annuentes, praeinsertas litteras in omnibus earum punctis, clausulis, articulis conditionibusque, in quantum juris est, confirmamus, approbamus et ratificamus, decernendo, easdem vim et robur debitae firmitatis obtinere debere. In cujus rei fidem, praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri jussimus. Datum Warsowiae, die XII mensis Martii, anno Domini MDCL, regnorum nostrorum: Poloniae secundo, Suetiae tertio anno. Joannes Casimirus rex. (Locus sigilli). Albertus Krzycki, sacrae

regiae majestatis secretarius. Supplicatumque est nobis, nomine eorundem judaeorum cowelensium, ut supranominata privilegia autoritate nostra regia approbare et confirmare dignaremur, cui eorundem supplicationi nos benigne annuentes, in omnibus eorundem punctis, clausulis, conditionibusque, in quantum juris est, nexibus et ligamentis intracontentis, approbandas, confirmandas et ratificandas esse duximus, prout quorum et in quantum usus earum habetur, confirmamus, approbamus et ratificamus, decernendo, easdem vim et robur perpetuae firmitatis obtinere debere. In quorum fidem, praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri jussimus. Datum Warsowiae, die quinta mensis Decembris, anno Domini MDCLXX, regni nostri secundo anno. Michael rex. (locus sigilli). Stanislaus Brzewski, Gr. W. C., regens cancellariae regni m. p. Nos itaque, Joannes rex, praememoratae supplicationi, uti justitiae et aequitati consonae, benigniter annuentes, praesertim litteras, in omnibus earum punctis, clausulis, contentis, conditionibus et articulis, approbandas, ratificandas et confirmandas censemus; per prout praesentium vigorem approbamus, ratificamus et, in quantum juris communis est et usus earum habetur, confirmamus, decernendo, easdem vim debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere. In quorum fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri mandavimus. Datum Grodnae, in generalibus Regni commitiis, die XII mensis Februarii, anno Domini MDCLXXIX, regni nostri V anno Jan król. (Locus sigilli maioris cancellariae regni) Ioannes Olęcki, regiae majestatis secretarius. Approbatio privilegiorum, judaeis kowelensibus servientium. Nos itaque, Augustus rex, praefatorum judaeorum kowelensium supplicationi annuentes, suprascripta ipsorum jura, privilegia, immunitates, in omnibus eorum punctis, clausulis, conditionibus, autoritate nostra regia approbanda et confirmanda esse duximus; praesentibusque approbamus et confirmamus, decernentes, eadem vim et robur perpetuae firmitatis obtinere debere. In cuius rei fidem, praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri jussimus. Datum Varsawiae, die XXI mensis Mai, anno Domini MDCXCIX, regni vero nostri III anno. Confirmatio privilegiorum, judaeis kowelensibus servientium. U teo przywileju confirmationis pieczęć koronna iest przyciśniona; podpisy rąk temi słowy: Augustus Rex. Ioannes Casimirus Odolski, regiae majestatis secretarius. Któryże to przywilej, za podaniem y prośbą wyszrzczoney osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyjęciem, do xiąg niniejszych jest wpisany.

Книга гродская, Владимирская, записовая, поточная и декретовая, 1700 г., № 1076; листъ 828.

Копія грамоты, выданной Сигизмундомъ III цеховымъ ремесленникамъ города Кіева на право безпошлинной торговли товарами: мѣховыми, красными, рыбою, солью, саломъ, воскомъ и кожами. 1615. Февраля 28.

Жигимонтъ третій, Божію милостью король полскій, великій князь литовскій, рускій, прускій, мазовецкій, жомойтскій, ифляндскій, шведскій, вготскій, вандальскій дедичный король.

Ознаймуемъ тымъ листомъ нашимъ всѣмъ посполите и каждому зособна, нинешньнымъ и напотомъ будучимъ: Повладали перед нами мещане кіевскіе, то есть люде ремесла бравецкого, швецького, кушньбурского, слюсарского, ковалского, римарского, постригацкого и иншого вшелякого, подѣданные наши присуду и послушенства замкового, привилей свой, с подписомъ руки нашею и с печатю коронною, на волное торговане такъ рыбами, солью, речами красными, косматыми и иными вшелякими; и просили насъ, абысмы имъ то право волного вшелякими купями торгованя, обычаемъ, способомъ иныхъ мещанъ нашихъ киевскихъ, права мандеборского уживающихъ, особнымъ листомъ нашимъ подтвердили, и оныхъ, водле права ихъ давного заховали. А такъ, ижъ тыето мещане, ремесники, подданные наши, выштыше менованые, яко маемъ справу, были и суть, за давнымъ правомъ своимъ, в уживаню тыхъ торговъ; такъ по короне, яко и великомъ княжестве Литовьскомъ, и на вшелякихъ мѣсцяхъ преречное право ихъ тымъ листомъ нашимъ подтверждаемо, и при тыхъ волныхъ торгахъ вшелякими купями косматыми, красными, солью, рыбами, воскомъ, лоемъ, скурами, без даваня мытъ старыхъ и новоподвышоновыхъ, шошовъ, поголовыщичины и обестовъ, од самыхъ купцовъ и челяди ихъ, заховалисмы и заховуемъ, водле привилею нашего, имъ на то даного; што всѣмъ въ обецъ и каждому з особна, а злеща целникомъ, мытникомъ нашимъ и писаромъ ихъ на коморахъ и прикоморяхъ, такъ в короне, яко и великомъ княжестве Литовскомъ будучимъ, до ведомости приводечи, розказуемъ, абысте, за показанемъ того листу, або препису его подъ печатю цеховою и с подписомъ подвоеводего або намѣстника кіевского

одъ котораго подпису не болшеѣ одно два полугроше (sic) бирати маеть, выданого, такъ лядомъ и водою, всюди, безъ мытъ, цель, обес- тоеть, поголовщизны и затруднена вшеляебого, гамованя, промуцали, подъ зарукою на насъ, господаря, в привилею ихъ давномъ мено- ваную, и нагороженемъ шкодъ. И на то дали есмо тотъ листь нашъ с подписомъ руки наше королевское, до котораго, для лѣт- шое вѣры, печать коронную притиснути казали есмо. Писано въ Варшаве, лѣта Божого нароженя тысяча шесть сотъ пятогонадцать, мѣсяца Февраля двадцать осмого дня, а панованя королевствъ на- шихъ: польского двадцать осмого и шведьского двадцать першого року. У того листу, привилею его королевской милости, печать ко- ронная канцеляри болшое естъ притиснена. А подпись руки его коро- левской милости тыми словы: Sigismundus rex. Подпись руки писар- ское: Florian Oleszko, wojski wołodimierskij, sekretarz i pisarz kr. pr. m. Который листь, правилей его королевской милости, мы, всѣ четыре цехмыстри, весполъ з братиѣю нашою, ремесниками кievскими, спи- савши с того привилею его королевской милости, тотъ препись да- лисмо брату нашому цеховому, на йме Корнѣю Федоровичу, чапни- ку, ремеснику, мещанину кievскому, с печатю цеховою и с подпи- сомъ руки его милости пана подвоеводего, который братъ нашъ, беручи тую волность, перед нами, в цеху, при всей братни, при- сегу телесную выконалъ на томъ, яко, за тою волностью, жадныхъ ничиныхъ обьчихъ чужихъ товаровъ през мыта его королевской ми- лости провозити, крѣтити и втайвати не маеть, подъ виною, въ при- вилею менованую. и под виною братерскою цеховою. Писанъ у Кievѣ, 1615 г., мѣсяца Апрѣля 24 дня. Подпись подвоеводи кievского.

Копія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадле- жающихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополни- тельной описи № 23.

XXXII

Грамота короля Сигизмунда III, жалующая городу Крылову магдебургское право, устанавливающая его доходы, поземельную собственность, ярмарки, торги и другія льготы. 1616, въ юнѣ.

Подтвержденіе тѣхъ-же правъ и расширеніе ихъ королемъ Станиславомъ Августомъ. 1792. Марта 30.

W. imię Pańskie. Amen. Na wieczną rzecz pamiątkę. My, Stanisław August, z Bożej łaski y woli narodu król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruskі, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski y Czernichowski.

Oznaymujemy niniejszym dyplomatem naszym renowacyinym y konfirmacyinym wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, tak terazniejszego, jako y potomnego wieku ludziom. Przełożono Nam iest przez panów rady Naszey, przy boku naszym będącey, w imieniu y na rzecz szlachetych: woytę, burmistrza, radnych, sędziów, ławników, magistratu y porządków, oraz wszystkiego ludu miasta wolnego ukraińskiego Kryłowa, dotąd w woiewodztwie Kijowskim nad rzekami Dnieprem y Taśminem, czyli raczey pomiędzy temiż rzekami, z obydwóch stron, nad pograniczem Małorossyiskim y Nowo-Serbskim, in corpore starostwa Czehryńskiego położonego; y pokładano przed Nami nayprzed prawa ogolne, którym miasta wielkiego xięstwa Litewskiego y w woiewodztwach: Kijowskim, Wołyńskim y Braclawskim położone, przed wcieleniem tychże do korony, podlegały, iako to: 1557 roku, dnia 1 miesiąca Kwietnia, w Wilnie—Ustawę czyli ordynacyę dobr królewskich, w wielkiem xięstwie Litewskim położonych, przez najjaśniejszego Zygmunta Augusta, króla, przed unią wielkiego xięstwa Litewskiego y wcieleniem xięstwa Kijowskiego oraz wojewodstw: Wołyńskiego y Braclawskiego do korony, na wszystkie miasta y wsie królewskie, pod ten czas panowaniu y prawom wielkiego xięstwa Litewskiego podległe, urządzone, z ksiąg metryk wielkiego xięstwa Litewskiego wyjętą, a dnia 20 miesiąca Listopada, roku 1790, w księgach metryki koronney zaoblatowaną, w której, w artykule 9-tem, „o miastach y ich powinnościach“, przepisano iest: iż miasta uprzywileiowane przywileiów swoich używać powinny, a które od opłat ponizszych nie były wyzwólone, tedy płacić do skarbu królewskiego były obowiązane z gruntów swych lokacyinych, w rok, z włoki gruntu przedniego—czynszu 50 groszy, z średniego—40 groszy, z podłego — 30 groszy, za tłoki na rok — po 12 groszy. — Z domów w

ryнку—od pręta po połósma pieniądza, w ulicach—od pręta 5 pieniędzy, z ogrodów w mieście—od pręta pułtrzecia pieniądza, a z gumienych placów na przedmieściach — od pręta ieden pieniądz, to iest od morga — 3 grosze, a innych powinności pełnić, y stacyi dawać, y z listy krolewskiemy ani urzędników krolewskich jezdzić nie były powinne; zaś w artykule 1-ym „o kapszczyźnie“ wyrażono iest: iż we wszystkich tychże miastach każdemu obywatelowi wolne swych karczem y szynków mienie było dozwolone, szczególnie tylko każdy, karczmę lub szynk mający, w mieście podatek, kapszczyzna zwany, na skarb krolewski opłacać był winien, to iest od karczmy piwney — kopę groszy, od miodowej — kopę groszy, a od karczmy gorzałczaney pułkopy groszy monety y liczby litewskiej na każdy rok; w innych zaś artykułach—inne urządzenia względem włościan przepisują. I 1564 roku, dnia pierwszego miesiąca Lipca, w Bielsku, na seymie wielkiego xięstwa Litewskiego, przez tegoż króla, na rzecz wszystkich stanów y prowincyi wielkiego xięstwa Litewskiego wydany, z tychże xiąg wyjęty przywilej: statut ziemski dla ziem y powiatów, a zaś prawo Magdeburskie dla wszystkich miast wielkiego xięstwa Litewskiego, wzorem miasta stołecznego Wilna, stwierdzający, potym prawo szczegulne, nadewszystko na rzecz miasta pryncypalnego, Czehryna, na lokacyą onegoż y inne wolności nadane. Na którego to miasta Czehryna ziemi lokacyney miasto Kryłów pozniej zalokowane zostało, iako to: 1589 roku, dnia 1 miesiąca Maja, w Warszawie, przywilej najjaśniejszego Zygmunta III, króla, na proźbę urodzonego starosty Czerkaskiego y Czehryńskiego, na rzecz miasta Czehryna, uroczyszczem pod ten czas pustym w stepach pustych leżącego, wydany, rzeczone miasto Czehryn lokawać pozwalający, y onemu ziemię pusto leżącą na lokacyą nadający, w ograniczeniu takowym: ktoromu miestu, z łaski naszoie krolewskoie hranicy tyie, iako od pana starosty Czerkaskoho nam podanyie, to iest: poczawszy od Taśmienia wyszey Czyhryna, w czytyroch milach czezez pole w reku Dniepr, Dnieprom wniz do reczki Suły po reku Boh, a ot Bohu aż po hranicu Korsuńskuiu so wsimi zemlami, hrunty, polami, lasy, bory, hai, rekami, z stawiszczy, pasekami, z łowy zwierzynnymi, rybnymi, bobrowymi i innemi wsiakimi pożytki. 1592 roku, dnia 15 miesiąca Pazdziernika, w Warszawie, na seymie walnym, koronnym, przywilej tegoż króla na proźbę urodzonego starosty y miasta Czehryńskiego wydany, nowo-osadzonemu miastu Czehrynowi prawo Magdeburskie y inne wolności dozwalający, obydwu ekstraktami z xiąg metryki wypisane, konstytuciją roku 1598, Vol. 2-go, fol. 1469, pod tytułem: „approbacya miasteczek nowych“ zatwierdzone, z mocy ktorych lud wolny, w mieście Czehrynie osiadły, odle-

gleyszą od tegoż miasta na uroczyszczu Kryłowie osadę uformowawszy, oddzielne miasto Kryłow utworzył y na oddzielny od miasta Czehryna rząd y sąd, oraz na szeregulne municypalne wolności przywilej od tegoż króla w roku 1616 pozyskał, którego to, na rzecz miasta Kryłowa oddzielnie wydanego przywileju osnowa co do słowa, w ekstrakcie autentycznym przed nami złożonego, iest następuiąca.—Stanisław-August etc. Oznaymujemy niniejszym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, iż znajduie się w archiwum metryki koronnej książka aktów koronnych kancelłaryi więkšej, do woiewództw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego y Czerniechowskiego ściągających się, za panowania niegdy najjaśniejszego Zygmunta trzeciego, poprzednika Naszego, po rusku pisanych, literą R oznaczona; a w niey, na karcie 141, przywilej fundacyi miasta Kryłowa, następuiący: Żykhimont treti etc. Oznaymujem sim listom naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu to wiedati naležit: dał nam sprawu wielmożny Jan Daniłowicz, wojewoda Ruski, starosta nasz Bełski, Korsuński, y Czyhryński: iż w powiecie Czyhryńskom, w woiewodztwie Kijowskom, meży rekoju Dnieprom i Tiasminom, iest uroczyszcze, Kryłow nazwanoje, na szlaku tatarskom, khde tot neprijatel križa swiatoho, Tatarin, zwykł w panstwa naszymie wchoditi i koronie, także panstwom naszym prilehłym szkody czyniti, na ktorom miestcu, iegli bychmo miasto naszoje załožiti rozkazali i pozwolili, mielo by to byti z dobrym reczyzopolitoie i z pokoiem tamtoi Ukrainy i z pożytkom skarbu naszoho. My, to uwaziwszy, iż osażaniem miasta panstwa naszymie ozdoby majut' i poddanyie naszymie w pokoiu żyti budut, a obywatelom tamtoi Ukrainy wsiakoho dobroho poradku i pożytku życzczy, miłostiwe na osażenie i fundowanie tam miasta pozwolili esmo. Jakoż sim listom naszym pozwolaiem i zakładaiem tam miasto naszoie, Kriłow, tym sposobom: Że obywatelom toho miasta, kotoryie tam osiadut, daiem swobodu i wolnost ot wsiakich czynszów i podatków pieniężnych, ot desietin i koladok, bydła, pasiek i inszych podatków, myt y ceł, w panstwach naszych, z kupłami wsiakimi ieduczny do wyistia tridciati let ot daty toho listu naszoho, a k tomu ot poborow i czopowoho wolnych czynim mieszczan Kriłowskich do czotyroch hodow ot daty toho listu naszoho; a khruntow i polnad rekoju Dnieprom, na Bełobereżu, i na Zboinom, i na Pinnom za Dnieprom pozwolaiem obywatelom toho miasta Kriłowa używati tak, jako innyie miasta ukrainnyie; także futory obapoł reki Dniepra, aż pod Kremienczuk czasy wiecznymi mieti i wszelakiie požitki wynaydowaty tak na Dniepru, iako i nad Dnieprom, młyny, stawy na rekach w koło Kryłowa woluo im budet sypati i požitki na siebie obo-

roczati.—Ktomu perejezd czerez Dniepr pod miestom tymże mieszczanom nadałem. Do toho tymże mieszczanom i obywatelom miasta Kryłowa nadajem prawo maideburskoie, [kotoroho oni w tom miestie prereczonom, wo wsich członkach i artykułach ieho używati i ich w rzeczach welkich i małych zawždy na wsi potomnyie czasy raditi i suditi sia, tak sami mezy soboiu, iako tež i z hostmi, ludmi pryjezdczymi, ni pred kim innym, odno pered woitom, abo pered burmistrom i radoju miestskoiu onoho miasta maiut i powinni budut wo wsiem, prikładom, iako w miestach naszych hołownych obyczay prawa pospolitoho zachowuiet. A my moc y władnost zupołnuju w tom burmistrom tamosznym i radi miestkol dajem wsie sprawy, szto ich wradom prawnym poradkom zwykłym należati budet, tak mezy mieszczany tamosznymi, iako i mezy hostmi, kupcy pryjezdczymi sprawiedliwost slusznuiu wo wsich sprawach miestkich sudowych i w rzeczach krwawych prawom Maideburskim, szto komu z nich prawnie naležit czyniti, suditi, skazywati i winnych, za wystupkom ich, wodle artykułow, w tom prawie opisanych, dawati karati; k tomu dopuszczaiem w tom miestie Kryłowie, wodle zwyczaiu prawa maideburskoho, ratusz, do kotoroho wahowoie i woskobojnoie nadałem, iatki i łączniu zbudowati i w tom sia prikładom i poradkom innych upriwilejowanych miest sprawowati pozwolaiem tymże mieszczanom Kryłowskim pry uradie i za widomostiu starosty Czyhirinskoho, tepereszneho i potom buducznych, czotyry osoby mezy soboiu na wojtowstwo miestskoe obirati i ich starosti swojemu podati, kotory odnoho z nich na toie woitowstwo stwierditi maiet. Także dozwolili esmo i sim listom Naszim dozwolaiem w tom miestie jarmarki i torhi ustawiti, to iest na każdy tydeń torh odii u piatnicu, a druhi w nedelu, a iarmarki: odin w den Preczystoi Bohorodiczy, a druhi u den swietoho Michaiła Archanhela, a treti na nowoie leto; kotoroie ustawiwszy, po wsich miestach, miesteczkach naszych, także tež kniazskich, panskich, duchownych i świeckich kazut wyklikati i to wsiem oznaimiti. Daiuczy tež wolnost w tom miestie mieszczanom korczmy wolnyie mieti, ne płateczy z nich kapczyzne do skarbu naszoho i żadnych powinnoitei ne połniaczy, wino, međ, piwo, horełku i inszyie wsiakie trunki ku pitju, i reczi, w domiech hostinnych ku żywnosti potrebnynie, derżati i szynkowati, także handel wsiakimi towary i kuplami tam, w miestie, torhowati; a na jarmarki i torhi wolno budet do toho miasta wsim obywatelom państw naszych i czużoziemskim kupcom z towary wsiakimi, zwykłymi priiezdziaciu, torhowati, prodawati i kupowati, płateczy myto torhowoje ot wsiakich towarow swoich po zwykłomu obyczaiu, iako sia w inszych takowych miestach zachowuiet, i khdy sia trafıt w jarmarki y torhi ludęj priiezdżnych

suditi, tohdy mezy ludmi sprawedliwost slusznaja czynena byti maiet takowaia, katoraia by zwyczajiu y prawu pospolitomu protiwna w niwczom ne byla, prikładom uzywania slusnoje takoweje wolnosti inszych obywatelaj panstw naszych. To odnak waruiem, aby kozaki, ludi swawolnyie i biehunowie, tam ne bywali i ne mieszkali, takze zydowie aby w tom miestie domow swoich ne mieskali, i zadnych handlów ne wieli wiecznymi czasy. A budut powinni tyie mieszczenie naszi kryłowskije protiwnepriatelowi každydomu naszomu i koronnemu pri starosti swoim zawždy stawati i z zwierchnosti ieho, iako pod czasom pokoju, tak i woiny, ne wyłamowatisia. I na to dali esmo sej nasz list z podpisom ruki naszoj i pod peczatiu koronnoiu. Pisan u Warszawie, dnia miesieca Iunia, roku tysieczna szestsot szesnadciatoho, panowania krolewstw naszych: Polskoho dwadziat dewiatoho a Szwedzkoho dwadziat tretiho roku. Sigismundus rex. Ktory to przywilej my polskimi literami wypisac y stonie ządajacej autentycznie wydac dozwolilismy.—Na co, dla lepszej wiary, pieczęć koronna iest przyciśniona. Dan w Warszawie, dnia dwudziestego osmego miesiaca wrzesnia, roku pańskiego tysiącznego siedmsetnego dziewiędziesiątego pierwszego, panowania naszego XXVIII. Za sprawą jaśniewielmożnego iego mość xiądz Hugona Stumberg Kołłataia, podkanclerzego koronnego, kanonika katedralnego krakowskiego. X. Hugo Kołłatay P. Kor. m. pr (L. S). Cyprian Sowiński, kancellaryi większej koronnej metrykant. Z roku 1616 przywilej fundacyi miasta Kryłowa w woiewodztwie Kijowskim. Po którym to, oddzielnie dla siebie służącym, przywileju, za świadectwem lustracyi starostwa Korsuńskiego y Czehryńskiego, w latach 1616 y 1622 sporządzonych, osobne miasto Kryłów, pod udzielnym magistratem rządzone, z obroną twierdzą uformowane zostalo y, częsty nieprzyaciołom kraju odpor czyniac, kilkakrotnie zniszczone zostawszy, jak świadczy traktat Moskiewski, w roku 1686 przez Grzymułtowskiego zawarty, Vol 6 praw kraiowych, fol 152, znajdujący się, rzekę Dniepr za graniczną między Rossyą y Polską stanowiący, a miasto Kryłów pod ten czas miejscem pustym bydź okazuiący, które dopiero po traktatach, 1768 y 1773 z Rossią zawartych, do prawdziwey postaci miasta pogranicznego przychodzić zaczawszy, właśnie nową osadę po częstych swych spustoszeniach uformowało; chociaź zaś lustracye y taryffy, końcem podatkwania do skarbu rzeczy pospolitey sporządzone, toż dawne miasto uprzywilejewane, Kryłów, miastem naszym królewskim opisały, lecz nie stosownie do przywilejow lokacyinych w powinnościach y daninach toż miasto uciążyły, wzrost onego w ludność, handle y rękodziela zatrzymały; a przecieź, opisawszy go miastem naszym królewskim, stosownie do ich opisu, toż starożytnie miasto

Kryłów, lubo w swych gruntach lokacyinyh y osadach uszczuplone zostało, atoli wszystkie podatki publiczne, na miasta wolne prawem postanowione, do skarbu rzeczypospolitey, iako miasto wolne opłaca; zaczym supplikowano nam iest, abyśmy z mocy naywyższej naszey zwierzchności, która nam prawami kraiolemi dozwołona iest, y na fundamencie konstitucyi na seymie terazniejszym pod osobnemi tytułami: 1-o »Miasta Nasze Królewskie wolne w Panstwach Rzeczy Pospolitey;« 2-do »urządzenie wewnętrzne miast wolnych Rzeczy Pospolitey; 3-io »Kommissya Policyi; 4-to »Ostrzeżenie względem execucyi prawa o miastach naszych, dawniey królewskich a teraz wolnych Rzeczy Pospolitey,« postanowionych, któremi nie tylko dawnym miastom przywileia, jeżeliby onym zaginęły, odnowić, ale nawet, gdyby iakowa osada, z ludu wolnego złożona, dała siedlisku swemu przystoingą postać miasta, tedy oney nowy przywilei locacyiny z nadaniem ziemi y praw mieyskich wydać nam, królowi, moc zostawiona. Miasto zaś Kryłów, gdy nie tylko znaczną osadą, z ludu wolnego złożoną, ale starożytną swoię, localną byłość y własność dziedziczną swey lokacyiney ziemi mieyskiej dowodzi, y konieczną potrzebę, ile na samym pograniczu Mało-Rossyiskim y Nowo-Serbskim y nad rzeką portową położone, utrzymania tegoż miasta przy iego dawnych wolnościach y przywileiach słusznie przekłada, aby prawa, o miastach zasze, tudziesz szczegulne tegoż miasta przywileia odnowić y od ciężarów, lustracyami niesłusznie na toż miasto włożonych, wyzwolić, do wolności i prerogatyw, innym miastom wolnym właściwych, przywrócić one raczyli. Do której proźby, ile na prawie zagruntowanej, My, król, łaskawie się skłoniwszy, a do wyżey wzmiankowanych konstytucyi y szczegulnych tego miasta przywileiów stosując się, chcąc przerzeczone miasto wolne, Kryłów, do pierwszej zwrócić byłości y one wolnym ludem, handle y rzemiosła sprawuiącym, pomnożyć, ztąd toż miasto do dobrego bytn y porządku przyprowadzić, a pomnażaiące się z czasem dochody Rzeczy Pospolitey zwiększyć, od ciężarów, z przywilejami onego niezgodnych, jako miasto wolne wyzwolić, przerzeczone miasto Kryłów za miasto wolne uznawszy, wszystkich obywateli, w tym mieście tak teraz osiadłych, iako y na potym osiadać maiących, y do prawa się mieyskiego wcielających, za ludzi wolnych, ziemią locacyiną; w obrembie tegoż miasta położoną, przez mieszczan, przedmieszczan y obywateli tegoż miasta osiadłą, ich domy, place, ogrody, łąny, niwy, futory, łąki, zarosła y wszelkie osady, w wyżey nadmienionym przywileju specyficowane, nadania, od zakordonowania w państwach naszych pozostałe, w gróntach starożytnych, locacyinyh tegoż miasta znajdujące się, nie naruszając bynajmniey spraw o granicę, z kimkolwiek by

mieć mogło, y całe tegoż miasta territorium, jakie do niego prawnie należy, własnością dziedziczną tegoż miasta y mieszczan chrześcian bydź uznaliśmy; a wszystkich obywateli nadmienionego miasta Kryłowa, bądź szlacheckiego, bądź mieyskiego urodzenia ludzi, prowadzących handle lub rzemiosła, rolnictwem, bądź szynkiem bawiących się, lub z jakiegożkolwiek przemysłu żyjących y w tym mieście, tak teraz possessye mających, iako y napotym nabydź one mogących, jakiegokolwiek byliby dostoiństwa, urodzenia, profesyi lub kunsztu, juryzdykcyi mieyskiej y magistratowi mieyscowemu, oraz równym podatkom y wolnościom, tak praw ogólnych, iako i szczegulnego, wyżey opisanego przywileju, temuż miastu służącego, podległemi mieć chcemy; niemniej przerzeczone miasto Kryłow od wszelkich juryzdykcyi ziemiańskich y zamkowej starościńskiej, Czehryńskiej y Kryłowskiej, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmujemy y, że żaden z obywateli tegoż miasta w żadney sprawie przed innym sądem obcym ani zamkowym starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed sądem lub urzędem mieyskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach wolnych postanowionego, przez osiadłych w tym mieście obywateli obranym, sądzić się ma, stanowimy. A gdyby ktokolwiek dekretem sądów mieyskich miasta Kryłowa mniemał się bydź uciążonym, tedy do sądów appellacyjnych w mieście stołecznym, prawem seymu terazniejszego dla miast wolnych tegoż woiewodztwa za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych, assessorskich, koronnych, podług gatunku spraw, w prawie wymienionych, appellować będzie mocen; magistrat zaś, sądy y urzędy mieyskie z urzędów y sądenia, jako też całe przerzeczone miasto Kryłow, nigdzie indziej, jak tylko przed nami y sądem naszym assessorskim, koronnym, lub kommissyi policyi obojga narodów w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będzie winno. Żeby zaś tak sam magistrat, jako i sąd mieyski znaku na pieczęciach do dzieł urzędowych używać mógł y oddzielnym też miasto szczyciło się herbem, podaiemy onemu za herb trzy karabiny, porządkiem mimo siebie stających, jaki się tu wymalowany (мѣсто герба) widzieć daje; jakie zaś daniny z localnego obrembu gróntów mieyskich miasta Kryłowa, podług prawa należeć okażą się, y te wyrokiem sądów naszych, assessorskich, koronnych w executyi prawa w tey mierze, na seymie terazniejszym postanowionego, w opłacie pienezney zadecydowane zostaną, takowe magistrat od obywateli miasta wyliczać y tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać, y kwity z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie; oprócz zaś takowych danin gróntowych, jakowe podatki publiczne na seymach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowiane,

takowe do skarbu Rzeczy Pospolitej wnosić toż miasto będzie obowiązane. Wszelkich religij y wyznań chrześcijańskich ludziom wolnym, tak krajowym jako y zagranicznym, wolność w tym mieście osiadania, cerkwi y kościołów budowania y prerogatyw miejskich używania dozwalamy; innych oraz swobód wolności y zaszczytów, jakie prawami kraiowemi miastom wolnym dozwolone są, y jakowemu zarządzaniu władzom naywyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz iakowe prerogatywy, tak z praw kraiowych, iako y prawa miejskiego Magdeburgskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Kryłów y jego obywateli uczestnikami mieć chcemy. Wolnego obierania magistratu, podług prawa, temuż miastu dozwalamy y onemu rząd y sąd wolny, w tym mieście prawować winny, powierzamy, y, aby w tym od nikogo żadney nie mieli przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszey wiary, przywilej niniejszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną stwierdzić roskazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXX miesiąca Marca, roku Pańskiego MDCCXCII, panowania naszego XXVIII roku. Stanisław August, król. Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, dnia trzynastego Nowembris, osobiście stawiający, urodzony Jan Stebłewski, diploma prawa przywileju miasta wolnego Kryłowa, ukraińskiego, w woiewodztwie Kijowskim dotąd leżącego, odnawiające, od nayiaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, pana naszego miłościwego, temuż miastu Kryłowowi łaskawie konferowane, ręką tegoż nayjaśniejszego pana i sekretarza pieczęci wielkiej koronney, przy teyże pieczęci, na massie czerwoney, w puszcze blaszaney zawartey, wyciśnionej, podpisane, z herbem, temuż miastu służącym, na papierze ceny czerwonych złotych trzech, pargaminowem, napisane, do aktów grodzkich, kijowskich w oblatę podał. Przyjąłem—Onufry Lubicz Sadowski, regent grodzki kijowski m. pr. Do xiąg grodzkich kijowskich zapisano.

Dyploma prawa y przywileie miasta wolnego Kryłowa, ukraińskiego, w woiewodztwie Kijowskim dotąd leżącego, odnawiające. Ignacy Janiszewski, pieczęci wielkiej koronney sekretarz.

(На оборот): cancelariatu illustrissimi, excelentissimi domini, domini Hyacynthi Comitis Nałęcz a Małachowice Małachowski, supremi regni cancelarii, Radoszycensis, Grodecensis, Sannicensis etc. capitanei, sigillatum est in actis.

Подлинникъ, написанный на четырехъ пергаментныхъ листахъ, съ рисункомъ герба въ текстъ и съ привѣшенною, въ желѣзномъ ящикѣ, великою коронною печатью, принадлежитъ г. предсѣдателю временной комисіи для разбора древнихъ актовъ, М. В. Юзефовичу.

XXXIII.

Грамота, пожалованная Сигизмундомъ III городу Луцку. Король, желая вспомоществовать возстановленію благосостоянія города, сильно пострадавшаго отъ пожара, предоставляет въ распоряженіе магистрата доходы, получаемые съ продажи сѣна, смолы и дегтя. 1617. Октября 18.

Zygmunt trzeci, z łaski Bożey król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflantskie, a szwedzski, gottski, wandalcki dziedziczny król.

Oznaymuiemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy: przełożono nam, imieniem burmistrza, radziec y wszystkiego pospolstwa miasta naszego, Łucka, że, za świeżym zgorzeniem onego, pożytków niemało, ratuszowi mieyskiemu należących, zginęło y mieszczanie tameysi do wielkiego ubostwa y nędzy przyszli; zaczem oni, obmyśliwając poratowanie tego upadku swego, a upatrując to bydź z pożytkiem jakimkolwiek mieyskim, żądali po Nas, abyśmy siano, smołę y dziegieć ratuszowi miasta tamtego nadali, żeby urząd mieyski, przedawanie tego siana, smoły y dziegciu w zawiadowaniu swoim mając, pożytek ztąd miastu jakikolwiek przywłaszczyc mógł; czego, jako nam дано справę, oni y przedtyni w używaniu byli. A tak My, na żądanie ich, aby tym prędzey ubostwa swego poratować mogli, przedawanie tego siana, smoły y dziegciu mianowanemu ratuszowi łuckiemu tym listem naszym nadaiemy, które urząd mieyski, w zawiadowaniu swoim mając, pożytek, jakiby najlepszy ztąd ratuszowi iść mógł, obmyśliwać y w porządku przedawania tego siana, smoły y dziegciu doglądać ma, prawu jednak niczyiemu słusznemu tym listem naszym nie derogując; do którego, na większą wiarę, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć naszą koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Pisan w Warszawie, dnia ósmnastego miesiąca Oktobra, roku pańskiego 1617, panowania królewstw naszych: polskiego 30-go, a szwedzkiego 24-go roku. Sigismundus Rex. (Locus sigilli). Christophorus Bakowiecki.

Kopia этого акта внесена въ книгу мѣстскую, Луцкую, хранящуюся въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ № 329; страница 15—17.

XXXIV.

Наказъ короля Сигизмунда III членамъ комиссіи, отправляемой въ городъ Ковель для обсуждения дѣла о притѣсненіяхъ ковельскихъ мѣщанъ евреями и для розграниченія земель ковельскихъ мѣщанъ отъ земель села Бѣлена. 1616. Марта. 4.

Жяггимонтъ третій, Божею милостію король польскій, великій князь литовскій, русскій, прусскій, мазовецкій, жемойскій, инфлянскій; шведскій, годскій, вандальскій дедичный король.

Урожонимъ: Илоріанови Олешкови, войскому; Ерему Ладѣ, городничому володимерскому; Іанови Превлоцкому и Андрѣеви Зановичови, обивателямъ землѣ Волинское, вѣрне намъ мылимъ, ласка наша королевская. Урожоныс, вѣрне намъ мыліе! Жаловались намъ обтежливе мещане ковельскіе, подданіе наши, на невѣрныхъ жидовъ ковельскихъ, подданныхъ нашихъ, же они, приводячи до спустошенія мѣсто тое тамъ наше, дѣржави на тотчасъ уроженого Павла Криского, противу праву ихъ, имъ отъ насъ наданого, дома нянковые и уличные у хрестьянъ скупають и оныхъ зъ того тамъ мѣста нашего мѣщанъ пречъ вытѣсняютъ и розгоняють, а позосталцхъ здерствомъ своимъ убожать; и въ порядкахъ мѣйскихъ до поправованя паркановъ и отправованя сторожи заровно зъ ними потягати не хочуть. А, што большая. поборы, зъ сейму ухваленіе, и вшелякіе иншіе податки приватные, закупуючи што имъ не належитъ, зыски собѣ отътоль совитіе приводячи, тое мѣсто наше убожать; зачымъ, зголотившися, хрестіане зъ того мѣста нашего пречъ розходятся. А такъ забѣгаючи мы, абы до такового звищеня тое мѣсто наше не приходило, умислилисьмо вѣрностямъ вашимъ тую справу злѣццати, яко и тимъ листомъ нашимъ злѣцаемъ, о которыхъ вѣрѣ, цноте, богобойности и въ правѣ посполитомъ бѣглости добре розумѣемъ и розказуемъ, абысте, обравши собѣ до того часъ певный и способный, тамъ до Ковля зѣѣхали и тихъ кривдъ статечне послушали, и въ томъ всемъ, о што се ширей тые то мѣщане жаловать будутъ, справедливость skutечную зъ помененныхъ жидовъ, згажающисе зъ правомъ посполитымъ, учинили, не отстреляючи се отъ насъ, отъ права а вольности

обѣхъ сторонѣ, имѣ отъ родителѣ нашихъ и отъ насъ самихъ на-
данныхъ и овшемъ опы при нихъ заховуючи и Бога и справед-
ливость святую передъ очима своими маючи, розсудомъ слушный и
справедливый мсжи ними учинили зъ вольною отъ васъ аппеляціею
до насъ, господара, обоей стороны приповзу, зложивши имъ рокъ
отъ дати декрету своего за недѣль шесть. А иже межи грунтами
тихъ же мѣщанъ нашихъ мескими—зъ одное зъ грунтами села на-
шего Бѣлена—зъ другое стороны великіе розницы и ростирки дѣ-
ются, злецаемъ вѣрностямъ вашимъ, абысте на тіе грунты виѣ-
хали, копцомъ и границамъ стародавнимъ межи теми грунтами при-
смотрѣвшися, тихъ то мѣщанъ нашихъ, водлѣ ихъ стародавняго
уживанія, за свѣдоцтвомъ людей добрыхъ, обамолныхъ и водлугъ
правъ и привелеевъ, явие передъ вѣрностью вашею показовани бу-
дутъ, заховали и сторонамъ обудвумъ тое постановленіе и ограни-
ченіе моцно держати приказали; што вы вчиняте зъ повинности
своей и для ласки нашео королевское. Писанъ въ Варшавѣ, на сейме
вальномъ коронномъ, лѣта Божого Нарожения тысяча шестсоть де-
вятнадцатого, мѣсяца марта четвертого дня, а панованя королевствъ
нашихъ: польского тридцать второго, а шведского двадцать шосто-
го року. Sigismundus rex.

Книга Ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646—1770. Листъ 106.

XXXV.

Грамота Сигизмунда III, разрѣшающая основать городъ на урочищѣ,
называемомъ Лысянка, жалующая этому городу Магдебургское право и
опредѣляющая права и обязанности мѣщанъ. 1622. Іюня 28.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Junji dwudzie-
tego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości, Żyłomierzu,
przedemną, Dominikiem Grzymają z Przyborowa Przyborowskim, subdele-
гатem, przysięgłym, namieśnikiem protunc grodzkim generału wojewodztwa
Kjiowskiego, i xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kjiowskiemi, comparens

personaliter urodzony jegomość pan Jan Wołkowski, ten ekstrakt z metryki koronney, z wpisaniem w nim prawa, od najjaśniejszego króla jegomości Zygmunta trzeciego wielmożnemu Janowi Daniłowiczowi, wojewodzie ruskiemu, korsuńskiemu, czechryńskiemu etc. staroście, na osadzenie miasta Łysianki y w nim postanowienie Majdeburyi nadanego, ręką jaśniewielmożnego kanclerza koronnego, przy pieczęci wielkiej koronney stwierdzony, autentice wydany, ratione introcontentorum, ad acta castrensia, kjiowiensia per oblatam podał, tenoris sequentis: Sigismundus tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, nec non Suecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius rex. Significamus presentibus litteris nostris, quorum interest universis et singulis, contineri in actis cancellariae nostrae majoris literas infrascriptas, supplicatumque nobis est, ut eas ex iisdem describi atque autentice extradi mandare dignemur, quarum litterarum tenor sequitur talis: Żygmunt trzeci etc. Oznaymuiemy: Iż królom y panom przyzwoitszego nad to nic nie iest, jako poddanym swym nie tylko zdrowie y całość obmysłować, ale też pożytkom ich wszelakim, ile być może, usiłowaniam dopomagać, tedy niemniej chwały godna być ma chęć y wola ludzicy tych, którzy mieysca, z przyrodzenia samego nieplodne y nieużyteczne, staraniem swym ku pożytkowi sposobne przywieść usiłują; przeto, za wniesioną do nas prośbą y przyczyną wielmożnego Jana Daniłowicza, woiewody Ruskiego, Buskiego, Korsuńskiego y Czecheryńskiego starosty naszego, pozwoliliśmy na gróncie naszym, krainnym, nazwanym Lisianka, w woiewodztwie Kjiowskim leżącym, imieniem takimże, Łysianka nazwane miasteczko, osadzić ludźmi dobrymi, uczciwymi, w którym, aby była opatrność, obrona y bezpieczeństwo, jako to na Ukrainie, nieprzyjacielowi krzyża świętego przyległej, y na samym szlaku będącej y chcąc ich mieć tym ochotniejszych do wszystkiego, nadajemy im prawo Maydeburskie, jako insze miasta y miasteczka nasze na Ukrainie mają, dając im moc zupełną, aby się przy urządzie starościm, wedle statutu prawa Maydeburskiego, sądzili; woyta, burnistrza y raycę z pośrodku siebie aby z wiadomością zamkową obierali, których urząd zamkowy godnych obaczywszy, ma potwierdzić; którzy winnego mają karać podług prawa i zasługi jego; z win krwawych pozwalamy kroczek (sic) dwa grosze do skrzynki radzieckiej, a trzeci woytowi; porządek wszelki—jako się zachowuje w miastach inszych, w kupiach wszelakich y obronach mieyskich, mają zachować od nieprzyjaciela krzyża świętego, parkany robić y basztami się obtoczyć będą powini; ratusz w pośrodku aby zbudowali y tam się sądzili y sprawy wszelakie y xięgi mieyskie aby na nim chowali; urząd

zaś zamkowy, teraz i napotym będący, sług tylko zamkowych sam sądzić ma; a co się dotyczy w czymkolwiek appellacyi, tak od sług zamkowych, jako y od mieszczan, jeżeliby sobie obie stronie pozwolili tak o rzecz małą, jako y o wielką, tedy do starosty naszego mają być dopuszczone; też, jeżeliby się tym poddanym naszym, mieszczanom Łysiańskim, krzywda jaka działa, tedy starosta nasz sprawiedliwość nieodwłoczną powinien im uczynić, którym mieszczanom naszym wszystkim, tak terazniejszym, jako y napotym przychodzącym do tego miasta naszego, Łysianki, daemy, naznaczymy tym listem naszym woli do używania gróntu y rozwodzenia sobie pożytków wszelkich na lat dwadzieścia y cztery od daty listu tego; do tego pozwalamy im zwierz wszelaki łowić w lesiech wszelakich tamecznych, rybę, jaką kto może, wszelakimi sieciami, teraz y po wysiedzeniu woli tey, w rzekach łowić; jednakże każdy Bołochowiec, z pol przyszedłszy z rybą, rybę dziesiątą do zamku starości naszemu ma dawać, a insi Bołochowcy, jakąkolwiek mając zdobycz, jako w inszych miasteczkach naszych zachowuje się, urzędowi zamkowemu pokłon zwyczajny mają dawać; także y w stawach, które są w mieście własne nasze, aby byli ci mieszczanie do służb naszych ochotniejsi, więc, żeby dalej tym więcej przybywało, pozwalamy im ryb łowić w tych stawach naszych do lat czterech, a jeśliby nam ciż mieszczanie, y dalej potrzebując tego łowienia, czołem bili, tedy będą powinni postompić z dymu, tak jako się o toż z starostą naszym zgodzą, którzy to mieszczanie miasteczka naszego Łysianki tych stawów od gwałtu y zerwania powinni ratować y bronić; a po wysiedzeniu tey woli każdy z nich, ktoby gorzałkę chciał palić, po złotemu polskiemu od kotła starości naszemu powinien będzie płacić; także też, ktoby zażywał tego prawa magdeburgskiego, z każdego domu taką powinność, jaką w Korsuniu y w Stebłowie dają, powinni będą dawać; z tychże mieszczan naszych powinien mieć każdy rusznice dobrą, prochu funtów dwa y kul kopę; a ktoby tego dla obrony ustawiczey albo nie miał, albo mieć nie chciał, takowy zwierzchnością urzędu naszego zamkowego karany być ma; papier dla porządku mieyskiego urząd nasz tameyszy zamkowy iako y mieyski ma miewać; nieposłusznego w nim wedle zasługi karać pozwalamy; oni też stawki albo sadzawki na rudach y rzeczkach sypać, wyjmując tylko na pożytek nasz rzyczek trzy, to iest: Tykicz, Łysiankę y Zubrą, jednak y to być może, że i na tych sypać będą mogli, tylko za pozwoleniem starosty naszego; takowy gdy usypie sobie staw na tych rzeczkach, ma na to mieć list nasz albo starosty naszego; do woyska na posługę rzeczypospolitey, za oznaymieniem starosty naszego, bez wszelkich wymówek, z podstarościem stawić się

mają na to miejsce, gdzie oboz nasz na ten czas będzie, albo gdzie tego potrzeba będzie pokazowała, tak jako zwyczaj iest wszędzie po miastach naszych królewskich, a mianowicie w Ukrainie. Pozwolamy tymże mieszczanom naszym, jeśliby się kturemu niepodobało w tym miasteczku naszym mieszkać, że mu wolno będzie gdzie indziej wynieść y wolno każdemu będzie dom swoy y inne wszystkie majątności tamże w mieście poprzedać, dać, darować y iako chcąc ku pożytkowi swemu obrocić, tylko nie na stronę, ani kozakom, dawszy sędziego (sic) woytowi groszy sześć luity, a groszy sześć urzędowi zamkowemu. Pojemszczyzny w tym miasteczku naszym każdy mieszczanin, biorąc za syny żony, dziwkę wydając, lub też sami się żeniąc, powinni dawać kunice od dziewczki y od wdowy, tak iak w miasteczkach naszych: Korsuniu y Steblowie, daia. Także pozwalamy też tymże mieszczanom odprawianie targów w poniedziałek y piątek na każdy tydzień, na które ludziom y poddanym naszym wszystkim, pobliżu mieszkaiącym, dla przedaży y kupi wszelakiey przyjeżdżać y odjeżdżać wolno być ma, krom bezprawia inszych jednak miasteczek naszych okolicznych. A dla lepszey pewności tego wszystkiego, niniejszy list, ręką naszą podpisawszy, on pieczęcią koronną obwarować nakazaliśmy. Dan w Warszawie. Dnia XXVIII miesiąca Czerwca, roku pańskiego MDCXXII. Panowania krolewstw naszych: polskiego XXXI. Szwedzkiego XXIX, Cui publicationi nos benigne annuendo, praeinsertas litteras, prout in actis continentur, describi atque ex eisdem autentice extradi mandavimus. In cuius rei fidem praesentibus sigillum regni est appressum. Datum Varsoviae, die XIV mensis aprilis, anno Domini MDCXXII, regnorum nostrorum: Poloniae XXXI, Sueciae XXIX. U tego prawa, z metryki koronney autentice wydanego, podpis ręki jaśnie wielmożnego kanclerza, przy pieczęci wielkiej koronney, temi słowy: Jacobus Zadzik, episcopus Culmensis et Pomeraniensis, regni cancellarius (L. S). Przypisek zaś z drugiey strony pieczęci temi słowy: Rellatio reverendissimi in Christo patris, domini Jacobi Zadzik, episcopi Culmensis et Pomeraniensis, regni Poloniae supremi cancellarii. Przypisek zaś niżej pieczęci temi słowy: Jacobus Maximillianus Tresbrowski. Który że to ekstrakt, per oblatam podany, za podaniem y prośbą wyżmianowanego imci podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich iest ingrossowany.

Книга городская Киевская, записовая и поточная, годъ 1754, № 64; листъ 246 на оборотъ.

XXXVI.

Мандатъ королевскій, требующій въ судъ урядниковъ магистратскихъ и мѣщанъ города Луцка за то что они схватили въ городѣ мѣщанъ, подданныхъ Богородицкой церкви, посадили въ тюрьму и принудили ихъ внести лишнія деньги на уплату государственныхъ податей. 1625. Декабря 6.

Жигимонтъ третій, Божю милостию королъ польскій, великій князь литовскій, русскій, прусскій, жомойдскій, мазовецкій, ифлянтскій, а шведскій, кготскій, вандалскій дедичный королъ.

Славетнымъ: Шимонови Злотаровичови, Александрови Бедерманови, Янови Косацкому, Нестерови Партичицови, бурмистом и райцом, Иванови Половбовичови, писареви, и всим лавником и присяжником, мещаном и передмещаномъ места нашего Луцкого, которыхъ всихъ имена и прозвиска тутъ за выражонные мети хочемо. Приказуемъ, абысте предъ нами, королемъ, и цаны радами нашими, на тотчасъ при боку нашомъ будучими, у Варшаве, або тамъ, где на тотчасъ щасливе з дворомъ нашимъ будемо, отъ поданя вамъ того позву, мандату нашего, за недели шесть, сами облично и завите станули на жалобу и правное понарте превелебного в Бозе отца Геремияша Почаповского, ексарха и епископа Луцкого и Острозского, яко подавцы, и пречесного отца Макария Сезонского, игумена монастыра Луцкого заложена церкви Пресветое Чыстое Девицы Матки Божое, яко поссесора добр пререченне церкви, которые васъ позывають о то, ижъ вы, ничого не дбаючи на право посполитое, права и волности церковные, которые поводове здавна и потомъ паданые и уфундованые мают, не маючи жадного права и претексты до вгрунтовъ и мещан, в месте нашомъ Луцкомъ на кгрунтахъ церковныхъ мешкающихъ, привлапчючи собе юрисдикцию якуюсь неналежащую надъ ними, ончхъ до себе безправне потегаете, грабите и везенемъ грабите; якожъ и дня двадцатого месяца Мая в року прошломъ, тысяча шестсотъ двадцатъ четвертомъ, в день торговый, поведловый, безъ даня жадное причины, вы сами, зневажаючи право посполитое и покой правомъ обварованнымъ, обачывши подданныхъ

mają na to miejsce, gdzie oboz nasz na ten czas będzie, albo gdzie tego potrzeba będzie pokazywała, tak jako zwyczaj iest wszędzie po miastach naszych królewskich, a mianowicie w Ukrainie. Pozwolamy tymże mieszczanom naszym, jeśliby się ktoremu niepodobało w tym miasteczku naszym mieszkać, że mu wolno będzie gdzie indziej wynieść y wolno każdemu będzie dom swoy y inne wszystkie majątności tamże w mieście poprzedać, dać, darować y iako chcąc ku pożytkowi swemu obrocić, tylko nie na stronę, ani kozakom, dawszy sędziego (sic) woytowi groszy sześć luity, a groszy sześć urzędowi zamkowemu. Pojemszczyzny w tym miasteczku naszym każdy mieszczanin, biorąc za syny żony, dziwkę wydając, lub też sami się żeniąc, powinni dawać kunice od dziewczki y od wdowy, tak iak w miasteczkach naszych: Korsuniu y Steblowie, daią. Także pozwalamy też tymże mieszczanom odprawianie targów w poniedziałek y piątek na każdy tydzień, na które ludziom y poddanym naszym wszystkim, poblizu mieszkaiącym, dla przedaży y kupi wszelakiey przyjeżdżać y odjeżdżać wolno być ma, krom bezprawia inszych jednak miasteczek naszych okolicznych. A dla lepszey pewności tego wszystkiego, niniejszy list, ręką naszą podpisawszy, on pieczęcią koronną obwarować nakazaliśmy. Dan w Warszawie. Dnia XXVIII miesiąca Czerwca, roku pańskiego MDCXXII. Panowania krolewstw naszych: polskiego XXXI. Swedzkiego XXIX, Cui publicationi nos benigne annuendo, praeinsertas litteras, prout in actis continentur, describi atque ex eisdem autentice extradi mandavimus. In cuius rei fidem praesentibus sigillum regni est appressum. Datum Varsoviae, die XIV mensis aprilis, anno Domini MDCXXII, regnorum nostrorum: Poloniae XXXI, Sueciae XXIX. U tego prawa, z metryki koronney autentice wydanego, podpis ręki jaśnie wielmożnego kancelerza, przy pieczęci wielkiej koronney, temi słowy: Jacobus Zadzik, episcopus Culmensis et Pomeraniensis, regni cancellarius (L. S). Przypisek zaś z drugiey strony pieczęci temi słowy: Rellatio reverendissimi in Christo patris, domini Jacobi Zadzik, episcopi Culmensis et Pomeraniensis, regni Poloniae supremi cancellarii. Przypisek zaś niżej pieczęci temi słowy: Jacobus Maximillianus Tresbrowski. Który że to ekstrakt, per oblatam podany, za podaniem y prośbą wyżmianowanego imci podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich iest ingrossowany.

Книга городская Киевская, записовая и поточная, годъ 1754, № 64; листъ 246 на оборотъ.

XXXVI.

Мандатъ королевскій, требующій въ судъ уряльниковъ магистратскихъ и мѣщанъ города Луцка за то что они схватили въ городѣ мѣщанъ, подданныхъ Богородицкой церкви, посадили въ тюрьму и принудили ихъ внести лишнія деньги на уплату государственныхъ податей. 1625. Декабря 6.

Жигимонтъ третій, Божю милостию королъ польскій, великій князь литовскій, рускій, прускій, жомойдскій, мазовецкій, ифлянтскій, а шведскій, кготскій, вандалскій дедичный королъ.

Славетнымъ: Шимонови Злотаровичови, Александрови Бедерманови, Янови Косацкому, Нестерови Партичицови, бурмистомъ и райцомъ, Иванови Половковичови, писаревн, и всим лавникомъ и присяжникомъ, мещаномъ и передмещаномъ места нашего Луцкого, которыхъ всихъ имена и прозвиска тутъ за выраженные мети хочемо. Приказуемъ, абысте предъ нами, королемъ, и паны радами нашими, на тотчасъ при боку нашомъ будучими, у Варшаве, або тамъ, где на тотчасъ щасливе в дворомъ нашимъ будемо, от поданя вамъ того позву, мандату нашего, за недели шесть, сами облично и завите станули на жалобу и правное понарте превелебного в Бозе отца Иеремияша Почаповского, ексархи и епископа Луцкого и Острозского, яко подавцы, и пречесного отца Макария Сезонского, игумена монастыря Луцкого заложена церкви Пресветое Чыстое Девяцы Матки Божое, яко поссессора добр пререченне церкви, которые васъ позываютъ о то, ижъ вы, ничого не дбаючи на право посполитое, права и волности церковные, которые поводове здавна и потомъ паданые и уфундованые маютъ, не маючи жадного права и претексты до вгрунтовъ и мещанъ, в месте нашомъ Луцкомъ на вгрунтахъ церковныхъ мешкающихъ, привлапчаючи собе юрисдикцию якуюсь невалежную надъ ними, ончхъ до себе безправне погегаете, грабите и везенемъ трапите; якожъ и дня двадцатого месяца Мая в року прошломъ, тысеца шестсотъ двадцатъ четвертомъ, в день торговый, понеделювый, без даня жадное причины, вы сами, зневажаючи право посполитое и покой правомъ обварованый, обачывши подданныхъ

церковных на торгу, збройно: з стрелбою, з шаблями, кордами, з опчепами, з гайдуками або слугами своими местьскими, человека оволо десеть, в месте нашомъ Луцкомъ судовом, подчас торгу, где каждый, безпеченством покою права посполитого обварованій, потребы свое отпраовати звыкли, вы, менованные бурмистрове, райцы и вси мещане, сами кгвалтечы покой и право посполитое, подданных, мещан церковных помененое церьви Светое Пречистое Богородицы, на Глушцу мешкаючых, одних в рынку, а других по улицах, меновыте: Стефана Кушнера; Адreja Лесевича, кушнера; Кирила Будинеровича, слесара; Миколая Шевца; Леона Шевца; Грицка Кушнера; Яхима Косовича и Феодору Хоминую, вдову, кгвалтовне поймали и, поймавши, до везеня оных приватного посажали; о чем всем протестація и реляція возного, в вгороде Луцкомъ учиненая свежо, шире обмовяеть; до которое се поводе з тым позвом, мандатом, во всем реферуют; которыхъ то мещан, невинне пойманных и до везеня повсажонных, през вилеа дни тримаючи их в везеню, не хотелисте их выпустыты, аж вам побор наш, на сейме прешлом, в року тисеча шестсот двадцат четвертом одправованом, уфаленый, помененые мещане и з другими подданными тогоже монастыра, в которыхъ подданных завше поводе и их антecessорове побор до сварбу нашего давали и дают, будучы от васъ примушонными, вам отдали, всей сумою пядесят золотыхъ полскихъ, над повинност их; о которое неслухное и неправное вытегане поборов, о поймаче и всажане до везеня вашого людей волныхъ и вамъ ничего невинных, подданныхъ церковныхъ, яко о кгвалт и о вины правные за тымъ находячыне, яко и о шводы, которыхъ себе на три тисечи золотыхъ полскихъ быти шацуют, хотечи о то все з вами перед нами правне мовити, вас сим позвом, мандатом нашимъ, отступивши всихъ постушков правных, в вгороде Луцкомъ зачатых, позывают, абысте перед нами в судом нашимъ королевским правне и завите станули, на то все, што вам часу права словы шыррей задавано будет, судовне отповедали и в томъ се жалуючимъ усправедливыли. Дан и писан въ Цемерхилахъ (sic.) року Божего нароженя тисеча шестсот двадцат пятого, месяца Декабря шестого дня. (М. П.) V. Kilski.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 142.

Грамота короля Владислава IV, которою онъ подтверждаетъ всѣ права и привилегіи, пожалованныя городу Луцку его предшественниками. 1633. Марта 5.

Władysław czwarty, z łaski Bożej król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, inflantskie, a szwedzki, gottski, wandalski dziedziczny król, obrany wielki car moskiewski. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: iż lubośmy przy szczęśliwej coronaciej naszej wszystkie prawa, swobody, wolności, daniny, przywileje, nadania, dekreta i listy wszelkie, stanom wszystkim tej rzeczy-pospolitej i każdemu z nich prywatnemu człowiekowi od królów ichności polskich, antecessorów naszych, nadane, żadnego prawie z nich nie wyjmując, poprzysiąwszy je świętobliwie chować, potwierdzili, i to skryptem, od nas danym, dostatecznie zmocnili; jednakże i na szczególną proźbę każdego z poddanych naszych, potrzebującego, toż z osobna każdemu proszącemu szczególnie pokazać jesteśmy gotowi. Dla czego, gdy z miasta naszego, Łucka, sławetni: Szymon Złotorowicz, burmistrz, Jan Matfiejewicz Kasacki, rajca tameczni i Błażej Sebastjanowicz z pospolstwa, od urzędu tamecznego, swoim i pospolstwa miejskiego imieniem, do nas wysłani będąc, tak od miasta, jako i sami od siebie, przysięgę wierności i poddaństwa swego przed osobą naszą wykonawszy, o potwierdzenie generalne wszystkich praw . . . wolności, nadania, przywilejów, pożytków miejskich, praerogativ, wynalazków, dekretów, zwyczajów starodawnych i inszych wszystkich listów, tak pargaminowych, jako i papierowych, miastu temu przez królów ichności polskich i wielkich xiążąt litewskich różnemi czasy i na różne pożytki nadanych, przez panów rad naszych supplikowali. My tedy, mając miłosciwe baczenie na uniżone proźby tych mieszczan łuckich, poddanych naszych, przy oddaniu nam powinnego posłuszeństwa i wiernego poddaństwa przez osoby, wyżej mianowane, z pośrzedka siebie na terażniejszy sejm szczęśliwej coronaciej naszej wysłane; także, mając przez niektórych panów rad naszych i posłów ziemskich zaleconą wiarę i posłuszeństwo pomienionych mieszczan łuckich, które świętej pamięci przodkom naszym . . . zawsze statecznie i zyczliwie oddawali, chętnie i łaskawie wszystkie prawa, przywileje, fundusze, wolności, swobody, nadania, praerogativy, pożytki i ustawy miejskie i listy tak pargaminowe, jako i papierowe, tak od świętobliwych przodków naszych, królów ichności polskich i wielkich xiążąt

litewskich, jako i od świętej pamięci krola jegomości, pana ojca naszego.
 so nadane i przezeń stwierdzone, tak, jakoby tu od słowa do słowa wpi-
 sane były, tym listem naszym approbować i utwierdzić umyśliliśmy; jakoż
 z osobliwej łaski naszej, życząc temu . . . miastu naszemu wszelakich
 ozdób i pomnożenia, te prawa ich, we wszystkich punktach, artykułach,
 clausulach i obowiązkach, tak jako w używaniu ich dotąd zostawali, i jeżeli
 prawu pospolitemu nie są, approbujemy, umacniamy i, żeby czasy
 wiecznemi zupełną we wszystkim moc i powagę swą miały, deklarujemy.
 Co do wiadomości wszystkich, komuby to wiedzieć należało, donosząc, a
 mianowicie naszym: starości, także wojtowi, terazniejszym i napotym
 będącym, łuckim, oznajmujemy, aby mianowane miasto nasze, Łucko, i
 urząd jego miejski przy prawach i przywilejach, zdawna nadanych, cale za-
 chowywali, w rządy żadne i pożytki ich miejskie się nie wtrącali, ani ich
 w czym uciążali, i owszem aby też prawa iem i od drugich cale chowane
 były pod łaską naszą. Na co dla lepszej wiary, przy podpisie ręki
 naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Krakowie, na sejmie
 walnym szczęśliwej coronaciej naszej, die V Marca, roku pańskiego MDCXXXIII,
 panowania królestw naszych, polskiego i szwedzkiego, pierwszego roku.
 Vladislaus rex.

*Подлинник, писанный на листъ пергамента, хранится въ собраніи
 документовъ, принадлежащемъ временной комисіи для разбора дре-
 внихъ актовъ, № 146.*

XXXVIII.

Грамота короля Владислава IV, подтверждающая права и привиле-
 гии, пожалованная городу Владимиру королями: Сигизмундомъ I, Сигизмун-
 домъ-Августомъ и Сигизмундомъ III. 1633. Марта 10.

Грамота короля Владислава IV, подтверждающая вилькирь, поста-
 новленный на общей сходке владимірскихъ мѣщанъ, о сборѣ и порядкѣ
 хранения подушной подати, взимаемой съ мѣщанъ владимірскихъ въ пользу
 города. 1633. Марта 20.

Подтверждение двухъ предъидущихъ грамотъ королямъ Іоанномъ
 Казимиромъ. 1652. Марта 7.

Jan Kazimierz, z łasky Bożej krol Polski, wielkie xiążę Litewskie,
 Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflanckie, Smolenskie, Czernihowskie,
 a Szwedzky, Gottski, Wandalsky dziedziczny król. Oznaymujemy tym

listem, przywyleiem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy: iż produkowano przed nami przywyleiów dwa pargaminowych, ręką świętey pamięci króla jegomości Władysława czwartego, pana brata naszego, podpisane y pieczęciami większemi koronnemi potwierdzone: pierwszy, zawieraiący w sobie confirmacją generalną praw, przywileiów, nadania, wolności, różnych dekretów y inszych swobód, miastu naszemu Włodzimierzowi służących, od krolów ich mościów, antecessorów naszych nadanych; a drugi przywiley potwierdzenia porządku pewnych podatków, niżej inserowanych, miastu temuż należących. I proszono nas, tychże mieszczan Włodzimierskich, poddanych naszych, imieniem, (ktorzy nam y pod rebellią świeżą kozacką wiary y przysięgi swey cale dotrzymali), abyśmy im prawa, przywileie, wolności, dekreta y porządki te, we wszystkim, tak iako się w sobie mają, mocą y powagą naszą zmocnili y potwierdzili; z których pierwszy przywiley tak się w sobie ma: Władysław czwarty, z Bożey łaski król Polski, wielkie xiążę Litewskie etc. Oznamuiemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy: iż, lubośmy przy szczęśliwey koronaciey naszej wszystkie prawa, swobody, wolności, danie y przywileja, nadania, listy wszystkiego stanu—wszelakim (sic) tey rzeczy-pospolitey y każdemu z nich prywatnemu człowiekowi, od krolów ich mościów polskich, antecessorów naszych, nadane, żadnego prawie z nich nie wyjmując, poprzysięgszy ie świętobliwie chować, potwierdzili y to skryptem, od nas danym, dostatecznie zmocnili; iednakże y na szczególną prośbę każdego z poddanych naszych potrzebuiacego, toż zosobna każdemu proszącemu pokazać iesteśmy gotowi: dla czego, gdy od miasta naszego Włodzimirza, imieniem burmistrzów, radziec y wszystkiego pospolstwa, o potwierdzenie generalne tak wszystkich praw, swobód, wolności, nadań, przywileiów, pożytków mieyskich, praerogativ, wynalazków, dekretów, zwyczajów starodawnich y inszych wszystkich listów, tak pargaminowych, iako y papierowych, miastu temu od krolów ich mościów polskich y wielkich xiążąt litewskich nadanych, iako y tych, mianowicie niżej specyfikowanych, nam supplikowano, mianowicie o potwierdzenie przywileju pierwszego—Zygmunta pierwszego, pod datą w Krakowie, roku tysiąc pięćset dziewiętego, miesiąca lipca siedmnastego dnia, indicta dwunastego, nadania prawa maydeburskiego, którym się mieszczanie sądzić mają bez przeszkody od namiestników Włodzimierskich, y na wolne rąbanie drzewa na budowanie domowe we dwu milach około miasta, także uwalniając od myt we Włodzimirskim y Łuckim powiatach y od chodzenia na wojne z namiestnikiem Włodzimirskim, tylko płaty zwyczajne y podwody mają dawać; w odjacha-

niu też namiestnika Włodzimirskiego na wojnę na zamku dla obrony być mają, wymuiąc ich od sądów starościńskich y zaruk od nich brania, które tylko woyt z burmistrzem y radą mieyską, według prawa maydeburckiego, brać y winnych, według występku, karać ma. Drugi tegoż Zygmunta pierwszego, pod datą w Krakowie, roku tysiąc pięćset trzydziestego wtorego, miesiąca Iunia trzydziestego dnia, indicta piątego, nadania pomiernego—od mace po pieniądzu, mostowego—z gościa po pułgroszku od woza, na strzelbę, prochi, y insze potrzeby mieyskie y na puszkarza dla obrony miasta; w które dochody starostowie Włodzimierscy wstępować się nie mają. Trzeci Zygmunta-Augusta, pod datą w Warszawie, roku pańskiego tysiąc pięćset siedmdziesiątego, miesiąca października dwunastego dnia, pozwalający woytowi z pospolstwem burmistrza, radziec y ławników godnych, osiadłych y rozstropanych, według prawa maydeburckiego, ustawiać zawsze na każdy rok na nowe lato; nadając przytym dwie pieczęci raycom y ławnikom—S. Jerzego, ktoremi w sprawach mieyskich pieczętować się mają wiecznie; a ma woyt, burmistrz, rayce y ławnicy miasta tego, na sądach mieyskich zasiadając, prawem maydeburckim mieszczan, goście wszelakie y przychodnie, krom stanu szlacheckiego, zawsze wszelakie rzeczy małe y wielkie, gorące, krwawe y o gwałty y o inne rzeczy, iakokolwiek nazwane być mogą y do sądu ich przytoczające się, sądzić y odprawować y winnych garłem, a innych podług ważności występków, karać y we wszystkich artykułach sądowych zachować się mają y wszelką opatrność y porządek w mieście między krzestiany y żydy woyt y rayce stanowić y to wszystko, coby ku obronie miasta należało, sprawować na wieczne czasy mają, wyzwalając też mieszczan Włodzimirskich od wszelakich sądów zamkowych włodzimirskich y inszych wojewodzych, że pomienionych woyta y rady mieyskiej y każdego z mieszczan włodzimierskich, pod prawem maydeburckim siedzących, o wszelakie rzeczy wielkie y małe, iako się nazwać mogą, nigdy sądzić y widzów do prawa ich posyłać ani dzieckich y win także y zaruk y kunic na nich brać wiecznie nie mają y w porządku ich nie wstępować się, krom zwierzchności naszej królewskiej y appellaciey do nas od sądu ich, ktoby appellował. Pozwalając przytym radzie mieyskiej ratusz, iako sami zechcą, zbudować, a pod ratuszem wszelakie picie, krom dawania kupi y podważnego, dzierżać y szynkować y też kramnice, jatki przy tymże ratuszu, na którym mieyscu będą chcieć, zbudować y porządek wszelaki y opatrność mieć; a nie ma urząd zamkowy rzemieślników y komorników robotami zamkowemi przymuszać. Osobliwie wolność mają mieszczanie Włodzimierscy w puszczech kniazkich, pańskich y ziemiańskich, na mile ze wszystkich stron około miasta, wszelakie

drzewa na budowanie y na drwa y na inne potrzeby ich dobrowolnie rąbać wiecznie, krom gaiów starowiecznych y bartnych; k temu nadaiący wagę, woskoboynią, słodownie, browary, kramnice kupieckie, postrzygalnią y wszystkie jatki krom iatek woytowskich, co na obronę miastu dzierzeń mają, y cechy wszelakie mieć, w których wszyscy mieszczanie y żydowie, także y ludzie zamkowi y kniazkie, pańskie, duchowne y szlacheckie, w mieście Włodzimierzu mieszkaiące, być mają, y do swego cechu każdy należeć będzie y według praw miast koronnych w nich sprawować sie mają; k temu nadaiący miastu Włodzimierzowi wolnych iarmarków od myt wszelakich trzy w koždy rok: jeden—wstąpiwszy w post wielki w tydzień; drugi o świętkach zielonych; trzeci na S. Matheusza Apostoła, w które kupce cudzoziemscy państw koronnych y wszystkie insze goście y ludzie pospolite ze wszystkimi towary y kupiami swemi, nie dając myt królewskich y inszych drewnianych y mostowego, dwie niedzieli targować y, na kogo by iedno w mieście szło, targowego zamkowego; tak, iż wolno odiachać przed wyściem tych dwu niedziel każdemu kupcowi y gościowi bez hamowania od mytników y brania kwitów; pozwalaiący też na wieczne czasy w każdy tydzień targów dwa mieć: ieden w poniedziałek, a drugi w piątek; do tego wolne łowienie ryby w rzece Żugu wszelakimi sieciami, czego urząd zamkowy y nikt inszy bronić nie ma; przytym nadaiący na wieczne czasy miastu temu Włodzimierzowi, grunty, pola, przeroble, zarośle, sianożęci, nazwane Jurie pole y Koźde pole, y też ludzi z gruntami, polami, dąbrowami, sianożęciami, przez panów Włodzimierskich zabranych, także wszystkich poieżników z ich wszystkimi gruntami, na których siedzą, y onych pod prawo maydeburskie wiecznie poddaiący; do tego pozwalaiący wolne robienie salitry, gdzie sami zechcą, dla obrony mieyskiej; wyzwalaiący też wszystkich mieszczan y żydów Włodzimierskich od wszelakich płacenia myt krom solaniczego y woskowniczego, tak suchą drogą, jako y wodą, rzekami, w koronie polskiej y inszych wszelakich państwach naszych od wszelakich rzeczy wiecznemi czasy; ktorych myt od nich mytnikowie y ich pisarzowie brać nie mają pod winą sześciu tysięcy złotych polskich. Czwarty, tegoż Żygmunta Augusta, pod tąż datą, pozwalaiący ludzi wolnych, przychodzących, w mieście na placach pustych osadzać y, ieśli by kto swego pustego placu do roku y sześciu niedziel nie zbudował, takowe wszystkie na ratusz mają być odebrane y wiecznie trzymane; ku temu wolnemi czyniący od brania wszelakich spadków przez namiestnika Włodzimirskiego, które urząd mieyski ma w zawiadowaniu swoim mieć do nauki naszej królewskiej; pozwalaiący też urzędowi mieyskiemu grunty wszystkie na łany y folwarki pomie-

rzyć y między mieszczany podzielić; także y przyłączający ludzi wszelakiej...jurisdikcye mieyskiej y czynienia powinności do cechów, szosów, skladek mieyskich,.... dawania podwód y pieniędzy podwodnych do skarbu naszego, y do robienia wałów, przekopów, parkanów y do odprawowania straży mieyskiej, także y żydów—do wszystkiej powinności mieyskich; pozwalający też pomierne: od kaźdey mace—po pieniądzu, od miodu przasnego rączki—po pułgroszu, mostowego z gościa—od konia po pułgroszku brać; a starosta y iego namiestnik nie ma w żadne sądy y porządki mieyskie pod winą sześciu tysięcy złotych polskich wstępować. Piąty przywilej Żygmuntá III, pod datą w Warszawie, na seymie, roku pańskiego tysiąc sześćset piętnastego, miesiąca Lutego piętnastego dnia, aby kaźdy, na gruncie mieyskim mieszkający, zarowno z mieszczanami powinność oddawał y wszyscy przekupnie, rzemieślnicy y solą targujące, tak krześciane, iako y żydzi, szlacheckie y duchownych poddane, do cecha wszelakiej powinności y pobory, na seymach uchwalone, oddawać powinni y provent, do ratusza należący, to iest od słodowni, browarów, klitek, od których mają dawać: od słodowni po groszy czterdziestu, a ieśliby w iedney słodowni dwa warstaty byli, tąd złotych dwa od kaźdey. słodu po groszy iednemu, od browaru po złotemu, od iatek y lasek y kaźdego miesca w rynku y przed szkołą y gdziekolwiek targujące według dawnego zwyczaju oddawać powinni, od łaźni mieyskiej po złotych dziesięciu do roku, a od żydowskiej po złotych piętnastu; iednak nic nie ubliżając prawu, kteby na te łaźnie miał, ani inszych łaźni do tego przyłączając; co powinni strzycmąć przekupnie pod straceniem handlu y przekupstwa swego, a nie targujące pod zakładem trzech tysięcy złotych polskich. My tedy, mając miłosciwe baczenie na uniżoną prośbę tych mieszczan Włodzimierskich, poddanych naszych, a mając przez niektórych panów rad naszych y posłów ziemskich obwieszczone miasta tego zniszczenie, pomienionym mieszczanom Włodzimierskim chętnie y łaskawie ta y wszystkie prawa, przywileie, fundusze, wolności, swobody, nadania, praerogatiwy, pożytki y ustawy mieyskie, tak stare iako y nowo teraz postanowione, dekreta y listy wszystkie, tak pargaminowe, iako y papierowe, tak od świątobliwych przodków naszych, królów ich mościów polskich y wielkich xiążąt litewskich, iako y od świętey pamięci króla jego mości pana oycy naszego, przywilejami ztwierdzone, tak, iakoby tu od słowa do słowa wpisane były, tym listem naszym approbować y utwierdzić umyśliliśmy; jakoż z osobliwey łaski naszej, życząc temu zubożonemu miastu naszemu, Włodzimierzowi, wszelakich ozdób y pomnożenia, te prawa ich we wszystkich punktach, clausulach y obowiązkach, tak iako w używaniu ich zosta-

wali y jako prawu pospolitemu nie są w czym przeciwne, approbujemy, umacniamy y, żeby czasy wiecznemi zupełną we wszystkim moc y powagę swą miały, declarujemy. Co do wiadomości wszystkich, komu to wiedzieć należało, donosząc, a mianowicie urodzonym: staroście, także woytowi, terazniejszym y na potym będącym, Włodzimierskim oznajmujemy, aby mianowane miasto nasze, Włodzimierz, y urząd iego mieyski przy prawach y przywilejach, im zdawna nadanych, cale zachowali, w urzędy żadne y pożytki ich mieyskie nie wtrącali ani ich uciążali, y owszem, aby też prawa im y od drugich cale chowane byli, starali się pod łaską naszą. Na co dla lepszey wiary, ręką naszą podpisujemy się y pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Krakowie, na seymie walnym koronacley naszej, dnia X. miesiąca marca, roku pańskiego MDCXXXIII, panowania królestw naszych polskiego y szwedzkiego pierwszego roku. Wladislaus rex. Joannes Bederman. A drugi osobny przywiley confirmacley pewnych podatków, miastu służących, tak się też w sobie ma: Władysław IV, z łaski Bożej król Polski, wielkie książę Litewskie etc. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, iż pokazany był przed nami list papierowy authenticzny, imieniem burmistrza, radziec, cechmistrzów y wszystkiego pospolstwa miasta naszego Włodzimierza, za wolą wielmożnego Romana Hojskiego, kasztellana Kijowskiego, starosty y woyta naszego Włodzimierskiego, sprawiony, zawierający w sobie porządek podatków pewnych od rzeczy, niżej w tym samym liście inserowanych, na podpore zniesionych procentów mieyskich włodzimierskich, przez mianowanego burmistrza, radziec, cechmistrzów y wszystkie tameczne pospolstwo spolnie, zgodnie, na czasy potomne na ratuszu tamiecznym uczynione y postanowione, pieczęcią mieyską, radziecką y ławniczą miasta tegoż utwierdzone y rękami urzędu y cechmistrzów tamiecznych, w originale mianowanych, podpisane. I proszono nas, abyśmy im ten list we wszystkich jego punktach, clausulach y artykułach na wieki stwierdzić y zmocnić raczyli, który od słowa do słowa tak się w sobie ma: Za wolą, wiadomością y dozwozeniem jaśnie wielmożnego jego mości pana Romana Hojskiego na Hoczy y Krupej, kasztellana Kijowskiego, starosty y woyta dziedzicznego Włodzimierskiego. My: Daniel Raiewicz, Mikołaj Miczkowicz, Chilimon Swiathorowicz, Fedor Syczewicz, burmistrz y rajce; Paweł Stomicz, lentwoyt; Wasil Hordiewicz, Fedor Hrehorewicz, Joseph Homicki, Paweł Łasczyński, Thomasz Łuczkiwicz, Timofiej Ostapowicz, ławnicy przysięgłe; a Siemion Koszyc - kowalskiego, Dimitr Suszkowicz — piekarskiego, Jan Piłkowicz — szwieckiego, Iwan Doroszewicz — kusznierskiego, Paweł

Łasczyński—krawieckiego, Łukasz Horodlenica—żduńskiego, Stephan Szomaka—słodownickiego, Łesko Makarozyc—rzeznickiego—cehmiŝtrze miasta jego krolewskiej mości Włodzimirskiego; także kluczniki y wszytka bracia cechów mianowanych, wespoł ze wszytką rzeczą pospolitą, mieszczeni Włodzimierskiemi, tu na ratusz Włodzimierski dla uważenia przyczyn zniszczenia y spustoszenia miasta tego wezwanych y zebranych, uważywszy tedy przyczyny diminutiej miasta tego, że przy różnych plagach pańskich, niemniej przez niedawanie od lat kilkunastu powinności rzemieślników wszelakich względem rzemiosła swego do skarbu jego krolewskiej mości, ratusza tutejszego y cechom, sobie należącym, te miasto ad calamitatem przyszło. A tak, zabiegając dalszemu ostatniemu zniszczeniu tego miasta, a postrzegając, aby według praw y przywilejów, od najasniejszych królów ich mościów świętey pamięci polskich, panów naszych miłościwych, temu miastu na stanowienie wszelakich porządków, tak iako y inszym miastom koronnym, nadanych, było chowane, za spolnym y zgodnym zezwoleniem na to wszytkich in genere cechów mianowanych y wszytkiej rzeczypospolitey, mieszczen Włodzimierskich, dla podpory y poratowania tego miasta Włodzimirskiego, uchwalili y postanowiliŝmy na wieczne czasy: Aby każdy brat cechowy do cechu sobie należącego w tydzień po groszu iednemu polskiemu y nie cechowy każdy, śniedne rzeczy na rynku, przed szkołą y gdziekolwiek iedno przedawaiący, także y mieszczenie nie cechowi y ci, co do jurisditiej mieyskiej należą, y potym, da Pan Bóg, należeć będą y ich komornikowie y loźni, a bez słuźby przy mieście się bawiący wszyscy, każdy z osoby swey w tydzień po groszu iednemu polskiemu do rąk na to od rzeczypospolitey obranego, zawsze oddawać powinni, pod utraceniem cechu, przekupstwa y poźywienia swego. A cech każdy y ten, na to obrany, te wszytkie grosze, od każdego należącego w każdy tydzień wybrawszv, na każdą cwiérć roku, y kiedy iedno tego potrzeba będzie, uczyniwszy liczbę rzeczy pospolitey, do skrzynki ratuszney wszytkie, bez żadnych turbacii y zwłok, pod winą sta kop groszy litewskich, wcale zawsze oddawać powinni, które na własną potrzebe rzeczypospolitey, to iest samych mieszczen tylko, a nikogo inszego, maią być obracane. A chcąc, aby, według praw y porządków inszych miast koronnych, w cechach tutecznych Włodzimierskich porządek był uczyniony, postanowili y uchwaliliŝmy także, aby każdy brat cechowy, wstępując do cechu swego, po uczynieniu dosyć za wszytko do skrzynki cechowej, na posłuszeństwo y oddawanie powinności do cechu przy schadzce cechowej jurament wykona, a potym wszelakie podaczki y pobory krolewskiej mości, tak xiążęce, pańskie y duchowne,

iako y mieyskiej jurisdicteij, mieszczanie, rzemieślnicy, do rąk starszych swoich cechowych pełnić y oddawać powinni pod straceniem rzemiosła swego; z których podaczek wszystkich, wyżej mianowanych, starsze cechowi zawsze na każdy rok przed urzędem mieyskim y wszystką gromadą liczbę dostateczną uczynić mają. Co wszystko do skutku przywodząc, te postanowienie pieczęciami urzędów mianowanych, mieyskich, Włodzimirskich y podpisami rąk własnych, niżej mianowicie wyrażonych, iest zmocnione y approbowane. Działo się na ratuszu Włodzimierskim, roku pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego wtorego, miesiąca Septembra trzynastego dnia. A podpis burmistrza y radziec starszych temi słowy: Daniel Raiewicz, burmistrz Włodzimierski, swoim y pana Mikołaja Miczkowicza, rayce Włodzimirskiego, pisać nie umiejącego, imieniem, ręką swą. Филимонъ Светогоровичъ, радца Володимерскій, своимъ и pana Федора Суцевича, радцы Володимерского, писати не умеющего, именемъ, рукою власною, Paweł Stomicz, lentwoyt Włodzimierski, swoim y panów ławników Włodzimierskich, pisać nie umiejących, imieniem, własną ręką. Wasilij Jarmoken, miasta Włodzimierza woytowsky pisarz. Mikołay Sel Skibicz pisarz mieyski Włodzimierski, mp., y insze w originale mianowani. My tedy, na uniżoną prośbę od mieszczan tychże, przez panów rad naszych do nas wniesioną, porządek, albo ordinacją te ich, wyżej wpisaną, na pożytek mieyski uczynioną, we wszystkich iey punktach, clausulach y w artykułach, ile w czym prawu nie iest (przeciwną), zmocniamy, utwierdzamy y approbujemy, y, żeby we wszystkim na czasy wieczne zupełną moc y władzę swą miała, mieć chcemy. Na co się, dla lepszej wiary, ręką naszą podpisuiemy, y pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Krakowie; na seymie walnym coronaciey naszej, dnia XX. miesiąca Marca, roku pańskiego MDC XXXIII, panowania naszego polskiego y szwedzkiego pierwszego roku. Wladislaus rex. Joannes Bederman. My tedy, Jan Kazimierz król, słuszną w tey mierze prośbę ich upatruiąc, na uniżoną supplikacją ich, prawa, przywileje y porządki ich wszystkie, wyżej mianowane, tak iako originaliter im nadane są y iako tu, w tym przywileju, essentialiter są ingrossowane, ile w czym prawu pospolitemu nie są przeciwne, we wszystkich praw, przywilejów y porządków tychże clausulach, artykułach y paragrafach, mocą y powagą naszą stwierdzamy y znacniamy, y, żeby we wszystkim na czasy potomne zupełną moc y władzę swoje mieli, mieć to chcemy, tak iednak, aby cisz mieszczanie Włodzimierscy, poddani nasi, strzeż Boże swowoli iakiey abo buntów kozackich, cale do końca nam y rzeczy pospolitey, iako powinni, wiary dotrzymawali, do żadnych buntów y sedicij kozackich nie wiazali się, y owszem, wszelaki im wstręt

dawali, a to pod straceniem praw tychże, im od nas pozwolonych; prawa nasze krolewskie, rzeczy pospolitey y kościelne wcale zachowawszy. Na co, dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisujemy y pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia VII miesiąca Marca, roku pańskiego MDCLII., panowania krolewstw naszych: polskiego y szwedzkiego, IIII roku. Jan Kazimierz, krol. Anno 1780, die 3 Augusti, stanowszy osobicie szlachetny Wiktorin Nowicki, burmistrz miasta jego krolewskiej mości Włodzimierza, ten przywiley, od nayiaśnieyszego Jana Kazimierza, króla polskiego, dawnieysze przywileja od najiaśnieyszich monarchów polskich miastu Włodzimierzowi nadane, utwierdzaiący, w Warszawie, na pargaminie wydany, ręką własną nayiaśnieyszego króla podpisany, w xięgi ninieysze, grodzkie, Włodzimierskie do oblaty podał. Przyiołem H. Pasyński, regens cancelariae. Jozef Koriatowicz-Kurciewicz, namiestnik grodzki burgrabstwa Włodzimirskiego. Inductum ad eadem acta.

Подлинникъ, писанный на трехъ листахъ пергамена, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 177.

Примѣчаніе. Въ собраніи комиссіи находится подъ № 286 подлинный документъ, заключающій въ себѣ подтвержденіе настоящей грамоты, королями: Іоанномъ III 1680 г. и Августомъ III 1744 года.—Въ книгу Житомирскаго магистра 1796—1799 года, № 312, внесенъ также вышеприведенный документъ и приложены въ нему подтвердительныя грамоты королей: Іоанна III—1680 г. марта 12; Августа III—1744, августа 24 и Станислава-Августа 1778, февраля 20.

XXXIX.

Рѣшеніе, постановленное совѣтомъ сорока мужей Каменецкаго армянскаго магистрата, устанавливающее порядокъ избранія воѣта совѣтомъ сорока мужей и депутатами отъ посполитыхъ мѣщанъ, а также запрещающее одному лицу занимать одновременно двѣ магистратскія должности. 1634. Декабря 7. Подтвержденіе этого рѣшенія королемъ Владиславомъ IV. 1635. Марта 22.

Vladislaus quartus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, nec non Suecorum, Gottorum Vandalorumque haeres et rex. Significamus praesentibus litteris

nostris quorum interest universis et singulis: productas coram nobis fuisse litteras authenticas, ex actis consularibus civitatis nostrae Camenecensis in Podolia emanatas, supplicatumque nobis esse, ut eadem autoritate nostra confirmare et approbare dignaremur. Quarum tenor sequitur et est talis. Działo się w Kamieńcu Podolskim, roku pańskiego tysiąc sześćsetnego trzydziestego czwartego, dnia siódmego miesiąc grudnia. Sławetny Łukasz Hryckiewicz, namiesnik woit y panowie radni ormięscy, na imie: Kirkosza Hołubowicz, Mikłosz Jakubowicz, Isay Derabrahamowicz, Kirkor Jakubowicz, Karyło Bergoszowicz, Jakub Bartoszewicz, Stefan Hołubowicz, Marat Popowicz, także też Aswadur Jarosz, marszałek rokowy—Carzyk Kszysztofowicz, Iwanis Zachariaszewicz, Joseph Toroszowicz, Zachariasz y Insi, imieniem drugich bracy swoich zasiadszy, spolnie wzięli przed się świętobliwy dekret króla jegomości, pana naszego miłościwego, którym nakazać raczył magistratowi ormięskiemu z pospulstwem przywileie y dokumęta wszystkie względem electy woytowskiej we dwóch miesiącach od daty dekretu swego wnieść to do sądu swego świętobliwego, aby na przyszłe lata sposób y ordynatią podać raczył, jakim by sposobem mogła odprawować się elekcja woytowska; dla tego my, radni ze czterdziestu mężów, wziowszy to przed się, a chcąc temu zabieżyć, aby elekcje woytowskie spokojnie odprawowały się, takowe postanowienie, przychilając się do przywilegiów, przez nayiaśniejszych ich mościów królów polskich, panów naszych miłościwych, względem elekcjei szczodrobliwie nadanych, uczyniliśmy, aby od dzisiejszego dnia elekcja woytowska na każdy rok dniem wprzud świętym Maciem odprawowała się, to iest przez marszałka ze czterdziestą mężów, a pięćdziesiąt osób s pospulstwa aby przybrani byli; których dwiema albo trzema dniami wprzud, zasiadszy marszałek ze czterdziestą mężów, mają spisać dobrych, utściwych y dobrze osiadłych ludzi y z pospolitego; a nieosiedli ludzie aby do elekcyei nie należeli y tak spisanych panu woytowi y panom radnym na regestrze oddać do uważenia, których, iесли się im zasłuszać będzie zdało, wyzywać mają, albo iako będzie zdanie p. woyta z pany; a, gdy zaś p. woyt przez sługę uiezdowego obesze ich do elekty, powinni będą iako nayskromni y nayprzystoyni zachować się, aby było z powagą publicznego ratusza y radnych sądowych; tamże, po złożeniu przez p. woyta urzędu swego woytowskiego, powinna będzie communitas, wyszedszy z izby, na gorę dla namowy iść, podziękowawszy panu woytowi za iego pracę; a potym, zasiadszy, przez zdania miłością y zgodą, kogoby Pan Bóg z radnych godnym uczynił y większa strona kąłudowała, obrawszy z między radnych, mianować. I to waruiemy: ponieważ y

wedle prawa y samey słuszności żaden nie może na dwóch urządach bydź, aby od tego czasu namieśnicy, którzy by kolwiek byli, na urząd woytowski nie byli obrani, tylko namieśnik aby swoy urząd przestrzegał, a woyt zaś swoy; także y pan radny dwa urzędy na sobie nie ponosił; aby y radnym y pisarzem nie był, tylko by się iednym urządem kątował. Które takowe postanowienie, zgodnie uczynione, na wieczne czasy zostawuemy, aby nie-naruszenie zachowane było; y wedle tego porządku tak terazniejszy iako y napotym będący zachowali się. Łukasz Hryczkowicz. Ex actorum protocollo jurisarmenici camenecensis extraditum. Cui supplicationi nos benigne annuentes, litteras praeinsertas in omnibus earum punctis et clausulis approbandum et confirmandum esse duximus; prout praesentibus litteris nostris, in quantum iuris est, approbamus et confirmamus, decernentes perpetuum firmitatis robur habere debere; in cuius rei fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communire iussimus. Datum Varsaviae, die XXII mensis Martii, anno Domini MDCXXXV, regnorum nostrorum Poloniae et Suetiae II. Vladislaus rex.

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, № 4442, годъ 1712—1719; листъ 476 на оборотъ.

XL.

Приказъ короля Владислава IV членамъ Каменецкаго магистрата о томъ, чтобы они обрацали доходы, получасмыя съ села Кормилча на содержаніе городского хлѣбного магазина и городской артилеріи. 1647. Мая 30.

Feria sexta, in crastino octavae festi Sacratissimi Corporis Christi, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo.

Spectabilis et famatus Florianus Sebastianowicz, advocatus et iudex ordinarius juris civilis, teutonici, magdeburgensis civitatis Camenecensis in Podolia, ad iudicium praesens, necessarium, bannitum et acta ejusque iudicii veniens et personaliter comparens, obtulit ad acticandum mandatum sacrae regiae maiestatis, domini nostri clementissimi, manu propria ipsius sacrae regiae maiestatis subscriptum, et sigillo majoris cancellariae munitum et obsigillatum, praecipue praecavendo indemnitati officii sui advocatialis et scabinorum suorum, tum et boni publici civitatis praesentis Camenecensis etque utilitati totius universitatis providendo et hoc maxime in animadver-

sione habendo, ne ex aliqua negligentia in officio ipsius advocatialis fungenti, vigore prioris mandati sacrae regiae majestatis, acticati coram judicio necessario bannito, de actu ipsius sabatho post dominicam conductus Paschae proximo, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo, respectu villae Kormilec, per olim famatum Gasparum Gulowicz, advocatum et judicem ordinarium civitatis praesentis Camenecensis, aliquod damnus et jacturam universa civitas Camenecensis patiat, supraspecificatum mandatum sacrae regiae majestatis salvum, illaesum omnique suspicionis nota vacuum, ingrossavit, de tenore, prout sequitur, ejus modi: Władysław czwarty, z Bożej łaski król Polski, wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, Smoleńskie, Czernichowskie; Szwedzki, Gotski, Wandalcki dziedziczny król. Sławetnym burmistrzom, raycom miasta naszego Kamieńca Podolskiego, wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Sławetni, wiernie nam miłi! Acześmy czasu niedawnego mandat z kancelaryi naszej dali, ażeby ze wsi Kormilcza, zdawna do miasta należącej, wszystek procent na szpiklerz mieyski y poprawę armaty obracał się; dotąd, jako nam dawo dostateczną informacją, żadnego nie odnosi rozkazanie nasze skutku, co nas niepomału obchodzi, gdy, za prywatami i fakcyami malevolorum et factiosorum ludzi, dobre pospolite wążlęcami, idąc, miasto pograniczne niszczeie, a coraz do większego upadku y ucisku ubogich incolarum naszych przychodzi; abyśmy więcey takowych skarg na niedbalstwo, które nam panowie radni nasi domieści, we złym urzędzie y nieobmyślaniu dobra pospolitego nie odnosili, tym powtórnym mandatem naszym godnościom waszym rozkazujemy, abyście, skłoniwszy się do woli y tego rozkazania naszego, prowent ten z Kormilcza, vigore prioris mandati, na szpiklerz mieyski, pro antiquo more, y poprawe armaty obrócili; chcąc y to mieć po wierności waszey, ażeby in administratione et dispositione sławetnego woyna prawa polskiego z przysięgłymi, teraz i napotym będącemy, zostawał; a sławetny woyn te wieś per arendam civibus dwiema lub trzema possessionatis, prout melius visum fuerit in rem civitatis, puścić, y ten prowent kormilecki, za dyspozycją pomienionego sławetnego woyna y przysięgłych, co rok na szpiklerz y poprawe armaty obrocnny bydź ma, czyniąc to dla łaski naszej y z powinności urzędów swoich. Dan w Warszawie, die 30 miesiaca Maia, roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego czterdziestego siodmego, panowania królestwa naszego polskiego y szwedzkiego pietnastego. Vladislaus rex. Locus sigilli majoris cancellariae. Albertus Krzycki mp. Quod quidem mandatum sacrae regiae majestatis, instar privilegii, per offerentem ad acta praesentia porrectum, ut ad notitiam omnibus civibus camenecensibus et

praesertim famatis: proconsuli, consulibus, totique communitati civitatis praesentis Camenecensis deducatur, actis praesentibus admitendum, praesenti iudicio est insertum et ingrossatum. Ex actis advocatialis scabinatus Camenecensis Podoliae extraditum.

Книга Каменець-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; листъ 43.

XLI.

Жалобы и желанія мѣщанъ города Львова, поручаемыя ими ходатайству каменецкаго епископа на предстоящемъ сеймѣ. Мѣщане жалуются о томъ: что городскія укрѣпленія и постройки разорены; они просятъ, чтобы на помянку ихъ возвращена была сумма, отказанная на этотъ предметъ Русскимъ воеводою Матчинскимъ и захваченная въ государственную казну, а также о назначеніи въ пособіе мѣщанамъ чоповой подати. Они просятъ возвратить городу хотя часть суммъ, на которыя выданы обязательства государственнымъ казначействомъ; мѣщане жалуются притомъ на крайній упадокъ торговли вслѣдствіе того, что начальство Львовскаго замка присвоило себѣ право взимать подати отъ привозимыхъ товаровъ, что оно подчинило, вопреки городскому праву, своему суду пріѣзжихъ купцовъ и отняло у магистрата надзоръ за ними и кромѣ того взыскиваетъ съ мѣщанъ незаконную подать въ пользу воеводы. Наконецъ мѣщане жалуются на противузаконный захватъ евреями городскихъ промысловъ и торговли и на неповиновеніе ихъ королевскимъ предписаніямъ. 1647. (Іюня 27).

Anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo.

Praejudicia civitatis Leopoliensis, illustrissimo, excellentissimo et reverendissimo domino, episcopo Camenecensi debita cum veneratione offerenda.

1. Mury mieyskie y baszty, przez te nieszczęśliwe lata bez żadney reparacyey y pokrycia stoiać, codziennie ruiną grożą; fossy zamulone; nie tylko kamienie mieyskich piwnice, lecz y same groby kościelne pozabierały; y sam nawet ratusz, starością, y ogniem, y zepsowaniem bez wszelkiego pokrycia zdezolowany, prędkim upadkiem grozi; tym reparacyom egestas publica miasta tego nie wydoła, lecz iest na to legatum jaśnie wielmożnego imię pana Matczyńskiego, woiewody ruskiego, które skarb koronny na inną

potrzebę obrócił, na seymie iednak lubelskim miastu assekurował, wypłacić. Poważa się miasto supplikować jego królewskiej mości, pana swego miłościwego y rzeczypospolitey o realne od skarbu takowey summy wypłacenie y o przydanie czopowego, ad hunc usum w mieście y po przedmieściach constitucjami expresse pro necessitate fortificacyey lwowskney originalirer uchwalonego.

2. Długi wielkie y nieznośne summy, kilkakroć sto tysięcy wynoszące, na różne okupy, sustentacye garnizonów, wydawanie prowiantów y inne, codzienne prawie, nad inne miasta koronne poniesione impetycye y angarye, oprócz prowizyi od summ kościelnych przez lat te kilkanaście niepłaconych, więcey niżeli na dwadzieścia tysięcy wynoszących, miasto to pozaciągało, których długów y prowizyey zapłaceniu penitus nie wydoła, chyba przystąpi miłosierdzie y compassya całej rzeczypospolitey nad tym miastem, że nam summy dawne in lucra publica na satisfakey woyskom zkonfederowanym y inne główne potrzeby publiczne całej korony od miasta naszego wygodzone, na siedmkroć sto tysięcy liquidowane, nie tylko assecuracyami hetmańskimi, lecz y constitucjami stwierdzone, ze skarbu koronnego przynajmniey in parte upłacić rozkażą.

3. Depositorium miasta privilegiatum et constitutionibus regni firmatum, które jurisdikcyja zamkowa, według praw y dekretów królewskich, utrzymywać y transgressores onego sequestrować iest obligowana, teraz y owszem przez duże gabelle nieznośne zruinowane zostaje. Naprzod przez zamek, który, mając od królewskich mościów darowaną na puł z miastem exactionem samych tylko victualium albo foraliorum y distincte opisano przez dekret najjaśniejszego Władysława czwartego, anno 1634, co od kogo brać ma, teraz takową exaccyą in immensum auxit, y nie tylko a victualibus, lecz od towarów y wozów kupieckich po kilka y kilkadziesiąt złotych wyciąga, a co większa, że nie tylko cudzy ludzie, lecz y mieszczenie sami, przeciw prawom y wolnościom swoim, zarówno opprimuntur, którym, pro usu suo nawet kupione, rzeczy w bramie hamują y puścić do miasta nie chcą, poki gabelli ad libitum żyda arendarza nie opłacą; accedit do tey opressiey prasołku od miodów przasnych po złotemu od każdego pułbeczka, pułtrzecia wora słodu od każdego słodu, na war piwa nagotowanego; co, nad wszelkie prawo, dopiero od lat kilka w instruktarz zamkowy wniesiono, tenże arendarz potenter od ubogich mieszczan wyciska. Druga gabella albo pensya na jaśnie wielmożnego imci pana wojewodę y podpensya na wielmożnego imć pana podwoiewodzego, żadnego z prawa fundamentu nie mająca, ad libitum postanowiono y tych złych czasów, accedente potentia, tak

wysoko wyniesiona, że się ledwie zamkowej nie równa; accedunt do tego szarpaniny sług, na tych skarbach służących, a bramy mieyskie ustawicznie opanujących, qwitowych y niewiedzieć iakich angaryi wymyślnych wyciąganie, powłuczenie y poniewieranie kupców, tak dalece, że kupcy dla tych oppresyi o kilka mil, iako zapowietrzone, miasto to mijają, po miasteczkach okolicznych szlacheckich depositoriesa towarów sobie formują, a we Lwowie handel wszystek zruinowany de toto upadł z ostatnią mieszczan ruiną

4. Nie mniejszą miastu temu y ludziom kupieckim inferunt ruinę żydzi, tak bardzo rozmnożeni, że ledwie nie większa ich niżeli chrześcian liczba znajduie się, z temi lubo miasto ma prawa dawne, aby tylko czterema rzeczami, to iest: wołami, skórami, miodami przasnemi y woskiem, y to sub certa quantitate, handlowali, y tandytą tylko bawili się, teraz iednak sub protectione magnatum wszystkie in genere handle bławatne, sukienne, korzenne mieszczanom odieli, sklepy publicznie otwierają, y w nich liberrime towary swoje przedają. Przedmieyscy także żydzi browary, słodownie, gorzelnie y całe prawie miasteczka albo colonie na jurisdikcyach szlacheckich pozakładawszy, w nich wszystkie szynki ad ducendi victus rationes chszescianom odieli. Nadto eo licentiae devenerunt, osobiwie na gruntach zamkowych mieszkający żydzi, że publicas officinas, które fidei civitatis od królów ich mościów powierzone, et in publicas necessitates jego łaskawie darowane, zruinowali, kiedy na przedmieściu w domach swoich wagę do wżenia towarów y woskoboinie na kilku mieyscach wystawili, w których woski łoiami y inną podłą materyą zaprawiają y fałszują z wielką szkodą publiczną et jactura sławy mieyskiej. O te nieznośne krzywdy y oppresyie poważyło się ubogie miasto z ostatnim prawie krwie wyciśnieniem jure experiri z niemi w sądach jego królewskiej mości, lecz nic nie wskórało, bo, trzy dekreta contumacialne na nich otrzymawszy y na kilkadziesiąt tysięcy na nich straciwszy, żadney dotychczas executyey dostąpić nie może, a coraz ad egestatem przychodząc, daley in statu nie będzie, aby się ratować mogło y succumbere temu pogaństwu, przykładem inszych miast, musi, w czym gratia principis requiritur, aby decreta in executionem efficac remedio deducantur.

5. Nad orientalnemi y innemi kupcami cudzoziemskimi jurisdiccyą, według praw miastu należąca, do zamku totaliter oderwana, przez co ciż kupcy jurisdictioni ordinariae miastu recalcitrant, towary swoje contra jura depositoriesa libere po całym królestwie, a nawet za granice niemieckie rozwożą, tu zaś, w mieście, rezydując, towary swoje w otwartych sklepach nie

mieszczanom, jako według prawa powinni, lecz wszelakiey condycy....
(продолженія въ подлинникѣ не достаесть).

*Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1510—
1794; листъ 45.*

XLII.

Приказъ короля Іоанна-Казимира комиссарамъ, отправленнымъ въ Каменецъ для повѣрки отчетовъ, представленныхъ магистратомъ, о томъ, чтобы они не судили никакихъ тяжбъ между мѣщанами и не препятствовали имъ подавать апелляцій въ королевскій судъ. 1655. Сентября 26.

Feria secunda in vigilia festi sanctorum Petri et Pauli Apostolorum, anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto.

Coram iudicio necessario, bannito personaliter comparens spectabilis Joannes Mniszkiewicz, proconsul, et Thomas Zagurski, consul, suo et suorum collegarum nominibus agentes et procurantes, reinhibitionem caventes, obtulerunt eidem iudicio mandatum sacrae regiae majestatis e majori cancellaria emanatum, sigilloque regni communitum et manu propria serenissimi principis subscriptum, salvum et illaesum, petens ad acta eiusdem iudicii suscipi et ingrossari; quorum affectationi (siquidem acta nemini denegantur) iudicium praesens annuendo, illud ipsum mandatum, aut potius inhibitionem, suscepit et actis suis publicis ingrossari curavit, de tenore tali: Jan Kazimierz, z Bożey łaski król Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflandzkie, Smoleńskie, Czerniechowskie; a Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Wielmożnemu, wielebnym, urodzonym commissarzom naszym, do calculacyey miasta Kamieńca Podolskiego naznaczonym, uprzejmie y wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Wielmożny, wielebni, urodzeni, uprzejmie y wiernie nam miłi! Lubośmy teraz powtórny razem do calculathey y wysłuchania rachunków urzędu polskiego kamienieckiego uprzejmości y wierności wasze naznaczyl y deputowali, y nie wątpimy, że uprzejmości y wierności wasze w tym sobie według prawa y zwyczaju postąpić zechcecie, iż iednak urząd polski kamieniecki, praecavendo indemnitati suae et iurium civitatis, nam supplicował, abyśmy się, w to powaga, naszą włożywszy, uprzejmości y wierności wasze napomnieli,

abyście, lubo te functiā calculationis odprawować będziecie, spraw privatarum iniurjarum et personarum przed sąd swój commissarski nie pociągali y onych względem tego nie aggrawowali. My tedy uważwszy, iż by to z wielkim osób, tak sądowych iako y innych, w jurisdictioney polskiey zostających, uciążeniem, a tudzież z iawnym miastu tego praw y przywilegiów naruszeniem bydź musiało, dla tego mieć to po wiernościach y uprzejmościach waszych chcemy y rozkazujemy, abyście uprzejmości wasze in cognitionem, a daleko mniej in decisionem spraw takowych, które do szczególnych ściągają się osób y inney podlegają jurisdictioney, nie udawali się, ale tak tylko te swoje odprawowali functię, iako commissia z cancellarię naszej uprzejmości y wierności W. W. do calculatęy opisuie, tego oraz przestrzegając, aby uciążonym decretami uprzejmości W. W. bydź się czuiącym a definitiva sententia appellatia do nas y sądu naszego była dopuszczona; inaczej tedy uprzejmości y wierności W. W. nie uczynią dla łaski naszej y z powinności swoich. Dan w Warszawie, dnia XXVI miesiąca Września, roku pańskiego MDCLV. Panowania królestw naszych: polskiego VI roku, a szwedzkiego VI. Jan-Kazimierz król (sigillum cancellariae majoris regni) Albertus Swiatowicz, iudex ordinarius iudicii civitatis Camenecensis. Albrych Koryciński, kanonik Krakowski, regent cancellarię wielkiej koronney. Ex actis protocolorum iudicii ordinarii Camenecensis in Podolia extraditum.

Книга Камнець-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; листъ 55

XLIII.

Грамота короля Михаила, подтверждающая грамоту, пожалованную городу Каменцу Сигизмундомъ III, по смыслу которой Каменецъ уравнивался въ правахъ со Львовомъ, а также присоединяющая къ городу предмете, называемое Подгородіе. 1670. Марта 16.

Die 16 Octobris, anno millesimo (sexcentesimo) septingentesimo.

Michael, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae. Samogitiae, Livoniae, Kiioviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Severiae, Czernihoviaeque. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis; quod, cum ad conservandum diuturni

regiminis nostri vigorem firmandasque imperii bases nihil esse efficacius arbitremur, quam regalem clementiam nostram in omnes contestare; etenim nusquam beatiorem et tranquillio rem fore rempublicam, quam cum munifica principum regunt magus, nullumque imperium esse tutum, nisi communium munificentia; nam sæpe fit, ut, quod plurima bella non possunt, una regii pectoris benignitas praestiterit; ita inter praecipuas regales nostras curas in eo vel maxime sollicitos geramus conatus, ut subditos, juri nostro regio subjectos, singularibus munificentiae nostrae favoribus quam maxime complectamur, eosdemque circa jura, privilegia, immunitates et libertates, per serenissimos antecessores nostros, reges Poloniae, benigne collatas, gratiose conservemus et manuteneamus; quapropter gratissimo prosequemur affectu singularia civitatis nostrae Camenecensis in Podolia, cum notabili fortunarum suarum dispendio, contestata merita, expertamque habens, uti antea actis bellorum calamitatibus, quibus universum regnum Poloniae dominiaque, eidem annexa, ab insolentissimo rebellium Cosacorum colluvio fidifragorum, Moschorum insultibus, quam et Hungarorum ac Suecorum violenta in hocce regnum irruptione infestata ac penitus devastata soloque adaequata sunt, ita ad praesens, nondum in toto sopita eorundem Cosacorum rebellione, constantem sæpe et illabatam integre nobis et reipublicae servatam fidem probatamque longo bellandi usu excultam in reprimendis hostilis potentiae impetibus ejusdem civitatis nostrae Camenecensis dexteritatem et prudentiam promptumque de nobis et reipublicae bene merentem studium, rem justo æquior em esse censuimus, ut praedictam civitatem nostram Camenecensem, per serenissimos olim prædecessores nostros, reges Poloniae, praecipue vero per serenissimum Sigismundum tertium, prædecessorem nostrum, Cracoviae, die secunda mensis novembris, anno millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, juribus, privilegiis et libertatibus civitate nostrae Lembergensi ceu Leopoliensi adaequatam et equiparatam, circa jura sua, privilegia, libertates et immunitates conservaremus et manuteneremus; prout quum conservamus et manuteneamus, praesentibus litteris nostris declaramus et decernemus, ut, juxta consuetudinem, tum et proxime continuam in civitate nostra Leopoliensi observari solitam, advocatus civitatis nostrae Camenecensis non per electiones totius civitatis sed per senium, beneficio tam praenotati privilegii serenissimi olim Sigismundi tertii, quam praesenti nostra declaratione, eligatur, eidemque munetur, ex qua citate meritorum civitati praesentorum praeficiatur (sic) causæque omnes, quaecunque ex scripto legis ad judicium suum pertinent, iudicet, exceptis nihilominus consulibus eiusdem civitatis nostrae Camenecensis, quos hisce declaratoriis litteris nos-

tris ab jurisdictione advocati Camenecensis eximimus, ita, ut in nullis causis et actionibus (fundi tantum et contractus exceptis) coram memorato iudicio advocatili residere valeant, iudicatumque seu quaecumque executionem pati teneantur; verum ipsi sese in praesentia sui iudicent. Quo autem maiorem adhuc gratiam nostram regiam (cives) praetactae civitatis nostrae Camenecensis illiusque consules experiantur, faciendum nobis esse duximus, quatenus incolae fundum, Podgrodzie dictum, civitati Camenecensi adiacens, inhabitantur et, juxta antiqua privilegia et decreta, consulibus praenominatae civitatis Camenecensis adjudicatur, ab omnibus laboribus, oneribus et exactionibus privatis, laudatis sive in posterum laudandis, superiorum seu montanorum civium Camenecensium eximeremus et liberos ac immunes faceremus, uti quam eximimus, liberos immunesque facimus, ita, ut ad nulla alia onera et privata contributiones, praeter solum operas publicas, vulgo *setrvarki* dictas, glaci per totam hyemem circa utrasque portas sub craticulis sectionis, excubiarumque peractionis pertinere et obstructi esse debeant..... verò praemissorum nulli cupiam alteri jurisdictioni, et regimini, praeterque consulari Camenecensi, juxta antiqua privilegia et decreta consecrata, parebunt et subfacebunt. Quod omnibus, quorum interest, praesertim vero capitaneis nostris Camenecensibus, nunc et postea existentibus, nec non universis ejusdem civitatis nationibus notam esse volumus, ut predictam civitatem nostram Camenecensem circa praesens privilegium nostrum integre conservent et manteneant, pro gratia nostra. In cujus rei fidem, praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri jussimus Datum Varsoviae, die XVI mensis martii, anno Domini MDCCLXX; regni nostri II anno. Conservatio civitatis Camenecensis in Podolia circa libertates, per serenissimum olim Sigismundum tertium graciose collatas.

Книга Камець-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1718; листъ 37 на оборотъ.

XLIV.

Подтверждение королею Михаилою всѣхъ правъ и привилегій, пожалованныхъ городу Луцку его предшественниками. 1670. Сентября 17.

Подтверждение тѣхъ-же правъ и привилегій королею Станиславомъ Августомъ. 1775. Августа 8.

Stanislaus Augustus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podla-

chiæ, Livoniæ, Smolensciæ, Czernihoviæque. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis, exhibitas nobis esse litteras pergameneas, manu serenissimi olim Michaelis regis, praedecessoris nostri, subscriptas, sigillo, ob vetustatem, pensili (prout cernitur) carentes, continentes in se confirmationem privilegiorum, civitati nostrae Luceoriensi servientium, sanas et illesas, supplicatumque est nobis per certos consiliarios nostros, tum humillimas preces nobilium: Joannis Chronowicz, consulis, et Pauli Daszkiewicz, civis, a civitate Luceoriensi ad nos deputatos, nomine et pro parte ejusdemmet civitatis Luceoriensis, totiusque communitatis, ut easdem autoritate nostra regia approbare et confirmare dignaremur. Quarum quidem litterarum tenor est talis: Michał, z Bożej łaski król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, wołyńskie, kijowskie, inflantskie, podolskie, smoleńskie, siewierskie i czernihowskie. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, iż pokładane są przed nami przez sławetnych: Jana Nargacza i Jana Nestorowicza, mieszczan i ablegatów miasta naszego Łucka, prawa i przywileja niżej opisane, od najjaśniejszych antecessorów, pomienionemu miastu Łucku nadane; i suplikowano nam jest tegoż miasta naszego, Łucka, imieniem, abyśmy im te prawa i przywileje ich powagą naszą stwierdzić i umocnić raczyli, którychto przywilejów series abo context porządkiem niżej opisanym, jest taki: A naprzód: przywilej, ręką najjaśniejszego Zygmunta-Augusta podpisany i pieczęcią koronną stwierdzony, stylem łacińskim pisany, zawierający w sobie potwierdzenie przywileju króla jegości Alexandra, natenczas jeszcze xiążęcia litewskiego, super jus theotonicum, temuż miastu nadanego, którego jest series takowa: (*Слѣдуетъ текстъ грамоты Сигизмунда-Августа и Александра, помѣщенный подъ № V*). Drugi zaś przywilej tegoż najjaśniejszego Zygmunta-Augusta, antecessora naszego, po rusku pisany, którym przywilejem uwalnia miasto Łucko od płacenia myta starego od wszelakich towarów po wszystkim Wołyniu i wielkim xięstwie Litewskim, porównywając je w tym do miasta Wilna i Kijowa; pieczęć, przez nieprzyjaciół koronnych oderwaną mający, in contextu jednak et verborum serie cały i ni wczym nienaruszony, który od słowa do słowa tak się w sobie ma: (*Слѣдуетъ текстъ грамоты Сигизмунда Августа, помѣщенный подъ № IV*). Trzeci zaś list króla jegości, Zygmunta trzeciego, cały i ni wczym nie naruszony, takowy: (*Слѣдуетъ текстъ грамоты Сигизмунда III, помѣщенный подъ № XXXIII*). Na ostatek przywileje dwa: Jeden najjaśniejszego Władysława czwartego, pod datą w Krakowie, na sejmie walnym coronationis, dnia pietnastego miesiąca

marca, roku pańskiego 1633, a drugi najjaśniejszego antecessora naszego, Jana Kazimierza, króla jegomości polskiego i szwedzkiego, pod datą także w Krakowie, na sejmie coronationis, dnia 8 miesiąca Lutego, roku pańskiego 1649, zawierające w sobie generalną konfirmacją wszystkich praw, przywilejów i wolności, temuż miastu Łuckiemu, od najjaśniejszych antecessorów naszych, królów polskich i wielkich książąt litewskich miłościwie nadanych; które tu obadwa, lubo inserowane nie są, pro insertis jednak censeri debent. My tedy, Michał, król wyżej pomieniony, przychylając się do pomienionej supplicacji przerzeczonych mieszczan naszych łuckich, wyżej opisane prawa i przywileja, a nadto wszystkie inne nadania, wolności, swobody, reskrypta, dekreta, exemty i postanowienia, jakiegokolwiek pomienionemu miastu Łucku i jego obywatelom od najjaśniejszych antecessorów naszych, królów polskich i wielkich książąt litewskich, nadane, nie inaczej, jakby tu słowo w słowo wpisane i inserowane były, we wszystkich ich punktach, klauzulach, artykułach, kondycjach i obowiązkach stwierdzić i umocnić umyśliśmy; jakoż nietylko stwierdzamy i umacniamy, ale też, którekolwiek, lubo dawnością, lubo jakąkolwiek wojen postronnych i domowych calamitate zepsowane i naruszone są, one odnawiamy i defecta wszystkie, którekolwiek by się w nich znajdować mogły, mocą i powagą naszą królewską nadgradzamy i wypełniamy terazniejszym listem naszym, deklarując i mieć to koniecznie chcąc, aby moc i powagę swoją należytą (in quantum prawu popolitemu nie są przeciwne) miały czasy wiecznemi. Co do wiadomości wszystkich, komu to wiedzieć należy, osobliwie jednak urodzonego starosty naszego, także i urodzonego wójta naszego Łuckich, teraz i napotym będących, donosząc, mieć chcemy i rozkazujemy, aby pomienionych mieszczan naszych łuckich przy wszystkich prawach i wolnościach, nadaniach i wolnym ich używaniu nienaruszenie zachowali dla łaski naszej i pod winami, przeciwko gwałtownikom przywilejów naszych w prawie opisanymi. Na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia 17 miesiąca września, roku pańskiego 1670, panowania naszego polskiego roku wtórego. Michał król. (Znak pieczęci na pergaminie wiszącej). Stanislaus Buzluski, generalis regens cancellariae regni. Konfirmacja przywilejów, miastu Łucku służących. Nos itaque, Stanislaus-Augustus rex, praedictae supplicationi benigne annuentes, suprainserta jura, privilegia, literas, in omnibus earum punctis, articulis, clausulis, facultatibus, libertatibus, approbanda et confirmanda esse duximus. Prout quidem praesentibus litteris, in quantum juris est et usus earum habetur, autoritate nostra regia approbamus, confirmamus et ratificamus, decernentes, eas ro-

bur perpetuae firmitatis obtinere debere. In quorum fidem, praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo pensili regni communiri jussimus. Datum Varaviae, die 8 mensis Augusti, anno Domini 1775, regni vero nostri 11 anno. Stanislaus-Augustus rex. Procancellariatu illustrissimi ac excellentissimi Domini Joannis in Winklany Prele, comitis a Borch, procancellarii regni, Sztumensis etc. capitanei, sigillatum est in actis. (L. S). Confirmatio jurium et privilegiorum, civitati Luceoriensi servientium. Joannes Karnicki, praefectus arcium ducatus Livoniae, S. R. M. et minoris sigilli regni secretarius

Копія этого документа внесена въ книгу Луцкаго магистрата, хранящуюся въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 329.

XLV.

Постановленіе Ковельскаго магистрата о томъ, чтобы члены магистрата обязаны были впредь записывать въ особую книгу городскіе доходы и расходы и представлять о нихъ отчетъ на сходкѣ всѣхъ обывателей городскихъ или-же лицамъ, уполномоченнымъ на то сходкою. 1677. Февраля 4.

Księgi de novo uczynione porządku mieyskiego i spraw wieczystych, to jest testamentów i zapisów na grónty, także i rachunków wszelakich przychodów i rozchodów, to jest procentu i iskopi miastu należytych.

Od kramic i winnic, na grobli stojących, z których podatek płacą po groszy piętnastu i stołkowego, od każdego stołką—po groszy półósma, i z włók, które chłopci ze wsiów trzymają, z których powinni co rok płacić do miasta według dekretu stańościńskiego, z tego wszystkiego powinni co rok będą panowie burmistrzowie i szafarze rachunek przed lentwójtem, i pospółstwem uczynić; także i skarbowych uchwalonych podatków, jako i hibern i wszelakich podatków potocznych, na potrzebę miejską uczynionych, z tych wszystkich powinni rachunki czynić, a uczyniwszy, w téjże xiędze będzie to wpisano tak przez burmistrzów, jako i szafarzów i poborców, na ten czas będących, przy pospółstwie albo wysadzonych osobach. A to za urzędu sławetnych panów: Jana Supranowicza, lentwójta, Awdeja Olichwierowicza,

Hrehorego Panasewicza, Jana Guiewskiego, Hrehorego Juchimowicza. Które to wzwyż mianowane osoby ten porządek uważali i postanowili, aby i po nich następujące osoby tego porządku przestrzegali i zażywali; co się stało w roku 1677, dnia 4 miesiąca Februaryi.

Книга Ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646—1770. Листъ 3.

XLVI.

Грамота воеводы Подляскаго, старосты Ковельскаго, графа Вячеслава Лешчинскаго, устраивающая »выбранецкую слободу« в селѣ Красная-Воля. Жители слободы обязаны будутъ, в замѣнѣ данной имъ земли, отправляться в военные походы и составлять городскую стражу в городѣ Ковлѣ, получая жалованіе отъ старосты и денежное и вещественное пособие отъ города Ковля, мѣстечекъ: Выжвы и Милянвичъ, и отъ двухъ сосѣднихъ селъ. 1681. Іюня 23.

Actum die 10 Aprilis, anno 1698.

Wacław, hrabia z Leszna na Gołuchowie Leszczyński, wojewoda ziem podlaskich, kowelski, kamieniecki starosta, wojsk jego królewskiej mości pułkownik.

Czynię wiadomo, komu to wiedzieć należy, iż, uczyniwszy zastłonę wałami i palisady miastu Kowlowi, na zaszczyt starostwa, jako i w okolicy mieszkających ludzi, pod incursie tatarskie, aby, oprócz obywatelów, z innych zabiegających ludzi rozmaitego stanu tym więcej służyłych i wojskowych ludzi bydz mogło, wioskę, zwanę Krasna Wola, do prowentów moich starościńskich należącą, wydzieliłem. Na której wsi i gróntach, wybranych ze starostwa ludzi, dwunastu gospodarzów, osadziłem, dawszy im pomienionej wsi włók ośmnaście z ogrodami, sianożęciami i ze wszystką przyległością, tak jako ta wieś, z gruntami swemi do prowentów moich należąc, używała, pomienionym wybrańcom dwunastom wydzieliłem i oddaje, wolnych czyniąc od wszelkich zamkowych podatków i od wszelakich poddańskich robocizn należących, deklaruje. Którzy to wybrańcy, aby exercycję woienę nabierali, będą powinni, z uchwałą rzeczy pospolitej, pod choragwią województwa Lubelskiego i Bełskiego wybraniecką, po czterech, w barwie należytej hajduckiej, z rysztunkiem moderownym i prowiantem, od samych siebie należytym, na każdą usługę rzeczy pospo-

litę, aby tak trzy kolei po cztery osób odprawili. A z każdej okazji swęj wojennęj od przydanego sobie jegomości pana rotmistrza aby dobrego zachowania swego atestacją przynosili. Pozostali zaś w domu, koleję po jednem, w zamku Kowelskim posługę odprawować powinni. Na solenniejsze święta, jako to: Boże Narodzenie, Wielkiej Nocy, Świątek Zielonych, pod czas procesyi Bożego Ciała, pod jarmarki, w Kowlu odprawujące się, pod bytność moją starościńską, wszyscy w barwie monderowni stawać powinni. Którym to wybrańcom, na ten czas, gdy się ich czterech wyprawować będzie na usługę rzeczypospolitej, dawać ordynuję ze skarbu mego starościńskiego złotych sześćdziesiąt currenti moneta; od Kowla miasta, Milanowicz, Wyżwy, miasteczek, powinni im wydawać co rok na konia złotych dwadzieścia i pięć alternatę; która tak być ma: Miasto Kowel dwa razy raz poraz, Milanowicze trzeci raz, Wyżwa czwarty raz, znowu Kowel dwa razy, et sic consequenter alternato; osobliwie woz nowy i na okow onego półtrzecia złotego powinni im dawać wsi zarzeczne, to jest: wieś Bylin jednego roku wóz i półtrzecia złotego, drugiego roku Skulin z Steblami wóz i półtrzecia złotego, znowu Bylin i tak ustawnie, aby wóz kosztował z żelazem złotych pięć. Na proch każdego roku złotych trzydzieści z Kowla miasta dawać im powinni, aby tak wszystka wyprawa złotych sto dwadzieścia polskich wynosiła od zamku i od miasta. A oni, ostatek osady z gruntów swoich przykładając, wyprawować się porządnie powinni i powinnościom, wyżej opisanym, dosyć czynić mają. Na większą pewność i wagę tego, niniejszy skrypt, onym dany, ręką własną, przy przyciśnieniu pieczęci mojej, podpisuję. Działo się w Kowlu, Dnia 23 miesiąca Czerwca, 1681 roku. Wacław Leszczyński, wojewoda ziem podlaskich, manu propria. (L. S).

Книга ковельскаго магистрата, № 1451, годъ 1697—1700. Листъ 97 на оборотъ.

XLVII.

Грамота короля Іоанна III, разрѣшающая установить двѣ годичныя армарки въ городѣ Стенанѣ. 1682. Мая 17.

Jan III, z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czernichowski. Oznaymujemy niniejszym

listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, iż My w każdym okazyach wszystkich poddanych, w państwach naszych od Boga pod zwierzchność nam powierzonych, z miłościwey łaski naszej królewskiej, tak pożądanym pokojem wspierać, jako też wszelkie należyte y pomocne, teraz y w późniejsze czasy, dla pożytków a desolatii ich dawnych restaurowania, prowidować clementią naszą usilnie żądamy. Przeto, gdy nam supplikujących mieszczan miasta Stepania, dziedzicznych wielmożney Katarzyny xiężney Radziwiłowey, podkanclerzyny y hetmanowey polney, przelozona iest pokorna suplika, abyśmy im, dla wygody tamecznych okolicznych ludzi i miasta pomienionego poratowania, jarmarki pozwolili y postanowili. Tedy z wielu przyczyn miłościwie się do tey, jako słuszney, supliki skłoniwszy, a chcąc, aby w każdym mieyscu y w proźbach poddani, do nas uciekający się, pocieszny skutek odnieśli, umyśliśmy pozwolić y postanowić jarmarki dwuniedzielne: ieden poczynający się w piątek dziesiąty po wielkiej nocy ruskiej, a drugi w niedzielę szóstą po trzech królach, także kalendarza ruskiego, aby każdego roku, czasów wzwysz naznaczonych w potomne czasy też jarmarki (bez przeszkody iednak inszych miast y miasteczek) odprawowały się, pozwalamy, postanowiamy y ordinuiemy tym przywileiem naszym. Tak, aby y dziedziczny possessor miasta tego, Stepania, y miasto z ordinacyey jego mogli mieć wygodę y prowenta. Na które to jarmarki wolność wszelką każdego stanu y kondyciey oboiey płci ludziom, także kupcom, kramarzom, przekupniom z swoiemi towarami, jakimkolwiek imieniem nazwanemi, tudziesz z końmi y innemi in uniuersum dobytkami, zbożami y innemi rzeczami, tak do żywności ludzkiej y używania, jako do kupiectwa y handlów kupieckich należącemi, przytym rzemieśnikom wszelkiego kunsztu z robotą rąk swoich luboż z przekupną zieżdzać y zchadzać się y w tymże mieście handle, podług swoich pożytków y wygody, prowadzić, kupować, przedawać, zamieniać, y inne zwyczajne przy jarmarkach kupiectwa kontraktować, obligi czynić, stanowić y sporządzać wzwysz pomienionymi czasami na takowe jarmarki, corocznie w potomne czasy w tym czasie postanowione y ugruntowane, dalemy y pozwalamy, z tym bezpieczeństwem, jakoby każdy tak przyieżdzający y przychodzący y z nich powracający osobliwym gleytem naszym królewskim obwarowany zostawał y z takowym pokojem, jaki na każdym jarmarkach jest z prawa pospolitego ugruntowany, krom iednak osób tych, których y prawo żadne bronić nie może y conwersatiew z rządzącemi się dobrze nie pozwala. Co do wiadomości wszystkich, osobliwie tego miasta dziedzicom, także okolicznych miast y miasteczek magistratom y każdego stanu ludziom donosząc, mieć chcemy,

ażebym żadney przeszkody w odprawowaniu się tych jarmarków nie czynili pod winami, w prawie pospolitym opisanemi; ale przerzeczone miasto Stepań, mieszczan y ludzi, na te jarmarki zgromadzających się, przy tym przywileju naszym cale y nienaruszenie zachowywali. Na co, dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Jaworowie, dnia 17 miesiąca Maia, roku pańskiego MDCLXXXII, panowania naszego VIII roku. Joannes Rex. Jarmarki, miastu Stepaniowi służące.

Stanisław Szczuka, podczaszy wiski, J. K. Mości sekretarz, mp.

Подлинникъ, писанный на пергамень, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. № 203.

XLVIII.

Разрѣшеніе, выданное ковельскимъ мѣщанамъ старостою ковельскимъ, Степаномъ Лещинскимъ, дозволяющее имъ хлопотать у короля какъ о подтвержденіи прежнихъ городскихъ привилегій, такъ и о разширеніи ихъ. 1683 (?).

Ja, niżej podpisany, daję pozwolenie obywatelom miasta Kowla, starostwa mego, aby sobie u pańskiej jego łaski confirmationem przywilegiorum, od antecessorów świętej pamięci króla jegomości, pana mego miłościwego, nadanych, otrzymać mogli; tudzież i niżej specyfikowane desideria, za consenteem moim, starościńskim, ad effectum pańskiego podpisu przywiedli. Suplika ich jest takowa.

1 Aby nie stawali przed sądem grodzkim, tylko przed sądem magdeburgskiego prawa, zkad ma być apelacja przed sąd starościński, albo namiestnika, w zamku będącego, salva jednak appellatione do starosty od namiestnika, a ztamtąd aby była wytoczona za dworem, i aby to było obszerniej dołożono w przywilejach.

2 O komisią z xieżdem proboszczem kowelskim uprasza, aby należyte podatki od poddanych plebańskich do miasta Kowla oddawane były.

3. Aby ci, którzy wożą drwa do miasta Kowla na sprzedaż, tak ze wsiów okolicznych, jako i w starostwie Kowelskiem znajdujących się, do prowenta miejskiego dawali polano jedne od wozu drew, który dochód się obraca na oprawę mostów, bram, grobel miasta Kowla.

4. Aby tkacze należeli do cechu krawieckiego.

Stefan z Leszna Leszczyński, starosta Kowelski, półkownik jego królewskiej mości.

*Книга Ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646—1770.
Листъ 12.*

XLIX.

Привилегія, выданная королею Іоанною III полковнику Максимилиану Булыгу на пожизненное право пользовавія Овруцкимъ войтовствомъ. 1683. Іюна 21.

Року тисеча шестсотъ осмьдесять третего, месеца іюля двадцать четвертого дня.

На вряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости Овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левъбовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства Овруцкого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanowszy urodzony jegomość pan Maximilian Bułyha, полковник его королевской моści, przywilej na wójtowstwo Owruckie, sobie od jego королевской моści konfirmowane, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, z susceptą grodu łuckiego, per oblatam подаѣ; которого подаwszy, просиѣ, aby przyjęты у до xiąg niniejszych wpisany быѣ; ја tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przyimując, czytalem, który tak się w sobie ма: Jan трzeci, z Bożey łaski król polski, wielki xiąże litewski, ruski, mazowiecki, zmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski y czernihowski, oznajmujemy tym listem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu wiedzieć będzie należało: doświadczoną mając, jako за panowania najaśniejszych antecessorów naszych: Jana Kazimierza y Michała, królów, tak y naszego stateczność wiary y w ocasiach wojennych nieodmienną ochotę y dzielność urodzoneго Maximiliana Bułyhy, a nagradzając оną łaską naszą szczodroблиwą, umysłiliśmy, należące do dispositiej naszej королевской, wójtowstwo w miasteczku naszym Owruczu, на ten czas spustoszałe, temuż urodzonemu Булыге, prawem dożywotnim даѣ y konferowaѣ, jakoż konferujemy tym przywilejem naszym, за którym pomienione wójtowstwo, od należytyх jakichkolwiek onego possessorów urzędownie a nieгwałtownie eliberowawszy, pomieniony donatariusz, z jurisdictioną wójtowską, także budynkami, pelami,

gruntami, pasiekami, łąkami, lasami y wszystkiemi dochodami y pożytkami, w oryginalnym przywileju, osobliwie króla, Władysława, opisanemi y z dawna do tegoż wojtostwa należącemi, trzymać y zażywać będzie dożywotnie, obiecując naszym y najjaśniejszych następców naszych imieniem, iż onego od possessiej tegoż wojtostwa y dochodów należących nie oddalemy ani oddalenia mocy nikomu nie damy, lecz przy prawie y possessiej dożywotnej onego zachowamy, po zejściu zaś onego z świata, nie pierwej successorowie jego z tegoż wojtostwa ustąpić mają, aże summa, na tym wojtostwie zdawna zapisana, lubo też wedle taxy commisarskiej przynależąca, onym powrócona będzie, prawa przy tym nasze krolewskie y rzezypospolitej y kościoła katolickiego rzymskiego wcale zachowując, na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronna przyciśniona. Dan w Warszawie, dnia XXI miesiąca czerwca, roku pańskiego tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzeciego, panowania naszego dziewiątego roku. Wojtostwo w miasteczku ukraińskim Owruczu puste urodzonemu, Bułyzie. У того привилею его королевской милости, при печати притисненой, подпись его королевской милости и секретарской, теми словами: Jan król. Jan Zakrzewski, jego królewskiej mości secretarz m. p.; а сусцепта на тыле того привилею к городу луцккого, теми словами писана: anno tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzeciego, dnia siódmego iulii, comparens personaliter urodzony jego mość pan Konstanty Sitniewicz, nomine urodzonego jego mości pana Maximiliana Bułyhy, półkownika jego królewskiej mości, ten przywilej na wójtostwo owruckie, od jego królewskiej mości konferowany, ad acta praesentia, castrensia, luceoriensia per oblatam podał; suscepi Mikołaj Wereszczaka, namiestnik burgrabstwa łuckiego. Который же то привилей, за поданемъ и прозьбою звышняванное особы подавающого, а за прыватиємъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, оврудкихъ есть уписанный.

Книга гродская, овручская, записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684. Листъ 211.

L.

Приговоръ Ковельскаго магистрата, замяняющій законное наказаніе преступницы штрафомъ въ пользу церкви, вслѣдствіе предствательства за нее духовнаго лица. 1697. Октября 12.

Actum die 12 Octobris, anno 1697.

Przed nami, Alexandrem Semenowiczem, lentwójtēm miasta jedo kró-

lewskiej mości Kowla, Hrehorym Zacharyaszewiczem, burmistrzem kwartalnym, Pawłem Klukowiczem, Kondratem Ławrynowiczem, Gabryclem Alexandrowiczem, raycami, Prochorem Hrehorowiczem, Piotrem Siołkowiczem, ławnikami i urzędem jego królewskiej mości kowelskim.

Ad instantiam w Bogu wielebnego ojca Łukasza Kurzeniewicza, presbitera cerkwi sobornój, który swoją poważną wnosił instancją za sławetną Gabryelową, wdowę, cechmistrzową bywszą, racione popełnienia grzechu przeciwko przykazaniu Boskiemu, którego dopuściła się, nie pamiętając na nic, my, urząd miasta jego królewskiej mości Kowla, naradziwszy się z sobą, poważając poważną instancją wielebnego ojca Łukasza Kurzeniewicza i wielu inych poważnych osób, swoją instancją za mianowaną Gabryelową wnoszących, nie dopuszczając do wysłuchania dekretu oney, wynaleźliśmy takową decyzją naszą: aby za ten excas występku swego, którego popełniła, aby naprzód dała na cerkiew soborną złotych piętnaście, które ma dać do rąk ktytorskich, także na te wszystkie trzy cerkwie aby dała po złotych pięciu, to jest: Błahowieszceńską, Czesnochrestską, Wowedenowską, warując to: iż aby od tych czas miało by się to pokazać na mianowanej Gabryelowej, żeby miała w swoim domu Mikołaja, popowicza Drozdenskiego, chować, lub na jakimkolwiek miejscu, w karczmie lub gdzie indziej, z nim konwersowała, na jarmarki jeździła, wtedy ma pod dekret podpadać artykułów prawa maydeburskiego nieopustnie w niepoprawieniu żywota swego. Co jest do xiąg connotatum.

Книга Ковельскаго магистрата, № 1451, годъ 1667—1700. Листъ 49.

LI.

Зписка управляющаго Ковельскимъ староствомъ, дворянина Архиповича, которою онъ назначаетъ исправляющимъ должность лядвойта мѣщанина Захаряшевича. 1697. Ноября 10.

Actum die 13 miasęca Nowembris, anno 1697.

Oblata karty, od zwierzchności zamkowej, to jest od urodzonego jęgomości pana Jana Archypowicza, administratora starostwa Kowelskiego, danęj szlachetnemu panu Hrehoremu Zacharyaszewiczowi, burmistrzowi protunc będącemu, na funkcją namieśnikowstwa lentwójtowskiego, której karty takowy tenor jest.

Panie Zachariaszewicz! Ponieważ pan Semenowicz, rozgniewawszy się na mnie, za urząd lentwójtowski podziękował mi, zaczęm ja, na miejscu onego, do dalszej woli i ordynacyi wielmożnego jegomości pana starosty, waszmość dobrodzieja za substytuta ordynuję i podaję; który to odebrawszy urząd, racz waszmość xięgi aktowe odebrać, także krucyfix; miejsce zaś do sądenia sądów miejskich naznaczam w Bobowskiój domu, której za to trzeba będzie pofolgować w podatkach; miejsce waszeć upatrż porządne dla złożenia xiąg, żeby tam za miastem u waszeci nie były. To tedy waszmości zleciwszy, proszę i zalecam porządek wszelki i sprawiedliwość zachować w mieście. Datum w zamku Kowelskim, dnia dziesiątego novembris, anno 1697. Waszmości życzliwy. Jan Archypowicz, administrator starostwa Kowelskiego mn. pr.

Книга ковельскаго магистрата, № 1451, годъ 1697—1700. Листъ 63 на оборотъ.

LII.

Приговоръ, состоявшійся на сходкѣ всѣхъ урядниковъ и гражданъ города Ковля, по которому мѣщанинъ Павелъ Долинскій объявляется лишенымъ чести, потомки-же его недостойными занимать городскіе уряды, за то, что Долинскій, нарушивъ присягу, сбѣжалъ изъ города во время исполненія имъ должности лавника. Приговоръ этотъ опредѣлено публиковать въ городѣ и предѣстьяхъ. 1698. Февраля 3.

Actum die 3 februaryi, anno 1698.

Przed nami: Hrehorym Zachariaszewiczem, namieśnikiem lentwójtowskim, Gabryelem Alexandrowiczem, burmistrzem kwartalnym, Pawłem Klukowiczem, Kondratym Ławrynowiczem, rajcami, Prochorem Hrehorowiczem, Piotrem Siolkowiczem, ławnikami, także przy bytności panów cechmistrzów: Jacentego Oxentowicza, cechmistrza szapowalskiego, Jacentego Słaboszewskiego, cechmistrza rymarskiego, Michała Tymoszewicza, cechmistrza rzeźnickiego, Karpa Hrehorowicza, cechmistrza garbarskiego i przy zupełnej braci cechów wyż mianowanych jako i całego pospólstwa, zebranego na elekcyą panów burmistrzów, także sławetnego Teodora Turka, cechmistrza piwowarskiego, z bracią cechu tego. Pod którym to aktem byli zebrani sławetni panowie cechmistrze, wyż w akcie mianowani, z zupełnymi cechami

swojami, także i całe pospólstwo, którym to panom cechmistrzom, jako i braci, także i pospólstwu urząd miasta jego królewskiej mości Kowla, w akcie mianowany, oznajmił zdradę, całemu miastu uczynioną przez Pawła Dolińskiego, który, będąc wezwany za uproszeniem swoim do miasta za mieszczanina, na czym i przysiągł miastu być we wszystkim wiernym i posłusznym, nie rewelując żadnych sekretów miejskich, na którego przysięgę dana mu była wiara i uczczony był urzędem szafarstwa, który otrzymał był, zaprzysiągł być wiernym, po którym urząd nazwany był kytorstwa urzędem cerkwie Wowedenia, na co i tam poprzysiągł być wiernym cerkwie Bożej. Po czym czwartym razem, z decyzji urzędu miejskiego jego królewskiej mości Kowla, jako i panów cechmistrzów, otrzymał urząd ławnicy, na który przysięgał dotrzymać urzędu swego, podług przysięgi artykułów należących ławnika, w prawie majdeburskiem opisanych, nie dotrzymał i posponował. Zaczem, my, urząd miasta, w akcie mianowany, naradziwszy się z panami cechmistrzami, i za konsensem braci cechowej także i pospólstwa, mianowanego Pawła Dolińskiego, który posponowawszy tak wiele przysięg na różne urzędy, od wszelkich godności urzędów, jako zbiega, zdradce miasta, kasujemy i annihilujemy, aby tak on, jako i jego potomstwo w wiecznej infamii zostawali i żadnego urzędu oddalone powinni będą (sic). Co dla lepszego dokumentu, nakazaliśmy wywołać—na rynku w trzech rogach miasta słudze miejskiemu, uczciwemu Chopickiemu, także i we wszystkich ulicach przedmieścia. Co jest dla lepszej wiary i pewności do tychże xiąg miejskich, Kowelskich zapisano.

Книга ковельскаго магистрата № 1451, годъ 1697—1700. Листъ 75.

LIII.

Контрактъ, по которому магистратъ города Ковля отдаетъ на годъ на откупъ мѣщанину Андрсю Дробничу городскіе доходы. Доходы эти перечисляются подробно; притомъ постановлено подвергать взыскаінію штрафа тѣхъ мѣщанъ, которые будутъ уклоняться отъ ихъ взноса. 1698. Февраля 11.

Actum die 11 mесяца Februaryi, anno 1698.

Мы, urząd tegoroczny miasta jego królewskiej mości Kowla, także i cechmistrze, imieniem całego pospólstwa, wiadomo czynimy tym kontrak-

tem i dobrowolnym zapisem naszym, iż podług praw i przywilejów, od najjaśniejszych królów ichmości, panów naszych miłościwych, miastu naszemu nadanych, i starozakonnego zwyczaju, arendowaliśmy prowent miejski sławetnemu Andrzejowi Drobniczowi, bywшему cechmistrzowi, za sumę pewną monety i liczby złotych polskich sto ośmdziesiąt, z której to summy wyż mianowany arędarz wyliczył złotych sto na potrzebę miejską, a złotych ośmdziesiąt ma zupełnie wyliczyć na podniesienie Świętego krzyża, jarmarek Kowelski, nic téj raty i terminu nie uchybiając pod sowitością drugiej takowéjże summy w nieoddaniu; którego to prowentu takowe należytości i kądycie opisują się: naprzód, dziesięcina od ryb suchych i drewni różnej, podużne, pomierne, ważne, woskobojne, mostowe, od każdego wozu kupieckiego, nakładnego towarem, abo zbożem, dwiema końmi prowadzącego—po groszy trzy; od wozu jednym koniem z nakładnym towarem—po groszy dwa, od wozu próżnego jednym koniem—po groszy jednym, a dwiema—po groszy dwa. Także i od tych, którzy zboże w mieście Kowlu kupują—od wozu po groszy trzy. Od bydeł, na targ pędzących: od wołu i jałowice—po groszu jednym; od skopa, owce, kozy, i inszych drobiazgów, na targ przez mosty i groble prowadzących—po dwa szelągi. Także i od terazniejszego, de novo przydanego, prowentu, za konsensem wielmożnego jegomości pana starosty kowelskiego, a przywilejem jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, konfirmowanego, na oprawę mostów i grobel, aby ci wszyscy, krórzy drwa wożą na sprzedaż do miasta, tak z starostwa Kowelskiego, jako i okolicznych wsi, od woza drew, co najlepsze polano dawali (co wszystko do arędarza prowentowego oddawano być ma, za wolną grabieżą). Termin wybierania tego prowentu poczynać się ma od środopóścia ruskiego, a kończyć się ma w tymże terminie środopóścia, w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym; co się zaś tycze, że nie opisany datek od niektórych należytości, jako się wyżéj namieniło, tedy tu opisują się: od pomieszanego zboża macy—groszy cztery, od wagi kamienia—groszy dwa, woskobojne—według zwyczaju tego miasta ma być oddawane, jako i przedtem bywało. A potem miało by się pokazać, iż miałyby kto jaki podstępku exces czynić arędarzowi, jako to: w spuszczeniu wosków, w potajemnych wagach, tedy takowe osoby, za przeświadczeniem pewnym przez arędarza abo jego posłuszników, nieodpustnie mają podpadać w winy kup trzech litewskich na urząd miejski, drugich takowychże na zwierzchność zamkową i na arędarza samego. Dokładając to, iż którzyby mieli potajemnie u kupca, gościa postronnego, ryby, albo jakie insze towary przeprowadzić, tedy takowy, nie tylko pod winy wyrażone podpadać ma, ale

podług prawa, w Saxonie opisanego o przekupniach, tak ma być karany. Co wszystko wyraziwszy i opisawszy w niniejszym kontrakcie, dla większej wagi i dania wiary, rozkazaliśmy, aby to było do xiąg miejskich kowelskich wpisano, i z tychże xiąg ekstraktem, przy zwykłej pieczęci miasta Kowla, wydano z potwierdzeniem podpisu rąk naszych, die et anno ut supra.

Книга ковельскаго магистрата, 1451, годъ 1697—1700. Листъ 78. на оборотъ.

LIV.

Приговоръ Ковельскаго магистрата, присуждающийъ взыскать съ бывшего ландвойта, Александра Семеновича, истраченныя имъ городскія денги и штрафъ за вѣдательство его въ судебныя дѣла, а также подвергнуть его поремному заключению за оскорбленіе бурмистра и за превышеніе власти. 1698. Марта 13.

Actum die 13 Martii, anno 1698.

Podług protestacyi, uczynionėj przez sławetnych panów: pana Kondratogo Ławrynowicza, burmistrza miasta jego królewskiej mości Kowla, także i pana Andrzeja Makarowicza, cechmistrza bywszego, którzy uskarżali się naprzeciwno sławetnego pana Alexandra Semenowicza, lentwójta bywszego miasta tego jego królewskiej mości Kowla, specyfikując zniewagi i krzywdy przez pana Alexandra Semenowicza tak miastu, jako i pomienionym aktorom wyrządzone i popełnione, jako obszerniej protestacya wyż opisana wyraża, podług której protestacyi wyż mianowani aktorowie z pozwanego u sądu rekwirowali sprawiedliwości. Pozwany, stanąwszy na terminie sądowym, nie wdawał się we wszystkie punkta, przez aktorów produkowane, excepto tych punktów, niżej opisanych, na które swoją replikę dawał i z onych justyfikował się, to jest: naprzód racione tych dziewięciu mac żyta, odebranych od wielmożnego jegomości pana starosty a dobrodzieja naszego, na które produkował kwit przed urzędem, z podpisem lentwójtowskim i panów burmistrzów, ławników i cechmistrzów, imieniem całego pospólstwa; także racione odebrania summy złotych dwudziestu i pięciu od poborcy, (od) sławetnego pana Martyna Zacharyaszewicza złotych dziesięciu, a od Jana Kondratowicza, szafarza, złotych piętnastu, na które odebrania dawał replikę: że te w potrzebach i pretensjach miejskich, w sprawie z niewiernym ży-

dem Hirszem wydał, z których miał libero tempore dać calculatią. Ratione zaś odebrania złotych pięćdziesiąt, excepto złotych sta, podług assekuracyi na siebie danój, dawał takową z siebie excusatią, że to wyszło dla panien zakonnych katedry Łuckiej, zakonu świętej Brygitty, w Kowlu będących przez kilka dni, wydał na wikt. Ratione nieoddania iskopy z pól miejskich przez lat dwie, na którą produkował libertacią, daną od urzędu z podpisem urzędowym Strony zaś zniewagi pana Kondratogo, alias iuris latora, tedy wymawiał sę, że to musiał uczynić za daną okazją przez actora; także i strony pięćdziesiąt złotych, straconych w sprawie z wielebnymi ojcam, tedy o tych citatus nie wiedział i nie znał; nieboszczyk pan Stephan. Bobowski, burmistrz na ten czas będący, miał w swojej władzy, także i szafarz, Jan Kondratowicz, natenczas będący, onymi szafował. A do tego, że aktor, sławetny pan Kondrat Ławrynowicz, już po kontrowersiach opowiedzianych i opisanych, zadał pozwanemu, że przeciwko prawu, ujmując powagę sędziom urzędowym, nie mając przełożenstwa do sądenia, sądził i od dekretu wziął groszy sześć; na to dawał takową odpowiedź, że tego nie było i nie widział żadnych ludzi w domu swoim i nie sądził i nie brał nic od skargi, w którym punkcie uczciwe swoje tracił w popełnieniu tego postępk.

Sąd tedy, wysłuchawszy stron obojga kontrowersyi, przychylając się do samėj słuszności i prawa pospolitego, tudzież do prawa majdeburkiego, w porządku opisanego na liście 145, w części trzeciej, gdzie pisze: »Gdy powód gołymi słowy żałuje, obwiniony i za sobą jego przysięga się wybije; tedy nakazujemy tym dekretem naszym, aby pozwany, sławetny pan Alexander Semenowicz, na te żyta dziewięć mac poprzysiął dnia trzeciego in eam iuramenti rotham: jako ten kwit prawdziwy dany jest od miasta na te żyto, a nie na inszą jaką summę i dług. Ratione zaś złotych dwudziestu i pięciu, wziętych przez pozwanego u poborcy i szafarza, wysz mianowanych osób, które pokazali się efective przez przysięgłych, na ten czas będących, rellacią przy ferowaniu dekretu, że wziął pożyczanym sposobem, tedy, aby one do rąk szafarskich oddał. Także strony złotych dziewięćdziesiąt, wziętych przy wykupieniu ewangellii, nie należących od jegomości pana Jarmolińskiego, na której wykupienie dał na siebie assekuracią, że tylko za oddaniem złotych sta od miasta miał wykupić ewangelią, tedy nie dotrzymał assekuracyi i podpisu ręki swojej; tedy aby tę summę oddał per medium, to jest złotych dwadzieścia i pięć, a złotych dwadzieścia i pięć odcinamy, ratione wydania na wikt pannom zakonnym. Także, aby iskopy, której niedawał przez lat dwie, tedy aby dał kop sześć, której pokazało się kop sześć; co zaś produkował libertacią, z podpisem urzędu miejskiego,

podług prawa, w Saxonie opisanego o przekupniach, tak ma być karany. Co wszystko wyraziwszy i opisawszy w niniejszym kontrakcie, dla większej wagi i dania wiary, rozkazaliśmy, aby to było do xiąg miejskich kowelskich wpisano, i z tychże xiąg ekstraktem, przy zwykłej pieczęci miasta Kowla, wydano z potwierdzeniem podpisu rąk naszych, die et anno ut supra.

Книга ковельскаго магистрата, 1451, годъ 1697—1700. Листъ 78. на оборотъ.

LIV.

Приговоръ Ковельскаго магистрата, присуждающийъ взыскасть съ бывшего ландвойта, Александра Семеновича, истраченныя имъ городския денги и штрафъ за вмѣнательство его въ судебныя дѣла, а также подвергнуть его поремному заключенію за оскорбленіе бурмистра и за превышеніе власти. 1698. Марта 13.

Actum die 13 Martii, anno 1698.

Podług protestacyi, uczynionėj przez sławetnych panów: pana Kondratęgo Zawrynowicza, burmistrza miasta jego królewskiej mości Kowla, także i pana Andrzeja Makarowicza, cechmistrza bywszego, którzy uskarżali się naprzeciwko sławetnego pana Alexandra Semenowicza, lentwójta bywszego miasta tego jego królewskiej mości Kowla, specyfikując zniewagi i krzywdy przez pana Alexandra Semenowicza tak miastu, jako i pomienionym aktorom wyrządzone i popełnione, jako obszerniej protestacya wyż opisana wyraża, podług której protestacyi wyż mianowani aktorowie z pozwanego u sądu rekwirowali sprawiedliwości. Pozwany, stanawszy na terminie sądowym, nie wdawał się we wszystkie punkta, przez aktorów produkowane, excepto tych punktów, niżej opisanych, na które swoją replikę dawał i z onych justyfikował się, to jest: naprzód ratione tych dziewięciu mac żyta, odebranych od wielmożnego jegomości pana starosty a dobrodzieja naszego, na które produkował kwit przed urzędem, z podpisem lentwójtowskim i panów burmistrzów, ławników i cechmistrzów, imieniem całego pospólstwa; także ratione odebrania summy złotych dwużiestu i pięciu od poborcy, (od) sławetnego pana Martyna Zacharyaszewicza złotych dziesięciu, a od Jana Kondratowicza, szafarza, złotych piętnastu, na które odebrania dawał replikę: że te w potrzebach i pretensjach miejskich, w sprawie z niewiernym ży-

dem Hirszem wydał, z których miał libero tempore dać calculatią. Ratione zaś odebrania złotych pięćdziesiąt, excepto złotych sta, podług assekuracyi na siebie danój, dawał takową z siebie excusatią, że to wyszło dla panien zakonnych katedry Łuckiej, zakonu świętej Brygitty, w Kowlu będących przez kilka dni, wydał na wikt. Ratione nieoddania iskopy z pól miejskich przez lat dwie, na którą produkował libertacią, daną od urzędu z podpisem urzędowym Strony zaś zniewagi pana Kondratego, alias iuris latora, tedy wymawiał sę, że to musiał uczynić za daną okazią przez actora; także i strony pięćdziesiąt złotych, straconych w sprawie z wielebnymi ojcami, tedy o tych citatus nie wiedział i nie znał; nieboszczyk pan Stephan Bobowski, burmistrz na ten czas będący, miał w swojej władzy, także i szafarz, Jan Kondratowicz, natenczas będący, onymi szafował. A do tego, że aktor, sławetny pan Kondrat Ławrynowicz, już po kontrowersiach opowiedzianych i opisanych, zadał pozwanemu, że przeciwko prawu, ujmując powagę sędziom urzędowym, nie mając przełożenstwa do sądzienia, sądził i od dekretu wziął groszy sześć; na to dawał takową odpowiedź, że tego nie było i nie widział żadnych ludzi w domu swoim i nie sądził i nie brał nic od skargi, w którym punkcie uczciwe swoje tracił w popełnieniu tego postępk.

Sąd tedy, wysłuchawszy stron obojga kontrowersyi, przychyłając się do samój słuszności i prawa pospolitego, tudzież do prawa majdeburskiego, w porządku opisanego na liście 145, w części trzeciej, gdzie pisze: »Gdy powód gołymi słowy żałuje, obwiniony i za sobą jego przysięga się wybije; tedy nakazujemy tym dekretem naszym, aby pozwany, sławetny pan Alexander Semenowicz, na te żyta dziewięć mac poprzysiął dnia trzeciego in eam iuramenti rotham: jako ten kwit prawdziwy dany jest od miasta na te żyto, a nie na inszą jaką summę i dług. Ratione zaś złotych dwudziestu i pięciu, wziętych przez pozwanego u poborcy i szafarza, wysz mianowanych osób, które pokazali się efective przez przysięgłych, na ten czas będących, rellacią przy ferowaniu dekretu, że wziął pożyczanym sposobem, tedy, aby one do rąk szafarskich oddał. Także strony złotych dziewięćdziesiąt, wziętych przy wykupieniu ewangelii, nie należących od jegomości pana Jarmolińskiego, na której wykupienie dał na siebie assekuracią, że tylko za oddaniem złotych sta od miasta miał wykupić ewangelią, tedy nie dotrzymał assekuracyi i podpisu ręki swojej; tedy aby tę summę oddał per medium, to jest złotych dwadzieścia i pięć, a złotych dwadzieścia i pięć odcinamy, ratione wydania na wikt pannom zakonnym. Także, aby iskopy, której niedawał przez lat dwie, tedy aby dał kop sześć, której pokazało się kop sześć; co zaś produkował libertacią, z podpisem urzędu miejskiego,

tedy na inne pole, nie na te, z którego iskop należał do miasta. A że się ważył aktora, sławetnego pana Kondratego, burmistrza, posponując przywileja królów ichmości, także parvi aestimando powagę urzędu burmistrzowskiego, w domu sądowym, częstokroć słowa nieuczciwe zadawać publice, podczas sądów, przy zebranych urzędowych i wielce kalumniował, tedy, aby za tę postpozycją pozwanego aktora w domu jegoż z ludźmi godnemi przeprosił, żeby, siedziawszy tydzień wieży, którą ma zasieść skoro przyjechawszy z jarmarku Włodzimierskiego, zboru blisko przyszłego. Także i ratione tego, że ważył się postponować przysięgłe sędzie i na tym rezydujące, nie mając władzy rozsądzać żadnych spraw: co, dla lepszego dokumentu tego punktu, zesłany był sławetny pan ławnik przysięgły, pan Łukasz Zachariaszewicz, dla odebrania relacyi prawdziwego świadectwa od sławetnego pana Semena Makarowicza, burmistrza bywszego, który to pan Semen sub conscientia sua zeznał w te słowa: Iż przyszedł do mnie człowiek z Bytnia, kupując sobie chleba, tedy począł mi powiadać: że stała mi się szkoda, którą niewiasta tutejsza była znalazła; tedy udałem się był do lentwójta, rymarza, i przysądził mi oddać onęj moją zgubę; i ja od dekretu onemu za to dałem szostaczek. Któremu to począł pan Makarowicz mówić: »patrzaj że człowiecze, żeby to prawda była.« Na co zaprzysiągł się ten człowiek, jako prawda jest. Także i do sławetnej Romanowej Honczarowej, która była to radno znalazła, która była vocowana do sądu i była examinowana, i pod sumieniem swoim zeznała: że mię był zapozwał człowiek z Bytnia o radno do Alexandra, bywszego lentwójta, który przykazał mi, abym temu człowiekowi oddała radno, przezemnie znalezione, a mnie dał szostaczek znaleźnego, tedy za tę odwagę, na którą, nie mając żadnej władzy do rozsądzenia, śmiał i ważył się, postponowawszy naprzód prawa i przywileje królów ichmościów i władze przysięgłych sędziów, na tym urzędzie zostających, sądzić, a co większa, produkowawszy za urząd lentwójtowski, a do tego, że sam zapozwany uczciwe swoje stawił, inkwantum mogło by się to pokazać. A że strona powodowa tego dowiodła judicialiter, tak przez relatią, jako i postanowioną osobę, tedy my, zachowując uczciwą, przysądzamy, aby za takową rezolucją swoją zapłacił grzywien pięć urzędowi, drugie, to jest takżeż, zwierzchności zamkowej, trzecie pięć stronie powodowej. Co się tycze punktu, ratione przedania ogrodu Razkowskiego, tedy od tego pozwanego liberum czyniemy, referując się do testamentu, w księgach opisanego ob hanc causam, że za wiadomości ktytorów cerkwie soborniej, ktorzy zważyli potrzebę do restaurowania cerkwie Czesnochrestskiej, przedany jest. Co to wszystko tak summa, opisaną w dekrecie,

gotową, jako iskopu kop sześć, każdą kopę rachując po złotych dziewięciu, co wszystko summy generalnej czyni złotych sto i cztery. Tedy aby oddał na śródpoście ruskie, blisko przysze, miastu. Co też się tycze pola, wziętego przez aktora u sławetnego Andrzeja Makarowicza, przeciwko któremu pozwany żadnego responsu nie dał, tedy, aby, podług szacunku przez ławników przysięgłych, zapłacił pozwanemu złotych siedm i wykład prawny aktorom aby powrócił. Ratione punctów udania przez pozwanego, tak przed duchownymi kowelskimi, jako i przed jegomością xiędzem mitropolitą, tedy téj sprawy salve conserwujemy do przyjazdu jegomości xiędza mitropolity. Mocą tego dekretu oboja strona, nie kontentując się dekretem sądu miejskiego, appelluje do zwierzchności zamkowej; co sąd dopuszcza, składając termin na dzień trzeci.

Книга ковельскаго магистрата, 1451, годъ 1697—1770; листъ 87. на оборотъ.

LV.

Распоряжение княгини Любомврской, въ которомъ она всчисляетъ повинности и права дубенскихъ мѣщанъ и указываетъ мѣры городского благоустройства. 1699. Мая 26.

Dispozycją i porządek w mieście moim, Dubnie, takowy zostawuję, który ogłoszony ma bydź podczas targów dnia poniedziałkowego, lub w piątek, w mieście przez bęben i woźnego, w szkole zaś żydowskiej przez szkolnika; wszystkie te punkta niżej wyrażone:

1. Wójtowi, i lantwójtowi, i burmistrzowi etc. przykazuję, aby należyty porządek w mieście był i sprawiedliwość w sądach zachowana, jako też i miara kłodna w mieście na zboża cechowana zostawała, której, pod surowym karaniem, ani przyczyniać, ani umniejszać pod winą, w prawie Majdeburskim opisaną, nie godzi się.

2. Szynkarzom, którzy miód i piwo szynkują, pod winą kóp litewskich trzech, niecechowanym garcem nie pozwala się szynkować, ale każdy szynkarz, tak na piwo, jako i na miód, cechowany powinien mieć garniec od wójta. Wójt zaś co tydzień z burmistrzami rewizją garców czynić powinien w domach szynkowanych i niecechowane garce palić; takowego zaś, który niecechowanym garcem szynkować by miał, dla kary donieść pod winą zwierzchności zamkowej; zwierzchność tedy zamkową ma skarać turmą od godziny do godziny.

3. Trunków zaś, stosując się do samej słuszności, mając w respektie drogocność zboża, teraz takowa się postanawia cena do dalszej dyspozycji i stawienia zboż: Gorzałki aquawitej, miary sprawiedliwej kwarta — po groszy dwadzieścia i cztery, kwaterka — po groszy sześć. Piwo proste po groszy sześć, dwurazne po groszy ośm. Miodu garniec dobrego i najlepszego po groszy czterdziestu, podlejszy i po złotemu, i po szostaku.

4. Zboża po domach, browarach, winnicach aby nie mierzono, tylko w kłodzie, pod winą trzech kóp litewskich, czego miernicy powinni przestrzegać pod karaniem.

5. Arędarzom przytym przykazuje się, aby zdzierstwa w mytach, przemytach i targowym nie było, ale, według słuszności i dawnego zwyczaju, wszystko się działo.

6. Kramarze żeby wagi sprawiedliwe mieli, także cechowane zamkową cechą, in quantum by prawdziwych Gdańskich nie mieli; kto zaś łokciem mierzy, aby sprawiedliwy i cechowany był, na co żelazny, cechowany zostawuje się; rewizja wolna jest tak zwierzchności zamkowej, jako i wójtowskiej zawsze pod surową karą tak corporalną, jako i pieniężną, na sprzeciwiających się temu, albo szalbirskim ludzi sposobem oszukujących.

7. Rozkazuję też pod gardłem: wójtowi, burmistrzom, ławnikom etc., aby żadnemu nie dopuszczono w aktach miejskich zapisywać sub titulo donatii, albo zastawy, naięcia bez wiadomości zamkowej gróntów i domów iakichkolwiek, tu, w mieście, albo i na przedmieściu, szlachcicowi żadnemu. A in quantum antecedenter takowe zaszyły donatie, jako według prawa nie mogły być bez mego wyraźnego consensu, tak pro nullis habendae. A że zalecałam, przy punktach podanych ich mość panom komisarzom moim, lustracją domów szlacheckich tutecznych, o to proszę i zalecam powtórnie, aby w tym dobry porządek czynili, jakie i od kogo prawa na nie mają, aby ich mość panom produkowali.

8. W tym też wola moja jest: fortecę reperować, a że muszę szanę dać według abrysa przed młynem i groble podnosić, gdzie będą domki pacholskie, most zaś będzie się zaczynał od młyna do ulicy żydowskiej, przez staw, gdzie szkoła, i tam będzie brama miejska, dla tego podczas zimy aby palów na ten most nawozili i postawili, według dyspozycji pana gubernatora mego, a stary rozebrać mogą i pale z niego się przydadzą, aby czasu zimiego skończyć podczas lodu, a in quantum nie będą się było około tego mieli, każe moim stawić kosztem i mostowe do zamkowego procentu in posterum należeć będzie.

9. Waga miejska jest oddana na czas miastu, aby poprawowali nlicza

a że z tego nic nie masz, tylko na pijatykę się obraca, ordynuję, aby ulica od Łucka burkowana wszystka była. Niech tedy każdy swoim domem tylko z gór wywozi kamienia, jako z pomiarkowania może być na niego, w czym pan gubernator mój w tym czynić ma porządek; pieniędzmi zaś wagowemi malarzom zapłacić od roboty, żeby tak zbytniego błota nie było; i w tym nie mała jest przyczyna, że piwnice obalone, co na ulicę wychodzą; ordynuję tedy, aby żadna piwnica nie była pod ulicą publiczną, ale za domem swoim, ku ogrodowi.

10. Surmiczanie także, którzy prawem miejskim dubieńskim się sądzą, za osobliwym przyłączeniem świętej pamięci jasnie oświeconego niegdy jęgości, ojca i dobrodzieja mego, z tą kondycją, aby się fortyfikowali słusznie, zostawuję, żeby tę fortifikacją, Surmicą pan gubernator mój ex-nunc do exekucji przyprowadził względem wałów, fossy i bramy. Co zaś tycze się tak niecnotliwego przejazdu z okazji niedbalstwa i wyrzucania gnojów na ulicę, aby w zimie most dobry, jak zdawna bywał, od bramy do miasta koniecznie dali, i według działów domów swoich każdy, jako proportia każe, do tego mostu materią przysposobiwszy, publicznym kosztem przez Surmicę stanął.

11. A że jest ustawiczna kłótnia z jego mością, kędzem proboszczem moim i z kahałem; żeby nie sprzedawano towarów w dni niedzielne i świąteczne nasze, aby i dzień święty miał swoją od dni powszechnych różnicę, i przypadkowe potrzeby ludzkie—swoje jakąkolwiek wygodę, takie w tej mierze niechaj będzie postanowienie: w święta większe, jakie są: Wielkanoc, Wniebowstąpienie Pańskie, Świątki, Boże ciało, Narodzenie Pańskie, Nowe lato i święta Najświętszej Panny uroczyste, także i Apostolskie i świętych patronów polskich, mają być kramy całe zamknięte; w niedziele zaś i inne święta mniejsze mogą być poniekąd przywarte i poniekąd otworzone; a to tak dla podróżnych, jako i dla ubogich ludzi, o których takie jest doktorów, których kościół święty naukę przyjmuje, zdanie: »Licet festo emere et vendere rusticis; qui aliis diebus impediuntur«. (Godzi się w święto kupić i sprzedać chłopom i ubogim ludziom, którzy inszych dni do tego mają przeszkodę); w której to nauce i zwyczaj jaki jest, w której prowincji i jarmarki wolne, które się we dnie święte odprawują, wedle zwyczaju, mają swój w Kościele Bożym respekt.

12. Zaleca się też wójtowi, burmistrzom i cechom wszystkim, jako i przedmieszczanom, żeby wszyscy dzielnice swoje, zdawna każdemu wydzielone po wale, koło bramy murowanej, jako i slaki na przedmieściu Łuckim, palami porządnie ostawili dębowemi, nie sosnowemi, mosty, drogi porządnie

ponaprawiali, pod winą na każdy cech kóp dziesięć. A jeśliby przez nie-
dozor wojta, burmistrzów dzieć się miał nieporządek, takowy tedy w winę
wójt popadać ma—kop dwudziestu, burmistrz—kop dziesięć i siedzenie
w turmie.

13. Do tego porządku należeć mają i żydzi, żeby, według pomiarko-
wania, każdy, nemine excepto, materne przysposabiał w zimie, na co zaleca
się panu gubernatorowi animadversią, żedy jeden na drugiego nie ogładał
się, ale każdy pro bono publico ten ciężar podejmował.

14. W lasach moich około Dubna ten nieporządek był, że pustoszą,
ustawnie, wożąc drwa podczas drogi dobrej, ich mość panowie szlachta, i
mieszczanie Surmiczanie, i gospodarze, mieszkający pod wałami, składając
one i czyniąc sobie podczas złej drogi pożytki cum praejudicio lasów moich
i z krzywdą ludzi ubogich. Ordynuję tedy, aby mieszczenie i Surmiczanie
dwa razy tylko mieli na tydzień wolnego wrębu w lasach moich na opał z
leżącego drzewa, albo krzywego, to jest: we wtorek i piątek w każdym
tygodniu, jednym wozem; co zalecam leśniczemu memu, aby pod utratą
urzędu swojego pilnie a pilnie tego pilnował, żeby się inaczej nie działa.
Jeżeliby zaś znajdował się takowy nieposłuszny, takowemu na moście kijów
dać pięćdziesiąt in instanti i drwa do zamku zabrać kazać.

Chłopom zaś z folwarków moich także się pozwala, niech wożą drwa,
jako i mieszczenie, dwa razy w tygodniu: we środę i w sobotę, wolno jed-
nak z swego jednego woza drwa przywieźć do miasta i sprzedać, a soli ku-
pić na swoją potrzebę. Gospodarze zaś po dworach, jeżeli będą sobie po
dwa wozy wozili, jako i mieszczenie będą należeli ad onera civilia, alias
mają być prowidowani od ich mościów panów slachty, którzy sami z swo-
ich lasów na swoją potrzebę drwa niech każą wozić sobie, leśniczemu oso-
bliwą animadversią zalecam, żeby lasów nie opustoszczeni. Co wszystko, dla
lepszej wiary i większego waloru, ręką moją własną, przy zwykłej pieczęci,
podpisuję—Datum w zamku Dubieńskim, roku tysięcznego sześćsetnego
dziewięćdziesiątego dziewiątego, dnia dwudziestego szóstego miesiąca Maja.
Dispozitią tę moję do xiąg miejskich actikować rozkazuję. (Locus sigilli).

*Книга Дубенскаго магистрата, № 1337, годъ 1695—1703; листъ
96 на оборотъ.*

LVI.

Рѣшеніе комиссіи, отправленной въ Каменецъ послѣ возвращенія этого города отъ Турціи къ речипосполитой. Комиссары повѣряютъ права и привилегіи городскія, опредѣляютъ статьи доходовъ Каменецкаго старосты, смѣжныя съ доходами городскими; находятъ необходимымъ произвести повѣрку правъ на недвижимую собственность въ цѣломъ городѣ и рѣшаютъ нѣсколько частныхъ исковъ, возникшихъ между жителями города. 1700. Сентября 7.

Feria secunda ante festum S. Michaelis Archangeli proxima, anno Domini 1700.

Ad officium et acta praesentia, castrensis, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Henricus Sakin, vexillifer regiminis illustris et magnifici palatini Kiiowiae, Podoliae et artilleriae regni generalis, loci praesentis et Latyczowiensis capitanei, obtulit actum certum introcontentum infra specificatum, ratione proventuum, ad idem capitaneatum spectantium, conscriptum, atque variarum differentiarum, inter incolae civitatis praesentis intervenientium, per generosos deputatos, ad id specialiter designatos, expeditum, manibus eorundem subscriptum, cuius tenor sequitur estque talis. Actum Cameneci, feria tertia in vigilia festi Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae, videlicet die septima Septembris, anno Domini millesimo septingentesimo. Nos, infrascripti, per illustrem et magnificum Martinum Kontski, palatinum Kiiowiae, Podoliae et artilleriae regni generalis, Camenecensem, Latyczoviensem, Urzendoviensem capitaneum, ad investigandum debitum, qui est anima rerum humanarum, ordinem, tum ad videndas, intervenientibus querimoniis, respectu variarum, qua per cives civitatis Camenecensis contra potentiores concives ejusdem civitatis, qua per administratores proventuum capitanealium, mutuo et ab invicem, praetensiarum injuriarumque, causas et actiones, designati subdelegati commissarii, justitiae et rationis ac documentorum fundamenta prae oculis habere volentes, siquidem nulla nobis notitia praxium usitatarum, per viginti octo aut plus annos othomano libitu et imperio abolitarum, constare potest; jam autem majores civitatis Camenecensis per ambitum, tam minores, feliciter eandem desertam coloniam inhabitare volentes, procurere, quam fructus et commoda utilitati suae congruo, ut praesumitur indebite, usurpare volunt. Idecirco, ad cognoscendam rei veritatem, ante omnia omnibus in universum civibus camene-

censibus, quamcunque jurisdictionem, libertatem et usus fructus pretendentes, jura et privilegia, quovis nomine vocitata, antè dimidium annum, juxta suas obligationes, ad reproducendum facta, reponere et demonstrare mandavimus. Et quoniam iidem cives camenecenses omnium rituum, personaliter comparentes, tantummodo aliquot privilegia et documenta penes se existere inferendo, ac nonnulla in deposito civitatis Leopoliensis, nonnulla autem apud varias personas in conservatione habita esse, firmiter allegando, petierunt productionis eorundem interstitium temporis, succubitionem in se, in casu non satisfactionis, assumendo, sibi concedi. Idcirco nos, subdelegati commissarii, nullum praesudicium partibus controvertentibus inferendo, conditionibus nihilominus, ex aliis documentis litteratoriis resultantibus, infrascriptum, praecustoditis eisdem civibus camenecensibus, interstitium producendorum privilegiorum et documentorum ad feriam secundam post circumcessionem Christi Domini in anno futuro, millesimo septingentesimo primo, proxime incidenti, prorogamus et deferimus, iniungendo, quatenus iidem cives camenecenses coram iudicio capitaneali causarum privatarum pro tempore suprascripto jura sua omnia et privilegia demonstrant ac de suis quibusvis praetensis, hactenus perceptis, utilitatibus doceant; idque sub carentia praetensarum utilitatum et paena bannitionis, ibidem, coram iudicio capitaneali causarum privatarum, ad instantiam instigatoris capitanealis, publicanda. Et quoniam reproductio privilegiorum ad expeptationem eorundem civium camenecensium pro tempore suprascripto est determinata, idcirco affectatum per eosdem super jurisdictionem civilem iuramentum, quod superficialiter sui privilegiis inaititur, ad eundem terminum productionis iurium suspendimus, cum suis solenitatibus praestandum. Quibus, taliter ut supra, controversiis ad interim sopitis, inductam per cives camenecenses, tam Armenos, quam ritus graeci, respectu tertiae mensurae ex molendinis binis, distincto a sepositis, propositionem discutiendo; licet quidem spectabiles et honorati Armeni privilegium, a serenissimo olim Sigismundo tertio, rege Poloniae, Varsaviae, conventu generali, die trigesima Martii, anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo collatum, reproduserunt et mensuram tertiam ex uno molendino antecedentis suis competere debere demonstrarunt; tum quoque similiter spectabiles et honorati cives ritus graeci privilegio, ab olim serenissimo Joanne Casimiro, cuius data dignosci nequit, competentiam sibi tertiae mensurae ex molendino altero allegarunt; nihilominus, quoniam per lustratores capitaneatas Camenecensis, in actu lustrationis anni millesimi sexcentissimi sexagesimi quinti, posteriori tempore, prae suis seu suorum antecedentorum reproductis pri-

vilegiis, tam respectu contumaciae, quam non reparationis molendinorum necessitatumque non subministrationis ac molendinatoribus debitae mercedis denegationis, tertia sorte earundem mensurarum sunt abiudicati et pro paenis ad conventum generalem, respectu renitentiae, remissi, eadem iust ratione praemissa fusius enarrante, cujus remissionis nulla per cives producitur resolutio, tam quod manifeste elicitur praefata molendina, praecipue armenicum, per Turcas noviter extractum esse, nec non illustrem et magnificum capitaneum loci tempore instantia sua integritatem dietorum molendinorum efflagitasse et a ruina conservasse, ideo cives eisdem non posse praestendere tertiam mensuram ad resolutionem supradictae remissionis post abiudicationem, respectu contumaciae factae, tum extractione supra allata, decernendum duximus. Verum quoniam illustris magnificus generalis, capitaneus Camanecensis, per suum mandatarium, tantisper ad reproductionem ulteriorum privilegiorum, tertiam mensuram eisdem civibus percipere non denegavit, salvo sibi iure iustrationis et molendini secundarii, regione sub ponte Camanecensis ancis locati, reservato, proinde nos, infrascripti, adhaerendo illustris magnifici capitanei per suum mandatarium declarationi, superscripto civis circa tertias mensuras percipiendas ad terminum reproductionis privilegiorum conservandos esse arbitramur. Ea speciali pro conservatione tam proventuum capitanealium quam pro commoditate totius civitatis adjecta cautione, quatenus cives utriusque ritus quisque suum molendinum proprio sumptu reparent, necessaria ferraria, lapidea et lignea cuiusque speciei suppeditent, molendinatoribusque decima mensura ex suis sortibus tertis, quisque pro suo interesse, conservent, ex officina, dicta stepy, mensuras ad molitores in praerudicium proventuum capitanealium, non regnando debitum ordinem, provident, spiritualibus ex communi et universo proventu molendinorum satisfactionem, videlicet decimam mensuram, partiantur, excepto grano fermentato, alias stodu, a quo, juxta posteriorem iustrationem, nulla mensura pendi debet, idque sub paenis arbitraria, in iudiciis capitanealibus causarum privatarum, ab actu praesenti in futurum vindicandis. Nihilominus, adhaerendo constitutioni millesimi sexcentissimi trigesimi primi, tytulo »rachunek miast«, coram nobis reproductae, tum quoque privilegio serenissimi Sigismundi Augusti, Petricoviae, in conventionem generali, feria sexta post festum Visitationis Beatissimae Virginis Mariae, anno MDL dato, quo specialiter de reddenda ratione comman capitaneo cautum est, insistendo, sententiamus, ut memorati civis camanecenses de omnibus perceptis poventribus, in reparationem Camaneciae ordinatis, ex regestris bene compositis, in termino compor-

tationis privilegiorum, superius assignato, calculationem sufficientem coram illustri et magnifico capitaneo seu eius iudicio causarum privatarum facient et debite peragant, idque sub refusione eorundem proventuum et pæna bannitionis, in ibidem publicanda. Quoniam autem nobis relatum est, nonnullos cives camenecenses ad varias personas, tam per testamenta, quam per alias transactiones, fundos et domos, contra expressam constitutionem millesimi sexcentissimi septuagesimi sexti, titulo »o testamentach«, alienasse et impignorasse, ideo, ne aliquod exinde oriatur proventus regali ac directis fundorum hæredibus detrimentum, serio inhibemus, ne quispiam civium camenecensium eiusmodi alienationes facere audeat et praesumat, quousque certa proprietatum non constabit ratio, idque sub nullitate alienationum, ut itaque certior fiat proprietatum fundorum nōtia et vastationi structurarum imponatur finis. Perinde necessariam esse revisionem totius civitatis fundorum et arcarum cum indagazione jurium, per quemlibet praetensorem, advenimus; ad eandemque revisionem nos processuros captato opportuno tempore, declaravimus. Postmodum ad discutiendas praetensiones administratorum et arendatorum illustris et magnifici capitanei contra cives Camenecenses, tam in communi, quam particulari, coram nobis illatas, progrediendo, et quidem primo, quantum attinet foralia, ad proventum capitanealem spectantia, videlicet a bobus, vaccis et quocunque pecore, per civitatem Camenecensem ad disvendendum transeuntibus, insistente decreto serenissimi olim Sigismundi regis Poloniae, Cracoviae, sabbatho in vigilia festi Pentecosten, anno Domini MDXIV, inter capitaneum, protunc existentem, et cives camenecenses prolato, eo in consideratione habito, quod pretia rerum et cursus monetae augeantur, exindeque auxesis foraliorum esse debet, sic duximus statuentes: Quatenus omnes mercatores, tam civitatis Camenecensis, quam extranei, ducta proportione valoris boum et pecorum pellendorum, a quolibet floreno per unum grossum solvant sine ulla contradictione, exceptis solismet lanionibus, in cecho existentibus, iis, qui ad necandum pro usu civitatis Camenecensis pecora quaevis appulerint, a quibus nulla solutio exigi debet, salvo censu annuo, per eos iuxta lustrationes pendendo, tumque exactione, »sochaczka« dicta, in robore reservata, idque hanc libertatem iisque lanionibus in tantum concedendam esse statuimus, in quantum reperienda documenta contrarium non probaverint. Iidemque laniones quotannis, quisque ex persona sui, per lapidem sebi, alias po kamieniu łoju, ad arcem Camenecensem dare tenebuntur; ne vero sub praetextu eiusmodi libertatis praedicti laniones alios mercatores protegant, serio inhibemus, idque sub amissione priorum pecorum, arci

Cameneccensi applicandorum; demum, quo spectat foralia quorumvis meriti et tritici siliginis et cultusvis grani, ex Valachia proficiscentis, similiter, ducta proportione valoris, a quolibet floreni unus grossus pendatur in rem theloni pro parte illustris ac magnifici capitanei, quam exactionem per arendatores nemo impedire, multo magis sibi usurpare, audebit sub paena bannitionis perpetuae, in iudicio capitaneali causarum privatarum vindicandae; quo vero ad exactionem a cremato, cerevisia et vinis Valachicis, quoniam ex lustratione, superius allegata, anni millesimi sexcentissimi sexagesimi quinti, manifeste patet, proventum exinde capitaneis, pro tunc existentibus, cassisse, ideo et ad praesens cedere debere declaramus tali distinctione, quod a quolibet dolio vini Valachici—floreni decem, a mensura, quarta dicta, cremati—grossi duo; od piwa waru wielkiego per florenos sex, nemine excepto mercante, pendi debet; nihilominus a cremati kwarta, per cives Cameneccenses hic, Camenecci, disvendendo,—unus grossus persolvi tantum debet. Ad extremum querimoniam arendatorum illustris ac magnifici capitanei contra spectabilem et honoratum Bernat, civem Cameneccensem, in particulari occasione impedimenti per importunam exactionem theloni a rebus minoribus, victualibus annonae, extra regnum non proficiscentis, resolvendo, decernimus: quatenus suprascriptus spectabilis Bernat juxta instructorium se conservet, idemque instructorium ad mentem legis camerae affigere curet in instanti, ita, ut quilibet mercatorum, praecipue extraneorum, habeat notitiam pendendi theloni et ne per depectationem commercii pracludatur via; custodes suos non ex militibus, verum personis civitatensibus ordinet, proventum capitanealem impedire non praesumat, facturis praemissa sub paena bannitionis perpetuae, coram officio castrensi, cameneccensi, uti foris, respectu inique extorsi theloni, per legem praefixi, ad instantiam instigatoris publicanda. Postmodum exertam coram nobis mutuam, tam civium Armenorum, quam et Turcarum mercatorum: Hadzi-Musztafa, Deli-Musztafa, Kara-Hasan dictorum, respectu indebitae actae eorundem Turcarum commansionis et per libras meriti disvenditionis, controversiam decidendo: Quando quidem praefati Turcae, instantaneae se cessuros, si cives, merces emerint, se declararunt, jam vero cives, se nolle easdem merces coemere, allegarunt; idcirco, ex praemissa ratione, ne valores mercium in immensum extollantur, praefatos Turcas conservandos esse arbitramur et liberam ipsis mercaturam concedimus, ita tamen, ut se modeste gerant, neminem confundere audeant, sed potius inferentibus sibi injuriam jure experiantur, idque sub instantanea sui relegatione et seria animadversione. Et quoniam Deli-Musztafa contra honoratum Bernat, camerae

superintendentem, conquestus est respectu indebitae affectatae exactionis theloni a rebus illis, quas circa evacuationem Cameneciae secum pro commoditate ementium reliquit et quae, nec ad evectam, nec ad inductam regulari possunt; ideo suprafatum Deli-Musztafa a solutione theloni respectu earundem mercium, circa evacuationem Cameneciae derelictarum, tantum liberum esse pronuntiamus; ne autem sua eiusmodi libertate alias merces cum prejudicio camerae et defraudatione theloni fovere audeat, injungimus, quatenus praedictus Deli-Musztafa juramentum, apud Turcas observata solenitate, praestet, in eam rotham, quia circa evacuationem Cameneciae triginta novem paki nicotianae penes se detinuit, nec noviter advectam eidem adjunxit, nec per alium quempiam adjungi procuravit; nihilominus ab aliis omnibus, post evacuationem Cameneciae advectis, mercibus teneri eundem ad solutionem theloni, prout et caeteros, adinvenimus praesentis decisionis vigore. Tandem feria quinta, in crastino festi Beatissimae Virginis Mariae, intervenientem actoratum nobilis Joannis Rzeszotarski, personaliter comparentis, actoris, contra famatum Lucam Tulenco, olim Ivani Tula filium, respectu summae ducentorum octuaginta imperialium leonicorum, inscriptione civili camenecensi feria quinta post dominicam Laetare quadragesimalem, millesimo sexcentesimo septuagesimo secundo anno assecuratorum, institutum, disjudicando, quando quidem prefatus actor firmissime allegat, fundum obligatum cum structuris et toto suppellectili, ante ingressum Turcarum Cameneciam, parenti citati moderni de integro restituisse et post modum ad rationem ejusdem summae a parente citati quinquaginta imperiales tantum accepisse, in cujus allegationis maiorem fidem testem hominem, senio confectum, premissa conformiter attestantem, statuit; idcirco, propiorem actorem ad comprobationem juratoriam adveniendi, decernimus: quatenus idem actor, nobilis Joannes Rzeszotarski, comprobet in eam juramenti rotham: quia famatus olim Iwan Tula, tam fundos cum structuribus et lebetibus et universa suppellectili in suam habuit ante Turcarum ingressum possessionem, non restituta pecunia, quam etiam ab eodem Iwan Tula, ad rationem ducatorum octuaginta imperialium leonicorum, quinquaginta tantum imperiales et non plus percepit ad restitutionemque restantis summae ducentorum triginta leonicorum Lucas Tula, bonorum et onerum successor, sibi tenetur, Dei et Jesu Christi passione ita ipsum adjuvante. Quod juramentum siquidem praefatus actor in praesentia nostri, observata juramentorum solennitate, praestitit, idcirco decernimus, quatenus citatus, Lucas Tulenco, summam ducentorum triginta imperialium leonicorum actori, ab actu decreti praesentis in duabus septi-

manis sine quibusvis dilationibus et offerenda in fundos, inscriptioni subactos, intromissione, solvat et realiter enumeret, seu, in defectu solutionis bona correspondentia, quae sibi actor elegerit, in praesentia duorum civium cum inventario conscribendo, dimittat; facturus est praemissa citatus sub paena bannitionis, quae nunc super ipsum, in casu contraventionis, decernitur et terminus publicandae iudicio capitaneali causarum privatarum praefigitur et conservatur peremptorius. Demum querimoniam famatae Magdalена Boguszewiczowa contra infidelem Leyzor Szajowicz et consortem eius, respectu viginti novem hungaricalium, in commansione ipsorum deperditorum, propositam, resolvendo, propriam judaeum cum consorte et filio ad evasionem juratoriam adinveniendо, statuimus, quatenus evadant rotha, in statuto descripta, super rodale judaicum, quia praemissae inculpationis, tam per se, quam domesticos suos, non sunt rei. Et quoniam injunctum juramentum, praesente actrice, prestiterunt, proinde eosdem a causa et impetitione ejusdem famatae Magdalena Boguszewiczowa liberos absolutosque pronuntiamus. Adamus Deregowski, pincerna Żytomiriensis, notarius castrensis Camenecensis Podoliae, manu propria; Paweł Stubicz, major artilleriae regni, manu propria. Post cujus actus ingrossationem, originale circa acta remansit.

Книга гродская, Каменец-Подольская, записовая и поточная, № 3954, годъ 1699—1700. Листъ 181.

LVII.

Грамота короля Августа II, устанавливающая 4 ярмарки и торги въ мѣстечкѣ Глузге. 1701. Юня 12.

Sabbato post festum sancti Bartolomei Apostoli proximo, anno Domini millesimo septingentesimo primo.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens Michael Jastrembowski, obtulit et officio praesenti ad acticandum porrexit privilegium S. R. majestatis, super nundinas in occurso cuicunque anni quatuor, tum theloneum in bonis oppidi Tluste in personam generosi Zoś, subdapiferis terrae Leopoliensis collatum, per generosum vero Michaelem Jastrzębowski ad acticandum porrectum, de te-

nore septenti: Augustus Secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniae, Volhiniae, Podoliae, Podlachiae, Seweriae, Crernichowiae, hereditarius dux Saxoniae et princeps elector. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis. Non tantum nos publicarum curarum importantia fuisse implicatos, quod etiam privatis civium nostrorum desideriis respondere nequeamus. Quamobrem supplicationi generosi Loś, subdapiferi terrae Leopoldiensis, ex palatinatu Russiae terrae ejusdem ad comitia praesentia regni generalia nuntii, benigne annuendo, in bonis ipsius hereditariis, oppido videlicet Thuste, in palatinatu Podoliae, districtu Cameneensi consistenti, de nova ad praesens radice post rehabitum, divina favente gratia, ab hostibus regno Podoliae cum aliis provinciis, consurgenti, nundinas in decursa cuiuslibet anni quatuor: primas videlicet post festum Epiphaniarum Domini secundas post festum Ascensionis Domini, tertias in festo Salvatoris, vulgo na swiętego Spasa, quartas post festum sancti Michaelis. Omnes has in tempore festivitatum praecensitarum, juxta calendarium graeco-ruthenicum incidentiam, computando. Tum quoque foralia, alias targi, septimanatim, qualibet feria secunda, idque quo meliori eorundem bonorum locatio et conditio effici possit, celebranda et expedienda, constituendum esse duximus, prout quidem jam ex nunc, citra quarumvis personarum impedimentum, in perpetuum constituimus et ordinamus, ita, ut praefatus generosus, oppidi praefati haeres, suis cum successoribus per suos delegatos, proconsules, consules, juxta bene placitum suum creandos, atque nunc, ac post tempore existentes, omnes utilitates, proventus et exactiones a quibusvis mercibus, pecoribus, equis ac rebus quaecumque advehentibus, advenientibus, venum exposcetur: cendia (sic), vulgo targowe, in praesentatis nundinis et foralibus, extra denique nundinas et dies forenses — theloneum solitum aggerale, pontale, pascuale a bobus, equis, vecturis, salis et quorumvis mercimoniorum curribus, in fundo memorati oppidi Thuste cum ejus adjacentiis percipiendi, exigendi ac pro usu et commodo suo conservationeque praedicti oppidi convertendi praesentis privilegii vigore, sine ulla a quibuscumque personis praepeditione, plenariam temporibus aeternis habebit facultatem. Pro quibus liberam esse volumus omnibus in universum hominibus, cujuscunque status, sexus, conditionis existentibus, tum etiam quibusvis mercatoribus, negotiatoribus cum suis mercibus, equis, pecoribus, frumentis, ac in genere cum quibusvis aliis mercibus cujuscunque generis, tituli et nominis, tam ad victum, quam vestitum et usum hominum pertinentibus, nec non et artificibus omnibus, quocumque nomine vocatis, cum rebus, manu sua factis, et elabo-

rentis, venire, ibidemque, quaeque illis usui forent, emere, vendere, res pro rebus, ac merces pro mercibus commutare, aliaque omnia negotia licita et honesta petragere et tradere perpetuo et in seivum, ejusmodi securitate, ac si quilibet, pro iisdem nundinis euntes, ibidem commorantes et rursus inde redeuntes, salve conductu nostro muniti esset, ea pace, quae nundinis aliorum locorum ex lege publica servit et competit, quod omnibus, quorum interest, praesertim vero haeredibus, possessoribus et tenentariis vicinarum ejusdem oppidi civitatum, tum etiam magistratibus et villarum adiacentium incolis, aliisque in universum omnibus, cuiuscunque praeminentiae et conditionis hominibus, notum esse volentes, mandamus, ut nulla ratione et respectu celebrationes earundem nundinarum ac foralium in praefato oppido temporibus suprapositis impediunt, nec, pro iisdem nundinis euntibus et redeuntibus vim ullam et aggravationem, sub gravissimis paenis, in legibus regni descriptis, inferre audeant, sed circa usum eorum praesens privilegium nostrum memoratum oppidum, Truste nuncupatum, conservent, pro gratia nostra regia in cujus rei fidem, praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni muniti iussimus. Datum Varsaviae, in conventionem regni generali, die XII mensis Junii, anno Domini MDCCI, regni vero nostri anno IV.—Augustus rex. Locus sigilli majoris cancellariae regni. Nundinarum, et foralium ad oppidum Truste, in palatinatu Podoliae, generoso Łoś, subdappiferi terrae Leopoliensis, collatio. Maximilianus de Tęczyn Ossoliński, vavilifer Drelichensis W. B., sigilli majoris cancellariae regni secretarius, manu propria.

Выписка из книги, Каменец-Подольская, записовая и поточная, № 3955, годъ 1701. Листъ 124 на оборотъ.

LVIII.

Жалоба житомирскаго городничего Ивана Вигуры на старосту, магистратъ и поспольство города Олыки о томъ, что они отказались выдать Олыцкихъ мѣщанъ, приговоренныхъ трибуналомъ къ безчестию и тюремному заключенію, за составленіе пасквиля на Вигуру. 1701. Декабря 15.

Roku tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca decembris piętnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości łuckim, przedemna, Piotrem Skuratowakim, namiesnikiem burgrabstwa zamku łuckiego.

i xiegami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi, stanowszy osobiście urodzony imć pan Jan Wigura, horodniczy żytomirski, żałośnie skarżył i protestował się przeciwko urodzonemu imć panu Andrzejowi Długopolskiemu, staroście miasta Ołyki, także sławetnemu panu, cujuscunq̄e nominis, Kuryłowiczowi, wójtowi, panom burmistrzom i całemu magistratowi i pospólstwu miasta Ołyki, w ten sposób i o to: iż obżalowani: imć pan starosta, pan wójt, magistrat, wszystko pospólstwo miasta Ołyki, ex reproducto przed ichmościami decreto *infrascripto* wiedząc, że sławetni: Michał ojciec, Mikołaj (syn) Olszewscy, *ratione concipowania i pisania pisma, paszkwila*, na protestanta pisanego, *decretem sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego, roku terazniejszego, tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca nowembris ósmnastego dnia ferowanym, pro infamibus et execrandis są osądzeni, captivandi i przed każdym sądem i urzędem grodzkim, mieskim i wiejskim executioni subesse deklarowani; na drugich zaś, jako: jegomości Łaszkiwiczu, dawniejszym wojcie, Alexandrze Kotlarzu, także dawniejszym burmistrzowi, Pawle Potapowiczu, Janie Święcichowskim, Stephanie Niklewiczu, temere od sądu recedentes, paenam infamiae sąd trybunalski wkażał, jednak obżalowani, sprzeciwiając się wyżej specificowanemu decretowi sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego, gdy protestans, z godnemi ludźmi, przyjaciółmi swemi, urodzonymi ichmościami panami: Michałem Piaskowskim, Franciszkiem Rozwodowskim, Janem z Wołumina Wołyńskim, skarbnikiem Dobrzyńskim, mając przy sobie woźnego generała, szlachetnego Samuela Lipnickiego, ze wsi Zysca, roku terazniejszego, tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca decembris piątego dnia, w mieście i zamku Ołyce wydania winowajców i exekucyjej nad niemi dekretu affektował i żądał, nie tylko tychże winowajców protestanti nie wydali, exekucyjej z nich, *dekretem nakazanej, nie uczynili, decret tenże za nic prawie sobie poczytając, owszem, tymże winowajcom, jure convictis, captivati et executioni na każdym miejscu subjectis, protekcyą zamkową, miejską, naostatek samego jaśnie oświeconego xiążęcia jegomości, miasta Ołyki dziedzica, obiecali; przez co decret pomieniony convulserunt, rigorem ejusdem decreti succubuerunt, cum personis infamibus, execrandis, executioni subjectis, complicitatem inierunt, a zatym winy prawne na się zaciągneli, o które protestans prawnie czynić obiecując, salvam ejusdem protestationis meliorationem sobie zachowując, o terazniejszej przyjęcie prosił, co i otrzymał. Jan z Wigurzyc Wigura, h. ż. m. p.—A natychmiast stanowszy oczywiście woźny generał wojewodztw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego, Czernichowskiego i innych, roboczy Samuel Lipnicki ze wsi Zysca, w mo: wiernej, prawdziwej i sku-**

tecznej relacyej swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca decembris piątego dnia, na urzędową affektacyą urodzonego imć pana Jana Wigury, horodniczego Żytomirskiego, przy bytności urodzonych ichmość panów: Michała Piaskowskiego, Franciszka Rozwodowskiego, Jana z Wołumina Wołyńskiego, skarbnika Dobrzyńskiego, był w zamku Ołyckim, gdzie wprzód przed urodzonym imć panem Andrzejem Długopolskim, starostą Ołyckim, potym na ratuszu, przed panem Kuryłowiczem, wójtem, panami burmistrzami, magistratem i wielą ludzi pospólstwa zgromadzonego dekret trybunału koronnego, Lubelskiego, roku tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca nowembris ósmnastego dnia ferowany, pokładał i pokazywał; vigore tegoż dekretu wydania albo executii z Michała, ojca, i Mikołaja, syna, — Olszewskich, tymże dakretem sądu trybunalskiego pro infamibus, execrandis, captivandis, executioni subjectis ac subiciendis, na inszych, niżej specificandos, executiey należytej dekretem nakazanej, jako infames, temere a iudicio recedentes, imieniem imć pana Wigury, horodniczego Żytomirskiego, prosił i domawiał się; lecz tak w zamku od imć pana starosty, jako i na ratuszu od pana wójta, burmistrzów, rady i pospólstwa takową odniósł odpowiedź: *Że ci ludzie, których wydania i z nich exekuciey imć pan horodniczy Żytomirski prosi, są w zamkowej i całego miasta Ołyki protekcyey; wydawać ich, exekuciey z nich czynić, ani zamek, ani miasto chce i nie może, i owszem jaśnie oświecony xiąże jegomość, pan i dziedzic nasz, ma ich w protekcyey swojej. Zaczym tenże woźny wyżej pomienionych: Michała, ojca, i Mikołaja, syna, Olszewskich, Jana Łaszkiwicza, Alexandra Kotlarza, wójta i burmistrza dawniejszych, Pawła Potapowicza, Jana Święcichowskiego, Stephana, Niklewicza, Karabana i innych wszystkich, tegoż paszkwilu authores et complices, tak w zamku u pana starosty, jako i na ratuszu u całego miasta, do dotrzymania ich do dalszej z nich exekuciey, każdego z osobna w taksie trzech tysięcy grzywien, jako in causa criminalissima, arestował i zaręczył. O tym relatią swoją zeznał, o przyjęcie jej prosił; co i otrzymał. Imieniem woźnego, pisać nie umiejącego, podpisuje się. Stanisław Borowski.*

m. p.

Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1701, № 2580. Листъ 840.

Грамота короля, Августа II, разрешающая учредить 3 ярмарки и торги въ мѣстечкѣ Новомъ Мыльскѣ, имѣнія дворянина Лаурентія Пепловскаго. 1702. Февраля 18.

Roku tysiącznego siedmsetnego wtórego, miesiąca kwietnia dwudziestego czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku łuckiego, y zięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony jegomość pan Albrecht Nieświastowski, nomine wielmożnego jegomości pana Peplowskiego, woyskiego ziemskiego, pisarza grodzkiego łuckiego, tę oblatę przywileiu od najjaśniejszego króla jego mości, Augusta wtórego, z podpisem ręki króla jego mości y z podpisem I. M. P. Odolskiego, sekretarza króla jegomości, y z pieczęcią, większą koronną podał per oblatam na wolne jarmarki y targi miastu Nowo-Mylsku, wielmożnego jego mości pana pisarza grodzkiego łuckiego dziedzicznemu, danego y służącego, o czym ten przywilej, niżej inserowany, fusius in se sonat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onogo y do akt wpisanie; a tak ja, urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem, y tak się w sobie pisany ma: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazowiae, Samogitiae, Kioviae, Wołhiniae, Podoliae, Podlachiae, Liwoniae, Smolensciae, Severiae, Czernihowieae, nec non haereditarius Saxoniae dux et princeps elector. Significamus praesentibus litteris nostris quorum interest universis et singulis: ad suplicationem generosi Laurentii Peplowski, tribuni terrestris et notarii castrensium luceoriensis, nobis factam, justisque permoti rationibus, libenter faciendam esse duximus, ut in bonis oppidi, Nowe-Mylsko dictis, in palatinatu Wołhiniae et districtu Luceoriensi sitis, possessionis ipsius haereditariae, nundinas et foralia septimanalia daremus et conservemus, prout damus et concedimus per praesentes; haec igitur nundinae: primae quidem pro festo circumcissionis Jesu Christi Domini russico, alterae pro festo sacri Pentecosten russico, tertiae pro festo S. Salvatoris, Spasso russico, celebrentur; foralia vero absolventur qualibet feria tertia et feria sexta, bis nimirum in septimana qualibet; pro quibus nundinis et foralibus liberum erit omnibus cuiuscunque conditionis hominibus et mercatoribus ire, transire, merces vendere,

commutare, pacisci et alios quosvis contractus licitos et honestos facere et expedire, illos tantum ad consortium non admittendo, quos jura publica admittere vetant et prohibent. In quorum fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni comuniri mandavimus. Dabantur (sic) Varsaviae, in comitiis regni generalibus, die XVIII mensis februarii, anno Domini MDCCII, regni vero nostri anno quinto. U tego przywileju, per oblatam podanego, podpisy rąk w te słowa: Augustus Rex. Nundinae et foralia oppido, Nowe-Mylsko dicto, generosi Peplowski, tribuni terrestres et notarii castrensis luceoriensis, haereditario, conceduntur. A podpis sekretarza króla jegomości w te słowa: Joannes Carimirus Odolski, sacrae regiae maiestatis secretarius, m. p. Któryże to przywilej, per oblatam podany, za podaniem y prozbą wysz mianowanej osoby podawiającej, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystek, z poczonku aż do końca, de verbo ad verbum, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrosowany.

Книга городская, Луцкая, записовая, г. 1702, № 2238; листъ 622.

LX.

Грамота короля Августа II, разрешающая учредить 3 ярмарки и торги въ мѣстечкѣ Тайкурахъ, имѣнія дворянина Лаврентія Педловскаго, 1702. Февраля 18.

Roku tysiącznego siedmsetnego wtorego, miesiąca aprilis dwudziestego czwartego.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku łuckiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Albrecht Nieświatowski, nomine wielmożnego jego mości pana Peplowskiego, wojskiego ziemskiego, pisarza grodzkiego łuckiego, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, podał per oblatam przywilej, od najjaśniejszego króla jegomości miastu wielmożnego jego mości pana Peplowskiego, wojskiego ziemskiego y pisarza grodzkiego łuckiego, Tajkurom,— w wojewodztwie Wołyńskim a w powiecie łuckim leżącemu, na wolne odprawowanie targów niedzielnych, czwartkowych y jarmarków;

o czym ten przywilej szerzey w sobie obmawia, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo proźbie y affektacyey, ten przywilej do xiąg przymując, czytałem, y tak się pisany w sobie ma: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masowiae, Samogitiae, Kijowiae, Wołhyniae, Podlachiae, Liwoniae, Smolensciae, Seweriae, Czernihowieaeque, nec non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector etc. Significamus presentibus litteris nostris quorum interest universis et singulis: ad supplicationem generosi Laurentii Peplowski, tribuni terrestris (et notarii) castrensis luceoriensis, nobis factam, justisque permeti rationibus, libenter faciendum esse duximus, ut in bonis, oppido, Tajkury dictis, in palatinatu Wołhyniae et districtu Luceoriensi sitis, possessionis ipsius haereditariae, nundinas et foralia septimanalia daremus et conferemus; prout damus et concedimus per presentes; haec igitur nundinae: primae quidem pro festo sancti Georgii Russiae; alterae pro festo sancti Laurentii Poloniae; tertiae pro festo sanctae Pocrovae Russiae celebrabuntur; foralia vero absolventur quolibet die dominico et feria quinta, his nimirum in septimana qualibet; pro quibus nundinis et foralibus liberum erit omnibus cuiuscunque conditionis hominibus et mercatoribus ire, transire, merces vendere, commutare, pacisci et alios quosvis contractus licitos et honestos facere et expedire, illos tantum ad consortium non admittendo, quos jura publica admittere vetant et prohibent; in quorum fidem presentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri mandavimus. Datum Varsaviae, in comittis regni generalibus, die XVIII mensis februarii, anno Domini MDCCII, regni vero nostri anno quinto. U tego przywileju, per oblatam podanego, przy pieczęci przyciśnionej mniejszej koronnej kancelarii, podpis najjaśniejszego króla jego mości w te słowa: Augustus rex Subscriptio de tenore tali; nundinae et foralia oppido, Tajkury dicto, generosi Peplowski, tribuni terrestris et notarii terrestris luceoriensis, haereditario, conceduntur. Potym podpis jego mości pana Odolskiego, sekretarza jego krolewskiey mości iest takowy: Joannes Kasimirus Odolski, sacrae regiae majestatis secretarius. Ktoryże to przywilej, za podaniem i proźbą wysz mianowanej osoby podawającej, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystek, aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich iest ingrossowany.

Книга гродская, Луцкая, записовая, г. 1702, № 2238; листъ 623.

Жалоба дворянина Владислава-Александра Юшкевича на дворянина Дмитрія Еловицкаго о томъ, что онъ отказался выдать своего крестьянина, Кондрата, для исполненія надъ нимъ приговора за убьеніе отчима Юшкевича; между тѣмъ какъ приговоръ былъ постановленъ магістратомъ города Сокола, которому подсудны окрестныя селенія. 1702. Марта 16.

Roku tysiącznego siedmsetnego wtorego, miesiąca Marca szesnastego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia wtórego miesiąca y roku, teraz idących, wysz na akcie mianowanych, przypadku y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Woyciechem Stanisławem Czermińskim. podczaszym Wołyńskim, podstarościm grodzkim łuckim, y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Władysław-Aleksander Juszkiewicz, swoim y urodzoney jey mości paniey Heleny Wolnerownej, primi voti Janowej Fundantowey, secundi Juszkiewiczowey, matki swoiey, jako też et minorennium, z zesłym pomienionym jego mością panem Fundantem procreatorum, imieniem, solenniter et gravi cum querella świadczył i protestował się naprzeciwko urodzonemu imć panu Dymitrowi na Sokolu Jełowickiemu, porucznikowi chorongwie pancерney wielmożnego jego mości pana Bogusza, podkomorzego Podolskiego, w ten niżej opisany sposob y o to: iż jego mość pan Jełowicki, bendąc multoties requisitus o uczynienie sprawiedliwości z poddanego swego, Kondrata, y o wydanie onego pro exequenda justitia na nim, vigore dekretu maydeburskiego miasta Sokola y innych wsiów, w roku tysiącznym sześćsetnym dziewiędziesiątym osмым, dnia pierwszego Augusta, w Holużycach, za zabuystwo pomienionego jego mości pana Fundanta ferowanego, nie tylko onego pro sumendis na nim paenis nie wydaie y sam exequi na osobie tegoż Kodrata, według dekretu, nie dopuszcza, ale jeszcze, onego w dobrach swych przechowując, utaja y o nim gromadom swoim, że ieść w dobrach obwinionego, powiadać zakazuje y o uspokojenie zabitey przez swego poddanego szlachetskiey głowy non procurat; de quibus itaque premissis memoratus comparens iterum atque iterum świadczy y protestuje się, ofiarując się o to jure vindicaturum velle, salva manente melioratione presentis, hanc actis connotari prosik; co y otrzymał Władysław-Alexander Juszkiewicz.

Книга зрo скаля, Луцкая, поточная, годъ 1702, № 2581. Листъ 649

Контрактъ заключенный магистратомъ и посольствомъ города Ковля съ евреемъ Гиршемъ Ицковичемъ, по которому послѣдній беретъ на годъ на откупъ городскіе доходы; послѣдніе исчисляются въ контрактѣ. 1702. Мая 14.

Actum die 14 mai, anno 1702.

My, urząd miasta jego królewskiej mości Kowla tegoroczny, w akcie mianowany, tak też i cechmistrze, imieniem całego pospólstwa, wiadomo czynimy tym kontraktem i dobrowolnym zapisem naszym: Iż, podług praw i przywilejów, od najjaśniejszych krolów ichmościów, panów naszych miłościwych, miastu naszemu nadanych, i starożytnego zwyczaju, arendowaliśmy prowent miejski starozakonnemu Hirszowi Ickowiczowi za summę pewną, monetą i liczbą złotych polskich sto pięćdziesiąt, z której summy wyż mianowany arendarz wyliczył złotych pięćdziesiąt in instanti, a złotych sto ma oddać dwiema ratami, to jest: złotych pięćdziesiąt powinien oddać na Święty Michał, jarmarek Sokalski, drugą ratę na nowe lato, jarmarek Kowelski, w roku tysiąc siedemsetnym trzecim, nic terminu tego nie uchybiając, pod sowitością drugiej takowejże summy w nieoddaniu. Termin wybierania tego prowentu poczynać się ma w niedzielę po Wniebowstąpieniu Pańskim, jarmarek Kowelski, greckiego kalendarza, a kończyć się ma w też niedzielę po Wniebowstąpieniu Pańskim, w roku przysłym, tysiąc siedemsetnym trzecim. Którego to prowentu takowe opisują się należytości i kondycie: naprzód dziesięcina od ryb suchych i derewni różnej, podużne, pomierne, ważne, woskobojne, mostowe: od każdego wozu kupieckiego, nakładzonego towarem albo zbożem, dwiema kofmi prowadzącego, po groszy trzy; od wozu, jednym koniem, z nakładnym towarem, po groszy dwa, od wozu próżnego, jednym koniem, po groszu jednym, a dwiema—po groszy dwa; także i od tych, którzy zboże w mieście Kowlu kupują, od wozu po groszy trzy, od bydeł, na targ iędzących (sic) albo prowadzących: od wołu, jałowice, po groszu jednym, od skopa, owcy, kozy i innych drobiazgów, przez mosty i groble prowadzących, po dwa szelągi. Co się zaś tycze nie opisany datek niektórych należytości, jako się wyżej namieniło, tedy tu opisują się: od pomiernego macy zboża po groszy cztery; od wagi kamienia po groszy dwa; woskobojne tak ma być oddawano, jako i przed tem bywało; a potem, jeśli miało by się pokazać, iż miał by kto jaki exces arendarzowi czynić, jako to: w spuszczeniu wosków, potajemnych

wagach, tedy takowe osoby, za przeświadczeniem prawnym przez arędarza albo jego posłuszników, nieodpustnie podpadać mają pod wine kop trzech łtewskich na urząd miejski, drugich takowychże na zwierzchność zamkową i na arędarza samego, dokładając i to, iż którzy by mieli potajemnie u kupca gościa ryby albo inne towary kupować, tedy takowy, nie tylko pod winy, wyżej wyrażone, podpadać ma, ale, podług prawa, w Saksonie opisanego, ma być karany; co wszystko opisawszy i wyraziwszy, dla lepszej wagi i dania wiary, do xiąg miejskich, kowelskich jest wpisano i z tychże xiąg, przy zwykłej pieczęci M. K. ekstraktem wydano. Die et anno ut supra.

Книга Ковельскаго магистрата, № 1452, годъ 1700--1703. Листъ 162. на оборотъ.

LXIII.

Универсалъ канцера великаго литовскаго, князя Карла-Станислава Радзивила къ жителямъ, принадлежавшаго ему мѣстечка Олыки, воспрещаящій евреямъ нанимать слугъ христіанокъ. Князь Радзивилъ возлагаетъ на Олыцкій магистратъ обязанность слѣдить за исполненіемъ сего распорядженія и подвергать виновныхъ: въ первый разъ шестинедѣльному тюремному заключенію, а во второй разъ позорному изгнанію изъ города. 1702. Мая 24.

Karol-Stanisław Radziwiłł, xiąże na Ołyce, Nieświżu, Bierzach, Dubinkach, Słucku i Kopylu, hrabia na Mirze, Szydłowcu i Krozach, kanclerz wielki wielkiego xięstwa litewskiego, przemyski, braclawski, człuchowski, chojnicki, kamieniecki, krzyczewski, owluczycycki, ostrski, niżyński etc. starosta.

Oznajmujemy tym listem, uniwersalem naszym, komu by o tem wie dzieć należało, osobliwie jednak sławetnemu wójtowi, burmistrzom i całemu magistratowi miasta naszego Ołyki: iż lubośmy, stosując się do prawa pospolitego, constitucyi seymowych, chwalebne go postanowienia xiąząt ichmości antecessorów naszych, et ex dictamine własnego sumienia, wydali byli uniwersał nasz do wszystkich miast naszych, dziedzicznych, żeby żydzi nie wazyli się chować u siebie czeladzi utriusque sexus chryścijańskiej, więc

że te nasze rozkazanie w tutéjszem mieście, za niedbałością magistratu nie było w należytej exekucyjé, tedy powtórny terazniejszym uniwersałem naszym, lubo pozwalamy żydom ołyckim mieć i chować chrześcian męszczyzn za podzienników, browarników, winników i innych dla posługi swojej, białychgłów zaś, widząc tak wielkie pochodzące ztąd scandala, ani mężatek, ani wdów, ani dziewczek, za szynkarki, służebne, niańki, mamki, na rok, na miesiąc, ani na dzień jeden, pod srogiemi winami, tak w mieście, na przedmieściach i po wsiach całego xięztwa naszgo Ołyckiego zakazujemy chować. Co, aby tem prędzej do skutku swego przyszło, naprzód przykazujemy, aby ten uniwersał nasz przy zgromadzeniu wszystkiego pospólstwa chrześcian i żydów na ratuszu był czytany. Powtóre obliguję sub consciencia i pod straceniem urzędu sławetnego wojta i burmistrzów ołyckich, terazniejszych et successores onych, aby przez przysięgłych co miesiąc rewizją po całym mieście i przedmieściach czynili, a jeśliby się który żyd znalazł przeciwny uniwersałowi naszemu i chował po publikacyéj chrześciankę, tedy zaraz, bez żadnego sądu i apelacyjéj do nas, choćby był i arendarzem, ma w zamku ołyckim sześć niedziel w kajdanach za to siedzieć, a białogłowa w miejskiej turmie w kajdanach, także sześć niedziel, żeby zaś po téj karze albo żyd, nie upamiętawszy się, chował chrześciankę, albo chrześcianka znowu żydowi służyła, mają być z miasta przez mistrza wywiedzeni i wypędzeni, żeby zaś poddani nasi albo insi niewiadomością tego uniwersału naszego nie wymawiali się, raz w tydzień pod czas targu i na jarmarkach ma być przez woźnego wywołano, że taka jest wola nasza. Który to uniwersał, dla lepszej wiary, ręką własną podpisałwszy, pieczęć naszą przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Ołyce, die 24 mai, 1702. Karol-Stanisław xiąże Radziwiłł, kanclerz wielki wielkiego xięztwa Litewskiego. (L. S).

Uniwersał do miasta Ołyki, żeby żydzi nie chowali chrześcianek.

Подлинник хранится в собрании документов, принадлежащем временной комиссии для разбора древних актов, № 213.

LXIV.

Контрактъ, по которому некоторые изъ каменецкихъ мѣщанъ берутъ на откупъ у магистрата городскіе доходы. 1702. Августа 2.

Feria tertia, proxima post festum sancti Ignatii, anno Domini 1702.

Stało się pewne nieodmiczne postanowienie między zacnie sławetnymi: panem Jendrzeiem Zwolińskim, burmistrzem miasta Kamieńca-Podolskiego, y sławetnym panem Mikołaiem Pawliczem, Jendrzeiem Wilczkiem, Jędrzeiem Wasieckim, raycami, tudzież y zacnie sławetnym panem Adamem Swiatowiczem, woytem Kamienieckim y Jendrzeiem Pawliczem, Michałem Wasilowskim, Stefanem Ichnatowiczem, Bazilem Chwostikiem, Janem Opuskiem, Janem Zielińskim, Szymonem Busiewiczem, ławnikami, z iedney, z drugiey zaś strony uczciwemi: panem Michałem Węgrzynowiczem, Chwedorem Filipowiczem i Janem Sołtowskim, względem doroczney arendy, w ten niżej opisany sposób: naprzud trzecią miarę we młynie tak polskim jak y ruskim, gorzałkę przywozną, dziegieć, wagę mieyską y do niey sklep, pod ratuszem polskim będący, sztukowe od wszelkiego towaru przywiezionego, także też miare zwyczajną mieyską, cycha, na piwo należąca, cum omnibus eorum proventibus et emolumentis, na rok terazniejszy, tysiączny siedmsetny drugi, za summe złotych polskich siedmset jego mość pan burmistrz, rayce y woyt z drugieimi ich mościami, wyżej specificowanemi, panom arendarzom niniejszym contractem aredują; która to proventuum supraspecificatorum arenda et tempus possessionis ode dnia drugiego Augusta, to iest Sierpnia, poczynąć się ma w roku wyżej wyrażonym, a kończyć się zaś y expirować, in anno sequenti, w roku tysiącznym siedmsetnym trzecim, dnia drugiego Sierpnia, post festum Sancti Ignatii będzie; pieniądze, gdzie będzie potrzeba na expensa, aby panowie arendarzę za kwitem zacnie sławetnego jego mości pana burmistrza dawali; to dokłada, jeżeliby wielka jaka potrzeba była iego mości panu burmistrzowi na mieyską potrzebę, ile będą mogli panowie arendarze pieniądze, powinni dać; his conditionibus praecustoditis, aby iegomość pan burmistrz z pomienionemi panami, in casu, czego Boże uchoway, powistrza y ognia, albo też znaczny na groble młyńską powodzi, dla której by młyn niedzil dwie wakować musiał, takowe casus fortuitos, za wynalaskiem przyjacielskim, w defalkate przyjęli; a jeżeliby co znacznego do młyna przybudowali, za wiadomością iego mości pana burmistrza, y na to ma być defalkata y z summy ma być odtrącono,—oproc stali, łożu y łotoków naprawienia; jeżeliby zaś gdzie miara prywatna między lud się znaydowała, tedy ten powinien będzie dać czternaście grzywien, z których per medium officio, a per medium parti instiganti należeć będzie; ośmaczek jeżeliby więcey na potrzeby panowie arendarze zakupili, tedy y to w defalkate ma być przyjęto; to iednak iego mość pan burmistrz cum supra specificatos sobie u panow arendarzów praecustodit, aby młyny wszędzie opatrzone byli, do których mliwo panów mieszczan

przystap pretazy nad innych mieć ma, y aby słody w żadnym młyńie, ciż panowie arędarze tego przestrzegaiąc, nie dopuszczali mleć, prócz we młyńie lackim, a sprzeciwiiający się tey wyrazney woli y contractowi ninieyszemu podpadać będzie powinien grzywien czternaście, któremu to kontrakto- wi we wszystkich punktach y clausulach, wyżej opisanych, obydwie strony, sub vadio similis summae, dosyć czynić obiecuią y tu actami roboruią y dla lepszey pewności y więkzsey wagi wpisać w akta swoje rozkazali; in cuius rei fidem sigillum officii consularis camenecensis praesentibus est ad- impraessum.

Kniha Kamencez-Podolskiego magistrata, № 4437, годъ 1700—1713. Листъ 314

LXV.

Тяжба между мѣщанами каменецкими: Зелинскимъ и Кирiakевичемъ, за оскорбленія, нанесенныя другъ другу во время отпращиванія ими обя- занности членовъ городской милици, въ которой Зелинскій занималъ должность сотника, а Кирiakевичъ числился рядовымъ. 1702. Декабра 13, 16 и 18.

Feria quarta, ipso die festi Sanctae Luciae virginis, anno Domini 1702.

Honoratus Ioannes Zielinski, actor. Ioannes Kiriakewicz, citatus.

Proponit actor: że onegdayszego dnia na warcie znieważył pozwany actora, słowa mu nienależyte muwiąc, potym z dzidą się na aktora par- wał; petens puniri.

Citatus respondit: że nie znieważał, ani się z dzidą porywał.

Judicium decernit inquisitionem.

Sabbatho post festum s. Luciae virginis proximo, anno Domini 1702.

Honoratus Ioannes Zielinski, aktor. Famatus Ioannes Kiriakewicz, ci- tatus.

Citatus statuit testes, videlicet Martinum Nawrocki, qui sic recognovit: »nie wiem z czego się P. Zielinski z P. Kiriakewiczem powadził, tom tylko slyszal, że P. Zielinski P. Kiriakewiczowi mówil: »ty, taki synu, hbiel« na

to P. Kiriakiewicz odpowiedział: »ty sam taki;« a potym P. Zieliński żekł: »ty chłystku, drysiu, fleytuchu, ja tobie nosa utre;« a potym się oba do siebie porwali: P. Zieliński do bardy, a P. Kiriakiewicz do dzidy; ale nie wiem który pierwey z nich się do którego porwał.

2. *Testis Paweł Kudlik*: »niewiem z czego poswarka powstała między P. Zielińskim a P. Kiriakiewiczem, tom tylko słyszał, że P. Zieliński mówił P. Kiriakiewiczowi: »ty chłystku, h . . . , łbie;« a P. Kiriakiewicz na to odpowiedział: »niepoczciwie to mówisz, tyś taki sam;« porywał się potym P. Zieliński do P. Kiriakiewicza, a P. Kiriakiewicz się nie porywał.

3. *Testis famatus Simon Domagalski*, chirurgus civitatis Camenecensis, sic recognovit: »nie byłem przy początku, słyszałem to iednak, że P. Zieliński mówił P. Kiriakiewiczowi: »ty murwy synu, łbie, chłystku, ultain;« a P. Kiriakiewicz na to odpowiedział: »ty sam taki;« potym się P. Zieliński do dzidy porwał na Kiriakiewicza y chciał go pchnąć, ażem ia nie dopuszczał. Kiriakiewicz się nie porywał do P. Zielińskiego.

Comprobaverunt per erectionem digitorum.

Actor provocavit super testes ad proximum.

Feria secunda ante festum S. Thomae Apostoli proxima, anno Domini 1702.

Honoratus Ioannes Zieliński, actor. Famatus Ioannes Kiriakiewicz, citatus.

Actor statuit testes: famatum Bogdanum Łukaszewicz, armenum, qui sic recognovit: »tom tylko słyszał, że P. Zieliński, jako setnik, roskażywał dziesiątnikowi, P. Domagalskiemu, żeby poszedł z swoim dziesiątkiem pod skałę, a Kiriakiewicz z tegoż dziesiątku odezwał się: »byliśmy my pod skałą tamtego tydnia, nie pódziemy teraz;« y poczeli się wodzić; ale co sobie mówili, nie wiem, bom zaraz odszedł.

Nicolaus Sokołowski, miles sic recognovit: »iż w tamtę sobotę, mając ordynans ludzi, na warcie będących, rozporządzać, byłem gdy P. Zieliński, jako setnik, roskażywał dziesiątku P. Domagalskiego, aby pod skałę szedł; syn Nastasego z tegoż dziesiątka wzbraniał się pódć pod skałę y mówił P. Zielińskiemu: »a ty czemu nie masz isć, aboś ty wielki pan;« y mówił P. Zielińskiemu: »włoczyłeś się po Ukrainie;« y odchodząc rzekł temuż P. Zielińskiemu: »cyt murwy synu, dokażę ia tobie«. P. Zieliński, nic na to nie mówiwszy, poszedł.

Citatus induxit juramentum famati Łukaszewicz; Nicolaus vero in praesentia domini advocati praesentis juramentum (prestavit). Tandem actor petit ferri decretum. Judicium deliberat ad proximum.

Honoratus Joannes Zieliński, actor. Famatus Ioannes Kiriakiewicz, citatus. W sprawie y akciey między sławetnym Janem Zielińskim, ławnikiem kamienieckim, actorem, z iedney, a uczciwym Janem Kiriakiewiczem, pozwanym, z drugiey strony o znieważenie actora na warcie, sąd terazniejszy, wysłuchawszy inquiziciey, z obu stron wywiedzioney, z której ponieważ się pokazało, że pozwany zelżywości, w inquiziciey wyrażonych, okazał y początkiem był, kiedy na ordynans actora, jako na ten czas sotnika, panu Szymonowi Domagalskiemu, dziesiątnikowi, w którego dziesiątku zapozwany był, nienależycie odezwał się, co do niego, pod zwierzchnością swego dziesiątnika będącego, nie należało, ale raczey dziesiątnikowi, jeżeli w czym krzywda dziesiątkowi jego była, o to mówić przystało, y na aktora słowy urarżającymi powstał, a, uważwszy, że z takowych okazyi inter concives, zwłaszcza in armis zostających, mogłyby wynikać iakie nienależności y do oręża porywania się, czemu jeżeli kiedy, tedy podczas terazniejszych niebezpieczeństw, gdy unanimitas civium, zgoda między sobą y posłuszeństwo starzyźnie powinno bydź, zabiegać potrzeba, dla tego tenże sąd, zabiegając, aby napotym takowe nieposłuszeństwa, dissensie między innymi nie bywały, pozwanemu, aby za ten postemppek więzienie przez dzień y noc siedział, darde na ratusz swym kosztem sprawił, y aktora przez ludzi godnych przeprosił, nakazuie; a że y aktor, uwiodszy się rankorem, mogąc innym sposobem swoiey zniewagi dochodzić, pozwanemu słowa niegodziwe mówił, dla tego, aby za to dwie grzywien in officio praesens sub paena. . . . et alienationis ab officio zapłacił, przykazuie dekretu swego terazniejszego powaga.

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1760—1718. Листы: 331, 332, 334, 335 на оборотъ.

LXVI.

Инструкция, данная мѣщанину Андрею Зволенскому, отправляемому въ качества депутата отъ польскаго магистрата и посполства города Каменца хлопотать на сеймѣ объ интересахъ города. Между прочими дѣлами, ему поручено хлопотать объ окончательномъ подчиненіи русскихъ мѣщанъ польскому магистрату. 1702. Декабря 22.

Feria secunda post festum Trium Regum proxima, anno Domini 1703.

Ich mość panowie ławnicy z meżami y collegami swemi de unanimi consilio mutuoque consensu unanimiter sławetnego pana Andrzeia Zwolińskiego, ławnika prawa polskiego Kamienieckiego, w pilnych sprawach miasta wszystko na seym deputowali y użyli, któremu tak na drogę, na honoraria atque na victualia, na potrzeby do Kancellariey zaciągają dług u przewielebnego xiędza prezydenta oycow Karmelitów bosych, złotych polskich trzysta, y membrane z podpisem wszystkich, niżej specificowanych, dają do rąk pomienionemu panu Zwoleńskiemu, gdzie obiecał pieniądze przewielebny ociec przesor we Lwowie dać y zostawić, jeżeli sam na ten czas praesens nie miałby być, któremu instrukcia taka podana. Instrukcia podana panu deputatowi na seym warszawski, anno Domini 1702, postanowiona na dniu dwudziestym wtorym miesiąca grudnia, obranemu od prześwietnego magistrata miasta Kamięca-Podolskiego tudzież y od całego pospolstwa; punkta, jemu podane, y informacia, czego się ma trzymać y o co się starać.

Primo: aby pan deputat, wziwszy złotych trzysta we Lwowie od jegomości xiędza prezydenta tuteyszego, niemi się skromnie obchodził na victualia osobliwie; co na expensa, jeżeliby tego potrzeba wyciągnęła, na kancellarię, pieczęci y inne rzeczy, dajemy moc y dozwalamy zaciągać długu złotych ze sto ieszcze do tamtej summy; a, jeżeli się może obeysć, aby dał pokoy.

2-do zlecamy y to pomienionemu jegomości, aby, szczęśliwie do Warszawy przyjechawszy, dokuczał ich mościom panom posłom Podolskim, aby się domawiali, co mają w instrukciey, żeby to w konstytucie weszło.

3. Aby do metryki nayılniey we wszystkich xięgach przejrzeć się y prawa strony panów ormian szukać, jako w rynku polskim osiadać nie mają według prawa dawnego, w teży metryce starać się y o inne przywileja, od najasniejszych królów wolności naszych nam nadanych, te przy-

wileia, z metryki wyiowszy, jegomość pan deputat wyiąć y pieczęcią należytą stwierdzić powinien będzie; a to z teyże summy pomienioney.

4. O dystrybute namienić ich mościom panom posłom, aby mogła ze Lwowa tu się przenieść przez constytucią, przez coby miasto Kamieniec, będąc zruinowane, wspomuc się mogło; obowiażemy y o to zwyż pomienionego jegomości, aby o reskrypt starał się od najasniejszego króla jego mości (пробѣль въ подлинникѣ) przeciwko dekretu od (пробѣль въ подлинникѣ) postanowionego z jaśnie wielmożnym jegomością panem starostą przeszłym, y przeciwko kaduków świeżych y dawnych, otrzymanych na dobra mieyskie, przez co miasto ma krzywdę wielką.

5. Zlecamy y to, aby Ruś według konstytuciy terazniejszey, byli prawu polskiemu posłuszni; to przywilejem terazniejszym confirmatur

6. Przypominamy y to, aby z panami ormiany sobie ostrożnie poczynał we wszystkim.

Daiemy y to jego mości panu deputatowi w moc, aby ten dekret po jegomości xiędza Kszysztofa Liwczewicza, kanonika tuteyszego, z xiąg konsystorskich wyioł, postanowiony przez jaśnie wielmożnego jego mości xiędza Czyżowskiego, biskupa Kamienieckiego, między raycami y między jegomością panem starosto, tudzież y populstwem y nami, aby na ratuszu był prezentowany.

7. O wieś Kormilec ma się starać jegomość pan deputat, aby, jako ante należała do jurysdykciey polskiey, tak y teraz powinna należeć. Jego mość pan deputat nie ma się swoiemi prywatami bawić, tylko o to się starać, w czym go obowiażue miasto.

8. Starać się o to ma jegomość pan deputat, aby wywiedzieć się, co jako się pan Zarugowicz (?) łożył na te prawa, które z metryki warszawskiej nam podał, aby potym na miasto jakiego ciężaru nie było. O konfirmacją praw dawnych na terazniejszym sejmie starać się ma.

9. U wielmożnego jegomości hetmana starać się ma o to, aby żołnierze na naszych gruntach nie siewali y nam nie przeszkadzali; a jeżeli chorągwie na praesidium ordinowane będą, w uniwersałach dokładał, żeby się budowali, jeżeli by im stancia nie wystarczyła.

10. Obowiażujemy y tym jegomości pana deputata, aby na żaden respekt, ani faworem nie uwodził się, ani boiaznią, tylko to sprawił y starał się, co iest dobro całemu miastu, w czym my przy nim całe miasto stawać gotowiśmy.

Też grunta aby się dopominał, żeby włożono w instructią ich mość panom posłom, które jasnie wielmożny jego mość pan starosta oddał oycom Karmelitom bosym, aby od rzeczypośpolitey nagroda była.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 97.

LXVII.

Согласіе, изъявленное всіми мѣщанами города Каменца, въ томъ, чтобы протестовать противъ постановленія сеймика дворянъ подольскихъ, обложившаго податно городъ Каменецъ. Мѣщане обязываются подати не плотить, а, въ случаѣ если шляхетскіе сборщики наложатъ свои печати на ихъ лавки, прекратить всякую торговлю, производство и продажу горячихъ напитковъ и т. п. При этомъ опредѣлено взыскать штрафъ съ тѣхъ мѣщанъ, которые бы не захотѣли повиноваться общему рѣшенію. 1702. Декабря 30.

Actum Cameneci, sabbatho ante festum circumcissionis Christi Domini proximo, anno Domini 1702.

Poniewasz woiewodztwo Podolskie, nie respektuiąc na constitucyą seymu walnego warszawskiego, roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego dziewięćdziesiątego dziewiątego, titulo: «libertacya woiewodztwa y miasta Kamiénca Podolskiego», którą to constitucyą, iako całe Podole, tak y miasto Kamiénec, od pogłownego, podymnego, poborów, czopowego, szeleżnego y innych podatków, quocunque nomine et titulo nazwanych, do lat dziesięciu uwolnione iest, na prywatney swoiey sessiey, tu, w Kamiéncu, odprawioney, na toż miasto Kamiénec, dość zruinowane y w fortunach swoich szczupłe, podatek pogłownego, szeleżnego y czopowego włożyło; dla tego tedy omnes ordines et nationes tego miasta, de unanimi suo consensu et consilio, sobie przyrzekają, sposobami jak nayskuteczniejszymi o to się starać, aby przy wspomnioney konstytuciey zachowani byli y pozwalają z supplikami w tey materiey ad proceres regni, sumptem szynkarzów y cechów, według proporciey, kogo z panów mieszczan expediować. Tudzież, jeżeliby ich mość panowie exaktorowie ziemscy, do wybierania tego podatku naznaczeni, chcieli, in vim executionis, sklepy, piwnice z trunkami pieczętować, albo iaką inną execucyą, jako kolwiek nazwaną, czynić, lidem ordi-

nes et nationes swymi y całego pōspolstwa swego imienami, przyobiecujā sobie, że się u tychże ich mościów panów exaktorów, albo u inszych osób status equestris o odpieczętowanie starać nie będą, ani sami odpieczętować będą, ani trunków szynkować pozwolā, nawet y na kołach swoich miódów, piw robić, ani gorzałek kurzyć y palić, ani u inszych osob kupować y palić, ani u inszych osób kupować bez wyraźnego konsensu magistratu nikomu nie dadzą. Przeciwno ktoremu magistratowi ktorey kolwiek nacyey ciż ich mość panowie exaktorowie ieżeli by co chcieli czynić, tedy całe miasto przy nim stawać obowiązują się, Ktoby zaś z pp. mieszczan teraznieyszemu konsensowi y uchwale zgodney sprzeciwić się w którym punkcie ważył, więzienie przez tydzień siedzić będzie y grzywien dwadzieścia cztery irremissibilliter podpadnie, z których połowa na ratusz polski, druga połowa na ormiański obracać się będzie. A żeby terazniejszy konsens większy walor miał, rękami się swymi podpisuiā.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 336.

LXVIII.

Протестъ еврейскаго кагала города Олыки протавъ Фишеля Лейбовича, генеральнаго писаря еврейскаго въ Польскомъ королевствѣ, также протавъ депутатовъ, назначенныхъ въ еврейскіе суды, о томъ, что она, вопреки законоположеніямъ, не созываютъ еврейскихъ сеймиковъ въ Олыкѣ, когда на очереди приходится этотъ городъ, стараются избѣгнуть присутствія въ судахъ депутатовъ отъ олыцкаго кагала и безъ ихъ согласія распредѣляютъ подати, слѣдующіе отъ евреевъ этого города. 1703. Апрѣля 17.

Roku tysiącznego siedemsetnego trzeciego, miesiąca Aprilis siedmnastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, grodzkiemi, Krzemienieckimi i przedemną, Mikołajem Stanisławem Kamieńskim, stolnikiem Drogićkim, bargabią grodzkim Krzemienieckim, stanowszy personaliter niewierny Michel Moszkowicz, sendyk kahału Ołyckiego i mieszczanin Ołycki, nomine całej synagogi Ołyckiej i kahału Ołyckiego, praecavendo indemnitati et integritati tejże synagogi Ołyckiej, ne in posterum damni aliquid patientur, ex speciali commissio, sibi illato, od tejże synagogi Ołyckiej daną, manifestował

się i protestował przeciwko niewiernemu Fiszelowi Lejbowiczowi, pisarzowi generalnemu żydów wszystkich tak koronnych jako i wołyńskich, [tak rabinom, jako i starszym, którzy naznaczeni do sądów żydowskich, w ten niżej opisany sposób i o to: Iż pomienione: Fiszel i Rabinowicz, także naznaczeni do sądów żydowskich, przepomniawszy prawa pospolitego i win, w niem eo nomine na defraudatorów opisanych, postanowionych, a najwięcej sprzeciwiając się prawom nadanym synagodze Ołyckiej i kahałowi Ołyckiemu tak od antecessora, krola jegomości Jana trzeciego, jako i terazniejszego, Augusta drugiego, krola jegomości, interpozycyą w tych prawach założonych dziesięciu tysięcy grzywien polskich, aby ni w czym nie była contraventia prawu i prerogatywie, którzy, zaszczycając się tymże prawem, jako i insze synagogi i kahały: Łucki, Włodzimirski, Krzemieniecki i Ostrogski, że u nich sejmiki bywają według ich praw nadanych, też mając prawo synagoga i kahał Ołycki, aby co trzy lata był sejmik złożony w Ołyce, w dobrach jaśnie oświeconego xięcia jegomości Radziwiłła, kanclerza W. W. Xięstwa Litewskiego, i ciż kahałowi wyżpomianowani z rabinami i sędziami swemi, e medio sui obrani na tenże sejmik, z rabinem ołyckim i sędziami, obranemi z synagogi i kahału Ołyckiego, w Ołyce odprawującym sejmiku obrade koło dobra pospolitego czynili, i na inne sejmiki, któreby następowali, bez rabina i starszych sędziów ołyckich nic czynić nie powinni, ani żadnych contrybucyi assygnaty wydawać ani czynić nie mają, ani będą mogli, pod tąż winą, wysz specyfikoowaną, ratione contraventiois prawom nadanym synagodze i kahałowi Ołyckiemu, przy którym prawie, i powtórnie otrzymanym od terazniejszego krola jegomości, wtórego Augusta, tenże pomieniony kahał Ołycki wydał i mandat z kancelaryej koronnej, mniejszej kancelaryej, że się sprzeciwił pomieniony Fiszel, także rabinowie i którzy kołwiek do sądu żydowskiego należą, prawu nadanemu synagodze ołyckiej i praesuditia onym uczynił, że sejmiku w Ołyce nie złożył i nie odprawuje się dotąd; którzy już preveniunt i terazniejszy, blisko następujący in majo, jako jaśnie wiehmożny pan krakowski kazał, aby się odprawował sejmik w Ołyce, a jeżeliby ten nie doszedł, tedy pod też winę wpada pomieniony Fiszel wespół z rabinami i sędziami, do tychże sejmików i sądów żydowskich należącemi. Coż czyniąc obwiniony, przecie szukając sposobu, fraudulentem uczyniwszy complanatią i extorsive wyciągnowszy script od tejsze synagogi i kahału Ołyckiego, in personam sui służącego, w którym, jakoby się submitując synagodze i kahałowi Ołyckiemu wszelkie życzliwość świadczyć, obiecując sejmik w Ołyce złożyć i bez rabina synagogi Ołyckiej i kahału Ołyckiego z sędziami ołyckimi strony obrady wszystkich

żydów i kahałowi Ołyckiemu dobrze czynić, i kalkulacją przychodów i roschodu, ile z kąd przyjdzie, i za wiadomością synagogi Ołyckiej uczynić, i żadnych contrybucyi assygnaty wydać bez synagogi Ołyckiej nie ma, ani listów żadnych pisać do innych kahałowych nie obiecywał i nie powini; w czym pomieniona synagoga, kahał Ołycki, będąc ubezpieczony i assekuracją utwierdzony, spodziewając się sejmiku, w Ołyce złożonego, jako prawo opiewa, na który rabinów swoich i sędziów obrali, rozumiejąc, że słowa dotrzymają pomienieni Fiszel Lejbowicz tudzież rabinowie i sędziowie sądów żydowskich; aliści on roku terazniejszego, tysięcznego siedmsetnego trzeciego, dnia trzeciego presentis, naprzód uniwersałem obesał od jaśnie wielmożnego jego mości pana Krakowskiego, aby contrybucyę składali, a, nie składając sejmiku, potym i deputatów zesłał i assygnacyę wydał na kilkanaście set złotych, aby synagoga Ołycka wydała, a przeto nie mało kosztuje synagoge Ołycką, panów deputatów sustentując, onych na kilka set złotych do szkody przywiódł i innemi aggravatiami, assygnacyami miasto Ołykę jaśnie oświeconego xięcia jegomości Radziwiłła, kanclerza W. W. X. L., synagogę i żydów ołyckich, rujnuje i w niwec obraca (w czym pomienieni Fiszel Lejbowicz, pisarz żydowski, tak i rabinowie, współ z sędziami sądów żydowskich i sejmików, prawo pospolite zgwałcił i w winy dziesięć tysięcy grzywien polskich popadł; przeto, że nie składa sejmiku w Ołyce, jako prawo opiewa) bo to, unikając tego Fiszel współ z rabinami i sędziami żydowskimi, aby pomieniona synagoga i kahał Ołycki nie reassumował swej sprawy, z nim zaczętej w assessorii; (tak całe xiąże jegomość pan dobrodziej nasz one reassumować chce i będzie, aby winy zapłacił, które są w prawie opisane) de nullitate et invaliditate et cassatione tego skryptu, co u kahału obwiniony wymógł, czyni protestacyę, którą invalijduje toż swoją protestacyę pomieniony script, salvam meliorationem tej swoje protestatiej seu per citationem, si id necessitas juris synagodze Ołyckiej expostulaverit, zostawiwszy, a teraz prosił, aby to wszystko do akt przyjęto i zapisano było; quid effecit. Na tej protestatiej podpis wysz rzeczowego Michela Moszkowicza ręki, textem żydowskim podpisany.

Книга гродская, кременецкая, поточная, записовая и декретовая, № 1612, с 1703; листъ 139.

LXIX.

Протестъ регента Каменецкаго, Казимира Гуминскаго, противъ православныхъ райцевъ: Ивана Опученка, Федора Филиповича и Василя Фоства, о томъ, что они отдѣлялись отъ польскаго магистрата и собираются на отдѣльныя совѣщанія, заставляющія опасаться съ ихъ стороны измѣны и сочувствія крестьянскому возстанію. 1703. Мая 26.

Sabbatho post Dominicam exaudi proxima, anno Domini 1703.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens famatus regens, Casimirus Humiński, nomine totius civitatis soleniter in et contra spectabiles: Ioannem Opuczeńko, Theodorum Philipowicz, Basilium Fostyk, consules ritus graeci, (protestatus est): Iż oni contemnunt et contempserunt privilegia et constitutiones, a serenissimis regibus civitati suae donata, które onych do jednéjże jurisdikcyi przyłączyło i, na radziectwo obrani będąc, sami się dobrowolnie odłączyli, przez co ingratitude reipublicae pokazali; ab ingratissimis vero beneficia tolli debent. Druga, iż zdradliwie consilia po domach czynią sine scitu consulum polonorum, zwłaszcza w pogranicznym mieście, przez co obawiać się potrzeba, aby się jaka zdrada w tym mieście nie pokazała, zwłaszcza podczas terazniejszych buntów, różnego zamieszania; de quo iterum atque iterum soleniter protestatur f. Kazimirz Humiński.

Книга гродская Каменецъ-Подольская, записовая и поточная, № 3957, годъ 1703. Листъ 166.

LXX.

Росписка, данная каменецкому магистрату Александромъ Злотницкимъ, бурмистромъ, и Антоніемъ, лавникомъ города Чорткова, въ томъ, что они занимаютъ у каменецкаго магистрата палача и мечъ для исполненія судебного приговора въ Чортковѣ, и обязываются, впредь до возвращенія занятого ими, остаться въ качествѣ заложниковъ въ Каменцѣ. 1703. Іюня 12.

Feria tertia intra octavas Sancti Corporis Christi, anno Domini millesimo septingentesimo tertio.

My: Alexander Złotnicki, burmistrz miasta Czortkowa, y Antoni, ławnik, będąc deputowani do miasta Kamieńca-Podolskiego, upraszając o mistrza, ratione dóbr, kradzionych w kościele naszym, czortkowskim, Dominikanskim, na executią mistrza uproszamy, za którego my się sami, dla pewnego dokumentu, ręczymy, zostaliśmy w zastawie mieszczanie czortkowscy do powrotu mistrza, aby nam był oddany, jako iest odebrany od slachetnego magistratu kamienieckiego; któremu kredytuujemy miecz osobliwie na zastawie tych ludzi: pana Alexandra Złotnickiego, burmistrza czortkowskiego, y Antoniego, ławnika, który miecz iest świeżo wyrobiony y doświadczony; za którego my mistrza, uizey podpisani, się zastawuujemy, a z panem Janem Gliniańskim mistrza posyłamy, aby według decretu executio czynił y nam się do miasta przywrócił.—Alexander Złotnicki, nie umiejący pisać, kłade znak krzyża †. Antoni, ławnik, nie umiejący pisać, kłade znak krzyża †.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 393.

LXXI.

Грамота воеводы краковскаго, генерала Подольскаго, Мартына Контскаго возстановляющая прежде бывшія годичныя 3 ярмарки въ городъ Каменецъ. 1783, сентября 19.

Actum Cameneci in Podolia, feria secunda post festum sancti Michaelis Archangeli proxima, anno Domini millesimo septingentesimo tertio.

Marcin Kański, wojewoda krakowski, podolski y artyleryi koronnój, generał kamieniecki, latyczowski, urzędowski, marianowski, baliński etc. starosta.

Wiadomo czynię, komu o tem będzie należało, mianowicie: panom obywatelom wojewódstwa Podolskiego, tudzież y wszelkiej konditiej ludziom, po miastach, miasteczkach i wsiach w tymże wojewódstwie znajdującym się, iż ja, przykładem antecessorów moich, w possessii starostwo Kamienieckie mających, oraz według rzeczywospolitey całej dispositii, uznałem za rzecz potrzebną jarmarki w Kamieńcu, y dla tego, nil praejudicendo sąsiednim miastom, ale się dawnego i świeżego, per constitutionem anni 1699, prawa i zwyczaju trzymając, które trzy w rok jarmarki w Kamieńcu podolskim

mieć chce, i naznaczam: pierwszy na święto świętego Wojciecha, 24 aprills przypadające, a ten powinien stać niedziel pięć; drugi na narodzenie najświętszej Panny, octava septembris—ten powinien stać niedziel pułtory, trzeci na święto świętego Jędrzeja, trigesima nowembris—ten powinien stać niedziel cztery; dla tego tym moim uniwersałem obwieszczam i do wiadomości donosze, zachęcając wszystkich, tak w ojczyźnie rezydujących, jako i w państwach sąsiedzkich, że należą do starodawniej ochoty, upewniwszy każdego z osobna o bezpieczeństwie wszelakim, tak jadącego, jako i powracającego. Na co, dla lepszego dokumentu, ten mój uniwersał, prawo dawne jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego y rzeczy-pospolitey ponawiający, ręką moją własną, przy zwykłej pieczęci podpisawszy, po miastach y wsiach, podczas jarmarków y targów publikować i głosić rozkazalem. Dan w Kamieńcu podolskim, dnia 19 września, 1703 roku.

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, № 4438. Листъ 15.

LXXII.

Протестъ отъ имени магистрата и сорока мужей города Каменца противъ рабцы Андрея Павлича о томъ, что онъ превысилъ свою власть, угрожалъ городу уничтоженіемъ его привилегій и отдачею подъ управленіе шляхтичъ, и старался повредить городу въ запискѣ, сообщенной имъ королевскому комиссару. 1703. Октября 10.

Feria quarta, anno Domini 1703, die decima octobris.

Ad officium et acta civilia, camenecensia, maydeburjensia, veniens personaliter f. Casimirus Humiński, regens civitatis praesentis, nomine quadraginta virorum et totius communitatis solenniter protestatus est in et contra f. Andream Pawlicz, consulem Camenecensem: iż un, będąc raycą przysięgłym miasta tego, a nie respectuiąc y nie pomnąc na to, że przysięg, aby ku dobremu pospolitemu rzeczy dirigował, ale y owszem, na wszelkie złe y ruinę miasta tego nie tylko podwoził ludzi, dając im informacie na karteczkach, ręką swą pisanych, ku złemu, ale y sam ważył się dla większego uciemienienia ubogich ludzi, bez wiadomości urzędu tu-tejszego, arędować czopowe y szeleżne, grożąc do tego, iż na ostatek żydom puszczyć te aręde, a sam na cmyntarz puydę; co większa iż posłowi, od najjaśnieyszego K. I. P. N. miłościwego ordinowanemu do miasta tu-

tuteyszego dla pewnych przyczyn y potrzeby mieyskiej, on, bez wiadomości wszystkich ich mościów panów rayców kartkę, po łacinie pisaną, włożył w papiery podpisane, w którey to karteczce popisał wszelkie złe, dziejące się przeciw prawom mieyskim, y tykające praw ormiańskich kamienieckich; a nie dosyć na tym, ale y z tym się odzywał publice: iż dokaże tego, że będzie tu szlachcic uczył, a burmistrza będzie zamek sądził; o co iterum atque iterum solenniter protestatur f: Kazimirz Humiński, regent kamieniecki, imieniem panów rayców, manu propria y imieniem całego pospulstwa.

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 202 на сборотъ.

LXXIII.

Приговоръ, постановленный ковельскимъ магистратомъ, осуждающий крестьянку Палагею на смертную казнь за дѣтубійство. Послѣ объявленія подсудимой, приговоръ былъ смягченъ по просьбѣ духовенства и другихъ почетныхъ лицъ и замѣненъ тѣлеснымъ наказаніемъ y позорнаго столба и изгнаніемъ изъ города. 1704. Апрѣля 10.

Actum die 10 aprilis, anno 1704.

Przed nami: Janem Wasdeniczem, burmistrzem kwartalnym, Alexandrem Semenowiczem, Pawłem Klukowiczem, Hrehorem Zacharyaszewiczem, raycami, Danielem Jackowiczem, Theodorem Słuboszewskim, Kondratem Alexandrowiczem, ławnikami, także y sławetną radą, to iest sławetnymi panami: Andrejem Olichfirowiczem, Łukaszem Zacharyaszewiczem, miasta jego królewskiej mości, Kowla.

Wnosił skargę pan Jan Fedorowicz na obżałowaną, Pałachję, poddanę jej mości pani Jarmochowskiej dobrodzieyki w ten sposob y o to: iż w majątności jej stała się excessu (winna) cudzołóstwa z Iwanem pastuchem we dworze wyż mianowaney dobrodzieyki, która iey mość pani Jarmochowska przysłała do sądu miasta Kowla, mandeburyi iego królewskiej mości. Obżałowana, stanowszy na terminie sądowym, zna się do wczynku cudzołóstwa z Iwanem pastuchem tegoż dwora; które to dziecie, przed sądem mandeburyi miasta jego królewskiej mości Kowla, ławnicy oglądali y relatyą swoje zeznali, że dziecie w kobiałce zaduszone przyniosła y zna się: »żem zadusiła y naległam z umysłu. Sąd, po wysłuchaniu obojej strony

kontrowersji y przychilając się do samey słusznosci prawa pospolitego, tudziesz referując się do porządku y artykułu prawa mandeburskiego, gdzie pisze na liście 69: »Biała głowa, jeżeliby która płód swoy, który-by iuż żywy był, a członki na nim rozeznac, zabiła, ta, według obyczaiu, ma żywo być wkopana, a palem przebita; wszakosz, przestrzegając tego, żeby druga, za strogością takowego skaranja, w desperacyą nie przyszła, może być utopiona; ale gdy-by takowy okrutny uczynek w której ziemi abo w mieście przygodził się, dla większego strachu y przykładu drugim złym białogłowom, maia być według wyszey opisanego obyczaju karane, abo takowa białogłowa ma w ogniu rospalonemi kleszczami być targana, według nauki a rady ludzi, w prawie biegłych; jeżeliby która dziecko porodziła żywe, a martwe potem naleziono, a ona je skryła, a potem ukazało się to, za wywiadowaniem z pewnych znaków, ktore w takowej mierze bywają obserwowane, że niedawno porodziła, ma być przypuszczana ku wywodowi, a ku ukazaniu niewinności swoiey słusznemi przyczynami a dowody; ale bez słusnych wywodów a świadectw nie ma jey w tym wiara dana być, bo, gdzieby takowa wymowa miejsce miała, chciała by bez pochyby każda się wymówić, a z swego złego a okrutnego uczynku oczyścić. Przeciw czemu wielki to dowod jest, że, czując się być brzemienną, tego kryła, a krycie a potajemnie porodziła, nie wezwawszy nikogo do tego, a umyślnie tego kryła. Także y w Saxonie opisano na liście 56, gdzie pisze: że na cudzołostwie poymany ma być ścięty. »Nakazujem dekretem naszym, aby, według artykułów prawa maydeburskiego, była mieczem karana dnia dzisiejszego; dziecko to aby podwodnik za miastem pod figurą pochował, które iest nie kszczone. Vigore decreti presentis.

Po przeczytaniu tego dekretu kryminalnego, na instancją poważnych osób: jako to, imci xięzda Trzęśniowskiego, komendarza fary kościoła kowelskiego, tudziesz y wielebnych oyców: Błahowiszczeńskiego, y oycza Łukasza cerkwi katedralnej, y Oycza Bazylego, tudziesz y urodzonego pana Jana Zelińskiego, także y w domu sądowym zgromadzenia ludzi wiary godnych y też instygatora, proźby onego, tedy od śmierci uwalniamy, jednak inszą naznaczamy karę, to iest, aby miotłami u pręgierza wzięła plag sto piędziesiąt i z miasta aby była wygnana; a jeżeliby się miała znać do pierwszego uczynku, tedy ma podpadać pod miecz.

Execucya. Przeświętey exekucyi sławetni panowie ławnicy relacyą, dając, zeznali do xiąg mieyskich kowelskich: Iż według dekretu stało się

tey białogłowie zadosyć. Która exekucya jest do xiąg miejskich kowelskich zapisana.

*Книга ковельскаго магистрата, № 1453, годъ 1704—1712
листь 2.*

LXXIV.

Приговоръ каменецкаго радзецкаго суда, присуждающий членовъ мясницкаго цеха къ штрафу въ пользу костела и къ тюремному заключенію за неявку ихъ на католическій крестный ходъ. 1704. Мая 26.

Actum Cameneci in Podoliá, die sabbatho post festum Corporis Christi, anno 1704.

Instigator przeciwko cechowi rzeźnickiemu podał na piśmie: iż nieposłuszni byli według rozkazu pana burmistrza, iż nie stawali na procesję z świecami y pod chorągiew.

Cech powiada: »iż покажіте нам право, боśmy jedni ze Lwowa, z Buska, z Glinian etc.«. Z różnych miast są y nie wiedzą tego.

Sąd niniejszy K. R., zrozumiawszy z proposity instigatora całej cechy, że nieposłuszni są według rozkazu pana burmistrza y całego magistratu y jeszcze całemu magistratu upominają się praw; przeto już przysięgaliśmy, (sic), iako poprzysięgali, aby byli posłusznymi panom raycom y rozkazanie pana burmistrza czynili, przeto mają dać wosku funtów dziesięć do kościoła katedralnego nieopustnie, a między sobą szukali winnego, okrom p. Jędzeia Wilczka; więzienie siedzieć dotąd, puki nie uspokoią. P. S. In quantum by nie mieli być na oktawę Bożego Ciała wszyscy, tedy mają dać siedm grzywien każdy. B. P. K.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 510.

LXXV.

Желоба депутатовъ Каменецкаго магистрата на Казимира Гуминскаго, регента городского посполства, о томъ, что онъ, несмотря на многократныя требованія бурмистра, не прислалъ депутатовъ отъ сорока мужей для повѣрки городскихъ доходовъ, между тѣмъ какъ онъ самъ требовалъ этой повѣрки отъ имени посполства, 1704. Сентября 15.

Sabbatho ante festum S. Mathiae Apostoli, anno 1704.

Do urzędu y akt manifestuią się: pan arędarz, sławetny pan Michał Wengrzynowicz, sławetny pan Feodor Filipowicz, a utściwy pan Jan Soltowski na utściwego Kazimirza Humińskiego, regenta mieyskiego, który od pospolstwa tego affektował y punkta podał, między któremi punktami znaydowali się, aby ich mość panowie raycy rachunki pozwolili czynić; w tym będąc urząd nieospały, widząc pana regenta z pospolstwem słuszne requizita, naznaczył *ex brachio sui* osob dwóch, a pan regent miał z panów mężów naznaczyć czterech według upodobania; gdzie pan burmistrz obsyłał pana regenta razy siedm, aby z ramienia swego był przysłał na ratusz czterech osob naznaczonych, z ramienia zaś imć pana burmistrza czekali dwóch na ratuszu bez kilka dni; że pan regent, nie wiem iakim instinktem, do rachunku osób naznaczonych nie przysyłał, ani sam przychodził; na co się manifestuiemy.

Книга каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713. Листъ 484 на оборотъ.

LXXVI.

Жалоба управляющаго частью села Smykova, дворянина Михаила Целескаго, на дворянина Александра-Трояна Петровскаго о томъ, что онъ зазвалъ къ себѣ, въ село Smykove, на работу странствующихъ цыганькузнецовъ; когда же мѣстный кузнецъ, Хвесько, сталъ требовать отъ нихъ, по обычаю, вознагражденія за право заниматься его ремесломъ, то Петровскій съ своими пріятелими нападалъ съ оружемъ въ рукахъ на Целескаго. 1704. Октября 11.

Roku tysiącznego siedmsetnego czwartego, miesiąca oktobra jedynastego dnia.

Na urzędzie grodskim, w zamku jego krulewskiej mości łuckim, przedemną, Adamem Niemierowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku łuckiego y księgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Michał Cieleski, sługa i administrator dóbr wielmożnych ich mościów panów Adama y Katharzyny z Zahorowia Olizarów, podkomorzich kijowskich, małżonków, nazywających Boremla y wsi Smykowa, części pewney tychże wielmożnych ich mościów panów podkomorzich, nomine suo i tychże ich mościów, panów swoich, jak skoro dla przechodów

woyskowych w domu ułatwić się mógł, tak zaraz soleniter et gravi cum querella ludzi pospolitych, osobliwie kowala, nazywającego się Chweśka, in lecto aegritudinis do tych czas decumbentis, extremis prawie laborantis, in Deo tylko spes una vitae jego, świadczył y protestował się na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Alexandrowi Troianowi Piotrowskiemu z Krzywokoł, skarbnikowi Mściśławskiemu, części pewney w teyże wsi Smykowie possessorowi, y Andrzeiowi Piotruszewskiemu, iego mości, vigore jurium sibi servientium czylito haeredi, czyli possessorowi zastawnemu, w ten sposób y o to, iż obwiniony et primum jego mość pan Piotrowski, łamiąc prawa sąsiedskie, które nietylko sobie samemu nad ludźmi cudzemi, poddannemi, sprawiedliwości nie każe petere, modo, gdy roku terazniejszego, diebus primis octobris, jakowis ludzie, unde nie wiedzieć, tylko że nationis Hungaricae, vulgo Cyganie, do dóbr, wsi Smykowa, przyjechawszy, stanowiący y roztaszowawszy się, rzemiosło kowalskie robić, nie dozwoiliwszy się wysz namienionego Chweśka kowala, ut moris est, rzemieśnika w tey wsi zasłużonego, poczeli; któren, dowiedziawszy się Chweśko, powinności swojej upominając się bonis, poszedzszy do tych tam Cyganów, modis; qui ipsi, lubo atenter verba mowił y o nienależność robienia rzemiosła upominał się, zaraz, affidati podobno już rozkazowi jego mości pana Piotrowskiego, rzuciwszy się do niego, his fermalibus mowili: że ty nie możesz być lepszym nademnie rzemieśnikiem! w gębę uderzył, potym go za łeb porwawszy, sam wprzód y poki mu się podobało bił, tłukł, kaliczył; a potym sam jego mość obwiniony, za daniem sobie znać, przypadzszy, tak dalece zbić kazał, że zaledwie na tymże mieyscu z tym się nie pożegnał światem y ledwie do tych czas co żyje; za którą obelge gdy manifestans, dowiedziawszy się, czeladzi swojej Cyganom, jako vagabundis et certam ullah possessionem in Polonia nie mającym, koni kilkoro zagrabic kazał, jego mość pan Piotrowski, nec hanc permisit uczynić sobie justitiam, aby się za czym chłop prokurować miał; czeladzi swojej y żołnierzom, na załodze tamże protunc będącym, odbić y też konie poodbierać kazał; samą czeladź jego mości manifestantis pobili y mało nie pozabijali; pewnieby któren kolwiek od wyuzdanego na swewole był zabity człowieka, gdyby citiorem pedum nie zażyli passum; potym manifestans modernus, coby za takowa przeciwko wielmożnym ich mościom panom podkomorzym kijowskim jego mości inculpati była ansa? sam do wsi Smykowa poiachawszy, imć pana Juszkowskiego, w teyże wsi mieszkającego, modo amicitiae do jego mości upraszać chciał; y co tylko materiem jego mości panu Juszkowskiemu do jego mości obwinionego promovere począł, tantisper jegomość.

obwiniony, przyjachawszy do tegoż jego mości pana Juszkowskiego y ujrzawszy manifestantem, w te słowa przemowiwszy, do szable się zaraz porwawszy, manifestantem ciąć chciał y pewnieby zaciął, gdyby manifestans modernus, uchylwszy się na koniu, nie odskoczył; a potym jegomość pan Juszkowski za rękę onego nie uchwycił; z którego także impetu zamachu swego rękę zarznoł; potym jego mość pan Piotruszewski, nie mając żadney do manifestanta ansy y okazji, przybiegszy na koniu, z pistoletu do jego mości strzelać chciał y pewnieby strzelił, bo, rozumiejąc, że manifestans na cylu jego mości stał, do jego mości pana Choteckiego, towarzysza jego mości pana podkanclerzego koronnego, na załodze u jego mości pana Juszkowskiego, części wielmożnych ich mościów panów podkomorzich kijowskich, będącego, strzelić usiłował był, gdyby go jegomość pan Juszkowski, podpadszy, za rękę nie uchwycił y pistoletu z ręki nie wyrwał; a potym, non his contenti, z jego mością panem Piotrowskim na zdrowie manifestantis ultro machinantur, dla czego et securus salutis suae bydz nie może; przez który takowy swoy niesłuszny y nieprawny postępek, jegomość inculpatus, tak ratione non administratae justitiae, jak ratione perpatrati excessus et facti, winy prawne na siebie zawzieli y zaciągneli, pro quibus extendendis na osobach ich mościów, tak panów swoich, wielmożnych ich mościów panów podkomorzich kijowskich, iako y manifestans modernus sam z osoby swoiey y za konfuzyą y laesio swoią ofiarował o to jure nie zaniechać agere, salvam tey protestathey zostawiwszy wielmożnym ich mościom panom podkomorzym meliorationem augendi et minuendi; a natychmiast stawił tenże manifestans woźnego generała, szlachetnego Mikołaiia Czyżewskiego, który, in vim suae verae relationis, zeznał: iż on, ad affectationem wyszpomienionych wielmożnych ich mościów panów podkomorzich kijowskich, był we wsi Smykowie, na części tychże ich mościów u pomienionego Chweśka kowala, okrutnie y niemiłosiernie zbitego y skaleczonego, y tam onego zsiniałego, spuchłego y prawie co żyjącego, widział; które zbitie y skaleczenie tak od samego słyssał, jako y od postronnych ludzi, iż częścią od Cyganów tameyszych, częścią od samego iegomości pana Piotrowskiego, kołem, z płotu wydartym. Co widziawszy, szlachtą, przy sobie pro meliori argumento użytymi, ich mościami panami: Andrzejem Życzewskim y Pawłem Brzeżickim, oświadczywszy, ztamtąd był z tą szlachtą u wysz mianowanego jego mości pana Piotrowskiego, y, tam będąc z tą szlachtą, Cyganów do rozprawy prawney, de nominibus jego mości lepiej wiadomych, (ponieważ imion swoich powiedzieć nikomu nie chcieli), we trzech tysiącach złotych polskich aresztował; któren areszt jego mość

pan Piotrowski, przyjawszy, tychże Cyganów dotrzymać deklarował; o którym dobrowolnym areszcie ich mościami pany szlachtą oświadczywszy się, tu, przed urzędem niniejszym relacją obdukcye aresztu zeznał, prosząc *comparens totum actis connotari*; co y otrzymał Michał Cielecki.

Книга гродская, Луцкая, поточная, годъ 1704, № 2586; листъ 539 на оборотъ.

LXXVII.

Жалоба дворянина Александра-Трояна Петровскаго на дворянина Михаила Целескаго о томъ, что кузнецъ, Хвесько, крестьянинъ изъ части села Смыкова, находящейся подъ властью Целескаго, требовалъ отъ странствующихъ кузнецовъ, получившихъ заказъ въ домъ Петровскаго, платы за право заниматься своимъ ремесломъ въ селѣ Смыковѣ; не получивъ-же требуемаго, онъ билъ кузнецовъ и самаго Петровскаго и принесъ жалобу Целескому, который приказалъ арестовать лошадей кузнецовъ, и держалъ въ осадѣ домъ Петровскаго. 1704. Октября 13.

Roku tysiąc siedmsetnego czwartego, miesiąca Octobra trzynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, Łuckimi, *comparens personaliter* urodzony iego mość pan Alexander Trojan z Krzywokoł Piotrowski, skarbnik Mściślawski, *quam primum* mógł się dowiedzieć o zanesionej przeciwko sobie od niżej miánowanego obwinionego, *nomine* wielmożnych ich mościów panów Adama y Katharzyny z Zahorowa Czackiey, *secundo ad praesens voto* Wołczkiewiczów Olizarów, podkomorzych generału wojewodstwa Kijowskiego, małżonków, tak zaraz sołenniter et magna cum *querimonia* skarżył się naprzeciwko tymże wielmożnym ich mościom panom podkomorzym Kyowskim, małżonkom, dóbr części wsi Smykowa *possessorom*, oraz z protestantem (sic), tudzież urodzonemu jego mości panu Michałowi Cielekiemu, podstarościemu czyli administratorowi dóbr wsi Boremla, tychże wielmożnych ich mościów panów podkomorznych Kijowskich, w ten sposób y o to: iż iego mość pan Cielecki, obwiniony, nie wiedzieć, czyli *jussu* wielmożnych ich mościów panów podkomorznych, czyli *propria autoritate*, in *vicinitate* jego mości protestanta, bo w jedneyże wsi, Smykowie, zostającego,

gdy ludzie rzemieśnicy, kowale, będąc zaciągnięni od protestanta na robote, robić na części protestanta, zaczęli na potrzebe dworską et commodum protestanta, pierwey roboczy Chweško, kowal, praetendując sobie jakowąś danine czyli questun od ludzi pomienionych, pierwej dobrze zachmieliwszy sobie głowę trunkiem, onych bić z innymi poddannymi począł y tłuc, a potym uciekających aż do dworu protestantis gnał; gdy jego mość protestans, stojąc we wrotach, dowiadywał się, coby za tumult był, ile podczas terazniejszych woysk różnych przechodów, pomieniony kowal pierwey verbis lascivis et scommaticis honor szachetski protestantu lżył, a potym, a verbis ad verbera udawszy się, protestanta za piersi uchwyciwszy, ferociam rusticalem na protestanta wywierał, y pewnieby na ten czas był o szwank jakowy protestanta przyprowadził, gdyby ludzie adstantes onego nie obronili; a widząc potym, że swoiey zawziętości dopiąć nie mógł, temuż jego mości panu Cieleskiemu znać dawszy, y onego z złości swoiey informowawszy, do tego przywiódł, że tenże jego mość obwiniony, pan Cielecki, z ludźmi wielmożnych ich mościów panów podkomorznych kijowskich, małżonków, dragonami y innemi ludźmi, do osub dwudziestu, cum magno strepitu et tumultu napadszy na dwor protestantis, we wsi Smykowie, konie, tak ludziom pomienionym, jako y poddanemu protestantis czworo wzięli vi et violento modo; którzy ludzie z jego mością obwinionym invasores, tym się nie kontentuiąc, aż dotychczas jeszcze sub custodia w oblenzeniu protestanta cum tota familia domestica trzymając, że ledwie protestans tu, do grodu, wyjechać mógł, będąc inclusi, jakoby in carcere, we dworze; białogłowy, to jest urodzoną jej mość panią Katharzynę Tylickiego, Piotrowską, rodzicielkę, y urodzonego Stanisława Piotrowskiego, syna, dziecie małe, swoim tumultem tak dalece przestraszyli, że, in lecto aegritudinis decumbentes laethaliter, niewiedzieć jeżeli do pierwszego zdrowia przydą; a jego mość obwiniony, pan Cielecki, involucendo simulationibus veritatem, ustawicznie na zdrowie y życie diffiduiąc y w oblenzeniu niemal dwor protestantis trzymając, niesłusznych y nigdy nie dowiedzionych per inquisitionem nakładszy w protestathey pretensii, sua facinora pokrywając, nienależytą uczynił protestacją, przez co ich mość obwinieni prawo pospolite zgwałcili, winy prawne na dobra swoje zawzięli i zaciągnęli, protestanta do szkod nie małych przywiedli, o ktore winy y szkody idem protestans iterum iterumque protestowawszy się, offert se jure acturum po powrocie, da Bóg szczęśliwym, z kompaniey; de premissis, salvam zostawiwszy sobie praesentis meliorationem, o terazniejszey przyjęcie prosił, co y otrzymał. Alexander Trojan Piotrowski.

Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1704, № 2586; листъ 544

LXXVIII.

Тяжба между ковельскими мѣщанами по поводу исключения одного изъ нихъ изъ цеха, вслѣдствіе разиространенія о немъ клеветы, якобы онъ убилъ собаку. 1705 Марта 26.

Actum die 26 Martii, anno 1705.

Przed nami, Danielem Jackowiczem, burmistrzem kwartalnym, Prochorem Hrehorowiczem, Łukaszem Zacharyaszewiczem, Andrzejem Drobniczem, raycami; Fedorem Słaboszewskim, Kondratem Alexandrowiczem, Romanem Wasilewiczem, ławnikami i urzędem J. K. mości Kowla. Tudziesz przy assistencyi sławetnego pana Thomasza Stefanowicza, burmistrza bywszego, i przed actami miejskimi J. K. mości kowelskimi.

Uskarżał się sławetny Iwan Horbaczyk na sławetnego pana Pawła Klukowicza, burmistrza bywszego w ten sposób i o to: Iż mi uczciwość odjeli i udał me przed panem cechmistrzem, żem ja psa zabił, ale cechmistrz mi kazał cech zaręczyć i pytam młodszych: »za co mi zaręczają cech?« Oni odpowiedzieli: »za to, żeś psa zabił«. I potem poszedłem do pana cechmistrza i pytam się: »za co mi waszeć kazał zaręczyć cech?«. Pan cechmistrz odpowiedział: »za psa, coś go zabił«. I pytałem się: »gdzie mi sprawiedliwość będzie?« On me odesłał do urzędu; z którego u sądu requirował sprawiedliwości. Stanowszy tedy, wydałem pozew za przeszłych panów burmistrzów i, sprawiedliwości mi nie uczyniwszy, rzemiosło mi (nie) pozwolili robić, przez co, wakancem się bawiąc, nie mało utraciłem, z którego u sądu requirował sprawiedliwości. Pozwany, stanowszy na terminie sądowym, taką obronę wnosił: nie wdając się w żadne controwersyę, iżem ja słyszałem od pana cechmistrza na nabożeństwie w cerkwi Czesnochreskiej, iż Iwan Horbaczyk psa zabił, i potym drugim razem, podczas jarmarku, pytałem się, że który z naszej braci psa zabił i, posłyszawszy pan cechmistrz i rayca, posłali młodszych cech mu zaręczać i mówią: »jeżeliby kto to uczynił, powinien będzie kare otrzymać w cechu«; a ja mu nic nie zadawałem, ani wiem o tym. Sąd, po wysłuchaniu obojej strony controwersyi, i przychylając się do samej słuszności i prawa pospolitego, tudziesz stosując się do ralacyi ławniczej i świadectwa stawionego ex parte actora, nakazujem tym dekretem: Poniewasz się nie pokazało na pana Klukowicza, tedy wolnym czyniemy i salve zachowujemy actorowi z panem Łukaszem, którego odsyłamy do zwierzchności zamkowej, poniewasz nie chciał się wdać w żadne controwersyę na urzędzie.

Книга ковельскаго магистрата, годъ 1704--1712, № 1453; листъ 66.

LXXX.

Грамота, выданная еврею Фишелю Лейбовичу на звание еврейскаго писаря воеводства Волинскаго вслѣдствіе выбора его на эту должность депутатами еврейскихъ кагаловъ, собравшимися на сеймикъ, въ городъ Положное. Грамота содержитъ указанія объ отношеніи большихъ кагаловъ къ второстепеннымъ и устанавливаетъ гарантіи безопасности для писаря. 1705. Сентября 10.

Roku tysiąc siedmset szóstego, miesiąca februarii trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem Sanockim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego i księgami niższymi, grodzkimi, łuckimi, personaliter comparens sławetny Gerszon Morduchowicz, żyd i mieszczanin łucki, dla zapisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, te elekcyą na pisarstwo województwa Wołyńskiego sławetnego pana Fiszela Lejbowicza, przez sławetnych żydów wszystkich kahałów Wyłuńskich, w Połonnej postanowioną, z podpisami rąk starszych kahałnych wszystkich, una cum assecuratione na pewne kondycye, w niejże wyrażone, per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onej i zapisanie ad acta. A tak ja, urząd, te elekcyą ad acticandum przyjmując, czytałem z paragrafami dwiema i przydaniem słów na pułtora wiersza, przy dacie tej assekuracyej inszą ręką napisanych, tenoris sequentis. My, niżej podpisani, starsi żydzi i deputaci głównych kahałów i miast województwa Wołyńskiego, przybywszy na sejmik do Połonnej dla uczynienia rachunków i porządków między sobą, a uznawszy przez samą experiencyą, żeśmy przez te czasy, jak pan Fiszel Lejbowicz, pisarz generalny żydów koronnych, wyrok swój uczynił, i z pisarstwa województwa naszego Wołyńskiego był sam dobrowolnie złożony, dla różnych invidii panów, przez niestuszne udanie samychże żydów, osobliwie przed jaśnie wielmożnym imię panem podskarbis wielkim koronnym i innych panów dziedzicznych i assygnatorów, cierpiąc od nich różne dla sprawiedliwości prześladowania, nie będąc nawet i w zdrowiu swoim bezpieczny, dla czego musiał ten to urząd swój pisarski porzucić i zaniechać. My jednak teraz, widząc to na oko, że przez to jego urzędu odstąpienie do wielkiej szkody i ruiny kahały nasze przyszły, przeto onegoż znowu uprosiliśmy, aby on, zmiłowawszy się nad tymi to kahałami naszymi, de nowo ten ciężar pisarstwa województwa Wołyńskiego przyjął, warując mu to terazniejszą assekuracyą naszą, jako i w dawniejszych naszych jest spe-

cyfikowane na sejmiku Horochowskim, przy podpisie ręki pana Kazimirza Mierzwińskiego, natenczas kommisarza skarbowego, w roku tysiąc siedmsetnym, dnia dziesiątego miesiąca Lutego, gdzieśmy jego ze wszystkich pretensyi kwitowali i teraz generaliter kwitujemy, przyznając mu to i po-
setnie, że dobrze i pocziwie na tym urzędzie swoim z województwem naszym Wołyńskim i z głównemi kahałami obchodził się i dalej obchodzić będzie chciał, będąc od nas samych uproszony; i dla tego, jako sam tego affektował, ońemu to poprzysięgliśmy, że do żadnych partykularzów nie należy i nie powinien będzie rozdziałów wydawać na partykularze, tylko na same główne kahały z partykularzami wraz i miasta wojewodztwa naszego Wołyńskiego, podając na każdą ratę do skarbu; a skarb wydać ma do głównych kahałów z partykularzami i miast, a kahały zaś, każdy zosobna, ma do swoich partykularzów wydawać; dla czego już żaden z ich mościów panów assygnatorów tegosz Fiszela turbować ani w niw-
czym aggrawować nie powinien będzie, ale tylko tam szukać satysfakcyey i należytości swojej, gdzie będzie miał rozdział i do jakiego miasta; i to też osobliwie panu temusz Fiszelowi warujemy, iż jeżeliby miał który kahał, albo jaki żyd, tej naszej assekuracyey bydź przeciwny, tedy my poprzysiegamy na to i obowiązujemy, iż powinniśmy na to wszyscy powstać i taki kahał, albo takiego żyda, bez żadnego respektu sądzić i z starszeństwa rugować; i to także przydajemy, jeżeliby który kahał, lub z starszych, lub z młodszych jakichkolwiek conditiej żyd, miał tegoż pana Fiszela niesłusznie i opacznie z jakiej inwidii udać przed kim, osobliwie przed jaśnie wielmożnych ich mość panów hetmanów, lub przed jaśnie wielmożnym jego mością panem podskarbis wielkim koronnym, albo li też przed jakim panem swoim dziedzicznym, tedy takowy za winą dać będzie powinien naprzód do skarbu czerwonych złotych sto, dla inszych zaś panów, także drugie sto, a in defectu tego, inszym karaniem, według winy swojej, karany ma być. Dla czego my też terazniejszą tą naszą assekuracją panu Fiszelowi daną, wszyscy, jak z największą pokorą i uniżonością naszą, do nóg jaśnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów, tudzież i do jaśnie wielmożnego jego mości pana podskarbiego wielkiego koronnego upadamy, supplikując jaśnie wielmożnych ich mościów, aby te assekuracją naszą, z łaski swojej pańskiej, raczyli potwierdzić i pod protekcyę swoją pańską tegosz pana Fiszela wziąć, aby, tym sposobem, lepiej i bezpieczniej swój urząd pisarski odprawować mógł; którą to assekuracją naszą, w każdym i w najmniejszym puukcie wszyscy pod przysięgą naszą dotrzymać powinniśmy, pozwalając jeszcze temusz panu Fiszelowi, pisarzowi naszemu,

niniejszą assekurację naszą do xiąg grodzkich per oblatam podać i ingrossować. Na co, dla lepszej wiary i wagi rękoma własnymi podpisujemy się. Datum w Połonnej, die decima septembris, anno millesimo septingentesimo quinto. Dopisane słowa między wierszami: z partykularzami, że się omyłka stała, że się wraz nie napisało, żeby wiara była dana. Na co się podpisujemy. U tej elekcyej i assekuracyej, per oblatam pođanej, podpisy rąk panów starszych żydów i deputatów głównych kahałów i miast wojewodztwa Wołyńskiego w te słowa: Hersz Ickowicz Jazłowiecki, łucki; Szmujło Jakobowicz, ostrogski, na części księżnej jej mości Lubomirskiej; Szłoma Judkowicz, ostrogski, na części jaśnie wielmożnego jego mości pana wojewody Ruskiego; Morduchaj Enechowicz, włodziński; Morduchaj Naftalowicz, włodziński; Chil Gecowicz, łucki; Lejba Manahowicz, krzemieniecki; Łazor Moszkowicz, krzemieniecki; Wolf Jakubowicz, kowelski; Majer Morduchajowicz, kowelski; Berko Majerowicz, dubieński; Hirsz Lejzorowicz. Któraże to elekcja pisarstwa, cum assecuratione, za podaniem i proźbą wyż mianowanego podawającego, a za urzędowym moim przyjęciem, wszystka, s początku aż do końca, de verbo ad verbum, do xiąg niniejszych jest ingrossowana.

Книга городская, луцкая, записовая, № 2242, годъ 1706; листъ 44 на оборотъ

LXXX.

Жалоба дворянина Михаила-Кавимира Ольшовскаго, на войта города Ольки, дворянина Юрія Соколовскаго, о томъ, что онъ, встрѣтивши на городскихъ выборахъ, гдѣ оба они добивались должности войта, соперничество со стороны истина, истилъ потомъ послѣдному разными оскорбленіями, обидами и притѣсненіями. 1706. Марта 29.

Roku tysiąc siedmset szostego, miesiąca Martii dwudziestego dziewiętego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namiśnikiem burgrabstwa i zamku łuckiego i księgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi stanąwszy personaliter urodzony jegomość pan Michał Kazimierz Olszowski, plenipotent jaśnie wielmożnego jego mości xiędza Dyonizego na Żabokrzy-

kach Żabokrzyckiego, episkopa łuckiego i ostrońskiego, exarchi metropolii kijowskiej, archymandryty owruckiego, quam primum trocha do conualescenciej przychodzić począł, tak zaraz, ađeundo acta praesentia, soleniter na przeciwko urodzonemu jegomości panu Jerzemu Sokołowskiemu, wójtowi ołyckiemu, świadczy i manifestuje się w ten sposób i o to: iż modernus manifestans, nullam prebendo do znieszenia occasione pomienionemu wyżej jegomości panu Sokołowskiemu, omnes ansas, ile mógł, uchodził i chronił się; ale obwiniony, zawziąwszy szczególnie dla tego przeciwko manifestantowi manifestum aliquod odium, że był rite ac legitime publice in loco solito soleniter electus na wójtowstwo Ołyckie, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, diebus mediis Martii, czego zazdroszcząc obwiniony moderno manifestanti tacite, nie bywszy obranym, manifestanta uprzedziwszy, na co się sadił, otrzymał i wójtem na rok był jeden został i manifestanta hucusque odio innocenter prosequi non cessat; a gdy tenże obwiniony powtóre wójtowstwo, w roku tysiąc siedmset trzecim, od świętego Jana, osiadł, majori quam prius odio manifestanta prosekować nie zaniechał i dotąd prześladować nie przestaje, tak dalece, że różne sposoby niesłuszne do prześladowania i uwięzienia wynajdował, pachołków, dragunów, kozaków i różne służebne osoby na dworek manifestanta, wolny ab omnibus angariis, nawet od samego jaśnie oświeconego xiążęcia jegomości, pana kanclerza wielkiego xięstwa litewskiego, pana miłościwego i osobliwego dobrodzieja, dispensowany, infestować i aggrawować nasyłał umyślnie, godząc na to, aby był i z ostatniego dworku manifestanta wyzuł. O co, gdy nieraz modernus manifestans querellabatur u nieboszczyka jegomości pana Długopolskiego, jako starosty na ten czas, nic z pomienionym obwinionym wskurać nie mógł, bo się jakimiś libertaciami od sądu należytego excypował i sadić się nie dał; więc gdy manifestanti moderno obwiniony duczac i onego gravissime opprymować nie przestał, musiał idem modernus manifestans u jaśnie wielmożnego jegomości xiędza episkopa łuckiego i ostrońskiego, rad nie rad, do czasu służbę przyjąć, a to consulto, unikając niesłusznej jegomości pana Sokołowskiego nienawiści i niepohamowanej zawziętości. Tandem manifestans, odjeżdżając z jaśnie wielmożnym jegomością xiędzem episkopem łuckim, panem swoim, na roczki do Łucka, w roku tysiąc siedmset trzecim, chcąc dosyć uczynić według dekretu jaśnie oświeconego xięcia jegomości, pana kanclerza wielkiego xięstwa litewskiego, pana miłościwego i dobrodzieja, pewne dobra swoje, zastawą do rosprawy jegomości panu Wacławowi Kunickiemu rezygnował, wynoszące na złotych pięćset et officiose coram actis zeznał i zapisał personaliter, obwiniony,

chcąc do ostatka manifestanta zrujnować i zniszczyć, sub personali eadem resignatione manifestantis śmiało i ważył się kazać w księgach miejskich Ołyckich pofalszować, ekstrakt fałszywy wydać i zapieczętować; ćwierć włoki pola, zastawne z zasiewkiem w złotych czterdziestu, na tymże polu obligowane, fałszywie pisarzowi, inscio manifestante, przypisać kazał i przez ten fałsz, tak szkaradny, obwiniony manifestanta do niemaliej ruiny, szkody i trudności przywiódł i przypawił, czyniąc to przeciwko swemu sumieniu i przysiędze, którą wykonał na swój urząd wójtowski i wszystkiej słuszności; a to wszystko czyniąc dla zawziętości, nie mając Boga przed swemi oczyma, i nie pamiętając na ostatni sąd jego, byleby tylko manifestanta, jak z razu, tak i do końca, tak sam przez się, jako i per subordinatas na to consulto personas, niszczył, gubił i rujnował, nie czyniąc manifestanti według prawa z dłużnikami jego należytej sprawiedliwości, procreando tylko rixas, lites et odia różne a debitoribus pochodzące przeciwko manifestantowi; na ostatek, widząc manifestanta in servitio zostającego, obwiniony, nie mając o co innego wexować, o dokończenie ksiąg angaryzować zaocznie począł, których przedtem przez kilka lat, gdy manifestans wolny od wszelkiej służby trudności zostawał, do pisania nie dawał i wydawać z skarbu nie kazał; i lubo w roku tysiąc siedmset czwartym manifestans od jego mości dobrodzieja, pana swego, diebus julii, dimissus do Ołyki, presse dla kończenia ksiąg zjechał był, poczuwając się w swojej powinności, a upominając się suplementu na dołączenie do ksiąg według urzędowej assekuracji, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym daniej, żadnej słusznej, categoricalnej, inszej deklaracyjej, tylko generaliter złotych dwieście, non exprimendo na jaki to suplement na ten czas, aż potem, już w pół roku, deklarując, przemienił obwiniony, że to nie na suplement, ale, znosząc dług manifestantis, którego sobie pretendował na złotych pięćset dziewięćdziesiąt siedm, który dług do żadnego suplementu nie należy, ale osobliwie dekretami różnemi, per approbationem przysądzony. Manifestans, pertinacem widząc obwinionego, chcąc księgami proprio aere kończyć, u dłużników, in re swoje dłużki repetere począł był, nic wskurać perfekte nie mógł; księgi, lubo obwiniony samże rezydentowi, panu Kazimierzowi Szymanowiczowi, z skarbu wydać kazał, potem się zaparł, że wydawać nie kazał, a samże obwiniony, ad rationem supplementu, ryzę papieru do dworku manifestanti przez pana Jacentego Szawułę, rezydenta natenczas, deklarowawszy, przysłać kazał; owo zgoła niewypowiedzianemi sposobami opprimit manifestantem modernum. W czym wszystkim, wszelkiego uchodząc opaczego obwinionego tłumaczenia i versiej, teraz się z tym deklarując manifestans, że jako

przedtem, ab anno millesimo septingentesimo secundo usque ad praesentem, zawsze gotów był akta konczyć, tak i teraz, bynajmniej nie unikając, paratissimus ad scribenda et praeficienda acta, byleby zaćnej nie miał od obwinionego persekucyi, a co długów jest, żeby to było na debitorach jure executum et satisfactum, i według assekuracyi suplementowania; poczynione zaś krzywdy, które poniósł i dotąd manifestans od obwinionego ponosi, wolne prawo in foro competenti do tegoż obwinionego zachowuje praesenti manifestatione ostrzega, ejusdem poprawienie, si id juris necessitas exoptulaverit, zostawuje, prosząc eam actis connotari; co i otrzymał. Michał Kazimierz Olszewski.

Книга гродская, луцкая, поточная, № 2588, годъ 1706. Листъ 454 на оборотъ.

LXXXI.

Утверждение Каменецкимъ магистратомъ церковнаго братства, составленнаго подмастерьями и челядью кушнирскаго цеха. 1706. Мая 22.

Actum Cameneci in Podolia, sabbatho ante dominicam Spiritus Sancti, anno Domini 1706.

Z władzy urzędu naszego, widząc my przychyłność braciey rzemiosła kuśnirskiego, którzy, zebrawszy się do kagregatiewy cechi, żądali sobie po nas, aby onymże utwierdzić w rzemiosle ich czeladź do rzemiosła y gospode, jako ab antiquo bywała, do schadzki; co my, z powagi naszej, nadaemy, postanawiamy: aby, obebrawszy z między siebie młodziana, starszego towarzysza, tak y powtórnego, y skrzynkowych, chcieli między sobą y innemi towarzyszami porządek zwyczajny czynić y posłuszeństwo, jako to ku chwale B żey y całemu miastu: naprzód, aby w kościele Świętego Antoniego, jako bracia cechi starsi, podczas Bożego Ciała z rysztunkem stawali, świąt y processiewy zawsze z swicami posłusznymi byli teyże cesze; 2-do podczas świąt Bożego Ciała na procesię z rysztunkiem stawali zwyczajnie, wespuł z tąż cechą; y porządek wszędzie mieli, jako y zdawna bywał, tak y teraz y na zawsze aby zostawał, zakładając winy na onychże, in quantum by porządku y posłuszeństwa tego nie mieli y nie czynili, jako punkta wysz opisane są, do kościoła świętego, do kaplicy teyże ce-

chi kuszniŕskiej wosku kamieni dwa y do cerkwi Ś. Jana kamień jeden. I dla lepaŕzey wiary pieczęcią zwykłą, radziecką ztwierdzamy.

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 95А.

LXXXII.

Правила о городскомъ порядкѣ, постановленныя въ Каменцѣ-Подольскомъ соединенными магистратами: польскимъ и армянскимъ. 1706. Юля 1.

Actum Cameneci in Podolia, in vigilia visitationis beatissimæ Mariæ Virginis proxima, coram composito iudicio Polonicae et nationis Armenicae jurisdictionis magistratus. (Anno 1706).

1. Stetit laudum ejusdem magistratus unanimi veterum consensu, aby kramiki, ducta proportione, ab antiquo zostawały y szły swoim porządkiem.

2. Jeżeliby w tych kramikach liquory jakie, alias gorzałki, mieli szynkować, tacy rigorose sążeni będą.

3. Przy tychże kramikach ognie nie mają być rozniecane, ani jeść gotować, y w nocy aby światła nie było, ile prochy mających, praecustoditur.

4. Aby w tych kramikach, podczas niedzieli y świąt żadne targi nie bywały sub penis descriptis grzywien dziesięciu.

5. Muzyka podczas terazniejszych mizernych czasów jeżeliby miała się odbywać, grać każdy w tym terminie gospodarz winny.

6. Wody każdy pan gospodarz powinien mieć u siebie beczkę, tosz się mówi o kramikach.

7. Siana aby na górach nie miewali, ale extra złożenie mieć.

8. Warta nocna aby była każdemu wiadoma dla wszelkiej miasta ostrożności, którym stipendia z budek, sklepów i kamienic.

Strzelba według dawnych zwyczajów, prochy, kule—według przepomożenia gotowe mieli.

Cechy zaś, każdy seorsivo modo, porządek swoy mieć powinny, jako ab antiquo bywały.

Które to laudum, de unanimi vŕtorum consensu utrjusque jurisdictionis, approbatur.

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, № 4440, годъ 1705—1712. Листъ 245.

LXXXIII.

Объявление генерала Подольской земли, Мартына Кортского, о томъ, что онъ назначилъ комиссію для разбирательства обоюдныхъ жалобъ: магистрата и вѣщанъ каменецкихъ, а также для повѣрки тѣхъ городскихъ доходовъ, которые магистратъ долженъ былъ употребить на усиленіе городскихъ укрѣпленій. 1707. Генваря 15.

Feria secunda post festum S. Agnetis virginis et martyris proxima, anno Domini 1707.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens nobilis Thomas Suchodolski, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit, litteras commissionis infraspacificatas, de tenore sequenti: Marcin z Kątów Kątski, kasztellan krakowski, podolski y artylleryi koronney generał, kamieniecki, latyczowski, urzędowski, marienhauski, koliński etc. starosta. Wiadomo czynie komu o tym wiedzieć będzie należało, osobliwie urzędom mieyskim kamienieckim, tak polskiey, jako y ormiańskiey jurysdykcyi, iż miawszy, tak z supplik ustawicznych, iako też y inne pewne relacye o niejakiach rozterkach, niechęciach między obywatelami miasta tego; osobliwie, iż urzędom niektorzy posłusznemi być nie chcą y onych sądem postponują, jako też y obywatele na urząd utyskuia—agrawacyę y uciemienienia przez niesłuszne zawziętości y więzienia, zabiegając tedy ztąd dalszym inconvenientiom, skłaniam się do affekta-cyi y proźby ludzi ukrzywdzonych, wydaię tę moią kommissię (nie mogąc się dla oyczystych rewolucii terazniejszych o podobne u króla jego mości postarać) naznaczając za kommissarzów: jego mości xiędza Woyciecha Słomińskiego, tudzież ich mość panów: Jana Pruszeckiego, cześnika y sędziego kamienieckiego; Karola-Maximiliana Kruzera, podstolego latyczowskiego, burgrabiego grodzkiego kamienieckiego; Pazylego Maszkiewicza, regenta grodzkiego kamienieckiego, ktorych dexteritas in rebus agendis et rectitudo iest mi probata, zlecając ich mościom, aby, gdziekolwiek jurysdykeją swoją ufundowawszy, unjus duorumve absentia non obstante, kazali strom przed sąd swoy comparere, stawających zaś racyli krzywdy należycie wyexaminować, wyexaminowawszy secundum justitiam et aequitatem finaliter decidować, winnych skarać, niewinnych zaś od persekucyi uwolnić; tym-że ich mościom panom kommissarzom zlecam y onych że obligue, aby umowiwszy y naznaczywszy czas, rozkazali magistratowi komportować przed siebie registra prowentowej expensy, a to z tey racyi naywięcey, że mam

relacją, iż tenże magistrat znaczne summy za grunta mieyskie, od niektórych ludzi pobrał, a żadney, ani na ratuszu, ani na basztach, solita praxi, nie widze reperacyi; do tego biorą znaczny prowent jako to: od piw, czynsze, myta y to gdzie obracaia, jako mei juris est wiedzieć, tak chce o tym mieć zupełną informacją; żebym zaś ustawicznego uszedł od obywatelów turbowania, mocą y powagą moją tymże ich mość panom kommissarzom moc y władzę daię, tą kommissią moją, do zupełnego w oyczyźnie uspokoienia, wszystkie kłótnie przez decyzyią swoię uspokoić. Datum w Kamieńcu, die decima quinta januarii, anno Domini 1707. Marcin Kałski, kasztellan krakowski, generał podolski y artylleryi koronney. Locus sigilli eiusdem usitati. Post cuius commissionis ingrossationem, originale idem offerens ad se recepit, et de recepto, sibi que restituto officium praesens quietavit.

Книга гродская, Каменецъ-Подольская, записовал и поточная, № 3961, годъ 1707; листъ 36.

LXXXIV.

Росписка, данная мѣщанами мѣстечка Баворова Каменецкому магистрату въ томъ, что они ост. нутся въ Каменицѣ въ качествѣ заложниковъ, впредь до возвращенія изъ Баворова пѣлача, занятого этимъ мѣстечкомъ для исполненія казни у Каменецкаго магистрата. 1707. Сентября 6.

Sabbatho ante festum beatissimæ M. V. nativitatıs proximo, anno 1707.

My, magistrat miasta Kamieńca podolskiego, ad affectationem jego mości pana Szymona Baworowskiego, podczaszego Halieckiego, tudziesz Wasila Iwaszowskiego, Matyasza Pierchały, mieszczan baworowskich, Dołchania, przysiężnego smoleńskiego, posyłamy Michała, mistrza tuteyszego, na exekucyą do Baworowa, za którego w zastawie odbieramy y przytrzymujemy: Matyasza Perchałę y Dołchana, przysiężnego smoleńskiego, przy którym przytrzymaniu dla stawienia nazad mistrza, podpisujemy się. Na co dla lepszey wiary, pisma nieumieiący, kładziemy znaki krzyża świętego: Bazyli Straszewski †, Matyasz Perchała †, Paweł Dołchan †.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713 Листъ 685.

LXXXV.

Передаточная запись на Овруцкое войтовство, выданная съ королевскаго разрѣшенія дворяниномъ Вацлавомъ Мнисевскимъ дворянину Антону Сряпольскому. 1708. Юня 12.

Рокъ тисеча семьсотъ осмого, месяца Септебря дванадцатого дня.

На ураде кгородскомъ, в замку его королевское милости Житомирскомъ, przedemną Bazylim z Wyhova Wyhowskim, skarbnikiem ziemskim, namiestnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony imé pan Stephan Wiszniewski, sługa wielmożnego imé pana Antoniego Trypolskiego, chorążego owruckiego, cessayą na woytowstwo owruckie, od urodzonego imé pana Waclawa Mnisiewskiego panu swemu służąca, z podpisem ręki zeznawaiącego y z podpisami rąk ich mości panów przyjaciół, także z susceptą grodu łuckiego, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, żytomirskich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby do akt grodu tuteyszego przyięta y wpisana była; którego affektacyey ia, urząd, odhaerendo, inserowaney cessayey oryginał ad acticandum przymuiąc, czytałem, która iest tenoris sequentis: Ja, Waclaw Mnisiewski, zdrowy będąc na ciele y umyśle, odstąpiwszy swey własney, mnie, dobrom, potomkom y successorom moim należney, ziemskiej jurisdictioney, prawa, forum, powiatu y wojewodztwa, a pod tuteyszy list, dobrowolny zapis moy cessionis, cale się z dobrami, potomkami y successorami moimi poddaiąc y incorporuiąc, iawnie y dobrowolnie zeznawam y każdemu, komu by o tym wiedzieć należało, teraz y na potym zawždy oznaymuję, iż co ia, zeznawaiący, ex clementia świętey pamięci najjaśnieyszego króla iego mości, Jana trzeciego, pana naszego miłościwego, miałem przywiley benigne dany y conferowany, de actu et data w sobie wyrażony, na woytowstwo owruckie, w wojewodztwie Kyowskim a powiecie Owruckim będące, y prawem mnie służącym w possessyey onego zostawałem, tedy ja teraz, mając consens od najjaśnieyszego króla jegomości, Stanisława pierwszego, pana naszego miłościwego szczęśliwie nam panuiącego, roku taraznieyszego, tysiąc siedmset ósmego, miesiāca Maia dwudziestego osmego dnia, in castris ad Soły conferowany y dany ad cedendum tegoż woytowstwa owruckiego, umyśliłem pomienione woytowstwo ze wszystkimi dworami, dworzyszczami, budynkami, polami,

rolami oranymi y nieoranymi, zasianymi y niezasianymi, sianożęciami, ogrodami, gruntami, pastewnikami, stawami, stawiszczami, błotami, jeziorami, rzekami, młynami y ich wymiołkiem, karczmami y ich podsusiedkami, zgoła cum omnibus attinentiis et pertinentiis, do tegoż woytowstwa owruckiego należącymi, nic na siebie samego, potomków y successorów moich nie wymiając ani excypując, ale wszystko ogułem urodzonemu iego mości panu Antoniemu Dedowiczowi z Trypola Trypolskiemu, chorążemu owruckiemu, ustąpić, cedować y transfundować; jakoż niniejszym zapisem moim temuż imć panu Antoniemu Dedowiczowi z Trypola Trypolskiemu, chorążemu owruckiemu, prawem y consensum, od jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, danym y conferowanym, ceduje, ustępuje y transfunduje, do tegoż prawa mnie in antecessum żadnego prawa, państwa y tytułu, vigore juris primitivi, sobie nie zostawując ani excypując, cum omni pleno jure na osobę wysz mianowanego mości wlewam, przelewam, zlecam, przelecam et ex nunc wolney dopuszczam possessiay; wolno tedy już jest y będzie wysz pomienione woytowstwo cum omnibus attinentiis w possessyą swoią, vigore consensu sobie danego, odebrać, onego, juxta obloquentiam ejusdem consensus, używać y wszelakich pożytków, in genere et specie z tych dóbr pochodzących, przymnażać, a ia, zeznawiający, z potomkami y successorami moimi, ex re et persona mei, żadnego impedymentu prawnego y nieprawnego, lub sam przez się, lub przez subordynowane osoby czynić y zadawać nie mam y nie powinien będę, ale y owszem paratum jus et interesse do pomienionego woytowstwa transfundowawszy, wiecznie się zrzekam, wyrzekam y wieczne wkładam o upomnienie się wysz rzeczonego woytowstwa owruckiego milczenie; co wszystko ziscić, strzynać y wypełnić mam z potomkami y successorami memi i powinien będę pod szkodami ziemskimi słownie, krom przysięgi cielesnej, oszacowanemi; o które szkody, in casu contraventionis, forum sobie w grodzie owruckim, kijowskim, generału woiewodztwa, trybunalskim, koronnym, lubelskim, na woiewodztwach: Kijowskim, Wołyńskim, Braclawskim, Czernihowskim y ich conserwatach, także assessorskim et in casu interregni tedy w sądzie kapiturowym lub innym jakimkolwiek, na ten czas od rzeczy pospolitey uchwalonym, amputatis omnibus, quotquot sunt, juris beneficiis, naznaczam y na to daię ten moy list, dobrowolny zapis cessionis, z podpisem ręki moiey własney, tudzież z podpisami rąk ich mościów panów przyaciół, ustnie ode mnie do podpisu uproszonych. Działo się w Żucku, roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca iunii dwunastego dnia U tego zapisu cessionis podpisy rąk temi słowy: Wacław Mnisiewski, M. Ż. Ustnie proszony do

podpisu przyjaciel podpisuie się—Andrzej Olesza. Ustnie proszony od imć pana miecznika żytomirskiego do podpisu tego zapisu przyjaciel podpisuie się— Krzysztof Stanisław Masłowski mp.. Suscepta zaś grodu łuckiego iest tenoris talis: anno millesimo septingentesimo octavo, die decima quarta iunii, personaliter comparens urodzony imć pan Waclaw Mnisiewski, miecznik żytomirski, ten zapis cessionis, ratione introcontentorum, ad acta podawszy, zeznał. Suscepi Adam-Antoni Niemirowski, skarbnik sanocki, namieśnik burgrabstwa y zamku łuckiego. Któryże to zapis cessionis, wraz z susceptą grodu łuckiego, za podaniem i proźbą wysz mianowanej osoby podawiającej, a za moim urzędowym przyęciem, słowo w słowo z początku aż do końca, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest ingrossowany.

*Книга житомирская, городская, записовая, № 209. годъ 1701—1713.
Листъ 166*

LXXXVI.

Приговоръ Каменецкаго городскаго суда, по которому Каменецкіе магистраты: польско-русскій и армянскій, присуждаются къ уплатѣ штрафа за ирраденіе о соблюденіи городскими торговцами таксы, постановленной подольскимъ подвояводіемъ. 1708. Октября 10.

Actum in castro Camenecensi Podoliae in iudiciis terminorum tactorum, sub cursu iudiciorum violatae securitatis, lege publica concessis, feria sexta ante festum Sanctae Hedvigis viduae electae Dei proxima, anno 1708.

Inter generosum Joannem Łucki, surrogatorem vicepalatinalem, actorem contra spectabiles: Nicolaum Pawlicz, advocatum jurisdictionis polonicae, Basilium Chmielik, proconsulem magistratus poloni, Basilium Chwostik, Stanislaum Swiatowicz, consules, Alexandrum Dąbrowski, Michaelem Węgrzynowicz, consules, casimirum Bednarz, regentem, et alios, ac totam communitatem, consules, scabinos, termino tacto citatos, Stephanum Milkiewicz, advocatum, Nicolaum Owaniszewicz, consulem, Joannem Krzysztofowicz, Gregorium et Nicolaum Axentowicze totamque nationem armaenicam, consules et scabinos, citatos, ratione per ipsos justitiae de propinatoribus, lanionibus et aliis, utensilia disvendentibus, non administrationis, exinde taxae et constitutioni regni contraventionis et rigoris appositi

succubitionis, propositione oretenus factae, de premissis latiori existente, citatos, iudicium castrense partium utrarum: actoreae personaliter, citatae vero—magistratus polonici et ruthenici per Andream Pawlicz, magistratus armaenici per honoratum Joannem Krzysztofowicz, personaliter, suo coram officio comparentium, factis exauditis; iudicium siquidem magistratus, toties ab actore moniti, tam ante inchoationem iudiciorum, quam et sub cursu eorundem, extra taxam, sibi a magnifico vicepalatino et officio castrensi datam, sese gerentes, eandem observare minime curant. Idcirco, registro causae huic et termino competentibus adinventibus, partibus causam prosequi iudicium praesens mandat. In prosecutione denique iudicium, foro adinvento, respondere parti citatae injungit; in respondendo autem, quoniam iudicio praesenti sufficienter deductum est: magistratus utrosque, licet toties admoniti erant, propinantes, vendentes omnia utensilia, juxta taxam non continuisse, nec ipsos juxta constitutionem anni 1633 pro ejusmodi progressu coercuisse, idcirco decernit officium, ut uterque magistratus, tam polono-ruthenus, quam et armenicalis, eluendo praemissum progressum, centum marcas polonicales, videlicet quinquaginta actoreae parti, iudicio vero suo alias quinquaginta marcas, solvant in instanti, sub paena banitionis perpetuae, quae ex nunc decernitur itidem et remittitur. Nihilominus injungit hocce iudicium, ut modo propinantes, extra taxam excedentes, iudicent et paena, eadem constitutione descripta, puniant sub seorsiva paena banitionis perpetuae, eadem constitutione descripta, quae ex nunc decernitur et terminus publicandae in proxima, post contraventionem iudiciorum, cadentia consumatur peremptorius, luita ad praesens per partem citatam 14 marcarum polonicalium paena parti actoreae et iudicio suo, toties in instanti solvenda. Publicavit apparitor.

Книга гродская, Каменец-Подольская, декретовая, № 4033, годъ 1700—1714. Листъ. 286 на оборотъ.

LXXXVII.

Объявление, подтвержденное присягою мѣщанъ города Ляховець, о томъ, что городъ этотъ окончателно разоренъ войсками: козацкими, шведскими, русскими, польскими и литовскими, квартировавшими въ немъ въ теченіе четырехъ лѣтъ и собиравшими съ жителей контрибуціи. 1708. Декабря 5.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca decembris piątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszem, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, personaliter stanowszy sławetny Juchim Stepanowicz, mieszczanin przysiężny miasta Lachowiec, dobr dziedzicznych jaśnie wielmożnego jego mości pana Alexandra na Jabłonowie Jabłonowskiego, chorążego wielkiego koronnego, swym y wszystkich mieszczan y przedmieszczan Lachowieckich imieniem, tudzież niewierny Icko Gecewicz, żyd, mieszczanin y obywatel tegoż miasta Lachowiec, swym y całej sinagogi oraz całego zboru rabińskiego Lachowieckiego imieniem, przestrzegając całości dobr wspomnianego jaśnie wielmożnego jego mości pana swego, iako też y swojej, także y całego klucza Lachowieckiego, manifestowali się w tym urzędowi ninieyszemu: iż co w roku tysiąc siedmset piątym, in Majo, wielmożny jego mość pan Apostolenko, pułkownik Mirhorodzki, z dywyżyą woyska swego kozackiego stanął był w Lachowcach y wsiach, do niego należących, gdzie stanowszy, różne excessa y exorbitancye w tymże mieście Lachowcach y wsiach, do niego należących, których exprimować niepodobna, z temiż ludźmi swemi naczynił, którey tak znaczney ruiny y uciemżenia mieszczanie y obywatele tameysi, tak chrześciance, jako y żydzi, ullatenus znieść nie mogąc, różnie się tulać musieli y niektórzy przez z ostatkiem chudoby swoiey pouchodziwszy, do tych czas nie wiedzieć gdzie obracają się; po ustąpieniu zaś pomienionego jego mości pana Apostolenka, pułkownika Mirhorodzkiego, nastąpił jaśnie wielmożny jego mość pan Mazepa, hetman woysk Zaporoskich z woyskiem swoim formalnym y w tychże dobrach, wyżey mianowanych, y innych, woyska, pod komendo swoją będące, rozłożywszy, różnemi kontrybucyami pieneznemi y wymyślnemi extorsyami toż miasto Lachowce y ludzi, w nim mieszkających, ciemięzili, domy żydowskie, szynkowne y wiezdne, y chałupy chrześciańskie porozbierali, one popalili; tandem, gdy tenże jego mość pan Mazepa z woyskiem, pod komendą swoją będącym, z pomienionych dobr ustąpił, tedy mieszczanie, tak żydowskiej, jako y chrześciańskiej wiary, do domów swoich zgromadzać się poczeli, gdzie jedni z nichże tylko mieysca gołe domów swoich, drudzy zaś domy swoje funditus zruynowane zastali y dla takowej ruiny mianowicie żydzi żadnych szynków ani handlów swoich mieć nie mogli, gdyż, nie mając domów swoich, musieli po inszych tulać się y przemieszkiwać mieyscach; po którego ustąpieniu, w roku tysiąc siedmset szostym, wojska najjaśnieyszego króla jego mości Szwedzkiego, w Wołyńskie wkroczywszy kraje, nie tylko kontrybucyami ciężkimi wysz mianowane dobra aggrawowali, ale y ludzi, nie mogących wypłacić nieznośnych kontrybucy, na siebie włożonych, z chu-

doby wyzuli; w roku tymże, tysiąc siedmset szóstym, po zniwach, gdy woyska Szwedzkie z tych krajów nazad do Polski reysterowali się, tedy woyska najjaśniejszego Cara jego mości Moskiewskiego, w wojewodztwie Wołyńskim naciągnowszy, na kwatyrach po całym wojewodztwie stanęło, w który czas y w mieście Lachowcach nie mała kwota tychże ludzi stąnowszy, różne kontrybucye, tak pieniężne, jako y chlebowe z tegoż miasta Lachowiec y wsiów, do niego należących, extorquebant y nietylko na mieyscu stojąc ad victum prowianty brali, ale aż do magazynu Brzeskiego prowadzić kazali, przez którą ruine ludzi, tak chrześcian, jako y żydów do znaczney szkody przyprowadzili y, aż w roku tysiąc siedmset siódmym in Maio ruszywszy się, do Krajów Litewskich ustąpili; w tymże roku chorągwie różne woyska korónnego, a mianowicie jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztelana Witepskiego chorągiew, do miasta Lachowiec przyszedszy, po stu złotych ustawy na koń wydać roskazali y, wybrawszy pieniądze, na ostatek przy wychodzie swoim w tymże mieście wszystkie trunki powypijali, drugie z sobą pozabierali y innych szkód niemało w tymże mieście naczynili: w tymże roku, tysiąc siedmset siódmym, in declivio anni, w jesieni, jaśnie wielmożny jego mość pan Ogiński, hetman woyska Litewskiego y imego cudzoziemskiego, pod komendo swoją będącego, przyszedszy do Brodów y tam residencyą sobie założywszy, a partye woyska swego circum circa około Lachowiec rozłożył y prowianty różne, tak wiktualne, jako y pieniężne ciż ludzie woyskowi, stoiąc przez czas niemały, roku terazniejszego, tysiąc siedmset osmego, prawie bez cały rok, brali. Mieszczanie Lachowecy, tak żydzi jako y chrześcianie, nie mogąc iuż wystarczyć tak ciężkiej kontrybucyey, chcąc providere całości swoiey, żeby do ostatney nie przyszli ruiny, załogę z wielkim kosztem u tegoż pomienionego jego mości, pana Ogińskiego, do miasta swego wyprosili, którzy załoga, co by miał miasto Lachowce ex munere officii sui ochraniać, owszem go zdesolował, bo gdyż niemal codziennie, consulto czyniąc na ruine y ostatnią zgubę obywatelów Lachowieckich, ludzi woyskowych do siebie konwokuiąc, y, tak sobie, jako y onym różnych trunków y wiktualnych rzeczy bezbożnie dawać kazał y, co się im podobało, jako to: sukna s kramów, płutna, materye różne, per vim brali bez żadney rękompensy, dla której tak znaczney oppresyey y ruiny, toż miasto Lachowce radicitus zruynowane zostało, dla których ruin, oppressji y wiolencii żaden podatek do skarbu rzeczy pospolitey, jako: szelężnego, czopowego, podymnego y inny z tych dóbr płacony y oddawany być nie może. In verificationem quorum omnium praemissorum wysz rzeczeni comparentes prosili mnie, urzędu, o przydanie sobie woznego do

wydania rothy super realitatem, których affektacyey ja, urząd, annuendo, onym woznego generała wojewodztwa Wołyńskiego, szlachetnego Stanisława Leszczyńskiego, przydałem; quo rothisante ministeriali, naprzód sławetny Juchim Stepanowicz, przysiężny mieszczanin y obywatel Lachowiecki, flexis ad imaginem crucifixi Jesu Christi Domini genibus, jurament in eam præstitit rotam: ja, Juchim, przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy świętej Jedynemu, na tym, iż te wszystkie szkody, ruiny, opressyey y wiolencye, wyżej w tey manifestacyey wyrażone, nam y obywatelom Lachowieckim przez wysz rzeczzone woyska poczynione, prawdziwie są spisane; dla których ruin podatek, tak szelężnego, czopowego y podymnego do skarbu rzeczy pospolitey płacony być nie może; na czym, jako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomóż y niewinna męka Chrystusa Pana. A po juramencie, przez chrześcianina wykonanym, niewierny żyd, Icko Gecewicz, jurament, in statuto sibi descriptum, w te wykonał słowa: ja, Icko Gecewicz, przysięgam Panu Bogu żywemu, który stworzył niebo y ziemię, rosę, pagórki, kwiatki y wszystkie żywioła, iż te szkody y ruiny, w manifestacyey exprimowane, prawdziwie, nic nie przykładając, ani umniejszając, są spisane, dla których ruin y desolacyey, podatek tych dóbr tak szelężnego, czopowego y podymnego y inny do skarbu rzeczy pospolitey płacony być nie może; na czym, jako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomóż; a jeśli niesprawiedliwie przysięgam, niech mie ogień niebieski spali y kaduk popadnie y płynienie krwi; a jeśli niesprawiedliwie przysięgał niech mie to potka, co żonę Lotową, która przemieniona w słup solny, kiedy się zapaliła Sodoma y Gomora; a jeśli moia przysięga nie iest sprawiedliwa, niech mie wezmo wszyscy zli duchowie y doprowadzą na wieczne potępienie na wieki wieków. Po którym wykonanym juramencie, iidem comparentes prosili hoc totum actis connotari, co y otrzymali: Imieniem sławetnego Iuchima Stepanowicza, mieszczanina Lachowieckiego, manifestanta, pisać nie umiejącego, podpisuje się—Jan Gognikiewicz, a żydowski podpisał, żydowskim stylem pisany,—Icko Gecewicz.

Книга Кременецкая, городская, записовая и поточная,, 1708—1709 года, № 1617; листъ 556 на оборотъ.

Примѣчаніе. Въ ту-же книгу внесены акты, свидѣтельствующіе о подобномъ-же разореніи войсками: польскими, литовскими, козацкими, русскими и шведскими городовъ: Ляховець листъ 950, Старыхъ и Новыхъ Залосиць—л. 480 на оборотъ и 1200, Ямполя—л. 567, Заславя—л. 919 и 1214, Полоняго—л. 1243 на оборотъ, Выш-

городка—л. 1266, Кунева—л. 1290 на оборотѣ, Збаража—л. 963 на оборотѣ, Кременца—л. 977 и 982, Лешнева—л. 983 на оборотѣ, Славуты—л. 1019, Лабуны—№ 1019 на оборотѣ и Судылкова—л. 1056 на оборотѣ.

LXXXVIII.

Изъявленіе согласія со стороны Каменецкаго армянскаго магистрата на зачисленіе Гавриила Варторешовича въ число мѣщанъ, а также въ число сорока мужей. Магистратъ даетъ свое согласіе, вслѣдствіе ходатайства за Варторешовича сорока мужей, заявляя при томъ, что этотъ исключительный случай не долженъ служить въ примѣръ другимъ. 1710. Марта 14.

Actum Cameneci in Podolia, anno Domini 1710, Die 14 Martii.

Do urzędu y akt niniejszych, wójtowskich, ormańskich, kamienieckich przyszedłszy personaliter sławetny pan Mikołaj Axentowicz, marszałek 40 mężów, pospołu z wszystkimi ichmościami panami mężami, upraszali, ażeby sławetny pan Gabryel Wartoreszowicz, jako godny człowiek, y ab antiquo nasz mieszczanin, mógł z różnych respektów mieć promotią, na mieskie przysiądz, oraz y na męstwo. Urząd tedy niniejszy, wojtowski, ormeński, kamieniecki, zważywszy słuszne i potrzebne (a to dla defectu ludzi między nimi) proźby, pozwolił, ażeby tenże pomieniony P. Gabryel Wartoreszowicz, na tak godne zalecenie pana marszałka 40 mężów, na miejskie przysiąg, oraz y na męstwo; a to tylko na ten raz szczególny akt ten takowy zapisuje się. Na potym zaś więcej sequencyey takowey być nie powinno, nic nie derogując prawom, zapisuje się. A tym dla więkšej wagi rękami swojemi podpisują się.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4441, годъ 1709—1712.

Листъ 22.

LXXXIX.

Слѣдствие, произведенное магистратомъ города Выжвы по дѣлу о подозрѣннн мѣщанки Опраски Волчыхи въ дѣтубійствѣ; также приговоръ, постановленный магистратомъ и всею громадою города Выжвы и подтвержденный подстаростою, которымъ обвиненная приговорена къ выставкѣ у позорнаго столба въ продолженн нѣсколькихъ дней, къ наказанію розгами и къ позорному изгнанію изъ города. 1710. Апрѣля 21 и Мая 10.

Roku 1710, miesiąca Kwietnia 24 dnia.

W sprawie kryminalnej, ratione znalezionego dziecięcia nieżywego, które pies wyniósł Kiryka Szumilika z trzciny przeciwko ogrodowi Fedorychi Wołczychi, wyniosłszy do synów Kiryka Szumilika, orających na ogrodzie téjże Wołczychi, wvвод pierwszy dobrowolnej inquisitii, na ratuszu, przy obecności jegomości pana Jana Pułkowskiego, podstarościego wyżowskiego i na zupełnym urzędzie miejskim wyżoskim, to jest: sławetnym Hrehorym Borzeckim, Filipem Lebedenkiem, Jackiem Potapowiczem, burmistrzami; Maksymem Facykizem i Pawłem Olifirczukiem ławnikami przysięgłymi. Dnia 21 Kwietnia 1710 roku.

1. Naprzód zesłane stare białogłowy z wiadomością zamkową i przykazem całego urzędu, nie tylko same, będące matkami dzieci swoich i babami wnuków i wnuczek swoich, ale też i białogłowom do brania dzieci pomagające, poszedłszy, mianowicie: Katarzyna Pawlicha, Małaszką Prokopicha, Oryna Windiuczycha do Opraski Fedorowej Wołczychi, podejrzanéj uczynku tego i zabójstwa dziecięcia, będąc na umyśle i ciele zdrowe, jasnie, jawnie, przed zupełnym urzędem na ratuszu, a wprzód w zamku, rewizyi swojej dosyć uczynili i zeznali: iż, przyszedłszy do Wołczychi, widzieli z piersi mleko ciekące i dziecię miało pokarm ten do karmienia zgodny, dla większego zaś dowodu też białogłowy (posłańe były do opatrzenia dziewczynek i żonek, od pół roku za mąż wydanych, które zrewidowawszy, żadnej między temi z znakami takiego uczynku podeyrzanego (nie folgując i córkom swoim) nie znaleźli.

2. Przywołana córka winnej Wołczychi, lat czternaście mająca, i pytana pilno na ratuszu, jeżeliby nie wiedziała i nie widziała, z kim by matka jéj uczynek miewała? bez wszelkiej bojaźni śmiało powiedziała, że nigdy nie postrzegła, to tylko bezpiecznie, nie zająkując się, wyznała, iż, miesz-

kając już z matką swoją u Iwana Smolarza, mieszczanina wyżowskiego, pewnego dnia matka téj dziewczyny, wychodząc z domu Iwana Smolarza, powiedziała swojej córce: że na robotę do ludzi idzie; tegoż dnia dziewczyna poszła do komorki swojej matki, na mieście stojącej, wedle Jaśka Pawłowicza, na tenże sam czas, kiedy otworzy komórkę, aż matka jej leży konająca, blisko porodzenia dziecięcia; w tym momencie rodzi dziecko przy dziewczynie, córce swéy, która dziewczyna pytana wzięła dziecko już nieżywe; przez dwie niedziele w komórce leżało, gdzie się ztamtąd podziało, córka jój, jako przyznaje, o tem nie wie.

3. Przywołana, z ratusznego wywiedziona więzienia, przed urząd i osoby wyżej wyrażone Opraska Wołczycha pytana była z kim był ten grzech i z jaką osobą popełniła, czyli z ludzi i obywatelów miasteczka naszego nie był który winowajcą uczynku tego? Na żadnego nie składając, powiedziała wyraźnie: podczas bytności ludzi litewskich w roku 1709, to jest majora hetmana W. X. L-go, który kontrybucyjną z całego starostwa Kowelskiego wybierał, z tych żołnierzów (jeden), zastawszy Opraskę Wołczychę samą w jój komorze iedną, uczynek z nią popełnił, trwając od tego czasu w brzemienu, urodziła, jako wyżej opisano, w trzecim tygodniu wstąpiwszy w post wielki, roku terazniejszego, 1710.

Roku 1710, miesiąca maja. 10 dnia.

Przed nami, sławetnemi: Hrehorym Borzeckim, Filipem, Jackiem Potapowiczem, burmistrzami; Maxymem Paszkowiczem, Pawłem Olifirczukiem, przysiężnemi urzędu terazniejszej rady, Łukaszem Paszkiewiczem, Ostapem Markiewiczem, Kirykiem Pakułą, Sapronem Chiływetskim, Klimętym Owdziewiczem, Hawryłkiem Romanenkiem, Jackiem Wierem, Tymoszem Wierem, Mykitą Wierem, Kirikiem Iwanikiem, Iwanem Saniczepą, burmistrzami naszej rady, i całą gromadą, na tenczas na ratuszu do sprawy kryminalnej, ratione zabicia dziecięcia Fedorychi Wołczychi, zebranemi, która, gdy stanęła przed nami wtórnie, przyznała się być matką tego dziecięcia; ratione zabicia powiedziała: że jeszcze przed porodem tego dziecięcia, już było we mnie nieżywe. Którą mowę do uwagi podajemy. W której sprawie naprzód z niższego stolca gromadzkiego takowe jest dano votum: aby od dnia dzisiejszego u słupa stała do niedzieli przyszłej, stała i w niedzielę, aby u tego słupa różgami dano; z przedniego zaś stolca takowe podano votum: aby także u słupa do niedzieli stała, a w nocy, aby do turmy prowadzona, a w niedzielę, oberznowszy koszulę, aby różgami dano i precz z miasta wypędzono, aby w mieście już żaden krewny jój nie przechowywał, z wyższego zaś stolca i oraz według wszystkiéj gromadskiéj naszej rady, stosując się jeden do drugiego i

uważając, że niemasz słusznego dowodu, jeżeli żywe, abo nieżywe to dziecie Fedorycha Wołczycha urodziła, a przedtem żadnego podobieństwa do takowego uczynku na pomienionj Fedorysie Wołczysie nie było, tedy taką decyzję czynimy i tym dekretem naszym nakazujemy, aby u słupa do niedzieli w dzień stała, a na noc do turmy wsadzać, a w niedzielę u tego słupa ma być, związawszy, różgami karana, a potem dość temu czyniwszy, ma być jój koszula oberznjęta i precz z miasta wygnana, aby w dalszy czas swawoli nie było i turbacia miastu z kosztem nie przychodziła; za którym dekretem i do zwierzchności zamkowej. I gdzie jegomość pan podstarości, nie kasując tego dekretu, i owszem akceptując, do téjże woli gromadzkiej stosował się.

*Книга магистрата города Выжвы, годъ 1710—1725, № 1294.
Листъ 9 и 11.*

XC.

Объявление членовъ Кременецкаго магистрата о томъ, что они не могли исполнить постановленнаго магистратомъ смертнаго приговора, вслѣдствіе невозможности, не смотря на ихъ старанія, найти палача во всѣхъ сосѣднихъ городахъ. 1710, мая 9.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca maja dziewiątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparentes personaliter sławetni: Wasyl Mielniczek, burmistrz, y Choma Puzyrkowicz, przysiężni mieszczanie, obywatele miasta jego krolewskiej mości Krzemieńca, postrzegając całości swoiey y całego miasta, świadczyli, opowiadali y manifestowali się przed urzędem ninieyszym w ten niżej opisany sposob y o to: iż, co sąd grodzki, krzemieniecki, dekretem swoim, de actu ejus die septima aprilis, anno millesimo septingentesimo decimo, między szlachetnym Bazylim Sierednickim, urzędnikiem Oknůńskim, aktorem, a roboczemi: Dorozsem i Naumem, zaboycami, y Chymą, małżonką zabitego Chomy, pozwanemi, ferowanym, propoziciey y justyficaciey wysłuchawszy, sprawę całą o zabicie pomienionego Chomy do sądu woytowskiego y mieyskiego, maydeburskiego, Krzemienieckiego, tak dla wysłuchania dobrowolnych konfessat y inquisiciey, iako y decyzey finalney, odesłał y termin tamże natychmiast, jako w sprawie ullam moram non patienti, złożył y

zachował, tedy pomieniony sąd woytowski, mieyski, maydeburiski, stosując się do pomienionego dekretu grodzkiego, krzemienieckiego, wprzód observatis solenitatibus juris, pomienionych zaboyców, obwinionych, y wyzręczoną Chymę, małżonkę zabitego, według prawa magdeburskiego y saxonu, na gardło osądziwszy, onych pod strażą cechom Krzemienieckim oddał; a tym czasem, chcąc dekret swój ad executionem przywieść, usiłując mistrza ad exequendum sprowadzić, po tegoż mistrza do miast: Brodów, Dubna, Ołyki y innych miast, z których by mistrza zaciągnąć mogli, posyłałi; więc, iż w żadnym mieście na całym Wołyniu, a nawet po pogranicznych, mistrza dostać nie mogli, a tym czasem, za nastąpieniem jarmarku Brodzkiego, różni kupcy przez miasto Krzemieniec przejeżdżali, y przerzeczona Chyma, żona zabitego, w same pierwospy ze dnia trzeciego na czwarty dzień maja, niewiedzieć jakim kształtem, będąc w kaydany okowana, uciekła, tedy ni-nieysi comparentes, iż gotowi byli jak nayprędzey dekret swój do exekucy przywieść, ale, ob defectum mistrza, nie mogli, postrzegaiąc całości swoiey y całego miasta, ratione omnium premissorum, iterum atque iterum manifestantur; którey manifestacye salvam meliorationem zachowawszy, o przyjęcie iidem comparentes mnie, urzędu, prosili, co y otrzymali. Imieniem całego magistratu krzemienieckiego y manifestantów, pisać nie umiejących, na miejscu onych podpisuję się, Stanisław Malinowski, woyt Krzemieniecki.

Книга кременецкая, записовая, поточная и декретовая, № 1618, годъ 1710; листь 185.

XCI.

Искъ, заявленный отъ имени сорока мужей на судью арманскаго Каменецкаго магистрата, Оому Богдановича, о томъ, чтобы онъ уплатилъ штрафъ, согласно выданной имъ при поступлении на должность, роспискѣ, по которой онъ обязывался отростить усы до истечения года. 1710. Юня 21.

Actum Cameneci in Podolia, anno 1710, die 21 Iunii.

Sławetny imć pan Mikołaj Axentowicz, marszałek 40 mężów, imieniem wszystkich ichmościów panów 40 mężów, aktor proponit: iż zacnie

sławetny pan Tomasz Bogdanowicz, sędzia naciey Ormiańskiej kamieniecki, podczas przysięgi na sędztwo tą konditią przysięgał, iż miał wasy zapuścić do roku, a inquantum nie, tedy miał dać za to grzywien sto, albo inaczej nie miał być rajcą, jako jest zapisano o tym obszerniej; prosi, ażeby, według zapisu pan pozwany albo dał grzywien sto, albo nie był rajcą. Pozwany zacie sławetny pan Tomasz Bohdanowicz, sędzia naciey ormiańskiej kamieniecki, odpowiedział: iż ja na wszystko pozwolę y podpadnę pod winy; proszę tylko o produkowaniu zapisu tego, o którym wspomina pan aktor. Sąd niniejszy, wójtowski, ormiański, kamieniecki, wysłuchawszy obojga stron kontrowersie i dobrze wyrozumiawszy, ponieważ aktor dokumentu tego probować obiecuje, o czem proposuit pozwany, też chętnie, według dokumentu, deklaruje się, iż we wszystkim ma zadosyć uczynić, przykazuje stronie aktorowej, ażeby na przyszłej kadencji sądów produkował dokumenta, co pamiętnym urzędowi utwierdzono jest.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4441, годъ 1709—1712. Листъ 34

XСII.

Рѣшеніе Ковельскаго старосты, графа Степана Лещинскаго, по дѣлу о притѣсненіяхъ ковельскихъ мѣщанъ (христіанъ) евреями. Староста старается оградить христіанъ отъ обидъ, претерпѣваемыхъ ими отъ евреевъ и уравнивать повинности обѣихъ тяжущихся сторонъ. 1710. Октября 15.

Działo się w zamku kowelskim, w sam dzień świętych Jadwigi i Teresy, dnia piętnastego miesiąca Pazdziernika, roku Pańskiego 1710.

Przedemną, Stefanem hrabią z Leszna ńa Raszkowie i Czarněj Leszczyńskim, ostrzeszowskim, kowelskim etc. starostą, i sądem moim starościńskim, stanąwszy oczewiście sławetni panowie burmistrze, ławnicy i całe pospólstwo miasta jego królewskiej mości Kowla z strony chrześciańskiej, z jednej, a niewierni starsi żydowscy, swym i całego kahału kowelskiego imieniem, z drugiej strony, a to z apelacyi do sądu mego starościńskiego od dekretu urodzonego pana Stanisława Rokickiego, ekonoma mego gene-

ralnego tegoż starostwa kowelskiego, die 9 Grudnia, roku Pańskiego 1707-go, w zamku kowelskim ferowanego, przez obiedwie strony, w niektórych punktach prosili mię, abym ich prawnie w ich kontrowersyach, tak w dekrecie pomienionego pana ekonomo mego wyrażonych, jako i innych, które dnia dzisiejszego oboja strona do sądu mego podała, rozstrzygnął i rozsądził. Sąd mój tedy starościński, czyniąc dosyć ich affektacyi, oraz obudwu stron kontrowersyi należycie wysłuchawszy, i one dobrze roztrząsnąwszy, rezolwując tychże stron apelacye, do sądu mego odesłane, tak dekretuje.

1. A naprzód dekret urodzonego pana Stanisława Rokickiego, ekonomo generalnego starostwa mego kowelskiego, roku 1707, dnia 9 Grudnia, w zamku kowelskim, jako wyżej jest wyrażono, ferowany, we wszystkich punktach i klauzulach approbuję i ratifikuję.

2. Ponieważ oczewiście pokazało się i w samej rzeczy tak jest, że w mieście Kowlu, przez wielkie rozmnożenie się i prowadzenie różnych handłów, tak w granicach polskich, jako i w cudzoziemskich państwach, część żydowska część chrześcijańską tak w ludziach jako i zarobkach znacznie przewyższa, nakazuję, mocą niniejszego dekretu, aby we wszystkich publicznych podatkach, ktore tak od rzeczy pospolitój, jako i od wojewodztwa Wołyńskiego, na miasto Kowel wkładane bywają, część chrześcijańska — część jedną, część zaś żydowska — dwie części wypłacała.

3. Hyberna z gruntów, i to zasianych, na dobra jego królewskiej mości corocznie wkładaną bywa; przy dawnych zwyczajach, sąd mój starościński, tak chrześcianów, jako i żydów zachowuje, aby włożoną na miasto kwotę, tak ta, jako i druga część, każda po połowie, tęż hybernę, gdzie należy, oddawała; co się zaś tknie trzydniówki, którą zwyczajnie, lub niesłusznie ichmoście panowie wojskowi corocznie z dóbr królewskich, jako skoro przyjdą na konsystencją, wymagają; ponieważ żydzi wszelki handel trunkowy chrześcianom odebrali, że żaden z chrześcian już nie szynkuje żadnego trunku, chrześcianie tęż trzydniówki jedną część, żydzi zaś dwie części zastępować będą powinni.

4. A że ci żydzi kowelscy, place na grobli rzeki Turji, tak rozprzeźrzeniem budynków przy winnicach pozastępowali, że, gdzie teraz jedna winnica, to by ich mogło być kilka, a to unikając czynszu, z tychże placów do miasta należącego. Sąd mój rozkazuje urodzonemu panu Stanisławowi Rokickiemu, ekonomowi memu kowelskiemu, aby, wzięwszy proporcją szerokości wygodnej winnicy, te tam place na grobli pomierzył, aby koniecznie czynsz należyty, tam gdzie należy, od żydów był oddawany.

5. Ponieważ się tak pokazało, że ciż żydzi mnożeniem dobytków, to jest: krów, koni i wozów furmańskich, groblę nader znacznie psują, tedy sąd mój starościński uznał, aby wyżej mianowany pan ekonom kowelski, dymesią tych grobel uczyniwszy, jedną część chrześcianom, dwie zaś części żydom naprawować rozkazał. Mosty jednak, ponieważ cło mostowe od nich sami chrześcianie wybierają, sami też chrześcianie naprawować będą powinni.

6. Za nader niesłuszną rzecz sąd mój starościński sądząc, że żydzi wygodę sobie czynią we młynach kowelskich, sami tylko miela, chrześcianstwu zaś, abo rzadko kiedy w nich mleć pozwalają, abo lub z małym mlewem do młynów hujczyńskich jeździć wskazują, rozkazuję, aby, kiedy najmniej trzy koła miela, aby jedno koło na wygodę chrześcianów zawsze wolne było, i już tam żydzi nie powinni mleć, chyba na ten czas, kiedy od chrześcian nawozu nie będzie. Kiedy zaś, ob defectum wody, dwa tylko koła na grobli kowelskiej mleć będą, toż na ten czas, aby aręda przesz-kody nie miała, do młynów hujczyńskich część chrześciańska swoje mlewo, lub do Kołodnic wozić będzie powinna.

7. Place przy parkanach miejskich miejskie wolne od wszelakich podatków, gdzie przed tem chrześcianie mieszkali, dla posłuszeństwa miejskiego, to jest dla odprawowania wart i exekucyi różnych, ponieważ temi czasy, czyli ob conniventiam przeszłych urzędów miejskich, czyli też ob incuriam, od żydów do jurisdicctiży miejskiej chrześciańskiej należały, i jeżeli miasto zechce, aby były zniesione, to niech będą zniesione, jeżeli zaś zechce, aby od nich mieszkający w tamtych domkach czynszowali, to niech należyty czynsz od nich chrześcianom płacą.

W inszych punktach, kiedy terażniejszych czasów nieszczęśliwości nie pozwalają należytego we wszystkim uczynić pomiarkowania, jako to: względem kramnic i klitek żydowskich, co cały niemal rynek zabudowali kowelski i miejsce te, gdzie niegdyś bywał ratusz, zastąpili, sąd mój ulteriorem tych rzeczy cognitionem i finalną w nich decyzją do uspokojenia, daj Boże jako najprędzszego, całej rzeczy pospolitęj zawieszę

Книга ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646—1770. Листъ 139.

XСНІ.

Приговоръ, постановленный магистратомъ города Выжвы, присуждающей мѣщанина этого города, Семена Гуляка, къ штрафу въ пользу церкви за то, что онъ требовалъ отъ своего зятя, магистратскаго писаря Бляцкаго, разлуки съ женою, вслѣдствіе дурного съ нею обращенія. 1711. Генваря 9.

Anno 1711, dnia 9 Januaryi.

Przed nami: Hrehorym Berzeckim, Filipem Lebedynktem, Jackiem Potapowiczem, burmistrzami, Maximem Paszkowiczem, Pawłem Sylczykiem, ł. ł. p., stanawszy pan Alexander Bielacki, pisarz miejski, skarżył się i protestował się na Semenа Hulika, teścia swego, iż on, pomieniony Hulik, córki swój, a żony jego, nie chciał mu wydać, dla tego, zem ją pobit—bo jako mąż żonę; chcąc czynić rozłukę z nimi. Pozwany zaś, Hulik, z żoną swą odpowiada: iż łaskawi panowie, iż jak począł pisarz żonę bić, dano nam znać, my tedy przybiegłszy, około chaty chodząc, nie śmieliśmy wnieść do niego, gdzie tedy poszedłszy do Іwana Merczuka, prosiliśmy Hulany Merczukowój i Opraski Bakuniaszki z sobą. Gdzie tedy, stanawszy świadek, Olexa Kleszczyk, pod sumieniem zeznał: iż łaskawi panowie! przy-szedłszy do mnie do domu Semen Hulik, prosił mnie do siebie, gdzie tedy przy mnie prosił i mówił Semen Hulik na pisarza: »daj mi rękę i kartę, żeby moja córka wolną była i żebyś od méj córki, gdzie chciał, poszedł«. Na co pisarz tylko rękę dawał, ale w ten czas pijany był, com słyszał, tom zeznał. My tedy, urząd niniejszy, przychylając się do samój słuszności i wyrozumiawszy obudwoch i świadka pomienionego, nakazujemy tym dekretem naszym: aby pomieniony Hulik z żoną swą, wziąwszy córkę swą z dziecięciem, w dom pisarza odprowadził: za tę zaś winę, gdzie wykonywał Semen Hulik przy świadku pomienionemu, aby mu dał rękę na rozłukę pisarz, nie mając tego w mocy, aby miał rozłączyć, żeby na cerkiew dał trzy funty wosku pomieniony Hulik za tę winę, a waszeć, panie pisarzul powinien się wstrzymywać od téj zapalczywości, żebyś tak nie kaleczył żony, po ludzku skarać, jak za co będzie, pod zakładem dziesiątka kop winy na zamek a dziesiątka kop winy urzędowi, ratione tego, żeby obiedwie strony nie powstawali na siebie. Którym dekretem strona pozwana, Semen Hulik, nie kontentując się, do zwierzchności zamkowej appelowала.

*Книга магистрата города Выжвы, годъ 1710—1725, № 1294.
Листъ 27 на оборотъ.*

XCIV.

Приговоръ Каменецкаго магистрата, присуждающей нѣкоего Гаврышка къ штрафу, и, въ случаѣ неуплаты его, къ тюремному заключенію за то, что онъ, проживши долгое время въ городѣ, не приобрѣлъ ни собственности, ни званія мѣщанина и притомъ, частыми перемѣнами костюма и роскошью онаго, позорить мѣщанъ въ глазахъ постороннихъ людей. 1711. Апрѣля 29.

Feria quarta post Dominicam jubilate, anno 1711.

Teodor Kopystyński, aktor, instigator całego miasta. Nawryzsko, pozwany.

Aktor proponuje y uskarża: 1 iż pozwany tak dawno w Kamięcu, a mieyskiego niema. 2: iż na wzgarde całego miasta na ieden dzień po trzy razy się przebiera, co iest miastu całemu káfuzją, iż ich mość panowie officerowie z tego się narągają y nas, ubogich ludzi, przed wielmożnym jego mościem panem generałem udają, iż tak są bogaci, gdy w takie suknie bogate się po trzy razy na dzień przebierają. Co upraszam sądu W. M. P. o św. sprawiedliwość, (a possessiey nie maiać).

Pozwany odpowiada: iż po drogach zawsze bywaiąc nie miałem czasu, a to nie iest, abym się przebierał po trzy razy na dzień; o possessią nie starałem się tak długo, bo czekałem aż mi się trafi tanio.

Sąd niniejszy, kamieniecki, woytowski, wyrozumiawszy z propositiey stron oboch; a ponieważ pozwany, nie maiać mieyskiego, y nie starał się o to, ani o possessią; do tego, na zgarde całego miasta y na káfuzją, iż nie tylko od całego woiewodztwa Podolskiego, ale y od ich mość panów officerów maiać ubodzy ludzie uciemieżenie y káfuzją z przyczyny, że strojąc się bogato y nienależycie, przez co miasto od ludzi różnych wymówkę maiać y nagane; przeto ma dać grzywien 50 nieopustnych do lunariey mieyskiej, na reparatią kordygardy dodać y trzech. Inquantum by nie miał zadosyć uczynić dekretowi, ma więzienie zasieść y nie wynieść, aż zadosyć uczyni y odtąd nie ma się tak bogato stroić. B. P. V.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 888 на оборотъ.

XCV.

Утверждение Каменецкимъ магистратомъ цеховъ металлическихъ издѣлій мастеровъ, заключающее въ себѣ исчисленіе правъ и обязанностей цеховыхъ членовъ и правила цеховаго устройства. 1712.

W imie Pańskie Amen.

Ku wiekuiстей pamięci, gdyż ludzkiego narodu sprawy, gdzieby nie były, umocnione świadectwem iakiem słownym, albo świadectwem listownym, za czasem prędko upływaią y z pamięci ludzkiej wychodzą, a dla tego n.y: Stanisław Światowicz, na ten czas burmistrz, y Mikołay Pawlicz, woyt na ten czas zostaiący, spolnie z inszemi collegami swemi, raycy Kamieńca Podolskiego: P. Michałem Węgrzynowiczem, P. Bazilem Fostykiem, P. Janem Oputczenkiem, P. Fedorem Brodakiewiczem, wszem w obec y każdemu z osobna, wszelkiego stanu y godności ludziom, osobliwie komuby to wiedzieć należało y do wiadomości przyszło, iako teraznieyszym, tak y na potym będącym ludziom, listem tym do wiadomości przywodziemy: isz, przszedszy osobiście przed zupełną rezydencyą naszą radziecką, na ratusz prawa maydeburskiego, miasta J. K. mości Kamieńca-Podolskiego sławetny Kazimierz Radwankiewicz, złotnik, y Karol Peryn y Jan Marlin, konwisarze, imieniem magistrów konsztów: złotnickiego, konwisarskiego, kotlarskiego, haftarskiego, ludwisarskiego, mosiążnego, blachowskiego, guślagerskiego (sic) mieszczanie nasi kamienieccy, affektując y o to usilnie prosząc, abyśmy onych takowe artykuły, a naprzod ku czci y chwale Panu Bogu Wszechmogącemu, potym kościołowi świętemu, tudziesz y miastu temu pogranicznemu ku ozdobie y dobremu porządkowi pomienionych konsztów y ugrontowaniu dobrej sławie, władzą naszą radziecką potwierdzili, y umocnili, y dostatecznie pod pieczęcią mieyską postanowili; które artykuły są takowe: naprzód, aby rzemiosła złotnickiego, iako to w srebrze, złocie, wadze y próbie nie czynili fałszu, ale w swey robocie każdy aby słusznie y należycie wykonywali, konwisarze zaś w konscie swym, aby podług proby należytey, iako to: pierwsza próba dziesiąta, a druga proba ośma, stosując się do prob lwowskich, waga aby nie była fałszywa. Także kotlarze, haftarze y insze konszty zwysz opisane, mają się sprawować według należytości konsztów swoich. W tychże postanowionych konsztach wszystkich, gdyby miał z iakiego kolwiek konszta magister zostawać, tedy powinien ukazać list urodzenia swego, tudziesz y wyzwolenia, gdzie się wyzwalał, w którym mieście, aby tylko nie na partykularzu był wyzwolony i

który otrzymał, cum praeiudicio miasta, ad mallam informationem, na łanów sześć gruntów mieyskich jegomości pan Holsbrynk, generał poczty jego królewskiej mości.

4. O uwolnienie wyderkałów ieszcze od lat dziesięciu, ponieważ przez przeszłe dziesięć lat y roku wolnego do spokojnego zarobku y budowania się, dla różnych przeszkód woiennych mieszczanie nie mogli się budować, osobliwie aby puste grunta, pozostałe po Turkach, wiecznemi byli czasy uwolnione od wyderkałów, według bulli oycy świętego, Pii quinti.

5. Jarmarki, aby iuxta usitatam praxim na dzień narodzenia Najświętszey Panny per novam constitutionem preficiantur.

6. Aby mieszczanie nie byli pociągani do żadnych sądów szlacheckich, quocunque titulo nazwanych, etiam fiskalnych, na co są przywilegije, constytucye, decreta zadworne, o żadną rzecz naymnieyszą, nic nie excypując, bo sub titulo violatae securitatis, etiam causas, do sądu miasta należących, sądzą ich mość, a pro executione do miasta odsyłaia.

7. O wolny wrąg w lasach jego królewskiej mości, do starostwa Kamienieckiego należących, aby mieszczanom wolno było na wszelką potrzebę budynków y opału bez żadnych zaborów iezdzić y posyłać do lasu.

8. Aby składy wszelkich towarów cudzoziemskich, według dawnego zwyczaiu y constytucijey, daley nad Kamieniec przez cudzoziemców nie byli zaprowadzone; ale żeby, nie sprzedane towary w Kamięcu przez nayszych ludzi, w Polske byli wprowadzone y przedane.

9. A ponieważ od wielu ich mościów zachodzą miastu temu krzywdy, których by tu opisać wiele, więc, dla łatwiejszego uspokojenia y osiadłości lepszey miasta tego, powinni będą ich mość pomienieni panowie ablegaci starać się u najjaśnieyszego króla jego mości y całej rzeczypospolitey, aby przez konstytucią naznaczeni byli ich mość panowie kommissarze na weydrzenie krzywd wszelkich, dzieiających się w prawach, miastu temu nadanych

Co wszystko ich mościom pilnie się zaleca y do naylepszey dyspozycyey oddaie. Na co się, dla lepszey pewności y wagi, wszystkie jurysdykcye rękami własnymi podpisuia. Stanisław Swiatowicz B. M. K. P. mp. Zachariasz Hryckiewicz, W. O. Kam. Michał Węgrzynowicz, R. M. K. P. Базили Фостикъ. Jan Oputczenko, R. M. K. P. Grzegorz Axentowicz, R. O. K. mp. Jan Krzysztofowicz, R. O. Kamieniecki mp. Awgustyn Pirzadowicz mp. Stefan Jan Melkonewicz mp.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4442, годъ 1712—1719. Листъ 4.

XCVII.

Приговоръ, постановленный магистратомъ города Выжвы по дѣлу, возникшему между членами «парубоцкаго братства». Братчики жаловались на одного изъ среды своей—Юска Пospолитака, о томъ, что онъ, получивъ отказъ отъ дѣвицы, не хотѣлъ уюлотить братчикамъ, установленнаго обычаемъ, выкупа на братскую свѣчу; когда-же братчики въ наказаніе, слѣдуя обычаю, бросили его въ воду, то онъ нанесъ нѣкоторымъ изъ нихъ побой, а другихъ обругалъ. Магистратъ постановилъ взыскать съ обвиненнаго штрафъ въ пользу церкви и предписалъ тяжущимся взаимно извиниться другъ передъ другомъ въ нанесенныхъ оскорбленіяхъ. 1712. Мая 8.

Anno 1712, Maja 8 dnia.

Przed nami: Jackiem Potapowiczem, lantwojtem, Hrehorym Zdaniewiczem, Kirykiem Wierem, Maxymem Paszkowiczem—burmistrzami, Stephanem Audijewiczem, Fedorem Serbinowiczem—ławnikami, stanąwszy Kyrъ Jewczuk, Jacko Radkiewicz i drudzy mołodcy, uskarżali się na Juška Pospolitaka, także mołodca, który będąc młodzieńcem, posyławszy się do pewnej panny w zaloty, nie wziął jęj, tedy mołodcy, według zwyczaju dawnego, gdy się nie chciał do puszki młodzieckiej na świecę cerkiewną dać, zkompali go, a on, nim jeszcze zkompali, trzech młodzieńców pobił, a drugich znieważył: szelmami i drugimi słowami nieuczciwemi sromocił. Zatem upraszali nas, urzędu, o sprawiedliwość sądu. Na dowód jeszcze wałek, u tegoż Juška z za cholewy wyrwali, którego był nagotował bić młodzieńców.

Żałoba Juška Pospolitaka na mołodców w ten sposób: Iż oni, panowie młodzieńcy, podczas dnia Świętego Jerzego, jak wyszliśmy z cerkwi, trafiło się nam z młodzieńcami zejść się, (więc, zem) do panny posyłał upominali się powinności wykupienia, tedy ia kwartę gorzałki kupiłem, a zatem poczęli się u mnie jeszcze na świce, że nie chodził z nami na świce zbierać, i za to mnie w wodę wrzucili, i za mną czapkę także rzucili, za co musiałem ich znieważać, za co upraszam panów o sprawiedliwość świętą. Wzajemnie ciż młodzieńcy, według pierwszej żałoby, upraszali nas urzędu: «ponieważ nas znieważa i powinności młodzieńczej czynić nie chce, upraszali, aby już ten młodzieniec, według dawnego zwyczaju, z nami nie przestawał, ani też w zalotach między nami nie przestawał».

Świadek od Juška Pospolitaka, stanąwszy Szymko Jakubowski, w te słowa wyznał: Że, moi łaskawi panowie! wiem dobrze, że młodzieńców za zaloty pogodził, a potem za inszą rzecz młodziecką, jak go porwali z komory, to go stursami prowadzili i w wodę wrzucili. Drugi świadek, przysiężny nasz, Fedor Kaleniczek, z urzędu od nas posłany do szynkarza, jak się tam co działo, aż jak go prowadzić zaczęli, wpadłszy do komory, rzeczy swoje pokładł, a wałek za cholawę zachował dla obrony. W której sprawie my, urząd, wysłuchawszy obudwóch stron i świadków, a bardziej zchylając się do samej słuszności, ponieważ młodzieńcy, lubo według zwyczaju swego dawnego, za powinność, za nieposłuszeństwo młodzieńskie, z odzieżą wrzucili, pomienionego Juška przeprosić i wykład prawny wrócić, a Juško wzajemnie, za swój występek, że według świadków i swego przyznania się, że wałek za cholewą (miał) bić młodzieńców, nie czyniwszy powinności do należytości młodzieńskiej, i ich szarpał, powinien młodzieńców za to przeprosić; a że młodzieńców dwóch uderzył, tedy my urząd, uważając że za cerkiewną młodzieńską rzecz pobił, za to nakazujemy tym dekretem naszym, aby winy na cerkiew Bożą funt wosku dał Tym dekretem nie kontentując się, apelowali się młodzieńcy.

Tegoż dnia stanąwszy młodzieńcy z Juškiem Pospolitakiem, zgodę czynili po approbacji urzędowego dekretu przez zwierzchność zamkową i takową, że ma dać Juško wykładu złotych 3 i funt wosku. Za rewokację powinien przeprosić.

Книга магистрата города Выжвы, 1710—1725, № 1294. Листъ 72 на оборотъ—73 на оборотъ.

ХСVIII.

Жалоба сврея Литмана Шлёмовича на новогролскаго стольника, Ивана-Якова Погрошевскаго, о томъ, что онъ насиліемъ и арестомъ жены принудилъ зятя истца, Симопа Вольфовича, занять должность рабина въ городѣ Сатановѣ, а потомъ, взявши деньги съ другого еврея, предоставилъ послѣдному должность рабина, а Вольфовича удалилъ безъ повода. 1712. Іюня 8.

Roku tysięcy siedmset dwunastego, miesiąca Junii dnia osmego.

Przed urzędem i aktami niniejszymi, grodzkimi, krzemienieckimi i przedemną, Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter niewierny Litman Szlomowicz, żyd, i obywatel, i arędarz miasta Załoziec, dóbr jasnie oświeconych xiążąt ichmościów Wisznio-wieckich, swoim i niewiernej Chali, córki swojej własnej, i Szymona Wolfowicza, rabina Smotrzyckiego, zięcia swego, imieniem, naprzeciwno wielmożnemu imé panu Janowi Jakóbowi z wielkiego Pogroszowa Pogroszewskiemu, stolnikowi Nowogrodzkiemu, kommisarzowi dóbr jasnie oświeconego jegomości pana kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, soleniter świadczył i manifestował się, w ten niżej opisany sposób i o to: Iz, gdy niewierny Szymon Wolfowicz, zięć niniejszego comparenta, za przywilejem, sobie danym od jasnie oświeconego dziedzica dóbr miasta Satanowa, rabinem kahału satanowskiego in antecessum przez lat dziesięć w tymże mieście Satanowie zostawał i tam, in offitio suo będąc, sprawy, do urzędu swego należące, przez też lat dziesięć w kahale tamecznym żydowskim odprawował; i interea niewierny Moszko Abramowicz, drugi rabin, usiłując zięcia comparentis z rabinowstwa Satanowskiego rugować, u tegoż jasnie oświeconego imci pana kasztelana krakowskiego przywilej na benefitium rabinowstwa Satanowskiego otrzymał, tedy zięć comparentis, nie przecząc woli pańskiej, z miasta Satanowa ustąpiwszy, do miasta Smotrzyczy na tenże urząd rabinowstwa przeniósł się, i tam, na tym urzędzie przez rok cały zostając, commorabatur, tandem wysz rzeczony wielmożny imé pan Pogroszewski, stolnik nowogrodzki, zostawszy kommisarzem do włości Satanowskiej od jasnie oświeconego imci pana kasztelana krakowskiego, nie daleko mieszkając od miasteczka Smotrzyczy, do tegoż miasteczka przyjechał, zięcia comparentis do stancyej swojej wokował i, aby się na rabinostwo do Satanowa wrócił, onemu perswadował; który persuasus od jegomości obżałowanego, gdy się (nie) naradziwszy z niniejszym comparentem, jako ojcem żony swojej, powrócić do Satanowa przyobiecał, a potym, za naradzeniem się z comparentem, (który mu nie życzył wracać się do Satanowa), list swój do jegomości obżałowanego, dziękując za tę promocyę, odpisał; tedy jegomość pan Pogroszewski, stolnik Nowogrodzki, ductus ira przeciwko zięciowi comparentis, a goniąc na ruinę onego i niniejszego comparenta, mimo wolą i wiadomość jasnie oświeconego jegomości pana kasztelana krakowskiego, pana i pryncypała swego, rajtaryą z miasta Satanowa do miasteczka Smotrzyczy posłał, zięcia comparentis, rabina tamecznego, albo żonę jego, córkę comparentis, do siebie przyprowadzić kazał; która rajtarya, ex mandato obżałowanego przyjechawszy do miasta Smotrzyczy, i nie zastawszy samego ra-

bina, zięcia comparentis, violenter (żonę) z sobą wzięli i do miasta Satanowa, do obżałowanego, zaprowadzili; a tak obżałowany wprzód ją pod areszt żydom tamecznym dał. O czym gdy się dowiedział niniejszy comparens, jako ojciec o córce swojej, pojechał do Satanowa i o takiej oprsessy onej pytał się, gdzie jegomość obżałowany, żadnej tego nie dając ratiej, tak niniejszego comparenta, jak i córkę onego, z pod aresztu wziowszy od żydów tamecznych, w turmę wrzucić złodziejską kazał i na nogi comparentowi dyby włożył injunxit, w których dybach i więzieniu dotąd comparenta trzymał, dokąd za siebie poręki nie stawił, et eo usque nie wypuścił z pod poręki, aż dokąd mu comparens niniejszy summy swojej własnej twar-dą monetą, sześćnastuset złotych polskich, a zięć jego pułtoraset złotych polskich nie zapłacił. Tandem przerzeczonego zięcia comparentis na rabiń-stwie obżałowany osadził i onemu na to przywilej swój, de actu ejus w zamku Satanowskim, die prima Januarii, anno millesimo septingentesimo undecimo, z podpisem ręki swojej własnej, dał; quibus stantibus niewiery Moszko Abrahamowicz, rabin, ten który się na rabiństwo po ustąpieniu zięcia comparentis promował, snać podawszy temuż obżałowanemu pewną quotę, zaraz na rabiństwo we trzy niedziele nastąpił; a zięć comparentis ex hoc beneficio ustąpić musiał; żona jednak jego in detentione obżałowa-nego w mieście Satanowie przez pułtora lat pod aresztem u krewnych swo-ich zostawać musiała, którą przez ten czas z dziećmi niniejszy comparens non modico sumptu sustentować musiał i przez to do szkód na pułtora ty-siąca złotych polskich przyprowadzony jest; a, obawiając się większej nad córką swoją pomsty, niniejszy comparens dotąd się nie protestował, którą to córkę swoją, jako prędko także comparens z dziećmi z miasta Sata-nowa eliberował, tak zaraz naprzeciwko imci panu Pogroszewskiemu, stolnikowi Nowogródzkiemu, ratione omnium praemissorum, iterum atque iterum protestatur; której protestacyi salvam sobie i dzieciom swoim augendi vel minuendi, jeśli tego potrzeba prawna będzie pokazywała, etiam per citationes zachowawszy, prosił comparens praesentem actis connotari--co i otrzymał.

Книга гродская, Кременецкая, поточная, № 1621, годъ 1712. Листъ 596.

XCIX.

Определение количества судебных пошлинъ въ пользу членовъ магистрата. установленное въ городѣ Дубнѣ на основанія съ издавна существовавшего обычая. 1713. Февраля 9.

Porządek dochodów urzędu miejskiego dubieńskiego, z dawności uchwalony, w roku terażniejszym, 1713 dnia, 9 Februaryi. opisany, dla dalszej pamięci.

Od załoby, to jest od pozwu, jegomości panu wójtowi—co kto położy; z téj accidenty zaraz pisarzowi od pozwu pisania—groszy 6, który ma termin zapisować, albo na poniedziałek, albo na środę, czyli na piątek, według zezwolenia jegomości pana wójta i affektacyi uskarżającego się, i wszystkie sprawy, tak znaczne, jako i nieznaczne do jednéj kadencyi odkładać się powinny, w którą, za daniem znać burmistrzom przez sługę miejskiego, przy obecności wszystkich sprawy agitować się mają.

Od odniesienia pozwu słuździe miejskiemu uskarżający się ma dać groszy trzy.

Od dochodów z sądu jegomości panu wójtowi część trzecia—dwie części na burmistrzów i pisarza, jednak większa częśćka z tych dwóch pisarzowi ma być na ten czas, kiedy dekret pisze, (a to ztąd, że więciej pracuje jak porządek w saxonie ma w sobie). Jeżeli zaś dekret ustny w małej sprawie, tedy równą częśćką z burmistrzami kontentować się ma. W inkwizycyi, od każdego świadka—półósma grosza sądowi, półósma grosza pisarzowi i ekstrakt dekretu do pisarza. Dochód od otworzenia xiąg ku zeznaniu—należy złoty jeden; od przyjęcia do xiąg, od wpisu i wypisu według proporcyi rzeczy przedajnej i kwoty, za nie wziętej, co można być. Z tego dochodu od zeznania, jedna część jegomości panu wójtowi, pisarzowi od wpisu i wypisu, takż burmistrzom po półósma grosza od podpisu. Panu lantwójtowi od pieczęci, u którego być zawsze powinna, i od podpisu jego groszy 15. Atestacyje i za nie dochód presse do jegomości pana wójta i pisarza należy; od pieczęci panu lantwójtowi taż sama kwota groszy 15.

Книга магистрата города Дубна, годъ 1712—1731, № 1340. Листъ 20 на оборотъ.

Почговоръ, постановленный Каменецкимъ магистратомъ, присуждающій цехмистровъ къ штрафу и тюремному заключенію за допущеніе ими въ цехи людей, не принадлежащихъ къ числу Каменецкихъ мѣщанъ, и предписывающій удалить ихъ немедленно изъ цеховъ, подъ опасеніемъ двойного наказанія 1713. Марта 13.

Feria secunda post dominicam Reminiscere proxima, anno 1713.

Instigator Jacobus Dadarmowicz contra contubernia Camenecensia.

Proposuit instigator iudicii praesentis in et contra contubernia eiusdem civitatis Camenecensis: Isz sobie sławetne cechy, przeciwko prawu postępując, in postpositionem praw, nadanych od najjaśniejszych królów, sobie przyjmując do cechu mieyskiego nie przeprowadzwszy, co czynią in praeiudicium magistratus et contemptum panowie cechmistrze, pozwalając magistrować, mieyską nie mającym.

Sąd niniejszy, burmistrzowski, radziecki, kamieniecki, wysłuchawszy propozycją i strony, jako to: pana instigatora, aktorowey; tudziesz y pozwanym, panów cechmistrzów wszystkich konsztów; a poniewarz panowie cechmistrzów wszystkich konsztów; a poniewarz panowie cechmistrze, z których powinien bydz porządek y zachowanie całości prawa; a pomienieni panowie cechmistrze, nie według całości praw y porządku sprawowali się, iż mając tak wiele razy przy elekcyi całego magistratu napomnienia, ażeby braci konsztów swoich żadnym sposobem do cechów nie przyjmowali, i ani onym wolności cechowey nymowali puty, puki każdy, pierwey pokazawszy list legitimi ortus, do tego ażeby przysiąg miastu; a poniewarz cisz pomienieni panowie cechmistrze przeciwko napomnieniu całego magistratu tudziesz y porządku postąpili sobie, dla tego onych winnych uznaie i za takowey występki na każdego konsztu cechmistrza, jeżeli jednego przyjeli do cechu, zakłada się grzywna jedna nieopusnych y więzienie trzydniowe y tak każdego konsztu panowie cechmistrze, jak wiele braci poprzymowali do cechu, tak wiele razy po trzy grzywny y trzy dni więzienia, które więzienie powinni będą zasieść w przyszłą srodę sub paena contraventionis V. P. P., nihilominus nakazuiemy panom cechmistrzom, którzy nie mają mieyskiego, aby złożony był z rzemiosła; których podali registrem; inquan-

tumby panowie cechmistrze nie mieli tego przestrzegać, a nie oznajmić, in duplo panowie cechmistrze karani będą.

Книга Кимецъ-Подольскаго магистрата. № 4442, годъ 1712—1719. Листъ 83.

CI.

Универсалъ короля Августа II, которымъ онъ предписываетъ евреямъ, живущимъ въ Подольскомъ воеводствѣ, подчиняться исключительно власти и суду Подольскаго воеводы, избрать изъ среди себя старшину и не обращаться въ судебныя мѣста сосѣднихъ воеводствъ 1713. Юня 1.

Feria tertia intra octavam festi sacratissimi corporis Christi Domini, anno 1713.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Antonius Laskowski, obtulit officio praesenti, et ad acticandum porrexit litteras universales, a serenissimo rege Poloniae, Augusto secundo, judeis, in palatinatu Podoliae commanentibus, datas, introcontentas, quarum tenor sequitur talis: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielki xiążę litewski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski i czerniechowski, dziedziczny książe saski y elektor etc. Wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedziéć należy, do wiadomości podajemy, iż, kiedy wojewódstwo Podolskie, za nastąpieniem z łaski boskiej pokoju y warowanem od pogranicza swego ubezpieczeniem, reflouescere poczyna i każda w nim iurisdictionia ad sua (które inter arma siluerant) redit jura, oraz i wielmożny Stefan Humiecki, wojewoda podolski, tę, która mu nad żydami, w wojewodstwie Podolskiem mieszkającami, według praw koronnych competit, tempore belli opuszczoną, władzę i iurisdictionią swoją reassumere et extendere chce, tedy wszystkich żydów, w tymże wojewodstwie Podolskim będących, władzy jego wojewodzkiej restituumus y; żeby się extra palatinatum, osobliwie do żydów województwa Ruskiego, z którymi onych parificamus, tak in causis regiminis, jako y sądach, nie udawali, ale żeby intra suum palatinatum Podoliae, rabina swego, una cum iurisdictione, narodowi swemu debita, i szkolnych także innych, ad normam wojewodstwa Ruskiego, synagogi swój przeto z onych

obierali i mieli, podarki osobnie składali, Onym przykazujemy, z tym dokładem, aby, według constitucyi anni millesimi sexcentesimo trigesimo tertii, ciz żydzi województwa Podolskiego do żadnych sądów inszych pociągani nie byli in causis civilibus, tylko do wojewódzkich, y appellacje, coby centum florenos non excederet, od wielmożnego wojewody za dworem naszym nie chodziły. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia pierwszego miesiąca Czerwca, roku pańskiego MDCXXIII, panowania naszego XVI roku. Xiądz Andrzej Sokołowski, kanonik kijowski, jego królewskiej mości pieczęci wielkiej koronnéy sekretarz. Augustus rex. (Locus sigilli majoris cancellariae). Post, cujus universales ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem generosus offerens ad se recepit, et de recepto sibi que restituto officium praesens quietavit.

Книга городская, Каменец-Подольская, записочная и почечная, № 3963, годъ 1713. Листъ 292 на оборотъ.

CII.

Разпредѣленіе податей, платимыхъ мѣщанами города Дубна, составленное комиссарами, назначенными владѣльцемъ города, княземъ Александромъ-Домникомъ Любомирскимъ 1713. Іюня 17.

Copia dekretu wielmożnych jegomościów panów commissarzów miasta Dubna, danych w pretęsiach mieskich.

Stosując się do wyraźnej woli jaśnie oświeconego xięcia jegomości, starosty sandomirskiego, w miastach, widząc nierząd, że coequatii do podatku między sobą katolicy z żydami nie mają, i eo nomine commissiji naznaczonej. Przeto my, niżej na podpisie wyrażeni, kommissarze, zważywszy słusność, ponieważ z lustracyi między katolikami mniejsza się osiadłość pokazała, do trzeciej części podatku że należeć mają, uznawamy, do których się wszystkie jurisdikcyje przyłączać i w dworach szlacheckich mieszkających, alias universaliter nikogo nie excipując, powinny, ex rationibus, że, lubo na inszych jurisdicjach mieszkają, handle jednak różne w mieście prowadzą, drudzy rzemiosłem zarabiają, miejskie pola, łąki, siano-

zęci, sady trzymają, jako też i pasieki z lasów xięcia jegomości pożytkują, i wszystkich, qui quotquot sunt genera, pożytków participują. Parkania-
nie similiter rzemieśnicy do cechów swoich przyłożą się, ale tylko per me-
dium. Zaś ci, co rzemiosła nie robią, do jednego podymnego płacenia na-
leżeć powinni. I to caveatur, żeby rzemieśnicy, tak w mieście, jako i po
przedmieściach, żadnemi nie zasłaniali się protekcjami, nawet i zamkową,
ponieważ za robotę płacę biorą. A do tego, kiedy dla usługi zamkowej
Matwia Trasza, kowala, i Wasyla zięcia Philipowego, bednarza, daje się,
dla tego onych od wszelkich in genere podatków uwalnia się; softysi i pa-
chołcy, którzy na Sujmicach mieszkają, a zapłatę od gospodarzów swoich
biorą, ci powinni także do podatków należeć. Toż się ma rozumieć o ko-
zakach i o młynarzach. A jeśliby z jakiej jurisdiciji albo z dworów był
renitens i niechciał podatków do miasta, zarówno jeśli ma pole, sad,
ogród, łąki, pasieki na miejskim gruncie, te otaksowawszy, wolne miastu
pozwała się odebranie; kto by zaś nie miał pola i tych wszystkich attiner-
cyi, tedy takowego nie w domu mają mieszczanie grabić, ale na mieście
zabrać mu to, czym będzie handlował. Żeby zaś pospólstwo nie acclamo-
wało na urząd i tego się dokłada, niech urząd składkę na tysiąc uczyni
złoty, miasto, przedmieścia, cechy, jurisdicjie wszystkie niech od siebie
podadzą registra, siłe ludzi mogą mieć, similiter we dworach, spisawszy
mieszkańców. A tak z tych registrów, gdy uczynią dispartiment, siłe przy-
dzie dać na tysiąc złotych, snadniej każdy rozsądzi u siebie na przyszły
podatek, jaką ma dać kwotę, kiedy już będzie miał gotowy dispartiment.
Żydów zaś generałem wszystkich na części dwoch do podatkovania kładzie
się. Dzielnice do grobli, podług dawnych zwyczajów inwentarza podpisanego,
i wszystkich powinności, tak żydzi, jako i mieszczanie naprawiać, tudzież i
szarwarki powinni odprawować, co wszystkie strony, wszystko wypełnić
powinny, pod winą grzywien tysiąca na zamek i turny więzieniem mocą
dekretu naszego commissarskiego. Działo się w Dubnie, roku tysiąc siedm-
set trzynastego, miesiąca junii siedmnastego dnia. Felician Drzewiecki, sędzia
krzemieniecki, kommissarz m. pr. L. S. Według decyzji commissarzów, ap-
probuję ten dekret. Alexander-Dominik Lubomirski, m. pr. L. S. Theodor
Kownacki, podstoli M., ekonom i kommissarz jaśnie oświeconego xięcia L. S.

*Книга магистрата города Дубна, годъ 1712—1731, № 1340, листъ
28 на оборотъ*

obierali i mieli, podarki osobnie składali, ónym przykazujemy, z tym dokładem, aby, według constitucyi anni millesimi sexcentesimo trigesimo tertii, ciz żydzi województwa Podolskiego do żadnych sądów inszych pociągani nie byli in causis civilibus, tylko do wojewódzkich, y appellacje, coby centum florenos non excederet, od wielmożnego wojewody za dworem naszym nie chodziły. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia pierwszego miesiąca Czerwca, roku pańskiego MDCCXIII, panowania naszego XVI roku. Xiądz Andrzej Sokołowski, kanonik kijowski, jego królewskiej mości pieczęci wielkiej koronnéj sekretarz. Augustus rex. (Locus sigilli majoris cancellariae). Post cujus universales ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem generosus offerens ad se recepit, et de recepto sibi restituito officium praesens quietavit.

Книга городская, Кременец-Подольская, записная и поточная, № 3963, годъ 1713. Листъ 292 на оборотъ.

CII.

Разпредѣленіе податей, платимыхъ мѣщанами города Дубна, составленное комиссарями, назначенными владѣльцемъ города, княземъ Александромъ-Домникомъ Любомирскимъ 1713. Юня 17.

Copia dekretu wielmożnych jegomościów panów commissarzów miasta Dubna, danych w pretęsiach mieskich.

Stosując się do wyraźnej woli jaśnie oświeconego xięcia jegomości, starosty sandomirskiego, w miastach, widząc nierząd, że coequatii do podatowania między sobą katolicy z żydami nie mają i eo nomine commissiji naznaczonej. Przeto my, niżéj na podpisie wyrażeni, kommissarze, zważywszy słuszność, ponieważ z lustracyi między katolikami mniejsza się osiadłość pokazała, do trzeciej części podatku że należeć mają, uznawamy, do których się wszystkie jurisdikcje przyłączać i w dworach szlacheckich mieszkających, alias universaliter nikogo nie excipuiąc, powinny, ex rationibus, że, lubo na inszych jurisdicciach mieszkają, handle jednak różne w mieście prowadzą, drudzy rzemiosłem zarabiają, miejskie pola, łąki, siano,

zęci, sady trzymają, jako też i pasieki z lasów xięcia jegomości pożytkują i wszystkich, qui quotquot sunt genera, pożytków participują. Parkania nie similliter rzemieśnicy do cechów swoich przyłożą się, ale tylko per medium. Zaś ci, co rzemiosła nie robią, do jednego podymnego płacenia należeć powinni. I to caveatur, żeby rzemieśnicy, tak w mieście, jako i po przedmieściach, żadnemi nie zasłaniali się protekcjami, nawet i zamkową, ponieważ za robotę płać biorą. A do tego, kiedy dla usługi zamkowej Matwia Trasza, kowala, i Wasyla zięcia Philipowego, bednarza, daje się, dla tego onych od wszelkich in genere podatków uwalnia się; sołtysi i pacholcy, którzy na Sójmicach mieszkają, a zapłać od gospodarzów swoich biorą, ci powinni także do podatków należeć. Toż się ma rozumieć o kozakach i o młynarzach. A jeśliby z jakiej jurisdiciji albo z dworów był renitens i niechciał podatków do miasta, zarówno jeśli ma pole, sad, ogród, łąki, pasieki na miejskim gruncie, te otaksowawszy, wolne miastu pozwala się odebrać; kto by zaś nie miał pola i tych wszystkich attinerzy, tedy takowego nie w domu mają mieszczanie grabić, ale na mieście zabrać mu to, czym będzie handlował. Żeby zaś pospólstwo nie acclamowało na urząd i tego się dokłada, niech urząd składkę na tysiąc uczyni złotych, miasto, przedmieścia, cechy, jurisdicje wszystkie niech od siebie podadzą, rejestra, siłe ludzi mogą mieć, similliter we dworach, spisawszy mieszkańców. A tak z tych rejestrów, gdy uczynią dispartiment, siłe przyjdzie dać na tysiąc złotych, snadniej każdy rozsądzi u siebie na przysły podatek, jaką ma dać kwotę, kiedy już będzie miał gotowy dispartiment. Żydów zaś generałem wszystkich na części dwóch do podatkovania kładzie się. Dzielnice do grobli, podług dawnych zwyczajów inwentarza podpisanego, i wszystkich powinności, tak żydzi, jako i mieszczanie naprawiać, tudzież i szarwarki powinni odprawować, co wszystkie strony, wszystko wypełnić powinny, pod winą grzywnen tysiąca na zamek i turmy więzieniem mocą dekretu naszego commissarskiego. Działo się w Dubnie, roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca junii siedmnastego dnia. Felician Drzewiecki, sędzia krzemieniecki, kommisarz m. pr. L. S. Według decyzji commissarzów, aproubują ten dekret. Alexander-Dominik Lubomirski, m. pr. L. S. Theodor Kownacki, podstoli M., ekonom i kommissarz jaśnie oświeconego xięcia L. S.

Книга магистрата города Дубна, годъ 1712—1731, № 1340, листъ 28 на оборотѣ

СІІІ.

Приговоръ, постановленный Ковельскимъ магистратомъ, въ дѣлѣ, возникшемъ вслѣдствіе обвиненія громадою села Клевцака, крестьянки того-же села, Варвары Дучихи, въ дѣтубійствѣ. Магистратъ, расслѣдовавъ дѣло, присудилъ: обвиненную зарыть живую въ землю, прозавявъ се бревномъ; виновника же ся преступленія, крестьянина Андрея Морзюка, наказать плетью у позорнаго столба въ городѣ и вторично среди села Клевцака. 1713. Декабря 15.

Actum die 15 Decembris, anno 1713.

Przed nami: Theodorem Żykiewiczem, burmistrzem kwartalnym, Janem Wasilewiczem, Michałem Meleszkiewiczem, Józefem Andrzejewiczem, rajcami, Alexandrem Podhorskim, Theodorem Drobniczem, Maciejem Znojewskim, Theodorem Andrzejewiczem, ławnikami, i aktami miejskimi jego królewskiej mości Kowelskiemi, tudzież przy bytności starej rady, szlacheckich panów: Daniela Jackowicza i Ułasa Gniewskiego, burmistrzów starej rady.

Z rozkazania zwierzchności zamkowej przytoczyła się sprawa przed sąd urzędu naszego na instancją instygatora sądowego i uczciwych: Miska Nazarowicza, wójta, obywatela kleweckiego, Antypa Zynkowicza, Iwana Dyczyka, Mikity Szutyka, Iwana Dudyka, Sydora Dyczyka, mężów gromadnych, obywatelów kleweckich, którzy żałośną skargę mają na obżalowanych: Andrusia Morziuka, wójta przeszłego kleweckiego, i Warwarę Dmitrychę Dyczykową, którzy, zapomniawszy bojaźni Bożej i surowości prawa pospolitego, to jest Dmitrowa, na której białogłowy nasze dostrzegli, że jest brzemienią, między sobą to mówiły, która obżalowana, słysząc to, że u jej badają się o tem, która słysząc to, na tych chwaliła się pozwami i różnemi przechwałkami; potem wprędce tego pozbyła, co tedy postrzegli, dano znać do zwierzchności zamkowej. Białogłowy stare, znajdujące się na tem, Milanowieckie, poznali po niej, że była brzemienią, tego pozrali po niej, potem, jako ją wzięto do więzienia, przyznała się sama do tego uczynku. Obżalowany Andrus Morziuk takową obronę wnosil: lubo nie zaraz, jednak przyznał się: zem, jadąc z Milanowicz, wstąpiłem do niej, pytając się żołnierza, który u niej stał, ale odpowiedziała, że go teraz nie masz; i, wzięwszy podwikę podpiła (poczęła) mówić już wzmrokiem: -dobrze by tu we dwojgu spać; i do tego mię przywiodła, zem z nią zgrzeszył, bom był pod-

piły, ale tylko natenczas, a potem więcej nigdy tego nie czyniłem, ani radę jej do stracenia dziecięcia dawałem. Także obżałowana Warwara, która examinowana była, przyznała: że ja z kim inszym tego grzechu nie czyniła, tylko z obżałowanym Andrusiem, który, jadąc z Milanowicz, będąc wójtem, do tego mię grzechu przywiódł, którego prosiłam: »bóy się Boga, ty masz żonę, a ja synów dorosłych!« A on na to odpowiedział: »nie uważaj na to«; ale więcej od tego razu między sobą nie mieliśmy grzechu, lubo mnie namawiał często i tak, postyszawszy się, że blizki czas ku porodzeniu, chcąc żebym pozbyła nie tylko dziecięcia, ale i zdrowia swego, nie czyniąc zniewagi krewnym swoim i dzieciom, gdzie, co ciężkiego było, tom dźwigała, czy kamienie, czy co tylko postrzegłam; i dla tego dziecię niedocześnie porodziłam, którego głos słyszałam, tylko dla wstydu wielkiego dziecięciu ratunku żadnego nie dałam i, nikomu nie ogłaszając, porozumiewałam, że drugi będzie, tegom nie doglądała i, poszedłszy z komory do izby, mało co bawiąc, z ogniem przyszłam, ale już dziecię nieżywe zastałam, i w komorze za drzwiami położyłam, i krobką nakryłam; a trzeciego dnia na rozstanie odniosłam i w gliniszczach zakopałam. Sąd tedy, powtórnie przyzwawszy, pytał się, examinując obżałowanego i potrzecie, który słowo w słowo przyznał toż wszystko, także i obżałowana de verbo ad verbum przyznała, tak jak i pierwiej. Sąd, obojjej strony wysłuchawszy, strony obżałowanych controwersyi, przychylając się do samiej słuszności i prawa pospolitego, tudzież referując się do prawa majdeburskiego, w porządku opisanego na liście 227, gdzie pisze: »cudzołóbstwo iże występek jest bardzo szkodliwy, złączenie małżeńskie targający, nad które żadne inne złączenie nie jest Panu Bogu wdzięczniejsze, ani ku zjednaniu przyjacielstwa żadnej drogi nie masz snadniejszej, jako małżeństwo święte, które pożytki ponieważ się przez cudzołóbstwo porą, a wiele złego z cudzołóbstwa płynie, przeto Pan-Bóg w starym zakonie cudzołózniki i cudzołóznice śmiercią karać rozkazał, a u Ezechiela proroka straszliwe karanie a cudzołózników i cudzołóznice jest naznaczone mieczem i kamienowaniem etc.«; także w tymże porządku, w artikle 80, gdzie pisze: »Białogłowa jeśli by która płód swój, a członki na nim były rozeznane, straciła, ta żywą ma być zakopana a palem przebita. Wszakóż przestrzegając tego, żeby druga za srogością takowego karania w desperacją nie przyszła, ma być utopiona; także aby taka białogłowa pierwiej, nim by ją utopiono, ma w ogniu rozpalonemi kleszczami być targana, według nauki ludzi, w prawie bieglých. »Nakazujemy tym dekretem naszym, ponieważ obżałowany Andrus, mając szlubną żonę, z obżałowaną Warwarą

wazył się cudzołóstwo popełnić, tedy, respektując, że tylko za jednym razem uczynku popełnionego, wziął u pręgi postronkami plag półtorasta, a pośrodku wsi Kłewiecka postronków półtorasta; po otrzymaniu téj kary, powinien gromadę przeprosić. Obżalowana Warwara, ponieważ przyznała się do tego uczynku, i wazyła się różne ciężary nosić dla swego nieżycia i dziecie, ktorego przez to pozbyła i potajemnie nieżywe zakopała, ma być żywą zakopana i palem przebita, mocą tego dekretu.

*Книга Ковельского магистрата, № 1455, годъ 1712 -- 1719.
Листъ 112.*

CIV.

Формула присяги, установленная Каменецкимъ магистратомъ для лицъ, принимаемыхъ въ число Каменецкихъ мѣщанъ. 1714. Мая 23.

Actum Cameneci in Podolia, feria quarta post festa solennia Sancti Pentecosten proxima, anno 1714.

Przysięga mieszczanina nowego.

Ja N., przysięgam Panu Bogu wszechmogącemu, iż chce być wierny y posłuszny radzie tego miasta, na ten czas y napotym będącey, we dnie y w nocy, tajemnic pospolitych, a naywięcey które są miastu pożyteczne, nikomu nie zjawiać, a kto by się przeciwil panom raycom y pospolitemu dobremu y sprawiedliwości, takiemu nie chce pomagać, ale go poniżyć; y tego nie tać, y to wszystko czynić y pełnić, ku pożytku co należy y rozmnożeniu miasta; a ieśliby kto co niesprawiedliwego oğradzie mówił, temu, według możności moiey, chce się sprzeciwić; a gdzie by się nie mógł sprzeciwić y obronić, tedy, oświadczywszy, obiecuię to im powiedzieć; tak mi Panie Boże pomagay.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4442, годъ 1712—1719; листъ 137 на оборотъ.

CV.

Протестъ отъ имени совѣта сорока мужей армянской Каменецкой общины противъ рѣшенія магистрата, по которому предположено было пригласить мѣщанина Августина Пирсардовича, бѣжавшаго изъ города во время опасности и проживавшаго въ другихъ городахъ, занять вновь оставленную имъ произвольно магистратскую должность. Совѣтъ сорока мужей требуетъ, чтобы къ Пирсардовичу были примѣнены всѣ тѣ условія, которыми должны были подчиняться лица, желающія поступить въ городскую общину. 1715. Генваря 28.

Feria secunda post festum Conversionis Sancti Pauli proxima, anno 1715.

Do urzędu y akt niniejszych, kamienieckich, lantwoytowskich venientes personaliter spectabiles ac honorati: Gregorius Axentowicz, Joannes Krzysztofowicz, Stephan Milkenowicz, sędziowie natiey ormieńskiej, którzy upraszali o przyjęcie do akt tychże lantwoytowskich wolney rady y uchwały publiczney ich mości sławetnych panów czterdziestu mężów z panem regentem y całej natiey pospulstwa; których afektatuey annuendo, ponieważ acta są nemini deneganda, przyjąć pozwoliliśmy takowe uchwałę y obradę, którey obrady tenor taki de verbo ad verbum: Szlachetny magistracie, a nasi wielce miłościwi panowie y dobrodzieiel My, zupełna sessya czterdziestu mężów, wespół z panem marszałkiem, alias p. regentem, natiey naszej, za decisią waszmościów dobrodzieystwa zebrawszy się, ratiōne iego mości p. Augustyna Pirsardowicza, że, iezeliby może, aby na swoim miejscu zostawał, więc, za iednostaynym kāsensem y uchwałą, takeśmy uradzili: ponieważ iego mość p. Augustyn raz z miasta resignował y dziękował prawu, troiakiе swoje przysięgi połamawszy: przysięgszy raz na mieyskie, na czterdziestu mężstwo y radziectwo y gdy nieprzyiaciel pod bok się podsuwał, a pan Augustyn, tego się zląkszy, nas wszystkich strwożywszy, z miasta wyjechał, nie mając iuż intenciey nazad powrócić, probował szczęścia we Lwowie, w Lublinie y wpraszal się do Stanisławowa na woytowstwo, a potym tu, nazad, znowu powrócił y spira się, aby znowu na swoim miejscu zostawał, to iest w radzie, co to nam by było z wielką inwidją, że nawet ich mość panowie szlachta gadała, że gdyby im źle było w Kamięcu, nazad by się nie wracali, więc, za iednostaynym głō-

sem, nie pozwalamy, tylko tak: niech de nowo jego mość pan Augustyn mieyską przymie, potym między czterdziestu mężami będzie, a potym na radzieństwo, jeżeli będzie wokowany; a co większa, referujemy się do prawa y do samych W. M. panów. Na co się podpisuie na tey uchwale naszej, imieniem kolegów moich, jako na ten czas będący marszałkiem, alias regentem czterdziestu mężów, podpisuie się: po ormieńsku — Jes Aswador, marszałek, to iest ja, Bohdan, marszałek na ten czas natiey ormiejskey.

Книга Каменець-Подольскаго магистрата, № 4442, годъ 1712—1719; листъ 282.

CVI.

Показанія каменецкихъ мѣщанъ старожиловъ о обязанностяхъ, установленныхъ обычаемъ, братчиковъ Святотроицкаго братства, принадлежащихъ къ сапожному цеху. 1715. Іюня 20.

Feria secunda ante festum Sancti Joannis Baptistae, anno 1715.

Zeznanie starodawnych ludzi, mieszczan dawnych, żyjących ieszcze, którzy mają lat ośmdziesiąt oba y trzeci.

Co na affectatią zacnie sławetnego pana Jana Oputczenka, raycy miasta Kamięca Podolskiego, na ten czas brata starszego bratstwa Świętej Trócy, będąc zapozwany, zeznał utściwy pan Wasyli Iwanowicz, mieszczanin kamieniecki, będąc zapozwany, iż przed laty, to jest przed tureczyzną, cycha sławetna szewska miała ten swoy zwyczaj, iż powinność czyniła do cerkwi Świętej Trócy: swice zawsze gdy mieli swoje przed obrazem Świętej Trócy; w zaduszne dni dwa razy w rok służbę Bożą mieli za swoich rodziców; na świętego Kozmy y Demiana służba bywała zaduszna y obiad sprawowali dla ubogich przed postem Bożego Narodzenia. Młodszy, to jest szewczykwowie rzemiosła tegoż, także mieli swice swoje, obraz swój mieli, któren ubrawszy, na processje chodzili co niedzieli, do jutrzni na wsenocnoie y służby Bożej ze świcami należycie stawali pod grzywnami, inquantumby nie byli na którą niedzielę albo w święto które; co zeznał.

2. Jacenty Hryhorowicz, także będąc zapozwany, zeznał słowo w słowo, jako y p. Wasyli Iwanowicz.

3. Brat rodzony tegoż Jacentego, Tymko Hryhorowicz, będąc zapozwany tegoż rzemiosła, wszystko zeznał tak jako y pirszy słowo w słowo, jako y pan Wasylj Iwanowicz. Które zeznanie swoje, podniosszy dwa palce, poprzysięgli wszyscy trzey.

Книга Каменець-Подольскаго магистрата, № 4437, годъ 1700—1713. Листъ 547 на оборотъ.

CVII.

Грамота короля Августа II оvrуцкому хорунжію, Антоію Трипольскому, разрѣшающая ему превратить въ городъ его имѣніе Раковщину, учреждающая въ немъ двѣ ярмарки и торги и жалующая его жителямъ права мѣщанъ. 1715. Августа 20.

Roku tysiąc siedmset dziewietnastego, miesiācā Apryla dwudziestego osmeo dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Ówrczu, przedemną, Łukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem lidzkim, namiesnikiem natenczas podwojewodztwa, vicesregentem grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego i xiegami grodzkimi, kijowskimi comparens personaliter urodzony imć pan Piotr Milkiewicz, sługa wielmożnego imć pana Antoniego Trypolskiego, chorążego owruckiego, starosty wyzgrodzkiego, sędziego generału województwa Kijowskiego, nomine tegoż pryncypała swojego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich, oryginał przywileju od najjaśniejszego krola jegomości, Augusta wtórego, wielmożnemu pryncypałowi offerentis, z podpisem ręki jego królewskiej mości, także z podpisem ręki sekretarskiej i z pieczęcią koronnā mniejszej kancellaryi przyciśnionā, na osadzenie wolne miasta Rakowszczyzny danego i konferowanego, racione introcontentorum per oblatam podał, in tenore verborum sequenti: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Infantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski, a dziedziczny xiąże Saski i elektor. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, że opowiadał przed nami urodzony Antoni z Trypola Trypolski, chorąży owrucki, iż on w gruncie swoim własnym,

w dobrach swoich dziedzicznych, nazwanych Rakowszczyzna, nad rzeką No-
 rynią, w województwie Kijowskim, a powiecie Owruckim leżących, mia-
 steczko sadzić i zamek, ku zasłonie państw naszych, założyć chce, i prosił
 nas, abyśmy mu, według wolności i prawa pospolitego, z łaski naszej, poz-
 wolili onemu miasteczku jarmarki i targi, karczmy wolne nadali; także
 poddanym jego, w tych dobrach, Rakowszczyźnie, teraz mieszkającym i
 którym wolno przychodzić i tam osiadać będą, wolność miejską nadali. A
 tak my, chcąc, aby się wszystkie Rzeczy-Pospolitej i pożytki poddanych
 naszych rozmnażali, zwłaszcza gdy to na przeszkodzie żadnej miastom i
 pożytkom naszym nie będzie; z łaski naszej Królewskiej, za przyczyną pa-
 nów rady, urzędników naszych, a na prośbę przerzeczonego Antoniego Try-
 polskiego, to uczynić pozwoliliśmy jemu, i tym listem naszym pozwalamy
 w pomienionych dobrach jego, Rakowszczyźnie, miasteczko; w którym
 miasteczku dwa jarmarki na każdy rok, to jest: jeden na świętego Jana
 Evangelistę, a drugi na świętego Pachomiego, według ruskiego kalendarza;
 a targi w każdy tydzień w niedziele. Wolność miejską poddanym jego,
 którzy w Rakowszczyźnie są i potym osiadać będą, nadajemy, jako w in-
 szych miastach mieszczanie mają. I już na jarmazki i targi wolno będzie
 do tego miasteczka wszystkim obywatelom państw naszych i cudzoziemskim
 kupcom ze wszelkimi zwykłymi towarami jeździć, płacąc jednak kupcy,
 tak na jarmarki i targi przyjeżdżające, iako też i mimo jadące, dokąd kol-
 wiek przejeżdżając przez grunt miasteczka tego Rakowszczyzny, myta jar-
 markowe, targowe, jako i po innych zwyczajem miastach. Którychto wszyst-
 kich wolności tenże urodzony Antoni Trypolski, żona, dzieci i potomki je-
 go, z poddanymi swymi, mieszczany Rakowskiemi, mają używać i wszelkie
 sobie we wszystkim rozmnażać pożytki, jako i inni obywatele wojewodstwa
 Kijowskiego w miastach używają, a to wiecznemi czasy, bez ubliżenia jed-
 nak prawa pospolitego, także i myt głównych i pożytków naszych i Rzeczy-
 Pospolitej. Na co, dla lepszej wiary, ręką własną podpisawszy, pieczęć ko-
 ronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, roku Pańskiego MDC
 CXV, miesiąca Augusta dnia XX, panowania naszego XIX roku. U tego
 przywileju podpis ręki jego królewskiej mości przy pieczęci przyciśnionej, z
 jednej strony temi słowy: Augustus rex, a na drugiej stronie pieczęci pod-
 pis ręki sekretarskiej temi słowy: Konsens na osadzenie miasta Rakowsz-
 czyzny, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżącej, urodzo-
 nemu Antoniemu Trypolskiemu, chorążemu owruckiemu dany. Franciszek
 Krotoński, jego królewskiej mości i pieczęci koronnej sekretarz mp.
 A na drugiej stronie tego przywileju napis temi słowy: Procancela-

riatu excellentissimi, illustrissimi et reverendissimi domini, Joannis Casimiri de Alten Bokum, episcopi Premisliensis, abbatis Czervenensis, procancellarii regni, sigillatum et extraditum. Któryże to przywilej, za podaniem i prośbą jegomości podawającego, a za moim, urzędowym przyjęciem, z początku aż do końca, jak się w sobie ma, jest w księgi wpisany.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, № 34, года 1719; листа 52 на оборотѣ.

CVIII.

Слѣдствие и приговоръ, постановленный на его основаніи Дубенскимъ магистратомъ, по поводу обвиненія двухъ женщинъ въ пріятіи іудейской вѣры. Магистратъ приговорилъ одну изъ подсудимыхъ, упорствовавшую въ іудействѣ, къ терзанію клещами и къ сожженію жавьемъ на кострѣ; другую, изъявившую желаніе возвратиться въ христіанство—къ обезглавленію. Кроме того евреи, замѣшанные въ дѣлѣ, приговорены къ тѣлесному наказанію у позорнаго столба; весь-же еврейскій Дубенскій кагалъ, за передачіе—къ штрафамъ въ пользу всѣхъ дубенскихъ церквей и монастырей, также въ пользу замка и суда. Сверхъ того запрещено впродъ евреямъ, подѣ опасеніемъ штрафа и тюремнаго заключенія, держать христіанскую прислугу. 1716. Марта 5.

Roku 1716, 5 marca.

Przed sądem i aktami majdebunii Dubieńskiéj agitowała się sprawa między instygatorem sądowym z jednéj, a niezbożnych oścześnieńców wiary chrześcijańskiéj z drugiéj strony, w tem i o to: Iż w mieście Dubnie jawiło się z inszych krajów wiarołomcy, alias oścześnieńcy wiary chrześcijańskiéj, którzy, mało się bawiwszy w mieście, że Pan Bóg onych wydał, aby za swoje bluźnierstwo odebrali koniec, którzy będąc połapani, do więzienia w zamku osadzeni są, a potem, za rozkazaniem zwierzchności zamkowej, od urzędu miéjskiego byli. pytani, skądby byli i jakim sposobem wiarg świętą chrześcijańską pogardzili i, odstąpiwszy od niéj, do żydowskiéj udali się wiary.

A tak stanąwszy jedną, na imie Maryna Dawidowa, wdowa Syrowajcowa, wyznała: »żem ja jest z Litwy, z miasta Witebska, córka jednego

witebskiego popa, Ochryma, a gdy mój ojciec umarł, matka moja, będąc wdową, wydała mnie zamąż za chrześcianina, Dawida Syrowajca, z którym żyłam lat 10, a gdy mąż mój umarł, umyśliłam, opuściwszy wiare chrześcijańską, a żydowską przyjąć wiare«. Pytana była: »kto cię na to namówił?« A ona rzekła: »nikt, ja sama od ojca mego, popa, słyszała, że ta wiara żydowska jest lepsza a niżeli chrześcijańska, a tak ja, to wzięwszy w umysł, zostałam teraz w żydowskiej wierze, już temu około pół roku, jakoby od kuczek żydowskich i, wzięwszy tę żydowską wiare na siebie, o czym nikt nie wiedział, swoim koniem wyjechałam z Witebska i jechałam około mil 50, a potem dawano mi już podwoły od żydów, od miasta do miasta, bom powiadała, że ja jest żydówka i tak, aż tu do Dubna mnie przywieziono i tyłkom noc przemocowała w Dubnie, zaraz mnie wzięto do więzienia«. Pytana była: »Jeżeli możesz się nawrócić na wiare świętą i chcesz być chrześcijanko znowu?« Odpowiedziała: »że nie chcę i gotowam ginąć w tej żydowskiej wierze dla żywego Boga, bo to lepsza wiara a niżeli wasza chześcijańska, bo wasza jest wiara fałszywa«. Co powtóre i po wiele razy twierdziła już przy cielesnej confessacie; gdyż onę po trzy razy pokładano, a bito, której dano plag 186, ała ona to wszystko jednako mówiła, jako szyrzej inquistia objaśnia. Drugą dziewczkę, na imie Marynę Wojciechównę, którą wzięto podczas téjże wesela (bo już była ślub wzięła iz żydem), tedy i téj pytano, z kądby była? Ona rzekła: »Jam jest rodem z miasta Mielca, tamem i służyła u pewnego żyda lat 3, a potem mnie do Leżajska namowiono od żydów, a tak w Leżajsku zostałam żydówką, z namowy żyda Pasternaka, i innych żydów, i żydówek, w wierze żydowskiej«. A gdy tę dziewczkę, Marynę, wzięto na cielesną confessatę, tedy, jak przed biciem, tak i po biciu wszystko jedno wyznawała, którą, przez razy trzy pokładając, dano różgami plag 66, na ostatek 40; mówiła: »że ja teraz brzydzę się tą wiare żydowską, bom jak wierzyła w Chrystusa ukrzyżowanego, tedy i teraz dla niego gotowam cierpieć i umierać«. Żydów zaś pięciu, których także do więzienia pobrano podczas tegoż wesela i niedopuszczono onym wesela kończyć i pobrano onych, tak nowożeńców, jako i przytomnych natenczas żydów, jako to: żyda jednego, gospodarza szpitalnego, u którego te wesele odprawowało się; drugiego żyda, który ślub dawał; trzeciego żyda, oblubieńca téj dziewczki ślubnego; czwartego żyda, który jechał z nią tak długo w drodze, a powiadał że nie wiedział, żeby to była ta dziewczka chrześcianką; piątego żyda, który pisał między nimi kartę, chory będąc, i nie wie komu pisał, jako inquistia objaśnia. Których żydów tych pięciu, pierwiej dobrowolnie, a potem przy

cielesnej kofessacie pytano, że każdego bito barbarami po trzy razy, pokładając, jednak nie inaczej wszystko, jedno wszyscy mówili: żeśmy nie wiedzieli żaden, ażeby ta dziewczka miała być chrześcianką, jako szerzej w inkwizycyi objaśniono.

Przeto sąd niniejszy, wysłuchawszy inkwizycyi przy cielesnej confesacie, a uważając taki exces popełniony, rzadko abo nigdy niesłychany, haniebny przeciwko Panu Bogu i wierze świętej, powszechniej, chrześciańskiej szkodliwy. Tedy, przychylając się do prawa pospolitego i artykułów prawnych, jako objaśnia w artikulie 79, w księgach cesarskich et speculum saxonicum libro primo, że każdy odszczepieniec ma być ogniem karany (speculum lib. 6.). Przeto i sąd niniejszy, zchylając się do tychże artykułów prawa, nakazuje niniejszym dekretem, aby, za tak haniebny uczynek w odstąpieniu wiary świętej chrześciańskiej, ta Maryna Dawidowa, wdowa, była żywą na stosie drew spalona; jednak, nim na stos ogniowy pójdzie, aby pierwiej kleszczami ciało jej było rwane razy 3 i na ogień rzucone, a potem i samę żywą na stos drew włożono i spalono onę.

Tę zaś dziewczkę, Marynę Wojciechownę, która, lubo znowu do wiary świętej chrześcijańskiej nawraca się, żałując za swój haniebny uczynek, i znowu chce być chrześcianką, jednak, według prawa pospolitego, ma być gardłem karana, to jest, aby, pod miecz głowę oddawszy, ciało ma być spalone na stosie drew, jako wiarołomcy i odszczepieńcy.

Ci zaś żydzi pięciu, ktorzy, tak dobrowolnie, jako i przy cielesnej confessacie zeznali, że nie wiedzieli, żeby była chrześcianką ta dziewczka, a co większa, że i sama ta Maryna, dziewczka, zeznała przy cielesnej confesacie na tego żyda, za którego isć miała, to, że ten żyd, Froim Jakubowicz, nie wiem czy on znał, czy nie znał, że ja byłam chrześcianką; dla czego i nie powoływała go w tém, i lubo zeznawała, że musieli żydzi wszyscy wiedzieć o mnie, że chrześcianką była, ale, kiedy tylko ona sama powiada, a innych dokumentów ani żadnych dowodów na to sąd nie ma, przeto owych pięciu żydów sąd uwalnia od stracenia gardła, jako to: Froima Jakubowicza, poślubionego téj to dziewczki Maryny, drugiego Lejbę Mewszowicza, wędrownego, trzeciego Lejbę Abramowicza, gospodarza szpitalnego, czwartego Jankiela Boruchowicza, który slub niewiadomie dawał, piątego Jankiela Józefowicza, który, chory będąc, za usilną prośbą, kartę pisał. Między nimi jednak, aby ci czterech byli smagani u pręgi, każdemu po plag 100, krom tego Jankiela Jozefowicza, który kartę chory, nie wiedząc że to chrześcianka, pisał. A tak, po wybicciu ruzgami u pręgi owych to czterech, wędrownych z miasta wypędzić, a ktorzy tu, w Dubnie, mają

żony, ta, aby do żón swoich i mieszkania swego byli przypuszczeni. A że ten exces haniebný stanął w Dubnie, między kahałowemi dubieńskimi, a kahał był w tym ospały i trzymali u siebie przez tydzień owych odszczepieńców, czy to wiedząc, czy to nie wiedząc, i wesele onym pozwolili czynić, tedy nakazuje sąd niniéjszym dekretem, aby kahał dubieński dał: na kościół Fary dubieńskiej wosku kamieni dwa, łóju kamieni cztery, na konwent dubieński ichmościów ojców Bernardynów wosku kamień jeden, łóju kamieni dwa; do klasztoru ichmościanek panien Karmelitanek konwentu dubieńskiego wosku kamień jeden, łóju kamieni dwa; do cerkwi świętego Mikołaja w Dubnie wosku kamień jeden; similitery do cerkwi świętego Eliasza Proroka i do cerkwi na Surmiczu świętego Jerzego; do monastyru ichmościów ojców Bazylianów w Dubnie; wielebny m pannom Bazyliankom, do monastyru, za stawem dubieńskim rezydującym, tym, każdemu, po kamieniu jednemu wosku powinni będą wydać. Wine zaś od tegoż kahału dubieńskiego dać powinni do skarbu jaśnie oświeconego xięcia jegomości, pana i dobrodzieja, ile rozkaz zajdzie, jako nad poddanymi, jako też zwierzchności zamkowej i na urząd miéjski dubieński. A że u kahału stał się taki exces, a koszta łożyli w téj sprawie z miasta chrześciance, tedy kahał dubieński powinien wszystkie koszta prawne w téj pretęsy chrześcianom przywrócić. To też dokłada się, według prawa pospolitego, jako statuta korony polskiej articulo (sacrilegium) libro 3 objaśniają, żeby, pod winą sta grzywien na żyda, który by żyd chrześcianina utriusque sexus za sługę sobie przyjmował, a chrześcianin, aby też żydowi nie służył, pod więzieniem i winą nieodpusną. Żyd zaś takowy każdy winę zapłaci do skarbu J. O. X. jegomości dziesięć talarów bitych. Co ma być obwołano w rynku, trzema dniami po ekucyi tych złoczyńców, aby od tych czas żaden chrześcianin, ani z chrześcianek, tak rzymskiej jako i greckiej religii, nie wazyli się służyć pod winą wyż opisaną. Datum ut supra. Mikołaj Wodowicki, pisarz M. D. juratus., manu propria. Jan Hołowczycki, łanówójt., m. pr. Paweł Kiryjanenko, burmistrz. Jan Kapustenko, burmistrz. Павелъ Ярноловичъ, бурмистръ, m. propr.

*Книга магистрата города Дубна, годъ 1712—1751, № 1340.
Листъ 65.*

CIX.

Приговоръ, постановленный Каменецъ-Подольскимъ, старостинскимъ, буржистровскимъ судомъ, присуждающій къ смертной казни крестьянку Анну за принатіе ею магометанства. 1716. Мая 25.

Feria secunda post dominicam exaudi proxima, anno Domini millesimo septingentesimo decimo sexto.

W sprawie y akcji między Mechetem Kalfa, maystrem rzemiosła mularskiego, chocimskim obywatelem, z iedney, a pracowitą Anno, pracowitego Antoniego, mieroczniaka z Karwaser, żoną, z drugiey strony. Proponował aktor: że pozwana y stawiona przed sąd, przyszedszy do Chocima, natrafiła na jednego rothmistrza pułku odważnego Kołczaka, która mu mówiła: »że jeżeli mój trafi mąż tu, będę bisurmanką«; y tak mi dał znać Kołczak, gdym przyszedł, deklarowała się przyjąć wiare bisurmańska. Na to pozwana odpowiedziała: »zem ia nie wiedziała co mi kazał mówić«. Sąd starościński, burmistrzowski, grodzki, kamieniecki, kontrowersii wysłuchawszy, y one matura deliberatione wyrozumiawszy, potrzebne libera confessata sąd niniejszy uznaie, które przeczytawszy, y przez wszystkie cyrkumstancye zważywszy, sąd niniejszy, starościński, kamieniecki, podolski, ponieważ ex liberis confessatis constat sądowi, że ta obwiniona y stawiona, Anna, pracowitego Antoniego mielnika żona, ważyła się przeciwko prawu boskiemu y ślubowi małżeńskiemu wykroczyć, wprzód wezwana, porzuciwszy męża, cudzołostwem bawiła się, potem, lubo była sieczona różgami pod pregą, nie poprawiła się, ale poszła do Chocimia y tam po turecku, ut asserit, wyrzekła się wiary y mieszkała z aktorem niedziel circiter dwie; potym, zabrawszy worek aktora z lewami, kontusz karmazynowy francuzkiego sukna, kaftan zielony, chustki dwie: iedna iedwabna, druga bawełniana, papucie, uszła do Issakowiec, sąd starościński, burmistrzowski, grodzki, kamieniecki, winną one uznaie, i lubo większą zasłużyła karę, ad mitiora ex clementia condescendit, nakazuie, aby za takowy uczynek, zabiegając dalszej oboley płci swewoli, aby w przyszły piątek, podczas targu, przez mistrza publicznego mieczem karana była; y, pro executione, ad iudicium advocatiále polonum odsyła, sumptu z czopowego. Co się tycze zabrania rzeczy, salvam viam agendi z imć panem Rybińskim nazuczaca. Alexander Łokuczewski, B. G. K. P. mp.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ. 123.

СХ.

Жалоба Каменецкаго войта, Николая Пзвлича, на другихъ членовъ магистрата о томъ, что они не согласились подать протеста отъ имени города въ градскій судъ про явль притѣсненій, испытываемыхъ войтомъ и мѣщанами отъ Каменецкаго бурграбія, который принуждаетъ мѣщанъ сторожить преступниковъ и, за немѣнностію тюрьмы, отсылаетъ послѣднихъ въ домъ войта. 1717. Февраля 23.

Feria secunda post dominicam Reminiscere proxima, anno Domini 1717.

Do urzędu y akt subdelegackich, ławnicznych, kamienieckich, przyszedszy szlachetny y zacnie sławetny pan Mikołaj Pawlicz, woyt miasta jego królewskiej mości Kamieńca Podolskiego, jurisdikciey polskiej, sollennie przeciwko szlachetnym y zacnie sławetnym panom: Pawłowi Swiatowiczowi, burmistrzowi, Michałowi Węgrzynowiczowi, Bazylemu Fostykowi, Janowi Opuczenkowi, Janowi Pawliczowi, Janowi Promitowskiemu, Janowi Kiryakiewiczowi, raycom miasta Kamieńca Podolskiego, jurisdikciey polskiej, protestował się y protestuie, o to: iż pomienieni panowie raycy; mniey dbając o całość dobrego pospolitego miasta, widząc wielkie oppresie od imć pana Łokuczewskiego, burgrabiego kamienieckiego, przeciwko panu protestantowi y całemu miastu, przez usiłowanie mieszczan y przedmieszczan do pilnowania więźniów w mizerię obróconych, a nie chcieli puść do grodu protestować się, ale y owszem, ich mość fomentowali, namawiali na p. woyta, nie mającego władzy w kluczach y więzieniach od ratusza; gdzie imć pan burgrabi w dom p. woyta sprowadzał y sprowadził: primario żyda, na imie Ognistego, złodzieia, y onego porzuciwszy, odszedł, aż któregom kazał do więzienia zaprowadzić, pilnować y samem pilnował, ażeby nie uciekł, bo nie było y niemasz słusznego więzienia, potym y innych naprowadził więźniów, iuż po konfesatach y dekretach, po trzy ćwierci roku trzymał w więzieniu, a ubodzy przedmieszczanie ich pilnowali, dla czego ich rozpendził, y poroschodzili się, y wszyscy chcieli puść y roześć się przez te opresie; y lubo pilnowali, iednak im pouciekali, haki, drzwi, kłódki połamawszy y połupawszy. Nie respektuiąc imć pan burgrabi na to, na ostatek więźnia, imć pana Papiłńskiego, sprowadził wtenczas, kiedy drzwi, kłódki połamane, popsowane y kazał mi go do domu mego prowadzić, któregom

prosił, aby dał warte, a imć p. burgrabi rozkazywał, aby cechy mieyskie pilnowali; tandem, gdy go w dom moy prowadzili, kazałem drzwi zamknąć, a imć pan burgrabi chodził do w. imć p. komendanta, ażeby pana woyna, id est mnie, protestanta, do więzienia, zwanego Indyą, wzięto, (a lepiej było prosić aby tam złodzieiów oddać), iednak wielmożny imć pan komendant tego nie pozwolił, ale exekucyą dziesięć żołnierzów zesłał, poki więzienia nie naprawie y tego więźnia nie przyjmę, zostawać maia; co się tak stało, że posłaliśmy po tego więźnia, po imć p. Poplińskiego; a ich mość sami tego więźnia puścili; iteratim, w krótkim czasie, dwóch więźniów imć p. Humickiego do więzienia oddawano, którym więzienia nie bronilem, tylko aby warte dali do więzienia; a imć p. burgrabi tego koniecznie się napirał, aby mieszczanie y cechy pilnowali; y w dom mi wprowadzili tych złodzieiów, których, bez bytności moiey, żona moia z domu wyгнаła, o co mnie imć pan burgrabia do grodzkich sądów pociąga y nieprzystoynie opisue (y dał się słyszeć: że ponieważ mieszczanie nie chcą do więzienia przyjmować złodzieiów, muszą mieć z niemi korespondencyą y iedno z nimi rozumieć). Pan woyn, ninieyszy protestant, nie czując się w żadney makule y zsedszy się z panami raycami na ratusz, expostulował, mówiąc, żeby na imć pana burgrabiego protestacie od całego miasta uczynić a panowie raycy, prawie iakby to do nich nie należało, nie chcieli się protestować y owszem pana woyna, a ninieyszego protestanta, na sztych wydaia, dla czego pan woyn, pzaecavendo integritati suae, przeciwko tymże panom raycom o nieuęcie się za oppresie całego miasta przed ninieyszym urzędem y aktami iego protestował się y protestuje, atque iterum protestuie, salva nihilominus ejus protestationis augendae, meliorandae aut alterius, si id necessitas poscerit, faciendae pleno in robore reservata atque precustodita facultate. Mikołay Pawlicz, wóyt. R. V. K. P. mp.

*Книга Каменецъ-Подольскаго магистратъ, № 4442, годъ 1712—1719.
Листъ 560 на оборотъ.*

CXI.

Универсалъ князя Карла-Станислава Радзивила къ мѣщанамъ города Олыки, объявляющій о томъ, что всѣ жители города, которые не возведутъ построекъ на принадлежащихъ имъ въ городѣ мѣстахъ до означеннаго срока, теряютъ право собственности на эти мѣста и магистратъ обязанъ будетъ раздать ихъ новымъ владѣльцамъ. 1718. Генваря 31.

Karol-Stanisław Radziwił, książę na Ołyce, Nieswirzu, Bierzach, Dubin-

kach, Słucku, Kopylu, Klecku y S. P. Rzymskiego, hrabią na Mirze, Szydłowcu, Krózach y Białey, kanclerz wielki W. X. Litewskiego, Braclawski, Przemyski Człuchowski, Kamieniecki, Kowieński, Krzyczewski, Ostrzski, Niżyński etc. etc. starosta.

Sławetnym burmistrzom, ławnikom y całemu pospólstwu miasta mego Ołyki do wiadomości podaię, iż, mając doniesioną przez supplikę dezolacyą miasta mego Ołyki, w którym więcey dziewięciudziesiąt placów pustych znajduje się, a naybarzicy z tey przyczyny, że ludziom cudzym, przychodzącym do miasta y na pustych placach domy budować zamyślającym, różni, którzy na tych placach albo dziedzictwo, albo pretensyę do nich mają y sami domów nie chcą stawić y tamtym do zabudowania przeszkadzają, a zatym, chcąc te miasto do dawnieyszey osady y ozdoby przyprowadzić, naprzód teraznieyszym uniwersałem moim pozwalam frysztu tym, którzy mają jakiegokolwiek pretensyę do placów pustych ad vigesimam quartam junii anni currentis, aby się na nich budowali, a jeśliby do terminu pomienionego kto nie zabudował placu pustego, albo przynajmniej nie zaczął budować, tedy tym samym prawo, jeśli ma jakie, y pretensyą do tego placu traci, y, zaraz po expirowanym terminie, wyżej specyfikowanym, wolno będzie magistratowi ludziom przychodzącym te place puste bez żadney od kogoż kolwiek przeszkody na zabudowanie rozdawać; z-których placów tacy ludzie nowobuduiący się do trzech lat wszelkich podatków y powinności mieyskich, rachuiąc a data podania tych placów, uwalniają się; czego wszystkiego pilny dozór panu staroście sądowemu księstwa mego Ołyckiego, pro tempore będącemu, zaleca się. Dan w zamku Bialskim, die 31 januarii, anno Domini 1718.

Karol-Stanisław książę Radziwił, kanclerz wielki W. X. L. (M. П.).
Uniwersał do miasta Ołyki na zabudowanie pustych placów.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 244.

CXII.

Приговоръ, постановленный Ковельскимъ магистратомъ, осуждающій жѣщанку, Марыну Васьковую, за дѣтубійство—зарыть живую въ землю, прозвивъ бревомъ. 1718. Ноября 19.

Actum die 19 Nowembris, 1718.

Przed nami: Michałem Milelszkiewiczem, burmistrzem kwartalnym, Jacentym Teodorowiczem, rajcą, Theodorem Zykowiczem, Jozefem Semenowiczem, burmistrzami starój rady, Alexandrem Podhorskim, a na miejscu sławetnego Theodora Drobnicza, Jakubem Wolińskim, ławnikami i aktami miejskimi jego królewskiej mości kowelskimi.

Przytoczyła się sprawa przed sąd urzędu naszego z powieści żołnierskiej, przez urodzonego pana Stanisława Riskiego, który, przyszedłszy do urzędu, oznajmił, że znalazł dziecko nieżywe, zakopane w winnicy Rożkowej, urodzony pan Kołpacki, wyszedłszy dla swój rzeczy. Co urząd dowiedziawszy się, zesłał panów ławników przysięgłych: sławetnego Theodora Drobnicza z ludźmi mieszczanami, to jest sławetnymi: Markiem Bohuszykiem i Seme-nem Rusakiem i innymi ludźmi i białogłowami; widzieli dziecię i relatią ławnik zeznał: że dziecię ze wszystkien należyte, tylko główka zachylona była na prawy bok; i żołnierz zeznał przed ławnikami i pisarzem miejskim, że słyszał głos w nocy, jak dziecię pisnęło, tytkom nie zrozumiał; rozumiałem że szczenie. I obżałowana, Maryna Waškowa, zeznała, kiedy ją pytano na tym terminie, znała się do tego, że jój dziecię, tytkom nieżywe porodziła, że ratunku nie było; i przez tom go zakopała. Która na tymże terminie wzięta była do więzienia za tak okrótny uczynek, do której, w więzieniu zostającój, zesłani byli z urzędu panowie ławnicy obadwa i zeznała przed onemi też obżałowana Maryna, że sprawę miała nie z kim inszym, tytko z mężem swoim, jakim była w Lubitowie, alem tój nocy nie pamiętała, jakim to dziecic porodziła, tytko potem uważyłam, że zle uczyniłam. Potem przyzwany był sławetny Iwan Demidiuk, brat obżałowanój, przed sąd, który, stanąwszy na sądzie, zeznał: Żem nie o czyn nie wiedział, czy ona brzemienna była, czy nie? bo ja gościem bywam w domu i na ten czas, kiedy ona porodziła i zakopała, to, rano wstawszy, poszedłem na folwark, a ona przez noc porodziła i zakopała, a ja o tem nie wiedziałem ani znałem. Także żona sławetnego Iwana Demidiuka zeznała przed sądem, żeśmy o tem nie wiedzieli, czy ona brzemienna, czy nie? bo zawsze leżywała w zapiecku, chorą się czyniła, ale do męża nie chodziła od nas, tytko od Filipianki taj rok o Pokrowie; i tom słyszała od niej, że, gdybym ja wani była powiedziała, jakeście szli do cerkwi, tob zastali jeszcze dziecię żywe. Także obżałowana Maryna Wasylowa powtóre była przy-prowadzoną z wieży i pytana przed sądem, która przyznała: że ja ni z kim nie miała sprawy, tytkom z mężem swoim miała, kiedym była u męża swego w Lubiszowie, tak rok o Pokrowie, alem nikomu nie oznajmowała, com ja brzemienna, nawet i moje krewne, u którychem mieszkała, też nie

wiedzieli o tém, czym ja brzemienna i jakim porodziła, tylko żołnierz był w izbie i słyszał to, jak dziecię pisnęło, a mnie nic nie mówił; tak ja sama się niezrozumiała z sobą, bo mnie właśnie jakby co wypchnęło z izby przed wrota, tak ja, poniosłszy do winnicy, przegrzebałam rękami dołek i położyłam dziecię, przykrywszy szmaciną, przysypałam piaskiem. I powtórnie pytana była, toż zeznała: zem jak prędko głos posłyszała, że pisnęło w izbie jak kurcze, tak mnie zaraz nie wiem co pchnęło przez próg na łeb z tym dziecięciem, tak ja, pobiegłszy do winnicy, przetaszczywszy, dołek rękoma zagramadziłam. I potrzecie była pytana, toż samo powiedziała. Sąd tedy, wysłuchawszy obżałowanej Maryny odpowiedzi, przychyłając się do saméj słuszności i artykułów prawa majdeburskiego, w porządku opisanego. gdzie pisze na liście 67, artykule 80: »Białogłowa, jeśliby która płód swój, który by już żywy był, a człąki na nim było rozeznać, zabiła, ta, według obyczajów, ma żywą być zakopana, a palem przebita; wszakoż przestrzegając tego, żeby druga, za srogością takowego skarania, w desperatją nie przysła, może być utopiona. Ale gdyby takowy okrutny uczynek w której ziemi albo w mieście przygadzał się często, dla większego strachu i przykładu drugim złym białymglowom, mają być, według wyżej opisanego obyczaju, karane; abo takowa białogłowa, pierwiéj niżliby ją utopiono, ma w ogniu rozpalonemi kleszczami być targana, według nauki a rady ludzi, w prawie biegłych, etc »Nakazujemy dekretem naszym, ponieważ obżałowana Maryna potrzykroć przyznawała, że, z mężem swoim spółdziwszy to dziecę i porodziwszy to dziecę, ważyła się żywe zakopywać, za takie okrucieństwo, aby według prawa majdeburskiego, aby była żywą zakopana i palem przebita. Sławetni ławnicy relatją swą zeznali, iż podług decyziei dekretu, stanęło zadość dekretowi.

Книга Ковельскаго магистрата, № 1445, годъ 1712—1719. Листъ 269.

СХІІІ.

Универсалъ короля Августа II къ евреямъ, живущимъ въ рейонѣ, причисленномъ къ Пинской синагогѣ, о томъ, чтобы ихъ прикагалки повиновались Пинскому кагалу и не отказывались отъ уплаты, возложенныхъ на нихъ этимъ кагаломъ, повинностей; король приглашаетъ также владѣльцевъ имѣній, въ которыхъ живутъ евреи, чтобы они понудили послѣднихъ къ повиновенію Пинской синагогѣ. 1719. Генваря 19.

Року тысяча семсотъ девятнадцатого, мѣсяца октября тринадцатого дня.

На урядѣ вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передо мною, Михаелемъ Сыгнаевскимъ, коморникомъ вграничнымъ кievскимъ, намѣсникомъ вгородскимъ староства Овруцкого, и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими, comparens personaliter niewierny żyd, Jakób Mowszowicz, imieniem żydów synagogi i kahału Pińskiego ten uniwersał, od najjaśniejszego króla jegomości polskiego, Augusta wtórego, z pieczęcią koronną przyciśnioną i z podpisem ręki jego królewskiej mości, do żydów przykahałków pińskich, ratione introcontentorum wydany, per oblatam podał, prosząc, aby przyjęty i w księgi wpisany był. Który uniwersał ja, urząd, do xiąg przyjmując, czytałem i tak się w sobie ma: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielki xiąże litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki, podlaski, wołyński, kijowski, podolski, smoleński, siewierski, inflantski i czerniechowski, a dziedziczny xiąże saski i elektor. Oznajmujemy tym naszym uniwersałem wszem w obec i każdemu zosobna, komu o tem widzieć należy, osobiwie żydom, przykahałkom i partykularzom, do synagogi Pińskiej należącym. Suplikowali do nas przez niektórych panów rad i urzędników, przy boku naszym będących, żydzi synagogi miasta naszego Pińska. Iż, mając od postanowienia w wielkiem xięstwie Litewskim między żydamu kahału i synagogi i do nich przykahałki partykularze dodane, aby porządkiem podatku do skarbu naszego, według uchwał sejmowych, i długi, jako klasztorom i różnym kredytorom wyderkafy wypłacić mogły, do którego to kahału, według postanowienia i umiarkowania, za dozwoleństwem królów jegomościów, antecrsorów naszych, między kahałami dodano, jako w wielkiem xięstwie Litewskim, tak w koronie, co do Pińska należeć mają, teraz niektóre przykahałki, wynajdując sobie różnych sposobów i protekcyi, podatków należących do kahału płacić nie chcą, z posłuszeństwa należytego się wyłamują, przez co do wielkiej przychodzić muszą ruiny, powinności i podatków płacić wystarczyć nie mogą. Którą to takową słuszną suplikę łaskawie przyjmąwszy, wszystkim żydom, przykahałkom i partykularzom, do kahału Pińskiego, jako w wielkiem xięstwie Litewskim, tak w koronie będącym, od lat dawnych należącym, nakazujemy i mieć chcemy, aby wszelkie powinności, posłuszeństwa potrzeby do tego kahału i szkoły Pińskiej pełnili i słuchali; o co wielmożnych i urodzonych, uprzejmie nam miłych panów, tych, pod ktoremi przykahałki te i partykularze zostają, nie tylko bronić takowej słusności ale przykazywać żydom onych, aby dawne postanowienie i wolę naszą terazniejszą, pełnili i do kahału synagogi Pińskiej powinność wnaszali i czynili. Uczynicie uprzejmości wasze dla łaski naszej królewskiej.

Dan w Warszawie, dnia XIX miesiąca stycznia, roku Pańskiego MDCCXIX, ranowania naszego XXII roku. У того универсалу печать коронная есть притиснена, а подпись руки его королевское милости теми словы: Augustus rex. Который же то универсаль, за поданемъ и прозбою вышменованое особы подавающее, а за моимъ, урядовымъ при нятиемъ, до книгъ нынешнихъ есть уписаный.

Книга гродская Овруцкая, записовая и поточная, № 3225, годъ 1718—1719. Листъ 472 на оборотъ.

СХІV.

Жалоба бурмистра польскаго Каменецкаго магистрата, Николая Павлича, на живущихъ въ Каменць Армянъ и на войта ихъ, Стефана Милькововича, о томъ, что они отказываются отъ всякой зависимости отъ польскаго магистрата, захватываютъ все промыслы, вытѣсняють изъ города польскихъ мѣщанъ и разными противузаконными поступками, наносить вредъ городу. 1719. Марта 26.

Feria quinta post dominicam Judica prakima, anno Domini 1719.

Do urzędu y akt niniejszych R. Ł. miasta Kamieńca Podolskiego osobiście przyszedszy szlachetny pan Mikołaj Pawlicz, burmistrz y rayca kamieniecki, będąc z iedney strony ex officio suo obligowany, aby wszelkich praw, przywilegiów, dekretów, praerogatyw y wolności, temuż miastu Kamieńcowi y obywatelom jego łaskawie od najjaśniejszych królów polskich nadanych, y ich conserwacyi przestrzegał y dozłerał, miarkując się z drugiey strony, że omnis res tegoż miasta przez niesworne a swywolne subjecta, głowy niespokoyne, które to prywatne swoje interesa utrzymując, o publiczne nic a nic nie dbając, in turbido pisan zwykły (sic), coraz idzie in deterius, uważając przytym iako przychodnie y z cudzych kraiów zaszła, a przeto prawa oyczystego nie znaiące, osoby, to iest panowie ormianie, nad mieszczanami, z pradziadów y dziadów swoich patryciuszanmi tuteyszemi, górę biorą, jurysdykie polską zgubić, regimen miasta pogranicznego odebrać, sami sobie absolute rządzić usiłują y kwoli tego wszelkich przeciwko prawu sposobów szukaiają, gdzie mogą Polakom szkodzić, złość swoje

wywierać nieprzeŝtaia, na ostatek, życząc sobie, aby podług inszych miast, w tym to królestwie zostających, y Kamieniec, z Portą Otomańską, ludźmi oryentalnemi y różną wiare mającemi, graniczący, tudzież ludzie iego rządziłi się y sprawowali, nadewszystko, zabiegając miasta y ludzi ruinie, upadkowi y nieszczęściu, reassumując wszelkie, tak przez innych kolegów swoich, iako y antecessorów, tegoż miasta rządców y burmistrzów, uczynione w tey mierze gdziekolwiek protestacye, solennie się, swoim y całego miasta, jurysdykcye polskiej, imieniem, przeciwko sławetnemu panu Stefanowi Milkonowiczowi y innym sędziom ormieńskim kamienieckim y całej nacyi ich żalił y protestował o to: iż oni, odstrychnowszy się cale y wyłamawszy z pod władzy y jurysdykcye magistratu tuteyszego, pragnąc independenter, będąc cudzoziemcami w mieście pogranicznym, przemieszkować, lubo wiedzą, iż im konstytucia koronna: »communicatio iurium civitatis Leopoliensis« nakazuje, aby szlachetnemu magistratowi, burmistrzom y radzie, iako primatibus miast y vicariis S. R. maiestatis, obedientiam, observantiam ac reverentiam oddawali, ordynacyi ich słuchali, onym in publicis definiendis podlegali, we wszelkich interessach z niemi się znosili, tego iednak nie uważając, pomienionego magistratu y jurysdykcye polskiej nie słuchają, nie tylko nie szanują y onemu posłuszeństwa nie oddają, ale też rządy te, które presse do magistratu należą, sobie przywłaszczają, w rząd się miasta wdawiają, do mieyskiego bez woli magistratu, contra jus civitatum cardinale, przyjmują, sprawy o grunta, do jurysdykcye polskiej należące, sami sądzą y odprawiają, intromissie w takoweż grunta aliosque juris gradus dawaia, ex vi fundi iudicio polono parere nie chcą y zakazują; schadzki prywatne y konsultacye potajemne, P. Bóg, wie iakie, a podobno nie tylko miastu, ale y koronie polskiej szkodzące, pokątnie czynią ustawicznie, jakoby polską jurysdykcyą zniszczyć y zagubić, swoje supra modum wywyższyć, ubogich mieszczan polskich, których dość mała garstka y to szczupłej fortuny iest, wysworować, miasto całe y grunta iego opanować, radzą, zawołani na `consultacye y rady publiczne, a iako mówią, ad communitatem, schodzić się, y choćby też w nayglówniejszych y naywalniejszych miasta przypadkach znosić się y zdrową radą mieszczan ratować nie chcą, ale, zmówiwszy się z sobą, lauda y declaracye osobliwe, seu verius spiski prywatne, cum praeiudicio ubogich ludzi, przeciwko prawu y konstytucyom, contra communem civitatis civiumque voluntatem, uchwalają, czynią y fabrykują, na to, co iest extra debitum, to iest in ruinam et subsequens in posterum praeiudicatum ac praeiudicium, co tylko napaścią abo extorsive kto praetenduje, nieznioszszy się z magistratem et cum communi-

tate, uchwalając y w takowysz kłopot y nieszczęście pierwszym swoim nieprawnym zezwoleniem polską jurysdykcją wprowadzając, gdy się im ta licencya wymawia, całe się nie należącemi in quovis passu do judysdykcyei polskiej ogłaszaia, wolne rządy absolutamque potestatem sobie przyznają; nie dosyć na tym, na kontempt burmistrzów y radców ciż panowie Ormiańskie, lubo są alienigenae, nie tylko pisać, czytać, ale y po polsku gadać nie umiejąc, prawa penitus nie znając, z presumptey y nadętości wielkiej, dufając w pieniądze y fortuny wielkie, a wnosząc sobie nierozumni, że już jurysdykcya polska nigdy głowy nie podniesie, burmistrzami się wcześniej y radcami nazywają, magistratu za głowę uznawać nie chcą, dla tego już y rzemieślników swoich od cechów polskich odstrychneli; nie mając prawa od najjaśniejszych królów polskich, cechy własne, ormiańskie, przeciwko innych miast zwyczajom, uknowali y uformowali, ciż sami protestati, nie tylko jurysdykcją diminuere, ale też fortunki mieszczan polskich injungere, sposób do pożywienia adimere gwałtem usiłując, propinacye liquorów wszelkich, jako to: piw, miodów, win, gorzałek, lubo iedne tylko małmazya y muszkatel, y to w piwnicach, według dawnych praw szynkować mają, sobie przywłaszczyli, szynki po domach y kamienicach swoich publicznie wszelkich trunków otworzyli, handle wszelkie, nie tylko tureckich y perskich towarów, ale też żelaznych rzeczy, coby tylko o tym tandeta wiedzieć powinna, y do pożywienia sposoby ludziom y rzemieślnikom polskim odebrali, tak dalece, że już żaden rzemieślnik polski należytego wyżywienia mieć, a przeto w mieście subsistere nie może, bardziej a bardziej na ruinę y zniszczenie nacyi polskiej dążąc, ciż protestati publiczne nawet prowenta, dochody niszcząc, sklepy y budki, pod ratuszem stojące, ex omni ratione do ratusza polskiego należące, których im post hosticum jure tylko advitalitio et non ultra pozwolone, sobie przywłaszczyli, jus haereditarium do nich sobie uczynili y wymyślili, onych oddać y z nich czynszów powinnych realnie oddawać nie chcą, a tymczasem, nie tylko uszczerbek prowentów miasta, ale też ruina dachów y murów ratusznych, których reparacya ciężka rośnie; tym się nie kontentując, żeby omne vestigium dependencyi do magistratu wymazali, y żeby nic a nic in recognitionem superioritatis jurysdykcyei polskiej nie czynili, ale się całe z pod władzy y posłuszeństwa wybili, nawet pensyi pewnej, którą antecessorowie ich na naprawę zegaru, całemu Kamieńcowi potrzebnego, na sustentacyą zegarmistrza familiaeque civilis płacili, y płacić quotannis powinni byli, teraz ani dawać, ani płacić, ni się do takowey powinności przyznawać nie chcą, do podatków, contribucyi, na całe miasto włożonych, ledwie trzeci grosz importują; na ostatek,

nie kontentuiąc się tym y podobnemi postępkami, zosobna nawet każdy, gdzie może, polskiej jurysdykcji szkodzi, one contemptuie, niszczy y w niewiecz obraca; y tak sławetny pan Miłkonowicz, illegitime y przeciw konstytucji koronnej obrany od Ormian woyt, wziowszy powagę woytowi polskiemu, który, według porządku miasta Lwowa, Ormianom praesidere y z nimi ad tractanda nationis negotia zasiadać powinien, nietylko się niesłusznie woytem głosi, ale też wszelkie rządy, regimen miasta sobie przywłaszcza y przypisuie, y woytem, y burmistrzem, y rządcą miasta nazywa się; w rządy, ex natura sua do burmistrza należące, wdaie się, cokolwiek iest należącego do decyzji miasta y rady iego, sam absoluta potestate czyni, budki polskiej jurysdykcji pod ratuszem, sklepy, tak sam, iako y inni nacyonalistowie iego nullo jure posiadzszy, z onych nietylko ustąpić, ale też y czynszów, haereditatem sobie vendicam (sic) dopłacić nie chce, y drugich do takowego nieposłuszeństwa przyprowadza, ale sam sobie takowe wybrawszy czynsze, one na swoje stronę, na swoje konto y pożytek obraca, cum discrimine ac detrimento ratusza polskiego y prowentów iego; nie mając dosyć na tym, czyniąc sobie powagę wielką, zbijając wszelkimi sposobami władzę polską, y teraz, niedawnemi czasy, praesumpta quadam potestate, gdy z roskazu burmistrzowskiego budke, względem odebrania czynszu z niey powinnego, zapieczętowano; rękę swoje na oderwanie pieczęci targnął, pieczęć oderwał y oney violentią uczynił, przez co, nie tylko dał okazją nieposłuszeństwa ludziom nacyi swoiey, ale też wielki a znaczny powadze burmistrza wyrządził kontempt, chociaż na takowym, y to contra jura, urządzie położony iest, iednak to ludziom polskiej nacyi do sądu iego, pro administratione justitiae z Ormianów uciekającym się, żadną miarą sprawiedliwości czynić, dekretów, alias iuż przez siebie z dawna referowanych, do exekucji y należytego wypełnienia ich wyprowadzać nie chce, ale ubogi polski lud, gdzie y iak mogąc, niszcząc, swoim sprzyia, w oczywistych krzywdach pobłaża, y ustawicznemi podobno, ut praesumitur skorumpowany, narabia conniventiami, przez co Ormian na hardę wsadza, ludzi sprawiedliwości żebrzących, aggrawuie y do ustąpienia wszelkiej krzywdy przymusza y przyciska, nakoniec, nietylko ludzie, nietylko polskiej jurysdykcji, ale całe miasto do ruiny y wieczney zguby przyprowadzić usiłują. Atestacją, która od samego tylko burmistrza dawana być powinna, iednemu ormianowi na dwie osoby dał y zapowietrzonego ormianina przy owey atestacji sprowadzić pozwolił, przez co ledwie miasta y fortecy pograniczney nie zaraził; owo zgoła tenże p. Stefan Miłkonowicz, ni na Boga, ni na sumienie, ni na prawo publiczne nie uważając, zprzysięgłszy się z in-

nemi Ormianami na zgube micszczan polskich y zniesienie jurysdykcyi ich, wielkie inconvenientia y niezliczone praepudicia czyni, jakosię powtórnie tenże pan Pawlicz protestował, tak, że wszelkiey, tak swoiey, iako y całego magistratu y jurysdykcyi polskiej kontemtu y obelgi, prawem, tam gdzie należy, dochodzić declarował, hac sua protestatione ad praemissa mediante.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата. № 4442, годъ 1712—1719. Листъ 829.

CXV

Грамота графа Адама-Николая Сенявскаго, пожалованная имъ городу Николаеву, вновь населяющомуся послѣ разоренія его Турками. Сенявскій даетъ городу магдебургское право, устанавливаетъ порядокъ судопроизводства, возлагаетъ на мѣщанъ обязанность заботиться о защитѣ города отъ враговъ и опредѣляетъ количество ихъ повинностей въ пользу какъ свою, такъ и будущихъ владѣльцевъ города. 1720. Юня 22.

Adam-Mikołaj z Granowa Sieniawski, hrabia na Szklowie y Myszy, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny, Lwowski generalny, Rohatyński, Łobaczewski, Piaseczyński etc. starosta.

Oznaymuię niniejszym przywilejem moim wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy i będzie na potomne czasy należało: Ponieważ wszystkie rzeczy, dobrym porządkiem idące, trwają długo, bez porządku zaś prędkiey odmianie i upadkowi podlegają, chcąc tedy miasto moje dziedziczne, Mikołajów nazwane, w wojewodztwie Podolskim leżące, powiecie Latyczowskim i w nim obywatelów, po niedawnych dezolacyach przez wojnę Turecką do iakiey kolwiek przychodzących perfekcyey, we wszelkim zachować porządku; ponieważ pamięć ludzka iest krótka i przemijająca, gdyby oney dawne pisma potomnym nie przypominały wiekom, dla tego, widząc rzecz słuszną konserwować przerzeczone miasto moje Mikołajów przy prawie, całości, wolnościach swoich, czyniąc oraz zadosyć proźbie mieszczan tamecznych, tę im y potomkom ich wiecznemi czasy nadaję prawo, aby się prawem Magdeburskim sądzili y wszystkie sprawy, tudzież porządek, zwyczajem y przykładem inszych miast korony polskiej, trzymali, iednakże prawu memu dziedzicznemu i successorów moich nie

nie denegując. Sądy mieyskie takowym odprawować się mają sposobem: naprzód u wóyta, który z dyspozycyi moiey i potomków moich podany będzie, ztamtąd u sądu radzieckiego, a potem, jeśliby strony nie były kontente, u gubernatora, w zamku Międzybożskim na mieyscu moim zostającego; a nakoniec dopuszcza się apellacya do mnie samego i sukcesorów moich, gdzie ostatnia decyzya i dekret zwykły bywać, we wszystkich sprawach. Jarmarki, według dawnych królewskich przywilejów naznaczone, dwańście do roku, są te według ruskiego kalendarza: pierwszy na Maśnicę, drugi na ciepłoho Olexija, trzeci w poniedziałek przewodnyi, czwarty na Mikułę litnięgo, piąty na Onufrya, szosty na Prokopa, siodmy na Hołowosiki, osmy na Czesnoho Chresta, dziewiąty na Pokrowę, dziesiąty na Kuźmy i Damiana, jedynasty na Klimentva, dwonasty na zaczatye Anny; na które to jarmarki wolno z różnych mieysc każdego stanu ludziom i kupcom przyjeżdżać, kupować, przedawać wszelkie towary, bez żadney od nikogo przeszkody i zdzierstwa, co się surowo pod karą i winami przykazuje, tak mieszczanom, jako tesz arędarzom, zwierzchność zaś dworska przestrzegać tego powinna. Targi w tym mieście w dzień niedzielny co tydzień bywać mają. A iż to miasto w takim kraju i mieyscu iest posadzone, gdzie często nieprzyjaciel krzyża Świętego czyni insultry, tedy powinni wszyscy mieszczanie na każdy czas niebezpieczny dla potrzeby mieć każdy: rnsnice, dwa funty prochu, kul dwie kopie na każdy popis. Strażników dwóch, dawnym zwyczajem, chować, z poszrodka siebie, na straż kolejno wysyłać. Nadewszystko starać się mają, aby wały, palisady, parkany, strzelnice około miasta jak nayporządniey opravowali, także armatą, do obrony zwyczajną, to iest: hakownicami, smigownicami, prochami, ołowiami opatrzyli i ten porządek na obronę powszechną raz na zawsze trzymali y zachowywali Mieszczanie, którzy polą y zapóstów zażywają, po taleru bitym do inwentarza płacić za to powinni co rok; a jeśliby kto z nich chciał zbyć swoje pole lub folwark, tedy komu inszemu nie godzi się przedawać, tylko tamiecznemu mieszkańcowi i sąsiadowi swemu. War piwa na swoję potrzebę bez ujęcia pożytków arendarskich każdemu mieszczaninowi wolny pozwalam. Szarwarki tylko do stawu mieyskiego y innych, gdy potrzeba ukaże, dla naprawy grobel, wywożenia drzewa y kamienia do młyna, według dawnego zwyczaju, odprawować i odbywać mają. Powołoszczynę: co sześć lat szostego wołu, albo co rok puł talara od wołu, po tyleż od krowy, po złotych dwa od konia, po złotemu iednemu od jałowki, po trzy lata mającej. Dziesięciny: pszczelną — dziesiątą, owczą z jagnięciem — dwudziestą; swinną — także dwudziestą oddawać powinni. Z osobna mieszczanie domów

do czynszu złotych dwa, groszy sześć; zatylnicy zaś po złotemu i groszy trzy, a komornicy po groszy ośmnaście; latem dwa dni wszyscy mieszczanie do żniwa na dworską potrzebę wysiłać mają; oprócz tego raz na rok zimną, sanna drogą, wszyscy, sprzężaj mający, podwoły do Lwowa odbędą. Te tedy powinności, bez exceptii, zdawna należące, do skarbu mego wnosić y inne podatki publiczne na każdy rok odbywać powinni; więcej nic czynić nadto nie mają, tylko strażę nocną, nie tylko podczas jarmarków, ale też co dzień trzymać one kolejno mają, pod winami, a to dla bezpieczeństwa całego miasta, tak od ognia iako też innych przypadków. Te prawo samym tylko mieszczanom służy; przedmieszczanie zaś nie mają się pod nie podzrywać, którzy dzień w tydzień pańszczyznę robić i inne powinności inwentarskie pełnić powinni. Nadto całe miasto: żaźny, obźny, zakosy, obkossy, zaorki, oborki, według dawnego zwyczaju, odbywać mają: które to prawo we wszystkich punktach dotrzymane nienaruszenie wiecznemi czasy mieć chce, ofiarując każdemu, garnącemu się pod protekcję moją, zaszczyt, łaskę y uczynność wielką. Co, dla większej wiary, wagi i pewności, ręką moją własną, przy zawieszeniu zwykłej pieczęci, podpisuję. Przy każdym domu drabiny, osęki, beczki z wodami dla ognia konserwować należy. Działo się w Satanowie, dnia dwudziestego drugiego czerwca miesiąca, roku pańskiego tysiąc siedmset dwudziestego.

A. Mikołaj Sieniawski, K. K. H. W. K. Lwo G. R. S. L. P. E. E. S.

Tak i ja aprobuję. W Mikołajowie, die 9. octobris, 1726. E. Sieniawska, K. Krakowska.

Nadane miastu Mikołajowi we wszystkich punktach y artykułach prawo y ja także, według opisanja superius wyrażonego, approbuję. Datum w Oleszycach, die 5 Martii, 1738. August x. Czartoryiski (m. p.).

Prawo, miastu Mikołajowu dane od świętej pamięci antecessorów moich, wyrażonemu miastu, Mikołajów zwanemu, dziś na mnie dziedzictwem spadłemu, prawo, pragnący nienaruszenie w niczym dochować we wszystkich punktach y artykułach, podług wyższego opisanja approbuję, własną podpisując się ręką. Datum w Stawnicy, die 6 junij, 1783 anno Adam x. Czartoryiski mp.

In castro laticoviensi, feria secunda, id est die secunda mensis Augusti, anno Domini 1784, introcontenti juris cum approbationibus ad acta officii praesentis suscepta oblatio. Testor S. Kolimowski, V. B. C. C. laticoviensis.

Roku 1816, dnia 4 Novembris, niniejszy przywilej do xiąg ziemskich powiatu Płoskirowskiego sposobem oblaty podany i za № 572 w protokole potocznym zapisany. Swiadczę Dulski, regent.

Подлинник хранится в собраніи документовъ, принадлежащихъ временной комиссiи для разбора древнихъ актовъ, № 245.

CXVI.

Жалоба магистрата города Выжвы, принесенная громадѣ этого города на лантвоята, Тимофея Зданя, о томъ, что онъ не исполняетъ обязанностей своей должности и обижаетъ членовъ магистрата 1720. Октября 2

Actum die 2 octobris, 1720.

Stanowszy urząd miéjski, od nas gromady z aprobacyi zamkowej obrany, otrzymawszy zniewagę nietylko raz ale i daléj od lantwojta, sławetnego Tymosza Zdania, oświadczywszy się nami, gromadzkimi osobami, użył tenże urząd nas, niżéj wyrażonych, na swoim miéjscu, aby miał przed kim protestację zapisać. My z gromady, nie tak na affektacją urzędową, jako bardziej uważając pospozycyą całej naszej gromady, a co więkzsza praw naszych, nam danych, zasieiliśmy; gdzie, na tymże terminie stanawszy sławetny nasz urząd, za łżenie, za zniewagę swoją: naprzód sławetny Gabriel Olifrowicz i sławetny Siemion Wołczek, burmistrze z przysiężnemi, na sławetnego Tymosza Zdania, lantwójta natenczas będącego, w ten sposób i o to: iż my, urząd, sprawując się według naszej urzędowej powinności zawsze, jak czas każe, wszystką opuściwszy w domach naszych robotę, jesteśmy gotowi każdemu, do urzędu uciekającemu się, a pomieniony lantwójt, otrzymawszy funkcyją od zwierzchności zamkowej, rzadko kiedy według swojej powinności i dochodu swego pilnuje, a jednak, lubo nam urzędowi markotno co raz jego, wiadomego jego powinności, zapraszać, w dobry sposób perswadowaliśmy, żeby pomoc nam od zwierzchności zamkowej była, który, nie słuchając i nie chcąc, coraz jak czas każe, czasu stracić na powinności urzędowej, robotą się odmawia, a potém, napadłszy nieraz nie tylko na przysiężnych naszych, ale i na nas, burmistrzów, jak się upije, na każdym miéjscu znieważa i dochodu

swego upomina się, porywając się do nas, burmistrzów, i przysiężnych naszych, z pięścią, obiecując dać zaraz pięścią w gębę; co już nieraz słysząc to i cierpiąc od onego, na ostatku, ponieważ trzczy rzadko, a jak podpije zawsze na każdym miejscu znieważa. Upraszamy dla lepszej wiary jego mościów panów, z gromady pocziwych osób, téj protestacyi do rozprawy prawnej zapisania, abyśmy dalej tego jarzma nie ponosili, czego prawo nie każe, co my, niżej mianowani, wysłuchawszy, kazaliśmy tę protestacyją do xiąg zapisać Co jest zapisano. Ostap Karpisz, Tymosz Wereméjczyk, Wańko Merczuk, Paweł Prokończuk etc. Na ten czas będący z starey wsi Wyżwy dla lepszego świadectwa Ostap Chłapuk. (Manu propria).

Книга магистрата города Выжвы, № 1294. Листъ 229 на оборотѣ и 286,

CXVII.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ евреямъ, живущимъ въ 30 городахъ и мѣстечкахъ Кіевскаго воеводства, позвы, требующіе ихъ къ суду вслѣдствіе обвиненія ихъ кіевскимъ подвоеводою въ томъ, что они держатъ прислугу изъ христіанъ, не смотря на запрещеніе закона, употребляютъ въ торговлѣ подложныя мѣры, и возвышаютъ чрезмѣрно цѣны, продаваемыхъ ими продуктовъ. 1721. Августа 13.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca augusta trzy-nastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Owruca, przedemną, Alexandrem Baranowskim, namiestnikiem na ten czas podwojedstwa grodzkim generału woiewodstwa kijowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi stanowszy oczewisto wozny generał woiewodztwa Kijowskiego y innych, szlachetny Franciszek Siemiński, w moc prawdziwey, wierney y skutecznej relacyi swojej, dla zapisania do xiąg ninieyszych jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, in augusto, w różnych dni, pozwów grodzkich, kijowskich, autentycznych, in una eademque essentia pisanych, in numero trzydzieści, na niżey mianowane podnosił mieysca po niewiernych zydów, arędarzów miast y wsiów niżey mianowanych: pierwszy pozew od-

niósł do miasta Starych Narodycz, drugi pozew odniósł do miasta Owru-
cza, trzeci pozew odniósł do miasta Wielechnik, czwarty pozew odniósł do
miasta Norzyńska, piąty pozew odniósł do miasta Łuhin, szósty pozew od-
niósł do miasta Korosteszowa, siódmy odniósł do miasta Chwastowa, osmy
pozew odniósł do miasta Trylisów, dziewiąty pozew odniósł do miasta Bia-
łój-Cerkwi, dziesiąty pozew odniósł do miasta Siniawy, jedynasty pozew
odniósł do miasteczka Siniawki, dwunasty pozew odniósł do miasta Korsu-
nia, trzynasty pozew odniósł do miasta Lisianki, czternasty pozew odniósł
do miasta Pohrebyszcz, piętnasty pozew odniósł do miasta Lubaru, szes-
nasty pozew odniósł do miasta Miropola, siedmnasty pozew odniósł do
miasta Czudnowa, ósmnasty pozew odniósł do miasta Berdyczowa, dziewięt-
nasty pozew odniósł do miasta Białopola, dwudziesty pozew odniósł do
miasta Byszowa, dwulziesty pierwszy pozew odniósł do miasta Makarowa,
dwudziesty drugi pozew odniósł do miasta Łowkowa, dwudziesty trzeci po-
zew odniósł do miasta Żytomierza, dwudziesty czwarty pozew odniósł do
miasta Pawłowczy, dwudziesty piąty pozew odniósł do miasta Czernichowa,
dwudziesty szosty pozew odniósł do miasta Olewska, dwudziesty siódmy
pozew odniósł do miasta Brusikowa, dwudziesty osmy pozew odniósł do wsi
Łysianki, dwudziesty dziewiąty pozew odniósł do miasteczka Międzyrzyczki,
trzydziesty pozew odniósł do miasta Szymrajowki y tam te pozwy, w ręce
pozwany poddawawszy, o oddaniu y położeniu onych od kogo, po kogo
y w jakiej sprawie by były pisane, samymże niżej mianowanym pozwany
opowiedział y, prawnie publicując, do wiadomości przywiódł. Których poz-
wów tenor sequitur talis: Jozef z Potoka na Stanisławowie, Zbarażu, Bro-
dach y Niemirowie Potocki, wojewoda y generał ziem Kijowskich, War-
szawski, Sniatyński Leżajski, Kołomyjski, Czerwonogrodzki etc. starosta,
niewiernym żydom, arędarzom quorumcunque nominum: arędarzowi starego
miasta Narodycz, arędarzowi Owruckiemu, arędarzowi Wielenickiemu,
arędarzowi Norzyńskiemu, arędarzowi Łuhińskiemu, arędarzowi Korosty-
szowskiemu, arędarzowi Chwastowskiemu, arędarzowi Tryleskiemu, aręda-
rzowi Białocerkiewskiemu, arędarzowi Łysiańskiemu, arędarzowi Siniawskie-
mu, arędarzowi miasteczka Siniawki, arędarzowi Korsuńskiemu, arędarzowi
Pogrzebiskiemu, arędarzowi Lubarowskiemu, arędarzowi Miropolskiemu,
arędarzowi Czudnowskiemu, arędarzowi Berdyczowskiemu, arędarzowi Biało-
polskiemu, arędarzowi Byszowskiemu, arędarzowi Makarowskiemu, aręda-
rzowi Łowkowskiemu, arędarzowi Żytomirskiemu, arędarzowi Pawłowckiemu,
arędarzowi Czernichowskiemu, arędarzowi Olewskiemu, arędarzowi Brusi-
łowskiemu, arędarzowi Lisiańskiemu, arędarzowi miasteczka Międzyrzyczki,

arędarzowi Szymiańskiemu (sic); z osób y ze wszystkich handlów, towarów, szynków, aręd, karczm y summ pieniężnych, gotowych y gdziekolwiek mających, zwierzchnością iego królewskiej mości, a władzą moją woiewodzińską, przykazuję, abyście przedemną samym, albo sądem moim grodzkim generału woiewodstwa Kijowskiego, na roczkach grodzkich kijowskich, die decima sexta septembris w Żytomieżu sądzić się mających, vel his deficientibus, in aliis tandem subsequentibus proximis, od daty y położenia tych pozwów za niedziel dwie, albo w ten czas, gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, dó sądzienia przypadnie y sądzona będzie, sami oblicznie y zawicie staneli, na instancją instigatora sądowego y iego defatora, wielmożnego imci pana Alexandra-Kazimierza na Wilczopolu Wilczopolskiego, chorążego wiskiego, podwoiewodzego generała woiewodztwa Kijowskiego, władze nad wami mającego, krory, przychilając się we wszystkim do prawa pospolitego y konstitucyi, was pozywa o to: iż wy, trzymając arędy po miasteczkach y wsiach, w woiewodztwie Kijowskim będących, różnemy handlami bawicie się y polityki wielkie sobie przymnażacie, a na powinności swoiey nie zbacie się, ludzi chrześcijan, parobków y dziewczek, prawem zakazanych, po kilkoro trzymacie, że chrześcijanie nie mogą mieć za wami swoiey wygody; miary fałszywe y nie prawdziwe do przedania trunków macie; trunki złe trzymacie y nie według należytości, iako po drugich woiewodstwach, drogo sprzedajecie, w niedziele y święta uroczyste w winnicach swoich gorzałki kurzyć kazecie, łokieć do przedania sukien y materyi różnych skompy macie, y we wszystkim nie według należytości postępuiecie; a zatym aktor was pozywa do komportowania miar nieprawdziwych, a dania wam prawdziwych i tazy o wszystko, jako się wysz pomieniło, y do przysłuchania się winom prawnym, abyście na termin wysz oznaczony stawili y, na wszystko sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwili. Pisan w Żytomierzu, roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, dnia wtorego augusta. Za któremi to pozwami on, mianowany wozny, rok y termin stronom obom: powodowey y pozwaney, stanowienia się zawity ku rosprawie prawney złożył y naznaczył, y o tym te swoią relacją uczynił y zeznał, prosząc jey o przyjęcie do akt; co y otrzymał. Franciszek Siemieński, wozny.

Книга гродская, Киевская, записовая и поточная, № 36, годъ 1721—1722; листъ 662

CXVIII.

Грамота, данная кородемъ Августомъ II мѣстечку Таращи, учреждающая въ немъ 4 годичныя ярмарки. 1722. Юля 9.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Junii dwudziestego siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Konstantym Didkowskim, burgrabią grodzkim żytomirskim y księgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi comparens personaliter urodzony imć pan Bazyli Medwedowski, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, żytomirskich, ten przywilej iego krolewskiej mości, miasteczkwowi Taraszczy na iarmarki dany y konferowany, pieczęcią wielką koronną przypieczętowany, z podpisem ręki iego krolewskiej mości, także sekretarskiej, per oblatam podał, i mnie, urzędu o przyjęcie y do akt zapisanie prosił. A tak ja, urząd, annuendo affectationi, ad acticandum przyjmując, czytałem z początku aż do końca y tak się w sobie ma: August wtory, król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki, Inflandski, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Oznaymuujemy ninieyszym listem, przywileiem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy. Czułości y dobroczynności krolewskiej rzecz przyzwoitą bacząc pomnażać dobra poddanych y fortuny onych, snadnie skłoniliśmy do tego, za instancją do nas przez panów rad naszych, przy boku naszym rezydujących, wniesioną, abyśmy miasteczkwowi, Taraszczy nazwanemu, w woiewodstwie Kijowskim leżącemu, cztery iarmarki w rok, na święta ruskie: pierwszy—na święty dzień Jurja; drugi—na ś. Onufrego; trzeci—na Rożestwo Bohorodyci ruskiej; czwarty—w niedzielę środopostną, podług kalendarza ruskiego, nadali y naznaczyli ninieyszym listem y przywileiem naszym, bez przeszkody iednak publicznych miast y miasteczek; na które to iarmarki do powmienionego miasteczka, Taraszczy nazwanego, wolno będzie wszelkiego narodu kupcom y innego stanu ludziom przyjeżdżać, tamże towary odmieniać y inne sprawy y kontrakty odprawować, pod wolnością y bezpieczeństwem, prawem pospolitym przedaiącym y wyjeżdżającym na iarmarki y targi warowanemi, takich tylko nie przypuszczając, których y prawa pos-

polite do spółkowania z dobrami oddzielają y im onego zabraniają; prawa nasze krolewskie, rzeczy pospolitey y kościoła ś. katolickiego wcale y nienaruszenie zachowując. Na co się, dla lepszey wiary, ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia IX miesiąca Lipca, roku pańskiego MDCCXXII. Panowania naszego XXIX roku. Nadanie iarmarków czterech: miasteczku, Taraszczy nazwanemu, dziedzicznemu. Przy pieczęci przycisnionej wielkiej koronnej, podpis ręki iego krolewskiej mości: August rex; na drugiej stronie pieczęci podpis ręki sekretarskiej: Jakub Strzykowski, iego krolewskiej mości sekretarz. Który przywilej, per oblatam podany, za podaniem y prozbą imci podawającego, do xiąg niniejszych iest zapisany.

Книга гродская, Житомирская, записовая, годъ 1725—1727, № 219; листъ 323.

CXIX.

Грамота короля Августа II, подтверждающая городу Каменцу все права и привилегии, пожалованные его предшественниками и жалующая новыя. Августъ II возвращаетъ городу доходъ съ мельницъ, отнятый приговоромъ королевскихъ комиссаровъ, учреждаетъ въ Каменцѣ стрѣльчье братство, освобождаетъ мѣщанъ отъ подводной повинности, уничтожаетъ все права на Каменецкое войтовство, присвоенныя себѣ шляхтичами, вѣряетъ магистрату стражу городскихъ воротъ и, наконецъ, уравниваетъ все права Каменца, съ правами, которыми пользовался Львовъ. 1723. Февраля 22.

Feria quinta post festum Sancti Mathiae apostoli, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo sexto.

Ad iudicium et acta praesentia, terrestria, camenecensia Podoliae positionis iudicialiae personaliter veniens famatus Albertus Rocholski, communitatis civitatis Camenecensis Podoliae regens, obtulit iudicio praesenti, terrestri, camenecensi Podoliae et ad acticandum porrexit (privilegium infra scriptum); cujus legitimae affectationi hocce iudicium annuendo, privilegium confirmationis universalis anteriorum iurium et privilegiorum, per serenis-

simos reges Poloniæ civitati Camenecensi collatorum, a serenissimo Augusto secundo, moderno rege Poloniarum, eidem civitati et incolis ejusdem benigne collatum, manu ejusdem sacrae regiae majestatis propria et secretarii subscriptum, et sigillo majoris cancellariæ regni in appenso firmatum, introcontentum, pro munere officii sui suscepit et actis ingrossari mandavit, de tenore sequenti: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniae, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Kijoviæ, Volhyniæ, Podoliae, Podlachiae, Smolensciæ, Severiæ, Czerniechoviæque, nec non hæreditarius dux Saxoniae, princeps et elector. Significamus præsentibus litteris nostris, quorum interest universis et singulis, æquissimam afflictæ civitatis nostræ Camenecensis in Podolia fortunæ rationem habentes, simulque cupientes, quatenus post longam hostilitatem turcicam pristino restitui possit vigori pacisque præsentis, cum Porta Othomanica habitæ, quam uberrima cives ejus incolæque sentiunt commoda et emolumenta, faciendum esse duximus, ut omnia et singula jura, diplomata, privilegia, ordinationes, institutiones, decreta, rescripta litterasque quasvis, ab ipsa fundatione ejusdem civitatis Camenecensis usque ad præsentem diem pro parte civitatis hujus nationisque Polonæ civium et incolarum emanatas et servientes, nec non libertates, immunitates, prærogativas, concessiones, lauda, sanctiones, tam privata contuberniorum et confraternitatum, quam publica civitatis illius, statuta, ordinationes, observationes, articulos generaliter omnes, generalitati per specialitatem et contra non derogando, sed decus et bonum ordinem civitatis hujus et contuberniorum eorumque omnium a serenissimis prædecessoribus approbationes, ratificationes et confirmationes, in quorum usu ex antiquo et ante hostilitatem turcicam extiterunt, approbandas, confirmandas, ratificandas esse duximus, prout integre, inviolabiliter et totaliter approbamus et confirmamus, ratificamus, innovamus et defectus omnes, si qui ex abusu et discrimine rerum ac temporum belli at alia aliqua ex causa, interrupto et intermisso uso aut neglecta vindicatione prætendi, obtrudi et qualitercunque imputari possint, ex plenitudine supremæ potestatis nostræ regiae supplemus et redintegramus; et quoniam anima civitatis sit ordo, idcirco magistratum in dicta civitate ordinarium per cives bene possessionatos, bonæ conscientiae, et juris non ignaros libere sibi eligendi juxta antiquum morem et privilegia, damus et concedimus facultatem; coram quo suo magistratu cives in omnibus causis, tam parvis, quam magnis, juris et facti, ex fundis et ex personis, in civilibus et criminalibus excessibus, ut coram non alio quopiam terrestri vel castrensi palatinalique judicio, juxta leges et constitutiones annorum: millesimi sexcentissimi unde-

cimi et millesimi sexcentissimi trigesimi tertii et alias antiquioris et recentiores, ex instantia quarumcunque personarum citati existentes, respondere tenebuntur, omissisque capitanei et aliorum subselliorum instantiis: a suo magistratu directe post curiam nostram apellationem, qui se gravatos senserint, interponant, et, ut haec ordinaria civium jurisdiction non confundatur, commissiones contra cives eosdem camenecenses praeter causas, quae per apellationem ad nos et iudicium nostrum devolutae essent, juxta privilegium serenissimi Sigismundi regis Poloniae, praedecessoris nostri, de data Petricoviae, die dominica Oculi, anno Domini MXLIIII, nullas dabimus. Et prout privilegio serenissimi Sigismundi tertii, constitutione regni anni millesimi sexcentissimi quinquagesimi noni approbato, cautum est, ne judaei in dicta civitate Camenecensi incolatum gerant, diutiusque ultra triduum morari praesumant, extraneaequae personae, jus civitatis non habentes, in mercatura, artificii, propinationibus cives juratos minime impedire debeant, ita, privilegio praefato et legi publicae insistendo, incolatum dictis judaeis in civitate Camenecensi perpetuo inhibemus, et, ne tam judaei, quam extraneaepersonae, jure civili carentes, in praedudicium civium merces frustatim (sic) ulnatim dividere, artificia et propinationes exercere, et alia media vivendi in ruinam civium et contuberniorum intercipere omni tempore, exceptis solis nundinis (juxta antiqua privilegia vigore debere ibidem volumus) audeant sub amissione mercium et operarum, interdicimus. Civibus vero omnes mercaturas frustatim et ulnatim, braxationes cerevisiae, melis et cremati atque propinationes, intra et extra civitatem, in circumferentia jurisdictionis suae libere, sine ullo generosi capitanei praepedimento, licere debere declaramus. Subvenientes quoque desolationi et ruinae civitati ejusdem, quo facilius restaurari possit, eidem privilegium juris caduci, per serenissimum Sigismundum regem primum Poloniae, antecessorem nostrum, de data Petricoviae, in conventionem regni generali, feria tertia ante festum Trium Regum, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo datum, et per serenissimum Vladislaum quartum, de data Varsaviae, die duodecima mensis Aprilis, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo primo confirmatum, innovamus, bona omnia mobilia et immobilia, tum merces cujusvis generis summasque quasvis pecuniarias, sive paratas, sive aliqua ratione obligatas, tam post cives juratos steriliter decessos et in futurum decessuros, legi usque ad octavum gradum carentes, quam et post alienos, externos, cujuscunque conditionis et nationis fuerint, incolatum in eadem civitate agentes, vicum, mercaturas exercentes, status equestris hominibus et realibus servitoribus nostris, ac iis, qui privilegio concessae fa-

cultatis testandi gaudent, exceptis jure perpetuo et irrevocabilis donationis titulo, generaliter jure caduco damus, donamus, domosque et lapideas, fundos, arcas desertas, intra et extra moenia jacentes, legitimo haerede post hostilitatem carentes et neglectas, eidem civitati conferimus, ita, ut sit liberum civitati, eosdem fundos, hortos, agros, domos et lapideas, haeredibus carentes, jure caduco praesentibus donatas, cuicumque voluerit, vendere, donare seu in censum terragium personis civitatensibus locare; tametsi etiam lustratores, in anno millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto in Podoliam designati, hanc civitatem molendinis et mensuris in illis, ac si ex occasione inobedientiae et non partitionis coram iisdem lustratoribus sententia sua abjudicarent, cum tamen nullam desuper abjudicandi facultatem et jurisdictionem super civitate hac Camenecensi haberent, et figuram judicii alicujus minus ipsis usurpare liceret, idcirco adversus talem, nulliter prolatam sententiam lustratorum, civitatem hanc Camenecensem restituimus et circa molendina, ex antiquo ad eandem civitatem spectantia, proventusque omnes, ex molendinis provenientes, conservamus et manutenemus et per generosum capitaneum generalem Podoliae deoccupari ac in possessionem civium tradi debere dicimus. Ut autem efficacius civitas Camelecensis contra omnes hostium muniatur impetus, et in casum ingruentis periculi per exertionem in armis robustior ad sustinendos hostiles insultus evadere possit, illi palestram jaculatorum erigimus confraternitatem ad instar civitatis Cracoviensis, Leopoliensis et Posnaniensis: facere articulos et consuetudines, ad bonum ordinem spectantes, juri tantummodo conformes, conscribere et statuere, juxta illos sese gerere et locum, quem sibi commodiorem ad jaculandum elegerint, obtinere permittimus, plenariamque damus potestatem; et qui civis confraternitati jaculatoriae adscriptus fuerit, metamque melius quam caetri tempore et ordine debito globo percussorit, omnibus libertatibus, privilegiis, praerogativis et obventionibus, quibus Cracoviensis, Leopoliensis, et Posnaniensis civitates, juxta sua privilegia et constitutiones regni, gaudent, haec quoque civitas seu in arte jaculatoriae compalestritae, gaudebunt et fruuntur. Et cum jura regni, nobiles domos et promptuaria habere in civitatibus permittunt, idcirco, id ipsum equestribus non negando, volumus, ut juxta eadem jura regni nobiles ex domibus et fundis, in civitate Camenecensi et in suburbiis ejus possessis, jurisdictionem civilem agnoscant, eique, quoad fundos et domos, pareant, contributiones reipublicae et civiles viglias et alia onera aequaliter cum civibus ferant, ad iura ipsum et armenos aliosque incolas, juxta rescriptum serenissimi olim Joannis Casimiri, antecessoris nostri, adstrictos fore et esse debere declaramus. Circa villam, Kor-

cimi et millesimi sexcentissimi trigesimi tertii et alias antiquior. s et recentiores, ex instantia quarumcunque personarum citati existentes, respondere tenebuntur, omissisque capitanei et aliorum subselliorum instantiis: a suo magistratu directe post curiam nostram apellationem, qui se gravatos senserint, interponant, et, ut haec ordinaria civium jurisdiction non confundatur, commissiones contra cives eosdem camenecenses praeter causas, quae per apellationem ad nos et iudicium nostrum devolutae essent, juxta privilegium serenissimi Sigismundi regis Poloniae, praedecessoris nostri, de data Petricoviae, die dominica Oculi, anno Domini MXLIII, nullas dabimus. Et prout privilegio serenissimi Sigismundi tertii, constitutione regni anni millesimi sexcentissimi quinquagesimi noni approbato, cautum est, ne judaei in dicta civitate Camenecensi incolatum gerant, diutiusque ultra triduum morari praesumant, extraneaeque personae, jus civitatis non habentes, in mercatura, artificiis, propinationibus cives juratos minime impedire debeant, ita, privilegio praefato et legi publicae insistendo, incolatum dictis judaeis in civitate Camenecensi perpetuo inhibemus, et, ne tam judaei, quam extraneae personae, jure civili carentes, in praejudicium civium merces frustatim (sic) ulnatim divendere, artificia et propinationes exercere, et alia media vivendi in ruinam civium et contuberniorum intercipere omni tempore, exceptis solis nundinis (juxta antiqua privilegia vigore debere ibidem volumus) audeant sub amissione mercium et operarum, interdicimus. Civibus vero omnes mercaturas frustatim et ulnatim, braxationes cerevisiae, melis et cremati atque propinationes, intra et extra civitatem, in circumferentia jurisdictionis suae libere, sine ullo generosi capitanei praepedimento, licere debere declaramus. Subvenientes quoque desolationi et ruinae civitati ejusdem, quo facilius restaurari possit, eidem privilegium juris caduci, per serenissimum Sigismundum regem primum Poloniae, antecessorem nostrum, de data Petricoviae, in conventionem regni generali, feria tertia ante festum Trium Regum, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo datum, et per serenissimum Vladislaum quartum, de data Varsaviae, die duodecima mensis Aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo primo confirmatum, innovamus, bona omnia mobilia et immobilia, tum merces cujusvis generis summasque quasvis pecuniarias, sive paratas, sive aliqua ratione obligatas, tam post cives juratos steriliter decessos et in futurum decessuros, legi usque ad octavum gradum carentes, quam et post alienos, externos, cujuscunque conditionis et nationis fuerint, incolatum in eadem civitate agentes, vicum, mercaturas exercentes, status equestris hominibus et realibus servitoribus nostris, ac iis, qui privilegio concessae fa-

cultatis testandi gaudent, exceptis jure perpetuo et irrevocabilis donationis titulo, generaliter jure caduco damus, donamus, domosque et lapideas, fundos, arcas desertas, intra et extra moenia jacentes, legitimo haerede post hostilitatem carentes et neglectas, eidem civitati conferimus, ita, ut sit liberum civitati, eosdem fundos, hortos, agros, domos et lapideas, haeredibus carentes, jure caduco praesentibus donatas, cuicumque voluerit, vendere, donare seu in censum terragium personis civitatensibus locare; tametsi etiam lustratores, in anno millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto in Podoliam designati, hanc civitatem molendinis et mensuris in illis, ac si ex occasione inobedientiae et non paritionis coram iisdem lustratoribus sententia sua abjudicarent, cum tamen nullam desuper abjudicandi facultatem et jurisdictionem super civitate hac Camenecensi haberent, et figuram iudicii alicujus minus ipsis usurpare liceret, idcirco adversus talem, nulliter prolata sententiam lustratorum, civitatem hanc Camenecensem restituimus et circa molendina, ex antiquo ad eandem civitatem spectantia, proventusque omnes, ex molendinis provenientes, conservamus et manutenemus et per generosum capitaneum generalem Podoliae deoccupari ac in possessionem civium tradi debere dicimus. Ut autem efficacius civitas Camenecensis contra omnes hostium muniatur impetus, et in casum ingruentis periculi per exercitationem in armis robustior ad sustinendos hostiles insultus evadere possit, illi palestram jaculatorum erigimus confraternitatem ad instar civitatis Cracoviensis, Leopoliensis et Posnaniensis: facere articulos et consuetudines, ad bonum ordinem spectantes, juri tantummodo conformes, conscribere et statuere, juxta illos sese gerere et locum, quem sibi commodiorem ad jaculandum elegerint, obtinere permittimus, plenariamque damus potestatem; et qui civis confraternitati jaculatoriae adscriptus fuerit, metamque melius quam caeteri tempore et ordine debito globo percussarit, omnibus libertatibus, privilegiis, praerogativis et obventionibus, quibus Cracoviensis, Leopoliensis, et Posnaniensis civitates, juxta sua privilegia et constitutiones regni, gaudent, haec quoque civitas seu in arte jaculatoriae compalestritae, gaudebunt et fruentur. Et cum jura regni, nobiles domos et promptuaria habere in civitatibus permitunt, idcirco, id ipsum equestribus non negando, volumus, ut juxta eadem jura regni nobiles ex domibus et fundis, in civitate Camenecensi et in suburbiis ejus possessis, jurisdictionem civilem agnoscant, eique, quoad fundos et domos, pareant, contributiones reipublicae et civiles viglias et alia onera aequaliter cum civibus ferant, ad ique ipsum et armenos aliosque incolas, juxta rescriptum serenissimi olim Joannis Casimiri, antecessoris nostri, adstrictos fore et esse debere declaramus. Circa villam, Kor-

mitte dictam, ad advocatiam ibidem spectantem, et circa ipsam advocatiam cameceensem, juxta decreta serenissimorum antecessorum nostrorum, inter cives et capitaneos prolata, conservamus, privilegia, si qua super eandem advocatiam per quascunque personas exportata et importata a nobiles sint et fuerint, tanquam juribus civitatensibus obnoxio et ad male narrata obtenta, revocamus et cassamus. Denique eandem civitatem a podvodis liberamus; imo eandem civitatem circa rescriptum serenissimi olim Joannis Casimiri, de data Varsaviae, die septima Martii anno millesimo sexcentesimo quadragesimo, octavo, tum aliud die decima sexta julii, anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo, ratione aequalitrium nationum contributionis, conservamus. Caeterum civitatem hanc Camenecensem Podoliae, metropolim regniq̄ue ornamentum et munimentum, crebris belli tempestatibus fluctuantem et depressam, ut in patriae defensionem validior et animosior largiori gratia nostra extollatur, ipsam, adherendo constitutioni regni millesimi sexcentissimi septuagesimi, de plenitudine potestatis nostrae regiae ejusque omnes cives et incolas catholici romani, seu latini armenici et graeci rithus, dummodo iidem cives juxta jura et consuetudinem ejusdem civitatis nobis et successoribus nostri a sacramento fidelitatis obstricti et devoti sint, eorumque posteros, civitati Leopoliensi juribus, et libertatibus, et praerogativis, consuetudinibus, ad bonum ordinem spectantibus, adaequamus, assimilamus eisdem praerogativis, quibus memorata civitas Leopoliensis gaudet, gaudere et perfrui perpetuis temporibus debeat, statuimus. Custodiam civitatis portarum: Lacka et Ruska dictarum, magistratui camenecensi comittimus, claves ab his portis penes proconsulem, juxta antiquum morem, esse debere statuimus. Quod omnibus, quorum interest, praesertim vero magistratui camenecensi seu generali capitaneo Podoliae, nunc et pro tempore existenti, notum esse volentes, mandamus, ut eandem civitatem Camenecensem circa jura sua praesentemque nostram approbationem et concessionem conservet et ab omnibus conservari, observari curet pro gratia nostra. In quorum fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo nostro regio communiri jussimus. Datum Varsaviae, die XXII mensis februarii, anno Domini MDC CIII, regni vero nostri anno XIII. Augustus Rex. Confirmatio generalis et innovatio jurium post hostilitatem civitatis Camenecensis in Podolia. Andreas Sokołowski, canonicus cathedralis, sacrae regiae majestatis secretarius. Sigillum majoris cancellariae regni, eidem privilegio appensum. Post cujus suprascripti privilegii generalis confirmationis jurium et privilegiorum ac diplomatum anteriorum ad acta judicii praesentis ingrossationem, originale ejusdem pergamenenum cum sigillo appenso idem famatus Rocholaki, com-

munitatis Camenecensis Podoliae regens, offerens, ad se recepit, de quo recepto sibi que restituto iudicium praesens et cancellariam ejus quietavit praesentibusque quietat.

Книга Каменец-Подольская и Лембуржская, земская, записовая и попочная, годъ 1722—1728, № 3705. Листъ 464.

СХХ.

Выпись изъ книгъ коронной метрики, заключающая въ себѣ приговоръ, постановленный въ 1513 году королевскими комиссарями и подтвержденный въ 1518 году королемъ Сигизмундомъ I. Комиссары разсматривали дѣло мѣщанъ каменецкихъ съ сосѣдними землевладельцами о правѣ пользованія лѣсами, принадлежавшими къ имѣніямъ послѣднихъ, и, на основаніи древнихъ привилегій и обычая, рѣшили дѣло въ пользу мѣщанъ. Выпись выдана изъ книгъ метрики коронной 1723, іюня 9.

Feria quinta post festum sancti Mathiae apostoli, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo sexto.

Ad personalem famati Alberti Rocholski, communitatis civitatis Camenecensis Podoliae regentis, oblationem, judicialiter factam et expostulatam, iudicium praesens, terrestre Podoliae, ejusdem legitimae affectationi annuendo, privilegium sacrae regiae majestatis seu confirmationem infrascriptarum litterarum super nonnullis libertatibus civitati Camenecensi Podoliae ac ejus incolis benigniter collatum, manibus illustrissimi et excellentissimi supremi cancellarii et secretarii regni propriis subscriptum, atque ex actis metrices regni authentice depromptum, introcontentum, pro munere iudicii sui, suscepit et actis ingrossari mandavit, de tenore sequenti: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae Prussiae, Masowiae, Samogitiae, Livoniae, Podoliae, Podlachiae, Kijoviae, Wolhyniae, Smolensiae, Severiae, Czerniechoviaeque, nec non hereditarius dux Saxoniae et princeps elector. Significamus praesentibus litteris, quorum interest unversis et singulis, contineri in actis metrices regni cancelariae nostrae majoris litteras infrascriptas, supplicatumque est nobis, ut easdem ex actis iisdem describi et parti postulanti in forma authentica extradi permit-

tere dignaremur. Quarum tenor sequens est. Sigismundus, Dei gratia rex etc. Significamus etc. Quomodo pro parte civium nostrorum camenecensium exhibitae sunt coram majestate nostra litterae pargameneae, transumptae, subappensis sigillis certorum judicum commissariorum nostrorum obsignatae, decretum libertatemque cedendorum lignorum et arborum in sylvis introdescriptis in se continentem, simulque supplicatum est nobis, ut easdem litteras approbare, ratificare dignaremur. Quarum quidem litterarum tenor sequitur et est talis: Otha de Chodecz, palatinus Podoliae et Haliensis capitaneus, Jacobus Podfilipski, castellanus, Stanislaus Lanckoroński de Brzezie, subpincerna Sandomiriensis, Petrus Hinek de Wnijenge, succamerarius Camenecensis, commisarii judicesque inter partes inferius scriptas per majestatem regiam deputati et delegati, significamus tenore praesentium quibus expedit, universis et singulis, quomodo famati consules, cives camenecenses, citati erant ad diem hesternam, qui terminus ad diem hodiernam per dominos commissarios transpositus fuit, ex parte nobilium terrigenarum podoliensium, circum Kamieniec bona habentium, ad praesentiam commissariorum. Cujus citationis tenor talis est: Otha de Chodecz, palatinus Podoliae, Jacobus Podfilipski, castellanus, Stanislaus Lanckoroński, subpincerna Sandomiriensis et capitaneus, Petrus Hinek de Wnijenge, succamerarius et Paulus Popławski, in absentia succamerarii Camenecensis, commisarii et judices per serenissimum principem et dominum, dominum Sigismundum, Dei gratia etc. dati et deputati, vobis, famatis: proconsuli, advocato, consulibus et toti communitati civitatis Camenecensis, innotescimus vobis oblatam commissionem serenissimi principis et domini, domini Sigismundi, Dei gratia regis Poloniae, inter nobiles et famatos: Elisabeth, consortem generosi Nicolai Herbort de Felsztyn, tribuni camenecensis; Fiedor de Jazii; Sophiam de Rzepnice, consortem Petri Hinek; Jacobum de Hrabaczow, judicem camenecensem; Joannem Karapczewski; Jarossium de Ciołkowce; Adam Swiercz de Olchowiec; Michaellem Piasecki de Załucze; Joannem Raltold, tanquam actores ex una, et vos, tanquam citatos, parte ex altera. Cujus commissionis tenor talis est: Sigismundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux etc. Magnifico et generosis: Otha de Chodecz, palatino Podoliae, Jacobo Podfilipski, castellano, Stanislaw Lanckoroński de Brzezie, subpincernae Sandomiriensi, et Paulo Popławnicki, notario, in absentia succamerarii ejus, camerario Camenecensi, sincere et fideliter nobis dilectis, gratiam regiam. Magnifici et generosi, sincere et fideliter dilecti! Controversiam in causa inter nobiles et famatos: Elisabeth, consortem generosi Nicolai Herbort de Felsztyn, tribuni camenecensis, Fiedor de Jassii, Sophiam de

Rzepaice, uxorem Petri Hinek, Jacobum de Hubaczow, judicem camenecensem, Joannem Karapczyjowski, Jarossium de Ciołkowce, Adam Swiercz de Olchowiec, Michaellem Piasecki de Załucze, Joannem Ratolt ab una, et cives camenecenses ab altera,—partibus, occasione sylvarum et ususfructus earundem coram praefato Stanislao Lanckoroński, capitaneo, vertentem et ad nos tandem remissam, hac vice, propter defectus probationum necessariarum et fine debito justitiae terminare volentes, vos, de quorum fidei, integritate et jurisperitia confidimus, in commissarios ejus rei deputavimus et assignavimus et assignamus praesentibus, commitentes vobis, quatenus, habita inter se mutua intelligentia, pro certo die et tempore competentibus, ad loca talium bonorum et sylvarum descendentes, accersitis ad vestri praesentiam partibus, quarum interest, visisque litteris, et munimentis ipsarum, et probationibus, et documentis sufficientibus de super receptis, justitiam eisdem nobilibus cum praedictis civibus omnimodam et indilatam auctoritate nostra, quam vobis praesentibus damus, juxta decretum nostrum, ministratis et id, quod justum, cognoveritis ad utramque partem, ne utri ipsarum favendo, decernatis, facientes tandem id, quod decreveritis, a partibus firmiter observari, decreto vestro mediante, pro gratia nostra facturi. Datum Poznaniae, feria quinta a Magna, anno MDXIII Relatio reverendi in Christo patris, domini Mathiae, episcopi Praemisliensis, regni Poloniae vicecancellarii. Proinde nos, judices et commissarii, vobis, civibus, uti praefertur, mandamus, vigore commissionis praesentis, quatenus coram nobis aut judicio nostro commissorialio feria tertia ante festum sancti Joannis Baptistae proxima, ad instantiam praefatorum nobilium et famatorum, personaliter compareatis in domo et habitatione domini Matrzyszka, in civitate Camenecensi, ad videndum et audiendum decretum, per suam serenitatem, uti praemissum est, nobis commissum, occasione sylvarum et ususfructus earundem, alioquin nos in praemissis ipsis nobilibus praefatam justitiam sumus facturi et ulterius processum, quod juris erit, vestra contumacia non obstante. Datum ex Kamieniec, feria sexta post festum divi Urbani proxima, anno Domini MDXIII. Tandem, partibus termino comparentibus, domini consilarii, exauditibus propositionibus et responsis, decreverunt juramentum, juxta decretum majestatis regiae, cujus decreti talis est tenor: Regia majestas cum consilariis suae majestatis et judicio regio in causa, quae vertebatur inter nobiles et famatos: Elisabeth, consortem generosi Herbort de Felsztyn, Fiedor de Jasci, Sophia de Rzepnica, uxore Petri Hinek, Jacobum de Hubaczów, judicem camenecensem, Joannem Karapczyjowski, Jarossium de Ciołkowce, Adam Swiercz de Olchowiec, Michaellem,

Piasecki de Załucze, Joannem Ratolski, ab una, et cives camenecenses, ab altera—partibus, occasione sylvarum in et super haereditatibus praefatorum nobilium, pro quibus sylvis et usufructu earundem sylvarum jure experiebantur coram generoso Stanislaŏ Lanckoroński, subpincerna Sandomiriensi et capitaneo Camenecensi, per quem demum inter partes remissae erant ad regiam majestatem, in Cracoviam; et tandem ex Cracovia per regiam majestatem hic, ad conventionem modernam Piotrcoviensem. Super sylvas praefati cives camenecenses munimenta reproducebant, parte ab adversa depellenti, quidem praefati cives abusi sunt, nec aliquo modo usum fructum habuerunt, aut possiderunt, petendo ipsis nobilibus decerni pacem in eis sylvis; ita ipsa majestas decrevit, ut praefati cives coram dominis commissariis, per majestatem regiam eisdem partibus deputandis, ad discernendum et conspiciendum praedictas injurias, pro quibus partes discordabant et jure experiebantur, debent facere probationem sufficientem, quod ipsi cives, juxta praedicta munimenta ipsorum, semper fuerant in usu praedictarum sylvarum, a data praefatorum munimentorum ipsorum civium juxta decretum commissariorum, quod ibidem dicti cives debent ostendere loca praedicta coram dominis commissariis, quae loca tenere et probare debeant, juxta ipsorum munimenta, et quibus locis utebantur. Actum in conventionem generali Piotrcoviensi, feria tertia proxima post festum sancti Lucae, anno Domini millesimo quingentesimo duodecimo. Qui quidem cives decem octo testes, juxta decretum dominorum commissariorum, statuerunt, ex quibus dicti nobiles elegerunt, sex videlicet: Stanislaum aurifabrum, Mathiam Bielecki, Jacobum juratum, Nikodem Mydlnik, Chaczko Gordaj, advocatum ruthenorum, Jacko Pytyć, qui in locum, per dominos commissarios ad juramentum faciendum deputatum, iverunt et juramentum in haec verba praestiterunt, quilibet proprium nomen suum nominando: »ego juro Deo et beatae Mariae virgini et sanctae cruci, quia veraciter juramus, quia cives camenecenses fuerunt in possessione et usufructu scindendi et secundi, juxta privilegium ipsorum, earundem omnium sylvarum, quas nominabimus ante dominos commissarios; ita nos Deus adjuvet, beata virgo Maria et sancta erux«. Cives dicti coram praefatis dominis commissariis loca nominaverunt: Zaleski, Baliński, Krzywiecki, Jaski, Błyszczonowski, Suprunkowski, Szczyców magna, Kołybajowski, Humieniecki, Atkorów, Ternawski, Stupiński, Werbęcki, Wroblewski, Zasikow, Hawryłowski, Kniejniński, Chodorowski, Łastowski, Kadyjowski, Rzepiński, Oryniński, Strzebna, Pułowski, Ciołkowski, Ryptyński, Domanowski, Fedrowski, Astrowczyński. Tandem Lewon, ministerialis tonsus (sic) de Ka-

mieniec, veniens ad praesentiam dominorum commissariorum, recognovit: quia dicti cives, supranominati, juramentum, superius scriptum, sufficienter praestiterunt. Et domini commissarii, audita recognitione ministerialis, adjudicaverunt praefatis civibus in dictis sylvis liberam perpetuo scindendi lignorum facultatem et robur, decreto dictorum dominorum commissariorum mediante; dicti nobiles pro eisdem debebunt perpetuum silentium habere. Super quod memoriale positum est, quod iudicium recepit. In cuius rei robur sigilla nostra sunt appensa testimonio litterarum. Datum et actum in Camenecia, feria quarta ante festum sancti Joannis Baptistae proxima, anno millesimo quingentesimo decimo tertio. Nos itaque, Sigismundus rex, litteras praeinseras attendendo esse justas, salvas et omni suspicione carentes, ipsas: decretum et sententiam, ex gratia nostra ratificandas, approbandas et confirmandas duximus, atque in omnibus clausulis et articulis in toto eorum tenore confirmamus, et approbamus, et ratificamus, decernendo — eas et omnia repromissa robur firmum perpetuumque habituras, tenore praesentium mediante. Harum quibus sigillum nostrum praesentibus est subappensum testimonio litterarum. Datum Cracoviae, feria quinta intra conductum solennio paschae, anno Domini MDXXV, regni nostri anno XIX. Cui supplicationi nos benigne annuendo, praeinseras litteras ex actis metrices regni describi et parti postulanti in forma authentica extradi permissimus. In quorum fidem praesentibus sigillum regni est appressum. Datum Varsaviae, feria quarta, ipso die festi sanctorum Primi et Feliciani, martyrum, die nona mensis Junii, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo tertio. Relatio illustrissimi et exellentissimi domini, domini Joannis comitis a Szupów Szembek, supremi cancellarii regni, Łomzensis, Grandentienensis etc. capitanei. Joannes Szembek, supremus regni cancellarius. Joannes Zaydlic, sacrae regiae majestatis secretarius, manu propria. Confirmatio litterarum civium camenecensium super nonnullis libertatibus. (Locus sigilli minoris cancellariae regni). Post cuius suprascripti privilegii seu confirmationis litterarum praemissarum ad acta iudicii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem famatus offerens ad se recepit, de quo recepto sibi restituto iudicium praesens et cancellariam ejus quietavit, praesentibusque quietat .

Книга Каменецъ-Подольская и Летичевская, записовая и поточная, годъ 1722—1728 № 3705, листъ 418 на оборотъ.

CXXI.

Условія, заключенныя между Каменецкимъ магистратомъ и комендантомъ каменецкой крѣпости, опредѣляющія нѣкоторыя правила городского благочинія и отношенія мѣщанъ къ гарнизону крѣпости. 1723. Юля 29.

Kompozycya imci pana generała Szelinga z panami mieszczanami kamienieckimi o punkta, od tegoż miasta tu podane, pisane w Rychtach, die 29 Julii, anno 1723.

1. Jako zdawna kamienica Bobrykiewiczowska iest ewakuowana i nie interesował się nigdy do niej iego mość pan komendant terazniejszy, tak i teraz się nie interesuje i napotym oney nie pretendować deklaruie

2. Maistrat Kamieniecki starać się powinien, aby ukontentował certa quantitate panne Bossowne, która to prowizya pieniężna, według postanowienia uczynionego, quotannis dochodzić punktualnie ma; portae zaś tectae z czopowego naprawowane być powinny dla stancyi iego mości pana komendanta.

3. Ten zwyczaj w Kamieńcu omnino observari powinien, aby w niedziele i dni święte nie działały się piatyki i muzyki nie grały przed skończonym nabożeństwem w kościele katedralnym, ale dopiro po skończonym nabożeństwie i to tylko poki nie wybiją capstryku, excepto iednak wesel, o których imć pan komendant ma być informowany od maistratu, lub od tego, czyie wesele będzie, gdy zaś nad zakaz warta kogo grassantem przed nabożeństwem lub po capstryku wybitym gdzie przydybie, takowy ma być oddany do maistratu swey jurysdykcyi i sprawiedliwość z występnego in instanti być powinna.

4. Ludzi tak z rzemiosła udaiących się na służbę, iako też i parobków, którzyby należytego swego czasu nie dosłużyli, imć pan komendant, takowych aby nie przyjmowano, przy pierwszym parolu ztąd powraciwszy przykazać deklaruie.

5. Ratione domów radzieckich powini na to pokazać przywileje panowie raycy, iako są wolne od stancyi żołnierskich, co dyskrecyi imci pana komendanta recomendatur, osobliwie domus prezydenta.

6, 7 et octavum. Ratione parapetów i wałów nowych panowie mieszczenie przestrzegać tego powinni, aby ich bydła, owce etc: nie deptały i sami ścieżek, gdzie nie należy, nie czynili.

9. Jako dawny był zakaz, tak i teraz toż samo potwierdza się, ażeby tak żołnierze, iako i mieszczenie, nie wazyli się mleć zboż na zarobek do Chocina, ani ich tam wozic pod wolnym zabraniem mąk i karo nieposłusznego. W pieczeniu zaś chleba regimentowe piekarki cechowym piekarzom miejskim przeszkadzać nie powinni i z komendo o wielkości bocheńka chleba i de pretio tego mieszczenie komportować się powinni.

10. Jest dawna konwencya, ieszcze za komendy imć pana Ryppa generała, ażeby mieszczenie, ani za Dniestr, ani do Dniestru bez paszportu komendantskiego nie wazyli się wyjeżdżać, w czym i teraz tak sprawić się powinni.

11. Ratione kordygart i inszych subsistencji, należących do wygody garnizonu, te miasto sporządzić powinni i inwentarzem podać jego mości panu komendantowi, które rezydencyie sporządzone od miasta powinny być w konserwacyi, chyba żeby per vetustatem czasu albo calamitatem onego deterioracya onych nastompiła.

12. Nadewszystko zaleca się komportacya dobra miastu z imć panem komendantem, którą gdy będą mieli, ten im pożytek przyniesie, że więcej nie będą iezdili do Radomia, przez co expens unikno niepotrzebnych.

13. Według dawney konwencyi dawało miasto swice i drwa do kordigard za komendy imć pana Ryppa, na co że pozachodziły dekreta kommissyi radomskiej, iako mieszczenie ablegant, więc one pokazać imci panu komendantowi powinni, i według nich sprawiać się. Stefan Humiecki.

*Книга Каменец-Подольскаго магистратъ, № 4562, годъ 1519—1794;
Листъ 207*

Приговоръ Каменецкаго старостинскаго суда, осуждающій крестьянъ: Василя Гуцула и Ивана Чорнаго—перваго на смертную казнь, втораго на временную службу при одномъ изъ каменецкихъ монастырей. Приговоръ произнесенъ по прозобѣ помѣщика и по обвиненію имъ подсудимыхъ въ воровствѣ; сверхъ того Гуцулъ былъ заподозрѣнъ въ чародѣйствѣ, такъ какъ онъ перенесъ пытку съ необычнымъ спокойствіемъ. 1724. Августа 25.

Feria quarta, in vigilia festi sancti Bartholomaei Apostoli, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo quarto.

Sąd niniejszy, zabiegając licencyey tey rozbojów y złodziejstwa ustawicznego, ob metum aliorum, wspomnionych inkarceratów corporalia confessata per tres tractus, etiam admoto igne, potrzebne bydz sąd uznaje y pro executione ad jus civile advocatae polonae odsyła; co sąd woytowski, kamieniecki, podolski exequi powinien sub paena banitionis perpetuae, praevia manifestatione publicanda; tandem in continuatione causae, feria sexta in crastino festi Sancti Bartholomaei Apostoli, anno praesenti, decretum, super inquisitionem corporalem latum, przeczytawszy, ad lectionem onych condescendit, quibus lectis et per omnes circumstantias trutinatis, quantum spectat ad causam laboriosi Wasyl Hucuł, który, bywszy turturowany, nie przyznał się do niczego więcej, tylko to, co in liberis confessatis; a pan jego, imć pan Mytko Wereszczatyński, obawia się jego, iż nie powinien żyć, bo y żona jego uszła do Kossowa, pozabierawszy suppellectilia kradzione, do tego asserit, że ma mieć czary przy sobie, że na torturach był cierpliwy bez żadnych ięczeń, tak w ciągnieniu, jako y paleniu swiecami, z tych tedy racyi sąd teraznieyszy, widząc zawziętość y cierpliwość niezwy- czayno w ciałach ludzkich, lubo daie się winien: raz że ukradł w towarzystwie konia y woły, a przykazanie uczy nas: »nie kradź« a nasze prawo bez żadney excecpcyi, tylko tak naznaczyło: »omnis fur suspendatur«; więc sąd teraznieyszy, widząc pana iego, wyżey wyrażonego, że sam pomienio- nego Wasyla Hucułę metitur osobą swoją, chce onego criminaliter convin- cere, a szóstego, ob distantiam loci, stawić nie może, sąd, ob rationem de distantia loci, samopiąt, idque in instanti, in eam rotham: iako winien śmierci, Deo ita ipsos adjuvantes, additur ministerialis ad rothisandum; a ponie-

wasz, czyniąc dekretowi zadcsyć, praevia solennitate juramentorum, flexis genibus ad imaginem crucifixi Jesu Christi, imć pan Jerzy Mytko Wereszczatyński y szlachetnie urodzeni: Stanisław Kwiatkowski, Jędrzey Kamiński, Jan Szczepanowski, Tomasz Osadczenko, in praesentia ministerialis regni generalis, nobilis Francisci Lieniewski, authentici jurati, hocce juramentum praestiterunt, idcirco iudicium praesens laboriosum Wasila Huculę punibilem esse sententiat et decernit, aby przez mistrza publicznego był obieszony y pro executionem ad jus civile advocatiale remittit, co equi powinno; quo vero spectat laboriosum Iwana Czarnego, który, lubo za pierwszy czynek, pięć pni pszczoł, był turturowany, że za instancją był wypuszczony, ale po takiey karze nie poprawił się, porzucił żonę y u Turczyna służył, z tych tedy racyi y tego, wyżey rzeczonego, Iwana Czarnego, punibilem sententiat et decernit y, lubo większą zasłużył karę, przecie sąd ad mitiora condescendit y nakazuje, aby, eluendo hunc illicitum ausum, okupując głowę, aby robił u wielmożnych oyców Trynitarzy rok y sześć niedziel, praevia attestatione iego mości xiędza prezydenta, co wykonać powinien y do żony się wrócić y z nią mieszkać sub paena infamiae ac liberae captivationis et furcae, decreti praesentis vigore. Ex actis capitanealibus burgabiatus camenecensis Podoliae extraditum.

Книга Каменецъ-Подольс аго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 216.

CXXIII.

Инструкция, данная городомъ Каменцомъ писарю магистратскому, Ивану Войтыковскому, отправляющемуся на сеймъ хлопотать о дѣлахъ города. 1724. (Въ октабрѣ).

Instructia imć panu Janowi Woytykowskiemu, I. K. M. sekretarzowi, pisarzowi radzieckiemu kamienieckiemu, na seym warszawski od miasta I. K. M. Kamieńca Podolskiego dana, anno Domini 1724.

1. Rekomendatur imć panu internuncyuszowi naszemu, aby od miasta Kamieńca Podolskiego podał suppiikę do J. W. imć xiędza bishupa Kamienieckiego, idque ratione intercessyey do senatu, aby miasta Kamieńca

prawa coutytucyą approbowane były, a osobliwie przywilej od cesi Sigmundi tertii. Tenże przywilej odebrać od imię pana Właszkiewicza, którego tam zostawił imię pan Pirsada; insuper, upraszać tegoż imię xiędza biskupa będzie o list do iego mości xiędza dziekana Kamienieckiego, aby superse-dował gruntu, niesłusznie sobie uzurpowanego.

2. Tegoż iego mości xiędza biskupa upraszać będzie, aby raczył exponere desolationem miasta J. K. M. y rzeczy pospolitey, to osobliwie przez extradycye ludzi, od tuweczczyny prawie tu zaszłych, hoc praemisso, że Turcy dziedziców kamienieckich pozabierali, teraz zaś tylko advenae w mieście poosiadali.

3. Invigilabit w sprawie z oycami jezuitami, ratione Zagumnia, karzmy y poddanych, na gruncie mieyskim osadzonych, a to w sądach asses-sorskich J. K. M.

4. W tej że sprawie supplicavit o interpozycyą do jaśnie wielmożnego imię pana kanclerza wielkiego koronnego jaśnie wielmożnym ichmościom xiężom biskupom: łuckiemu y kamienieckiemu, którym przy supplice pro praejudicia miasta, przez które ad florem przyść nie może, a to narodziwszy się z imię panem

5. Pytać się będzie, co za effect contumacye na imię panu Głowe-rze, oberszteleytncanie artylleryey koronney, otrzymała y jeżeli można z publikatą przywieźć.

6. Tamże na seymie invigilabit, aby ormianie byli do naszey jurysdykcyey przyłączeni, dla raczey szerzey ustnie opowiedzianych.

Caetera activitati et dexteritati imię pana posła naszego commituntur, który by, iako bene gnarus et oculatus testis, chciał pro candore suo, promovere sprawy y krzywdy miasta tego.

7. Pro, finali inquantumby (avertat Deus) seym nie doszedł, tedy ad senatusconsilium desideria miasta ma podać. Jan Oputczenko, burmistrz M. K. P. (M. P.).

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 222.

CXXIV.

Приговоръ, постановленный экономомъ Ковельскаго староства, въ дѣлѣ, возникшемъ по поводу обвиненія магистратомъ бывшаго бурмистра, Іакинна Теодоровича, въ присвоеніи себѣ городской земли. Экономъ при- суждаетъ возвратить городу спорную землю и взыскать какъ съ Теодоро- вича, такъ и съ другихъ магистратскихъ урядниковъ, позволившихъ ему завладѣть незаконно городскою землею, штрафъ въ пользу церкви. 1725. Апрѣля 13.

Roku 1724, die 13 kwietnia.

Dekret zwierzchności zamkowej między urzędem przeszłym i teraz- nijszym.

W sprawie między sławetnymi: panem Stanisławem Cieszyńskim, kwar- talnym, Prochosem Hrehorowiczem, Janem Majewskim, Hrehorym Żykiewi- czem, burmistrzami kowelskimi, aktorami, a sławetnymi: Jacentym The- odorowiczem, burmistrem bywszym, pozwanym, na którego uskarżali się: iż on, będąc burmistrem przez czas długi, nie pamiętając na przysięgę urzę- du swego, powinności burmistrzowskiej nie przestrzegając, aby w niwczem miastu nie ubliżyć i owszem szkody wszelkiej przestrzegając, ważył się grunt miejski, własny, od założenia miasta na wygon i pożytek miejski, z które- go dochód iskopowy na potrzeby miejskie corocznie odbierany był, na wieczność sobie zapisać za summę złotych 20, w morgi zamienić, w pos- sessiã odebrać, przez lat pięć siać, łąki kosić i ku pożytkowi swemu obra- cać, z którego prowentu miejskiego mogło być quotannis złotych 20. Ten- że urząd zalił się na pana Mieszekiewicza i pana Fedora Żykiewicza, kto- rzy będąc na ten czas burmistrzami, (ponieważ czwarty, Josyp, że na urzę- dzie nie siedział, negabat), ważyli się pomieniony zapis przyjmować, na ta- xę tegoż urzędu posyłać, w possessiã oddawać przez sławetnego Podhor- skiego, ławnika. Sławetny pan Jacenty Theodorowicz, stanąwszy na termi- nie, produkował kartę urzędu miejskiego, die 22 Junii, 1707: iż mu ten grunt na iskop od miasta był oddany; z którego rok, respektem ogrodze- nia, iskopi nie dawać pozwolono, a potem tenże grunt przez lat trzynaś- cie, czyli dał, czyli nie dał iskopu, jako ustawiczny burmistrz trzymał, a tak, należycie posmakowawszy, wiecznością sobie zapisać przy gorzałce ka- zał, przybrawszy swoich koligatów, przed lat pięciu. Sąd zamku kowelskie-

go stron obudwu kontrowersyi wysłuchawszy, sprawę za zjechaniem na grunt, dobrze wyrozumiawszy, uznaje i nakazuje, aby grunt, od dawniej pamięci do miasta należący i na wygon i pożytek miejski, podług inwentarzędów, od lat stu pięćdziesiąt oddany, terazniejsi panowie burmistrze, bez wszelkiej rekapensiej z płotami, ex quo tak znaczny miał z niego pożytek przez lat kilka, odebrali i tenże grunt ku najlepszemu miasta pożytkowi in perpetuum obracali; że się zaś ważył pan Jacenty Theodorowicz, będąc na ten czas burmistrem, ku gruntu swemu przeciwko przysiędze, bez żadnej gwałtownej potrzeby, ile jeszcze za bezcenek, na swój pożytek tak obszerny grunt zapisać, na szkodę miasta uczynić, powinién dać pro hoc ausu na cerkiew soborną grzywien 15; a że pan Mieleszkiewicz, kollegat, i pan Żykiewicz byli tegoż panu Jacentemu pomocą i na takim zasiadali zapisie, aby in futurum takowe nie działały się inkonvenientie, dać powinni na też cerkiew po grzywien 15. Ławnik, na taksie będący, w possessią oddający, grzywien półósmy. Zapis zaś na tenże grunt, w księgach miejskich wyrażony, jako sprzeciwiający się inwentarzowi lustratii miasta, zdradliwy i subdole do podpisu zwierzchności zamkowej ekstrakt podany, kasuje, annihiluje i nieważnym czyni. Co wszystko strona pozwana do niedziel sześciu ab aktu dekretu wykonać powinna pod sowitością grzywien i więzłą miejską. Stanisław Rokicki, ekonom generalny starostwa Kowelskiego (manu propria).

Книга ковельскаго магистрата, № 1477, годъ 1646 — 1770. Листъ 26.

CXXV.

Утверждение Каменецкимъ магистратомъ устава, определяющаго устройство цеха портныхъ въ Каменць. 1723. Марта 15.

Грамота короля Августа II, содержащая въ себѣ подтверждение того же устава, и жалующая цеху нѣкоторыя привилегія. 1725 Ноября 3.

Feria quinta post festum Sancti Mathiae apostoli, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo sexto.

Ad personalem oblationem spectabilis Antonii Krzysztofowicz, judicialiter factam et expostulatam, iudicium praesens terrestre Podoliae, ejusdem legitimae affectationi annuendo, privilegium sacrae regiae majestatis infra-

scriptum seu confirmationem articulorum contubernii sartorum camenecensium Podoliae, iisdem benigniter collatum, manu sacrae regiae majestatis et secretarii propria subscriptum, sigillo majoris cancelariae regni in apenso communitum, introcontentum, pro munere iudicii sui, suscepit et actis ingrossari mandavit, de tenore tali: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae, Wołhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae, Czernichoviaeque, nec non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest universis et singulis, productas coram nobis esse litteras papiraceas, latino idiomate scriptas, et actis proconsularibus et consularibus camenecensibus Podoliae die decima quinta mensis Martii, anno proxime praeterito, millesimo septingentesimo vigesimo tertio extractas sigilloque ejusdem civitatis Camenecensis communitas, consensum super articulos infrascriptos seu approbationem eorum a nobili et spectabili magistratu Camenecensi Podoliae, contubernio sartorum ejusdem civitatis Camenecensis servientes, in se continentes, sanas, salvas et illaesas omnique suspicionis nota carentes, cujus consensus seu approbationis et articulorum tenor est ejusmodi: Proconsul et consules civitatis Camenecensis sacrae regiae majestatis in Podolia notum facimus tenore praesentium universis et singulis, harum notitiam habituris, comparuisse personaliter coram nostra residentia consulari, in pretorio civili Camenecensi famatos cechmagistros et magistros artis sartorum civesque camenecenses, qui exhibuerunt nobis certos ejusdem contubernii articulos, quorum primus est talis: Żaden do tego cechu nie ma być przyjęty, aż wprzód listy dobre y uczściwe urodzenie jego wyświadczające pod pieczęcią urzędu swego należytego authentice pokaze, y jeżeli żonaty będzie, aby żone cnotliwą miał, ktoby zaś u krawca, cechu nie mającego, cwiczył się w rzemieśle krawieckim, ten do cechu nie ma być przypuszczony, dla tego każdy, do tego cechu przystępujący, list wyuczenia się rzemiosła y towarzyskiego pod pieczęcią cechową winien pokazać; któryby zaś towarzyskiego nie miał, tedy powinien panów starszych, na ten czas będących, o grosz towarzyski prosić, za który ma dać złotych ośm y braci uczyć; po uspokojeniu towarzyskiego powinien opowiedne, według zwyczaju dawnego, złotych cztery cechmistrzom dać, a wstępnego do skarbu cechowego złotych ośm; do zjednania zaś magistracyi złotych sto dwadzieścia y kolacie dla wszystkich sprawić powinien; przy której wszelkich zamowek y swarów pod winą trzech funtów wosku uchraniać się mają; a kolacya nie ma excedere waloru ze wszystkim nad złotych piędziesiąt. Articulus secun-

dus. Każdy syn krawiecki, tego cechu będący, jeśli w małżeństwo wstąpił z wdową albo córką krawiecką, zadatek zupełny oddawszy, kolacją sprawiwszy, ma pół cechu, jeśli przez ojca tej panny, lub przez męża tej wdowy, albo też przez ojca jego jest wypłacona Articulus tertius. Co się tycze urzędów w tym cechu, a naprzód cechmistrzostwa, mają być corocznie dwu in contubernio obierani, idque z jurizdiktiej alternatą; stołowych także corocznie sześciu obrać sobie powinni; od usługi kościelnej ołtarza swojego krawieckiego, alias od młodzieństwa, żaden cechowy datkiem wykupować się nie ma, ale, według dawnego zwyczaju, przez rok usługiwać powinien, wyjąwszy jednak, gdyby kto dla starości tej pracy wydołać nie mógł, takowy wykupić się może. Skrzynka cechowa w gospodzie aby zostawała, a podskarbstwo przy trzech, którzy z panów stołowych mają być obrani, aby zostawała; każdy tedy podskarbi po jednemu kluczu mieć powinien; u stołu zaś, nullo respektu nationum, każdy, według senium y rejestru wstąpienia do cechu, miejsce ma zasiadać; któryby zaś prawa miejskiego nie pokazał, takowy na żadnym urzędzie być nie może y za stołem zasiadać, krysek dawać y wotować nie ma. Articulus quartus. Starszy cechu tego co kwartał, w dzień niedzielny, sessią naznaczyć powinien y młodszych braci, aby się zesli, obesłać; ktorzy, zszedłszy się, powinni będą złożyć do skrzynki suchedni po groszy sześć; któryby zaś z nich omieszkał godziny naznaczonej, powinien dać winy groszy dwanaście, a któryby upornie nie przyszedł y nie opowiedział się, ma dać poł grzywny; z bronią do cechu przychodzić nie mają, jako to: z szablą, z szpadą, laską et id genus, pod winą dwóch funtów wosku; a jeżeliby brat brata w cechu albo na inszym miejscu słowy nieuczciwemi obelżył, popada winy cztery funty wosku, a gdzieby brat młodszy na przeciwko starszego słowy nieuczciwemi porwał się, ma być karany winą czterma funtami wosku y więzieniem do upodobania panów braci starszych. Nadto, gdyby, uchowaj Boże! brat brata w cechu lub na inszym miejscu ranił, ma być do urzędu doniesiony y tam za wszystkie występki swój karany. Articulus quintus. Małżonka pozostała po śmierci męża swego, w tym cechu brata doskonałego, ma mieć wolność towarzysza y ucznia zatrzymać y chować, y to rzemiosło tak długo robić, ażby za inszego męża poszła; nadto panowie starsi powinni mieć o niej staranie y towarzyszem opatrzyć, któryby temu rzemiosłu mógł czynić zadosyć. Articulus sextus. Bracia wszyscy na żałobnych mszach, które się co kwartał za umarłych braci y żony ich odprowadzać będą, bywać powinni pod winą groszy sześciu; tąż winą karani być mają, którzy na pogrzebie brata, albo małżonki, lub dziełek nie będą, a bracia młodszy, do noszenia

ciała naznaczeni, wymawiać się nie mają, y któryby z nich nie przyszedł y takowej omieszkał posługi, będzie karany trzema funtami wosku y nagrodzić powinni temu, który za niego usługę odprawi; wolno jednak na swoje miejsce inszego uprosić; brat, młodszestwo służący, ma swice zapalać na dni uroczyste w kościele przed ołtarzem swoim, jako to: na Boże Narodzenie, na Wielkanoc, na Zielone Świątki, na Świętą Troję, na święta Najświętszej pańny y Apostolskie y na każdą usługę cechową we wszystkim posłuszny być powinien, pod winą za każde nieposłuszeństwo trzech funtów wosku. Articulus septimus. Gdyby się sprawa jaka przytrafiła, która by się właśnie cechu lub porządku jego tknęła, tak między bracią rzemiosła tego, jako też y czeladzią ich, tedy taka sprawa w cechu sądzona być ma, wszak ktoby się ukrzywdzonym być rozumiał, ma mu być wolna appellacia do urzędu miejskiego, eo się rozumieć ma y o inszych osobach, tak stanu szlacheckiego, jako y miejskiego, osobliwie gdyby komu krawiec który szate źle zrobił, materyą popsował, tedy to pierwiej w cechu sądzono być ma, appellaciej stronie apelluiącej nie broniąc. Articulus octavus. Żaden z krawców, bractwa z krawcami miasta tego nie mający, ani temu rzmiosłu dosyć czyniący, żadnym sposobem nie będzie śmiał robić tego rzemiosła w tym mieście Kamieńcu Podolskim, nie tylko w domach duchownych, zamkowych, dworkach szlacheckich, kamienicach y domach miejskich, ale ani na przedmieściu y folwarkach; y takowych przeszkodników, aby żaden przechowywać y zastępować nie ważył się; a jeżeliby się kto takowy znalazł, któryby przeszkodnika przechowywał albo zastępował, a byłby od starszych napomniany, tedy na takowego wina sto grzywien, o które ma być pozwany ad forum competens, a z tej winy połowa urzędowi, a druga połowa cechowi należeć ma, samych zaś przeszkodników wolno będzie z pomocą urzędu należytego brać, rzeczy onego poprzedać na poprawę miasta, lub na miłosierdne uczynki rozdać, a gdyby nic nie miał, tedy ma być obyczajem karany. Articulus nonus: Żaden krawiec, któremu kolwiek stanowi służący, in contubernio nie zostający, znaku rzemiosła tego wywieszywać nie ma, czego starsi cechmistrzowie przestrzegać mają, a ktoby ważył się wywiesić znak y robić (oprocza pana własnego), a byłby przeświadczony, takowy ma być karany trzydziestu grzywien winą, ktorej połowa urzędowi, gdzie będzie przypozwany, a połowa cechowi ma być oddana. Articulus decimus. Żaden z mistrzów tegoż rzemiosła aby niechował czeladzi więcej nad towarzyszów dwóch y chłopca jednego, stołowi jednak po dwu uczniów mieć mogą; chłopca zaś zapisywać mają na lat trzy, a jeżeli na pieniądze, to na mniej lat, a wszakoż

niema przyjmować, aż dwóch mistrzów do tego ziednania chłopca wzięwszy, który powinien będzie oddać dwa złote do skrzynki cechowej, a ten uczeń powinien być cnotliwego łoża syn, co jeżeliby który z braciej inaczej uczynił, będzie karany trzema funtami wosku, toż się ma rozumieć y o synach mistrzowskich; żaden też z braci nie powinien będzie chłopca na probie dłużej trzymać tylko niedziel cztery, pod winą czterech funtów wosku; a któryby czeladnik miał cech przyjąć po ożenieniu, powinien wprzód u jednego magistra rok zupełny robić, to jest taki, który nie z magistrowską córką, ani z w dową ożeni się; a któryby uczeń odszedł swawolnie od mistrza swego, u którego się ujednał, a chciałby się znowu douczać tego rzemiosła u inszego brata, a ten brat, od którego pierwój odszedł bez woli jego, nie byłby uspokojony od tego chłopca, na takiego brata, któryby przyjął, winy puł kamienia wosku, a chłopiec powinien będzie znowu się jednać, wstępne zapłacić, y rok nauki iego dopiero od tego czasu będzie mu się poczynał, co jednak pod rozsądzeniem ma być cechu. Articulus undecimus. Ktoby z magistrów przymował robote krajaną, albo sukno stępowane, które by było wzięte od drugiego magistra, a nie opowiedział by się onemu, takowy będzie karany trzema funtami wosku; a któryby też z mistrzów robote z domu wydał jakiemu partaczowi, oprócz brata cechowego, takowy będzie karany puł kamieniem wosku. Articulus duodecimus. Żaden z braci, króryby wszystkich powinności nie oddał, do cechu należących, nie będzie miał wolnego głosu do wotowania, aż wszystko odda; a który, zaś, odwotowawszy, drugiemu wotum przerywałby, ma być karany winą groszy dwudziestu tyle razy, ile by się tego ważył. A któryby brat przeciwko przywilejom y artykułom wykraczał, a nie chciałby się dać karać y do cechu przyjść upornie niechciałby, każdemu takowemu czeladź ma być zakazana tak długo, ażby dosyć uczynił dekretowi; a jeżeliby się takowy znalazł uporny, któryby nie podlegał brackiemu karaniu, udał się do urzędu pozywać, takowy każdy powinien będzie nazad do skrzynki brackiej wszystkie expensa prawne wrócić y winę oddać, według wynalazku cechowego o nieposłuszeństwo, przy sessyje wszystkich. Articulus decimus tertius. Wolno też ma być przerwczonym magistróm cechu krawieckiego od obcych kupców, albo tandytarzów, którzy gotową robotę krawiecką do miasta, tak na jarmarki, jako y insze publiczne zjazdy zkąd inąd przywożą y przynoszą, sztychowe niżej opisanym sposobem wybierać: od każdej szaty większej, tak duchownej, męzkiej, jako y białogłowskiej—po groszy trzy, a od inszych—po groszy dwa; od czapek, tak męzkich, jako y białogłowskich—po groszy dwa; zaś panowie kupcy armienie od kołder, oponczów y kaf-

tanów, któreby obcym krawcom robić dawali, mają płacić sztychowe od każdej sztuki po groszy trzy. Co się o innych postronnych kupcach ma rozumieć. Co się tycze sukien ukraińskich, to jest samodziałek, to nie od sztuki, ale od woza mają płacić po groszy sześć, a jeżeliby się który zbra-
niał tego płacić, takowy ad forum competens pozwany ma być y paena decernenda karany y to podczas jarmarku; inszych zaś czasów niepowinien będzie nikt takowych robot przedawać pod przepadkiem takowych szat, czego ma officio połowa cedere a połowa cechowi; a że starsi tego cechu za prace y omieszkanie niskąd nagrody nie mają, tedy takowym, na tym urzędzie będącym, wolno będzie, ileby im tego była potrzeba, za swego urzędu trzeciego czeladnika chować, kapelusznicy też, którzy kapelusze tak meżkie kawalerskie, jako y kapłańskie podszywają, nie mają się ważyć takowej roboty w mieście tym robić, aźby się pierwiej do tego cechu krawieckiego wkupili, albo się zgodzili. Articulus decimus quartus. Jeżeliby który krawiec cechowy, opuściwszy cech, y społeczność cechową, bez pozwolenia panów starszych cechowych, rok gdzie indziej mieszkał, do takowego znak cechowy nie może być posyłany y czeladź z chłopcami ma być zabroniona; a gdy zaś powróci, tedy, aby był przyjęty, ma dać kamień prochu do cechu; a jeżeli za opowiedzią bawił się, nic dać nie powinien; a, żeby porządniej w tymże rzemiośle było, magister, który białogłowską robotą bawi się, usarskim przeszkadzać nie ma, jako też usarskiej y niemieckiej--białogłowskiemu; taxa roboty y sukni ma presse należeć do tegoż cechu. Articulus decimus quintus. Którzyby towarzysze poniedziałki sobie święcić dla swawoli wymyślali, abo u mistrzów nie sypiali, lub też w domu przy magistrowej y córkach ich pieśni wszeteczne spiewali, albo dyskursami szpetnymi bawili się, takowy każdy towarzysz ma być karany trzema funtami wosku, a pachole, starym obyczajem, przy bytności deputowanych dwóch braci z cechu, ma być karany; a któryby towarzysz lub pachole potrzeby ludzkie, do roboty należące, zabrawszy, przez swawolo od magistra do inszych miast bez wiadomości poszedł, takowy ma być opisany do inszych miast, tak, iż gdzie się znajdzie, aby był z miejsca swego ruszony, tak długo, póki się nie oczyści y nie usprawiedliwi; y kiedy się dostanie do gospady czeladnej, za takowy występek obyczajem ma być karany; wszyscy towarzysze y pacholęta tegoż cechu krawieckiego powinni co kwartał do cechu przychodzić, którym starszego towarzysza obrać cechmistrze powinni; ciż towarzysze y pacholęta powinni być przychylni na requialną mszą do ołtarza cechowego świętego Marcina; ktoby zaś był nieposłuszny z magistrów cechowi, za pierwszym razem, gdy nie przyjdzie

niema przyjmować, aż dwóch mistrzów do tego ziednania chłopca wzięwszy, który powinien będzie oddać dwa złote do skrzynki cechowej, a ten uczeń powinien być cnotliwego łoża syn, co jeżeliby który z braciej inaczej uczynił, będzie karany trzema funtami wosku, toż się ma rozumieć y o synach mistrzowskich; żaden też z braci nie powinien będzie chłopca na probie dłużej trzymać tylko niedziel cztery, pod winą czterech funtów wosku; a któryby czeladnik miał cech przyjąć po ożenieniu, powinien wprzód u jednego magistra rok zupełny robić, to jest taki, który nie z magistrowską córką, ani z w dową ożeni się; a któryby uczeń odszedł swawolnie od mistrza swego, u którego się ujednał, a chciałby się znowu douczać tego rzemiosła u inszego brata, a ten brat, od którego pierwój odszedł bez woli jego, nie byłby uspokojony od tego chłopca, na takiego brata, któryby przyjął, winy puł kamienia wosku, a chłopiec powinien będzie znowu się jednać, wstępne zapłacić, y rok nauki iego dopiero od tego czasu będzie mu się poczynał, co jednak pod rozsądzeniem ma być cechu. Articulus undecimus. Ktoby z magistrów przymował robote krajaną, albo sukno stępowane, które by było wzięte od drugiego magistra, a nie opowiedział by się onemu, takowy będzie karany trzema funtami wosku; a któryby też z mistrzów robote z domu wydał jakiemu partaczowi, oprócz brata cechowego, takowy będzie karany puł kamieniem wosku. Articulus duodecimus. Żaden z braci, króroby wszystkich powinności nie oddał, do cechu należących, nie będzie miał wolnego głosu do wotowania, aż wszystko odda; a który. zaś, odwotowawszy, drugiemu wotum przerywałby, ma być karany winą groszy dwudziestu tyle razy, ile by się tego ważył. A któryby brat przeciwko przywilejom y artykułom wykraczał, a nie chciałby się dać karać y do cechu przyjść upornie niechciałby, każdemu takowemu czeladź ma być zakazana tak długo, ażby dosyć uczynił dekretowi; a jeżeliby się takowy znalazł uporny, któryby nie podlegał brackiemu karaniu, udał się do urzędu pozywać, takowy każdy powinien będzie nazad do skrzynki brackiej wszystkie expensa prawne wrócić y winę oddać, według wynalazku cechowego o nieposłuszeństwo, przy sessyje wszystkich. Articulus decimus tertius. Wolno też ma być przerwczonym magistróm cechu krawieckiego od obcych kupców, albo tandytarzów, którzy gotową robotę krawiecką do miasta, tak na jarmarki, jako y insze publiczne zjazdy zkąd inąd przywożą y przynoszą, sztychowe niżej opisanym sposobem wybierać: od każdej szaty większej, tak duchownej, męzkiej, jako y białogłowskiej—po groszy trzy, a od inszych—po groszy dwa; od czapek, tak męzkich, jako y białogłowskich—po groszy dwa; zaś panowie kupcy armienie od kołder, oponczów y kaf-

tanów, któreby obcym krawcom robić dawali, mają płacić sztychowe od każdej sztuki po groszy trzy. Co się o innych postronnych kupcach ma rozumieć. Co się tycze sukien ukraińskich, to jest samodziałek, to nie od sztuki, ale od woza mają płacić po groszy sześć, a jeżeliby się który zbra-
niał tego płacić, takowy ad forum competens pozwany ma być y paena decernenda karany y to podczas jarmarku; inszych zaś czasów niepowinien będzie nikt takowych robot przedawać pod przepadkiem takowych szat, czego ma officio połowa cedere a połowa cechowi; a że starsi tego cechu za prace y omieszkanie niskaąd nagrody nie mają, tedy takowym, na tym urzędzie będącym, wolno będzie, ileby im tego była potrzeba, za swego urzędu trzeciego czeladnika chować, kapelusznicy też, którzy kapelusze tak meżkie kawalerskie, jako y kapłańskie podszywają, nie mają się ważyć takowej roboty w mieście tym robić, aźby się pierwiej do tego cechu krawieckiego wkupili, albo się zgodzili. Articulus decimus quartus. Jeżeliby który krawiec cechowy, opuściwszy cech, y społeczność cechową bez pozwolenia panów starszych cechowych, rok gdzie indziej mieszkał, do takowego znak cechowy nie może być posyłany y czeladź z chłopcami ma być zabroniona; a gdy zaś powróci, tedy, aby był przyjęty, ma dać kamień prochu do cechu; a jeżeli za opowiedzią bawił się, nic dać nie powinien; a, żeby porządniej w tymże rzemiośle było, magister, który białogłowską robotą bawi się, usarskim przeszkadzać nie ma, jako też usarskiej y niemieckiej--białogłowskiemu; taxa roboty y sukni ma presse należeć do tegoż cechu. Articulus decimus quintus. Którzyby towarzysze poniedziałki sobie święcić dla swawoli wymyślali, albo u mistrzów nie sypiali, lub też w domu przy magistrowej y córkach ich pieśni wszeteczne spiewali, albo dyskursami szpetnymi bawili się, takowy każdy towarzysz ma być karany trzema funtami wosku, a pachole, starym obyczajem, przy bytności deputowanych dwóch braci z cechu, ma być karany; a któryby towarzysz lub pachole potrzeby ludzkie, do roboty należące, zabrawszy, przez swawolo od magistra do inszych miast bez wiadomości poszedł, takowy ma być opisany do inszych miast, tak, iż gdzie się znajdzie, aby był z miejsca swego ruszony, tak długo, póki się nie oczyści y nie usprawiedliwi; y kiedy się dostanie do gospady czeladnej, za takowy występek obyczajem ma być karany; wszyscy towarzysze y pacholeta tegoż cechu krawieckiego powinni co kwartał do cechu przychodzić, którym starszego towarzysza obrać cechmistrze powinni; ciż towarzysze y pacholeta powinni być przychylni na requialną mszą do ołtarza cechowego świętego Marcina; ktoby zaś był nieposłuszny z magistrów cechowi, za pierwszym razem, gdy nie przyjdzie

bez słusznej przyczyny, ma być penowany winą dwóch funtów wosku, za drugim razem—in duplo, a za trzecim—in triplo y więzieniem według uznania cechu. Supplicaruntque nobis, quatenus praeassertos articulos, omnes et singulos, approbaremus et ratificarem; nos itaque, praefati consules, considerando praeinsertam eam ordinationem memoratorum sartorum ex justa et legitima ratione esse profectam, nec in ea reperire quidquam, quod non cum publica et communi ejusdem civitatis utilitate et honestate conjunctum esse videatur, volentesque potissimum, ut talibus legibus et institutis more aliorum artificum et contuberniorum ii quoque, in arte sua sartorea magistri, socii ac discipuli, in omni pietate atque in moribus honestis et in officio debite sese retineant et gubernent, ob eas causas, invocato Dei omnipotentis nomine, vigore jurium et privilegiorum nostrorum, contubernium et fraternitatem eis fundavimus, prout quidem litteris praesentibus fundamus, articulosque praeinsertos omnes et singulos approbavimus et ratificavimus, approbamusque et ratificamus per praesentes. Harum testimonio litterarum sigillum officii nostri consularis est appressum. Actum et datum in praetorio civili camenecensi, die decima quinta martii, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo tertio. Ex actis proconsularibus, consularibus camenecensibus Podoliae extractum. Joannes Wojtykowski, secretarius sacrae regiae majestatis et notarius ejusdem officii, manu propria. (Locus sigilli). Supplicatumque nobis est, nomine famatorum: Antonii Krzysztofowicz, senioris, Joannis Brodziański, junioris cechmagistorum, Jozepi Szlachetka, Lucae Zgorka, Adami Stypulski, Alexandri Abrahamowicz, Thomae Miesiąc, Andreae Łoziński, Joannis Kaczanowski, Pauli Modzelowski, Jozepi Stryj, Nicolai Grzegorzewicz—magistorum, totiusque contubernii sartorum civitatis nostrae Camenecensis Podoliae, ut supraspecificatos articulos, eidem contubernio servientes, autoritate nostra regia approbare et confirmare dignaremur, cui supplicationi, uti justae et aequitati consonae, Nos, Augustus rex, benigne annuentes, eosdem articulos suprascriptos in omnibus eorum punctis, clausulis, contentis, conditionibus et ligamentis approbandos et confirmandos esse duximus, uti (prout juris sunt) approbamus et confirmamus, praesentibus litteris nostris, articulo tamen tertio, taliter reformato, ut non alternatim cechmagistri praefati contubernii ex jurisdictionibus quotannis eligantur, sed ex pluralitate votorum, iu personam cujuscunque jurisdictionis contubernalem cadente, tum constitutum certum ab eodem contubernio, utpote quatenus perpetuis temporibus duo paria candelarum ex cera alba: singulum per medium pondo inse continens, alias dwie pary świec jarzących półfuntowych, quotannis

idem contubernium sartorum ad XXX annam religionis graecae dare debeat, approbamus, praejudicia vero et gravamina, quae contra jura et privilegia, civitati nostrae Camenecensi et ejus contuberniis consequenter et eidem contubernio sartorum servientia, a jurisdictione castronsi, capitaneali, camenecensi indebitè introducta sunt, videlicet: coactionem contubernialium hominum sartorum ad commitandos armatim reos mortis, ipsosque ad locum supplicii educendos, abrogamus, et circa jura, privilegia civitatis Camenecensis, hoc in puncto contubernio sartorum ejusdem civitatis servientia, idem contubernium conservamus et manutenemus; utque generosi capitanei, nunc et pro tempore existentes, totam officiam castronsi, capitaneale, camenecense, una cum nobili et spectabili magistratu camenecensi, idem contubernium sartorum et ejus contuberniales personas ad educendos, reos mortis eosque commitandos non necessitent, nec adigant, sed ipsos circa libertatem non educendi neque commitandi eosdem reos mortis taceantur, conservent et manutenent, ipsis mandamus, volumus quoque, ut contubernii praedicti, et artis sartoriae socios, alias towarzyszów, litteras recommendatorias a contubernio suo habentes, contubernia quavis sartorum eorumque cechmagistri, magistri, et socii, towarzysze dicti, ubi vis locorum in regno nostro, praecipue in civitatibus nostris: Cracoviensi, Leopoliensi, Poznaniensi et Variaviensi (cum illuc advenerint) pro veris sociis hujus artis sartoriae, alias za towarzyszów, sine ullo pretextu habeant et agnoscant, decernentes easdem litteras suprafatas vim et robur debita firmitatis semper obtinere debere. In cuius rei fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communis jussimus. Datum Variaviae, die tertie mensis novembris, anno Domini MDCCLXIII. Regni vero nostri, XXVIII anno Augustus rex. (Locus sigilli appensi majovis cancellariae regni). Confirmatio articulorum contubernii sartorum camenecensium Podoliae. Michael Mauritijs Suski, venator terrae Zomzensis, sacrae regiae majestatis secretarius, manu propria. Post cuius superscripti privilegii ad acta iudicii praesentis ingressationem, originale ejusdem idem offerens ad se recepit, et de recepto iudicium praesens et cancellarium quastavit.

Книга Каменец-Подольская и Лембурская, ведомая, записанная в поповную, годо 1722—1728, № 3703. Листв 398 на обороты.

Грамота короля Августа II, предписывающая Каменецкому старосте: не допускать евреев селиться и торговать в Каменце а также удерживать бурграфиа от притиснений, которымъ онъ подвергаетъ магистратъ и мѣщанъ. 1725. Декабря 12.

Feria quinta, post festum Sancti Mathiae apostoli, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo sexto.

Ad personalem oblationem, famati Alberti Rocholski, communitalis civitatis Camenecensis Podoliae regentis, judicialiter factam et expostulatam, iudicium praesens terrestre Podoliae, ejusdem legitima affectationi annuendo, rescriptum a sacra regia maiestate seu privilegium, intuitu conservacionis civitatis Camenecensis Podoliae circa anteriora privilegia et jura eidem civitati et ejus incolis ab eadem sacra regia maiestate benigniter collatum, manu ejusdem propria et secretarii subscriptum et sigillo majoris cancellariae regni communitum, introcontentum, pro munere iudicii sui suscepit, et actis ingressari mandavit, de tenore tali: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielki xiążę litewski, raski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski y czernichowski, a dziedziczny xiążę saski y elector. Urodzonemu Janowi Stanisławowi Kątskiemu, miecznikowi koronnemu, generałowi ziem Podolskich, staroście naszemu Kamienieckiemu, a w niebytności jego, urodzonemu Nikodemowi Marziewiczowi Woroniczowi, sądzicznemu grodzkiemu y podstarościemu Kamienieckiemu, wrotnie nam miłym, łaskę naszą królewską. Urodzeni y wiernie nam miłi Z relacjey panów rad naszych y z supliki nam imieniem miasta Kamieńca podolskiego podanej zrozumielismy, jako niewierni żydzi przeciwko prawom, przywilegiom, reskryptom y konstytucyey koronnej anni millesimi sexcentisimi septuagesimi, miastu Kamieńcowi Podolskiemu służącej, postępują sobie, w mieście Kamieńcu, jakoby za pozwoleniem wierności waszej, mieszczą, miody, piwa, gorzałki y różne inne liquory szynkują, handlują, sklepy tak w rynku, w mieście, jako y w domach, dworach duchownych y szlacheckich otwierają, w nich sukna i płutna różne na łokcie y sztukami, korzenia y inne towary sprzedają, tandety po mieście noszą, w najmowaniu domów mieszczan podkupują, w rynek się cisną, przez co wielkie miastu y jego obywatelom praejudicia czynią. Także urodzony burgrabia, jakoby niesłusznie targowe tak od postronnych ludzi jako też y od mieszczan kamienieckich y od różnych towarów y liquorów wyciągał, wię-

zniów do więzienia miejskiego nasyłał y tam ich przymuszał exekwować przeciwko prawu, miastu temu słać samu, y chałupki za rzeczka Smotryczem na Ruskich Folwarkach, do miasta nalczące, do zamku starościennego przywłaszczać miano, co że nietylko z wielkim ubogich ludzi, mieszczan y obywatelów naszych kamienieckich, uciskiem y ruiną, w pożywieniu przeszkodą, ale y z naruszeniem praw y przywilejów, miastu temu nadanych, dzieje się; dla tego żądamy po wierności waszej y mieć to koniecznie chcemy, aby wierność wasza, zabiegając dalszemu miastu tego zniszczeniu y ruinie większej, miasto to Kamienieckie y jego obywatelów przy prawach, przywilejach pomienionej konstytuciej anni millesimi sexcentesimo septuagesimo y dawnych, jeszcze przed tureczczyzną praktykowanych, zwyczajach ratione wybiierania prowentów zamkowych, konserwował, z ydem w mieście Kamieńcu, vigore przerzuczonej konstytuciej, mieszkać, różne liquory szynkować y handlować w sklepach mieyskich zakazał; a urodzony burgrabia exacciej, które są niesłuszne y przeciwko prawu, żeby od mieszczan nie wyciągał y więźniów do więzienia miejskiego nie nasyłał, ale, według praw miejskich, w zamku więźniów trzymał, y tam ich exekwował, jemu powagą swoją starościennie przykazał y o to się wierność wasza starał, żeby toż miasto żadnego praesudicium w każdym punkcie praw swoich od nikogo nie miało, ani gruntów miejskich do starostwa swego nieprzywłaszczało; inaczej tedy wierność wasza nie uczyni dla łaski naszej y z powinności urzędu swego. Datum w Warszawie, dnia XII miesiąca grudnia, roku pańskiego MDCCXXV, panowania naszego XXVIII roku. Augustus rex. Locus sigilli majoris cancellariae regni. Michał Mawrycy Suski, łowczy ziemie Łężyńskiej, jego królewskiej mości sekretarz, manu propria. Reakrypt do urodzonego starosty Kamienieckiego, aby mieszczan Kamienieckich przy ich prawach konserwował. Post cuius suprascripti rescripti seu privilegii serenissimi Augusti secundi, regis Poloniae, ad acta iudicii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem famatus Rocholski, communitatis Camenecensis Podoliae regens, offerens, ad se recepit, de quo recepto sibi que restituto iudicium praesens et cancellariam ejus quietavit, praesentibusque quietat.

Книга Каменец-Подольская и Летичевская, земская, записовая и поточная, годы 1722—1728, № 3705; листы 416 на оборотъ.

Трагедія короля Августа II, разспинаючая каменецкому ^{намістнику},
 Антомию Криштофовичу, перече: **СХХVII** ^{намістника} ^{каменецкого} ^{общества}
 ны — вт польскую. 1726. Септѣбра 41 ^{в Варшавѣ} ^{у короля}
Feria quinta post dominicam Misericordiae proxima ^{anno} ^{Domini}
millesimo septingentesimo vigesimo septimo
Ad iudicium et acta praesentia ^{terrestria} ^{Cameneccensis} ^{Podoliae} ^{pos-}
sitionis iudiciariae personaliter ^{veniens} ^{spectabilis} ^{Antonius} ^{Krzysztofowicz,}
obtulit iudicio praesenti et ad actum duntaxat ^{privilegium} ^{a sacra} ^{re-}
gia maiestate in rem offerentis collatum ei ^{servientem} ^{intra contentum} ^{et}
tenoris sequentis: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux
Ethiopiae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Sarmatiae, in Kijoviae, Volhyniae,
Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae, Czernichoviaeque, nec
non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector. Significamus praesenti-
bus litteris nostris quorum interest universis et singulis, expositum nobis
fuisse a certis proconsularis nostris, nomine et pro parte etiam Antonii
Krzysztofowicz, sartoris, armeni civis cameneccensis Podoliae, quod ipse de
jurisdictione Armenorum dictae civitatis Cameneccensis ad jurisdictionem nationis
Poloniae ejusdem civitatis ob certas legales rationes se transferre in-
tendat, supplicatumque nobis fuit, ut ipsi litteras nostras exemptionis a
jurisdictione armenica dāemus et concederemus, in unumque jurisdictioni Po-
loniae incorporarem, cui supplicationis nos benigne annuendo, plenitudine
potestatis nostrae regiae eundem Antonium Krzysztofowicz a jurisdictione
armenica Cameneccensis Podoliae eximendum esse duximus, prout praesen-
tibus litteris nostris eximimus et jurisdictioni civili nationis Poloniae Cam-
eneccensis Podoliae cum bonis illius omnibus adscribimus et incorporamus,
quod ad notitiam omnium, quorum interest, praesertim magistratum civita-
tis nostrae Cameneccensis in Podolia nationis Poloniae deducentes, man-
damus, ut praefatum Antonium Krzysztofowicz a jurisdictione armenica
Cameneccensis Podoliae per nos exemptum, ad jura, immunitates et praeroga-
tivas sibi servientes admitant illisque ipsum gaudere et uti frui, more alio-
rum civium, libere permittant, pro gratia nostra et officiorum suorum debito.
In quorum fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni commu-
niri jussimus. Datum Varsaviae, die IV mensis Septembris, anno Domini

MDCCLXXVI. regni vero nostri XXX. Augustus Rex. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Joannes Zeydlie, sacrae regiae majestatis secretarius, manu propria. Exemptus a jurisdictione civili armenica camenacensi, Rodoliae famae Antonii Krzysztofowicz, et incorporatione ejusdem jurisdictioni civitatis ejusdem nationis Poloniae. Post cujus privilegii ad acta iudicii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem offerens ad se recepit, et de recepto iudicium praesens quietavit.

Книга Именца-Подольская и Демичевская, земская, записовая и памятная года 1722—1728, № 3705. Листы 633 на оборотъ (по нумерации леевца).

CXXVIII

Члвтъ укннѣ, дающая княземъ Любомирскимъ, Дубенскому магистрату, опредѣленна права и обязанности войта, бурмистровъ, магистрата и мѣщанъ, а также степень зависимости ихъ отъ заикового уряда и отъ владыцѣ. 1727. Марта 29.

Dyspozycja, od jasnie oswieconego kiejca jegomości, dobrodzieja dla utwierdzenia porzadku między mieszczany dubieńskiem, dana die 29 Martii, 1727 anno.

1. Jurysdykcija pana wójta w sadzeniu spraw według dawnych zwyczajów approbuje się i ażeby wszelkie sprawy między mieszczany nie wrzód do zamku szły, aż po decyzji urzędu i pana wójta, od których sądów apelacie stronie, znającej się ukrzwdzona, mają być dopuszczone do władzy zamkowej, a który by as mieszczanin miał sprawę pociagać do zamku, opuściwszy sad wójtoweki, ma być karany za przypozwaniem urzędowym przez tenże sad więzieniem przez dni dwa. Parkancy zaś m todo do posługi i do sądów zamkowych należeć mają a winnicy i piwowarowie wolni się stają od tej posługi zamkowej.

2. Na tejtze jurysdykciji pana wójta należeć mają sprawy z przypozwaniem sydowakowego przeciwno mieszczanowi, pod rygorem wyżej wspomnianym.

mistrze w swoich kwartałach, a kłoby z pospólstwa nie miał być temu posuszny, ma być urzędownie karany więzieniem na dni czterech.

Книга магистрата города Аудна, годъ 1712—1731, № 1340.

182

CXXIX.

Привилегія, выданная женою минскаго воеводы, Завиши—Терессою, евреямъ порнымъ, составляющимъ братство цеховое въ Бердичевъ, по которой цехъ ихъ освобождается отъ зависимости отъ кагала. 1732. Марта 3.

Roku tysiąc siedemset dziewiędziesiąt piątego, miesiąca maja dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jej imperatorskiej mości Żytomirskim, przedemną, Antonim Sawickim, vice regentem przysięgłym, grodzkim powiatu Żytomirskiego i księgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi, osobiscie stawający urodzony Wincenty Pietruszkiewicz, prawo bractwu krawieckiemu berdyczowskiemu, od I.W. Zawiszyny, wojewodziny Mińskiej, dane ręką tejże i innych, przy wyciśnieniu pieczęci trzech na lakach różnych, zatwierdzone, na papierze prostym, z przyszytym arkuszem papieru stepowanego, krajowego, ceny przyzwoitey napisane, do akt grodzkich żytomirskich w oblatę podał tym sposobem: Teresa Bóza na Baksztach i Berdyczowie Zawiszyna, wojewodzina Mińska, bractawska i żydyczńska starością, oznajmuje prawem, z woli mojej danym, starozakonnym żydom berdyczowskiemu bractwu krawieckiemu i innym, do nich należącym, w ten sposób, aby sprawy, według kunsztu krawieckiego, nie do kahału, ale do bractwa należeli, tudzież wędrowną czeladź krawczyków i kuszniarzyków nowoprzybywających. Przyszkobek temu bractwu w ścianie wielkiej sokoły i kaznodzieje dla nabożeństwa postawić pozwalam, a to wszystko według zwyczajów synagog żydowskich, z tym dokładem, aby rabin berdyczowski w żadne sprawy, do bractwa (szczególnie) należące, nie wdawał się, wyjąwszy sprawy, które w pospólności do kahału należą, te rabin sędzić ma, z wolną jednak do dworu appellacja, tak w sprawach brackich jako i kahalnych, co wszystko ręką moją, przy pieczęci, stwierdzam. Datum w Baksztach, die

tertia martis, anno millesimo septingentesimo trigesimo secundo. R. Zawiszyna (L. S.) Stwierdzam te prawo matki, dobrodziki moiej B. Radziwiłowa (L. S.). Marcybilla Zawiszyna M. N. W. X. L. Według kommissu mnie danego od J. W. Imć pani Zawiszynę, W. M. dobrodziejki, nastawiam za kaznodzieja, z przyzwolenia bractwa krawieckiego, Chaima Samsonowicza. I. Kazimierz Chojecki, B. G. K., kommissarz J. W. Imć pani wojewodziny mińskiej mp. Anno millesimo septingentesimo trigesimo nono, die sexta Februarii, approbuję we wszystkim te prawo bractwu krawieckiemu; postanawiam, iż, ktoby kolwiek śmiał onemu się sprzeciwić, takowy podpada winie na mój skarb piędziesiąt czerwonych złotych; powtóre, iż czasu jarmarkowego sztychowe od krawców przyjezdnych na ich cech, a od chrześcian za chrześciański iść ma, bez żadnej jednego drugiemu w tym przeszkody i na to się podpisuję. Datum w Zawiszynie, ut supra, Marcybilla Zawiszyna M. N. W. X. L. (L. S.). Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, zytomirskich jest zapisane.

Книга городская, Киевская, записовая, № 298, годъ 1795. Листъ 524. на оборотъ.

CXXX.

Довѣренность, выданная магистратомъ и совѣтомъ сорока мужей города Кременца-Подольскаго депутатамъ, отправляемымъ ими на сеймъ хлопотать о сохранении Каменцу правъ, наравнѣ со Львовомъ. 1733. Июля 20.

Feria secunda post festum Sanctae Margarethae virginis et martyris proxima, die videlicet vigesima mensis julii, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo tertio.

My: magistrat, woyt y ławnicy, regent y vice-regent tudzież y czterdzieści mężowie miasta jego królewskiey mości Kamieńca Podolskiego, de nominibus et cognominibus niżej na podpisach wyrażeni, uważywszy wielką potrzebę wysłania się z prawami y przywilegiami na seym electionis nayiaśniejszego przyszłego regnanta, unanimibus votis e gremio nostri obraliśmy za ablegatów naszych szlachetnych y zacnie sławetnych ich mościów

panów: Sebastjana Prawdzińskiego, Pawła Szahina, rayców, Jana Wojtykowskiego Jego Królewskiej Mości sekretarza, pisarza naszego radzieckiego, którym zalecamy y onych obligujemy, aby na pomienionym seymie prawa y przywilegie in loco designato, stosując się do miasta Lwowa y we wszystkim do tegoż miasta referując się, remonstrowali et, circa eadem jura, privilegia et constitutiones regni, immunitates et praerogativas, miasto Kamieniec aby przez konstytucją zachowane y obwarowane było, curam et sollicitudinem aby mieli, a dla większego obowiązku. aby w tę rothę (iako prawdziwie, szczerze interest miasta przy utrzymaniu praw y prerogatyw, temaż niasta służących, promowować będą) poprzysięgli, obstringimus; ktorzy natychmiast jurament wykonali; na co, dla lepszej wiary y wagi, rękami własnemi podpisujemy się. Datum ut supra: Jan Baranowicz, prezydent M. J. K. M. Kamieńca Podolskiego. Mikołaj Pawlicz R. M. K. P. Bazyli Fostyk, rayca K. P. Stefan Bakołowicz R. M. K. P. Grzegorz Jarocki, woyt M. K. P. Antoni Krzysztofowicz, subdelegat miasta Kamieńca Podolskiego mp. Andrzej Pankiewicz Ł. M. K. P. Jan Fukierowicz Ł. M. K. P. Łukasz Zgurko Ł. M. K. P. Hryhory Piotrowski znakiem krzyża S. †. Jozef Wilczek Ł. M. K. P. Woyciech Rocholski Ł. M. K. P. Alexandr Ohanowicz Ł. M. K. P. Józef Seferowicz, regent M. K. P. Michał Tużyłowski, vice-regent M. K. P. Krzyżem S. †. Woyciech Sapkiewicz, Stefan Pawłowski mp. Dymytry Stachurski, Andrzej Łoziński kładzie znak krzyża S. †. Józef Płoszczański. Paweł Gierard kładzie znak krzyża S. †. Bazyli Lisiewicz Jozef Ordyński. Jan Hunczak †. Alexander Krzyształowicz †. Theodor Hudymowicz †. Sebestyan Rawski †. Bazyli Czulakiewicz †. Matyas Chodorski †. Jan Baranowicz, prezydent miasta Kamieńca Podolskiego. J. K. M. C. m. p.

Ex actis proconsulatus consulatusque Camenecensis Podoliae extractum. (M. П.).

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 354.

(XXXI.)

Прошение, отправленное Каменецкимъ магистратомъ Сендомирско-му воеводѣ (Ивану Тарлѣ?) о томъ, чтобы онъ ходатайствовалъ на сеймѣ съ цѣлю освободить городъ отъ притѣсненій, испытываемыхъ жмъ отъ евреевъ. 1737. Апрель 3.

Jaśnie Wielmożny imć panie wojewodo Sendomirski, panie a panie nasz miłościwy!

Dla ciężkich w królestwie przeszłych rewolucyi, etiam intra moenia variis injuriis pressi, nie mogliśmy na ten czas, ani przez supplikę pocztą, ani przez delegatów naszych do osobliwej jaśnie wielmożnego pana protekcyi cum querimoniis uczynić rekursu; teraz dopiero, gdy trakt bezpieczniejszy został, a od żydów krzywdy nieznośne praw y przywilegiów, konstytucyami koronnemi approbowanych, łamanie, płacz ubogich mieszczan nad dawniejsze praejudicia, nowe, według instruktarza terazniejszego, daleko cięższe, nietylko kiedy praktykowane, ale w Kamieńcu y niesłychane, za inwencyą tychże niewiernych żydów cierpieć nam ich mość panowie kommisarze pro lege nakazują y opisują; ztąd przez panów delegatów naszych, a tribus ordinibus miasta wysłanych, z naygłębszą adoracją, gementes et flentes, do stop jaśnie wielmożnego pana a pana naszego miłościwego upadszy, supplicem krzywd naszych, punktami brevissime spisanych, jaśnie wielmożnemu panu podaiemy libellum.

1. Żydzi, którym prawa y konstytucye koronne mieszkać w Kamieńcu Podolskim zakazały, dopieroż handlów y szynków zabroniły, in contrarium czyniąc, coraz więcej rozprzestrzeniaią się, szynki prowadzą, chrześcijaństwu wszelkie pożytki i pożywienia odebrali y odbierają, a nietylko szynkom przeszkadzaią, ale wcale one pod siebie do arendy podbijają y iedne gorzałkę w Kamieńcu wnieść chcą. Także intendant, aby ieden tylko był browar pański w mieście, co wszystko było by przeciwko praw, z ostatnią chrześcian ruiną.

2. Ciż żydzi, a csobliwie niewierni Łeyzor y Icko, przeciwko praw, różne extorsye od gorzałek, piwa, miodu, wina węgierskiego y wołoskiego, od cechu rzeźniczego, od ryb swiżych y słonych powymyślawszy, pro libitu

suo, więcey niżeli ex praescripto mieli, w mieście y na przedmieściach czynili y czynić nie przestają, różne gabelle robią, przez co wstręt ludziom postronnym do miast czynią.

3. Ciż żydzi arendarze, teraz arendę objąwszy, inpracticato et inauditio modo wymogli kontrakt od ich gościów panów kommissarzów, aby od każdego bydłęcia po złotemu, od cielęcia po groszy pietnaście, od gęsi po groszy trzy, od kury po groszu y tak podobnie od wiepsza, owcy, od kamienia wosku, od oleju, od butów, od trzewików, od patynek, od dęba, deszczek, łubów, łat, drew, wapna, węglów, od sklepów kupieckich, od kramnic, nadto onym płacono, czego nigdy nie bywało

4. Ciż żydzi mieszczan od trunków, które od pułroku do arendy popłacone, za kwitkami powtórnie piszą y o zapłatę dopominają się. A, lubo przy bramach warte swoje trzymają, y tak mieszczan, iako y postronnych rewiduią, iednak, na uciemieżenie y konfuzye chrześciaństwa, domy y sklepy każąc sobie otwierać, wszędy lustruią. W młynach czetweryki małe, niesłodowe trzymają y w strych słody mierzą, a miarkę wielką (choć brać nie powinni) z krzywdą ubogich mieszczan gwałtem biorą, y z młyňa wydać nie każą, póki wprzód zapłaty nie wezmą za dawno wyszynkowane trunki y już odmycone,

W tych tedy punktach, wyżej spisanych, iako naypokorniey z płaczem jaśnie wielmożnego pana naszego miłościwego supplikuiemy, abyś panie miłościwy z wrodzoney łaskawości swoiey pańskiej, nas przy prawach y przywilegiach, konstytucjami koronnemi approbowanych, konserwować raczył: praejudicia zaś et convulsionem jurium, przez żydów nam poczynione, cierpieć nie dopuścić; nieśmiertelna ztąd klemencyi pańskiej wiekom pamiątka, a u nas y potomków naszych na sercach, jako na marmurze, wyryta, za szczęśliwe y długoletne jego panowanie majestat Boski błagać wieczna zostanie obligacya, z którą protekeyi pańskiej oddawszy się, iesteśmy jaśnie wielmożnego pana, a pana naszego miłościwego y dobrodzieja, nayniżsi podnożkowie—Magistrat trzech nacyi y całe pospolstwo miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego. W Kamieńcu Podolskim, die 3 Aprilis, 1737 anno.

*Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794;
Листъ 434*

CXXXII.

Прошение, поданное магистратомъ и всѣми мѣщанами города Каменца Каменецкому епископу, о томъ, чтобы онъ приналъ на себя защиту города отъ притѣсненій, испытываемыхъ мѣщанами отъ евреевъ. 1737. Июля 1.

Jaśnie Wielmożny Mości Xięże Biskupie Kamieniecki, nasz wielce miłościwy panie, panie y dobrodzieju!

Jako po kilka razy pod bytność pastyrską J. W. W. N. M. pana y dobrodzieja w Kamieńcu upraszaliśmy łaski pańskiej zająć się in desideris et summis oppressionibus miasta naszego J. K. M. Kamieńca Podolskiego, tot privilegiis serenissimorum regum umocnionego, tak praesenti libello, przy złożeniu powinney do nug pastyrskich J. W. W. N. M. pana y dobrodzieja submissyi naszej, exposcimus dobroczynności, abyś, jako naznaczony z dyspozycyi Boskiej całemu Podolowi y pospulstwu tego miasta pasterz y rządca, w gwałtownych krzywdach naszych od złośliwego narodu żydowskiego y innych, niżey specyfikowanych, oppressyach, ponożących, porrigere dextram et serenissimo regnanti ac haeredi nostro tum et aliis illustrissimis magnatibus, przy godney instancyi y rekomendacyi swoiey, exponere raczył, ne amplius pomienione miasto Kamieniec a perfida gente żydostwa, arendarzów tuteyszych, patiatur praejudicia et tantas oppressiones (których żadne uprzywiliowane miasto J. K. M. nie ponosi); y owszem, aby przy przywilegiach y prawach, sobie od najjaśniejszych królów P. P. N. M. nadanych, swobodnie konserwowane być mogło. Godzi się hoc loco tego miasta defrae contempt, spisawszy disideria, że żydzi, którzy nie tylko handlować, szynkować, albo mieszkać, ale też nad trzy dni w mieście Kamieńcu Podolskim bawić się y o mil trzy od Kamieńca mieszkać nie powinni, teraz incolatum w mieście tym indebite założywszy sobie, y coraz więcey z różnych mieysc iedni drugich do tegoż miasta wprowadzając, pod protekcyami na upadek chrześciaństwa rozszerzając się, arendarze żydzi (których tylko czterech bydz może, jeżeliby katolicy arendy trzymać nie chcieli, testantibus decretis commissorialibus sacrae regiae majestatis 1663 et 1665 annorum, tak iednak pod tą klauzulą, aby ciż arendarze albo faktorowie żadnego kupiectwa ani żadnych likworów szynkowania nie wazyli

się) wszelkimi likworami szynkują, handle kupiectwa różnych towarów bez wszelkiej do miasta kontrybucyi prowadzą, inni zaś żydzi rzemieśnicy, iako to: złotnicy, krawcy, szmuklirze, szklarze, przeciwko praw tak całego miasta, jako y cechów, przemieszkując, onym przeszkadzaią, pożywienie odyjmują, żadney powinności miasta nie cierpiąc, co osobliwie przeciwko praw 1447, 1598, 1602, 1654, 1659, 1663, 1665, 1670, 1699, 1703, 1735 annorum dzieie się. Ciz żydzi, arendarze prowentów zamkowych kamieniec-kich, nie kontentuiąc się tym, że in antecessum niesłusznie czynili extor-sye, ale y teraz od osmaki słodu, piwo robiąc, po zł 1 y gr. 15 y dzie-siątą miarke, według upodobania swego, od mieszczan biorą; od przywie-zioney gorzałki przed tym brali od kwarty gorzałki po gr. 4 czopowrgo, teraz y puścić do miasta nie pozwalają; od kuffy wołoskiego wina, iako y anżala węgierkiego po zł. 18 pod rękucyą wyciągają, czego nigdy nie by-wało. Od konwi przasnego miodu po gr. 18 wyciągają, od którego nigdy im do arendy nie należało. Od budek, alias kramików, w rynku będących, po gr. 9 wybierają, a ten prowent do miasta należał; od ryb suchych, sło-nych, śledzi y wyziny, które do arendy nigdy nie należeli, testantibus de-cretis 1544 et 1665, ryb, ile iakich chcą, do arendy biorą, y od maży wyziny po f. 18 niesłusznie wybierają; mostowe, przez prawa y konsty-tucyje miastu nadane, do arendy przywłaszczają y poczem chcą wybierać, a miasto mosty, zwody, łańcuchy etc. de proprio reperować musi. A victu-alibus, do miasta wchodzących, od każdej rzeczy, cujuscunque sit generis, specii, formae et quantitatis, od węglów, garków, na folwarkach przez mieszczan ganczarzów robionych, myta pro libitu sui wybierają; woski, z miodów przasných wybite, już odmycowane, powturnie sobie po f. 2 pła-cić każą; od folwarczanów mieyskich myta wydzierają y, co sobie któren kupiec z jarmarku lub mieszczanin albo kramarz do domu swego wiezie, tak z szewców, po kilka skur wiozących, po bramach trzęsą, rewidują y o myta turbują y zastawy biorą, które, za niedoysciem sprawiedliwości, u nichże przepadają. Od szynkarza, na folwarkach mieyskich, alias *Zagu-mniu*, do starostwa nie należącym, od miasta postanowionego, przez kilka-naście lat do arendy zamkowej co rok brali po zł. 300, potym po zł. 1000, a teraz wzieli zł. 1800, które intratę miastu odebrali, a do arendy przyłączyli; od cechu rzeźniczego w rok po 12 kamieni łoju niesłusznie brali, a teraz po 20 kamieni wybierają. We młynach trzecią miarke, według przywilegiów do miasta należąca, per vim et potentiam do arendy sobie przywłaszczyli, a osobliwie niewierny Leyzor Moskowicz, arendarz, przy-właszczyl, kłódki mieyskie od beczek podbijał y zboże do siebie ze mły-

nów pozabierał y inne wielkie, nieznośne krzywdy, które wyrazić niepodobno, czy żydzi arendarze czynią; o które uciemienie nasze, od żydów arendarzów ponoszące, przez kilka lat kołaczemy do łaskawego serca J. W. Jego mości pana wojewody Sandomirskiego, starosty tuteyszego, pana y dobrodzieia naszego, affabilem tylko odbieramy declarationem, a od żydostwa arendarzów co raz większe in re ipsa ponosimy krzywdy, iako y teraz recenter, co nunquam practicabatur, (ignotum czy absolute sam Leyzor arendarz to wnosi, czyli ex mandato imé pana kommissarza J. W. iego mości pana wojewody Sandomirskiego, starosty tuteyszego, pana y dobrodzieia naszego) że kupionych po innych miastach gorzałek żadnemu mieszczaninowi praevia solutione, do skarbu praestandae, puscic do miasta tenze Leyzor arendarz nie pozwala y nie dopuszcza, w bramach tamując, chcąc tylko iedne w mieście, u siebie szynkuiąca, mieć gorzałkę. Co w żadnym mieście uprzywilgowanym nie jest, a my pacienter dotąd znosić musimy, abyśmy unikneli dalszego strepitum juris, bo ubogie miasto non sufficiet expensom. Mamy wielką nadzieię w łaskawey waszey pastyrskiej mości dobroczynności, że instare et officere praemissa godnością y łaskawością swoją zechcesz; iako za własnymi pokornymi owieczkami swemi; a my, za świadczone dobroczynność dozgonnie Majestat Boski za długoletne panowanie y pastyrskie owieczek swoich pieczołowanie błagać cum successoribus nostris będziemy. Zostając przy nogach jaśnie wielmożnego panz, pana y dobrodzieia, naynizsi słudzy y podmużkowie — magistrat y całe pospolstwo miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego.

Jaśnie Wielmożnemu iego mości xiędzu.

W Kamieńcu, die 1 Julii, 1737 anno.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 511.

СХХХІІІ.

Приговоръ Луцкаго градскаго суда, п. исуждающій дворянина Авто-
віа Пухальскаго къ тюремному заключенію и уплатѣ штрафа, за убіеніе
имъ цехмистра ткацкаго цеха города Торчина, Касперскаго, требовавшего
у него платы за работу, доставленную ему однимъ изъ мастеровъ этого
цеха. 1738.

Міędzy sławetną Oryszką Kaspersko, pozostałą wdową, tudzież
Adamem Kasperskim, mieszczanami Torczyńskimi, tudzież urodzonem: ich
mości panu: Franciszkiem Kreczmerem, wojtem, y Władysławem Trojanow-
skim, gubernatorem miasta Torczyna, aktorami, przez wielmożnego jego
mości pana Kreczmera, jednego z aktorów, personaliter, a wielmożnym imć
panem Antonim Puchalskim, pozwanym, personaliter. Sąd grodzki, Łucki,
kontrowersyi wysłuchawszy, ponieważ strony obie, satisfaciendo decreto
judicii sui, inkwizycie te wywiedli et juramentum supra incorruptionem
testium wypełniwszy, też same inkwizycie u sądu swego reponunt, przeto
sąd ad lectionem onych przystępuje, quibus lectis, maturaque deliberatio-
ne discussis et ponderatis, ponieważ z tychże inkwizycy luculenter re-
monstruje się, że urodzony Puchalski, jadąc z Łokacz, do Torczyna na noc
zajechał, y tam przenocowawszy, nazajutrz rzemieśników do siebie różnych
wołał, między ktoremi y po tkacza posławszy, kiedy do płacenia przycho-
dziło, płacić recusabat, na co gdy, a latere będący, zeszy Kasperki, jako
cechmistrz tego rzemiosła, odezwał się, aby krzywdy nie chciał czy-
nić temu, który ręczniki temuż wielmożnemu Puchalskiemu robił; a pan
Puchalski, urażony, z pochwami szablą razy trzy uderzywszy, potym zno-
wu dobył y dobytą szablą ciąć kilka razy chciał, ale, że się tenże sła-
wetny Kasperski, cechmistrz, składał, nie mogąc go inaczej razić, stychem,
w zapalczywości i impecie nie utrzymawszy się, pchnął, z którego pchnię-
cia w kilka dni umarł; przeto tegoż urodzonego Puchalskiego sąd win-
nym uznaje, nakazując, pro patrato homicidio manuali, odtąd za niedziel
12, więzłą grodu Łuckiego aby zasiadł y one per spatium integri anni con-
tinuował, dawszy przy zasiadaniu więzy, pro luite, czworgo 14 grzywien
stronie, a sądowi połowę natychmiast, et pro taxa capitis aby grzywien
sto, odtąd za niedziel sześć, zapłacił, pod winą banicji wiecznej, przy ma-
nifestacyi na tych miast na nim do publikowania podległej; a że z tychże
inkwizicyi patuit, że, kiedy urodzony Puchalski, po tey aktyi, posłał po

żone do Olanik, która, przyjechawszy do męża swego wozkiem parokonnym, gdy nazad dla przywiezienia wiewdy mężowi swojemu wyjechać chciała, wuzek iey, nic nie winnej, i do tey akciej nigdy nie należącej, *violento modo* urodzony Trojanowski, gubernator, odebrać kazał, przeto tegoż urodzonego Trojanowskiego sąd, winnym uznawszy, nakazuje, aby tenże urodzony Trojanowski, za tenże mienależyty postępek, więzłą grodu Łuckiego odtąd, nazajutrz po święcie świętego Jana zasiadł, y one przez niedziel dwie, sine intermissione, kontinował, dawszy przy wyjściu z więzły dwojgo 14 grzywien stronie, a sądowi połowę natychmiast, sub paena banitionis perpetuae, circa manifestationem publicandae: konie zaś od aktu niniejszego za tydzień oddać powinien tenże urodzony Trojanowski; do której to soluciej tak grzywien, jako y taxi za głowę urodzony Leśnikowski, iako *effidejussor*, tegoż urodzonego Puchalskiego adigere, iako ojciec żony iego, albo za niego zapłacić ex fortuna sua tenebitur, sub paena banitionis perpetuae circa manifestationem publicandae.

Книга протоколовъ декретовъ Луцкаго градскаго суда, № 3093, годъ 1699—1741; листъ 17.

CXXXIV.

Перечень дѣловъ комиссіи, отправленной королею въ Каменецъ, для возстановленія благосостоянія этого города. Комиссары завяжутъ двѣ инструкціи, выданныя имъ королею, Августомъ III, содержащія въ себѣ указы на тѣ мѣры, которыя по мнѣнію короля должны возстановить благосостояніе города. Онѣ выданы 1738, апрѣля 5 и 1746, марта 15. Затѣмъ слѣдуетъ рѣшеніе, комиссіи, предписывающее армянскому каменецкому обществу вносить въ общую городскую казну, причитающіяся на его долю подати, а также устанавливающее отношенія между магистратами польско-руескими и армянскими. 1742, октября 5.

Далѣ помѣщены 4 позовы, требующе въ комиссію къ суду: евреевъ поселившихся незаконно въ Каменецъ; лавника Іосифа Зборовскаго, откупщика доходовъ каменецкаго староства, спомоществовавшего поселенію евреевъ въ городѣ, и армянское каменецкое общество, не исполнившее выше помѣщеннаго рѣшенія комиссіи. Всѣ 4 позовы составлены 1747 года августа 1 и 12.

Наконецъ помѣщена отсрочка комиссією окончательнаго рѣшенія начатыхъ ею дѣлъ къ слѣдующему году. Отсрочка эта состоялась въ засѣданіи комиссіи 1747. Сентября 15.

Sabbatho in crastino festi Nativitatis beatissimae virginis Mariae anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo septimo.

Nos, infrascripti, a sacra regia maiestate ad infrascripta peragenda assignati commissarii, tam vigore commissionis sacrae regiae maiestatis, de actu et data ejus Varsaviae, die quinta mensis aprilis, anno millesimo septingentesimo trigesimo nono emanatae, ad actaque castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae eodem in anno, feria tertia in vigilia festi sancti Joannis Baptistae, per oblatam porrectae, quam decreti commissorialis hic, Cameneci, in praetorio civitatis Camenecensis, feria secunda in crastino festi sanctorum Simonis et Judae apostolorum, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, per illustres et magnificos commissarios prolati, et ad acta castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae, feria quinta ante festum exaltationis sanctae Crucis, anno millesimo septingentesimo tertio per oblatam porrecti, tenoris sequentis: Actum Cameneci Podoliae, in pretorio civitatis ejusdem polono-rutheno, feria secunda in crastino festi Sanctorum Simonis et Judae apostolorum, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, praesentibus generosis: Josepho Humiecki, Martino Choiecki, Stanislao Podrucki, Ludovico Berski, aliisque plurimis nobiles, nec non ministeriali regni generali, provideo Antonio Ruzkowski, authenticato jurato, actus praesentis apparitore, nos, commissarii sacrae regiae majestatis, ad infrascripta peragenda litteris commissionis inferius ingrossandae assignati et deputati, in fundamento tam commissionis, de data ejus Varsaviae, die quinta mensis Aprilis, anno millesimo septingentesimo trigesimo nono, a sacra regia majestate emanatae ad actaque castrensia, camenecensia Podoliae anno millesimo septingentesimo trigesimo nono per oblatam porrectae, tenoris sequentis: August trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflandzki, Smoleński, Siewierski y Czernichowski, a dziedziczny xiążę Saski y elektor. Wielebnemu w Bogu Franciszkowi Kobielskiemu, biskupowi Kamienieckiemu, kancle rzowi najjaśniejszej królowej icj mości, urodzonym: Waclawowi Rzewuskiemu, wojewodzie Podolskiemu, Janowi Potockiemu, kasztellanowi Braclawskiemu, Rozwadowskiemu, stolnikowi Halickiemu, staroście Karaczkowskie-

mu, Łosiowi, chorążemu czerwonogrodzkiemu, Gurowskiemu, stolnikowi Podolskiemu, Wardeńskiemu, stolnikowi Latyczewskiemu, staroście Wisznowieckiemu, Siekierzyńskiemu, woyskiemu Podolskiemu, Starzyńskiemu, podczaszemu Żytomirskiemu, Choieckiemu, podczaszemu Żydaczewskiemu, Krakowskiemu, pisarzowi grodzkiemu Kamienieckiemu, Kaczkowskiemu Podolskiemu, Lipińskiemu, ziemskiemu Kamienieckiemu — komornikom, kommissarzom naszym, uprzemie y wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską.

Wielebny w Bogu, wielmożni y urodzeni, uprzemie y wiernie nam mili! Będąc dostatecznie od panów rad naszych informowani, iż miasto nasze Kamieniec Podolski, pograniczna forteca królestwa polskiego przez rozmaite rerum temporumque vicissitudines a naybardziej przez zaraźliwe choroby z ludzi bardzo ogołoczone jest, y coraz w nim więcej pustek przybywa, Kamieniec y mieszkania upadają, ozdoba quondam y antemurale rzeczy pospolitey niszczeie; y luboli się mogli znaleźć y trafić ludzie, ktorzyby tamte puste mieysca osiadali, osiadłe konserwowali, miasto napełniali, podatków publicznych y wszelkich powinności mieyskich iedni drugim pomagali, dla zaległych iednak na wielu Kamienicach, domach y placach przez różne zapisy, dyspozycye y testamenta sumim, zatrzymanych czynszów, nikt się na objęcie pustek odważyć nie chce, więc, chcąc miastu potmiemonemu successere, przy tey łatwości y szczerey suo in passu aplikacyi, z którą się nam oświadczył wielebny w Bogu biskup Kamieniecki, uprzemościom y wiernościom waszym, których prudentia dexteritas et in rebus agendis experientia są nam dobrze wiadome, to negotium zlecamy, usilnie żądając, abyście, umuwiwszy między sobą czas, i innotescencyami swemi, dwiema niedzielami przed terminem ogłosiwszy, do Kamieńca Podolskiego ziechali y tam, na miescu, które wygodniejsze uprzemościom y wiernościom videbitur waszym, jurysdykcyą swoją kommissarską ufundowali, magistratowi y pospolstwu przed sąd swój kommissarski stawac rozkazali, y do exequowania punktów ninieyszey kommissyi, absentia nonnullorum non obstante, dummodo sex aut quinque adsint, przystąpili. A naprzod magistratowi y urzędowi miasta tamecznego uprzemości y wierności wasze rozkazecie, aby osiadłość, to jest każda kamienica, domostwo y plac, komu y iakim prawem należy, porządnie y grafice wpisał; potym aby też kamienice y domostwa, osiadłe y puste, także y place niezabudowane, iakimi który długami y iakim sposobem legitime, distincte opisał, a uprzemościom y wiernościom waszym z podpisem swoim podał; które to specyfikacye odebrawszy, wszystkie puste domowstwa y place, iż wolne będą do

obaduhis y budowania się każdemu, ad sonum tubae przez woźnego in
 foro civitatis publikować rozkazecie; tandem wszystkich pretendentów du-
 chownych jako y świeckich, iakie kolwiek prawa czyli zapisy urzędowe
 albo ceragrafy, testamenta lub inne iakie obligi mających, do sądu swego,
 Kommissarskiego przypoznać kazecie. Ci zaś wszyscy pretendenci, duchowni
 y świeccy, z prawami, iakie mieć mogą, przed sądem uprzejmości y wier-
 ności waszych stanąć y oneż, sub amissione et nullitate eorum, produkowa-
 wać będą powinni. Też prawa, zapisy, obligi, ceragrafy y testamenty, przed
 sobą produkowane, uprzejmości y wierności wasze rozoznacie, słuszne od
 niesłusznych separować będziecie, te, które według prawa ważne będą,
 jeżeli się jednak ściągają na gołe place albo resztę ruderów, oneż
 srogować będziecie, a jeżeli na osiadłe kamienice y domostwa, ta-
 kowe długi, cassatis redemptis oneribus, na tychże dobrach stojących, zostawie-
 wie, kamienie y domy mieszkalne, inonerowane, pro exemptibus, nie-
 tylko przez dziedziców lub ich successorów mieszczan, ale też y przez
 innych, jus civitatis mających, deklarować będziecie; nim zaś przydzie do
 skupu, prowizye po trzy słota od sta in futurum aby płacone były, dekte-
 tem swóim obwarucie. Jeżeli się zaś pokaze iakie legata kościołom y
 klasztorom testamentami na dobrach stojących, nieruchomości zapisane, ta-
 kowe wszystkie; przychylając się do pópólnego prawa y koronnego, poka-
 szenie y od nich in perpetuum dobra stojące wadystkie, osiadłe y nie-
 osiadłe, tudzież paste place uwolnicie. Kamienice, domostwa y place, któ-
 rych dziedzice odumarli y żadnego ad octavum gradum etiam ex collate-
 rationibus nie będzie successora, publikować rozkazecie y deklaracyę przez
 dekret uczynicie, aby każdemu z mieszczan tamecznych lub przychodnich
 ludzi, przyjawszy jednak wprzód mieyskie y jurament miastu wykonawszy,
 wolno było osiadać, budować się y wszelkich do pożywienia szukać sposo-
 bów, haniele prowadzić y rzemiosła robić, salvis juribus civitatis et con-
 taberniorum. Ci zaś ludzie, którzy się a ruëribus budować będą, od płacenia
 wszelkich podatków y innych ciężarów mieyskich do czterech lat
 wolni bydź mają, po wyściu których wszelkie ciężary, ducta proportione,
 y według sprawiedliwej taxy płacić będą obligowani. Tandem, jeżeli by kto
 z przychodnich ludzi, lata wolności wysiedziawszy, lub dłużej mieszkając,
 chleba y fortunki się dorobiwszy, chciał z tamtego mieysca wyciągnąć y
 do innego się przenieść, taki każdy decimam partem nabytey tamże subs-
 tancyi pro publico commodo miastu zostawić będzie powinien. czego ma-
 gistrat dozierać jest obligowany y będzie. Nadto jeżeli się znajda kamie-
 nicy y domy, których osoby ex equestribus ordinibus albo duchowni pona-

bywali, a nie są przez konstitucye koronne y ab caeribus civitatensibus liberowane, nim ie mieszczanie odkupią, każdego z onych dekretem do ponoszenia i płacenia podatków y wszelkich ciężarów mieyskich obligować będziecie, vigore et severitate nieuchronney exekucyi obwaruiecie. Na ostatek te wszystko, cokolwiek może desiderari ad bonum civitatis regimen y administracyi świętey sprawiedliwości, uprzejmości y wierności wasz: także postanowicie y wykonacie dla łaski naszej; na co się, dla lepszey wiary, ręką własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia piątego miesiąca Kwietnia, roku pańskiego MDCCXXXIX, panowania naszego szóstego roku, Augustus rex. (Locus sigilli majoris cancellariae regni). X. Teoder Howel, scholastyk katedralny infanty, pieczęci J. K. M y pieczęci W. koronney sekretarz. Quam et vigore limitationis, feria secunda post festum sancti Francisci confessoria proxima, anno praesenti datae, ad actaque castrensia Podoliae, feria tertia in crastino festi sanctae Hedvigis viduae, electae Dei, per oblatam porrectae, in diem hodiernam succedentis et devenientis, idque in causa et actiome infrascripta, judiciaria, inter nobiles ac spectabiles: Albertum Rocholski, proconsulem seniore, Stephanum Bakalowicz, Alexandrum Ohonowicz, Andream Hirsch, Andream Bakalowicz, Alexandrum Markiewicz, et Gregorium Zielinski, consules camenecenses jurisdictionis polono-ruthenicae, nec non totum scabinatum, regentiatum ac communitatem ejusdem civitatis et jurisdictionis, inhaerendo juribus et privilegiis tum manifestationibus suis, eo nomine coram actis authenticis regni subsecutis, actores, ab una, et nobiles ac spectabiles: Joannem Mysorowicz, advocatum, Seferum Owansowicz, Gregorium Warteresowicz, Samuelem Manugiewicz, Joannem Derkaprialewicz, Joannem Szymonowicz, Nicolaum Czaykowski, Simonem Derkaprialewicz aliosque judices nationis armenae camenecensis, de causa infrascripta bonisque eorum generaliter omnibus adcitatos, parte ab altera, pro eo, quatenus ipsi tertium grossum, ad cassam civitatis iurisdictionis polono-ruthenae quolibet anno pro reparationibus ac aliis necessitatibus civitatis Camenecensis Podoliae importari debitum, nec tamen per ipsos seu iurisdictionem illorum exolutum, imo ab aliquot decem annis detentum, actoribus modernis in instanti, praevia subsecuta calculatione summae, sese ad exsolvendum extendendae, exolvant. Census annuos, ex lapideis et domibus, in circulo civitatis ejusdem polono-ruthenae existentibus, pendendos, restituant et comportent; a commertis seu venditione rerum variarum cum damno et praepjudicio actorum, in foro et circulo civitatis, actorum jurisdictioni subiecto, supersedeant, nec palman actoribus hocce in negotio praeripiant, imo

damna, exinde subsecuta, refundant, citati sunt citatione ipsa originali, quam ministerialis regni generalis, providus Antonius Roszkowski, authenticatus juratus, hic, Camenecum, ad residentiam nobilis ac spectabilis Severini Mysurowicz, iudicis nationis armenae, importavit et coram actis castrensibus, capitanealibus, camenecensibus Podoliae, sabbatho in vigilia festi sanctorum Simonis et Judae apostolorum, anno praesenti, in actu relationis recognovit, contenta praemissa fusius in se enarrante, huc, Camenecum, ad locum inchoatae commissionis nostrae, nempe praetorium polono-ruthenum, condescendimus, ibidemque jurisdictionem nostram commissorialem fundavimus, postquam fundatam et per ministerialem, actus praesentis apparitorem, proclamatae actus praesentis omnimodam securitatem, partes ad inscribendam comparitionem acclamare mandavimus. Quo in termino partibus utrisque, et quidem: actorea—nobili ac spectabili magistratu camenecensi Podoliae jurisdictionis polono-ruthenae, per nobilem ac spectabilem Andream Hirsch, proconsulem, Paulum Szahyn, seniore et advocatum, Stephanum Bakałowicz, consulem, atque famatos: Antonium Reymont, subdelegatum iudicii advocatialis camenecensis Podoliae, Laurentium Ernest, regentem quadraginta virorum, totamque communitatem civitatis ejusdem personaliter; citata vero: nobilibus ac spectabilibus: Simone Axentowicz, iudice ordinario nationis armenae, totaque jurisdictione armena ac communitate ejusdem civitatis Camenecensis Podoliae, per eundem nobilem ac spectabilem Simonem Axentowicz, suo et totius jurisdictionis armenae ac communitatis nomine, personaliter, coram nobis comparentibus et controvertentibus, controversiis eorundem partium factis exauditis, ad nos illatis, nos, commissarii sacrae regiae majestatis, decideudo citationem partis actoreae, ad iudicium nostrum editam, quoniam ex contextu privilegiorum serenissimorum: divae memoriae Sigismundi Augusti, Stephani, Joannis, Casimiri, regum Poloniae, civitati Camenecensi, distinctim nationi polono-ruthenae et armenae benigniter collatorum, subsequenti tempore per serenissimos Poloniae reges et modernum feliciter nobis regnantem commissariis deductum et probatum est: circulos binos in civitate Camenecensi, unum jurisdictioni polono-ruthenae, alterum jurisdictioni armenae, subjectos esse; binisque iisdem jurisdictionibus, polonae et ruthenae, ad unum circulum et pretorium spectantibus, insimul junctis, tertiam armenam constitutam esse ad seorsivum pretorium, in circulo armenicali situm, spectasse, ad contributiones publicas pro communi civitatis Camenecensis exigentia, tertium grossum a jurisdictione armena pendendam, declarasse, ex tabernis vero institutoriis, vulgo z kramnic, a qualibet per florenos tres ad jurisdictionem polono-

ruthenam quotannis per mercatores exolvendos praecavisse, nihilominus in his et aliis infrascriptis punctis jurisdictionem polono-ruthenam injuriatam extitisse. Proinde, tam in fundamento suprascriptorum privilegiorum, civitati Camenecensi Podoliae serventium, quam decreti commissorialis sacrae regiae majestatis, in anno millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto, feria quarta pridie festi visitationis Beatissimae virginis Mariae prolati, decernimus ac statuimus praesenti decreto nostro commissoriali: quicumque ex civibus cujusvis jurisdictionis in circulo civitatis Camenecensis Podoliae polono-ruthenae lapideas sive domos ligneas haereditat aut possidet, ac in futurum possidebit, ex iisdem lapideis sive domibus contributiones publicas, laudo civitatis ejusdem juxta solitum morem sancitas, ad jurisdictionem polono-ruthenam importare et exolvere tenebitur, similiter, quicumque ex civibus domos seu lapideas in circulo civitatis Camenecensis, jurisdictioni armenae subjectos, inhabitat, sive haereditat, ex iisdem ad jurisdictionem armenam contributiones publicas exolvere adstrictus erit, ut autem contributiones praemissae unicuique ad notitiam deveniri possint et necessitas constituendorum per mutuum assensum omnium jurisdictionum agnoscat, ad laudandas easdem et jurisdictio armena spectare debet per delegatos a jurisdictione ad congressum nationis polono-ruthenae. Quae contributiones, per publicum trinarum jurisdictionum luadum pro exigentia et necessitate civitatis Camenecensis, sine minima civium injuria, sancitae, per exactores colligendae et percipiendae esse debent, ita, ut jurisdictio polono-ruthena grossos duos, armena vero tertium importet et persolvat. Ex tabernis institutoriis, vulgo kramików, in circulo civitatis Camenecensis polono-rutheno extantibus, quisque mercator a qualibet taberna institutoria, vulgo od kaźdey kramnicy, per florenos tres quotannis ad jurisdictionem polono-ruthenam persolvat, sub rigore viginti marcarum, in foro proconsulari jurisdictionis ejusdem polono-ruthenae super contravenientem irrogando Praesens magistratus camenecensis usum antiquum in translatione mercetricum, vulgo przekupek, de loco ad locum observare tenebitur, ut quilibet civium aequalem participationem ususfructus exinde habere possit. Prout jurisdictio polono-ruthena subditos, de jurisdictione armena profugos, acceptare et protegere non debet, ita, reconventionaliter jurisdictio armena de bonis jurisdictionis polono-ruthenae subditos profugos suscipere non audeat sub paena mille marcarum polonicarum, in officio castrensi Podoliae vindicanda. Quoniam vero reliquae categoriae causaeque civitatenses, ad puncta commissionis praeinsertae sese regulantes, praesenti in termino, obstantibus legalitatibus nostris, decidi nequeunt, proinde actum praesentem inchoatae nostrae commissionis ad feriam

damna, exinde subsecuta, refundant, citati sunt citatione ipsa originali, quam ministerialis regni generalis, providus Antonius Roszkowski, authenticatus juratus, hic, Camenecum, ad residentiam nobilis ac spectabilis Severini Mysurowicz, judicis nationis armenae, importavit et coram actis castrensibus, capitanealibus, camenecensibus Podoliae, sabbatho in vigilia festi sanctorum Simonis et Judae apostolorum, anno praesenti, in actu relationis recognovit, contenta praemissa fusius in se enarrante, huc, Camenecum, ad locum inchoatae commissionis nostrae, nempe praetorium polono-ruthenum, condescendimus, ibidemque jurisdictionem nostram commissorialem fundavimus, postquam fundatam et per ministerialem, actus praesentis apparitorem, proclamatam actus praesentis omnimodam securitatem, partes ad inscribendam comparitionem acclamare mandavimus. Quo in termino partibus utrisque, et quidem: actorea—nobili ac spectabili magistratu camenecensi Podoliae jurisdictionis polono-ruthenae, per nobilem ac spectabilem Andream Hirsch, proconsulem, Paulum Szahyn, seniore et advocatum, Stephanum Bakałowicz, consulem, atque famatos: Antonium Reymont, subdelegatum iudicii advocatialis camenecensis Podoliae, Laurentium Ernest, regentem quadraginta virorum, totamque communitatem civitatis ejusdem personaliter; citata vero: nobilibus ac spectabilibus: Simone Axentowicz, iudice ordinario nationis armenae, totaque jurisdictione armena ac communitate ejusdem civitatis Camenecensis Podoliae, per eundem nobilem ac spectabilem Simonem Axentowicz, suo et totius jurisdictionis armenae ac communitatis nomine, personaliter, coram nobis comparentibus et controvertentibus, controversiis eorundem partium factis exauditis, ad nos illatis, nos, commissarii sacrae regiae majestatis, decideudo citationem partis actoreae, ad iudicium nostrum editam, quoniam ex contextu privilegiorum serenissimorum: divae memoriae Sigismundi Augusti, Stephani, Joannis, Casimiri, regum Poloniae, civitati Camenecensi, distinctim nationi polono-ruthenae et armenae benigniter collatorum, subsequenti tempore per serenissimos Poloniae reges et modernum feliciter nobis regnantem commissariis deductum et probatum est: circulos binos in civitate Camenecensi, unum jurisdictioni polono-ruthenae, alterum jurisdictioni armenae, subjectos esse; binisque iisdem jurisdictionibus, polonae et ruthenae, ad unum circulum et pretorium spectantibus, insimul junctis, tertiam armenam constitutam esse ad seorsivum pretorium, in circulo armenicali situm, spectasse, ad contributiones publicas pro communi civitatis Camenecensis exigentia, tertium grossum a jurisdictione armena pendendam, declarasse, ex tabernis vero institutoriis, vulgo z kramnic, a qualibet per florenos tres ad jurisdictionem polono-

ruthenam quotannis per mercatores exolvendos praecavisse, nihilominus in his et aliis infrascriptis punctis jurisdictionem polono-ruthenam injuriam extitisse. Proinde, tam in fundamento suprascriptorum privilegiorum, civitati Camenecensi Podoliae serventium, quam decreti commissorialis sacrae regiae majestatis, in anno millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto, feria quarta pridie festi visitationis Beatissimae virginis Mariae prolati, decernimus ac statuimus praesenti decreto nostro commissoriali: quicumque ex civibus cujusvis jurisdictionis in circulo civitatis Camenecensis Podoliae polono-ruthenae lapideas sive domos ligneas haereditat aut possidet, ac in futurum possidebit, ex iisdem lapideis sive domibus contributiones publicas, laudo civitatis ejusdem juxta solitum morem sancitas, ad jurisdictionem polono-ruthenam importare et exolvere tenebitur, similiter, quicumque ex civibus domos seu lapideas in circulo civitatis Camenecensis, jurisdictioni armenae subjectos, inhabitat, sive haereditat, ex iisdem ad jurisdictionem armenam contributiones publicas exolvere adstrictus erit, ut autem contributiones praemissae unicuique ad notitiam deveniri possint et necessitas constituendorum per mutuum assensum omnium jurisdictionum agnoscat, ad laudandas easdem et jurisdictio armena spectare debet per delegatos a jurisdictione ad congressum nationis polono-ruthenae. Quae contributiones, per publicum trinarum jurisdictionum luadum pro exigentia et necessitate civitatis Camenecensis, sine minima civium injuria, sancitae, per exactores colligendae et percipiendae esse debent, ita, ut jurisdictio polono-ruthena grossos duos, armena vero tertium importet et persolvat. Ex tabernis institutoriis, vulgo kramików, in circulo civitatis Camenecensis polono-rutheno extantibus, quisque mercator a qualibet taberna institutoria, vulgo od kaźdey kramnicy, per florenos tres quotannis ad jurisdictionem polono-ruthenam persolvat, sub rigore viginti marcarum, in foro proconsulari jurisdictionis ejusdem polono-ruthenae super contravenientem irrogando Praesens magistratus camenecensis usum antiquum in translatione mercatricum, vulgo przekupek, de loco ad locum observare tenebitur, ut quilibet civium aequalem participationem ususfructus exinde habere possit. Prout jurisdictio polono-ruthena subditos, de jurisdictione armena profugos, acceptare et protegere non debet, ita, reconventionaliter jurisdictio armena de bonis jurisdictionis polono-ruthenae subditos profugos suscipere non audeat sub paena mille marcarum polonicarum, in officio castrensi Podoliae vindicanda. Quoniam vero reliquae categoriae causaeque civitatenses, ad puncta commissionis praeinsertae sese regulantes, praesenti in termino, obstantibus legalitatibus nostris, decidi nequeunt, proinde actum praesentem inchoatae nostrae commissionis ad feriam .

damna, exinde subsecuta, refundant, citati sunt citatione ipsa originali, quam ministerialis regni generalis, providus Antonius Roszkowski, authenticatus juratus, hic, Camenecum, ad residentiam nobilis ac spectabilis Severini Mysurowicz, judicis nationis armenae, importavit et coram actis castrensibus, capitanealibus, camenecensibus Podoliae, sabbatho in vigilia festi sanctorum Simonis et Judae apostolorum, anno praesenti, in actu relationis recognovit, contenta praemissa fusius in se enarrante, huc, Camenecum, ad locum inchoatae commissionis nostrae, nempe praetorium polono-ruthenum, condescendimus, ibidemque jurisdictionem nostram commissorialem fundavimus, postquam fundatam et per ministerialem, actus praesentis apparitorem, proclamatam actus praesentis omnimodam securitatem, partes ad inscribendam comparitionem acclamare mandavimus. Quo in termino partibus utrisque, et quidem: actorea—nobili ac spectabili magistratu camenecensi Podoliae jurisdictionis polono-ruthenae, per nobilem ac spectabilem Andream Hirsch, proconsulem, Paulum Szahyn, seniore et advocatum, Stephanum Bakałowicz, consulem, atque famatos: Antonium Reymont, subdelegatum judicii advocatialis camenecensis Podoliae, Laurentium Ernest, regentem quadraginta virorum, totamque communitatem civitatis ejusdem personaliter; citata vero: nobilibus ac spectabilibus: Simone Axentowicz, iudice ordinario nationis armenae, totaque jurisdictione armena ac communitate ejusdem civitatis Camenecensis Podoliae, per eundem nobilem ac spectabilem Simonem Axentowicz, suo et totius jurisdictionis armenae ac communitatis nomine, personaliter, coram nobis comparentibus et controvertentibus, controversiis eorundem partium factis exauditis, ad nos illatis, nos, commissarii sacrae regiae majestatis, decideudo citationem partis actoreae, ad iudicium nostrum editam, quoniam ex contextu privilegiorum serenissimarum: divae memoriae Sigismundi Augusti, Stephani, Joannis, Casimiri, regum Poloniae, civitati Camenecensi, distinctim nationi polono-ruthenae et armenae benigniter collatorum, subsequenti tempore per serenissimos Poloniae reges et modernum feliciter nobis regnantem commissariis deductum et probatum est: circulos binos in civitate Camenecensi, unum jurisdictioni polono-ruthenae, alterum jurisdictioni armenae, subjectos esse; binisque iisdem jurisdictionibus, polonae et ruthenae, ad unum circulum et pretorium spectantibus, insimul junctis, tertiam armenam constitutam esse ad seorsivum pretorium, in circulo armenicali situm, spectasse, ad contributiones publicas pro communi civitatis Camenecensis exigentia, tertium grossum a jurisdictione armena pendendam, declarasse, ex tabernis vero institutoriis, vulgo z kramnic, a qualibet per florenos tres ad jurisdictionem polono-

ruthenam quotannis per mercatores exolvendos praecavisse, nihilominus in his et aliis infrascriptis punctis jurisdictionem polono-ruthenam injuriatam extitisse. Proinde, tam in fundamento suprascriptorum privilegiorum, civitati Camenecensi Podoliae serventium, quam decreti commissorialis sacrae regiae majestatis, in anno millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto, feria quarta pridie festi visitationis Beatissimae virginis Mariae prolati, decernimus ac statuimus praesenti decreto nostro commissoriali: quicumque ex civibus cujusvis jurisdictionis in circulo civitatis Camenecensis Podoliae polono-ruthenae lapideas sive domos ligneas haereditat aut possidet, ac in futurum possidebit, ex iisdem lapideis sive domibus contributiones publicas, laudo civitatis ejusdem juxta solitum morem sancitas, ad jurisdictionem polono-ruthenam importare et exolvere tenebitur, similiter, quicumque ex civibus domos seu lapideas in circulo civitatis Camenecensis, jurisdictioni armenae subjectos, inhabitat, sive haereditat, ex iisdem ad jurisdictionem armenam contributiones publicas exolvere adstrictus erit, ut autem contributiones praemissae unicuique ad notitiam deveniri possint et necessitas constituendorum per mutuum assensum omnium jurisdictionum agnoscat, ad laudandas easdem et jurisdictio armena spectare debet per delegatos a jurisdictione ad congressum nationis polono-ruthenae. Quae contributiones, per publicum trinarum jurisdictionum luadum pro exigentia et necessitate civitatis Camenecensis, sine minima civium injuria, sancitae, per exactores colligendae et percipiendae esse debent, ita, ut jurisdictio polono-ruthena grossos duos, armena vero tertium importet et persolvat. Ex tabernis institutoriis, vulgo kramików, in circulo civitatis Camenecensis polono-rutheno extantibus, quisque mercator a qualibet taberna institutoria, vulgo od každy kramnicy, per florenos tres quotannis ad jurisdictionem polono-ruthenam persolvat, sub rigore viginti marcarum, in foro proconsulari jurisdictionis ejusdem polono-ruthenae super contravenientem irrogando Praesens magistratus camenecensis usum antiquum in translatione mercatricum, vulgo przekupek, de loco ad locum observare tenebitur, ut quilibet civium aequalem participationem ususfructus exinde habere possit. Prout jurisdictio polono-ruthena subditos, de jurisdictione armena profugos, acceptare et protegere non debet, ita, reconventionaliter jurisdictio armena de bonis jurisdictionis polono-ruthenae subditos profugos suscipere non audeat sub paena mille marcarum polonicarum, in officio castrensi Podoliae vindicanda. Quoniam vero reliquae categoriae causaeque civitatenses, ad puncta commissionis praeinsertae sese regulantes, praesenti in termino, obstantibus legalitatibus nostris, decidi nequeunt, proinde actum praesentem inchoatae nostrae commissionis ad feriam

damna, exinde subsecuta, refundant, citati sunt citatione ipsa originali, quam ministerialis regni generalis, providus Antonius Roszkowski, authenticatus juratus, hic, Camenecum, ad residentiam nobilis ac spectabilis Severini Mysurowicz, judicis nationis armenae, importavit et coram actis castrensibus, capitanealibus, camenecensibus Podoliae, sabbatho in vigilia festi sanctorum Simonis et Judae apostolorum, anno praesenti, in actu relationis recognovit, contenta praemissa fusius in se enarrante, huc, Camenecum, ad locum inchoatae commissionis nostrae, nempe praetorium polono-ruthenum, condescendimus, ibidemque jurisdictionem nostram commissorialem fundavimus, postquam fundatam et per ministerialem, actus praesentis apparitorem, proclamata actus praesentis omnimodam securitatem, partes ad inscribendam comparitionem acclamare mandavimus. Quo in termino partibus utrisque, et quidem: actorea—nobili ac spectabili magistratu camenecensi Podoliae jurisdictionis polono-ruthenae, per nobilem ac spectabilem Andream Hirsch, proconsulem, Paulum Szahyn, seniore et advocatum, Stephanum Bakałowicz, consulem, atque famatos: Antonium Reymont, subdelegatum judicii advocatialis camenecensis Podoliae, Laurentium Ernest, regentem quadraginta virorum, totamque communitatem civitatis ejusdem personaliter; citata vero: nobilibus ac spectabilibus: Simone Axentowicz, iudice ordinario nationis armenae, totaque jurisdictione armena ac communitate ejusdem civitatis Camenecensis Podoliae, per eundem nobilem ac spectabilem Simonem Axentowicz, suo et totius jurisdictionis armenae ac communitatis nomine, personaliter, coram nobis comparentibus et controvertentibus, controversiis eorundem partium factis exauditis, ad nos illatis, nos, commissarii sacrae regiae majestatis, decidendo citationem partis actoreae, ad iudicium nostrum editam, quoniam ex contextu privilegiorum serenissimorum: divae memoriae Sigismundi Augusti, Stephani, Joannis, Casimiri, regum Poloniae, civitati Camenecensi, distinctim nationi polono-ruthenae et armenae benigniter collatorum, subsequenti tempore per serenissimos Poloniae reges et modernum feliciter nobis regnantem commissariis deductum et probatum est: circulos binos in civitate Camenecensi, unum jurisdictioni polono-ruthenae, alterum jurisdictioni armenae, subjectos esse; binisque iisdem jurisdictionibus, polonae et ruthenae, ad unum circulum et pretorium spectantibus, insimul junctis, tertiam armenam constitutam esse ad seorsivum pretorium, in circulo armenicali situm, spectasse, ad contributiones publicas pro communi civitatis Camenecensis exigentia, tertium grossum a jurisdictione armena pendendam, declarasse, ex tabernis vero institutoriis, vulgo z kramnic, a qualibet per florenos tres ad jurisdictionem polono-

ruthenam quotannis per mercatores exolvendos praecavisse, nihilominus in his et aliis infrascriptis punctis jurisdictionem polono-ruthenam injuriam extitisse. Proinde, tam in fundamento suprascriptorum privilegiorum, civitati Camenecensi Podoliae serventium, quam decreti commissorialis sacrae regiae majestatis, in anno millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto, feria quarta pridie festi visitationis Beatissimae virginis Mariae prolati, decernimus ac statuimus praesenti decreto nostro commissoriali: quicumque ex civibus cujusvis jurisdictionis in circulo civitatis Camenecensis Podoliae polono-ruthenae lapideas sive domos ligneas haereditat aut possidet, ac in futurum possidebit, ex iisdem lapideis sive domibus contributiones publicas, laudo civitatis ejusdem juxta solitum morem sancitas, ad jurisdictionem polono-ruthenam importare et exolvere tenebitur, similiter, quicumque ex civibus domos seu lapideas in circulo civitatis Camenecensis, jurisdictioni armenae subjectos, inhabitat, sive haereditat, ex iisdem ad jurisdictionem armenam contributiones publicas exolvere adstrictus erit, ut autem contributiones praemissae unicuique ad notitiam deveniri possint et necessitas constituendorum per mutuum assensum omnium jurisdictionum agnoscatur, ad laudandas easdem et jurisdictio armena spectare debet per delegatos a jurisdictione ad congressum nationis polono-ruthenae. Quae contributiones, per publicum trinarum jurisdictionum luadum pro exigentia et necessitate civitatis Camenecensis, sine minima civium injuria, sancitae, per exactores colligendae et percipiendae esse debent, ita, ut jurisdictio polono-ruthena grossos duos, armena vero tertium importet et persolvat. Ex tabernis institutoriis, vulgo kramików, in circulo civitatis Camenecensis polono-rutheno extantibus, quisque mercator a qualibet taberna institutoria, vulgo od každy kramnicy, per florenos tres quotannis ad jurisdictionem polono-ruthenam persolvat, sub rigore viginti marcarum, in foro proconsulari jurisdictionis ejusdem polono-ruthenae super contravenientem irrogando Praesens magistratus camenecensis usum antiquum in translatione mercatricum, vulgo przekupek, de loco ad locum observare tenebitur, ut quilibet civium aequalem participationem usufructus exinde habere possit. Prout jurisdictio polono-ruthena subditos, de jurisdictione armena profugos, acceptare et protegere non debet, ita, reconventionaliter jurisdictio armena de bonis jurisdictionis polono-ruthenae subditos profugos suscipere non audeat sub paena mille marcarum polonica-
 lium, in officio castrensi Podoliae vindicanda. Quoniam vero reliquae categoriae causaeque civitatenses, ad puncta commissionis praesertim sese regulantes, praesenti in termino, obstantibus legalitatibus nostris, decidi nequeunt, proinde actum praesentem inchoatae nostrae commissionis ad feriam.

secundam post festum Sancti Stanislai in Majo, in anno, Deo dante venturo, millesimo septingentesimo quadragésimo tertio, limitamus, prorogamus ac differimus, conservando partibus terminum in ibidem comparandi peremptorium pro quo termino, ex limitatione incidenti, magistratus cameneccensis, ad mentem commissionis suprascriptae, crepitores omnes cum suis oneribus et inscriptionibus, super lapideis et domibus ligneis sese extendentibus, ad easdem concurrentes, adcitare debet et tenebitur decreti praesentis commissorialis vigore. Michael de Grotków Łoś, castellanus Cameneccensis Podoliae, sacrae regiae majestatis commissarius mp. Locus sigilli illius usitati, caera rubra Andreas Severinus de Gurowa Gurowski, dapifer Podoliae, commissarius sacrae regiae majestatis, manu propria. Adamus Łążyński, venator Laticzoviensis, commissarius sacrae regiae majestatis. Franciscus Xaverius Kaczkowski, vicepalatinus Podoliae, sacrae regiae majestatis commissarius, manu propria. Locus sigilli illius usitati, caera rubra insigniti. Antoni Choiecki, kommissarz J. K. M. Nec non in fundamento rescripti cum superadditione illustrium magnificorum commissariorum, de actu et data ejus Drezdae, die decima quinta mensis Martii, anno millesimo septingentesimo quadragésimo sexto emanati, ad acta vero castrensia, cameneccensia Podoliae feria tertia in crastino festi praesentationis Beatissimae Virginis Mariae, eodem in anno millesimo septingentesimo quadragésimo sexto per oblatam porrecti, tenoris talis: August trzeci, z Bóżej łaski król polski, wielki, xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmuadzki, kijowski, wołhyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski y czerniechowski, a dziedziczny xiążę saski y elektor. Wielebnemu w Bogu Mikołajowi Dębowskiemu, biskupowi kamienieckiemu, urodzonym: Alexandrowi Stadnickiemu, podkomorzemu Podolskiemu, Dominikowi Bekierskiemu, chorążemu Winnickiemu, generałowi woysk naszych y rzeczypospolitey, Franciszkowi Lanckorońskiemu, staroście naszemu Rawskiemu, Józefowi Humienieckiemu, Podolskiemu, Tomaszowi Domskiemu, Nowogrodzkiemu, Piotrowi Odrzywolskiemu, czerwonogrodzkiemu—podczaszym; Janowi Szowskiemu Podolskiemu, Adamowi Darowskiemu, Trembowelskiemu—podstolim y pisarzom grodzkim Kamienieckim; Janowi Modzelowskiemu, cześnikowi Łążyńskiemu y Mikołajowi Stadnickiemu, staroście naszemu Balińskiemu, Piotrowi Nasierowskiemu, komornikowi granicznemu wojewodztwa Podolskiego, przydanym kommissarzom naszym, uprzejmie y wiernie nam nam miłym, łaskę naszą królewską. Wielebny w Bogu, urodzeni, uprzejmie y wiernie nam milil Nie trudno wszędzie o nierząd a naybarzieszy w odległych od zwierechności y sprawiedliwości mieyscach, daie do tego nierządu

pochop nadziei impunitatis, że iednym turbować się tak daleko z skargami nie zechce, drugich nie stanie na to, możniejsi zaś per fas et nefas, gdy im nikt oprzeć się nie może, rzeczy pro libitu dysponują, kogo chcą agrawują, komu chcą sprzyjają, a sami najlepiej się z tego mają. Sumienny wprowadzie ale y zasługujący przed Panem Bogiem urząd wkładamy na tych, których na ułożenie porządku, na agrawowanie sprawiedliwości na zastonienie słabszych od mocniejszych za kommissarżów naszych naznaczymy y na ich się sumnienie zupełnie w tym spuszczaemy, jeżeli zaś które miasto, tedy Kamieniec nasz Podolski, forteca pograniczna, zastęp królestwa, hostico zawsze wystawiona, potrzebowała by tego porządku, tey sprawiedliwości, tych słabszych od możniejszych nieopressyi, żeby, widząc ludzie miłość starszyny ku niższym, łatwy w krzywdach rekurs y zaszczyt y wszystkim bez braku administrowanie sprawiedliwości iak najlepsze, garneli się, tam osiadali, tam do chleba się zabierali, zostawione pustki po nieprzyjacielu osiadali, liczbą, bronią, strzelbą y umiejętnością iey wstręt, broń Boże kiedy nieprzyjacielskiej inkursyi, czynili; nie masz tego nic, jako słyszemy, dochodzą nas skargi, iako iedna y druga, czyli więcej, osoba, wziowszy górę nad innemi, kogo chcą poniżają, a kogo chcą to podwyższają, a nawet samemu żydowstwu, wszędzie iak zaraza szerzącemu się, ile nas dochodzi wiedzieć, sprzyjają, przez co zamysłającym o wprowadzeniu się y osiadaniu wstręt czynią, owszem, osiadłych rozganiają, a przynajmniej do wyprowadzenia się gdzie indziej myśl im dają; a więc, zabiegając takim inkonweniencyom, ponieważ niektóre osoby, z dekretu anni millesimi septingentesimi trigesimi noni za kommissarżów od nas naznaczone, iedni się na wyższe godności y w odleglejszy kray powynosili, a drudzy z laty na zdrowiu popodupadali, inni cale z nich (пробѣлъ въ подлиннакъ), przestali y tey kommissiey do zupełnego skutku nie przyprowadzili, dla tego uprzejmościom y wiernościom waszym pilno y usilnie zlecamy y zalecamy, abyście uprzejmości y wierności wasze, zmówiwszy się y złączywszy z dawnemi, od nas naznaczonemi, kommissarzami, upatrzwszy czas, który im się sposobny będzie widział, (absentia nonnullorum non obstante, modo quatuor vel quinque adsint) awizowawszy strony innotescencyami swoiemi, na niedziel dwie przed terminem ziechali na mieysce kommissyey, to iest do Kamieńca naszego Podolskiego, tam ufundowawszy swoją jurysdykcyą, wszystkie kontenta, instrumentem dawney kommissyey opisane, przedsięwzięli, one dobrze zważyli, które ieszcze nie są osądzone, one finalnie osądzili, które zaś są osądzone, one do exekucyi przyprowadzili albo przyprowadzić kazali, krzywdy, grawamina, skargi przeciwko

prawom miasta dawne y nowowyniknione rozeznali, one abrogowali y daley ich pełnić pod winami wielkimi zakazali, ukrzywdzonym satisfakcją sprawiedliwości świętej iak naylepiey obostrzyli y obwarowali, miasto ormiańskie, iako okrągiem ratuszem y prawami swemi ma bydź oddzielone, one od polskiego y ruskiego miasta oddzielili y prawami swemi rządzić mu się nakazali. Żydzi, naturalni zdraycy y sprzysięgli prawie wiary katolickiey nieprzyjaciele, a tym samym z takiemiż wszelką kointelligencją maiący, że się znajduią in meditullio tego miasta, któreby zdaleka mieć powinni, podziwinie to każdemu rozumowi uczynić powinno; y na toż to woyska koronne, uganiaiąc się przez tak wiele lat z nieprzyjacielem, krew lały, tak wiele osób niewolą tureckie y tatarskie ponosiły y życie na placu marsowym traciły, żeby, odebrawszy tę fortecę, ieżeli nie szturmem, to naprzykrzaniem się woyną nieprzyjacielowi, one oddali na rezydencją żydom, którzyby za czasem, jak prażscy żydzi, fortece zdradzili y wstęp nieprzyjacielowi do miasta dali, za co też od najjaśniejszey królowey jey mości Węgierskiej są wypędzeni. Niezostaie y tu przy takich mieszkańcach y obywatelach tylko bram nie kazać zamykać y garnizon sprowadzić, żeby z hańbą rzeczypospolitey tak obmirzłemu narodowi nie służył y raczey goły skały y murów niż wierutnych zdrayców pilnował y bronił. A więc pilno y między naypierwszemi punktami tey kommissyi uprzejmościom y wiernościom waszym zelecamy, abyście ten chytry y nieprzyjazny naród ztamtąd iak nayprędzey rugowali y on iak naydaley relegowali. Bractwo strzeleckie, ieżeli kiedy było, one odnowić y do porządku należytego przyprowadzić, ieżeli nie było, one wyprawić od nas y należytym trybem trzymać, iako w takim mieście pogranicznym bardzo potrzebne. nakazali; y cokolwiek z ozdobą, bezpieczeństwem miasta y samo słusnością zgadzającego się uprzejmości y wierności wasze uznacie, to, według delikatności sumnienia swego, dekretem swoim stale, trwale y nienaruszenie utwierdzili y obwarowali. Uczynicie to wszystko uprzejmości y wierności wasze nietylko dla łaski naszej królewskiej, ale dla miłości wprowadzenia w to miasto pograniczne wszelkiego dobrego rządu y sprawiedliwości. Na co, dla lepszey wiary, ręką własną podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Datum w Dreźnie, dnia XV miesiąca marca, roku pańskiego MDCCXLVI, panowania naszego XIII roku. Augustus rex. Locus sigilli majoris cancellariae impressi. Hiacynthus Ogrodzki, regens majoris cancellariae regni. Reskrypt przydania kommissarzów Kamieńcowi Podolskiemu. Nec non in virtute litterarum innotescientialium, ab illustribus et magnificis commissariis ex parte civium eamencensium jurisdictionis polono-

ruthenae contra jurisdictionem armenicam emanatarum, et per ministerialem regni generalem, providum Stephanum Terlecki, authenticatum juratum, coram actis castrensibus, camenecensibus Podoliae, sabbatho post festum sancti Bartholomei apostoli, anno millesimo septingentesimo quadragésimo septimo, recognitarum, tenoris sequentis: Nos infrascripti commissarii, a sacra regia majestate per litteras commissionum in rem et interesse civitatis sacrae regiae majestatis Camenecensis Podoliae, a sacra regia majestate, Drezde, die sexta mensis martii, anno Domini millesimo septingentesimo quadragésimo sexto emanatas, quam etiam primaevas, Varsaviae, die quinta mensis aprilis, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo nono datas, manu sacrae regiae majestatis subscriptas, sigillo cancellariae regni majoris communitas, in ordine tan re assumptionis actus nostri commissorialis, quam jurium, privilegiorum, decretorum, constitutionum, eidem civitati Camenecensi Podoliae servientium, comportationis, visionis ac aliis cathategoriis discussionis, specialiter dati et deputati, vobis, nobilibus ac honoratis: Joanni Mysurowicz, advocato, Nicolao Czaykowski, Gregorio Warteresowicz et aliis iudicibus, Gregorio Kurylczyk, regenti, Gregorio Czaykowski, vice-regenti, ac omnibus et singulis civibus nationis armenae camenecensis, tum Josepho Zborowski, jurisdictionis polono-ruthenae scabino et subdeiegato advocatiali capitaneatus Camenecensis, juribus, privilegiis et decretis in praejudicium ejusdem civitatis contravenientibus, atque infidelibus: Leyzor Moschowicz ac aliis judaeis, in civitate eadem Camenecensi, nescitur quo jure, habitantibus ac mercimonia, propinationes liquorum et artes mechanicas exercentibus, significamus praesentibus litteris nostris innotescentialibus, quatenus ad executionem earundem commissionum, superius expressarum, condescendentes, auctoritate regia et nostra commissoriali mandamus, quatenus vos coram nobis, iudicioque nostro commissoriali sacrae regiae majestatis, proxime Cameneci celebrando, die videlicet nona mensis Septembris, anno praesenti incidenda, ad instantiam instigatoris iudicii nostri ejusque dalatoris, nobilium et spectabilium: Stephani Bakalowicz, proconsulis et senioris, Alexandri Ohonowicz, Alberti Rocholski, Andreae Hirsch, Alexandri Markiewicz, consulum, Gregorii Zieliński, consulis et advocati, tum honoratorum: Thadaei Krynicki, Laurentii Ernest et aliorum scabinorum ac famatorum: Sava Czerniechowski, regentis, Petri Onufriewicz, viceregentis quadraginta virorum, totiusque communitatis civitatis ejusdem jurisdictionis polono-ruthenae Camenecensis Podoliae, personaliter, legitime ac peremptorie compareatis, ad videndum et audiendum attentandumque vos ad comportationem jurium, privilegiorum ac decretorum, inter vos ac magistratum communitatemque ejusdem jurisdictionis

prawom miasta dawne y nowowyniknione rozeznali, one abrogowali y daley
 ich pełnić pod winami wielkimi zakazali, ukrzywdzonym satisfakcyą spra-
 wiedliwości świętey iak naylepiey obostrzyli y obwarowali, miasto ormiań-
 skie, iako okrągiem ratuszem y prawami swemi ma bydź oddzielone, one
 od polskiego y ruskiego miasta oddzielili y prawami swemi rządzić mu się
 nakazali. Żydzi, naturalni zdraycy y sprzysięgli prawie wiary katolickiey
 nieprzyjaciele, a tym samym z takiemiż wszelką kointelligencyą maiący, że
 się znajduią in meditullio tego miasta, któreby zdaleka mieć powinni, po-
 dziwinie to każdemu rozumowi uczynić powinno; y na toż to woyska ko-
 ronne, uganiając się przez tak wiele lat z nieprzyjacielem, krew lały, tak
 wiele osób niewolą tureckie y tatarskie ponosiły y życie na placu marso-
 wym traciły, żeby, odebrawszy tę fortecę, ieżeli nie szturmem, to naprzy-
 krzaniem się woyną nieprzyjacielowi, one oddali na rezydencyą żydom, kto-
 rzyby za czasem, jak prażscy żydzi, fortece zdradzili y wstęp nieprzyjacie-
 lowi do miasta dali, za co też od nayjaśniejszey królowey jey mości Wę-
 gierskiey są wypędzeni. Niezostaie y tu przy takich mieszkańcach y oby-
 watelach tylko bram nie kazać zamykać y garnizon sprowadzić, żeby z
 hańbą rzeczypospolitey tak obmirzłemu narodowi nie służył y raczey go-
 łey skały y murów niż wierutnych zdrayców pilnował y bronił. A więc
 pilno y między naypierwszemi punktami tey kommissyi uprzejmościom y
 wiernościom waszym zelecamy, abyście ten chytry y nieprzyjazny naród
 ztamtąd iak nayprędzey rugowali y on iak naydaley relegowali. Bractwo
 strzeleckie, ieżeli kiedy było, one odnowić y do porządku należytego przy-
 prowadzić, ieżeli nie było, one wyprawić od nas y należytyim trybem trzy-
 mać, iako w takim mieście pogranicznym bardzo potrzebne, nakazali; y co-
 kolwiek z ozdobą, bezpieczeństwem miasta y samo słusnością zgadzaiącego
 się uprzejmości y wierności wasze uznacie, to, według delikatności sumnie-
 nia swego, dekretem swoim stale, trwale y nienaruszenie utwierdzili y ob-
 warowali. Uczynicie to wszystko uprzejmości y wierności wasze nietylko
 dla łaski naszey królewskiey, ale dla miłości wprowadzenia w to miasto
 pograniczne wszelkiego dobrego rządu y sprawiedliwości. Na co, dla lep-
 szey wiary, ręką własną podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć ros-
 kazaliśmy. Datum w Dreznie, dnia XV miesiaca marca, roku pańskiego
 MDCCXLVI, panowania naszego XIII roku. Augustus rex. Locus sigilli
 majoris cancellariae impressi. Hiacynthus Ogrodzki, regens majoris cancel-
 lariae regni. Reskrypt przydania kommissarzów Kamieńcowi Podolskiemu.
 Nec non in virtate litterarum innotescentialium, ab illustribus et magnifi-
 cis commissariis ex parte civium eamencensium jurisdictionis polono-

ruthenae contra jurisdictionem armenicam emanatarum, et per ministerialem regni generalem, providum Stephanum Terlecki, authenticatum juratum, coram actis castrensibus, camenecensibus Podoliae, sabbatho post festum sancti Bartholomei apostoli, anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, recognitarum, tenoris sequentis: Nos infrascripti commissarii, a sacra regia majestate per litteras commissionum in rem et interesse civitatis sacrae regiae majestatis Camenecensis Podoliae, a sacra regia majestate, Drezde, die sexta mensis martii, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo sexto emanatas, quam etiam primaevas, Varsaviae, die quinta mensis aprilis, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo nono datas, manu sacrae regiae majestatis subscriptas, sigillo cancellariae regni majoris communitas, in ordine tan re assumptionis actus nostri commissorialis, quam juriũ, privilegiorum, decretorum, constitutionum, eidem civitati Camenecensi Podoliae servientium, comportationis, visionis ac aliis cathgoriis discussionis, specialiter dati et deputati, vobis, nobilibus ac honoratis: Joanni Mysurowicz, advocato, Nicolao Czaykowski, Gregorio Warteresowicz et aliis iudicibus, Gregorio Kurylczyk, regenti, Gregorio Czaykowski, vice-regenti, ac omnibus et singulis civibus nationis armenae camenecensis, tum Josepho Zborowski, jurisdictionis polono-ruthenae scabino et subdeiegato advocatiali capitaneatus Camenecensis, juribus, privilegiis et decretis in praejudicium ejusdem civitatis contravenientibus, atque infidelibus: Leyzor Moschowicz ac aliis judaeis, in civitate eadem Camenecensi, nescitur quo jure, habitantibus ac mercimonia, propinationes liquorum et artes mechanicas exercentibus, significamus praesentibus litteris nostris innotescentialibus, quatenus ad executionem earundem commissionum, superius expressarum, condescendentes, autoritate regia et nostra commissoriali mandamus, quatenus vos coram nobis, iudicioque nostro commissoriali sacrae regiae majestatis, proxime Cameneci celebrando, die videlicet nona mensis Septembris, anno praesenti incidenda, ad instantiam instigatoris iudicii nostri ejusque dalatoris, nobilium et spectabilium: Stephani Bakawicz, proconsulis et senioris, Alexandri Ohonowicz, Alberti Rocholski, Andreae Hirsch, Alexandri Markiewicz, consulum, Gregorii Zieliński, consulis et advocati, tum honoratorum: Thadaei Krynicki, Laurentii Ernest et aliorum scabinorum ac famatorum: Sava Czerniechowski, regentis, Petri Onufriewicz, viceregentis quadraginta virorum, totiusque communitatis civitatis ejusdem jurisdictionis polono-ruthenae Camenecensis Podoliae, personaliter, legitime ac peremptorie compareatis, ad videndum et audiendum attentandumque vos ad comportationem juriũ, privilegiorum ac decretorum, inter vos ac magistratum communitatemque ejusdem jurisdictionis

prolatorum, stringi et compelli, eadem decreta, in fundamento legum lata, necdum effectuada, ad effectum deduci injungi, ratione vero contraventionis eisdem, paenas, super contravenientes decerni, satisfactionem injuriatis et compensationem damnorum, per quemquam cui causata apparuerint, injungi, ad faciendum bonum ordinem juxta et privilegia antiqua in civitate Camenecensi adigi, ad effectumque anteriorem commissionem, anni millesimi trigesimi noni, deduci injungi. Caeteroque, secundum contenta commissionum, tam anteaetae quam praesentis, supra exoratarum decerni, statui et sententiari. Sitis itaque parituri et judicialiter ad haec et alia, vobis fuis in tractu causae proponenda, ac Inquisitione deducenda, responsuri; certificando vos, quod, sive in termino comparueritis, sive non, nos tamen ad ea, quae nobis ex praescripto legum incumbunt, absentia et contradictione vestra non obstante, in contumaciam praecedemus. Datum in residentiis nostris, die decima secunda mensis augusti, millesimo septingentesimo quadragésimo septimo anno. Nicolaus Dębowski, episcopus Camenecensis, sacrae regiae majestatis commissarius (locus sigilli illius usitati, in caera rubra expressi). Venceslaus Rzewuski, palatinus Podoliae, sacrae regiae majestatis commissarius (locus sigilli illius usitati, caera rubra communiti). Michael de Grotków Łoś, castellanus Camenecensis Podoliae, commissarius sacrae regiae majestatis, (locus sigilli illius usitati, in caera subimpressi). Copias similes, sigillatas, unius ejusdemque essentiae, editas, manibus illustrium, magnificorum commissariorum subscriptas, et sigillis communitas, et quidem primam—ad manus nobilis ac spectabilis judicis et advocati nationis armenae camenecensis, alteram ad manus spectabilis arendatoris proventuum tabernalium capitaneatus Camenecensis, tertiam ad manus infidelis Leyzor, in rezidentiis citatorum una cum nobilibus die hodierna, in actu contenta, tradendo posuisse et reliquisse: de quo praesens ejusdem ministerialis relatio. Ex actis castrensibus, capitanealibus, camenecensibus Podoliae extraditum. Legi cum actis Woynarowski. Correxerit Stempkowski manu propria. Locus sigilli castri illius usitati. Alterius relationis mandati, ex parte civitatis Camenecensis contra infidem Leyzor Noszkowicz, pro termino commissionis sacrae regiae majestatis editi, coram actis castrensibus, camenecensibus. Podoliae, sabbatho post festum Sancti Bartholomei apostoli proximo, anno currenti, per ministerialem regni generalem, providum Thomam Karczewski, recogniti, de tenore tali: Augustus tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Kijoviae, Vołhyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolenscae, Severiae. Czernichoviaeque, nec non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector.

Vobis, infidelibus: Leyzor Moszkowicz et cujusvis nominis et cognominis fratri ejus germano, nec non Szmuyło, Peysach, Oron, Chaim, Moszko sartori, Śrul scholligero, Hersz aliisque patribusfamilias cum inservitoribus vestris, in civitate praesenti Camenecensi Podoliae nullo jure habitantibus, de personis, causa infrascripta, bonisque vestris generaliter omnibus mandamus, ut coram judicio nostro commissoriali, in loco et pro tempore, per commissarios nostros praefigendo, seu tum, dum et quando jurisdictionem suam commissorialem reassument et fundabunt, personaliter peremptorieque compareatis ad instantiam instigatoris judicii nostri ejusque delatorum, nobilium ac spectabilium: proconsulis, consulum, advocati, nec non scabinorum, seniorum quadraginta virorum, totiusque communitatis civitatis Camenecensis Podoliae, actorum, qui vos, inhaerendo constitutionibus regni annorum: millesimi quingentesimi nonagesimi octavi; millesimi sexcentisimi, quinquagesimi noni et millesimi sexcentisimi septuagesimi, ac aliis legibus regni, eo nomine sancitis, tum privilegiis, civitati Camenecensi a serenissimis regibus Poloniarum benigniter collatis, decretisque eo in passu subsecutis, citant seu potius adcitant ad videndum, audiendum attentandumque vos, ratione in contrarium superscriptis constitutionibus regni, privilegiis et decretis progressionis, nempe in civitate Camenecensi, non jam ultra trium dierum spatio, verum longo annorum interstitio habitationis, domorum arendationis, mertium ac propinationum liquorum variorum nec non artium mechanicarum exercitationis, incolarum camenecensium per sua nociva media judaica industria adinventae depauperisationis et ultimae cladis ac ruinae expositionis, juxta privilegium serenissimi Sigismundi tertii, regis Poloniae, civitati Camenecensis gratiose collati, constitutioneque anni millesimi sexcentisimi quinquagesimi noni approbatum, paenis personalibus incarcerationis et confiscationis bonorum puniri, instantaneam de civitate expulsionem et exterminationem sine reditu et regressu amplius per sententiam judicii nostri injungi, damna et ruinas civium atque desolationem notabilem, ad aliquot centena millium causata, refundi, ad haec et alia, fusius in tractu causae proponenda, responsuri; sitis itaque parituri et judicialiter responsuri. Datum Varsaviae, feria tertia, ipso die festi Sancti Petri in vinculis, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, regni vero nostri decimo quarto anno. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Copiam similem, sigillatam, unius ejusdem essentiae, editam hic, Cameneci, in residentia infidelis Leyzor citati, die hodierna, in actu contenta, una cum nobilibus Joanne Paślowski et Andrea Kropiwnicki, ad manus ejusdem citati tradendo posuisse et reliquisse; de quo praesens

ejusdem ministerialis relatio. Ex actus castrensibus, capitanealibus, camenecensibus Podoliae extraditum. Legi Woynarowski. Correxii Stempkowski. Locus sigilli castris illius usitati. Tertiae relationis mandati sacrae regiae majestatis ex parte magistratus camenecensis polono-rutheni contra jurisdictionem armenicam, pro termino commissionis praesentis exportati coram actis castrensibus, camenecensibus Podoliae, sabbatho post festum Sancti Bartholomaei apostoli proximo, in anno praesenti, millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, per ministerialem regni generalem, providum Thomam Karczewski, recognitis, tenoris sequentis: Augustus tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazowiae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae, Czernichoviaeque, nec non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector. Vobis, nobiles ac spectabiles: Joanni Mysorowicz, advocato, Severino Owanasewicz, Nicolao Czaykowski, Gregorio Warteresiewicz, Samuelo Manugiewicz, aliisque iudicibus, nec non Gregorio Korylczuk, seniori, Gregorio Czaykowski, viceseniori quadraginta virorum, denique toti jurisdictioni nationis armenae camenecensis Podoliae, de personis causa infrascripta bonisque vestris generaliter omnibus mandamus, ut coram iudicio nostro commissoriali in loco et pro tempore, per commissarios nostros praefigendo, seu tum, dum et quando jurisdictionem suam commissorialem vigore instrumentorum commissionum, a nobis emanatarum, reassument, personaliter peremptorieque compareatis ad instantiam instigatoris iudicii nostri ejusque delatorum, nobilium ac spectabilium: Stephani Bakałowicz, senioris proconsulis, Alexandri Ohonowicz, Alberti Rocholski, Andreae Hirsch, Alexandri Markiewicz, Antonii Raymond, consulum, Gregorii Zieliński, advocati, scabinorum, de quadraginta viratu seniorum, tum totius communitatis jurisdictionis polono-ruthenae, actorum, qui vos, inhaerendo manifestationibus suis, aliisque officiosis actibus, citant seu potius ad paratam integram processum, parata decreta sub tempus agitandae anterioris commissionis, in fundamento iurium, jurisdictioni eidem servientium, lata, recedendo a citatione postcuriali, post translapsum terminum limitationis ejusdem anterioris commissionis, per communitatem eandem polonoruthenam vobis edita, adcitant ad videndum, audiendum attendendumque vos pro contraventione decretorum, paenis ad mentem legum publicarum puniri, census retentos ac penes vos haerentes ab ultimaria ejusdem persolutione vos ad refusionem actoribus stringi, tum quoque ab iustitiis atque ad dandum tertium grossum pro exportata eadem recenti commissione (quae et quanta ad summam capitalem reducetur) compelli,

in damnis et expensis condemnari, caetera, quae de jure venerint, contra vos statui, decerni et sententiari. Sitis parituri et ad haec et alia, fusiis vobis futuro in tractu causae judicialiter proponenda, respensuri. Datum Varsaviae, feria tertia, ipso die festi sancti Petri in vinculis, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, regni vero nostri decimo quarto anno. Locus sigilli minoris cancelariae regni. Copiam similem, sigillatam, unius ejusdemque essentiae, editam hic, Cameneci, in residentia advocati jurisdictionis armaenae, die hodierna, in actu contenta, una cum nobilibus Joanne Pasławski et Andrea Kropiwnicki, ad manus ejusdem citati tradendo posuisse et reliquisse; de quo praesens ejusdem ministerialis relatio. Ex actis castrensibus capitanealibus, camenecensibus Podoliae extraditum. Lectum cum actis per Radwański. Correxerunt Stempkowski. Locus sigilli castris illius usitati. Quartae relationis ex parte magistratus camenecensis polonorutheni contra honoratum Josephum Zborowski, arendatorem tabernalem capitaneatus Camenecensis, pro termino commissionis praesentis exportate, et coram iisdem actis castrensibus, camenecensibus Podoliae, itidem sabbatho post festum sancti Bartholomaei apostoli, in anno praesenti per ministerialem regni generalem, providum Thomam Karczewski, recognita, de eo verborum tenore: Augustus tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae, Czernichoviae. qui nec non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector. Tibi, nobili ac honorato Josepho Zborowski, scabino et subdelegato advocatiali camenecensi, proventuum tabernalium capitaneatus Camenecensis Podoliae arendatori, de persona, causa infrascripta, bonisque tuis generaliter omnibus mandamus, ut coram iudicio nostro commissoriali, in loco et pro tempore per commissarios nostros praefigendo, seu tum, dum et quando jurisdictionem suam commissorialem vigore instrumentorum commissionum, a nobis emanatarum, reassument, personaliter peremptorieque compareas ad instantiam instigatoris iudicii nostri ejusque delatorum, nobilium et spectabilium: Stephani Bakałowicz, senioris proconsulis, Antonii Raymund ac aliorum consulum, Gregorii Zieliński, advocati, scabinorum, de quadraginta viratu seniorum, tam totius communitatis jurisdictionis polono-ruthenae, actorum, qui te citant, inhaerendo officiosae manifestationi suae, coram actis authenticis regni factae, quia tu, licet bene notum perspectumque sibi habueris, quod jura, privilegia ac decreta, a serenissimis Poloniarum regibus civitati Camenecensi Podoliae benigniter collata, constitutionibusque regni approbata, nunquam amittere, imo in dies majus robur acquirere videntur; ast tu,

postpositis his, qualiter et juramento, multoties a te praestito, circa earundem defensionem invigilare, tamen in contrarium iisdem procedendo, post obtentum contractum super proventus tabernales capitaneatus Camenecensis Podoliae, consilio perfidorum, eosdem in civitatem praesentem introduxisti, introductis vero cunctam libertatem in propinatione variorum liquorum quam et in exercendis per eos mercimoniis permisisti, per id iisdem juribus, privilegiis, decretis ac constitutionibus regni contravenisti, mansionem, iisdem serio interdictam et vadiatam, velle et libitu tuo in emolumentum sui indulxisti, imo, inito cum iisdem perfidis consilio, clausulas certas, in contractu tuo annuali arendatorio, multis ab annis impracticabiles, inserere ac exprimere curasti, ac iisdem re et nomine adhaesisti, propinationem vero ac mercantia civibus, christianam religionem amplectantibus, saepe saepius in devehendis ex locis remotioribus cremati, alias wódek, recusasti ac interdixisti et ad hucusque recusas et interdicis, occasione rationibus illicitis, sibi adinventis, cives convulnerasti et converberasti, verbis asperis, duris laesisti, magistratuique tuo multoties derogasti, demum foralia, pontale, locationes revenditricum, vulgo przekupek, privilegiis, decretis caeterisque juribus magistratui et civitati datis, donatis et resignatis, adegisti; per quem illicitum ausum, tam officio subdelegatiali obligationique suae civili, juramento fixo, juribus, privilegiis, decretis ac constitutionibus regni contravenisti, ac eadem irritasti; quapropter citaris ad videndum et audiendum, te pro tali illicito ausu paenis, ad mentem legum, puniri, clausulas, conditiones ac ligamenta contractus tui annualis, uti contra eadem jura confecta, non effectuada adinveniri, ac pro inattentibilibus declarari, perfidos judaeos, contractui tuo arendatorio subjectos, de civitate (etiam praevia, si id opus fuerit, incarceratione substantiaequae eorundem confiscatione) expelli et exterminari, damna causata compensari, teque ab officio subdelegatiali et muneribus civilibus abjudicari, civitatem vero circa jura, decreta ac caeteras immunitates conservari. Sis pariturus, terminum attentaturus, et judicialiter responsurus. Datum Varsaviae, feria tertia, ipso die festi sancti Petri in vinculis, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo septimo. Locus sigilli majoris cancellariae regni. C. M. D. V. S. R. M. S. M. R. S. Copiam similem, sigillatam, unius ejusdemque essentiae, editam, hic, Cameneci, in residentia citati, die hodierna, in actu contenta, una cum nobilebus: Joanne Pasławski et Andrea Kropiwnicki, ad manus citati tradendo posuisse et reliquisse; de quo praesens ejusdem ministerialis relatio. Ex actis castrensibus capitanealibus, camenecensibus Podoliae extraditum. Legi Rożycki. Correxerit Stempkowski, manu propria. Locus sigilli

castrī illius usitati. Pro termino, in actu contento, condescendimus et jurisdictionem nostrī commissorialem, praesentibus: perillustri et reverendo Francisko Lazaro Szyliga de Konari Konarski, canonico cathedrali et iudice surrogato Camenecensi Podoliae, tum magnificis et generosis: Alexandro Halecki, subdapifero buscensi, Thoma Stempkowski, Ludovico Berski, Francisko Rutkowski, Josepho Osiecki, Jacobo Jasiński, Constantino Wyszyński, Michaelē Pawłowski, Michaelē Budzyński, aliisque plurimis, ad actum praesentem congregatis, per ministerialem regni generalem, providum Thomam Karczewski, authenticatum juratum, cum proclamata omni securitate, fundavimus, imminenteque occasu solis atque die Dominico aliisque legalitatibus publicis, actum sui commissorialem ad feriam sextam, pro crastino festi Exaltationis Sanctae Crucis, anni praesentis, reclamare demandavimus. In crastino denique Exaltationis Sanctae Crucis, anno praesenti, millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, reassumpta jurisdictione nostra commissoriali, partes ad comparandum acclamare demandavimus; quo in termino partibus, nobilibus ac spectabilibus: Stephano Bakałowicz, seniore, Alexandro Ohonowicz, proconsule, Alberto Rocholski, Andrea Hirsch, consulibus, Gregorio Zieliński, advocato, Sava Czerniechowski, regente quadraginta virorum, totaque communitate Camenecensi jurisdictionis polono-ruthenae, actoribus et citatis, per nobiles ac spectabiles: Stephanum Bakałowicz, seniore, Sawa Czerniechowski, quadraginta virorum regentem, suo et suprascripti magistratus et communitatis jurisdictionis suprascriptae nomine, personaliter, tum nobilibus et spectabilibus: Joanne Mysarowicz, advocato, Stephano Melkonowicz, seniore, Simone Derkapriewicz, Nicolao Czaykowski, nationis armenae iudicibus, Gregorio Kuryło, regente, et Gregorio Czaykowski, viceregente, ac tota communitate nationis armenae, citatis, per spectabiles: Joannem Mysorowicz, advocatum, et Gregorium Kuryło, regentem, suo et totius nationis armenae jurisdictionis nomine personaliter; famatis: Eustachio Michalewicz, Dimetrio Krukowiecki, actoribus, personaliter, famato Alexandro Krzyształowicz, actori et indicente; famatis: Alberto Głowaczewski, indicente, per famatum Michalewicz; relicta (vidua) et successoribus olim nobilis et spectabilis Pauli Szahyn, consulis civitatis Camenecensis, per nobilem ac spectabilem Antonium Szahyn, filium, suo et aliorum nomine, personaliter; famato Paulo Duszynekiewicz, cive camenecensi Podoliae, indicente, personaliter; famata Marianna Sławińska, indicente, per eundem famatum Duszynekiewicz; famatis Łukaszewicze, conjugibus indicentibus, per maritum, suo et consortis suae nomine, personaliter; famatis Nicolao Kantorowicz, Nicolao Zacharkiewicz, Antonio Giedziński, Petro Swiderski ac aliis suburbanis, indicentibus,

per famatum Eustachium Michalewicz; famato Georgio Szymonowicz, iucola camenecensi, indicente, personaliter; famato Josepho Zborowski, indicente, personaliter; famato Theodoro Alexandrowicz, indicente, personaliter comparantibus, nos, commissarii sacrae regiae majestatis, interveniente tam nostri commissoriali indispensabili legalitate, quam de consensu partium litigantium, actum hunc ad diem decimam quintam mensis Januarii in anno, Deo dante, venturo, millesimo septingentesimo quadragésimo octavo incidendam, cum facultate conducendorum aliorum illustrium magnificorum commissariorum, in commissione sacrae regiae majestatis expressorum, in casu legalitatis praesentis limitamus et defferimus. Interea per communitatem, magistratui et cuique jurisdictioni solitam, praestandam obedientiam demandavimus, conservando partibus, tam ad praesens comparantibus, quam in post comparendis, terminum comparendi peremptorium limitationis praesentis vigore.

Nicolaus Dembowski, episcopus Camenecensis Podoliae, sacrae regiae majestatis commissarius, manu propria. (M. П.). Dominicus Ignatius Kisiorrek Bekjerski, vexilifer, generał major, sacrae regiae majestatis compromissarius. Dominicus Krakowski, venator Podoliae, vicecapitaneus et judex castrensis Camenecensis Podoliae, commissarius sacrae regiae majestatis, manu propria. (M. П.) A. W. Barowski, subdapifer Tremboveliensis, notariusque castrensis Camenecensis Podoliae, commissarius sacrae regiae majestatis, manu propria (M. П.). Feria quarta, in vigilia festi Sancti Thomae Apostoli proxima, anno Domini 1747 praesentis limitationis ad acta advocatialis, camenecensia Podoliae suscepta.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; листъ 715.

CXXXV.

Рѣшеніе комиссіи, отправленной королею въ Каменецъ, постановленное по дѣлу о несогласіяхъ, возникшихъ между магистратомъ и советомъ сорока мужей по поводу завѣдыванія городскими доходами и расходами. Комиссія постановляетъ правила для сбора доходовъ и для расходованія ихъ и опредѣляетъ взаимныя отношенія магистрата и совета сорока мужей. 1741. Сентября 15.

Feria quarta, pridie festi Exaltationis sanctae Crucis, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo primo.

Praesentibus magnificis et generosis: Michaele Morawski, camerario granicali czernichoviensi, Francisco Rutkowski, Adamo Zatworniecki, Stephano Przyłuski, Joanne Gurski, Gasparo Rużycki, Alexandro Zaleski, aliisque plurimis fide dignis hominibus, nec non ministeriali regni generali, provido Eustachio Terlecki, authenticato jurato, actus praesentis apparitore.

Nos, infrascripti commissarii, a sacra regia maiestate ad suprascripta peragenda assignati, in causis et actionibus infrascriptis judiciariis, coram nobis in anteacto termino motis et judicialiter sese vertentibus, idque tam ex vi anterioris decreti iudicii nostri commissorialis, feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima, ex vi limitationis, feria sexta post festum Assumptionis in coelum gloriosissimae virginis Mariae anno nunc currenti factae, legitime incidenti, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo nono, inter honoratos: Joannem Demkowicz, regentem, Thadeum Krynicki, viceregentem quadraginta virorum civitatis praesentis Camenecensis, totamque communitatem civitatis ejusdem, actores, ab una — et nobiles ac spectabiles: Paulum Szahin, proconsulem, Joannem Baranowicz, seniore et consulem, Alexandrum Ohanowicz, Michaelem Krawz, consules, Stephanum Bakalowicz, advocatum, totumque magistratum camenecensem, citatos, parte ab altera, praelato ad actaque castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae, sabbatho in crastino festi Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae, anno praesentis, per oblatam porrecti, quam et limitationum et praesertim ultimae, feria sexta in crastino festi Sancti Laurentii actu contentam, factae, ad actaque castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae, feria secunda, pridie festi decollationis sancti Joannis Baptistae, anno ad praesens currenti per oblatam porrectae, pro termino ho-

dierno legitime incidentibus et provenientibus, insistendo decreto supra memorato commissoriali, tum actui limitationis ultimae, per nos, commissarios, factae, ad praetorium, hic, Cameneci situm, condescendimus, jurisdictionem nostram commissorialem fundavimus, post quam fundatam et per ministerialem, actus praesentis apparitorem, proclamata, partes ad inscribendam comparitionem acclamare injunximus, quibus, et quidem: actoreae — honoratis Fabiano Mechowicz, regente, Joanne Tarnopolski, vice-regente quadraginta virorum civitatis praesentis Camenecensis, Joanne Demkiewicz, Thadeo Krynicki, Simone Zwierzynowicz, Paulo Duszenkiewicz, Michaele Pilik, Alexandro Krzyształowicz, Demetrio Krakowiecki, Alexandro Dolski, Thoma Marszewski, Sebastiano Celiński, Alberto Bakalski, Stephano Fedorowicz, Andrea Gruszka, Antonio Kulipiński, Stanislaο Halszczyc, Petro Mokrycki, civibus et incolis camenecensibus Podoliae, suo et totius communitatis ejusdem civitatis Camenecensis, jurisdictionis polono ruthenae, per honoratum Fabianum Mechowicz, regentem, et alios, personaliter comparentes, nomine, citata vero — nobili ac spectabili magistratu Camenecensi Podoliae, per nobiles ac spectabiles: Paulum Szahin et Stephanum Bakałowicz, Alexandrum Ohanowicz et Albertum Rochalski, personaliter; famato Joanne Gołembowski, indicente, per famatum Nicolaum Szymonowicz, famatis: Fabiano Mechowicz, regente quadraginta virorum et Anna de Zatwardziałowicze conjugibus, indicentibus, per famatum Fabianum Mechowicz, maritum, suo et consortis suae nomine, personaliter, famato Theodoro Alexandrowicz, indicente, personaliter, nec non nobile ac spectabili Krauz, ad praesens consule Camenecensi Podoliae, indicente, personaliter coram nobis comparentibus et controvertentibus; controversiis eorundem partium utrarumque factis exauditis, quoniam pars actorea, nempe communitas civitatis Camenecensis Podoliae, reproducto decreto nostro commissoriali, feria quarta post festum Exaltationis sanctae Crucis, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo nono, in puncto injunctae sufficientioris regestrorum perceptorum proventuum conscriptionis et communicationis, subsecuti, satisfactionem memorato decreto a parte citata instantaneam affectare, pars quoque citata, nempe nobiles ac spectabiles proconsul et consules totusque magistratus Camenecensis, satisfaciendo eidem decreto, registro tam exactorum contributionum ab anno millesimo septingentesimo vigesimo septimo, quam inventuum ex bonis oppidi Kormilcz, tam praediis superioribus et inferioribus perceptorum, tum expensarum conscripta, praesenti in termino reponit, partique actoreae communicat; quibus requisitis et communicatis, summas pecuniaras, ex contributionibus et proventibus bonorum civitatensium perceptas,

in communes civitatis necessitates, circa tuitionem ejusdem erogatas, esse infert, registrisque suis modo praemissis comportatis demonstrat, superque realem regestrorum conscriptionem et calculum, ab anno millesimo septingentesimo vigesimo septimo conscriptum, ad comprobationem juratoriam sese trahit. Proinde nos, commissarii sacrae regiae majestatis, registris praemissis perceptorum et expensarum visis, liquidatis, ponderatis ac sufficienter examinatis, admissibilem eandem partem citatam, nempe binos consules ex magistratu, nobiles ac spectabiles: Paulum Szahyn et Stephanum Bakalowicz, ad comprobationem juratoriam, sententiamus, decernendo quatenus comprobent in eam juramenti rotham: quia regestra proventuum et expensarum in tuitionem boni publici civitatis praesentis variasque communes ejusdem civitatis necessitates erogata realiter conscripserunt, calculationem praesentem exacte, sine minima quavis communitatis civitatensis injuria, expediverunt et nihil quidquam in damnum et praejudicium communitatis ex proventibus caelarunt; in expensis vero plus ultra nil quidquam adscripserunt neque ad restitutionem praetensarum per partem actoream summarum tenentur, Deo ita ipsos adjuvante; ad idque instantanee additur ministerialis. Quod juramentum siquidem pars actorea, nempe communitas civitatis praesentis, parti citatae indulset, proinde nos, commissarii sacrae regiae majestatis, partem citatam a causa et impetitione partis actoreae liberam facimus et pronuntiamus; ne autem in posterum inter communitatem civitatensem et magistratum similia exoriant litigia et animorum dissensiones, infrascripta puncta, in fundamento jurium et privilegiorum civitati praesenti servientia, ad observandum proconsuli, consulibus, scabinis aliisque incolis, civibus camenecensibus, ex mente judicii nostri commissarialis declarantur: *Primo*. Ad quadraginta viratum homines bonae famae, possessionati, non notati per communitatem civitatensem et quadraginta viros eligantur et recipiantur. *Secundo*. Regentem quadraginta virorum non magistratus sed quadraginta viratus eligere tenetur, non referendo se ad magistratum; magistratus autem hunc approbare tenebitur, quinam electus erit per quadraginta viros. *Tertio*. Recompensa regenti quadraginta virorum seu annuale solarium centum floreni, quotannis cuilibet electo ad exsolvendum assignantur. *Quarto*. Regens quadraginta virorum cum additis sibi lunariis ex magistratu scabinis et quadraginta viris proventus omnes civitatenses regat ac disponat, jam autem circa expirationem functionis suae, calculum eorum delegatis ex magistratu scabinis et quadraginta viratu exacte faciat. *Quinto*. Contributiones ne per consules laudentur, sed convocatis quadraginta viris et scabinis, accedenteque consensu communitatis in

congressu, qui anticipative praecedere tenetur, lauda vero illa in actis proconsularibus seu advocatilibus reperibilia esse debent, antequam exactio ejusdem contributionis inchoabitur. *Sexto.* Acta proconsularia, consularia et advocatilia civitatis ejusdem Camenecensis cooperta esse debent. *Septimo.* Ad attendentiam calculationis, de proventibus bonorum civitensium et contributionibus exactis per regentem quadraginta virorum et lunarios faciendae, ex magistratu, scabinatu et quadraginta viris per binos fide dignos homines delegatis subsequatur, quae calculatio duabus septimanis ante festum sancti Mathiae expedita esse debet. *Octavo.* Proconsul et consules, mercimonia tractantes, tum et hi, qui duos domos vel tres haereditant sive possident, libertata una domo, de aliis, tum ex mercatura contributiones sancitas, ad communem importantiam solvere tenebunt. *Nono.* Cechmagistri artium juxta jura et privilegia sua sese gerant, electiones et conventicula quaevis studio votorum suorum peragent, taxam publice constitutam observent, secus facientes exemplariter puniant, proconsul autem et consules advenas magistratos artifices sub protectione sua a solutione et importantia contuberniorum ne praesumant conservare, serio prohibetur. *Decimo.* Proventus omnes, tam de bonis Kormilcz et arenda subditorum dicrum, laboribus, decimis, apiaribus, tributo cornuo, censibus, decimis, dationibus, juxta morem contractum palatinatus Podoliae, specificae, cum expressione nominis et cognominis, a quonam minima proventus importantia subsequi potest, inventario conscribant, similiter de praediis inferioribus et superioribus proventus connotent, juxtaque inventarium et annotationem proventuum eosdem recipiant, et in commune usum convertant; ad quae peragenda regens quadraginta virorum cum delegatis ex quadraginta viris, negotii hujus bene peritis, praesenti declaratione constituimus; si vero quis ex contrahentibus contrahere voluerit, plus offerenti, praevia defalca, bona praemissa, civi tamen camenecensi, dimittantur. *Decimo primo* Prout communitas civitatis Camenecensis observatiam omnimodam, proconsuli et consulibus praestare debet, ita et praefati proconsul et consules privata auctoritate paenis communitatem punire ne audeant, sed delinquentes, ad judicium concitatos, paenis judiciariis sentiabunt, injurias publicas civitatis vindicent, circaque bonum commune curam et sollicitudinem adhibeant; in quorum gratitudinem et recompensam proventus, antiquioribus privilegiis et decretis consulibus constitutos, et praesenti declaratione nostra commissoriali approbantur. Quae permissa omnia tam magistratus Camenecensis, quam communitas civitatis ejusdem tenere ac exequi debebit sub paena mille marcarum polonicalium, in judiciis assessorialibus vindicanda. Reliquas vero

causas, indictionibus partium intervenientes, obstantibus legalitatibus aliarum commissionum, ad feriam secundam post festum sanctorum Trium Regum in anno, Deo dante, venturo, millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, incidendam, limitandas esse duximus, praesentibusque limitamus, conservando partibus terminum in ibidem comparendi peremptorium, decreti praesentis commissorialis vigore.

Michael de Grotkow Łoś, castellanus camenecensis Podoliae, commissarius sacrae regiae majestatis mp. (L. S.). Dominicus Krokowski, ensifer czervónogrodensis, notarius castrensis camenecensis Podoliae, commissarius sacrae regiae majestatis mp. (L. S.). Andreas Godziemba Wardeński, dapifer laticzoviensis, capitaneus visniceus, commissarius sacrae regiae majestatis mp. (L. S.). Michael Stanislaus de Siekierzyńce Siekierzyński, (уробѣль въ подлинникѣ) Podoliae, commissarius sacrae regiae majestatis mp. (L. S.). Franciscus Xaverius Kaczkowski, pocillator Łomżensis, sacrae regiae majestatis commissarius (L. S.).

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 601.

CXXXVI.

Грамота графа Ивана-Фридриха Сапеги, подтверждающая цеховое устройство ремесленниковъ, живущихъ въ мѣстечкѣ Чернобыль. 1742. Января 30.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca stycznia dwudziestego osmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Andrzejem Goskim, V. B. G. O., y księgami niniejszymi, grodzkimi, owruckimi, osobiście stawiając sławetny Michał Wyszotrawka, te prawo, cechowi miasta Czarnobyli od jaśniewielmożnego Sapiehi, kanclerza W. X. L. nadane, podpisem tegoż, przy pieczęci na massie wyciśnionej, stwierdzone, z przyszytym arkuszem srebnogroszowym y przypiskiem jaśnie-

wielmożnego Krasickiego, do xiąg grodzkich, owruckich w oblatę podał, w ten sposób: Jan-Frydrych hrabia na Kodniu, Czarnobyłu, Dorohostajach, Kopytach, Kupinie, Kobylinie y Sapieżynie Sapieha, kanclerz wielki wielkiego xięstwa Litewskiego, Kowelski, Urzędowski i Brześciański sądowy starosta, kawaler orderu jego królewskiej mości orła białego. Oznajmuję tym listem, przywilejem moim, komu o tym teraz y na przyszłe czasy wiedzieć należy, iż nadanego przez przodków moich prawa y postanowienia cechowi miasta meiego Czarnobylskiego, nietylko że w całości we wszelkich punktach, klauzulach y paragrafach gubernatorowi memu tuteyszemu zachować kazałem, ale też pozwalam corocznie kanon jeden, w dzień świętego Kuźmy y Damiana, który, po zapłaceniu puł rubla od kotła do arędy, nad trzy dni więcej trwać nie powinien, bez żadney przeszkody intracie arendownej; tudziesz przychożych wędrownych rzemieśników do miasta Czarnobyła, według wykroczonego excessu, sądzić, karać y do składek cechowych pociągać, także robocizna wszelka tymże rzemieśnikom aby punktualnie płacona była, zalecam. Który ten przywiley, dla większey wagi y waloru, ręką moją do dalszey woli y dyspozycji moiey, stwierdzam, pieczęć przycisnąć kazawszy, podpisuję. Działo się w Czarnobyłu, tysiąc siedmset czterdziestego drugiego roku, januarii trzydziestego dnia. U tego prawa podpis takowy: Jan Sapieha, K. W. X. Litewskiego (L. S.). Przypisek zaś takowy: Roku tysiąc siedmset piędziesiąt pierwszego. dnia trzynastego septembra, iako dziedziczny pan, cechowi wyż specyfikowane prawo ponawiam y podpisuję. Jan hrabia na Kodniu y Czarnobyłu Krasicki, C. H. W. X. Litewski. (L. S.). Które te prawo, słowo w słowo, do xiąg grodzkich, owruckich iest zapisane.

Книга Овруцкая, городская и земская, записовал, годъ 1792, № 3304. Листъ 88 на оборотъ.

CXXXVII.

Жалоба Кременецкаго магистрата на губернатора Кременецкаго, дворянина Андрея Ярошевича; о томъ, что отправленные имъ солдаты напали ночью на ратушу, нанесли побои лядвойту, Василю Павловичу, и освободили насильно содержавшагося въ городской тюрьмѣ преступника. 1744. Апрѣля 10.

Roku 1744, die 10 Aprilis.

Comprens personaliter wielmożny imć pan Michał Wiszniowski, vice-advocatus miasta J. K. M. Krzemieńca, swym i całego urzędu majdeburskiego tegoż miasta Krzemieńca imieniem, przestrzegając całości praw majdeburskich, hanc solenniter actis praesentibus infert manifestationem, idque in eo, że wielmożny comprens, mając więźnia w urzędzie swoim majdeburskim, niewiernego Berka Krawca, winowajce za złodziejstwo oczywiste, aresztem przez woźnego i szlachte od różnych ich mościów, powiatu Krzemienieckiego obywatelów, jako też i ludzi różnych kondycyi innodowanego, postquam subsecuto aresto, nescitur quo instinctu, urodzony imć pan Andrzej Jaroszewicz, gubernator tegoż miasta Krzemieńca, ordynowawszy żołnierzy dwóch z pachołkami Żołobowskiemi, z orężem i przyzwoitemi (sic), z pod warty miejskiej nocturno tempore gwałtownie tegoż więźnia do dworu i dyspozycyi swojej zabrać rozkazał; przy którym zabieraniu, gdy sławetny Bazyli Pawłowicz, lantwojt, na ten czas na ratuszu przy tymże więźniu będący, umawiał się, aby takowej urzędowi majdeburskiemu nie czynili krzywdy, ile że do sądu ich tenże winowajca nie należał i różne intercessant areszta, cisz przysłani żołnirze z pachołkami pomienionego sławetnego Bazylego Pawłowicza, lantwójta, nietylko słowami uszczypliwemi lżyli, besztali, ale etiam bili, szturkali, potrącali, za barki porwawszy, o ziemie razy kilka uderzyli; a nie uważając, że prosił do jutra przynajmniej o cierpliwość, wyż pomienionego więźnia do dworu i jurisdikcyi zamkowej, do wyż wyrażonego imć pana Jaroszewicza, gubernatora, gwałtownie wzięli i zaprowadzili, za co jeszcze urodzony imć pan gubernator tymże posłanym żołnierzom i pachołkom i warcie cechowej był obligowany i gorzałki im u Kowelskiego Lejby garniec dać kazał. A tak manifestans de deligentia sui, a bardziej praw majdeburskich, i o takowe inkonveniencye, niemniej unikając jakowych napaści od tych wszys-

wielmożnego Krasickiego, do xiąg grodzkich, owruckich w oblatę podał, w ten sposób: Jan-Fryderych hrabia na Kodniu, Czarnobyłu, Dorohostajach, Kopytach, Kupinie, Kobylinie y Sapieżynie Sapieha, kanclerz wielki wielkiego księstwa Litewskiego, Kowelski, Urzędowski i Brześciański sądowy starosta, kawaler orderu jego królewskiej mości orła białego. Oznajmuję tym listem, przywilejem moim, komu o tym teraz y na przyszłe czasy wiedzieć należy, iż nadanego przez przodków moich prawa y postanowienia cechowi miasta moiego Czarnobylskiego, nietylko że w całości we wszelkich punktach, klauzulach y paragrafach gubernatorowi memu tuteyszemu zachować kazałem, ale też pozwalam corocznie kanon jeden, w dzień świętego Kuźmy y Damiana, który, po zapłaceniu puł rubla od kotła do arędy, nad trzy dni więcej trwać nie powinien, bez żadney przeszkody intracie arendownej; tudzież przychożych wędrownych rzemieśników do miasta Czarnobyła, według wykroczonego excessu, sądzić, karać y do składek cechowych pociągać, także robocizna wszelka tymże rzemieśnikom aby punktualnie płacona była, zalecam. Który ten przywilej, dla większey wagi y waloru, ręką moią do dalszey woli y dyspozycyi moiey, stwierdzam, pieczęć przycisnąć kazawszy, podpisuję. Działo się w Czarnobyłu, tysiąc siedmset czterdziestego drugiego roku, januarii trzydziestego dnia. U tego prawa podpis takowy: Jan Sapieha, K. W. X. Litewskiego (L. S.). Przypisek zaś takowy: Roku tysiąc siedmset piędziesiąt pierwszego. dnia trzynastego septembra, iako dziedziczny pan, cechowi wyż specyfikowane prawo ponawiam y podpisuję. Jan hrabia na Kodniu y Czarnobyłu Krasicki, C. H. W. X. Litewski (L. S.). Które te prawo, słowo w słowo, do xiąg grodzkich, owruckich iest zapisane.

Книга Овруцкая, городская и земская, записовая, годъ 1792, № 3304. Листъ 88 на оборотъ.

CXXXVII.

Жалоба Кременецкаго магистрата на губернатора Кременецкаго, дворянина Андрея Ярошевича; о томъ, что отправленные имъ солдаты напали ночью на ратушу, нанесли побои лядвойту, Василю Павловичу, и освободили насильно содержащагося въ городской тюрьмѣ преступника. 1744. Апрѣля 10.

Roku 1744, die 10 Aprilis.

Comprens personaliter wielmożny imć pan Michał Wiazniowski, vice-advocatus miasta J. K. M. Krzemieńca, swym i całego urzędu majdeburskiego tegoż miasta Krzemieńca imieniem, przestrzegając całości praw majdeburskich, hanc solenniter actis praesentibus infert manifestationem, idque in eo, że wielmożny comprehens, mając więźnia w urzędzie swoim majdeburskim, niewiernego Berka Krawca, winowajce za złodziejstwo oczywiste, aresztem przez woźnego i szlachte od różnych ich mościów, powiatu Krzemienieckiego obywatelów, jako też i ludzi różnych kondycyi innodowanego, postquam subsecuto aresto, nescitur quo instinctu, urodzony imć pan Andrzej Jaroszewicz, gubernator tegoż miasta Krzemieńca, ordynowawszy żołnierzy dwóch z pachołkami Żołobowskiemi, z orężem i przyzwoitemi (sic), z pod warty miejskiej nocturno tempore gwałtownie tegoż więźnia do dworu i dyspozycyi swojej zabrać rozkazał; przy którym zabieraniu, gdy sławetny Bazyl Pawłowicz, lantwojt, na ten czas na ratuszu przy tymże więźniu będący, umawiał się, aby takowej urzędowi majdeburskiemu nie czynili krzywdy, ile że do sądu ich tenże winowajca nie należał i różne intercessant areszta, cisz przysłani żołnirze z pachołkami pomienionego sławetnego Bazylego Pawłowicza, lantwójta, nietylko słowami uszczypliwemi lżyli, besztali, ale etiam bili, szturkali, potracali, za barki porwawszy, o ziemie razy kilka uderzyli; a nie uważając, że prosił do jutra przynajmniej o cierpliwość, wyż pomienionego więźnia do dworu i jurisdikcyi zamkowej, do wyż wyrażonego imć pana Jaroszewicza, gubernatora, gwałtownie wzięli i zaprowadzili, za co jeszcze urodzony imć pan gubernator tymże posłanym żołnierzom i pachołkom i warcie cechowej był obligowany i gorzałki im u Kowelskiego Lejby garniec dać kazał. A tak manifestans de deligentia sui, a bardziej praw majdeburskich, i o takowe inkonveniencye, niemniej unikając jakowych napaści od tych wszys-

tkich, od których areszta na tegoż winowajce pozachodzili; tudzież o zgwałcenie nocturno tempore izby sądowej, majdeburskiej, vulgo ratusza, także zbiecie i nieuszanowanie pomienionego Bazylego Pawłowicza, lantwójta, iteratis manifestowawszy się vicibus et salvam zostawiwszy meliorandi, hoc totum actis connotari prosił; co i otrzymał. *Василій Павловичъ.*

Книга Кременецкаго магистрата, годъ 1711—4747, № 1969; листъ 42. наоборотъ

CXXXVIII.

Грамота короля Августа III, разрѣшающая собирать въ мѣстечкѣ Барановкѣ четыре ярмарки и еженедѣльные торги, 1746. Декабра 11.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca czerwca osmego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, w woiewodstwie Wołyńskim, dla powiatów Krzemienieckiego y Łuckiego, do panowania Rossyiskiego przyłączonych, od dnia pierwszego miesiąca czerwca, w roku, na akcie wyrażonym, w Zaslawiu odprawować się zaczęte, przed temiż aktami y przedemną, Stanisławem Kostką Rawicz Gordziejowskim, podstarostą grodzkim, sądowym, osobiście stanowszy urodzony Adam Wyszpolski, ten przywiley, od najjaśnieyszego Augusta trzeciego, króla Polskiego, na iarmarki y targi w dobrach miasteczku Baranowce, w woiewodstwie Wołyńskim, a powiecie Krzemienieckim leżących, J. O. X. Kaspra Lubomirskiego, woiewodzica krakowskiego dziedzicznych, wydany, ręką najjaśnieyszego króla, przy pieczęci wielkiej koronney, na massie czerwoney wyciśnionej, podpisany, dla zapisania do xiąg grodzkich, zaslawskich, w woiewodstwie Wołyńskim, dla powiatów Krzemienieckiego y Łuckiego, do panowania Rossyiskiego przyłączonych, ustanowionych, sposobem oblaty podał, w te słowa: August trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewerski y Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Oznamu-

iemy tym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu z osobną, komu o tym wiedzieć należy. Czułości y dobroczynności królewskiey rzecz przyzwoitą bydź sądzimy pomnażać dobr y fortuny poddanych swoich; a zatym, snadnie skłoniliśmy się do tego, za prozbą do nas przez wielmożną Elżbitę Lubomirską, wojewodzinę krakowską, imieniem urodzonego Kaspra Lubomirskiego, woiewodzica krakowskiego, syna swego, wniesioną, abyśmy miasteczкови, Baranowka nazwanemu, w woiewodstwie Wołyńskim, a powiecie Krzemienieckim leżącemu, iego dziedzicznemu, prawu zaś dożywotniemu teyże wielmożney matki iego podległemu, cztery iarmarki w rok, to jest: pierwszy na S. Wasyla, to iest na nowy rok ruski; drugi na zielone świątki ruskie; trzeci na Narodzenie najswiętszey Panny ruskiej; czwarty na świętego Michała ruskiego; targi zaś co tydzień—w dzień niedzielny, nadali y naznaczyli; iakoż ninieyszym listem naszym (bez przeszkody iednak publicznym miastom y miasteczkom) nadaiemy y naznaczamy, na które to iarmarki y targi do pomienionego miasta wolno będzie wszystkiego narodu kupcom y innego stanu ludziom przyjeżdżać, tamże towary wszelkie kupować y inne sprawy podściwe sprawować y kontrakty stanowić pod wolnością y bezpieczeństwem, prawem pospolitym jadącym, przyjeżdżającym, warowanemi; takich tylko ludzi nie przypuszczaiąc, ktorych prawa pospolite od spółkowania z dobrmi ludźmi oddzielają y onego im zabraniają, prawa nasze królewskie, rzeczy pospolite y kościoła świętego katolickiego wcale zachowuiąc. Który to list, przywiley nasz, ręką naszą podpisawszy, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia iedynastego miesiąca Grudnia, roku Pańskiego tysiąc siedmset czterdziestego szostego, panowania naszego czternastego roku. U tey oblaty przywileiu podpisy ręki, przy pieczęci, na massie czerwoney wyciśnionej, są takowe: Augustus rex (L. S). Poniżej podpisu najijaśnieyszego króla iego mości, przypis sekretarza W. koronnego, w te słowa: Jarmarki cztery w rok y targ każdego tygodnia w dzień niedzielny miastu, Baranowka nazwanemu, w woiewodztwie Wołyńskim, powiecie Krzemienieckim leżącemu, urodzonego Kaspra Lubomirskiego, woiewodzica krakowskiego, dziedzicznemu, nadane, Jan Wolski, stolnik powiatu Chęcińskiego, iego królewskiey mości pieczęci wielkiey koronney sekretarz. A tak ta oblata przywileiu, za podaniem, wszystka zupełnie do xiąg grodzkich, Zasławskich jest zapisana.

*Книга заславская, городская, записовая, годъ 1793, № 1404.
Листъ 88.*

CXXXIX.

Требования, заявленныя Каменецкому магистрату советомъ сорока мужей объ исправленіи состоянія городскихъ финансовъ и городской администраціи. 1747. Сентября 13.

Działo się na ratuszu jurysdykcji polsko-ruskiej, dnia dziesiątego miesiąca Lutego, roku 1748.

Sessya ich mościów panów: Eliasza Hrehorowicza, regenta, Grzegorza Szymonowicza, vices-regenta czterdziestu mężów miasta jego królewskiej mości Kamieńca Podolskiego, współ y szlchetnych mężów, przy prezencyi szlchetnych ich mościów panów subdelegatów y ławników złożona.

Którzy przystąpiwszy do uczynienia niektórych pro parte civitatis Camenecensis Podoliae dyspozycyi, takowe uchwalają woli y intencyi swojej a ku całości potrzebne desiderie, na które, przez się w tey sessyi opisane, suplikują szlchetnemu y zacnie sławetnemu magistratu nieodwłocznie o rezolucyą, żądając łaskawszego dla tego miasta całości starania y manutenencyi, nie mając dotychczas na przeszłą sessyą żadney rezolucyi, z której, niektóre zważywszy, do terazniejszey sessyi bydz potrzebne y pożyteczne, przyłączamy, poniechawszy inne, mniej potrzebne, punkta:

1. Intrata woskobojni mieyskiej żeby nie upadała powtórnie przypominamy.

2. Ponieważ wagi mieyskie są sporządzone, a intrata przez kantory ich mościów p. p. ormian y wagi upada, upraszamy, władzę szlchetnych w panów dobrodziejów y powagą żeby zabronione były; ich mość panowie radni że od sładu do miasta nic nie płacą, w tym sami intratę krzywdzą, króra kontraktem puszczone jest do płacenia nullo excepto, o karczmę miasto suplikowało na dolnych folwarkach, która że jest obmyślona y wyszynk znayduie się a nie mieyski, żądamy wiedzieć kto y od kogo y jakim kontraktem dzieje się to, że podymne dotąd w tenucie całego magistratu zatrzymane y niepłacone z dolnych folwarków y tę krzywdę przypominamy.

3. Ponieważ aبلغaci do Warszawy od miasta pierwsi, a powtórnie nie z naszej mieyskiej wiadomości y żądania wysłani, tak znaczną kwotę

próżnie utopili, nic pożądanego nie przywieźli, dotychczas nadzieję o kommissyi nam czynili, a uwiedli, więc, widząc oczewistą miasta krzywdę, wyczytawszy z powierzoney nam na sessyi kommissyi J. K. M., pana naszego miłościwego, przez szlchetnego Eustafiego Michalewicza wyprawioney, potrzebne punkta, jako to: pierwszy dla nas o ormianach, którzy dotąd dekretem J. K. M. kommissarskim zadosyć nie czynią, nas krzywdzą; drugi, o żydach, których więcey nad czterech, do arędy niepotrzebnych, znajduie się, nie narażając się J. W. jego mości panu staroście, panu naszemu, więcey y blisko dziesięciu trzymamy (sic.) tę kommissyą, w czym naypokorniey prosząc starania szlchetnych w. panów dobrodziejów około tey całości; potym przejrząwszy się w dekrete z oycami jezuitami, na kommissyą wypadłym, czyli nie mogą być ciż sami kommissarze, odstąpić nie zechcemy od niey.

4. O pisarza radzieckiego upraszamy jak z przysięgą nayprzód mieyską, jako y pisarską przysięgłego, którego tak dawno nie mamy.

5. Ablegat pierwszy, pan Antoni Szahin, na seym warszawski lubo-li był, jednak pod pretextem, inquantumby nie miał nic wskurać dla miasta (mając swój własny przytym interes), oddać kwotę wziętą deklarował za przyjazdem swoim, nadzieję dotąd czynił starania swego; a że na sessyi przeszley sam ustnie szlchetnego jego mości pana Pawła Szahina, oycy swego, wydał, że tegoż interessu mieyskiego w Warszawie był tamą, a ich mość niektórzy panowie radni, affiduiąc się groszem swoim, miastu rekompensować tę kwotę, którą świętey pamięci Paweł Szahin zatracił, używszy niepotrzebnie, bez woli miasta wysłali, więc o złotych 550 u sukcessora tegoż, a złotych 600 u affiduiących się za ableгатem, od siebie wysłanym, domagać się, żeby miasto nie szkodowało, musimy y myślimy, jeżeli inaczey byź nie może, rozsądzić się.

6. Papiery wszystkie, jakie się mogą znajdować, księgi, protokoły, tak inne iakie munimenta mieyskie, po zmarłym świętey pamięci panu Pawle Szahinie, suplikuiemy te praevia corporali juramento pozostały sukcessor, na ratusz oddawszy, comprobet nieodwłocznie, jako sam tego żądał.

7. A że sessya przeszła musiała być nie affektowana, na którą dotąd nie odebraliśmy reskryptu, teraznieyszą też, unanimis votis zgodziwszy, podajemy, ażeli będzie przyięta, które całego magistratu w. panom dobrodziejom łączymy, żebrząc pilnego starania w upadku tak znacznym i dawnym tego miasta, protekcyi, czułości, obmyślenia pieniężney kwoty na pot-

rzebną kommissyą teraz dla nas, tudzież sprowadzenia na czas jako naj-
prędszy kommissarzów y odpisania na terazniejszą przynajmniej sessyą
czekamy; si secus, o niedbałość y nie dania w tym swoiey dla nas protek-
cyi y nie trzymania czułości manifestować się solennie będziemy musieli, ad-
haerendo decreto commissariorum sacrae regiae majestatis boni ordinis. De
actu w Kamieńcu Podolskim, na ratuszu miasta tegoż, we srodę, przed
świętem Podwyższenia ś. Krzyża, roku pańskiego 1747; ztwierdzając rąk
swoich, dla lepszey wiary, podpisami.

*Книга Каменець-Подольского магистрата, № 4562, годъ 1519—
1794. Листъ 729.*

CXL.

Приказъ уніатскаго епископа, Онуфрія Шумлянскаго, Каменецкому
войту, Александру Маркевичу, запрещающій исполнить смертный приго-
воръ надъ преступниками, осужденными магистратомъ, по причинѣ на-
ступающаго праздника. 1748. Сентября 26.

Onuphry na Wielkich Szumlanach Szumlański, z Bożey i Świętey
Stolicy apostolskiey łaski biskup Przemycki, Sanocki y Samborski, waku-
jących biskupstw: Lwowskiego, Halickiego y Kamienieckiego administrator.

Wielebnym xiężom, cerkwi parochialnych presbiterom, wakujących
administratorom, y innym zgodnym y należyтым mandatów naszych exeku-
torom pokóy w Panu. Przykazujemy wam z mocy posłuszeństwa świętego
y pod kłatwy karą, ażebyście wy, lub który z was na instancyą wielmoż-
nego instygatora, doszedszy osobiście szlachetnego Alexandra Markiewicza,
rayce y wojta kamienieckiego, quatenus R. G. D. U. będącego, onemu se-
rio przykazali y zakazali, któremu y my serio autoritate nostra
ordinaria przykazujemy y zakazujemy, ażeby on dekretów przeciwko
Tymkowi y Grygorowi, inkarceratom, ile są homines R. G. U,—
ex instantia urodzonego Kruszelnickiego ad paenam criminalem publicam
infligendam ferowanego, dnia dzisieyszego, ob reverentiam wielkiej
uroczystości świętego Jana Theologa y Ewangelisty in ecclesia Dei
rituque Graeco-unito odprawującey się, do exekucyi, czy to przez się,

czyli przez substituta swego, iakowymkolwiek pretextem, ile prawem kanonnym to serio prohibetur, przyprowadzić kazać nie ważył się, pod karą sto talerów bitych y innemi, ac in subsidium pod klątwą, zapozywając uno eodemque praesentium contextu, quo etiam dictos incarceratos tantisper arestatos esse volumus, do widzenia y słyszenia praesentem inhibitionem et arestum in suo robore conservari, alias ad videndum et audiendum ob contraventionem paenas superscriptas succubuisse declarari termin do stawienia się dzień dwudziesty osmy miesiąca y roku, niżej wyrażonych, do sądu konsystorskiego naznaczając. In quorum fide[m] datum w Kamieńcu, die 26 septembra 1748 roku.

Jan Pliski, official Kamieniecki, manu propria. (L. S.).

Книги Каменец-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; листъ 685.

CXLI.

Грамота, выданная королемъ, Августомъ III, дворянину Степану Домбскому, позволяющая ему учредить въ имѣнии его, мѣстечкѣ Каричинцахъ, ежемѣсячныя ярмарки и пользоваться доходами изъ нихъ. 1748. Декабря 12.

Feria tertia post festum sancti Francisci confessoris proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo nono.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, laticoviensia personaliter veniens generosus Andreas Wasicki, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit privilegium super foralia, in bonis oppidi Karyczyńce celebranda, Varsaviae, die duodecima mensis Decembris, anno praeterito, millesimo septingentesimo quadragesimo octavo, a sacra regia maiestate generosi Stephano Dąbski benigniter collata, manu ejusdem propria sacrae regiae maiestatis subscripta et sigillo majoris cancellariae regni communita, introcontenta, tenoris talis: August trzeci, z Bożey łaski krol Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiedzki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflandski, Smoleński, Siewierski y Czerniechowski, a

dziedziczny xiążę Saski y elektor. Oznaymujemy ninieyszym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy: Iż my, mając wzgląd na zasługi urodzonego Stefana Dąbskiego, nam y rzeczy pospolitey w różnych okazyiach świadczone, chętnieśmy mu jarmarki w dobrach, mieście Karyczyńcach, w województwie Podolskim a powiecie Latyczowskim leżących, do władzy y dyspozycyi naszej przypadłe, dać y konferować umyśliliśmy; jakosz ninieyszym listem naszym dаемy y pozwalamy wszystkim, tak państwa naszego, iako też y zagranicznym kupcom, w tychże pomienionych Karyczyńcach co miesiąc jarmarkować, kupczyć, przedawać y wszystkimi towarami w tymże mieście Karyczyńcach handlować, ktore to pomienione jarmarki w mieście Karyczyńcach urodzony Stefan Dąbski ze wszystkimi przynależnościami, intratami, obweńcyami z tegoż jarmarku, według prawa y zwyczaju dawnego, będzie miał y trzymał do ostatniego kresu życia swego, potomków y sukcessorów swoich. Co do wiadomości wszem wobec, a mianowicie: dziedzicom, possessorom y wszystkim obywatelom tegoż województwa Podolskiego powiatu Latyczowskiego donieść chcemy Któren przywiley, dla lepszey wiary, ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dwunastego miesiąca grudnia, roku pańskiego MDCCXLVIII, panowania naszego XV roku. Augustus rex (locus sigilli majoris cancellariae regni). Jarmarki w dobrach, mieście Karyczyńcach, w województwie Podolskim, powiecie Latyczowskim, urodzonemu Dąbskiemu dany. Ignacy-Ludwik Nowicki, jego królewskiey mości sekretarz. Cancellariatu illustrissimī et excellentissimī Domini Joannis, comitis in Konskie et Białaczw ac Małachowicze Małachowski, supremi regni cancellarii, Opocenensis, Ostrowiensis etc. capitanei, sigillatum. Post cujus suprainserti privilegii ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem offerens ad se recepit et de recepto sibi que restituto officium praesens et cancellariam quietavit.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, годъ 1748—1750, № 5296; листъ 1940 на оборотъ.

CXLII.

Уставная грамота, выданная сапожному цеху города Чуднова владыцею его, княземъ Янушомъ—Александромъ Сангушкомъ. 1749. Сентября 8.

Рoku тисяч siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Grudnia siedmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Wawrzyńcem Rzeplińskim, vice-regentem przysięgłym, grodzkim, żytomierskim i księgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi, stawiający osobiście Bazyli Petruszkiewicz, te prawo, od J. O. księcia Janusza Sanguszka, miecznika wielkiego księstwa Litewskiego, cechowi szewskiemu miasta Cudnowa, w roku тисяч siedmset czterdziestym dziewiątym dane, podpisem tegoż J. O. księcia jegomości, przy pieczęci na masie czerwonej w puszcze blaszanej wyciśnionej, zatwierdzone, z przyszytym arkuszem papieru srebrnogroszowego, do akt grodzkich, żytomierskich w oblatę podał w te słowa. Janusz Alexander na Białym Kowlu, Smolnach, Rakowie, Zaslawiu i Ostrogu książę Lubartowicz-Sanguszko, hrabia na Wisznicy, Tarnowie i Jarosławiu, miecznik W. X. Litewskiego, ordynat Ostrogski. Oznajmuję, komu o tem wiedzieć będzie należało, a, osobliwie: jegomościom panom komissarzom, ekonomom i innym dyspozytorom, teraz i napotem będącym, oraz wójtowi, burmistrzom i całemu pospólstwu miasta mego Cudnowa do wiadomości podaję; iż, chcąc mieć też same dobra moje, miasto Cudnow, w jaknajlepszem porządku osiadłości, daję ten mój wieczysty przywilej rzemieślnikom kunsztu szewskiego na ustawę cechu w mieście swoim, to jest, aby według punktów następujących, ad normam et consuetudinem inszych miast opisanych, rządziли się, powinności pańskie i miejskie odbywali, przy wszelkich prerogatywach cechu swojego szewskiego, do którego te kondycye podają się: Kupcy obcy, w targ i bez targu, skóry wielkich i małych nie mają kupować, żydom zaś moim, mieszkającym w mieście Cudnowie, wielkie tylko skóry pozwala się kupować; każdego czasu u rzeźników i mieszczan wszyscy poddani moi, tak chrześcijanie, jako i żydzi, niechaj kupują skury. Z obcych jeżeliby kto na targ skóry przywiózł, ma przedawać ogółem, a pojedynczo nie powinien brać od cechu pozwolenia, prócz jarmarku, oddawszy cechowi sztychowe; kramarze, tak chrześcijanie,

jako i żydzi, nie powinni z inszych miast bótów i trzewików gotowych (okrom jarmarku) przywozić i szynkować. Szwiec, z którejkolwiekby strony przybywszy chciał, rzemiosło robić, wprzód do skrzynki brackiej cztery kopy, według zwyczaju inszych miast, dać powinien. A jeżeliby który szwiec ujednał sobie na naukę wyrostka, będą obadwa powinni dać do skrzynki po groszy sześć, a, odsłużywszy półrocza, tenże wyrostek do skrzynki dać ma groszy dwanaście. Któryby zaś szwiec chciał sobie zjednać szewczyka, powinien go jednać przed cechmistrzem, a z obydwóch stron powinni dać po groszu jednym do skrzynki; a któryby magister tego kunsztu miał się wyrzec roboty i mówić by: »że ja rzemiosła robić nie chcę,« a potem do niego się wróci, takowy powinien będzie znowu bractwo jednać i winę cechową, groszy dwanaście, zapłacić do skrzynki. Szwiec, w bractwie będący, jeżeliby cechowi posłuszny nie był, i za cechą stawać nie chciał, ten powinien dać za nieposłuszeństwo do skrzynki groszy sześć. Także, jeżeliby między szewcami skarga o bóty, lub skury, lub też o jakiegokolwiek krzywdy zachodziła do rozsądzenia, tedy cechmistrz z bracią mają rozsądzić i wszelką sprawiedliwość administrować powinni; a gdzieby pomiędzy szewcami sromota lub potargnienie być miało, także niepunktualności i złe roboty na którego z nich pokazały się, tedy cechmistrz z bracią ma takowego dójrzeć, i skarać. O skóry między nimi jeżeliby się złodziejstwo pokazało, na to sąd od cechmistrza i braci być powinien. Którzy zaś szewcy domów swoich nie mają, a mieszkają u sąsiadów swoich, ci na robotę zamkową iść powinni. Szwiec, w którychkolwiek dobrach ma ich, klucza Cudnowskiego, rzemiosła szewskiego bez wyraźnego pozwolenia od cechu robić nie ma. Kupiec każdy, przywożący na jarmarek skóry, czyli bóty, powinien dać sztychowego od wozu do cechu groszy trzynaście. Jeżeliby kupiec postronny, przyjechałszy do miasta, chciał wykupować skóry, czy to hurtem, czy to pojedynczo, ten, według zwyczaju innych miast, dać powinien do cechu rogowe, od sztuki po groszy trzy. Żydzi, tymże towarem handlujący, powinni cech dla siebie ujednać, a z tego cechmistrz z bracią na kościoły i cerkiew dystrybutę czynić mają. Szapowali, pargaminarze, pończosznicy, owo zgoła wszyscy szewcy, w mieście Cudnowie mieszkający, do tegoż cechu należeć powinni, i, według regół wyżej wyrażonych sprawować się mają, z tym dokładem, aby cechmistrz pilnie o nich przestrzegał z obligacyi swojej, na które burmistrzowie i wojt mieć powinien należyta baczność. Insuper temu cechowi pozwalam miód sycić kalendarny w każdy rok dwa razy: pierwszy raz o świętych Kóźmie i Demianie, a drugi raz o świętej Wielkiej nocy. Takowe więc prawo moje, ad normam

inszych po miastach przywilejów, dla większej wiary i waloru, podpisem ręki własnej ztwierdzam, i pieczęć zwykłą zawiesić rozkazałem. Działo się w zamku Dubieńskim, roku tysiąc siedmset czterdziestego dziewiątego, miesiąca Września osmego dnia. U tego prawa podpis ręki przy pieczęci takowy: Janusz Alexander książę Sanguszko, miecznik wielkiego x. Litewskiego. Approbata zaś tegoż prawa, od Adama niegdy Ponińskiego dana, temi wyrażona słowy: Wzwyż wyrażony przywiléj, od świętej pamięci J. O. X. jegomości Janusza Sanguszka, miecznika W. X. L. cechowi szewskiemu nadany, in toto approbuje, dnia szasnastego Julii, tysiąc siedmset ósmdziesiąt pierwszego, w Lubarze. A. L. książę Poniński, pisarz wielki koronny (L. S.). Które prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniéjszych, grodzkich, żytomiarskich jest zapisane.

Книга городская Житомирская, записовая, годъ 1791, № 291; листъ 889.

CXLIII.

Требования и желанія, заявленныя Каменецкому магистрату совѣтомъ сорока мужей, относящіяся къ городскимъ финансамъ и администраціи и отвѣтъ магистрата на это заявленіе. 1750. Мая 26.

Działo się na ratuszu Kamieńca Podolskiego, jurysdykcji polsko-ruskiej, dnia dwudziestego szóstego Maja, roku 1750. Sesia sławetnych panów: Tomasza Orłowskiego, regenta, Jana Kruczyńskiego, vice-regenta czterdziestu mężów, i wspólnie sławetnych panów mężów, przy przęgcy sławetnych ich mościów panów ławników, pierwszo kwartalna, złożona i podana.

1. Nie mając żadnej z przeszłych sesyi informacji, któreby nam skuteczne podały medja, iak W. panów dobrodziejów zachodzącym nas rozkazom zadosyć czynić mamy? jakoż i w terażniejszym proiekcie nudas solummodo, absque rectificatione, od nich odbieramy rekwizycie, iako to: primario expensowania na następującą kondescensiją, lubo wiadomy iest W. M. panom dobrodziejom kassy miejskiej niedostatek, a to z takowych przyczyn, że żadnych ani kontraktów tak z młynów, miar, czterwryków,

z kramów, wagi i karczmy, konwie ratusznej, z dziękciów, tudzież z woskobojni, która jakowym kontraktem chodzi i komu importuie? dociec trudna. Który to iawnny deces znaczną miastu czyni niesposobność zadosyć uczynienia wszelkim interessom dobra pospolitego tutejszego miasta; co niżeli, captato tempore, upraszać będziemy W. M. panów dobrodziejów, ażebyście w to wejrzeli w terazniejszej replice; wyglądamy łaski ich in iminenti exigentia succuritate lapsis, a my z obligacją powinności naszych do satysfakcy znać się będziemy.

2. W trzecim punkcie remonstancija wyrażona W. M. panów dobrodziejów względem zabronienia impossessionatom tak propinacyi likworów, iako i prowadzenia handlów przezorno nam pokazują czułość, do której i my: regent, vice-regent czterdziestu mężów i całe pospólstwo, całym sercem konformuujemy się, przekładając oraz i to W. M. panom dobrodziejom, że jest wielu takich osob, które bezpiecznie i bez najmniejszego wstrętu, nic do miasta nie importując, rzemiosła swoje pełnią, co jest z niemłą krzywdą tutejszym, ciężary miejskie ponoszącym, w każdym kunście rzemieśnikom, więc i te inkonweniencie aby się nie praktykowały, upraszamy.

3. Małe posłuszeństwo ludzi z przedmieść, jako i my w pilnej mamy uwadze, widząc akta poprzysięgłych miastu i rzemieśników, którzy się na przedmieścia dla spokojnego obeścia, z miasta powynosili, więc zechcemy P.P. cechmistrzom remonstrować mentem W. M. panów dobrodziejów, i do porządku przyprowadzić.

4. Co zaś, żeby do regentów dyl dezygnowany ex gremio W. M. panów dobrodziejów ekonom, a to propter graviorem autoritatem i do należytego posłuszeństwa tak ludzi folwarcznych, iako i obywatelów tutejszych, zagrzewający, na tym punkcie przystać wcale nie możemy, ile, że takowa zwierzchność, repugnaret prawom i przywilejom, nam służącym; iednak umyśliliśmy zgodnego dyspozytora upatrzeć, któryby szczególnie folwarcznych ludzi do przyzwoitego onym posłuszeństwa pociągał, i żeby nie on pospólstwem, ale nim pospólstwo dysponowało.

5. Regentes 40 mężów i lunarze, iako ex concivibus electi dispositores, sprawiedliwie nie tylko o wszelkich kontraktach wiedzieć powinni, od miasta pochodzących, ale i też same kontrakty, na drugą rękę przepisane, a to za trzema kluczami, podług dekretu J. K. mości kommissarskiego, mieć powinni.

6. Przypominamy przytym niniejszą sessyą, ażeby od krawców generalnie wszystkich podatki, dekretem jego królewskiej mości kommissarskim

nakazane, corocznie rzetelnie płacone były, który to dekret, z pamięci wypadły, do wykonania przyprowadzić upraszamy.

7. Podobnie i to godziłoby się obwarować, ażeby tak W. W. O. O. Franciszkanie, iako też ojcowie Jezuici, na folwarkach swoich bydło *cujusvis generis* mający, ile że na miejskich gruntach wypasają, rogowszczyznę dawali, zgoła wszyscy, podobnie gruntów zażywaiący, ponieważ nikt do znoszenia naszych *oppressi* nie iest przykładem.

8. Słuszny mamy tu żal wyrazić na ichmościów panów pisarzów, że z kassy miejskiej umówione i postanowione ich mość biorąc pensye, podług obligacyi swoich zadosyć czynić nie chcą, z okazji których wielu panów mieszczan wyięcia ekstraktów w czasie przyzwoitem mieć nie mogą, iako i inne interessa, do nich *jure reguluiące się*, wykonane bydź nie mogą; przez to miasto, z niemałym *expensem*, obcych do pióra kaptuie i z trudnością sciąża.

9. Ad extremum upraszamy W. M. panów dobrodziejów subpedytowania nam iakowego lewaminu na zapłacenie aktorowi dekretem jego królewskiej mości kommissarskim summy nakazanej, w krótkim czasie onemu powinnej.

10. Ponieważ nie mamy od W. M. panów in memoriam rewokowano komissie jego królewskiej mości, z limity przypadającą wkrótce, zaczym my w tym ostróźniejsi będąc, przypominamy termin, wkrótce przypadający, *contra armenos*, iako iest wiadomo W. M. panom dobrodziejom.

11. Tudzież, *revocando* wypadłe ze zwyczaju, praktykowane usługi, dziesiątnika P. P. regentom 40 mężów naznaczyć upraszamy, ponieważ i dekretem J. K. M. kommissarskim iest naznaczony dziesiątnik; gdyż do prostych usług zawsze takowy człowiek *requiritur*, ażeby panowie regenci partykularnemi interessami nie byli zatrudnieni, mając publiczne do wypełnienia. Tomasz Orłowski, R. M. K. P. Jan Kruczyński, viceregent, Elias Hrehorowicz †, Dymytry Ułasanowicz †, Szymon Zwierzynowicz †, Andrzej Gruszka †, Piotr Unufryiewicz †, Jan Lewicki †, Alexander Dolny †, Andrzej Czyżowski †, Wawrzyniec Garleński †, Paweł Rostemberski †, Jan Niżeński †, Paweł Duszenkiewicz, Eustafi Michalewicz, Jan Piasecki, Krzysztof Hajski †, Łukasz Gryglewicz †, Jan Czerniakiewicz, Antoni Kulpiński †.

Replika od szlachetnego magistratu miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego na sessią sławetnych regentów i mężów miasta tegoż, sub die 26 Mai, anno currenti złożoną, die 3 Junii, anno eodem odpisana.

1. Szlachetny Magistrat odpisuie, czyniąc dostateczną wiadomość rewerendis regentom, iż kontrakty wszelkie, iako przy regentach asservantur, tak expedit, aby swoje archivum mieli w pamięci, a bardziej chcieli się z przeszłemi porozumieć, i o to nie przykrzyli się magistratowi, o co im incumbit, ponieważ kto kontraktuje i kontrakt daie, ten ma mieć attendentiam rzeczy i kontraktu, gdzieby się znajdował. Kontraktu na woskobojnią starać się praecommittit, iako w tygodniu kilku praecommissit; za lata przeszłe totaliter et effective solutum, o czym panowie regenci przeszli mają wiedzieć. O prowent z kramów mamy pilność i staranie.

2. Totaliter assentit szlachetny magistrat punkt ten ad executionem indilatam przywieść.

3 et 4. Jura et privilegia czasu swego docebunt. O ekonomii kontrakt iest celem intrat miejskich.

5 et 6. W pierwszym punkcie rezolucia.

7. W. W. O. O. Jezuitom wolne dekretem pastwiska, co zaś z W. W. O. O. Franciszkami conferre kontrakt, wraz zawrzeć panom regentom praecommittimus, których curae to bydź powinno.

8. Że nie tylko pisarze, ale i słudzy, instygator i inni nie są płatni, wiadomiej panom regentom, darmo służyć że nie chcą, temu nikt nie winien, i owszem, magistratowi przeto że się dzieie krzywda, prosimy o animadwersią zupełną.

9 et 10. Jegomości panu Michalewiczowi zapłaciło się podług dekretu, teraz myśleć trzeba zkąd oddać temu jegomości, który tej summy wygodził, komissyi zaś sami upaść nie dopuścimy i W. M. panów zagrzewamy do tegoż, tylko o expens pomyslić trzeba, bo żadna rzecz bez expensy bydź nie może.

11. Dziesiątnika bronić nie będzie szlachetny magistrat, tylko aby podług porządku lwowskiego przynajmniej sześciu mogło bydź pachołków, ponieważ kim posłużyć się, na wstyd miastu, niema; i ztąd powagi tak magistrat, iako i miasto mieć nie może.

Przyczynia swój punkt szlachetny magistrat: ponieważ uchwały podatkowe nie wie szlachetny magistrat, czyli nastąpiły? więc zaleca, ażeby, zszedłszy panowie mężowie na ratusz, na cechy uchwalili i tę uchwałę powinni będą panowie cechmistrze z braci swoich zebrać i regentom za kwitami pooddawać, podług porządku lwowskiego.

Wiadomo, iż przez lat circiter kilka podatku nie było wybieranie,

szczególnie przez niedbalstwo, przynajmniej teraz do ekzekucyi przywieść P. P. lunarzów, iuż to po różnych admoniciach, zachęca się do czynienia kalkulacyi, aby ie przed wysadzonemi e gremio magistratus quanto citius expediowali.

Także mieszczanie, którzy za bramo mieszkają, na własne szlacheckiego magistratu rozkazanie, albo żeby w miasto sprowadzili się i tu grunta osiadali ex officio, i inne pracy z mieszczany równo ponosili, albol i też do pańszczyzn przyszych i robocizn przedmiejskich należeli, dokoniecznie ustanowić, alias inaczej, tedy, z czasem miasto opustoszeje, dale się reflexyi.

Sessija, intuitu wyprawienia na sejm extraordinaryjny warszawski ablegatów z masta tutejszego Kamieńca Podolskiego, aby dekret, niedawno ferowany, mógł bydź w konstytucią włożony, przy pełnomocnej jaśnie W.W. ich mościów panów posłów tutejszego wojewodztwa, iako iest potrzebna, tak do onejże wyprawy sławetnych regentów zagrzewamy. Folwarki dolne aby były wykupione, prosimy.

Книга Каменецкого магистрата, годъ 1750—1774, № 4474.

Листъ 1.

CXLIV.

Желания, заявленныя Каменецкому магистрату соѣгомъ сорока мужей, относящяся къ городскимъ доходамъ и благоустройству 1750. Сентября 24.

Sessya trzecia kwartalna na ratuszu jurysdykcyi Polskoruskiej, przy prezencyi sławetnych ich mościów panów: Tomasza Orłowskiego, regenta, Jana Kruczyńskiego, wiceregenta czterdziestu męstwa, wraz z przytomnemi mężami z pospolstwa miasta Kamieńca Podolskiego w przytomności szlachečných y sławetnych ich mościów panów: Jerzego Bruszcackiego, Michała Pilika, Sabby Czerniechowskiego, ławników, spisana dnia dwudziestego czwartego miesiąca września, w roku nyniejszym 1750.

1. Expens na seym extraordinaryjny ablegatowi z miasta tutejszego

łożony, osobiwie dekret in recenti na komissyi J. K. Mci, respektem alienowanych żydów y innych kontentów, w tymże zamykających się, jeżeli wszedł w konstytucją, albo konfirmowany ręką najjaśniejszego monarchi, szczęśliwie teraz panującego, został, tudzież inne desideria, przywilegia, y papiery, kosztem mieyskim prokurowane, na ręce wysłanemu ablegatowi powierzone, supplikujemy, iakowy nam skutek przywiódł radzibyśmy y inie żądamy wiedzieć o tym, bo jeszcze y imć pan Zieliński przywileya wywiezionego, iako się deklarował, publikować po polsku, który usłyszawszy, usiłujemy podać do oblaty.

2. Proiekt od szlachetnych y zacie sławetnych ich mościów P. P. dobrodziejów punctatim do sessyi przeszłej łaskawie nam podany w wielkiej zachowujemy pamięci, na ktorey sessyi, w punkcie drugim na punkt z tego proiektu trzeci pokornie pisaliśmy, na co totaliter szlachetny magistrat assensit w swoiey replice y do exekucyi indilate przywieść skłonił się, a że dotąd nie widzimy skutku, więc, choćbyśmy całą siłą starali się skutkować, rzecz trudna, że też same laudum publicum z stołu na ratuszu oczywiście nie wiedzieć gdzie się podziało, upraszamy pokornie o te całość y o bezpieczeństwo, żebyśmy my mogli te laudum mieć ad manus, iako y o ten papir, który podobnie popierał laudum, zatracone na ratuszu, ten na ręce jego mości panu ablegatowi do Warszawy powierzyliśmy.

3. Folwarki dolne nie wprzód do wykupna przystąpią, puki dostatecznie uwiadomienia miasto w pretensjach wszelkich, do tychże folwarków ściągających się, in resolutione na ten punkt nie odbierze; odebrawszy, nayprzod usiłuje miasto na grunt zjachać y prowent zlikwidować, zlikwidowawszy nieodwłocznie kontrahenta ogłosiemy y przytym quotannis pokornie o kalkulacyą ich mościów panów dobrodziejów suplikować będziemy.

4. Mieszczanie, którzy za bramą mieszkają, jeszcze za łatwiejszym sposobem do miasta czasu swego mogą się zprowadzić, tylko jedni exkuze te dają, że chałupek swoich, ile lepianek, przewozić w miasto ze szkodą trudno, tych zaś nie przedawszy, darmo pustkami zostawić nie chcą. Drużdy, jako postronni, choć dobrowolnie do miasta radziby się ściagać y osiadać, dają racyę: przyiąć przysięgę mieyską na to, żebym tak powitany był gość pod ratuszną kratą, za którą częstokroć osiadli mieszczanie y possessyonaci bywaią bezprawnie. Więc ażeby wstrętu postronni ludzie od-tąd nie mieli z tey okoliczności, a osiadli aby tym więzieniem obrzydliwym karani nie byli, ile ratusz właśnie possessionatom do wieży iest pospolity z prawa.

5. Dekreta jego królewskiej mości komissarskie przesze, sprawiedliwie ferowane, iednak skutku żadnego nie biorą, bo ich mość z nacyi ormiańskiej dotychczas podatku, tak zosobna każdy z gruntu, w cyrkule jurysdyktiey polskoruskiej mieszkających, iako y ryczałtem złotych polskich dwadzieścia, nie płacą, ale jeszcze teraz niektórzy in recenti, już po wyexportowanym instrumencie od majestatu jego królewskiej mości 1746 anno, in hunc sensum, że jurysdykcyą od jurysdykcyi wyrażono odłączyć y cyrkulem taż nacya swoim ma się rządzić, in praejudicium którego dzieie się. Czyiey by to przynależało czuyności y pilności, jeżeli nie zwirzchnemu in circulo proprio magistratowi, bijąc w dekret, że za fatygę, staranie y około dobra pospolitego czułość recompensa antiquitus iest obwarowana, która dotychczas persolvitur, a prawa in abusum właśnie idą, kiedy w cyrkule znacznie szerzą się, a ciężarów przysędzonych nie wypłacają.

6. Papiery wszelkie o munimenta, miastu tuteyszemu we wszystkim potrzebne, a osobliwie graniczne, tudziesz przywileia, jeżeli gdzie się znajdują, supplikuujemy enixe, żeby summaryuszem spisane y złożone znajdowały się in archivo ratusza, bo jeżeliby cudzey osobie po młodszey jurysdykcyi inney godzi się secreta judiciariae stubae wiedzieć, a jeszcze nie przysięgłey, na woli to widzimy własnej wielmożnych panów dobrodziejów, a na naszym żądaniu; to iest y przystoi upraszać usilnie, żeby akta u przysięgłego jego mości pana pisarza wszelkie znajdowali się, y jeżeliby zaś in archivo, któremu do niego wchodzić, a nie tey samey osobie: więc jeżeliby się co miało zdarzyć przeciwnego w całości praw, ktoby taki miał się do odpowiedzi, donosimy. Ile jego mość pan pisarz na ten rok zostaje płatny?

7. Woskoboynia ma kontrahenta gotowego, tylko jego mość pan Zieliński na ten rok nie zwraca kontraktu od miasta; pokornie prosimy, żeby na partię miał swoją przy powadze własney całego magistratu.

8. Dyspartymment jeżeli nastąpi w teraznieyszym czasie, supplikuujemy wszyscy z pospolstwa junctim, ażebyśmy, ducta proportione, według osiadłości każdego z nas, mieszczan, przy powadze y prezencyi do tego dyspartymmentu z magistratu wielmożnych panów dobrodziejów, cierpiał y trzymał ex officio żołnierzy sprawiedliwie, nie z taką krzywdą, iak się dzieje.

9. Karczma na Skałce mieyska, kontraktem spisana, puszczone od miasta, według którego że nie dzieie się zadosyć, więc supplikuujemy: albo zadosyć kontraktowi czynić, albo z tey raty pomienioney karczmy odstąpić; tudziesz z młynów y miar arędownych dotychczas żadnego grosza nie widać miasto, zkąd wielki ponosi detriment.

Tomasz Orłowski, R. M. K. P. Jan Kruczyński, vice-regent M. K. P. Jan Czerniekiewicz, Ł. M. K. P., Andzey Gruszka, Bazyli Nesterenko, Józef Borowicz.

Книга Каменецкаго магистрата, годъ 1750—1774, № 4471. Листъ 7.

CXLV.

Желания совета сорока мужей, относящихся къ управленію городскими финансами и благоустройствомъ, заявленныя Каменецкому магистрату 1750, Декабря 4.

Діяло się на ratuszu jurysdykcyi polsko-ruskiej miasta J. K. M. Kamieńca-Podolskiego, dnia czwartego miesiąca Grudnia, roku pańskiego 1750.

Sessya czwarta kwartalna, teraz następująca według obrządku mieyskiego, a wykonanego osobliwie w tym punkcie juramentu sławetnych panów: Tomasza Orłowskiego, Jana Kruczyńskiego, regentów czterdziestu męstwa, w przytomności onych y całej ławy, szlchetnych y sławetnych ich mosciów panów: Jozefa Borowskiego, Jerzego Bruszcackiego, pisarza sądów woytowskich przysięgłego, Bartołomieia Cybulskiego, Sabby Czerniechowskiego, złożona y do łaskawej rezolucyi szlchetnego y zacnie sławetnego magistratu podana.

1. Radzibyśmy skutkować w obrządkach swoich, ale rzecz przytrudna. Kiedy na sessyą przeszłą, wielce miastu potrzebną, z rąk wielmożnych mosci panów dobrodzieiów żadney dotąd rezolucyi ani własności tey nie odbiramy, y do nastąpioney teraz informacyi y projektu doczekać się nie możemy. Projekt zaś, do sessyi pierwszej łaskawie nam podany, przez laudum na ratuszu stwierdzony, który że nie wiedzieć gdzie się z ratusza podział, wielce miasto zostało y zostaje ukrzywdzone.

2. Wywieziony czyli exportowany przez szlchetnych y sławetnych panów ich mosciów: pana Grzegorza Zielińskiego, Bartołomieja Cybulskiego, Eliasza Hrehorowicza, ablegatów, kosztem mieyskim przywiley, na iakim miastu zaszczyt, radoby się dowiedzieć y iuz wielokrotnie suplikowało w sessyach o to swoich; a że nie może dudyć tego, łatwo konsekwencya wnieść się może, miarkując się z punktów, die 20 mensis septembris 1748 anno acti, od miasta na ratuszu numero dziewięć spisanych, ablegatom rzeczno-

nym powierzonych, y przez nich na nie poprzysiężonych, na które punkta własne mieyskie trzy pospolstwo pozwoliło y na te iuramentu żadnego tych ablegatów nie było, tak przy wyjeździe, iako z powrotem z Warszawy, które portenta własną ręką iego mości pana Zielińskiego są opisane, miastu nie wiadome; chyba że in praejudicium w czym miastu, iako oczywiście pokaże z tych punktów, ponieważ woskoboynia dotychczas bez kontraktu idzie mieyska za staraniem iego mości pana Zielińskiego.

3. Karczma na Skałce mieyska za staraniem tegoż iego mości nie byłyby tey importancyi w kontrakcie; nie człowiek cudzy aukcyonował, więc żeby na dalszy czas ratami, iako roku tegoż, według kontraktu opisanego, nie uchybiła importancyi, umyśliliśmy od expiracyi w marcu roczney rok ieden, 1751, też karczme, przytym Dolne folwarki, za summę sto czerwonych złotych polskich, wcześniej temuż człowiekowi, przedtym ią y teraz aukcyonującemu, kontraktem arędownym puścić, a folwarki Dolne, wakujące teraz, żeby ducta proportione arędy przeszłej, te ćwierć roku jedne zapłaciwszy, ex nunc tenże sam szynkiem swoim wytrzymał, pozwolamy, żeby nie upadała intrata, w tym supplikuujemy kontrakt dla niego roczny rękami swoimi stwierdzić.

4. O rynek rzecz podziwienia godną, a miastu przeciwną, samym tylko wielmożnym panom dobrodziejom przekładamy, upraszając, aby, według dekretu iego królewskej mości komissarskiego, cyrkulem szedł zarowno rynek; wszak y to z krzywdą naszą wielką dzieie się: cyrkul tylko sława, a w pierzei jedney dwa domy, w drugiey jeden, w trzeciey dwa, a w czwartej trzy tylko do jurysdykcji polsko-ruskiej podatki płacą y ciężary znoszą, a nacya ormiańska sama prawie w rzeczonym cyrkule profituje iedynie y zbogaca się. Dekreta komissarskie spią, dla tego podobnie y laudum tegoroczne, o szynkach wypadłe, zginęło, a magistrat, nie żeby exekwował dekret, ale in praejudicium ktorego postępując, kiedy radny ieden popierając nacię, sobie własną, temi czasy z tą nacyą ormiańską do komendanta się w tym przykrzył, ażeby rynek na tymże iednym mieyscu, na którym, za mieszkania żydów bywał, zostawał, a toż przez woyna y iuramentem ztwierdzona radzieckim o całości miasta czułość. W tym chyba nas szczęśliwie pocieszy trwała ieszcze tu, w Kamieńcu, komissya z limity.

5. Sessya publiczna, dnia szóstego miesiąca sierpnia 1746 roku wypadła, szesnastu punktami opisana, w samą rękę iego mości pana Antoniego Szaina, ławnika y pisarza sądów radzieckich przysięgłego, dostatecznie, osobliwie w punkcie numero piątym, o komissyi teraz szczęśliwie zakończoney dla całego miasta skutecznie, którą sessyą luboli, iak zwyczaj, pos-

polstwo podpisami rąk swoich stwierdziło y rękami, nie wiedząc o tym punkcie, sekretnie podłożonym, który punkt, że w projekt iest włożony do iasniewielmożnych ich mościów panów komisarzów słowo w słowo, komissya, o którą się stara pan Michalewicz, upraszamy, aby skutku nie wzięła y na nią z miasta naszego nikt się pisać nie chce, o co, praevia manifestatione, odpiszemy się, a jeżeliby który mieszczanin miał się pisać, pro rebelli go uznać prosimy, ażeby w następuiącey komissyi ci, na podpisach teyż sessyi wyrażeni, pro tanto illicito ausu, ile niewiadomi, za tego, kto ią pisał, nie odpowiedzieli, bo przystoi temu iednemu bydź za to rebellizantem, a tym łatwiey będzie u tego samego zatraconych złotych polskich tyśiąc poszukiwać mieyskich pieniędzy, który, napisawszy te sessyę, wyjechał do Warszawy, nic a nic nie pozyskał miastu, tylko ten punkt iedny na ohydę miastu zostawił.

6. Supplikowaliśmy usilnie, ażebyśmy mogli bydź proportionalnie dysportymentem przy powadze szlchetnego magistratu, wielmożnych panów dobrodzieiów, pomiarkowani w trzymaniu gospod, ale nie widzimy w tym dla nas żadnego emolumentu, szczęśliwi są w tym punkcie ich mość panowie Ormianie, iak widzimy, bo paletów pro ex officio gwałtownych nie mają, a nasza panosi iurysdykcyja, że y gwałtem z własnego konta za wydanym paletem iego mości pana Zielińskiego, własne dzieci rugować, wyłamując drzwi, usiłowali byli żołnierze.

7. Rekwirowało miasto usilnie po razy kilka o kwity dawne komunikowania sobie ex archivo z kalkulacyi przeszłych u szlchetnego y zacnie sławetnego magistratu, respektem płacenia wielmożnemu iego mości. xiędzu kanonikowi kaplicy radzieckiey, których nie może się doprosić, o co powtornie już monitorium od sądu konsystorskiego sobie ma wydane, y to rzecz nie potrzebna z kosztem daremnie mieyskim będzie. Suplikujemy y w tym rady szlchetnych wielmożnych panów dobrodzieiów.

8. Przy terazniejszym kwartale, roku nynieyszego, 1750, czwartym, chcąc sobie na dalsze czasy obwarować całość, y stateczniejszą, uczynić dla expensy miasta tuteyszego przezorność, zapatrzwszy się na dowodne y oczywiste tak sessyie, iako y instrukcyje, punktami niewiadome we wszystkim ninieyszemu miastu, co się wyraziło, wyżej opisane, tak w roku 1746, iako 1748, respektem osobliwie czyniących, i publicznych sessyi y instrukcyi podania, w iakim wysłaniu się z miasta naszego ablegatom bydź kiedykolwiek y którym, żeby nie wprzód podpisowane bywali sessje namienione, aż sprawiedliwie czytane będą pospolstwu tuteyszemu; instrukcyje zaś, powierzone ablegatom, w czasie potrzebnym z podpisami miasta aby wycho-

dzili, które, odebrawszy do rąk swoich, ablegaci juramentam iako to promowować będą—jedyńc co się opisze, nic innego, to stwierdzić; prawda, że każdy urzędnik, najstarszy, pomłodszy (?) y mieszczanin, iest przysięgły, jednak nie skrupulizują, kiedy za powrotem, z grosza mieyskiego kalkulacyi nie czynią, a nacya Ormiańska tym torem idzie, y dla tego też nacya nie tonie w długach, iak nasza jurysdykcyja.

9. Podymna miasto Kamieniec Podolski ryczałtem płaci z podatków tych mieyskich, z wielkim uciskiem wyciągnionych z dóbr wszelkich mieyskich, a tenuta kormilecka wszelkie kontraktem excypnie sobie defalki, więc odład, iako się nie wyrażało y nie wyraża nigdy w kontrakcie arędownym, żeby Kormilecz, według słuszności, importował y opłacał podymne.

10. Podymne corocznie składają folwarki Dolne tenentariuszom będącym, a miasto, z iakiey nacyi y z kąd płacić ma też podymne, y czyli sprawiedliwie? y też takowa dla miasta upadłego z magistratu przezorność, że złotych sto wybranych podymnego miasto nigdy nie widzi z tych folwarków, a płacić do woiewodstwa musi, iestże y w tym punkcie prawda?

11. Ponieważ Ruskie y Górne folwarki dają dziesiętnika na usługę miastu, więc y folwarki Dolne, iako przyznaie gromada sama, że dają po złotemu y płaco na dziesiętnika swego, którego miasto nie widzi. Upraszamy pokornie, iezeli onego nie postawią, niech sami usługi codzienne pełnią, a łożony grosz u tego niech sobie rekwirują, komu go płacą y płacili; y w tym będzie usługa większa y wygoda; zaczym gdzie upatrzy miasto człowieka do usługi sądu woytowskiego.

12. Nakoniec supplikujemy nieodstępnie, niech przynaymniej, iezeli nie odbierzemy rezolucyi na podane przedtym sessyje, prosimy, o same jey oddanie, a na terazniejszą ażali otrzymamy, żebyśmy zakończyli finalnie kwartały y obrządki sessyalne, obawiając się, żeby nie zginęła y ta, ostróżniejsi iuz po szkodzie zostaiemy. Odebrawszy iednak niełaskawą replikę z rąk wielmożnych panów dobrodziejów, bądźiem musieli do akt one podać do oblaty, choć do cudzych, iezeli w swoich niepomieścimy się, provia solenni manifestatione facta z kosztem nie potrzebnym, a to, żebyśmy mieli czym złożyć, że sessyje bywały, iakie bywać mogły.

13. Pamiętna wielce w mieście tym starodawna, dla otrzymania przedtym gruntów, ostróżność y prekaucya mieyskich, kiedy na wychodzących tak komissach od magistratu tuteyszego, iako y na przyzwoitych około przedaży y kupna urzędowych tranzakcyach kamienieckiego magistratu pilność, że własnych gruntów mieyskich: na nich budowla iedynie tylko przysięgłemu—kupić, przedać y budować się wolno było mieszczaninowi iu-

rysdykcyi własney, sub confiscatione inaczey czyniącemu, a teraz tenże, iak widziemy, magistrat nie tylko szlachcie, officerom, xięży y nacyi ormiańskiej nabywać, ale już y żołnierzom na gruntach mieyskich budować się y na nich stojące budowle, chałupy na folwarkach Polskich, z krzywdą mieyską, kupować pozwalają, dawny zdeptawszy fundamentalny zwyczaj y prawo. Tomasz Orłowski, R. M. K. P. Jan Kruczyński, vices-regent. M. K. P. Ostafij Michalewicz, Elias Hryhorowicz, Jan Czerniakiewicz, Łukasz Gryglewicz, Dmytrij Ułasanowicz, Paweł Duszenkiewicz, Andrzej Gruszka, Alexander Dolski, Bazyli Nesterenko, Wawrzyniec Miłasiewicz, Jan Piasecki, Jan Lewicki, Paweł Roztemberski, Walenty Wolski, Krzysztof Chayski, Józef Borowicz, Piotr Taraputa, Antoni Kulpiński, Wawrzyniec Garliński, Bazyli Taraputa, Hiacinthus Dudkiewicz.

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, годъ 1750—1774, № 4471. Страница 10.

CXLVI.

Жалоба, поданная королевскимъ комиссарамъ отъ имени каменецкаго посольства на обиды, причпяемая мѣщанамъ членами магистрата. 1753.

Pretensyie pospulstwa miasta Kamieńca Podolskiego przeciwko szlachetnemu magistratowi jurysdykcyi polsko-ruskiej, sub actu agitatae commissionis sacrae regiae majestatis, anno Domini 1753, ex mente declarationis judicii sui spisane y imć panom kommissarzom J. K. M. ad discernendum podane.

1. W roku 1751, po nastąpionym dekrete komisarskim J. K. M. boni ordinis, szlachetny magistrat, non observando vigorem ejusdem decreti, ludzi do kompletu czterdziestu mężów obierać pospulstwu nigdy nie dopuszczał, y owszem, sam szlachetny magistrat, nie pytając się, kto bądź to bądź, byleby dał pieniędzy, y prostego chłopa do miasta dopuszczali przez juramenta prywatne y dopuszczają, czego strona inkwizycyą dowiedzie.

2. Toż samo w radzie działo się y dzieie się, że y J. P. P. radni takowychże sobie kolegów dobierali y ad mentem prawa y przywilejów królewskich, nie pytając się naypierwey, ani zważając subjektów, ani sławy, o metrykę nie pytając się, ani zważając zasług w mieście wyprobowanego

y dobrze na prawie znającego się człeka, ale tylko iedynie faworem uwodzając się, a bardziey mamoną świata pieniężną, nie wiedząc originem, nawet y nie umiejących pisać do rady przymowali, co inkwizycyą wszelkie pieniężne kwoty, od tychże wzięte, dowiodo się.

3. Rejentowi czterdziestu mężów lubo przez dekret boni ordinis iest praecommissa potestas prowentów jeneraliter wszystkich odbierania, rządzenia y dysponowania wraz z lunarzami y ławnikami, a szlachetny magistrat, przeciwnie postępując, obrawszy sobie którego na regencyą ad placitum sui, nie ad libitum popułstwa, przedtym biorąc po siedem tysięcy, a teraz po cztery z Kormilcza, sami ad manus odbierają y expensią, jak chcą y jak się im podoba, z której upraszamy o kalkulacyą, która nigdy w dyspozycyą regentowską nie wchodziła; kwity, jeżeli regent który dał, to za rozkazem czynił, chociaż nie widział y nie wiedział, bojąc się y obawiając ratusznego albo podratuznego więzienia; Birnowkę daremnie lat kilka trzymali, upraszamy o kalkulacyą ab anno 1741.

4. Podatki wszelkie, które powinni bydź uchwalone przez regenta czterdziestu mężów y popułstwo, propria autoritate ich mość wdzierają się, y one każą poprawiać, który tylko ucieka się do P. P. radnych, w tym ma protekcyą i mnieyszą kwotę naznaczaia, przez co bywa deces y umniejszenie prowentów.

5. Akta, którekolwiek existunt in archivo, do których consules et proconsules, tudzież y pisarz płatny roczny disordinem obserwuje, ale nie ordinem, to iest biorąc od różnych tranzakcyi płacę, wyiętych nikomu, nawet z ubogich, praetermittendo ipsimet disordo znayduie się w tymże (sic); omnes actus powinni bydź reperibiles in archivo, ale nie po domach p.p. radnych, które naybardziej reperiuntur u p. Zieleńskiego, raycy, y po innych domach hucusque extant; y kiedy iaki interes przychodzi od popułstwa, na ten czas trzeba czoła zapocić, in archivo zaś non ordine, jako powinne bydź, nie opravne po ziemi się walaia, przez co wiele upada substancyi ludzkiej y popułstwa.

6. Lubo dekret boni ordinis obwarował każdego, ktobykolwiek miał domy lub trzy, y kupiectwem bawił się, ieden excypując, z innych, do siebie należących, powinien importować intratę do kassy mieyskiej, a tu się tak nie dzieie, ponieważ p.p. radni mają po dwoie, po troie domostwa, z żadnego nic nie importują, ani z żadney rzeczy, to jest: towarów kupieckich, do kassy, tylko na mizerne popułstwo zwalają.

7. Tenże dekret obwarował, aby rzemieśnicy każdego kunsztu protekcyę od p. p. radnych nie mieli, ale żeby byli posłuszni cechmistrzom, co inficiosis boni ordinis dekretowi, ponieważ niektórym rzemieśnikom dają protekcyą, gdyż żaden z cechmistrzów nie może nic im mówić, bo jak któremu co powie który cechmistrz, to zaraz krętę podratuszną in opprobrium, co bydź nie powinno, dla ludzi bonae famae, tylko dla złoczyńców zreparowano, straszą y za one sadzą; to choć widzą iakie inkonwienienyce w mieście, nic nie mówią.

8. Tymże dekretem obwarowano, aby żadnego mieszczanina, o cokolwiek obwinionego, bez dekretu nie karano, a tu się inaczej dzieje, bo, nie wysłuchawszy, jeżeli co winien, albo nie, zaraz impetem uwiodłszy się z P. P. radnych niektórzy, bić y więzić każą, iakoż niedawnemi czasy sławetnego Eustafiego, listem salvi conductus składającego się, na nic nie uważając, szlachetny Radziwiłowski zbił, zranił y zkrwawił y innym mieszczanom kamienieckim tak samo czynił.

9. Ciz sami ich mość p. p. radni zwykli, etiam u sądu swego zasiadając, bić y ranić ludzi, jako to dostało się tego szczęścia sławetnemu Bruszczańskiemu od szlachetnego Zieleńskiego.

10. Szlachetny Borowski, radzca Kamieniecki, który nie przez żadne zasługi w mieście, tylko przez pieniądze iest przypuszczony do juramentu radzieckiego y permultas nie uważając oppositiones circa electionem, ale per vim et potentiam sui do juramentu przypuścili onego, tenże p. Borowski sławetnego Kazimierza Podchaieckiego na mieście publicznie bez żadney racyi pięścią w gębę okrótne zbił, tenże sam sławetnego Króstemberskiego, napadłszy na dom jego własny z ludźmi, kiem okrótne po głowie zbił, z której okazji niedziel kilka chorował, oprócz tego bez żadnego prawa dobra mu zruynował, słodownie propria autoritate zabrał, tenże Borowski sławetnego Sebastjana Kotlarza, za robotę swoją zapłaty od tegoż Borowskiego upominającego się, kiem zbił y za drzwi wytrącił.

11. Zarzucają pospółstwu inobservanciam ich mość p. p. radnych, a sami między sobą obserwancyi nie mają, kiedy, niedawnemi czasy, szlachetny Zieliński szlachetnego Markiewicza żonę niegodziwym sposobem zbił, zkrwawił y zranił y takowy exees popełnił, który ob reverentiam wyrazić nie można, nie zważając charakteru, mającego na sobie, radzieckiego, którzy ich mość p. p. radni, za takowe excessa w radzie znajdować się nie powinni; jako strona ukrzywdzona, lubo intentowała proces o to, ad hucus-

que nie ma dla siebie satysfakcyi y kiedy też same negotium miało przypadać w sądzie szlchetnego magistratu, *ipsis tantum diffugiis ab laborando*, ieden do Sasa drugi do lasa, drogi wymyślali, kompletu zupełnego nie czynili, a to wszystko działo się na stronę iego mości p. Zielińskiego; że satysfakcyja w tej sprawie na stronie iego mości p. Markiewicza nie stała. Coż tedy miał wskurąć mizerny ubogi mieszczanin, przychodzący y sprawiedliwości od sądu żądający, kiedy między sobą oney nie administrowali.

12. Szlchetny iego mość p. Hirsz, rządząc się absoluta potestate, niedawnemi czasy, jako protestacye opiewają, z rynku samego *vi et violenter* koni parę z wozem sławetnego Czerniakiewicza bez żadney racyi kazał sługom mieyskim do siebie wziąć, a pomienionego Czerniakowskiego dyffamując, tymże sługom bić kazał, które konie odebrał, a woz dotychczas u tegoż szlchetnego Hirsza zostaje, bo bał się upominać, kiedy upominającego się za kratę wsadzić chciał.

13. Szlchetny Ochanowicz y Rocholski przez moc, bez racyi u szlchetnego Józefa Kulpińskiego w roku 1748 pszczoł pni trzy wziewszy, dotychczas nie oddają, ani też za one kompensują, owszem, miasto zapłaty, za kratę wsadzić kazali.

14. Szlchetny p. Szahin, będąc w ablegacyi od miasta, aby doskonale mieyskie interesa promowował w Warszawie, za co był *salariatus*, z naszych krwawych prac y podatków nas samych, *sine ullo dato et accepto privilegio*, na nowe siedlisko, Szainowskie nazwane, wyrobił, co się stało z uszczerbkiem gróntów mieyskich, jako *obloquuntur* prawa, przywileie, temuż miastu nadane, że *ad communem usum grunta* wszelkie należyć powinne, między któremi polami y poddanym, pod miastem będącym, udzielać onym powinniśmy, a on sobie *appropriavit*.

15. Szlchetny magistrat, czuwając na uciemżenie *pospólstwa*, sławetnemu Szymonowi Czernidze bez racyi konia wziąć kazał y onego przez dni kilka głodem morzyli, tegoż Czernigę, upominającego się o konia, za kratę wsadzić kazali; powtórnie, że gwoździ w święto nie robił, na co y żelaza nie dano mu, szlchetny Radziłowski za kratę wsadzić kazał.

16. Ciż p. p. radni *post pestilentiam* y tak wielkiej pladze y karze, na te miasto upadłe, różnych substancyi, *obstantibus successoribus*, in *usum sui* *appropriarunt*, a osobliwie ś. p. sławetnego Tuszyłowskiego, co się inkwi-

zyciami dowiedzie, jako zabrali substancyją et in usum sui obrócili, ex rebus mobilibus na tysięcy kilka redukując, które to res mobiles, ieszcze za żywota sławetnego Tuszyłowskiego, przez niego samego byli odwiedzone y reponowane w ratuszu jurysdykcyi polsko-ruskiej, o których to rzeczach ex mobilibus et clenodiis, auro, argento y innych sprzętów gospodarskich, domowych, jako był wiadomy gospodarz całemu miastu, sam przez się reponował. Po śmierci tedy jego, cum injuria successoribus, sami między siebie ich mość dyspartymentowali, czyli quo titulo in alienum usum obrócili, o czym naylepiey p. Rocholski y p. Ochanowicz wiedzą; niech się wywiada.

17. Ich mość p. pp. radni, to iest Zieliński y Hirsz, trzymając przez lat dwie arendę karczemną na Polskich folwarkach, tak górną jako y dolną, z tey żadney kalkulacyi ani prowentów nie oddali regentowi ad mentem dekretu boni ordinis, tylko in usus suos obrócili.

18. Tenże magistrat, nie uważając na przywileie, od najjaśniejszych regentów polskich cechom kuźdego każtu nadane, onychże do robot niepowinnych, to iest szarwarków y innych, przynaglaia, konie, gdzie potrzeba, u tychże biorą y o mil kilkanaście posyłaia, poddanych zaś z folwarków mieskich, któren się podoba y zapłaci, od wszelkich robocizn uwalniaia y ad corpus civitatense przyjmia.

19. Sławetnego Dymitrego Krakowieckiego, nie uważając na kwity, z długi od Barbówskiego na osobę tegoż Krakowieckiego czynione, tak ręczne, jako też autentyczne, tegoż folwark impertinentissime zięciowi tegoż Barbówskiego szlachetny magistrat odebrać, a tegoż Krakowieckiego wypędzić y powtórnie dług, już wypłacony, płacić dekretem swoim niegodziwie nakazał.

20. Ciż szlachetni p. p. radni, jako są pensionarii pro decreto boni ordinis, y ieszcze większey za swoje niby pracę upominaią się pensyi, a kiedy przyjdzie ubogi y miserny nędzak z pospulstwa, człowiek w mieście zostaiący, a protekcyi szukaiący, którzy nie narażo się przy krzywdzie onego, y tak się zaraz exkuzuią: »ia mam dzieci, żonę y fortunę, nieprzyiaciół sobie robić nie mogę!« I zaraz podziękowaniem rady wymawia się, że woli spokojnie siedzić, jak kłopotów w domu swoim słuchać, co ta rzecz y exkuza nie powinna uchodzić, bo, zebrawszy na gróncie mieyskim, które od J. K. M. y rzeczypospolitey nadane miastu, fortunę y substancyją y dośłużywszy się honoru, czyli przez zasługi, czyli przez kupowaanie, ich mość mieć nie powinni juramenta swoje in oblivione radzieckie, sądowne, ale po-

winni praebere protectionem et satisfactionem uciekającym się do siebie, ale kiedy ardua materia przychodzi, albo choć minima, nie ruszą się ich moc do pracy, ani pójdą za nikim, tylko na regenta albo vice-regenta zwalają, ale sami, znaczne rekompensa biorąc, a choćby kogo y zabito, nic nie mówią, tylko się z gratów mieyskich bogaco, nawet w exoficiach pospólstwo krzywdzą, bo jak chcą, tak palety wydaia, officierom y żołnierzom, sobie folgując, po kilku do iednego domostwa stawiaia, przez co domostwa pustoszą y w niwecz miasto obracaia, bo sobie, to libertacyię, to przez moc wolność czynia, co choć widzą pospólstwo, nic nie mogą mówić.

21. Szlachetni radni, obligowawszy regenta y pospólstwo miasta Kamieńca Podolskiego do złożenia sessyi, dla pożyczenia pieniędzy, y gdy pożyczyciło miasto u prześwietney kapituly kamienieckiey cztery tysięcy zł. pol, u oyców Jezuitów kamienieckich tyńfów tysiąc, u ojców Bazyljanów tysiąc pięćset zł. pol., wina beczkie węgierskiego także u oyców Jezuitów za trzydzieście czerwonych złotych, że odebrawszy do siebie tak wino, jako y pieniądze, in usus suos obrócili, żadney z tego nie czyniąc kalkułacyi, ani replik na sessyia żadnych nie daia.

22. Szlachetnego Tomasza Orłowskiego, przeciwko wszelkiej sprawiedliwości szlachetny Radziłowski krzywdząc, nie uważając na donacyia, kwit de precio y inne solennitates, na domostwo, u iego gości pana Cybulskiego kupione, bez żadnej racyi do tego domostwa wziowszy intromissya, do tego czasu per potentiam trzyma. Więcej we troie napisaloby się punktów ukrzywdzonego pospólstwa, gdyby czas wystarczał, ale y w położonych kategoriach krzywd a uciemżenia znacznego, przez potencyia szlachetnego magistratu poczynionych, upraszamy sprawiedliwości ich moc panów y dobrodziejów. Marcin Gottowski. Productum in iudicio commissariali sacrae regiae majestatis, sub cursu agitatae commissionis, feria quarta ante festum Sanctae Margaritae virginis et martyris, anno Domini 1754. Nikolaus Dembowski, episcopus camenecensis, commissarius sacrae regiae majestatis in civitate boni ordinis praesens. mp.

*Книга Камеиць-Подольскаго магистрата № 4562, годъ 1519—1794;
листь 878.*

CXLVII.

Постановление комиссии, назначенной королею для приведения въ порядокъ города Каменца, предписывающее разнымъ мѣры городского благоустройства и отсрочивающее окончательное рѣшеніе недоразумѣній, возникшихъ между каменецкимъ магистратомъ и городской общиною 1763. Мая 3.

Feria secunda post festum Immaculatae conceptionis Beatissimae Virginis Mariae proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio.

Ad officium actaque praesentia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens nobilis ac spectabilis Eustachius Michalewicz, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit limitationem commissionis sacrae regiae majestatis in pretorio jurisdictionis polono-ruthenae, feria sexta post dominicam Cantate proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, per illustres, magnificos commissarios expeditam, manibus illustrium magnificorum commissariorum propriis subscriptam, introcontentam, tenoris sequentis: actum Cameneci Podoliae, in pretorio jurisdictionis polono-ruthenae, feria sexta post dominicam Cantate proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio. Nos, commissarii infrascripti, a sacra regia majestate ad infrascripta peragenda destinati, tam vigore commissionis sacrae regiae majestatis, et quidem, primae, de actu ejus Varsaviae, die quinta Aprilis, anno millesimo septingentesimo trigesimo nono, sub alternae vero, Drezdae, die quinta Martii, anno millesimo septingentesimo quadragésimo sexto emanatarum, quam limitationum ante-actarum, et praecipue ultimariae, de actu ejus Cameneci Podoliae, feria secunda post dominicam Judica quadragésimalem, anno praesenti, millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, in loco fundatae jurisdictionis, ad diem hodiernam, in actu contentam, factae et per oblatam ad acta castrensia camenecensia Podoliae, feria tertia post dominicam Jubilate, anno praesenti, per oblatam ingrossatae, in locum actu exoratum condescendimus et in ibidem jurisdictionem nostri commissorialem, praesentibus magnificis et generosis: Josepho Niezabitowski, camerario terrestri Podoliae, Thoma Rutkowski, subdelegato castrensi camenecensi, Stanislao Rakowski, subdapiferida łomżensi, Ludovico Olszewski, vicesgerente castrensi came-

necensi Podoliae, Thoma Rybicki, Antonio Batowski, Casmiro Rutkowski, Mathaeo Idzikowski, instigatore terrestri Podoliae, Leone Sadkowski, Josepho Mierzyński aliisque quam plurimis variae conditionis hominibus, ad actum praesentem congregatis, per ministerialem regni generalem, providum Thoma Korczewski, authenticatum juratum, actus praesentis apparitorem, cum proclamata omni securitate, fundavimus; postquam fundatam, vergente se ad occasum sole, tum ob spem adventus aliorum illustrium magnificorum commissariorum, actum sui in diem crastinam suprascripto ministeriali reclamare mandavimus. In crastino vero, reasumpta per praefatum ministerialem jurisdictione, adveniente completo numero illustrium commissariorum, partes ad inscribendam comparitionem acclamare mandavimus. Quo in termino, partibus, et quidem nobilibus ac spectabilibus: Stephano Bakałowicz, seniore, Alexandro Ohonowicz, proconsule, Antonio Szahin, Alberto Rocholski, Andrea Hirsz totoque magistratu civitatis Camenecensis jurisdictionis polono-ruthenae, actoribus, per nobiles ac spectabiles: Stephanum Bakałowicz, seniore, Alexandrum Ohonowicz, proconsulem, Antonium Szahin, Albertum Rocholski, Andream Hirsz, suo et totius magistratus camenecensis suprascripti polono-rutheni nomine, personaliter, atque famatis: Demetrio Ułaszanzowicz, regente quadraginta virorum, Petro Chojnacki, vicesgerente, totaque communitate civitatis Camenecensis polono-ruthenae, itidem actoribus, per suprascriptos: Demetrium Ułaszanzowicz, regentem, Petrum Chojnacki, vicesgerentem, suo et totius communitatis civitatis Camenecensis polono-ruthenae nomine, personaliter; tum magistratu camenecensi jurisdictionis armenae, actoribus, per nobiles ac spectabiles: Joannem Misiurowicz, advocatum, et Nicolaum Czajkowski, ejusdem jurisdictionis judicem, suo et aliorum atque communitatis nomine, personaliter; relicta (vidua) et successoribus olim nobilis ac spectabilis Pauli Szahin, consulis civitatis Camenecensis, actoribus, per nobilem et spectabilem Mariannam Szahinowa, viduam, suo et successorum nomine, personaliter; nobili Andrea Hirsz, actore, personaliter; excellentibus: Samuele Krawdy, medicinae doctore, et Marianna Brodziańska, conjugibus, ac aliis actoribus, per generosum Antonium Rawski; nobili et spectabili Eustachio Michalewicz, actore et indicente, personaliter; nobilibus ac spectabilibus Markiewiczze, conjugibus, actoribus, per nobilem et spectabilem Alexandrum Markiewicz, maritum, suo et consortis sui nomine, personaliter; famato Cezimiro Podhajecki, incolam camenecensi, actore et indicente, personaliter; nobili Joanni Herburtowski, actore, personaliter; nobili ac spectabili Alexandro Ohanowicz, actore, personaliter; famato Gabriele Bogdanowicz, cive camenecensi jurisdic-

tionis sermenae, actore et indicente, personaliter; nobili ac spectabili Antonio Szahin, consule camenecensi, indicente, personaliter; famato Mathia Soltowski, incola civitatis Camenecensis, actore, personaliter; Josepho Wierzejaki, cive et incola camenecensi jurisdictionis polono-ruthenae, actore et indicente, personaliter; magnificis: Stephano, thesaurario Czervonogrodensi, et Thoma, venatorida Brackaviensi, Makowieckie, fratribus, actoribus, per generosum Dominicam Pawłowski; famatis: Thoma Orłowski et Anna Sokotowska, conjugibus, incolis camenecensibus, actoribus et indicentibus, per famatum Thomam Orłowski, maritum, suo et consortis suae nomine, personaliter; famato Alexandro Kirjakiewicz, incola camenecensi, actore et indicente, personaliter; perillustri et admodum reverendo Andrea Soroczyński, canonico camenecensi, capituli litterarum praeposito, actore et indicente, personaliter, comparentibus et secum judicialiter controvertentibus, nos, commissarii infrascripti, ad dispositionem punctorum commissionum sacrae regiae majestatis, supra de actu et data exoratarum, ad discutiendum praecommissorum condescendimus, primoque bono ordine civitatis praesentis Camenecensis, palatinatus Podoliae metropolitanae, consulendo, siquidem eadem civitas Camenecensis per decreta anteriora, vigore commissionum supra expressarum prolata, ad exequenda infrascripta puncta omnino obligata, eadem puncta non explevisse deducitur; proinde memoriae civium seu potius magistratum utriusque jurisdictionis revivificando seriam executionem punctorum infrascriptorum, praecommittimus: et in primis, ut eadem civitas et magistratus ejus artifices omnes, utpote: sartores, sutores, ferrifabros, pelliones, lignifabros, pistores, macesarios, doliatores et alios similes, arte et constantia idoneos, tam pro sui quam commanentium et advenientium commodo, intra spatium trium mensium omnino conducat et conservet, ad augendam autem majorem Dei gloriam magistratus camenecensis, in juribus suis cum civitate metropolitana Leopoliensi coaequatus, servata laudabili consuetudine civium Leopoliensium, candelis et lampadibus altare majus ecclesiae cathedralis camenecensis ex marcis et collectis ad carbonam pecuniis provideat et subpeditet, e medioque sui duos annuales provisos ad colligendum et expendendum, praevia per eos reddenda ratione, eligat. Nihilominus decretum nostrum, feria secunda post dominicam Laetare quadragesimalem, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo prolatum, et ad acta terrestria camenecensia Podoliae feria sexta post dominicam judica quadragesimalem, eodem in anno per oblatam porrectam, atque per sacram regiam majestatem approbatam, ad effectum deducendo, inhibimus, ut cives camenecenses

jurisdictionis polono-ruthenae ab accomodata per quemcunque advehatem Camenecum frumenta mensura, czetweryk dicta, non plus quam per sex asses pro una die, etiam si centum currus advehat, percipiant, mensuras justas frumentorum ac liquorum, fictiles non subponendo, habeant et teneant, dispositionem vicepalatinalem in mensuris obsigillatis et taxis subsecutam, observent, cubitum ferreum Leopoliensem atque libram ad ponderandum justam in praetorio camenecensi asservent, ad quam libram unum civem camenecensem, ad librandum quotannis juratum, prout juste librabit, habeant, incarceratos plebeios, crimini obnoxios, ad carceres, praevia subpeditatione victus per incarcerantem, suscipiant, ad magistratum et scabinatum viros idoneos, bonae famae, nec non ad praerogativas, consilia civilia omnes personas consulares sine depressione personarum alterutrius admittant; utriquo autem: magistratus et communitas, stercora de civitate evehant, munditiam in evehendis stercoribus observent, itinera in plateis atque pratis corrigant, praecipue quoque magistratus justitiam exposcentibus, cuiusvis injuriato de necesse praestet, et depactationibus in judicando, quas serio inhibemus, non utantur; cum autem artifices, varia negotia, mercimonia propinationesque tractantes, artibus suis per distractiones statui suo minus necessarias satisfacere non vasant, eosdem ad artes et vocationes eorum compellendo, supra nominati artifices omnes, utpote: sartores, sutores, ferrifabri, pelliones, lignifabri, pistores, macellarii, doliatores et alii similes, artes suas omnino attentent a propinationibusque propriis ad vectionem aliundo potius abstineant, secusque facientes per jurisdictiones sui exemplariter puniantur; quas quidem propinationes solis nonnisi possessionatis civibus et his, qui jurisdistionibus civilibus subsunt, ita tamen, ut possessionati opificiorum et artificiorum exercendorum ignari, liquores ad disvendendum a possessionatis civibus percipiant, praecommittimus; pistores denique sufficientiam panis pro commodo omnium manentium et adeuntium buccillosque justos pretioque, per magnificum vicepalatinum Podoliae constituto, disvendant, sub paenis super iisdem per magistratus suos. Laudabile exemplum civitatum: Cracoviensis, Leopoliensis et Poznaniensis sequendo, privilegiumque sacrae regiae majestatis, serenissimi Divae memoriae Augusti secundi, Varsaviae, die vigesima secunda mensis Februarii, anno millesimo septingentesimo tertio, ad effectum deducendo, injungimus, ut civitas Camenecensis locum, quem sibi commodiorem ad jaculandum eligere voluerit, facta confraternitate jaculatoria, metham suam secum ad jaculandum perficiant, exercitia jaculatoria peragant, juxtaque morem civitatum supra-scriptarum praerogativis confraternitatis jaculatoriae utantur. Quae quidem pun-

cta methodo suprascripta praecommissa civitas Camenecensis servare, exequi et obedire in toto tenebitur sub paenis arbitrariis in iudicio terrestri Podoliae vel, in casu non existentiae ejus, etiam in officio castrensi camenecensi ad instantiam cujusvis, sive injuriati, sive nobilis palatinatus Podoliae, vindicandis, et per illud iudicium sive officium super delinquentem irrogandis. In praetensionibus autem mutuis, tam magistratus jurisdictionis polonorum ruthenae contra communitatem, quam e converso, habitis, decernimus, quatenus partes puncta conscribant sibi quae ab invicem communicent. Et quoniam conscripserunt sibi quae communicarunt et in iudicio commissoriali reposuerunt, satisfecisse easdem partes arbitramur. Ex quibus repositis ab invicem punctis, siquidem eadem puncta, contra se porrecta, majori in parte inquisitiones exigunt et sine expediendis inquisitionibus decidi nequeunt, inquisitiones vero et discussio punctorum, per commissarios sacrae regiae majestatis ad decidendum praecommissorum, tum et actoratus nobilis ac spectabilis Michalewicz contra magistratus directus ob indispensabiles legalitates nostri expediri non valent, proinde demandamus, ut partes: interrogatoria et responsoria, tempestive contra se conscribant sibi quae communicent et preparatoria omnia in ordine ad decisionem peragant testesque paratos ad expediendas inquisitiones pro futuro infrascripto termino habeant. Interea vero iudicia magistratus tum et justitiam sitientibus administrent, servitoresque civitatenses ad priores binos—trinos suscipiant cum eodem solario et amictu subpeditet, idque sub poenis, futuro in termino commissiois super se irrogandis. Actum demum nostri commissorialem, cum facultate conducendorum aliorumque illustrium et magnificorum commissariorum, in commissionibus sacrae regiae majestatis expressorum, ad crastinum festi Praesentationis beatissimae virginis Mariae, anno praesenti, in ibidem limitamus et differimus, conservando partibus iisdem in ibidem terminum comparendi peremptorium limitationis praesentis vigore. Nicolaus Dembowski, episcopus camenecensis Podoliae, commissarius S. R. M., manu propria (locus sigilli illius usitati, in cera rubra expressi). Michael Łoś, castellanus camenecensis, commissarius S. R. M., manu propria (locus sigilli illius usitati, in cera rubra expressi). A. W. Darowski, subjudex terrestris Podoliae, S. R. M. commissarius, manu propria (locus sigilli illius usitati, in cera rubra expressi). Post cujus suprascriptae limitationis ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem offerens ad se recepit et de recepto sibi quae restituto officium praesens quietavit. (L. S.). Ex actis castrensibus capitaneatus Camenecensis Podoliae extraditum. Correxerunt Rasiewicz mp.

Книга Каменец-Подольск. магистр., № 4562, г. 1519--1794. Листъ 832.

CXLVIII.

Привилегія, выданная помѣщиками Потоцкими, разрѣшающая устроить цехъ портныхъ въ ихъ имѣніи, мѣстечкѣ Веледникахъ. 1757. Октября 17.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt szóstego, miesiąca Februaryi ósmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owrućkim, przedemną, Antonim Józefem Omiecińskim, regentem grodzkim owrućkim, y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, owrućkiemi, comparens personaliter urodzony Józef Ziolkowski, te prawo, kahałowi Wieleednickiemu względem cechu służące, od wielmożnych Potockich, dóbr miasta Wieleednik dziedziców, temuż kahałowi dane, ręką tychże, przy pieczęciach dwóch, na laku czerwonym wyciśnionych, stwierdzone, dla zapisania do xiąg grodzkich, owrućkich podał, w te słowa: Czyniemy wiadomo komu o tym wiedzieć będzie należało, osobliwie całemu kahałowi miasta Wieleednik, iż my, dziedzice dóbr Wieleednik, chcąc jak najlepszy mieć porządek w mieście naszym, cech krawiecki y kusznierski ustanawiamy z tym dla cechu ułożeniem, aby od każdego, z strony przyjeżdżającego czyli z handlem czyli z robotą, po groszy sześć sobie do cechu brali y każdy tego kasztu temuż cechowi opowiedzieć się powinien, przybywszy do miasta; co zaś do sądów samych krawieckich y kusznierskich, między niemi zaszyłych, sam cech sądzić powinien, nie referując się do kahału ani do rabina, tylko do samego dworu; dla tegoż cechu przyszkówek od kahału zabroniony być nie powinien, jeżeliby zaś ze strony czyli krawiec, albo kuszniarz, lub złotnik przyszedł na mieszkanie, do tegoż cechu referować się powinien, żeby za wiadomością było. Y te prawo, dla lepszej pewności, rękami własnymi podpisuiemy. Datum w zamku Wieleednickim, millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo anno, die decima septima Octobris. U tego prawa podpisy rąk przy pieczęciach dwóch, na laku czerwonym wyciśnionych, w te słowa: Stefan Potocki, P. Potocki, Ignacy Potocki mp. (L. S.). Jan Potocki, Józef Potocki mp. (L. S.). Przy końcu tego prawa przypisek taki: tenże cech nie powinien na pokłony y świąteczne do kahału dawać y do łoju przykładać się, ponieważ sami bywają. J. P. mp. Któreże to prawo, za podaniem y prośbą

wyż podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystkie, z początku aż do końca, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisane.

Книга гродская, овручская, записовая, № 3292, годъ 1786. Листъ 93 на оборотъ.

CXLIX.

Грамота, данная королею Августою III коронному подчашю, Феликсу Чацкому, на право учредить 12 ежегодныхъ ярмарокъ въ его имѣнн. мѣстечкѣ Кочоровѣ. 1759. Февраля 8.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca września dwudziestego dziewiątego dnia.

W roki sądowe, ziemskie powiatu Radomyńskiego, na extra-kadencją złożone, od dnia dwudziestego osmego miesiąca y roku, wyż na akcie wyrażonych, w Radomyślu sądzić się zaczęte, przedemną, Danielem Włochowiczem, podsędkiem ziemskim powiatu Radomyńskiego y xięgami ninieyszemi, ziemskimi, radomyńskimi osobiście stawający wielmożny Erazm Dybowski, R. Z. P. R., przywilej od nayiaśnieyszego Augusta trzeciego, króla Polskiego, jaśnie wielmożnemu Szczęsnemu Czackiemu, podczaszem u koronnemu, na jarmarki w miasteczku Koczorowie dany y podpisany, y pieczęcią koronną zatwierdzony, przez sekretarza wielkiego koronnego zaświadczony, łacińskim językiem pisany, z suscepto akt grodzkich żytomirskich y przyłożeniem papieru stemplowanego, trzydziesto kopykowego, do akt ziemskich powiatu Radomyńskiego w oblatę podał, w te słowa: Augustus tertius, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Wołhiniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae, Czerniechowiaequae, nec non hereditarius dux Saxoniae et princeps elector. Significamus praesentibus litteris nostris quorum interest universis et singulis, quod, cum ad regni nostri splendorem pertinere existimamus, ut civitates et oppida in regno et dominiis nostris, tam publicis, quam privatis, opibus ad levandas publicas et privatas necessitates affluent, cumque ejusmodi opes potissimum commerciis ac mutuis negotiationibus civium parentur, ac propterea mercatores publici in civita-

tibus et oppidis sint instituti, idcirco supplicationi generosi Felicis Czacki, pocillatoris regni, ad nos pro bonis ejus haereditariis, nempe oppido Koczorow, in palatinatu Kijoviae, districtu Żytomiriensi sito, factae, benigne annuendo, in eodem oppido nundinas annuales indicendas et instituendas esse duximus litteris nostris, citra tamen praesudicium vicinarum civitatum ac oppidorum, et quidem pro quavis die lunae cujuslibet mensis perpetuo et in aevum celebrandas ac peragendas, liberum itaque ac licitum est perpetuis temporibus cujusvis status, sexus, dignitatis, conditionis, sortisque hominibus ad praedictum oppidum, Koczorow, pro eisdem nundinis, praesenti privilegio nostro pro quovis die lunae cujusvis mensis, in anno pro duodecem vicibus, indictis ac institutis, cum quolibet genere mercibus permutare, distrahere ac omnia et singula honesta ac licita negotia agere, tractare, et conficere, nisi aliqui fuerint, quos leges publicae favere non permittunt et quibuscum bonis hominibus commercium merito denegari solet, in quorum fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri jussimus. Datum Varsaviae, die octava mensis Februarii, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo nono, regni vero nostri vigesimo sexto anno. U którego przywileju podpis ręki monarszey w te słowa: Augustus rex. (locus sigili) Nundinae duodecem in anno, pro quavis die lunae cujusvis mensis, oppido Koczorow, in palatinatu Kijoviae, districtu Żytomiriensi sito, generosi Felicis Czacki, pocillatoris regni, hereditario, perpetuis temporibus celebrandae, conceduntur. Adalbertus Rakowski, pocillator terrae Visnensis, sigilli majoris regni secretarius; cancellariatu illustrissimi et excellentissimi domini Joannis, comitis in Conskie et Białaczów a Małachovice Małachowski, supremi cancellarii regni, Ostrołęcensis, Grodecensis et caetera capitanei, sigillatum, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo nono, die prima Augusti. Comparens personaliter wielmożny jego mość pan Tomasz Goszczycki, stolnik infladski, ten przywilej, od nayiaśnieyszego króla jego mości Augusta trzeciego, regnanta polskiego, na jarmarki wiecznemi czasy dobrem, miasteczku, Koczorow nazwanym, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomierskim leżącym, benigne nadany, podpisem ręki tegoż najiaśnieyszego króla jego mości przy pieczęci wielkiej koronney stwierdzony, oraz z przypiskiem na drugiey stronie, przy pieczęci jaśnie wielmożnego Rakowskiego, podczaszego ziemi Wizkiej, sekretarza teyże pieczęci, wyrażonym, y ręką własną podpisaniem się, ratione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, zytomiriensia per oblatam podał. Przyiołem—Bazyli z Czerleniowiec. Czerleniowski, namiesnik grodzki starostwa Żytomirskiego (m. p.). Inductum ad

eadem acta. Któren to przywiley, z przypiskiem jednym y suscepto akt zytonierskich, co do słowa, jak się w sobie maia, do xiąg niniejszych, ziemekich powiatu Radomyślskiego iest zapisane.

Книга земская, записовал Радомысльскаго уезда, годъ 1798, № 3555; листъ 344.

CL.

Грамота, выданная мѣстечку Соколовкѣ владѣльцемъ его, Кіевскимъ воєводою, Францискомъ Салезіємъ Потоцкимъ, опредѣляющая права мѣщанъ и ихъ обязанности въ отношеніи къ владѣльцу. 1760. Марта 23.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Septembra pierwszego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskiemu powiatu Kijowskiego y przedemną, Antonim Makarowiczem, regentem przysięgłym akt tychże, stawiając osobiście starozakonnik Feybisz Chaymowicz, obywatel miasta Sokołowski, to prawo, od jaśnie wielmożnego Franciszka Salezjusza Potockiego, wojewody generała ziem Kijowskich, miastu Sokołowce dla porządku, na papierze prostym, roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego, dnia dwudziestego trzeciego Marca, w Humanu dane, a roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt czwartego, dnia dziewiętnastego julii takż w Humanu przez jaśnie wielmożnego Stanisława Potockiego, chorążego W. K., syna tegoż, approbowane, podpisem tychże przy pieczęci iedney, na laku czerwonym wyciśnioney, zatwierdzone, z przszytym arkuszem papieru stemplowanego trzydziestokopijkowego, dla zapisania do akt ziemskich powiatu Kijowskiego, podał, w te słowa: Franciszek Salezjusz na Krystynopolu, Tarkowie, Mohylowie, Brahyłowie, Tulczynie y Humanu Potocki, wojewoda generał ziem Kijowskich, Bełzki, Rubieszowski, Ropczycki, Jabłonowski et caetera starosta. Ponieważ dawne prawo, dane miastu, Sokołowka nazwanemu, w wojewodztwie Braclawskim, nad rzeczką Konełą leżącemu, zatracone zostało, przez co regularność y dobry porządek zachowany bydź nie może, więc teraz, one odnawiając, takowy pomienionemu miastu ustanawiam porządek, y takowych wolności pozwalam: Nayprzód,—ktokolwiek przychodzić będzie na miesz-

czaiństwo, czyli to z żydów, czyli z chrześcian, ma mieć od czasu przyścia do miasta do lat trzech zupełny slobodę, od żadney rzeczy: ani gorzałki, ani piwa y miodu nie płacąc, miarkę tylko we młynach daiąc. Powtore: jak dom wybudue zupełnie y wprowadzi się do niego, natenczas wolno będzie szynkować gorzałką y wszystkie trunki, w Sokołuwce robione, nie przywoźne, ani kupne (przedawać). Potrzecie, po wyszley lat trzech zupełny slobodzie, maia płacić szynkarze wszyscy od kotła po złotych ośmnaście, okrom tego którzy pola zażywać będą, maia płacić czynszu ogólnego z pola złotych trzydzieście y sześć, dziesięcinę pszczelną, a zaś osypu, furazu, kur, drew, pokołowszczyzny y stawszczyzny dawać nie będą. Poczwarte: którzy mieszczanie pol zasiewać nie będą, tedy tylko od kotła płacić maia, iako y żydzi. Popiąte: starzynni mieszczanie, y którym sloboda wyjdzie, maia płacić podymne po groszy ośmnaście. Poszuste: mieszczanie chrześcianie y żydzi maia płacić od słodu czetwerika po groszy trzy-nastie do arędy. Posiodme: targi y iarmarki wolne bydź maia bez żadney do arędy importacyi, okrom myta zwyczajnego przyjeznego. Poósmie—targi dwa razy w tydzień: w poniedziałek y piątek, naznacza się. Podziwiate—w święta żydowskie y szabasy szynkarze szynkować nie maia, tylko, w arędzie. Podziesiate—kiedy przypadnie jarmark w święta żydowskie, tedy mieszczanom szynkować wolno, byle nie w szabasy. Jedenaste—chałupki tylne płacić maia czynszu na rok po złotych cztery, więcey nic, kiedy gospodarze pola zażywać, w tych chałupach mieszkaiąc, nie będą; ieżeliby zaś zażywali, tedy czynsz ogólny tak płacić maia, iako y mieszczanie, toż się rozumieć ma y o kramarzach. Dwunaste: Na siła kotłów po slobodzie palić będzie, za tyle po wyszley slobodzie płacić ma. Trzynaste: od burłaków, na których palić nie będzie gorzałki, nic nie ma bydź płacono, a ieżeliby na nim choćby raz który postawił y gorzałkę palił, ma dać iak od kotła. Czternaste—z pasieki brackiey nie ma bydź brana dziesięcina od pni piędziesiąt, któreby zastało spisowanie, ieżeliby zaś więcey było, ma isć dziesięcina; pod tę pasiekę cerkiewną, choćby iey summa pozwolona nie dopełniła się, nikt z swoją podszywać się nie ma pod konfiskacyą nie tylko pniów ludzkich, ale y utratą wolności pasieki brackiey. Pietnaste—żydzi pogłowne, które będzie ułożone, płacić maia, do którego y ci żydzi, którzy we wsiach, do tego klucza należących, mieszkać będą, dokładać maia, według ułożenia zwierzchności zamkowey. Szesnaste—do kościoła Humańskiego maia dawać kahał Sokołowski po pół kamienia łoju. Siedmnaste—kahał ma obrać kahalnego y ułożyć krągę (sic) miesięczną z approbatą dworu y one co miesiąc składać do kwartalnego, wystarczaiącą na potrzeby kahalne;

tenże kwartalny ma odbierać corocznie krąg ze wsiów, którą dwór według proporcji aręd ułoży. Osmnaste—mieszczanom wolno będzie obrać sobie burmistrza, woyta, przysiężnego y pisarza na lat dwie, po których innych obrać, lub też tych samych, za wiadomością dworu potwierdzić wolno im będzie. Dziewietnaste.—Kotłowe wojewodzkie, iakie będzie przypadało na miasto, to—tak żydzi, iako y mieszczanie, ktorzy gorzałki kurzą, dać powinni. Które to prawo, nazawsze trwać mające, dla zupełney mocy y waloru, ręką własną podpisuję, z przyciśnieniem zwykłej pieczęci stwierdzam. Datum w Humaniu, dnia dwudziestego trzeciego miesiąca marca, tyśiąc siedmset sześćdziesiątego roku. Franciszek Salezjusz Potocki, W. G. Z. K. L. S. Te prawo approbuie dnia dziewietnastego jული, tyśiąc siedmset siedemdziesiąt czwartego roku, w Humaniu. Stanisław Potocki, chorąży wielki koronny. Które to prawo, iak się w sobie ma co do słowa, do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Kijowskiego iest zapisane.

Книга киевская, земская, записовая, поточная и декретовая, годъ 1799, № 3499; листъ 256.

CLI.

Желанія, относящіяся къ управленію городскими финансами и благоустройствомъ, заявленныя отъ имени совѣта сорока мужей каменецкому магистрату. 1761. Августа 29.

Отвѣтъ на это заявление, сообщенный магистратомъ совѣту сорока мужей. 1761. Сентября 2.

Działo się w Kamieńcu Podolskim, na ratuszn iurysdykcji polsko-ruskiej miasta tegoż, w sobotę, w sam dzień ścięcia świętego Jana, roku pańskiego 1761.

Sessya druga kwartalna, za regencyi szlchetnego Piotra Choynackiego, czterdziestu męstwa regenta, w obecności szlchetnych panów ławników y męstwa, na ratuszu tymże do podania y odebrania rezolucyi, niżej na podpisach specyfikowanych, złożona.

1. Zbliżające się termina kondescensyi dwoch pryncypalnych: pierwszy granicznej, drugiej z garnizonem tutejszym, że bez przyłożenia starania

szlachetnych wielmożnych panów dobrodziejów, od nas, pospolstwa, w takowych okolicznościach radzić dostatecznie niewiadomych, przywiedzione do skutku być nie mogą, a do tego że y bez znaczney expensy nie obędą się, o którą, jak zważamy, zapatrując się na dekret terazniejszey komissy, znaczne wyniszczenie kassy, bo anticipative za rok terazniejszy, dopiero na wiosnę przyszlą kończyć się mający, z prowentów mieyskich wybrane, w tym punkcie zdrowa y nieodwłoczna rada szlachetnych wielmożnych panów dobrodziejów nam potrzebna; że zaś z garnizonem kondescensya sprowadzenia y wczesnego uwiadomienia tak officialistów, iako patrocinantess potrzebue, upraszamy szlachetnych wielmożnych panów dobrodziejów o tym obmyślenie, y, pomowiwszy z jurysdykcyą ormiańską, wysłać się do ich mości panów officialistów z między siebie wyznaczeniu, my na expens podróży starać się musimy, a że łatwość nam pokazuje jego mość pan susceptant w przyjęciu manifestu przeciwko garnizonowi, któren by był mocno potrzebny podczas kondescensji, nic by to nie zaszkodziło szlachetnym wielmożnym panom dobrodziejom wraz z obojga jurysdykcyi regentami podpisać się, co by było tak całe w interessie miasto, a nie sami regenci.

2. Nowe ustanowienie od jego mości pana pisarza komory, przedtym niebywałe, z uciemieniem mieszczan wymaganie od wszystkich rzeczy płacy do skarbu, żeby jakowym sposobem było skassowane, przynamniej listownie, do kogo należy szlachetnych panów dobrodziejów zapobieżć temu złemu upraszamy.

3. Na kondescensyą graniczną wcześniej życzylibyśmy sobie uprosić iaśniewielmożnych panów komissarzów, bo iako zdaie się nam słyżyć z uwiadomienia pana regenta, że ich mość successorowie Boryszkowiec, wyrobiwszy sobie dekret w Lublinie, y teraz chcieli uczynić między sobą podział y ograniczenie w polach bez wiedzy miasta, ażeby tak y drugi raz nie chcieli zrobić, lepiej było ich podobno uprzędzić; a co iaśniewielmożni komisarze na ostatek pola wydziela miastu, choć będzie z stratą, tym kontentować się, niżeli nic nie mieć za tyle łożoney przez lat kilkadziesiąt expensy, dla tego y w tym punkcie szlachetnych wielmożnych panów dobrodziejów rady y aplikacyi upraszamy.

4. Żalenie się szlachetnych wielmożnych panów dobrodziejów possesora Bilanowki y innych ludzi, mieszczan y przedmieszczan, na szczupłość pola, że ieden używa nadto, drugi ani się ma gdzie mieścić, y wszystkim wierzyć trzeba, ale komu dogodzić? potrafić nie można. Ustanowienie, terazniejszym dekretem komissarskim nakazane, czasu nie puszczając w prołagacyą, do skutku przywieść nam zdało by się, y o geometrę wcześniej

postarać się i sprowadzić, tudzież na obopolny nakazany (podział), bez którego nie złoży się, a dopiero po obmiarkowaniu y każdemu podług propozycji wydzieleniu pola, te skargi ustana; o co gdy szlachetnych wielmożnych panów dobrodziejów prosieny, tak całym sercem, dla wewnętrzznego pokoju między sobą, do interessu tegoż przystąpić, nie odwlekając czasu, życzymy.

5. Na podruz y expens Radomską że się z reponowanych dla Sołtowskiego wyjęło czerwonych złotych 32, ktoren o oddanie tych mocno na regenta nalega, a sposobu je oddać w tym czasie nie wynajdujemy, oglądając się na zadnie kułka, że tuż tuż czas szlachetnym wielmożnym panom dobrodziejom nastempuje uspokojenia pensji, złotych 600, mając u szlachetnego pana Radziwiłowskiego za tenutę folwarków Russkich, należących wypłacić się do kassy mieyskiej złotych polskich 470 kilka, a z przeszłej dzierżawy pozostałych złotych 70 kilka, wszystkich daley iak do złotych 500 wynosząca; ztąd kontrowersji dekretowi terazniejszemu nie podpadli, na czasie popzedzając termin, umyśliłiśmy szlachetnym wielmożnym panom dobrodziejom do wspomnionego jego mości dać kwit, a od wielmożnych panów dla siebie inny pozyskać, niedostającą resztę starać się w czasie nam na termin wypłacić, a panu Sołtowskiemu do arędy karczemnej, lub do pana Matjasza Sołtowskiego, (kwit) damy, co jeżeli się zdawać szlachetnym wielmożnym panom dobrodziejomi będzie, uwiadomić się prosiemy.

6. Pewna osoba, starająca się usilnie o radziectwo, znaczny handel w mieście prowadząca, żydów, wbrew dekretom iego królewskej mości i komissarskim, po domach swoich przetrzymująca, nie tylko że sama należących podług uchwał podatków in toto wypłacać nie chce, regenta y innych radnych y dystyngwowanych osób postponując pomiędzy ludzi, za nic sobie ma, ale do tego ludziom, przedtym u siebie służącym, protekcją daie, y tak mieyskiego, iako y podatków wypłacać y żadnych usług mieyskich odbywać zakazuje, a nadto sam w protekcji iego zostający, nasyłając osoby z palestry, na ratuszu pod kommissyą publicznie regenta kilkakrotnie lżyli, a z temi, ktoby się podatku upominał, do biedy przyść odgraża się, dla czego w tey mierze zapobierzenia szlachetnych wielmożnych panów dobrodziejów, pod rygorem, od wielmożnych panów dobrodziejów dependujących, upraszamy. My iednak sami, temu zapobiegając złemu, przeciwko wspomionej osobie manifestować się zechcemy.

7. Zostający nam w mocney myśli dług szlachetnych wielmożnych panów dobrodziejów, do 130 złotych wynoszący, dekretom terazniejszym

komissarskim do zapłacenia nakazany, kiedy widzimy dla wynajdujących się pobocznych znacznych expensy: prowizyi, podymnego, salarji należących, niepodobne na termin zebranie, nie za wielki poczytalibyśmy sobie grzech, żeby im pan Radziwiłowski tak był łaskaw, żeby, ten dług ewinkując, miasto chciał zastąpić, a to wszystko jedno — czyli na rok przyszły dać ma, czyliby teraz dał, a sobie w possesyi wytrzymywał Kormilcza; w tej mierze szlchetnych wielmożnych panów dobrodziejów u wspomnionego pana Radziwiłowskiego prevenirę prosimy, bo my tylko ten dla nas najłatwiejszy wynajdujemy sposób, tudzież tych ich gościów, którzy winni pospolstwu wcześniej uwiadomić, że z pensyi, ich gości należący, mają odtrącać, zechcemy; iak by się to zdawało szlchetnym panom dobrodziejom najlepiej tak y nas informować upraszamy.

8. O prowadzonych szynkach przez różne osoby, w najmniejszym punkcie miastu nie wiadome, ani poprzysięgłe, na tyle uwiadomienia szlchetnym panom dobrodziejom (sic), bo ledwie nie każdą sessyą, że żadney od szlchetnych wielmożnych panów dobrodziejów w zabronieniu y skasowaniu onych nie widzimy przychylności; y terazniejszą nadgłaszając się sessyą, chielibyśmy w tej mierze zostać uszczęśliwieni, aby temu wszystkiemu nieodwłocznie zapobieżono, przez co y do kassy profit y do miasta ludzi przybyłoby.

9. Kilkakrotnie oświadczył się nam pewny człowiek, chcący, jeżeli można, sumptem swoim młyn na cztery kamienie w mieście wystawić, w wolnym do sześciu lat założony koszt wytrzymaniu, to gdyby nastąpić snadno mogło, nie od rzeczy nam by się zdawało, dla tego informacya y uwiadomienie nas od szlchetnych wielmożnych panów dobrodziejów potrzebne.

10. Jego mość pan Bruszcacki przez iedyną zawziętość i upor strony mniej miastu potrzebney y do żadnego interessu niezdatney, bo niepodobna, aby była akceptowana, nie mały czas w klasztorze siedząc przez nas, y my wszyscy za nim nasze zanosimy do szlchetnych wielmożnych panów dobrodziejów proźby, aby do przyszłej komissyi od prosekucji strony przeciwnej mógł być wolny i z klasztoru do domu swego, za jednostajną wolą y ich zgodą, uszedł; w czym jeżeli łatwość szlchetnych wielmożnych panów dobrodziejów nastąpi, uwiadomienie nas y wielmożnego pana Bruszcackiego bez żadney skrytey zdrady potrzebne.

11. Przyszły z Zinkowiec na Bilanówkę młynarz miastu y regentom z tym oświadcza się, aby mu było pozwolono kosztem swoim na Bilanowce wystawić folusze, z których należytość, podług proporcyi, do

kassy wypłacać assekuruje się, sobie tylko excypując czasu, z woli szlachealnych wielmożnych panów dobrodziejów pozwolonego.

12. Że potrzeba mieyska w interessach swoich expensy nie iednej wyciąga, a szlachealny Marcin Barszczewski dżugu z domu kupna miastu winien złotych polskich 500, szlachealnych wielmożnych panów dobrodziejów nakazać wspomnionemu Barszczewskiemu upraszamy, aby w tych czasach one do kassy oddał, czekać zaś daley, nie widząc miastu żadney wdzięczności, nie może mieć obligacyi.

13. Regent że z viceregenta żadney niema w żadnym interessie pomocy, potrzebne szlachealnych wielmożnych panów dobrodziejów dla pomocy naznaczenie y ustanowienie przez przysięgę innego viceregenta, za którego my pana Demkiewicza sobie obieramy, y w tym wola y dyspozycya szlachealnych wielmożnych panów dobrodziejów pokaze. Grzegorz Młodowski, subdelegat sądów woyt., Michał Pilik, Ł. M. K. P. Józef Horodnicki Ł. M. K. P. mp. Ewstafi Michalewicz Ł. M. K. P. Piotr Choynecki, regent. Alexander Kiryakiewicz, Michał Kulpiński, mp., Antoni Włotkowski mp. Jan Demkiewicz, Jozef Uhrynowicz, Jan Garliński †, Jakob Boiacki †.

Replika od szlachealnego magistratu miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego na sessyą drugą kwartalną, na ratuszu iurysdykcyi polsko-ruskiej miasta tegoż, w sobotę y sam dzień ścięcia świętego Jana Krzciciela, roku ninieyszego, 1761, przez szlachealnego regenta y pospolstwo uczynioną, et ad resolvendum cum desiderio podaną, dnia 2 Septembra roku tegoż spisana y szlachealnemu pospolstwu oddana.

1. Kondescensya z prześwietnym garnizonem byłaby potrzebna, iezeli sławetne pospolstwo sądzi być za rzecz skuteczną y potrzebną; y dla tego z nacya ormiańską zdrowey uczynić nie opuści konferencyi; expens, zatym wynikająca, ażeby była wczesnie przygotowana tamże magistrat zagrzywa sławetne pospolstwo, y, nie odwołując czas do czasu, o ich mościów panów patronów starać się będzie y z temiż należąca odprawi konferencyą, albowiem wczesne ułożenia stanowią skutek rzeczy; resolucyą uczynienia manifestu do konferencyi z nacya Armiańską do ich mość panów patronów referuje.

2. Już iustyfikacya zupełna listowna stanęła, czekać tylko potrzeba od iaśniewielmożnego podskarbiego koronnego rezolucji.

3. Komissya graniczna, iako iest z natury swojey walna y wielkiej potrzebująca expensy, tak u tey, ponieważ iako i wielmożni dobrodzieje, dziedzice dubr Boryszkowicz, życzą sobie przyjacielskiego zakończenia, tak

y stany miasta przyszłego tegoż granicznego ułatwienia. Więc, że wielmożny jego mość pan, Boryszkowski terazniejszy dziedzic, życzy koncertować u iasniewielmożnego hetmana polnego koronnego, dla tego zagrzewamy wcześniej sławetne pospolstwo, ażeby koni y expensy dla ich mosciów, którzy będą delegowani, nie żałując, wcześniej obmyśliło, y owszem, iego mości pana patrona do przejrzenia dokumentów granicznych uprosić dysponujemy, któryby dokumenta zweryfikował, statum sprawy całej spisał, fatygi jechania nie odmówił y tam należytą całą sprawę uczynił informacją, albowiem takowe concertatum, za poważną iasnie wielmożnego wodza medjacją, bez żadnych dalszych expens swoy może wziąć koniec.

4. Jako rzecz potrzebna, tak starania się geometry do zobopolney tak u pospolstwa, iako y rady należy konferencyi, od kturey magistrat nie odbiega, a tak y dekretowi iego krolewskiej mości komissarskiemu y nam wszystkim dogodzi się.

5. Assygnacją do iego mości pana Radziwiłowskiego gotów kontentować się magistrat z tą jednak kondycją, ażeby wprzod sławetne pospolstwo z tymże iego mością, uczyniło kalkulacją, albowiem sublatu fundamento ruit superficium; panu Antoniemu Sołtowskiemu gdy już wyszła assekuracja na dopłacenie summy, dla tego na ten punkt rada nie jest potrzebna.

6. Żaden sędzia przed czasem ani sentencyi ani dekretu nie wydaie, ile gdy ten żal pod kolorem iest zaniesiony, a do tego istotną onychże znaczy krzywdę, interim, gdy oświadczonym będzie przez manifest y poparcie, rezolucją magistrat ofiaruję.

7. Chyba za przybyciem iego mości pana Radziwiłowskiego to concertum swoy weźmie koniec, bo w niebytności onego konkludować, iako rzecz iest trudna, tak magistrat na tę ich dyspozycją łatwiej przystanie, gdy się tenże iego mość do wypłacenia ofiarować, będzie.

8. Już to kilkakrotna dyspozycya magistratu stanęła, aby szynk po domach y innych, którzy nie powinni szynkować, zabronione y konfiskowane do kassy mieyskiej trunki zostały, dla tego y teraz sławetnemu regentowi zaleca się, ażeby przez się lub przez naznaczonego od siebie z sługami mieyskiemi, od iasniewielmożnego pana prezydenta, pro tempore będącego, do skutku przywiódł.

9. Wystawienie młyna iakowegoś człowieka magistrat dla pomnożenia intraty mieyskiej, za poprzedzającym wyznaczeniem mieysca y opisaniem onegoż, urzędowym konsensem pozwala; iako zaś ma długo in vim expensy trzymać, sławetny regent umówić się z tymże powinien będzie.

10. Wniesiona sławetnego pospolstwa za panem Bruszcackim instancya powinna dla siebie u magistratu wynayduie animadversją, tylko że interest pomienionego Bruszcackiego bardziej do strony, aniżeli do magistratu należy.

11. Młynarzowi wystawienie foluszów na Bilanówce lub na Mukszy po umowieniu się z regentem za wiadomością i kansensem urzędu nie ma być bronione.

12. Summa, u sławetnego Barszczewskiego będąca, a do kassy należąca, aby była z prowizją odebrana, sławetny regent ma się upomnieć, lub onego zapozwać y przy odebraniu zakwitować.

13. Obieranie viceregenta iest actus electionis unjus diei, zacyzm extraordinaryine obieranie subalterni viceregentis traheret mniej chwalebna konsekwencyą. Interim sławetny regent do pomocy prac swoich może kogo zobligować, a sławetnego Żuczyńskiego pozwać. Stefan Bakałowicz, radca y senior, manu propria; Alexander Markiewicz, prezydent M. K. P. mp. Tadeusz Krinicki, radca M. K. P. mp.

Книга Каменецкого магистрата, годъ 1750—1774, № 4471; листъ 79—84.

СII.

Жалоба Каменецкихъ магистратовъ и посольства на обиды и притѣсненія, причиняемыя имъ гарнизономъ Каменецкой крѣпости. 1761. Сентября 7.

Feria secunda in vigilia festi Nativitatis Beatissimae virginis Mariae, anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo primo.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter venientes szlachetni y zacie sławetni ich mość panowie: Stefan Bakałowicz, senior, Alexander Markiewicz, prezydent, Józef Borowski, woyt, Andrzej Hierzech, Tadeusz Krynicki, jurysdykcyi rusko-polskiej miasta Kamieńca Podolskiego radcy. Jan Myssorowicz, woyt, Mikołay Czaykowski, Józef Szymonowicz, Michał Manujłowicz, Florian Szadbijewicz, nacyi orniańskieg sędziowie, Grzegorz Mołdawski, urzędu woytowskiego subdelegat, Eustafij Michalewicz, Józef Horodnicki, Michał Oputczenko, To-

masz Orłowski, Józef Wierzański, ławnicy, tudziesz sławetni: Piotr Choy-nacki, czterdziestu mężów y całego pospólstwa jurisdycy rusko-polskiej, Gabryel Bogdanowicz—nacyi ormieyskiej regenci, przed tymże urzędem y aktami, swym y magistratów swoich ac ordinum civitatis praesentis obojga jurisdycy imieniem, naprzeciwko wielmożnym ich mość panom: Krystianowi Dohlke, koru artylleryi koronney pułkownikowi, generałowi woysk koronnych y komendantowi fortocy Kamienieckiej, Józefowi Biernowskiemu, nayiaśnieyszy królowej jej mości, Michałowi Kuczyńskiemu—buławy polney koronney, Stefanowi Sułkowskiemu—nayaśnieyszego królewicza jego mości, Janowi Hanickiemu—regimentów pieszych—pułkownikom, Bartłomiejowi Wittowi, koru artylleryi koronney kapitanowi, i innym wielmożnym ich mościom panom regimentów komendantom, sztabsofficerom y officerom, urodzonym y szlachetnym untrofficerom y wszystkim żołnierzom, konsystencyą fortocy Kamienieckiej mającym, idque przychylaiąc się do praw, miastu Kamieńcowi służących, oraz zapobiegaiąc wszelkiej całosci swoiey, żalili się y manifestowali w ten niżej opisany sposob: Iż lubo wielmożni obżałowani wiedzą doskonale, że miasto jego królewskiej mości Kamieniec Podolski tyłu praw koronnych wolnościami, przywilejów, dekretów y deklaracyi jaśnie oświeconego trybunału Radomskiego swobodami iest opatrzone, przecież, mniey na to uważaiąc, in vilipendium praw nadmienionych, wolność miasta ostrzegaiących, postępuiąc, rownie tak przed zaczęciem processu, jako y po nastąpionym w tymże dekrecie, przerzeczone miasto czyli raczey obywatelów jego uciemieźaiąc y manifestuiących się ad quaevis amara toleranda przymuszaia, że dla takowego obarczenia gementes sub jugo praedominii dla ubostwa y extynuacyi swoiey podnieść straconey nie mogą wolności, to czynili y czynić muszą, co indiscreta garnizonu manus onym rozkazywała y rozkazuie, aby w czasie swoim mogły nad sobą wynaleść politowanie y kompassyą; prześwietny garnizon Kamienicki, lubo bardzo dobrze wiadom iest wszelkich spraw, dekretów y deklaracyi radomskich, a osobliwie tysiącznego siedmsetnego dwudziestego trzeciego, sab-batho post festum sanctorum Vitti et Modesti, martyrum, y na fundamen-cie konstytucyi koronnych y dawnieyszych deklaracyi nastąpione, którą, aby ich mość woyskowi, praesidiarii w Kamieńcu Podolskim subsistentes, targowego cum omni praejudicio miasta wybierać, in curandis rebus przeszkadzać gospodarzom albo onych z domów ich rugować, lub całe domostwa odbierać, lub też wymyślnych stancyi pretendować nie ważyli się, y opalać się z asystencyą swoią y familią nie rozkazywali, gospodami od magistratu naznaczonemi aby się kontentowali y mieszczan pod wartę brać nie

ważyli się, szynków, kupiectwa, piekarstwa, przekupstwa y żadnych hand-
 lów aby nie prowadzili, czego ich mość kapitani y inni officerowie przest-
 rzeżać, według konstytucyi wyżej specyfikowaney, sub vadio mille marca-
 rum są obstricti, similliter na mieską przysięgłych, a potem do regimentu
 przyjętych, aby miastu oddawali, admonit. Przecież ich mość tak o tey kon-
 stytucyi, jako o innych podobnych prawach, dekretach y deklaracyach, oso-
 bliwie in annis: millesimo septingentesimo decimo septimo, millesimo septin-
 gentesimo decimo octavo, millesimo septingentesimo decimo nono, millesimo
 septingentesimo vigesimo et millesimo septingentesimo vigesimo primo na-
 stąpionych, tudzież konstytucyi koronney anni millesimi trecentesimi (sic)
 septuagesimi, zdając się zapominać y niby rozumieć nie chcieć, przeciwko
 tymże wszystkim prawom mieszczan y obywatelów kamienieckich, w małej
 garstce zostających y znacznie zubożałych, na różne expensa wyciągają,
 onych umnieyszą, żołnierzom, pod komendą swoją będącym, handle różne
 prowadzić, trunkami szynkować, rzemiosłem różnym z ukrzywdzeniem y
 zubożeniem cech publicznie bawić się y rzemiosła pod siebie zagartywać
 pozwalają; ich mość officerowie izby gospodarskie odbierają, wymyślnych
 stancyi wymagają, paletami, od miasta wydanemi, nie kontentują się, ale
 pro libitu sui rezydencyą sobie każą dawać, mieszczan biłą, prezydenta y
 woyta pod wartę brać publicznie rozkazują, słowami krybruiącemi lżą y
 dyffamują, innych dworki protekcyą swoją, aby w nich żołnierz nie stał,
 zastaniają, targi wybierają od wszelkich rzeczy przedażnych, targowe pod
 wartę stanowią, a przeto ludziom w dodawaniu żywności przywozić wstręt
 dają, wartę w jatkach stanowią y też wartę każdego dnia od rana ku po-
 łudniowi lokują, rzeźników przez tychże wartujących do przedawania mięsa
 żołnierzom nie według taxy, ale podług woli swoiey przymuszali, bili, ka-
 liczyli, pod wartę brali, podwozy sobie dawać wymagali y wymagają, wy-
 ziny kamień od wozu, a od kufy wina wiadro wybierają, mieszczan, miastu
 przysięgłych, do regimentów werbują y na rekwizycyą oddawać nie chcą,
 grunta mieyskie w obszerności, na których zosobna kilku mieszczan mies-
 cić by się mogło, lubo poosiadali, z tych iednak żadnego czynszu do kassy
 mieyskiej nie płacą, exekucyami mieszczan, a osobliwie regentów, z niema-
 łą stratą gnębią, ludzi czyli rzemieśników, do prawa należących mieyskiego,
 pod protekcyą swoją trzymają, wodę beczkami z krynicy, o puł mile za
 miastem będącey, codziennie na hodbwach wozić y szarwarki sobie dawać
 przymuszają, żołnierzy z niemałą expensą, uciemieźniają mieszczan, opalać
 każą, ciż żołnierze na targach sami wybierają sobie największe fury, płacić
 one gospodarzów przymuszają, na to wszystko nie mając względu, od

kupowanych na stronie y końmi swymi do miasta prowadzonych drew, od każdej fury mieyskich w bramie po naywiększym poleniu wybierają, a chociaż dosyć dla siebie od ludzi ziemiańskich, na sprzedaż przywożących, biorąc od każdego wozu po polan dwie, ktorých co targu na kilkaset, a bez targu kilkadziesiąt fur będzie, mieliby, z extorsią mieszczan wymagają, w stancyach sobie danych bynajmniey ostrożności od ognia nie mają, dla tego z niemalą szkodą gospodarską chałup kilka zgorzało, a za które, z przyczyny żołnierzów spalone, żadney bonifikacyi gospodarzom nie czynią, tych ieszcze tłumiąc processuą. Nadto wyżey wyrażony imć pan Bartłomiej Witte, kapitan, szukając prywatnego swojego zysku, grunta, za rzeką Smotryczem, w mieście, przez łamanie skał z niemalą szkodą y bezpieczeństwem fortecy pozwalając, decess w intracie magistratowi jurisdycyji rusko-polskiej przez swoy wynalazek sprawić, kamienie, komu tylko rozumieć, przedawać, mieszczaninowi zaś żadnemu, ani kamieni, ani gliny tak z miasta jako y z zamiasta na potrzebę y reparacyą nie pozwalając wazą się, zgola, tak wszelkie handle, kupiectwa, towary y kunszta wszelkie żołnierze przywłaszczyli sobie, że manifestantes titulo tylko non re mieszczanami bydz się zdaia, a iezeli iakowym który kondycyji swoiey przyzwoitym bawi się usilnie handlem, tedy w tym opłacenia się starszym komendom nie uniknie, nadto temi krzywdami y uciemienieniami, miastu poczynionemi, nie kontentuiąc się, żydów rzemieśników konserwuią, protekcyą onym daia, y co za usilnem staraniem jaśnie wielmożnych kommisarzów, aby do trzech dni ciż żydzi bawili, dekretem obostrzono, ich mość, dla iakowychści swoich przyczyn, znowu do miasta, osobliwie rzeźników, sprowadzić deklarowali się. Słowem mówiąc, co tylko krzywd być może y uciemienienia, quotque sunt genera oppressionum, tych wszystkich z władzy swoiey na uszczerbək miasta, zubozenie mieszczan, ucięczenie sił pomienionych jurisdycyji, uwleczenie ich powagi, zniszczenie y ostatnią mizeryę obywatelów y pospółstwa obojga jurisdycyji, wyrzecz y zażyć nie omieszkuia, co większa, stante lite pendenteque processu, już po wypadłym w jaśnie oświeconym trybunale Radomskim na kondescensyą, intuitu cognitionis przerzeczonych krzywd, dekrete, innovando też krzywdy, pomienieni obżałowani uciemieniacz nie przestaią, w tych tedy y innych niezliczonych krzywdach swoich, obficiey in tractu causae, ubi de jure venerit, wyprowadzac się mających, ninieysi manifestantes, confugiendo ad asylum sacrosanctae justitiae et remedia juris, swym y całego miasta imieniem, przeciwko pomienionemu prześwietskemu garnizonowi powtórnie żalą się et quam solennissime manifestuią się, salvis salvando.

Ex actis castrensibus, capitanealibus, camenecensibus Podoliae extraditum. Correxit Machnowski. (M. П.).

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 1059.

CLIII.

Грамота короля Августа III, разрешающая собирать двѣ ярмарки въ мѣстечкѣ Анюполѣ, недавно основанномъ княземъ Антономъ Яблоновскимъ въ его имѣніи, селѣ Глинникахъ. 1761. Сентября 8.

August trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmódzki, kijowski, wołyński, podolski, inflantski, smoleński, siewierski i czernichowski, a dziedziczny xiążę saski i elektor.

Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy, iż wniesiona jest do nas prośba wielmożnego xiążęcia Antoniego Pruss Jabłonowskiego, wojewody poznańskiego, marszałka trybunału głównego koronnego, abyśmy obywatelom naszego miasta Anopola, teraz niedawnemi czasy od niego założonego, de novo erigowanego i fundowanego, gdzie dawniej była wieś Hlinniki nad rzeczką Hlinniczką, w województwie Wołyńskiem a powiecie Łuckim leżącego, jego dziedzicznego, dla snadniejszego zgromadzenia i tamecznych obywatelów zapomnienia się, jarmarki dwa doroczne nadali i pozwolili. Jakoż tym listem i przywilejem naszym te dwa jarmarki do roku, pierwszy jarmark walny sześciodzielnny na święty Antoni de Padwa, w miesiącu Czerwcu dnia 13, a drugi tygodniowy na Petra ruskiego, w miesiącu styczniu dnia 27 poczynające się, odprawować wiecznemi czasy postanawiamy, naznaczymy i nadajemy, bez żadnej jednak poblížszych miast i miasteczek naszych przeszkody. Na które jarmarki wolno będzie wszelkiej kondycyi i stanu wszystkim ludziom przyjeżdżać i przychodzić, towary wszelakich gatunków przywozić i one przedawać, kupować, towar przemieniać, kontrakty różne stanowić i inne handle przywozić i odprawować. A przyjeżdżającym tam i odjeżdżającym z tamąd bezpieczeństwo na gościńcach i

wolność takowa służyć będzie, jakoby za osobliwym glejtem naszym onym służyła, wyjąwszy tych, którymby prawo pospolite konwersacyi z ludźmi zabraniało. Co do wiadomości wszystkim, mianowicie obywatelom województwa Wołyńskiego, przywodząc, rozkazujemy, aby przerzeczone miasto Annopol przy używaniu i odprawowaniu pomienionych jarmarków nienaruszenie zachowali dla łaski naszej. Co, dla lepszej wiary i pewności, ręką naszą podpisujemy i pieczęć przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia VIII miesiąca Września, roku pańskiego MDCCLXI, panowania naszego XXVIII roku. Augustus Rex.

Przywilej obywatelom nowego miasta Annopol, w województwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżącego, na dwa jarmarki. Wojciech Rakowski, podczaszy ziemi Wiskiej, wielkiéj pieczęci koronnej sekretarz.

На оборотъ. Judicium presens, ordinarium, generale tribunalis regni Lublinensis, ad personalem magistri Jozefi Mołski, illustrissimi Antonii Christomi Barnabae in Krzywín, Płużne, Bohuszowce et Nizniów de Prussia principis Jabłonowski, palatini Poznaniensis, Buscensis, Swiecensis, Międzyrzyczensis et cetera capitanei, rothmagistri exercitus S. R. M. et rei publicae, equitis aquilae albae, tribunalis regni marszalci, secretarii, privilegii, per regiam majestatem benigniter collati, oblationem, hoc idem iudicium ad acta sui per modum oblatae suscepit, iisdemque actis inscribi ingrossarique mandavit.

Feria quinta post festum exaltationis sanctae crucis, anno Domini 1761 susceptum inductumque.

Подлинникъ, написанный на листъ пергамента, съ призьшеною къ нему великою коронною печатью въ жестяномъ лщикъ, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 302.

CLIV.

Грамота короля Августа III, разрешающая дворянину Іосифу-Каставу Дунину-Карвицкому учредить городъ въ его вѣдѣніи Мизочъ, жалующая этому городу Магдебургское право, цеховое устройство, гербъ и разныя другія привилегіи, а также учреждающая въ немъ 12 ежегодныхъ ярмарокъ и еженедѣльные торги. 1761, Сентября 23.

W imię Pańskie amen. Na wieczną rzecz y pamiętkę.

Ex actis castrensibus, capitanealibus, cameneensibus Podoliae extraditum. Correxerit Machnowski. (M. П.).

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 1059.

СЛІІІ.

Грамота короля Августа III, разрѣшающая собирать двѣ ярмарки въ мѣстечкѣ Анцуполѣ, недавно основанномъ княземъ Антономъ Яблоновскимъ въ его имѣніи, селѣ Глинникахъ. 1761. Сентября 8.

August trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmóydzki, kijowski, wołyński, podolski, inflantski, smoleński, siewierski i czernichowski, a dziedziczny xiążę saski i elektor.

Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy, iż wniesiona jest do nas proźba wielmożnego xiążęcia Antoniego Pruss Jabłonowskiego, wojewody poznańskiego, marszałka trybunału głównego koronnego, abyśmy obywatelom naszego miasta Anopola, teraz niedawnemi czasy od niego założonego, de novo erigowanego i fundowanego, gdzie dawniej była wieś Hlinniki nad rzeczką Hlinniczką, w województwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżącego, jego dziedzicznego, dla snadniejszego zgromadzenia i tamecznych obywatelów zapomożenia się, jarmarki dwa doroczne nadali i pozwolili. Jakoż tym listem i przywilejem naszym te dwa jarmarki do roku, pierwszy jarmark walny sześciodzielnny na święty Antoni de Padwa, w miesiącu Czerwcu dnia 13, a drugi tygodniowy na Petra ruskiego, w miesiącu styczniu dnia 27 poczynające się, odprawować wiecznemi czasy postanawiamy, naczynamy i nadajemy, bez żadnej jednak poblizszych miast i miasteczek naszych przeszkody. Na które jarmarki wolno będzie wszelkiej kondycyi i stanu wszystkim ludziom przyjeżdżać i przychodzić, towary wszelakich gatunków przywozić i one przedawać, kupować, towar przemieniać, kontrakty różne stanowić i inne handle przywozić i odprawować. A przyjeżdżającym tam i odjeżdżającym z tamąd bezpieczeństwo na gościńcach i

wolność takowa służyć będzie, jakoby za osobliwym glejtem naszym onym służyła, wyjąwszy tych, którymby prawo pospolite konwersacyi z ludźmi zabraniało. Co do wiadomości wszystkim, mianowicie obywatelom województwa Wołyńskiego, przywodząc, rozkazujemy, aby przerzeczone miasto Annopol przy używaniu i odprawowaniu pomienionych jarmarków nienaruszenie zachowali dla łaski naszej. Co, dla lepszej wiary i pewności, ręką naszą podpisujemy i pieczęć przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia VIII miesiąca Września, roku pańskiego MDCCLXI, panowania naszego XXVIII roku. Augustus Rex.

Przywilej obywatelom nowego miasta Annopol, w województwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżącego, na dwa jarmarki. Wojciech Rakowski, podczaszy ziemi Wiskiej, wielkiej pieczęci koronnej sekretarz.

На оборотѣ. Judicium presens, ordinarium, generale tribunalis regni Lublinensis, ad personalem magistri Jozefi Molski, illustrissimi Antonii Chrysostomi Barnabae in Krzywim, Płużne, Bohuszowce et Niżniów de Prussia principis Jabłonowski, palatini Poznaniensis, Buscensis, Swiecensis, Międzyrzyczensis et cetera capitanei, rothmagistri exercitus S. R. M. et rei publicae, equitis aquilae albae, tribunalis regni marszałci, secretarii, privilegii, per regiam majestatem benigniter collati, oblationem, hoc idem iudicium ad acta sui per modum oblatae suscepit, iisdemque actis inscribi ingrossarique mandavit.

Feria quinta post festum exaltationis sanctae crucis, anno Domini 1761 susceptum inductumque.

Подлинникъ, написанный на листѣ пергамента, съ привѣшенною къ нему великою коронною печатью въ жестяномъ ящикѣ, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 302.

CLIV.

Грамота короля Августа III, разрешающая дворянину Иосифу-Каетану Дувинову-Карвицкому учредить городъ въ его имѣніи Мизочѣ, жалующая этому городу Магдебургское право, цеховое устройство, гербъ и разныя другія привилегіи, а также учреждающая въ немъ 12 ежегодныхъ ярмарокъ и еженедѣльные торги. 1761, Сентября 23.

W imie Pańskie amen. Na wieczną rzeczę pamiątkę.

August trzeci z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflant-ski, smoleński, siewierski i czerniechowski, a dziedziczny książę saski i elektor.

Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu teraz wiedzieć należy i na potomne czasy będzie należało: Iż, chcąc, aby na potomne wieki kraj państw naszych w miasta, tudzież zaś i wierni poddani królestwa naszego w jak największe obfitowali szczęście i nieustające fortun swych brali pomnożenie, cokolwiek do chwalebne go środka tego być może sposobów, zażyć onych nie opuszczamy, dla czego tym samym końcem urodzonemu Jozefowi Kajetanowi z Skrzynna na Karwicach Duninowi Karwickiemu, regentowi koronnemu, wojsk naszych i rzeczypospolitej półkownikowi, nową osadę miasta w dobrach, prawu swemu podległych, Mizocz zwanych, w województwie Wołyńskiem, powiecie Łuckim leżących, zaczynającemu, tak łaskami naszemi ze wszęch miar dopomódz chcemy, jako zacne jego w rzeczypospolitej doznane zasługi i o dobro pospolite ustawiczne staranie po nas słusznie wyciąga i potrzebuje, sama przytem, z licznych w kraju miast pochodząca, królestwu ozdoba mocny nam do tego daje pochop. Chętnie tedy skłoniliśmy się dać i pozwolić, jakoż w rzeczy samej terazniejszym listem, przywilejem naszym, dajemy i pozwalamy onemu w dobrach wyżej rzeczonych, prawu jego podległych, Mizocz mianowanych, w województwie Wołyńskiem leżących, miasto, nakształt innych w koronie pryncypalniejszych miast, lokować, zakładać, budować, murować i postawić, fossami, groblami, wałami, wodami i innemi obronami, według upodobania swego, obwieścić, ufortyfikować i umocnić; mieszczan, kupców, sukienników i wszelkich rzemieślników z rozmaitym in-dustrią manufaktur ludzi, obywatelów, mieszkańców jakiegokolwiek stanu i rodzaju, sprowadzać, przysposabiać i osadzać. Towary wszelkie tamże zwozić, składać i przedawać. Które to miasto, takowym sposobem na podobieństwo innych miast, w królestwie naszym znaczniejszych, lokowane i wystawione, mianować się będzie wiecznemi czasy Mizocz Wielki, znak zaś, albo pieczęć, do stwierdzenia aktów, spraw, listów i innych tranzakcyi swych miejskich, cyfrę w polu czerwonym z literami złotemi takowemi, jakie tu wryte widzieć się dają, (изображение герба) w potomne czasy mieć i takowym się herbem na zawsze szczyścić będzie, nad zwyż wspom-

nianemi literami zwyczajnej miastom używając inskrypcyi. Aby zaś dobrym i słusznym porządkiem też miasto fundowane było, z mocy i powagi naszej królewskiej prawo theutońskie, które się maydeburkiem nazywa, także inne wszelkie wolności, nadania, prerogatywy, których miasta koronne zażywają, onemuż łaskawie nadajemy, dajemy i darujemy, oddalając wszelkie prawa polskie, litewskie i wszelkie zwyczaje takowe, któreby prawo theutońskie czyli maydeburskie mięszać mogły, osobliwie deklarując, iż, na wzór wszelkich innych miast, mianowicie główniejszych, pomienione miasto Mizocz rządzić się i sprawować powinno: magistrat wójtowski, burmistrzowski, radziecki, ławniczy, mężów i innych miasta urzędników z pomiędzy siebie obierać i stanowić wolno mu będzie i jest z tą jednak dystynkcyją, iż urodzony possessor, teraz i napotem będący, burmistrza podać, urząd ekonomiczny i sierociński naznaczyć i ordynować, pożytki miejskie i ich administracyją opisać ma. Sąd zaś miejski, z całej rady złożony, sprawy wszelkie potoczne, procz kryminalnych, w których się do poblizszych miast naszych grodowych referować ma, sądzić i rozeznawać będzie, ludzi swywolnych, występnych, w mieście i na gruncie jego przy świeżo popełnionym excesie łapać i karać może. Bractwa i cechy wszelkie rzemieślnicze stanowić, ordynować, artykuły do dobrego miedzy nimi porządku układać moc mieć będzie. Cechowi zaś starszych swoich corocznie z pomiędzy siebie obierać, uczniów do ćwiczenia się w rzemiośle, na wzór cechów, w innych królestwa naszego miastach znajdujących się, przyjmować, onych na towarzystwo wyzwałać, wyzwolonych do prawa swego cechowego przypuszczać i na majstrowstwo ich podwyższać będą, wszelką równością z innych miast cechami szczycąc się, do prawa miejskiego wszyscy, jakiegokolwiek rodzaju ludzie, których tylko prawa publiczne nie wyłączaają, przypuszczani być i na miejskie przysięgać powinni, przypuszczeni i przysięgli równo z drugimi wolnościami miejskimi zaszczycać się, ku pożytku wszelkich godziwych i przystojnych sposobów używać mogą i powinni będą. Żeby zaś tym osobliwszej toż miasto nowo erygowane, Mizocz Wielki nazwane, łaski naszej dobroć uznało, od wszelkich iurisdikcyi, jako to: trybunalskich, ziemskich, grodzkich, wojewodzińskich, podkomorskich i innych uwalniając i wyłączaając, a do prawa, o niepociąganiu do nienależytego sądu mieszczan ustanowionego, przychylając się, wszystkich przerzeczonego miasta obywatelów i w nim mieszkających samemu tylko sądowi miejskiemu, excypując sprawę kryminalną, incorporujemy i przyłączamy, dla tego też miasto Mizocz w protekcyą naszą królewską biorąc i łaskawie przyjmując, oneż i każdego w niem mieszkającego, będącego, sprawy

August trzeci z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflancki, smoleński, siewierski i czerniechowski, a dziedziczny książę saski i elektor.

Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu teraz wiedzieć należy i na potomne czasy będzie należało: Iż, chcąc, aby na potomne wieki kraj państw naszych w miasta, tudzież zaś i wierni poddani królestwa naszego w jak największe obitowali szczęście i nieustające fortun swych brali pomnożenie, cokolwiek do chwalebne go środka tego być może sposobów, zażyć onych nie opuszczamy, dla czego tym samym końcem urodzonemu Jozefowi Kajetanowi z Skrzynna na Karwicach Duninowi Karwickiemu, regentowi koronnemu, wojsk naszych i rzeczypospolitej półkownikowi, nową osadę miasta w dobrach, prawu swemu podległych, Mizocz zwanych, w województwie Wołyńskim, powiecie Łuckim leżących, zaczynającemu, tak łaskami naszymi ze wszech miar dopomóżdź chcemy, jako zacne jego w rzeczypospolitej doznane zasługi i o dobro pospolite ustawiczne staranie po nas słusznie wyciąga i potrzebuje, sama przytem, z licznych w kraju miast pochodząca, królestwu ozdoba mocny nam do tego daje pochop. Chętnie tedy skłoniliśmy się dać i pozwolić, jakóż w rzeczy samej terazniejszym listem, przywilejem naszym, dajemy i pozwalamy onemu w dobrach wyżej rzeczonych, prawu jego podległych, Mizocz mianowanych, w województwie Wołyńskim leżących, miasto, nakształt innych w koronie pryncypalniejszych miast, lokować, zakładać, budować, murować i postawić, fossami, groblami, wałami, wodami i innymi obronami, według upodobania swego, obwieść, ufortyfikować i umocnić; mieszczan, kupców, sukienników i wszelkich rzemieślników z rozmaitym industryą manufaktur ludzi, obywatelów, mieszkańców jakiegokolwiek stanu i rodzaju, sprowadzać, przysposabiać i osadzać. Towary wszelkie tamże zwozić, składać i przedawać. Które to miasto, takowym sposobem na podobieństwo innych miast, w królestwie naszym znaczniejszych, lokowane i wystawione, mianować się będzie wiecznymi czasy Mizocz Wielki, znak zaś, albo pieczęć, do stwierdzenia aktów, spraw, listów i innych tranzakcyi swych miejskich, cyfrę w polu czerwonym z literami złotymi takowemi, jakie tu wyryte widzieć się dają, (наображеніе герба) w potomne czasy mieć i takowym się herbem na zawsze szczycić będzie, nad zwyż wspom-

nianemi literami zwyczajnej miastom używając inskrypcyi. Aby zaś dobrym i słusznym porządkiem też miasto fundowane było, z mocy i powagi naszej królewskiej prawo theutońskie, które się maydeburskiem nazywa, także inne wszelkie wolności, nadania, prerogatywy, których miasta koronne zażywają, onemuż łaskawie nadajemy, dajemy i darujemy, oddalając wszelkie prawa polskie, litewskie i wszelkie zwyczaje takowe, któreby prawo theutońskie czyli maydeburskie mięszać mogły, osobliwie deklarując, iż, na wzór wszelkich innych miast, mianowicie główniejszych, pomienione miasto Mizocz rządzić się i sprawować powinno: magistrat wójtowski, burmistrzowski, radziecki, ławniczy, mężów i innych miasta urzędników z pomiędzy siebie obierać i stanowić wolno mu będzie i jest z tą jednak dystynkcyą, iż urodzony possessor, teraz i napotem będący, burmistrza podać, urząd ekonomiczny i sierociński naznaczyć i ordynować, pożytki miejskie i ich administracyą opisać ma. Sąd zaś miejski, z całej rady złożony, sprawy wszelkie potoczne, procz kryminalnych, w których się do poblizszych miast naszych grodowych referować ma, sądzić i rozeznawać będzie, ludzi swywolnych, występnych, w mieście i na gruncie jego przy świeżo popełnionym excesie łapać i karać może. Bractwa i cechy wszelkie rzemieślnicze stanowić, ordynować, artykuły do dobrego między nimi porządku układać moc mieć będzie. Cechowi zaś starszych swoich corocznie z pomiędzy siebie obierać, uczniów do ćwiczenia się w rzemiośle, na wzór cechów, w innych królestwa naszego miastach znajdujących się, przyjmować, onych na towarzystwo wyzwać, wyzwolonych do prawa swego cechowego przypuszczać i na majstrowstwo ich podwyższać będą, wszelką równością z innych miast cechami szcząc się, do prawa miejskiego wszyscy, jakiegokolwiek rodzaju ludzie, których tylko prawa publiczne nie wyłączają, przypuszczani być i na miejskie przysięgać powinni, przypuszczeni i przysięgli równo z drugimi wolnościami miejskiem: zaszczycać się, ku pożytku wszelkich godziwych i przystojnych sposobów używać mogą i powinni będą. Żeby zaś tym osobliwszej toż miasto nowo erygowane, Mizocz Wielki nazwane, łaski naszej dobroć uznało, od wszelkich iurisdikcyi, jako to: trybunalskich, ziemskich, grodzkich, wojewodzińskich, podkomorskich i innych uwalniając i wyłączając, a do prawa, o niepociąganiu do nienależytego sądu mieszczan ustanowionego, przychylając się, wszystkich przereczzonego miasta obywatelów i w nim mieszkających samemu tylko sądowi miejskiemu, excypując sprawę kryminalną, incorporujemy i przyłączamy, dla tego też miasto Mizocz w protekcyą naszą królewską biorąc i łaskawie przyjmując, oneż i każdego w niem mieszkającego, będącego, sprawy

swę odprawującego, giejtem naszym od wszelkich wiołency, inwazy i impetycyi warujemy i ubezpieczamy. Nadto, aby do osiadania w tem mieście mieszczanie, kupcy, sukiennicy, rzemieślnicy i inni ludzie tém bardziej zachęćeni byli, wszystkich jego obywatelów i w nim mieszkania mających od wszelkich naszych królewskich kontrybucyi, jakimkolwiek imieniem nazwanych i nazwać się mogących, tudzież od exakcyi, z uchwał województwa wynikających, wolnemi czyniemy i mieć ich chcemy. Wszelkich nakoniec swobód, prerogatyw i wolności, miastom naszym z prawa pospolitego służących, temuż miastu, nowo założonemu, spokojnie używać, onemi się wiecznie cieszyć i szczyć pozwalamy. Chcąc do tego miasto przerzeczone, Mizocz Wielki zwane, mieszkańcom i obywatelom swoim należytą być wygodą, dla téj saméj, jako też i większych pożytków jego, z czułości i dobroczynności naszéj nad powszechnem dobrem nigdy w staraniu naszym nie ustający, dwanaście w roku jarmarków, i w każdy tydzień targ, jako to: pierwszy jarmark na niedzielę pierwszą, po nowym roku ruskim najbliższą; drugi na Strytenie Hospodnie, to jest na dzień i święto Najświętszój Panny Gromnicznój; trzeci na dzień i święto świętego Alexeja, czyli Alexego; czwarty na święty Jurya; piąty na Woznesenie Hospodnie, to jest na dzień i święto Wniebowstąpienia ruskiego; szusty na Sostradanye Preświatoy Bohorodicy, siódmy na sorok piat Muczenikow; osmy na Preobrażenie Hospoda; dziewiąty na Woznesenie Czesnoho Kresta; dziesiąty na święto świętego Łukasza ruskiego; jedenasty na Paraskiewią, albo Piatunki drugie; dwónasty na Zaczatic Preświatoj Bohorodicy; targ zaś na dzień poniedziałkowy każdego tygodnia mocą i powagą naszą królewską, naznaczymy, ustanawiamy, ordynujemy i przepisujemy, oraz też jarmarki jako i targi wiecznemi czasy w tymże mieście nowo założonem odprawiać, podług wyżej wyrażonych czasów i dni, rozkazujemy i mieć chcemy. Na które to jarmarki i targi, od nas wyżej dponowane i ułożone, wolno jest i wiecznemi czasy będzie, wszystkim, jakiegokolwiek stanu, kondycyi, godności i płci ludziom, także, kupcom, handlarzom, z wszelkiego rodzaju towarami i rzeczami, do użytku pospolitego i handlu należącemi, do rzeczonoego miasta Mizocza Wielkiego przyjeżdżać, ze wszęch stron przybywać, zchodzić się, konie, woły i inne rogate i nierogate bydło sprzedawać, zpędzać, zganiać, tamże sprzedawać, zakupować frymarczyć, towary za towary, rzeczy za rzeczy, dawać, zamieniać, sprawować z tem bezpieczeństwem i wolnością, jakoby tam, na pomienione jarmarki i tygodniowe targi do tego miasta przybywający, w nim się bawiący, po odprawieniu sprawunku mianego do demu swego z onęgoz powracający, każdy zosobna osobliwym

gléjtem naszym od wszelkiej mocy i napaści zaszczycony i ubezpieczony był, wyłączywszy tych, których pospolite prawo ekskluduje i od społeczności z półcziwemi dalekich słusznie czyni. Te wszystkie wyrażenia, nadania, wolności i swobody miastu wspomnianemu, Mizocz Wielki mianowanemu, przez nas łaskawie pozwolone i udzielone, aby nienaruszenie od wszystkich utrzymane i zachowane były nazawsze, niniejszy list, przywikój nasz, do wiadomości wszystkich, komu wiedzieć należy, osobliwie jednak dygnitarzów, urzędników i officialistów, tudzież sędziów ziemskich, grodzkich i innych jakichkolwiek województwa Wołyńskiego urzędów i magistratów przywodząc, mieć chcemy i rozkazujemy, aby do xiąg był przyjęty i głosem woznego, generała koronnego, publikowany i obwołany, oraz, tak przez nich samych, jako też ich staraniem i przez innych zupełnie zachowany, prawa nasze królewskie, rzeczypospolitój, kościoła świętego rzymskokatolickiego w całości utrzymując. Na cò, dla większej wiary, wagi i pewności, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć i zawiesić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXIII miesiąca Września, roku Pańskiego MDCCLXI, panowania naszego XXVIII roku. August rex.

Lokacya miasta, Mizocz Wielki nazwanego, w dobrach, w województwie Wołyńskim, powiecie Łuckim leżących, prawu urodzonego Józefa Kajetana na Karwicach Dunina Karwickiego, regenta koronnego, wojsk jego królewskiej mości i rzeczy-pospolitój koronnego pułkownika, podległych.

Wojciech Rakowski, podczaszy ziemi Wiskiej, jego królewskiej mości i pieczęci wielkiej koronnej sekretarz, manu propria.

На оборотъ. Roku 1801, dnia 19 Julii, przyszedłszy urodzony Józef Kulikowski, ten przywikój, od Augusta trzeciego, na potwierdzenie praw miasteczka Mizocza jaśnie wielmożnemu Józefowi Dunin-Karwickiemu, regentowi koronnemu i pułkownikowi, do xiąg metryki koronnej zapisany, podpisem ręki królewskiej i pieczęci przy taśmie jedwabnej, w puszcze blaszanej, za przyłączeniem papieru stęplowanego ceny kopiejek trzydziestu i opłatą pieczętnego, do zapisania podał, który do xiąg przyjąłem — Michał Jaworowski, pisarz. (M. П.).

Подлинникъ, написанный на листъ пергамента, съ привъшенною къ нему великою коронною печатью въ жестяномъ лицикѣ, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссії для разбора древнихъ актовъ, № 303.

CLV.

Прошение, поданное отъ имени города Каменца-Подольскаго канцлеру Замойскому, въ которомъ изложены обиды, претерпѣваемыя городомъ отъ Подольскихъ дворянъ, Каменецкаго гарнизона и езуитской коллегіи. 1765.

Memoryał y krzywд miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego, które toż miasto contra mentem praw koronnych, przywilejów, dekretów y deklaracyi J. O. trybunału skarbowego Radomskiego, w okolicznościach y od różnych praktykowane, ponosiło y ponosi, spisane y J. W. ięgomości panu Zamoyskiemu, kanclerzowi W. koronnemu, panu y dobrodzieiowi, supplici libillo podane roku 1765.

Stołeczne miasto Kamieniec Podolski, antemurale Christianitatis, przed tureczczyzną tak w obywatelów iako też y handle z zagranicznymi kupcami obfitujące, per varias temporis vicissitudines początkowie takowe upadku y zrównowania się miało przyczyny:

1. Mieszczanie miasta Kamieńca Podolskiego circa annum 1632 na konserwacye y wsparcie arsenału swego mieyskiego ułożyli między sobą dobrowolny podatek y nazywali go czopowym, ile od czopa, który, aby zawsze w miasta dyspozycyi zostawał, starali się, aby przez konstytucyą koronną 1670 anno temuż miastu był ostrzeżony y obwarowany; jakoż wspomniony podatek, przez nadmienioną konstytucyą ubezpieczony, przy mieszczanach aż do odebrania przez Turków Kamieńca zostawał, po ewakuacyi zaś Turków z Podola y z Kamieńca, prześwietne wojewodztwo Podolskie, tenże prowent do swego skarbu bezprawnie odebrało, zasadziwszy się na tym słowie (na praesidium sobie uchwaliło) y do roku niniejszego z niemają krzywдą miasta trzyma.

2. Toż miasto Kamieniec Podolski, przez Turków odebrane, ięząc pod jarzmem niewolniczem przez lat kilkadziesiąt, nie tylko że przez rozproszenie obywatelów, praw y przywilejów pozbyło, ale też zrównowanie kamienic, sklepów y domów z niepowetowaną szkodą poniosło.

3. Po ewakuacyi Turków z Kamieńca ledwie który z mieszczan powrucił do tegoż, a gdy w tym stanie szczupłych obywatelów miasto, przez niegdy J. W. Marcina Kątskiego, natenczas generała ziem Podolskich, u

majestatu było w protekcyi, odebrał zlecenie tenże J. W. Kątski wskrzeszenia tegoż miasta w obywatelów, których daleko w mniejszey proporcyi pierwszy osiadłości przyczyniło się.

4. Ta zgromadzona garstka mieszczan używali, podług praw swoich, wszelkich swobod y dóbr miasta z gruntami do lat kilkudziesiąt, . potym, permittente Deo, toż miastą w roku 1738 ciężkie cierpiało powietrze, przez które nietylko z obywatelów ale y z ozdób tudzież dobytów niewypowiedzianie ogołoczone, w mizernym stanie zostaiąc, było y iest uciśnione od dziedziców dóbr ziemskich Kalinia, Ziemiarki y innych przez odebranie pól, sianożenci; windykując zaś avulsa, wszczęli process z temiż, który, lubo ex mente decretorum przez J. W. W. kommissarzów częstokroć po setnych limitach y prorogacyach był zaczynany, przecież od tak dawnego czasu do skutku ieszcze nie przyszedł, a miasto, nie wystarczaiąc z kontrybucyi, z siebie składanych, y prowentów swoich na tak przeciągłą sprawę expensy, w długi wpadło y wreszcie processu propter inopiam poprzestało, cierpiąc coraż a haeredibus collateralibus maiorem avulsionem fundorum.

5. Tegoż miasta obywatele, dla obroconych traktów y składów towarów zagranicznych, pożytkowey z kupcami etiam w Koronie nie ma komunikacyi, z którey by do powstania y wspomżenia się mieszczanie przychodzić mogli, jarmarki zaś, lubo w roku 1703 J. W. Kątski, wojewoda krakowski y generał ziem Podolskich, uniwersałem, na fundamencie konstytucyi 1699 anni, dnia 19 Września wydanym: *pierwszy* na święto świętego Woyciecha, die 24 Aprilis—pięcioniedzielny; *drugi* na Narodzenie Najświętszey Panny, octava Septembris—pułtoraniedzielny; *trzeci* na święto S. Andrzeia apostoła trigesima Novembris—czteroniedzielny, w Kamieńcu wyznaczył y tymże uniwersałem kupcom oznaymił, przecież te skutku dotychczas nie maia; owszem partykularze, o mile, o dwie od Kamieńca leżące, w miasteczkach: Lanckoronie, które wsią Chodykowce, Makowie, które Stupieńcami niedawno zwano, Oryninie, Szatawie, Dunaiowcach, Kitaygrodzie, Żwańcu, cum praejudicio Kamieńca bywaiące, co niedziela jarmarki zagęszczone, które są znaczną przyczyną upadkową Kamieńcowi, a żydom wspomżeniem.

6. Ich mość ziemianie wojewodztwa Podolskiego, tudzież duchowni y officerowie garnizonu kamienieckiego, osiadłszy większą część guntów mieyskich (które ledwie nie wszyscy, iure nescitur quo, possident, żadnych kontrybucyi ex vi fundi do kassy mieyskiej, iako ex mente legis tenentur,

nie płacą, officerów we dworkach konserwować nie chcą, owszem mieszczanie tychże dworki ab hostico, tak co do podymnego, do kassy woiewodzkiej, iako reparationa mostów (od których lubo podług przywileju mostowe brać do miasta powinno, nie biorą), kordegard, szlagmantów, zwodów, stancyi kommendantskiej y inne wymyślne swemi mieyskiemi prowentami y kontrybucyami, nie mając na to certum fundum, z uszczerbkiem własnych dobytków, opłacają. Nadto mieszczanie, będąc od ziemian do trybunałów, ziemstw lub grodu cum convulsione praw swoich pozwani, częstokroć ewokowani, dla ocalenia tychże praw nie małą expens ponosić muszą, y niszczą się. Jakoż y teraz W. imć pan Makowiecki, skarbnik czerwonogrodzki, urościwszy sobie pretensyą do miasta, evocatorie ciągnie proces Ciż ich mość ziemianie, osiadłszy wszyscy w mieście, też pozagnali y, lubo iuxta obloquentiam dekretu serenissimi divae memoriae Sigismundi Augusti, regis Poloniae, in conventione generali regni 1559 anno in favorem miasta wypadłego, ziemianie ad ferenda onera civitatensia, evectiohem stercorum de cūriolis obligowani, przecież przez lauda sui palatinatus mieszczan do tego obowiązują sub responsione in castro aut iudicio terrestribus, od którego forum przywilejami y konstytucją mieszczanie wolni.

7. Garnizon kamieniecki przez swoje uciemżenia mieszczan nie małą jest przyczyną upadku, kiedy ich mość praesidiarii y deziurami (sic) zaszczytzeni do prezydentów, wóytów y regentów ekukucye żołnierzów za bądź okazyą zsyłają, których za przeszłych ich mość komendantów cum ludibrio pod warte bierano, drwa do exofficium sobie dawać każą y podwody; rzemieśników cychowych do robot skarbowych pędzą y onym nie płacą, drew polana z fury, po które mieszczanie o mil kilka swoich służących posyłają y opłacają (a podług przywileju wolny wrąb w lasach, w okolicy będących, mieć powinni), nie mając względu na to, że każdy w domu żołnierza, contra expressam mentem deklaracyi Radomskiego trybunału, pierwszey—feria sexta in vigilia festi S. Joannis Baptistae 1719, powtórney—sabbatho post festum S.S. Vitti et Modesti M.M. 1733 anno, favore miasta nastąpionych, opala, u bramy biorą.

8. Moneta redukowana, a mianowicie z exakcyi dla garnizonu przez ich mość exaktorów przynieszona, iako to: baki, berlinki, orłowki, pałasowe, w woiewodztwie Podolskim kurrencyi nie mające tylko w mieście do mieszczan (od których nikt pro victualibus brać nie chce) nie mnieyszą jest przyczyną upadkową, dla której to y poddaństwo ziemian cum victu-

alibus na targi do Kamieńca iezdzić nie chcą, y od nich właśni panowie brać nie chcą, przez co czasem drożyzna w mieście była.

9. Ich mość X.X. Jezuici collegium Kamienieckiego nullo jure karczmę z propinacją na przedmieściu, osadziwszy sobie na gruncie mieyskim poddanych, posiadli, którzy y na innym mieyscu, od Hołoskowa, folwark wystawiwszy, iuz zasadać poddanych (poczęli, którzy) szynk do collegium daia; w polach mieyskich przeszkodę poddaństwo onych czyni, o co gdy miasto, process przez lat kilkanaście ciągnąc, do skutku przywieść nie mogło, za interponowaniem się niektórych senatorów, non tam libenter, quam reverenter, komplanać z temiż podpisać musiało, nie mając bonifikowanej znaczney expensy.

Przy wyrażeniu więc wyż opisanych przyczyn miastu upadkowych, przyłączamy nasze nappokorniejsze supliki, abyśmy z świętobliwych intencji najjaśniejszego monarchy, szczęśliwie y day Boże w naydłuższe lata nam panującego, za interpozycją J. W. Pana y dobrodzieja, odebrane od miasta czopowe z wynadgrozzeniem odzyskać, rozgraniczenie z dziedzicami Boryszowskiemi in girum otrzymać y process, z temiż ciągniony, kompensowany na obrócenie traktów kupcom tureckim, tatarskim y moskiewskim na Kamieniec y składy towarów, tudzież jarmarki determinowane naznaczyć, wypłacenie z dworków tak szlacheckich, iako y duchownych za przeszłe lata kontrybucyi, y napotym do kassy mieyskiej płacić się mających, otrzymać, y od innych uciążliwości wolnemi zostać, za protekcyonalną łaską J. W. pana miłościwego y dobrodzieja, mogli.

Miasto J. K. M. Kamieniec Podolski.

Книга Каменец-Подольскаго магистрата, №4562, годъ 1519—1794; листъ 1119.

CLVI.

Инструкция, данная Каменецкимъ магистратомъ депутату, отправляемому въ Варшаву съ поручениемъ хлопотать на сеймѣ о защитѣ мѣщанъ отъ насилій, причиняемыхъ имъ гарнизономъ Каменецкой крѣпости. 1767.

Instrukcyje szlachetnym delegatom miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego jurysdykcji rusko-polskiej y ormieńskiej na seym walny, warszawski, senatus consilium w roku terazniejszym przypadłe, do poparcia in regia, suo ordine spisane roku 1767, w Kamieńcu podolskim.

1. Ich mość p. p. delegaci nadewszystko względem tak świeżo poczynionych krzywđ w czasie ognia, z stancyi iego mości p. majora Mieczielskiego wszczętego, osobliwie pobicia osób magistrackich przez w. Wittę, oberszteleytnanta, iako wzięcia pod wartę do szpekamer prezydenta y trzymania onegosz przez dni kilka z wielką obelgą y affrontami, a przez to zgwałcenie prawa, iako in antecessum, o czym świadczą protestacye y inne actus, mają pilnie starać się, ażeby takowe bezprawia, które laesionem jurium et depressionem praerogativarum prae se ferunt, przez protekcyą wielowładną I. W. kanclerza koronnego były ukojone et respectu praemissorum aby mógł bydź podniesiony generał kreyzrecht od J. O. wodza wielkiego koronnego, do czego etiam y innych instancyi J. O. O. J. W. senatorów y ministrów upraszać będą.

2. Poniewasz prześwietny garnizon tak wziół pod subiekcyą obie jurysdykcyje, że za lada okazyą prezydentów y woytów do siebie wokuią y na sądach zasiadaiącym przez ordynanse swoje ich mość p. p. vice komendanci iść rozkazuia, coby mogli przez officerów swoich oznaymić w rzeczach minoris importantiae, a tak u siebie zkonwokowanych konfunduią; exekucyami gnębia, do szkody przyprowadzaią, starania w tym przyłożą, aby nayprzód od tey subiekcyi uwolnione było miasto, nie mniej od exekucyi, która wielką depaktacyą prawa sprawuje y ludzi ubogich w niwec obraca, że przez te bojaźń iedni uchodzą, osobliwie z poddaństwa, drudzy, choćby mogli osiąść, dla tak wielkich exorbitancyi nie mogą, więc aby od takowych dependencyi wolne bydź mogło miasto, tudziesz od nieznośnych onychże extorsyi przez supplikę do nayiaśniejszego magistratu instabunt, wszystkie uciemiężenia objaśniwszy miasta y ubogich mieszczan.

3. Poniewasz jurysdykcyje kilkutysięczną co roku na reparacyą hodbwachu, bram, kordygard, łańcuchów, konwi i innych wymyślnych rzeczy

łożą spezę, a na to żadnego nie mają funduszu, tylko z iedney ubogiej ludzi pracy y podatków, mają supplikować, ażeby też miasto ad perpetuum uwolnione było od takowych nieznośnych reparacyi, ile przy nayszczuplejszych intratach swoich nie iest w tym stanie onychże podnoszenia.

4. Że garnizon, nie mający żadnego prawa, aby drwa dla żołnierzy w stancyach mieyskich, ex officio będących, po sześć fur w zimie wybierał od mieszczan, gospodarzów, swoiemi końmi drwa wożących, od każdego woza po polanie w bramie przez wartowych wyciągał, tudzież wody na hobwacht dla żołnierzy wozić kazał, mieszczan, przedmieszczan y innych quovis titulo mieyskich ludzi do regimentu nie przyimował, handlów wszelkich żołnierzom pozwalał, usilnie starać się będą o utrzymanie wolności y podniesienie dekretów deklaracyi radomskich y konstytucyi koronney, eo nomine uchwalonych.

5. Kurs jurysdykcyi prokonsularney ażeby był w swoich prerogatywach reassumowany, protekcyi y łaski J. W. kanclerza W. K. interpellabunt.

6. Sprawę graniczną cum collateralibus W. W. patronom assessoriskim do attendencyi y prawney promocyi iminuabunt, et eo fine mandat, tamże spisany, pocztą do miasta naszego odeszłą.

7. Ich mość garnizonowi że podszywać pod teraznieyszą miasta kwerymonią żadnego nieporządku miasta nie mogą—apertissimum, albowiem regimen miasta ad normam aliarum civitatum, zwykłym kursem idzie, tak, eo fine, aby skuteczniey suo ordine gruntował się, kommissya J. K. M., w Kamieńcu Podolskim agitata, y ta w limicie zostaie, a zatym extorsyą temusz garnizonowi ibi, ubi należy, uczynią, y aby do tych czas mieszczan, zostających w regimentach, punkt względem tych był poparty, instabunt. Andreas Hirsch, prezydent miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego, imieniem całego magistratu. m. p.

Книга Каме́нецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 1090.

CLVII.

Постановленіе сходки Каменецкаго посольства, сорока мужей и лавниковъ, содержащее упреки Каменецкому магистрату за превышеніе имъ власти, а также требованія различныхъ мѣръ для поправленія городскаго хозяйства. Отвѣтъ магистрата на это постановленіе. 1769. Марта 21

Działo się w Kamińcu Podolskim, na ratuszu jurysdykcji polskoruskiej, we wtorek po niedzieli kwietney wielkopostnej, dnia 21 marca, 1769 roku.

Sessya pierwsza po elekcyi, kwartalna, zwykła, przez szlachetnych: Gabryela Duszyńkiewicza, regenta, Stanisława Morego, viceregenta pospolstwa, w przytomności tak szlachetnych ławników, iako y szlachetnych mężów, niżej na podpisach wyrażonych, w te, niżej wyrażone punkta złożona.

Po przeczytanych nam punktach przez szlachetnych regentów prywatnie y bez dołożenia ławy y pospolstwa, privato ausu w więgę consultationum publiczną zapisanych, wyjąwszy niektore punkta, nieco tylko bonum publicum okazujące, inne nie do pokoju, ale do zamieszania z krzywdą i ujmą honoru dążące, praevia przeciwko tym szlachetnym regentom manifestatione, sławetne pospolstwo y ława do repliki ad punkta, w proiekcie szlachetnego magistratu, przystąpiło in eum tenorem, et quidem: Ad primum projecti punctum. Co do punktu tego, jeżeli gdzie y u kogo iakowe są zaległe pieniądze, kalkulacya okaże, ktorey sławetne pospolstwo sobie zyczy. Intuitu zaś expens publicznych sławetne pospolstwo to ostrzega, ażeby sławetni regenci bez sessyi y dozwoleń pospolstwa nie tylko długów zaciągać, ale i expensować nie wazyli się, wyjąwszy tylko te expensa, które w ustawicznosci zwykłe, iako to: garnizonu, sług et aliorum.

Co do punktu drugiego, sławetne pospolstwo referuie się do przeszłorocznego laudum, o szynkach wyrażonego, które ażeby effectuari mogło, do dopilnowania tego wyznaczony, szlachetny Wierżański z innemi, nie referując się do szlachetnego prezydenta, ażeby podług opisu tym tylko kwity dawał, którym w laudum wspomnionym pozwolono, po sklepikach zaś y niepodobnych mieyscach trunki ażeby zabierali y konfiskowali, konfis-

kowanie iak obrocic się y na co maią? szlachetny magistrat ustanowi, a to szlachetne pospolstwo przyjmie.

Co do punktu trzeciego, sławetne pospolstwo na terminie expiracyi zwykłym do uczynienia z iaśniewielmożnym panem Radziłowskim oblikwidacyi od pierwszego inwentarza gruntowego za rok ten przeszły, tak z strony miasta, i ziemian, i urzędników, iednego przyjaciela, iako y iaśniewielmożny pan Radziłowski drugiego, którego sobie życzyć będzie, życzy sobie aby miało, do ktorey z ławy zobligowało szlachetnych: Jakuba Czernika y Jana Demkiewicza, z męstwa szlachetnych: Piotra Marszewskiego, Antoniego Włodkowskiego, Antoniego Białogrodzkiego y Mikołaja Turczańskiego zobligowało; szlachetny zaś magistrat z między siebie, kogo mu się zdawać będzie, oznaczy, przez których, po zakończoney obligacyi, tak Kormilcz, iako y generalnie wszystkie dobra życzy sobie, aby w dyspozycyi mieyskiej zostawały, a nie byli arędowane, na co ekonomowie mają być przysięgli, za ktorych z rady o szlachetnego Alexandra Markiewicza lub Gabryela Bakałowicza, z ławy—szlachetnego Piotra Choy-nackiego, z pospolstwa—sławetnego Piotra Wolańskiego uprasza y mieć pragnie; ich mości ekonomom mają się opisać inwentarze y instruktarze, jak sobie maią postempywać; y ci, ustanowiwszy podstarościego, z prowencyi y expens co kwartał przed magistratem i pospolstwem registra dla podpisania produktu podawać będą, ażeby zaś fatyga onych nie była vana, za ujrzeniem należytego rozporządzenia, sławetne pospolstwo do powinnego znać się będzie zawdzienczenia. Dekreta, iakowe są, znajduią się in actis et in archivo, a in originali panowie pisarze exkuzują się, że żadnych u siebie nie maią, dawniejsze zaś dekreta komissarskie, których ani in archivo, ani u pisarzów niema, u kogo są, sławetne pospolstwo uprasza, aby do archivum były oddane.

4. Do pikiety odbywania sławetne pospolstwo żadnego z siebie nie ochrania, bo panowie kommendanci mają na to baczość.

5. Pieczęci mieyskie, za któremi ażeby potrzebuiący nie chodzili od iednego do drugiego, podług dawnego zwyczaiu circa acta aby się znajdowali, sławetne pospolstwo doprasza się.

6. Co do kalkulacyi, ponieważ szlachetny magistrat życzy sobie oney, niemniej y sławetne pospolstwo od tego nie odbiega, do ktorey lubo dekret boni ordinis komissarski opiewa tylko delegatów z stanów, a kiedy szlachetny magistrat cały życzy sobie na niey zasiadać, może to być nie

z drogi, że y ława, y pospolstwa kilku zasiadać będą, y regenta przyszłego y tenutariuszów aręd wysłuchają.

7. Wyżywienie dalsze bydła sławetnym regentom zaleca się.

8. Respektem doniesienia sławetnemu pospolstwu o dekrete granicznym, w sądach jego królewskiej mości assessorskich wypadłym, też sławetne pospolstwo ma obligacyą; ekstrakt tego co będzie kosztował, sławetni regenci sławetne pospolstwo uwiadomią.

9. My, pisarze, wiadomi sami czas zważamy przykry y trudny, wiemy y widzimy nie na samych nas pensyą miasta jego królewskiej mości, Kamieńca Podolskiego, ułożoną, mniejsza rzecz o płace, największa zaś ta rzecz dla nas o czym nie znamy się, co w tamtym punkcie wyrażono, wszak zawsze pod władzą szlchetnego magistratu zostawaliśmy y zostajemy, od kary przy dowodach oczywistych nie uchylimy się; nie czas przestrzegać przez lat tyle zostawaliśmy przy własney funkcyi pisarskiej, był czas zawsze wolny do nagany, teraz nieodstąpnie supplikuujemy, ktoby o nas tak szlchetnemu magistratowi doniosł, niech da y pokaże dowod.

10. Skutek kontraktów aręd inaczey nie pokaże się, iak przy kalkulacy; u ktorego co zostanie, sławetni regenci dopomną się i odbiorą, co uczynić mogą, nie czekając kalkulacy, kazawszy sobie podać kwity, od przeszłego regenta dawane y kontrakty.

11. Uchwałę podatku w czasie opatrzywszy, sławetni regenci z pospolstwem ułożą, tak na przybyłych y handlarzów y na kogo się zdawać będzie z mieszczan.

12. Ponieważ do kontrahencyi pomierczego y wagi, z aukcyą złotych sta nad przeszłego kontrahenta, odzywa się sławetny Stanisław Mory, wiceregent, y z gory połowe pieniędzy daje, a sławetny Wolański, padobną dając aukcyą, onemu dobrowolnie ustempuje, sławetne pospolstwo sławetnym regentom zleciło, aby, kontrakt spisawszy, sławetnemu Moremu dali y kontrahentów do aręd karczemnych postarali się.

13. Sławetni regenci mają zalecić instygatorowi sądowemu, aby nie-przysięgłych na mieyskie, zapozwawszy do przysięgi, przycisnąć. Importancya z gruntów sławetnemu pospolstwu niewiadoma, ale regenci z zwyczaju y przezorności o sposobach obmyślą.

Sławetne pospolstwo sławetnym regentom zaleca, aby wszelkie punkta sessyalne y projekta nie kto inny pisał, tylko pisarz przysięgły radziecki lub woytowski. Kazimierz Podhaiecki, subdelegat woytowski Kamieńca Po-

dolskiego (in circulo crux); Bruszczacki, ławnik, manu propria; Piotr Choy-nacki, manu propria; Jan Czerniakiewicz, ławnik, manu propria; Joan Metzner; Jan Demkowicz; Gabryel Łukaszewicz, ostrzegłszy, aby sławetni regenci bez wiadomości szlchetnych ławników y pospolstwa długów nie zaciągali, a zaciągnionych prywatnie nie wypłacali, salvo salario, in antierius in exolutione notariis practicato, podpisuie się manu propria; Piotr Hułymowicz, ławnik y pisarz, hac sibi reservata conditione, quam servavit notarius consularis, podpisuie się manu propria. Jakob Czernik, ławnik Kamieńca Podolskiego; Dominik Kochanowski, ławnik; Gabryel Duszynekiewicz, regent M. K. P. Stanisław Mory, wiceregent M. K. P. Alexander Kirjakiewicz; Jakob Kozłowski; Antoni Włotkowski; Piotr Wolański mp. Piotr Marszewski, manu propria; Michał Kuldiński mp. Antoni Białogrodski in circulo crux). Jędrzey Dumański (in circulo crux); Michał Hrehorowicz (in circulo crux); Tomasz Zarzycki (in circulo crux); Bartłomiej Postempski (in circulo crux); Mikołaj Turczański; Antoni Kubowski (in circulo crux); Mikołaj Rypląński, Franciszek Sowiński (in circulo crux) Andrzej Prusiński (in circulo crux); Jan Hryhorowicz (in circulo crux); Jozef Huszcza (in circulo crux); Teodor Horewicz (in circulo crux). Post ingrossationem, originale regens ad se recepit.

Replika od szlchetnego magistratu Kamienieckiego na sessyą sławetnego pospolstwa iurysdykcyi polsko-ruskiej, dnia 21 marca 1769 roku uczynioną, do wierney exekucyi oddana przez ręce sławetnych regentów mieyskich.

1. Jako ustemp sessyi sławetnego magistratu okazuie widocznie emulacją, tak szlchetny magistrat nie bez otwartego na te zapatrywać się będzie zamieszania, czas ten powinienby wszelkie ułatwić nienawiść, częścią iż się tak należy z Bogiem, częścią, iż szukać powinni iednomysłności, do gruntowania całości zewnętrzney nie do manifestów kłotliwą myśl skłania, ale do uspokojenia przynależy, albowiem zgodą powszechną pomnażają dobro oyczyzny, a niepokojem ginie y upada, a wszakże w punktach magistratu, do sessyi danych, o zaciąganiu długów nie masz mensyi, tylko szczególnie aby w expensie miasto miało sposób, ile podczas czasu terazniejszego, kiedy z podatków bardzo mało albo nic, z intrat rownie, a expens znaczna przybywa do wszystkich registrów, tak sławetnemu pospolstwu pisać należało, a przecież w przeszłorocznych sessyach samą tylko widziemy parcyalność, gdy kassa mieyska naymniejszego nie miała politowania ani szafunek, rozlany z granic swoich, exprobracyi, choć przy znacznych

seymach; iaśniey przy kalkulacyi okaże się dług, jeżeli potrzebny będzie, czas odkrycie, y to bez magistratu stać się nie może, iako pierwszego stanu miasta, bez ktorego na pospolstwo nic nikt nie da, spodziewamy się.

2. Względem szynków do wydawania kwitów szlchetnego Wierzań-
skiego, radcę, loco primo, szlchetnego Czyżewskiego, ławnika, loco secundo,
sławetnego Sowińskiego, de viratu, dysponuiemy; na krnąbrnych rygor
powinney konfiskacyi trunków y siedzenie wieży obostrzamy; magistrat tak
tey woli pospolstwa adhaeret, tylko do kassy mieyskiej aby dobra należeli,
pozwala, z tą iednak kondycyą, aby ekonomów dwóch tylko wyznaczono,
to iest z rady y ławicy, ponieważ należało do pospolstwa, osobę trzecią
dla expensy umknowszy. Z iego mością panem Radziłowskim nie odwołocznie
aby kalkulacya nastąpiła, pragniemy, ale nie wprzód, na gruncie aż poz-
nana będzie, w Kamieńcu. Wszak rzecz oczewista, ile że ta po-
legać powinna na dawniejszym laudum miasta, względem dzierzawy
Kormilcza, w którym rozpatrzeć się należy. Ad 4—affirmative; Ad 5—
affirmative. Ap 6—affirmative. Ad 7—affirmative. Ad octavum—affirmative.
Ad 9—affirmative. Ad 10—podług prawa rzecz będzie w czasie przyzwo-
itym. Ad 11—affirmative.

12. Pomiercze w tym roku aukcyonować się znacznie powinno, a
zatem sławetne pospolstwo niech sobie decyduje podług zdania; magistrat
zaś na obrot patrzeć będzie, i jako się obróci, zachowując poprawienie
wszelkim sposobem należytym z tym wszystkim, aby y to na kassę trzy-
mali samiż regenci—byłoby cale naylepiey y bez zazdrości. Arędy Ładzkich
y Dolnych folwarków aby były ustanowione na ten rok bądź komu, byle
pewnemu bez zawodu, jako też y Ruskie. Stefan Bakałowicz, prezydent
m. K. P, manu propria. Alexander Markiewicz, radca m. K. P. mp. Anto-
ni Sołtowski, radca. De verbo ad verbum ingrossatum.

*Книга Каменецкаго магистрата, годъ 1770—1774, № 4471.
Листъ 143—146.*

CLVIII.

Проектъ исправленія городского благоустройства, представленный отъ имени города Каменца королевскимъ комиссарамъ 1779. Августа 27.

Desideria miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego, wewnętrzny porządek tegoż miasta sprawić mogące, pod animadwersyą dla otrzymania rezolucyi y zalecenia ordinibus civitatis ad observandum uformowane y J. W. W. kommissarzom J. K. M. podane, die 27 Augusti, 1769 anno.

1. Ponieważ deklaracya J. W. W. kommissarzów, w roku 1768 w Kamieńcu Podolskim ex mente decreti assessorialis zasiadających, sądownie nastompionych, aby szlachetny Dominik Kochanowski, in anno 1767 będący regent, przed wielmożnym iego mością panem Szumlańskim, e gremio illustrium commissariorum wyznaczonym, y deputowanemi ex ordinibus civitatis z prowentów mieyskich y expens wszelkich, tak za wiadomością stanów miasta, iako y privatim czynionych, kalkulacyą oddał, którą po razy trzy W. iego mość pan Szumlański, zieżdżając, zaczynał; in reliquo, widząc proterritatem tegoż y niepowściągliwość ięzyka, remmissę do sądu zupełnego J. W. W. kommissarzów uczynił. Supplicatur przeto J. W. W. panów y dobrodziejów pro extendenda super eodem paenalitate et designandis calculandi eundem, ac etiam nobilem Podański—anteactum regentes.

2. Aby żadna osoba, tak z magistratu, iako z ławy y pospólstwa pod jurysdykcyą własną podstempów dla iakichbądź pretextów y kolorów czynić nie ważyli się, a to pod karą, prawem opisaną.

3. Aby magistrat podczas przyszley elekcyi, ile teraz w małym bardzo osób liczbie zostający, osobami oboiego obrządku równo ad mentem dekretu J. K. M. kommissarskiego, podług przepisu prawa został kompletowany.

4. Aby dekreta kommissarskie we wszystkim zachowane były.

5. Aby sprawiedliwość podług prawa bez zwłoki każdemu administrowana była y sententionarz, w którymby, przynajmniej w sprawach powiększych, sentencye swoje sędziowie podpisywali, tak w sądzie radzieckim. iako y woytowskim był postanowiony y serio do obserwowania przykazany.

6. Aby w sprawach majoris importantiae propozycye, pod pióro dyktowane były y patrocinantés laesive et cum irreverentia iudicii nie stawiali,

7. Aby osoby z magistratu mieszczan nie bili, ile nie zkonwinkowanych prawem.

8. Aby kasę mieyską nie sam regent ale z wyznaczonym de magistratu et scabinatu rządzili, z czego łatwiey poznać można będzie, na co iaka kwota expensowana będzie?

9. Aby w większych materyach bez wiedzy ławników y pospólstwa y zezwolenia wszytkich radnych nie expensowano, ani długów zaciągano na miasto.

10. Ady archivum dostatecznie oporządzone y summariusze spisane były, na co kassa układaiącym nadgrode obmyślic ma.

11. Aby lauda publiczne y rozporządzenia, tamże nastompione, prywatnie przez osoby dla partykularności znoszone y tamowane nie były.

12. Aby żadney osoby do prawa mieyskiego szlachetny magistrat nie przyjmował, poki metryką pretenduiący legitimitatem ortus sui nie wyprobuie.

13. Aby w tym wszytkim y innych wyrażonych y wyrazić się mających, z obrady publiczney ku ocaleniu dobra powszechnego miasta y obywatelów postanowieniach, szlachetny senior, pro tempore będący, osobliwsze do zachowania y wypełnienia pilność y przezorność miał, a to pod karami, in casu nie wykonania tego wszytkiego extendować się mającemi.

14. In reliquo supplicatur J. W. W. panów y dobrodzieiów, aby osoby, samym prawem od urzędów oddalone, a prawnie nigdy, iako z listu miasta Krakowa, sine jure cum resolutione odpisanego, habetur, ad subselia, consulatus et scabinatus wdzierać się nie ważyły sub nullo colore et praetextu, salvis possessionibus, quam in illegaliter promotis.

Alexander Markiewicz, prezydent mp. Ignarus litterarum Kazimierz Podajiecki, subdelegat †. Gabriel Duszenkiewicz, R. M. K. P.

Книга Каменецъ Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; листъ 1187.

CLIX.

Распоряженіе Винницкаго магистрата, по которому опредѣлено отдать въ опеку мѣщанину Семену Панченку сиротъ и имущество, оставшееся послѣ смерти брата его, Дениса Панченка,—причемъ подробно исчисляются права и обязанности опекуна. 1771. Марта 31.

Dnia 31 Marca, roku pańskiego 1771 działo się.

Urząd miejski, winnicki, na instancją Semena Panczenka y Kiryła Karpenka, obywatelów Futorów Winnickich, tudzież rozkaz jurysdykcji zamkowej, wyż pomienionego Semena Panczenka, po niegdy zmarłym Denysie Panczenku y Olanie, żonie jego, w powietrzu obojga zmarłych, wraz y jego poręcznika, Kyryła Karpenka, przydanego do pomocy y dozoru lepszego pozostałej fortunie, jako się niżej pokaże, po wyż wyrażonych zmarłych: Denysie y Olanie Panczenkach, wyż wyrażonym opiekunom w ręce ich pod straż y opiekę oddaje, y Semena Panczenka, jako brata rodzzonego zmarłego Denysa Panczenka, najbliższym opiekunem być uznaje y w moc onemu jako y rządzenie: primo dzieci pięciorga, gruntów, sadów, chałupy y innych przyległości y należyłości, chudoby, statków y wszystkich proventów należących używać, strzydz, pilnować, wszelkie daniny, tak pańskie, gromadzkie, wojskowe, czynsze, pańszczyzny y inne do wzrostu dzieci niżej wyrażonych naznacza, z gróntu tego profitując, odbywać y tak, jak sobie, gospodarować, który to Semen Panczenko, jako najbliższy opiekun dzieci niżej wyrażonych, to jest: Michała—w lat 12, drugiego Iwana—w lat 11, trzeciego Dorosza—w lat 7., czwartego Juzka—w lat 4, chłopców y dziewczynę piątą—Hapkę—w lat dziewięciu, po ojcu ich Denysie y Olanie, matce, zmarłych, podejmuje się też dzieci wziąć sobie na edukacyą y wychowanie uczciwe, chrześciańskie, jako y ich pozostałą po ojcu y matce fortunę y wyż wyrażone grónta y przyległości, z kondycyą takową, niżej opisaną: ponieważ Semen Panczenko bierze dzieci pięcioro drobnych, nie spodziewając się prędko z nich pomocy do gospodarstwa, ale owszem dokłada starania o nich, okrywania, żywienia y edukowania y różnego z dziećmi małemi uciemężenia, przeto sąd y urząd, zważywszy tę jego sprawiedliwą racyę, pozwala onemuż wszelkie z tej chałupy, gruntu y sadu dochody y krestencyą na wyżywienie tych dzieci przez żadnej na potym dania z tego kalkulacyi zbierać y zażywać do siebie y na swą stronę obra-

cać, aby tylko też dzieci w uczciwym chrześcijańskim wychowaniu wychowywał, żywił y okrywał; do tego wyż wyrażonemu Semenowi dodaje się pod jego straż y opiekę chudobę y inwentarz, jaki się znajduje, który to być powinien nieśmiertelny, ale w czasie przyszłym, wzroście dzieci tych, powinien przez Semena być dotrzymany y zupełnie oddany, którego to inwentarza taka w urzędzie niniejszym stanęła taksa: primo, wołów robotnych para jedna, valoris złotych 64, sześćdziesiąt cztery; secundo, krowa cielna—valoris złotych dwadzieścia sześć, nazimek jeden, jałowka, valoris złotych cztery, zrebica roczniaczka jedna, valoris złotych ośm, owiec 10—złotych 30, świni macior dwie, valoris złotych sześć; co wychodzi summy junctim złotych polskich sto trzydzieści y osiem. Który to inwentarz, podług terażniejszego opisania, Semen Panczenko dzieciom tym do wzrostu powinien dotrzymać y w całości oddać, lub, podług wyż wyrażonej taksy, pieniędzmi zapłacić. Temuż wyż wyrażonemu Panczenkowi oddaje się pszczoł w pogrebie, jako y miodu na karmienie onych, garncy dwa y pszczoł pni (пробѣлъ въ подлиннѣхъ), z których to pszczoł, za jego pracę y pilny dozór, wszystek profit y przyplódek odbierać pozwala się; zaś iściznę samą y tyle pni, co odbiera, lub pieniądze, podług taxy, dzieciom dotrzymać do ich wzrostu powinien y obowiązuje się, jako też y z chudoby przyplódek temuż należeć ma y powinien; ażeby zaś napotym Semen, opiekun, dzieciom nie wytrącał długów, po oycu ich pozostałych, urząd niniejszy, długi, z kąd ma wypłacić? wyznaczył y na też długi to z chudoby, jako y zboża wypłacenie wydzielił. Który to Semen Panczenko, wraz z poręcznikiem swoim, Kiryłem Karpenkiem, przyrzeka, że też chudobę do wzrostu dzieci tych dotrzyma, lub podług taxy pieniądze swego czasu oddać deklaruje się, y tym dzieciom wszelkie uczciwe wychowanie chrześcijańskie dać obowiązuje się y na to znakiem K. S. w xięgach niniejszych podpisuje się. Semen Panczenko †. Kiryło Karpenko †. Ten że, wyżej wyrażony, Semen Panczenko ostrzega sobie, ponieważ gdy przyjdzie czas oddania y wystąpienia dzieciom z chałupy ich, a nie będzie się miał gdzie podzić y wyprowadzić, dzieci te powinny onemu chałupę dopomoc wystawić, y dotąd niema się z ich chałupy ruszyć, póki swojej inszej, z pomocą dzeci tych, nie wystawi y nie pobuduje; na co sąd niniejszy zezwala.

Po napisaniu y opisaniu tego inwentarza, przybyła klacz z drogi moskiewskiej, valoris złotych 24.

Книга Винницкаго магистрата, годъ 1760—1790, № 5181; листъ 23 на оборотѣ.

CLX.

Постановленіе , состоявшееся на сѣдѣнїи магистрата Каменецкаго съобща съ посольствомъ о томъ, чтобы употребить на постройку сгорѣвшей гауптвахты и на другіе городскіе расходы имущество, оставшееся послѣ умершихъ каменецкихъ мѣщанъ, такъ какъ обыкновенные городскіе доходы оказываются недостаточными вслѣдствіе запустѣнія города отъ моровой язвы. 1771. Юля 20.

Feria secunda post festum Sanctae Annae, virginis Mariae Deiparae matris, proxima, id est die vigesima nona Julii, anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo primo.

My: prezydent, radni, woyt, ławnicy, tudzież regenci y pospólstwo dnia dzisieyszego na mleysce, w akcie wyrażone, obradom naszym przyzwolite, osobiście zszedły się, gdy miasto tuteysze nieszczęśliwey w roku przeszłym doznawszy klęski morowego powietrza, a w czasie niedawno przeszłym pozostały garstki współmieszczan na dobrach y substancyi onych dotknął ognia pożar, a tym sposobem prowenta mieyskie tak są pomnieyszone, czyli raczej zniszczone, że w tym czasie ninieyszim na zastąpienie wynikających potrzeb y expens, iako to: skupienia z dyspozycyi prześwietney komendy do magazynu zboża, okupienia się od furazów woyska rossyiskiego, rewizorowi, do dóbr, przez powietrze y inne okoliczności poruynowanych, w okolicy Kamieńca Podolskiego sytuowanych, delegowanemu, zapłacenia, przewielebnemu iego mości xiędzu proboszczowi kaplicy radzieckiey pro retroactis annis prowizyi do złotych polskich ośmiuset kilkudziesiąt, per anteactos regentes communitatis niezapłaconey, które to wyż wyrażone potrzeby y expensa, lubo już podniesioną z urzędu summą po niegdy sławetnym Janie Chrzanie, obywatelu kamienieckim, y po niegdy sławetnym Grzegorz Szawarce, Kuliniak zwanym, są zastąpioné y z summy Chrzanowey zł. (пробѣлъ въ подлинникѣ), a Kuliniakowey zł. (пробѣлъ въ подлинникѣ) na potrzeby mieyskie z obowiązkiem powrócenia onych, komu będzie należało, wzięto; że iednak do wymurowania kordegardy przy bramie Polskiey, ogniem, jako się wyżey namieniło, spłonioney, dyspozycyą prześwietney komendy obligowani iesteśny, a na skupienie materyałów kassa y zł. stu nie ma, zaczym my, dogadzaiąc publiczney dla żołnierza najjaśnieyszey rzeczypospolitey, w garnizonie fortecy tuteyszey będącego, wygodzie, dla

pozyskaniã w czasie łaskawych dla [miasta tego względów, iednostaynie zgodziliñmy się, aby tymczasem z sum, po szlachetnym niegdy Grzegorz Szawarze, Kuliniãk zwanym, zostały, do dawniey wziętych na skupienie wapna y kamienia do wymurowania tey kordygardy, choć zł. pol. 540 tym czasem pożyczyc, iednostaynie zgodziliñmy się y tym iednoznogdnym zezwoleniem naszym, spisawszy skrypt ex re civitatis totius, (aby) sławetni regenci podnieśli y sławetnemu Andrzeiowi Kaczymskiemu, zgodzonemu do tey fabryki kordygardy, murować się mającey, y maystrowi partitim na początek tey fabryki wydali, dysponuiemy, które to laudum nasze do oblaty podać pozwalamy, a dla tym większey wiary, wagi y pewności, rękami własnymi podpisuiemy. Datum die et anno quibus supra.

Gabriel Bakałowicz, prezydent mp. Stefan Bakałowicz mp. Antoni Szahin R. K. mp. Gabryel Łukaszewicz, R. y pisarz M. K. P. Józef Horodnicki, woyt M. K. P. Jan Demkowicz, subdelegat wuytowskiy. Jan Czerniakiewicz, Ł. woyt. mp. Kazimierz Podhaiecki, Ł. W. K. †. Jan Szahin, ławnik woytowski mp. Antoni Zwoliński, ławnik woytowski. Józef Hrebicki, R. M. K. P. Antoni Kubowski, vice regent M. K. P. †, Jakub Kozłowski. Stanisław Ciesielski mp. Feodor Proszanowicz. Mikoła y Rygiłańskij. Feodor Horewicz †. Tomasz Zarzycki †. Antoni Citrocki †. Gabryel Korendowicz.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1512—1794; листъ 1224.

CLXI.

Грамота, пожалованная королемъ Станиславомъ-Августомъ дворянамъ: Иосифу и Филипу Олизарамъ, подтверждающая право на 6 ярмарокъ въ мѣстечкѣ ихъ Коростышевѣ и учреждающая въ немъ 2 новыя ярмарки. 1771. Августа 30.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego pierwszego, miesiąca Septembra dwudziestego pierwszego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich, żytomirskich, przedemną, Janem Nepomucenem Trypolskim, komornikiem ziemskim żytomirskim, osobiście stawiający

W. Heronim Łazarski, susceptaat grodzki żytomirski, ten przywiloj, od najjaśniejszego króla jegomości, pana naszego miłościwego, na iarmarki miastu Koresteszowu J. W. W. Olizarów, na arkuszu ceny czerwonych złotych sześciu dany, podpisem najjaśniejszego króla Imci i J. W. sekretarza, przy pieczęci, na masie czerwonej wyciśnionej, zatwierdzony, z przypiskiem, w tyle pieczęci dołożonym, do xiąg niniejszych, ziemskich, żytomirskich dla zapisania podał, w sposób takowy: Stanisław August, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Inflanski, i Czernichowski, oznajmuiemy tym listem, przywileiem naszym, wszem wobec, i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż, chcąc w iak najlepszych szczęśliwościach, ozdobach i dostatkach widzieć to królestwo, nam od Boga powierzone, iako usilnie żądamy, aby wszystkie miasta i miasteczka przez handle i iarmarki do najlepszych przyszły sytuacji z powszechnym wszystkich obywatelów i publicznym rzeczypospolitej pożytkiem, tak do wniesionej proźby, aby w miasteczku, Koresteszów zwanym, w wojewodztwie Kiiowskim leżącym, dobrach dziedzicznych, w dzierżeniu uzodzonego Józefa, podkomorzego nadwornego naszego, Filipa, pod czaszego wielkiego xięstwa Litewskiego, Olizarów, będących, mogły być iarmarki, łaskawie się skłoniwszy, umyśliliśmy temuż miasteczкови, Koresteszów, jarmarki, dawniej wprowadzone i teraz zbierające się, iako to: w święta: Apostołów Piotra i Pawła, Narodzenia panny Maryi, Michała Archaniola, Trzech Królów, Srodopościa, Wniebowstąpienia Pańskiego, podług kalendarza ruskiego, utwierdzić i do sześciu jarmarków, wzwyż mianowanych, dwa nowe; to iest: w Święto Macieja Apostoła ruskiego i na Wsejedne ruskie, nadać i pozwolić; iakoż niniejszym listem, przywileiem naszym, na potomne czasy nadaemy i pozwalamy, na które jarmarki wolno będzie ludziom wszelkiej kondycyi i nacyi z towarami potrzebnymi przyjeżdżać, przedawać, kupować, handlować, zamieniać, towary wszelkiego rodzaju publicznie wykładać, oraz to wszystko, co z praw i zwyczaju do jarmarków należy, bez żadnej w te dni od pobliskich miasteczek trudności lub prepedycyi, czynić i odprawować, waruiemy przytym wszystkim, po gościuścach na też jarmarki do Koresteszowa przyjeżdżającym i powracającym, bezpieczeństwo, oprócz tych, którym prawo społeczności z podściwemi zabrania, na co, dla lepszej wiary, ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, miesiąca Sierpnia dnia XXX, roku pańskiego MDCCLXXI, roku panowania naszego VII. U tego przywileju, per oblatam podanego, podpis ręki najjaśniejszego króla jegomości, pana naszego miłościwego i J. W. sekretarza, przy pieczęci, na masie

czerwonej wyciśnionej, w te słowa: Stanisław August, król. Przywilej na jarmarki, corocznie bywać mające w miasteczku Korestyszowie, w wojewodztwie Kiiowskim leżącym, W. W. Olizarom dany. Mikołaj Sikorski J. K. mości i pieczęci wielkiej koronnej natenczas sekretarz (L. S.). Cancellaria-tu illustrissimi, excelentissimi et reverendissimi domini Antonii Onuphri de Okienice Okięcki, episcopi Posnaniensis et Varsoviensis, supremi regni cancellarii, sigillatum est in actis. Który to przywilej, per oblatam podany, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, żytomirskich iest ingrossowany.

Kniha zemskaja, ożytomirskaja, gody 1780—1783, № 153. Listy 492.

CLXII.

Распоряжение графа Ивана-Николая-Ксаверия Ходкевича, которым онъ устанавливаетъ количество оброка и повинностей, взимаемыхъ въ пользу экономіи отъ Чернобыльскихъ мѣщанъ. 1772. Генваря 17.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Stycznia dwudziestego osmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości owruckim, przedemną, Andrzejem Goskim, wojskim Sauockim (?), wiceregentem grodzkim owruckim i xięgami niniejszymi, grodzkimi, owruckimi stawiając osobicie urodzony Dymytr Kościuszko, archiwista ziemski owrucki, ten przywilej, od jaśniewielmożnego Jana hrabi Chodkiewicz za, miasta Czornobla mieszkańcom nadany, podpisem tegoż, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, na papierze ordynarynym, z przyłączonym arkuszem papieru srebrno groszowym, wydany, do xiąg grodzkich, owruckich w oblatę podał, w sposobie następującym: Jan—Mykołaj—Xawery, hrabia na Turcu, Petrykowie, Czarnoöylu y Dorohostaiach Chodkiewicz, woiewodzie Brzesko-Litewski, Wieloński, Bludoński, Dawgielski y Bejsagolski starosta, pułkownik najjaśniejszego króla iego mości y rzeczypośpolitey woysk koronnych, oznaymuie tym moim prawem, przywileiem, komu to wiedzieć będzie należało, a mianowicie dóbr moich hrabstwa [Czarnobyłskiego dyspo-

sytorom, iż, respektując na mieszczan moich miasta Czarnobyła y stan onych miejski, zważywszy zaś te ciężary, które w powinnościach roboczych, polowych, pańszczyzną tytułowanych, mieszczenie ponosili, niemniej żądając też miasto y iego mieszkańców w świetność y pomnożenie narodu wprowadzić, uwolniłem one od wszelkich takowych mieyskim podobnych płac i prawności, iakoż y niniejszym uwalniam przywilejem, postanawiam na takowym wyrażeniu: Iż z każdego placu, do którego są dodane pobory, po tynfów dziesięć, a które bez pokazów—po tynfów sześć y szostaków dwa płacono ma być. Ci zaś, którzy włoczne trzymają pola, płacić będą z ćwierci y płacem y pokosem po tynfów dwadzieścia; a ktorzy z takowymże placem dwoie ćwierci trzymać zechcą, płacić będą po tynfów dwadzieścia sześć y szostaków dwa. Nadto podymne ordynaryjne importować powinni. Procz tego za sianożęci dla utrzymywania młyna mieyskiego, na Uszy groblę reperując, służyć, ile potrzeba wyciągać będzie, i po siedm dni z każdej chałupy do żniwa z sierpami wychodzić są obligowani, nadto wartę nocną z grzechotkami kolejnie odbywać powinni, nadto porządek dla niebezpieczeństwa ognia w krukach, drabinach y kadziach z wodą chować mają. Co się ma rozumieć we wszystkich postanowieniach miasta, Podola y Słobody, przedmieściów. Też miasto iest uwolnione niniejszym prawem od poborów gromadskich, co wszystko stwierdziwszy podpisem mej ręki, pieczęć zwykłą przycisnąć kazałem. Datum w Czarnobyłu. Roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt drugiego, januarii siedmnastego dnia.

U tego prawa podpis takowy: Jan hrabia Chodkiewicz, pułkownik wojsk koronnych, (L. S.). Które to prawo, za podaniem y prośbą wyż podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystkie, z początku aż do końca, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg grodzkich, owruckich iest zapisane.

Книга Оверуцкая, городекая и земская, записовая, годъ 1792, № 3304. Листъ 91 на оборотъ.

СЛXIII.

Грамота короля Станислава-Августа, жалующая Магдебургское право мѣстечку Смайлѣ, принадлежащему князьямъ Любомирскимъ. Мѣщане, получая право самосуда, оставлены въ зависимости отъ владѣльцевъ, къ которымъ допускается апелляція отъ рѣшеній магистрата; но въ случаѣ нарушенія владѣльцами привилегій, вытекающихъ изъ Магдебурскаго права, мѣщанамъ предоставляется право жаловаться на нихъ въ королевскій, за-дворный, ассесорскій судъ. Монополь провзводства и продажи горячихъ напитковъ оставленъ за владѣльцами. 1773. Марта 11.

Рoku тисячъ siedmset siedmdziesiątego trzeciego, miesiąca Junii trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Ignacym Omarowskim, namiestnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego y xięgami niniejsz mi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony imć pan Felicyan Powyrski, palestrant grodzki żytomirski, ten oryginał nadania prawa Magdeburskiego miasteczku Smile jasnie oświeconych xiążąt Lubomirskich, wojewodzców kijowskich, dziedzicznemu, podpisem ręki najjaśniejszego króla jegomości, pana naszego miłosciwego, przy pieczęci wielkiej koronnej, z przypiskiem y podpisem wielmożnego sekretarza tejże pieczęci stwierdzonego, z kancelaryi wielkiej koronnej wydanego, ad acta castrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam podał, w sposób takowy: Stanisław August, z Bożej łaski król polski, wielki xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski, czernichowski. Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż doniesiono nam jest przez panów rad naszych, przy boku naszym zasiadających, jako miasteczko Смайлѣ, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomirskim leżące, urodzonych Lubomirskich, wojewodzców kijowskich, dziedziczne, z dawnych czasów ufundowane y ludźmi słusznemi y rozumnemi do trzymania dobrego porządku osadzone, dotąd bez przyzwotego prawa miejskiego zostaje, suplikowano nam tedy jest przez tychże panów rad naszych, imieniem pomienionych urodzonych Lubomirskich, dziedziców, abyśmy powagą naszą królewską temuż miasteczкови, Smile, prawo Magdeburskie nadać raczyli. Do której to supliki łaskawie przychyliwszy się, chcąc oraz, aby w państwach naszych

między inszemi porządne i handlowne miasta toż miasteczko Smiła policzone być mogło, y żeby w nim sprawiedliwość dla każdego czyniona była, za rzecz słuszną y potrzebną, z prawem pospolitym zgodzając się, uznawszy, prawo Magdeburskie y inne wszelkie wolności, prerogatywy, z tegoż prawa Magdeburskiego wypływające, których miasta inne y miasteczka, tak w Koronie, jako y wielkim księstwie Litewskim, tymże prawem zaszczycone, zażywają, temuż miasteczkowi wiecznemi czasy nadajemy, oddalając wszelkie prawa inne y zwyczaje, któreby się prawu Magdeburskiemu sprzeciwiać miały, osobliwie deklarując to, na wzór innych miast, dobrze ufundowanych y prawem Magdeburskim zaszczyconych, toż miasteczko Smiła rządzić się powinno y odtąd wolność mieć będzie magistrat burmistrzowski, wójtownski, rajców, ławników y inszych miejskich urzędników obierać, stanowić, jednym słowem jurydyką radziecką y wójtownską ufundować, kandydatów dwóch na burmistrza corocznego, a dwóch na wójta dożywotniego obierać y do approbacyi dziedzica lub jego namiestnika podawać, w czasie sądom ustanowionym sprawy wszelkie potoczne y uczynkowe między obywatelami tegoż miasteczka sądzić, dekretować, ludzi występnych, swawolnych y wszelką osobę w miasteczku y na gruntach onego w świezo popełnionym uczynku łapać, do więzienia brać y według sprawiedliwości sądzić y karać moc mieć będzie, apelacyi w sprawach znaczniejszych do dziedzica lub namiestnika jego dozwolając, a z osobami stanu szlacheckiego obyczajem ynych miast, miasteczek, na prawie Magdeburskim ufundowanych, sprawując się. Pieczęci zaś miejskiej do stwierdzenia aktów, listów y ekstraktów używać będzie—cyfry dziedzica X. L., jako tu jest wyrażona, wybijając ją na opłatku czerwonym; czynsze y insze, dworowi Smiłańskiemu należące zdawna, powinności oddawać y czynić obywatele tegoż miasteczka powinni będą. Robienia piwa, kurzenia gorzałek y sycenia miodów, jako też nawożenia onych z inszych miejsc y szynkowania nikomu z obywatelów godzić się nie będzie, oprócz tym, którzy od dziedziców mieć na to pozwolenie będą, z tą jednak kondycją następującą y przez samychże dziedziców obmyśloną y przyjętą, że obywatele tegoż miasteczka w sprawach, tyczących się prawa magdeburskiego y z niego wypływających wolności, do sądu naszego, zadwornego, assessorskiego zawsze należeć będą, y o których niedotrzymanie, tak terazniejszych, jako y następujących dziedziców Smiłańskich, do tychże sądów naszych, zadwornych, assessorskich pozywać wolność mieć powinni, a pod protekcyą naszą krolewską zawsze zostawać mają.

Y że urodzony dziedzic w sprawach, jako wyżej, o niedotrzymanie

wolności, z prawa Magdeburgskiego wypływających, tak oni sami, jako y ich następcy, dziedzice Smilańscy, wyłamywać się od juryzdykcyi tychże sądów nie będą mogli, ale judicatum ich pati tenebuntur. Na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia jedynastego miesiąca Marca, roku Pańskiego tysiąc siedmset siedmdziesiątego trzeciego, panowania naszego dziewiątego roku. U tego prawa podpis ręki najjaśniejszego pana, przy pieczęci wielkiej koronnej, z przypiskiem z boku pieczęci y podpisem niżej pieczęci ręki własnej wielmożnego sekretarza, w te słowa: Stanisław August, Król (L. S.). Nadanie prawa Magdeburgskiego miasteczku, Smiła nazwanemu, w wojewodstwie. Kiiowskim a powiecie Żytomirskim leżącemu, urodzonych Lubomirskich, wojewodzców kijowskich, dziedzicznemu. Antoni Sikorski, jego królewskiej mości y pieczęci wielkiej koronnej sekretarz. Które to nadanie prawa, per oblatam podane, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest wpisane.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1773, № 254. Листъ 328 на оборотъ.

CLXIV.

Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая установить двѣ ярмарки въ мѣстечкѣ Паволочи, имѣни князей Любомирскихъ. 1773. Марта 11.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt trzeciego, miesiąca junii trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Ignacym Omarowskim, namiestnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony imć pan Felicyan Powyrski, palestrant grodzki żytomirski, ten przywilej na jarmarków dwa, miasteczku Pawołoczy jaśnie oświeconych xiążąt Lubomirskich, wojewodzców kijowskich, dziedzicznemu, dany, podpisem najjaśniejszego króla jegomości, pana naszego miłościwego,

przy pieczęci wielkiej koronnej, z przypiskiem y podpisem ręki wielmożnego sekretarza tejże pieczęci, tudzież z przypiskiem a tergo pieczęci stwierdzony, z kancelaryi wielkiej koronnej wydany, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam podał, w sposób takowy: Stanisław-August, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski y czerniechowski, oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż my, król, chcąc widzieć kraju y miast, w państwach naszych będących, z handlu pomnażające się ozdoby y pożytki, oraz mając wzgląd na proźby urodzonych Lubomirskich, wojewodzców kijowskich, przez panów rad naszych do nas wniesione, umyśliliśmy w miasteczku Pawołoczy, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomirskim leżącym, tychże urodzonych Lubomirskich dziedzicznym, dwa jarmarki nadać, jakoż niniejszym listem, przywilejem naszym, nadajemy: pierwszy na Srodopocie—dwuniedzielny, drugi na Dymitra ruskiego—czteroniedzielny, wiecznemi czasy, bez przeszkody jednak poblizszych miast y miasteczek, jarmarków dawniej w nich odprawujących się, ustanawiamy, na które to jarmarki do pomienionego miasteczka Pawołoczy wolno odtąd będzie wszelkiego narodu kupcom y innego stanu wszelkiej kondycyi ludziom, rzemieślnikom, przekupniom przyjeżdżać, tamże wszelkie towary przedawać, zamieniać, bydło, woły, stada, konie przypędzać, przedawać, skupować, kontrakty stanowić y inne sprawy uczciwe, na jarmarkach pozwolone y zwyczajne, czynić, odbywać pod wolnością y prawa bezpieczeństwem, dla przyjeżdżających, odjeżdżających, bawiących y handlujących obwarowaniami, takich tylko nie przypuszczając, których od społeczności ludzi dobrych złe uczynki y prawo pospolite oddzielają y zabraniają. Prawa nasze królewskie, rzeczypospolitej y kościoła świętego katolickiego w całości zachowując. Na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia jedynastego miesiąca marca, roku pańskiego tysiąc siedmset siedmdziesiątego trzeciego, panowania naszego dziewiątego roku. U tego przywileju podpis ręki najjaśniejszego pana, przy pieczęci wielkiej koronnej, tudzież z przypiskiem na boku pieczęci y podpisem ręki wielmożnego sekretarza, temi słowy: Stanisław-August, król (L. S.). Przywilej na jarmarków dwa do miasteczka Pawołoczy, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomirskim leżącego, urodzonych Lubomirskich, wojewodzców kijowskich, dziedzicznego, dany. Antoni Sikorski, jego królewskiej mości y pieczęci wielkiej koronnej sekretarz, manu propria. Przypisek zaś

a tergo pieczęci tak się w sobie ma: Cancellariatu illustrissimi, excelentissimi et reverendissimi domini Andreae Stanislai Kostka Młodziejowski, episcopi Poznaniensis et Varsoviensis, abbatis commendatorii Hebdoviensis, supremi regni cancelarii, sigillatum est in actis. Który to przywilej, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest wpisany.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1773, № 254. Листъ 329 на оборотъ.

CLXV.

Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая установить три ежегодныя ярмарки въ мѣстечкѣ Мирополь. 1773. Юня 25.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego trzeciego, miesiąca Augusti, dwudziestego piątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Ignacym Omarowskim, namiestnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony imć pan Wawrzyniec Popławski, ten oryginał przywileju od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, podpisem ręki własnej tegoż y wielmożnego sekretarza pieczęci wielkiej koronnej stwierdzonego, przy pieczęci wielkiej koronnej, na massie czerwonej wyciśnionej, z przypiskiem, na boku wyrażonym, z kancelaryi wielkiej koronnej na jarmarków trzy co rok miasteczkwowi, Miropól zwanemu, nadanych, racione introcontentorum wydany, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam podał, de tenore tali: Stanisław August, z Bożej łaski król polski, wielki xiąże litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflantski, smoleński, siewierski y czerniechowski. Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało. Czulości y dobroczynności naszej królewskiej rzecz przyzwoitą, bacząc wszelkimi sposobami pomnażać dobra y dochody poddanych naszych, chętnieśmy się do tego na prośbę panów rad naszych, przy boku naszym bę-

dających, skłonili, abyśmy miasteczkowi, Miropol nazwanemu, w wojewodztwie Kijowskim leżącemu, urodzonego Józefa Swiejkowskiego, podczaszego owruczkiego, dziedzicznemu, jarmarków trzy nadać y naznaczyć raczyli, jakoż: pierwszy na Środopocie, drugi na świętego Łukasza ewangelistę, trzeci na świętego Spasa, podług kalendarza rzymskiego, każdy po niedziel dwie odprawować się mający, wiecznemi czasy niniejszym przywilejem naszym nadajemy y naznaczamy, bez przeszkody jednak poblížszych miast, miasteczek y wsi, w których dawniej zwykły się jarmarki odprawować, na które to jarmarki do pomienionego miasteczka, Miropola, wolno będzie wszelkiego narodu kupcom, rzemieślnikom, handlarzom et cujuscunque status et conditionis ludziom z towarami przyjeżdżać, przychodzić, konie, bydła rogate y nierogate stadami y pojedynczo przypędzać, przyprowadzać, o nie kontraktować, przedawać, kupować, frymarczyć, towary za towary zamieniać, pod wolnością y bezpieczeństwem tak przyjeżdżającym na te jarmarki, jako też z nich powracającym w prawie opisanym y warowanym, takich tylko nie dopuszczając, których prawa pospolite od współkowania z dobremi oddalają. Prawa nasze królewskie, rzeczypospolitej y kościoła świętego, rzymskiego, katolickiego w całości zachowując. Na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dwudziestego piątego miesiąca Czerwca, roku pańskiego tysiąć siedmset siedmdziesiątego trzeciego, panowania naszego dziewiątego roku. U tego przywileju podpis ręki najjaśniejszego pana, tudzież wielmożnego sekretarza koronnego, przy pieczęci koronnej, na massle czerwonej wyciśnionej, z przypiskiem na boku w te słowa: Stanisław August, król. Przywilej na jarmarków trzy co rok, miasteczkowi, Miropol nazwanemu, w wojewodztwie Kijowskim leżącemu, urodzonego Józefa Swiejkowskiego, podczaszego owruczkiego, dziedzicznemu, dany. Antoni Sikorski, jego królewskiej mości y pieczęci wielkiej koronnej sekretarz (L. S.). Cancelariatu illustriissimi, excelentissimi et reverendissimi domini Andreae Stanislai Kostka Młodziejowski, episcopi poznaniensis et varsaviensis, abbatis commendatorii hebdoviensis, supremi regni cancelarii, sigillatum est in actis. Który to przywilej, per oblatam podany, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, zytomirskich jest zaingrossowany.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1773, № 254.

Листъ 518.

CLXVI.

Постановление Каменецкаго совета сорока мужей о томъ, чтобы требовать удовлетворения за обиды, нанесенныя мѣщанамъ гарнизономъ крѣпости, и чтобы впредь записывать жалобы на гарнизонъ въ особенную, исключительно для этой цѣли назначенную, книгу. 1773. Августа 30.

Actum Cameneci Podoliae, in pretorio civili ejusdem, feria secunda ante festum Sancti Aegidii abbatis, die id est trigesima mensis Augusti, proxima, anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo tertio.

Ponieważ nieprzerwanie krzywdy w szczególności obywatelom, to jest mieszczanom, nawet położonym w tym mieście, z siebie y z sposobów trudnych dla mieszkańców nieszczęśliwych działo się po domach gospodarskich, na schadzkach cechowych, a tym bardziej na haubtwachu, albo kordygardzie, do których reparacyi wartowi ich moście panowie officerowie dysgustownie regentów miejskich przez żołnierzów wokować każą, a czasem y za włosy brać pozwalają, y tam dopiero, podług upodobania znieważają, y z tych krzywdzących czasem bardzo lekka, a nayczęściej y żadna satisfactia przez ukrzywdzonych nie odbiera się od prześwietney komendy, czyli starszych, w kommandzie zostających, dla tego, aby pokrzywdzenia osób miejskich w czasie wydały (kary), niniejszym zgromadzeniem tę uchwałę stanowimy, aby sławetny regent protokoł zrobić kazał y w tym protokole, czyli xiędze, każdego z obywatelów krzywda, w czasie nastąpić mogąca od garnizonu, za requizycyą, z wszelkiemi cyrkumstancyami y osobami, świadczyć mogącemi, pod aktem wyrażoną była. W świeżej zaś, na dniu wczorayszym sławetnemu Horewiczowi, cechi szewskiej cechmistrzowi, przez niesłuszne, tak z jatek cechowych, z między innych kollegów, dokąd gwałtem żołnierze wcisnęli się, iako y z domu własnego, na obradach z bracią cechowemi będącego, w godzinie jedney, i powture, bez dania okazyi i trzyźwego, pod wartę na haubdwacht z wielkim żołnierzów zgiełkiem wzięcie, nastąpioney, do akceleracyi sprawy y dostąpienia za gwałt, przeciw prawu miasta zaprzecającemu, z kommandy satisfactii, przy ukrzywdzonym sławetnym Horewiczu sławetnego pana Antoniego Kubowskiego, regenta czterdziestu meztwa obligowaliśmy; a iezeliby płazem wczorayszy rozruch poyść miał, tedy diligencyą, przeciw krzywdzonym uczynić

deklarujemy y każdemu pozwolamy. Które to postanowienie jako naydokładniej przyjąwszy, czyli zapisawszy, podpisem rąk własnych stwierdzamy y do oblaty podać szlachetnemu magistratowi swemu prezentować, a potom w originale w skrzyni regentowskiej złożyć y zostawić obowiązujemy. Datum ut supra. Antoni Kubowski, regent. Płojecki, wicesregent MKP. Jan Czerniakiewicz, sub. wóyt. mp. Jakub Sengewski †. M. Sołtowski. Jakub Szydlik †. Paweł Unufriewicz †, Antoni Woliński. J. Wolański, ławnik i pisarz sądowy. Jakub Sanecki. Jakub Cwikła †. Jakub Wisocki †. Mykołaj Rypląński. Mykołaj Głowacki †. Woyciech Miłaszewicz. Jakub Kozłowski. Maciej Maliszewski †. Alexander Kiriakiewicz. Paweł Boskiewicz. Stanisław Piotroncewicz †. Stanisław Merin. Tomasz Jakubowski †. Michał Kulbiński mp. Marcin Gałęcki. Stanisław Ciesiewski mp. Teodor Horewicz †. Józef Wernicki. Antoni Ciechocki †.

Книга Каменецкого магистрата, годъ 1773—1796, № 4440; листъ 2.

CLXVII.

Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая учредить 10 ежегодных ярмарокъ въ мѣстечкѣ Ясногородкѣ. 1773. Сентябра 6.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego trzeciego, miesiąca Nowembris dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Teodorem Dunajewskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa Żytomirskiego, y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskiemmi comparens personaliter urodzony imć pan Wojciech Starski, ten przywilej, od najjaśniejszego Stanisława-Augusta, monarchi polskiego, pana naszego miłościwego, z podpisem ręki własnej tegoż najjaśniejszego pana, przy pieczęci mniejszej koronnej, z przypiskiem y podpisem wielmożnego sekretarza teje pieczęci, jaśnie wielmożnym kniaziom Szujskim, starostom Nieżyńskim, małżonkom, na jarmarki w dobrach ich Jasnohorodce dany y służący, ad acta cartrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam podał, de

tenore tali: Stanislaus-Augustus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Vołhyniae, Podoliae, Podlachiae, Liwoniae, Smolensiae, Severiae, et Czerniechoviae. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis, quod, cum nobis optime notum sit, qualiter civitates et oppida per institutas in illis nundinas non postrema fortunarum suarum sumant incrementa et confluentes ibidem pro emendis vendendisque rebus homines sentiant commoda, facile igitur ad supplicationem generosorum Alberti et Angeliae Szujskich, capitaneorum Niżynensium, inclinati, nundinas in oppido eorum, Jasnohorodka dicto, in palatinatu et districtu Kijoviae sito, dandas et concedendas esse duximus; prout praesentibus damus et concedimus, ita, ut praedictae nundinae in oppido Jasnohorodka: primo na Wsejedną ruską, secundo o Szrodopościu ruskim, tertio na Ppopołwienie, quarto die festo sancti Joannis Baptistae styli veteris, quinto pro festo sancti Gabrielis Archangeli ejusdem styli, sexto na Spasa ruskiego, septimo na Semiona Stołpnika, octavo na Pokrowę ruską, nono na świętego Paraskowieja (sic), decimo pro festo sancti Andreae apostoli styli itidem veteris, quotannis perpetuo celebrentur, ad quas quidem supra indigitatas nundinas poterint cujuslibet, status, sexus, artis et conditionis homines confluere ibidemque res mobiles et se moventes, ac mercimonia in universum omnia venum exponere, vendere, emere, permutare, sive alio licito modo conquirere et contrahere, excepto hoc, quod leges habere non permittunt, quas quidem nundinarum designatarum litteras, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri jussimus.—Datum Varsoviae, die sexta mensis Septembris, anno Domini millesimo septingentesimo septuagesimo tertio, regni vero nostri nono anno. U tego przywileju podpis ręki najjaśniejszego monarchi polskiego takowy przy pieczęci. Stanislaus-Augustus, Rex: (L. S.). Przypisek zaś z podpisem wielmożnego sekretarza tak się w sobie ma: nundinae, in oppido Jasnohorodka generosorum Szujskich, capitaneorum Niżynensium, in palatinatu et districtu Kijoviae sitorum, dantur et conceduntur. Joannes Karnicki, prefectus arcium ducatus Livoniae, R. S. M. et minoris sigilli regni secretarius, m. p. Który to przywilej słowo w słowo do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest wpisany.

*Книга гродская, житожирская, записовая, годъ 1773, № 254.
Листъ 704.*

CLXVIII.

Рѣшеніе, постановленное на сходкѣ Каменецкаго посполства, опредѣляющее отправить депутатовъ въ Варшаву для представленія королю жалобъ на притѣсненія, претерпѣваемыя посполствомъ отъ членовъ магистрата и на покровительство, оказываемое послѣднимъ королевскими комиссарями. 1773. Ноября 29.

Działo się w Kamieńcu Podolskim na ratuszu jurysdykcji rusko-polskiej, dnia 29 Listopada, roku 1773.

My, pospólstwo ubogie, po grassującym niedawno powietrzu w mieście Kamieńcu Podolskim pozostałe, kiedy przez nowsze uciski przez współobywatelów tegoż miasta zostaliśmy gnębieni, niektórzy z fortun, niektórzy z sławy w niwec obrócenі, w sprawach zaś y krzywdach naszych bez najmniejszey dotąd zostając sprawiedliwości, bez finalnego uspokojenia się, szczegulnie Boskiego oczekując tęskliwie nad sobą politowania, szukając od mocniejszych obrony, nie chcąc do reszty bydź pogrążonemi w upadek, a przeto, gdy sławetny Stanisław Mory, siebie y nas litując, reskrypt kommissyi J. K. M. P. N. M. dnia 15 Maia, roku terazniejszego, z kancelaryi koronney pod tymże dniem wydany, nie tylko dla wprowadzenia w mieście rządu, ale y dla uspokojenia wszelkich między mieszczany sporów y tenże do akt grodzkich, kamienieckich przez oblatę podał, którego chcąc mieć uskutecznienie, widoczna trudność tamie ze strony wielmożnych kommissarzów, więc nad takową ubolewając trudnością, za szczęśliwe, day Boże w naydłuższe lata, J. K. M. P. N. M. panowanie błagając Boga, do naywyższey szczęśliwie nam panującego, nayjaśniejszego, niezwycięzonego monarchi, króla P. M., jako wierni poddani, uciekamy się protekcji, aby nas miłościwie przy teyże samey utrzymać raczył kommissyi; dla czego w żądaniach naszych spośród nas sławetnych: Stanisława Morego y tegoż imienia Ciesielskiego, mieszczan y gminnych kamienieckich, kolegów naszych, wraz y nierozdzielnie, iako utscicielów dobra pospolitego, do jaśnie wielmożnych ministrów P. N. M. delegujemy, którzy, stanowszy w Warszawie, wiedząc o nędzach, uciskach y kłopotach naszych, od współobywatelów ponoszonych, przez którą miasta tego obywatele, do ostatniey przychodząc ruiny, niszczyć muszą ze wszystkim, przełożenia swoje uczynili, punkta krzywd spisane objaśnili, a ztąd starać się będą o zalecenia skuteczne do J. W.

komissarzów wyznaczonych, ażeby wspomnieni ich mość, którym zupełnie wiadomy stan miasta naszego, komissią pomienioną uskuteczнили; dla czego nie tylko rząd dobry, ale y wyłączenie złego od dobrego wzrost swój wsiąć będzie mogło, a oraz y ubostwo polepszenie, albowiem widocznie w niwecz obraca się w obywatelach miasta przez przewłoki sprawiedliwości, a ubostwa ustawiczny ucisk bez nadzieie powstania. A że wspomniona podróż sprawiedliwej wyciąga dla onychże od nas nadgrody, kassa zaś mieyska w ręku przeciwnych, więc że cisz sławetni, od nas delegowani, gdy, przez szczególną miłość dobra pospolitego y litość nad uciśnionemi, tych trudów własną expensą swoją wykonanie oświadczyli, ichże własną przyimując ochotę, gdy to wszystko do skutku požądanego przywiodą, od sprawiedliwej nie unikniemy nadgrody; wszakże y kassa mieyska z mieyskich pomnażać się zwykła składek; resztę ich dobremu oddajemy zdaniu, y tę uchwałę naszą rękoma własnemi podpisujemy. Dnia y roku jako wyżej.

Antoni Zwoliński, Ł. M. K. P. Antoni Kubowski, regent miasta Kamieńca Podolskiego, krzyżem Ś. znaczy się †. Alexander Kiryakiewicz, Ł. M. K. P. Michał Kulpiński mp. Teodor Horewicz, nieumiejętny pisma kładzie znak †. Wojciech Mołasiewicz, nieumiejętny pisma, kładzie znak krzyża †. Jakub Szydłowski mp. Jan Filibelli, nieumiejętny pisma, kładzie znak krzyża Ś. †. Jakub Cwikła †. Jan Antosiewicz †. Andrzej Markiewicz †. Andrzej Orłowski †. Maciej Ordyński. Bazyli Krzysztofowicz, cechmistrz †. Maciej Gębicki †. Andrzej Biłski †. Grzegorz Kiryakiewicz. Jakub Janecki. Teodor Proszanowicz, Michał Reorowicz, cechmistrz K. S. †. Mikołaj Głowacki, cechmistrz cechy tkaczej, krzyżem Ś. †. Stefan Mankiewicz †. Felix Szahin.

*Книга Каменецъ Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794;
листь 1261.*

CLXIX.

Вопросы, предложенные для обсуждения Каменецкому посольству отъ имени магистрата. 1775. Марта 9.

Punkta do przyszley sessyi sławetnego pospolstwa miasta jego królewskiej mości Kamieńca Podolskiego, od sławetnego prezydenta magistratu, imieniem tegoż podane.

1. Most zerwany przez przybycie wody gwałtowne nie odwłocznej że potrzebuje względności dla powszechney wszystkich wygody, sławetne pospolstwo swoje połączyć zechce zezwolenie do ułatwienia, dla czego sławetnym regentom miasta zaleci uskutecznienie tego.

2. Sukcessorowie ś. p. Chrzana swojego uspokojenia żądają w sumie wygodzoney miastu, sprawiedliwie więc do obmyślenia, ażeby niemiało odwłoki, sławetne pospolstwo nayżywsze poda sposoby do uszczenia się nieodwłocznego.

3. Przy nadchodzącey wiosnie jakowego będzie żądania sławetne pospolstwo względem pol, sianozęci, pastwisk dla bydła, pasieczysk, drain y wydziałów y któremi sposobami ułatwiać się będą mogły ich żądania, ażeby bez naruszenia zadosyc się każdemu stać mogło, y czy konsensa wydawane będą miały moc swoją?

4. Poparcie sprawy granicznej potrzebuje wielkiej pilności, a zatym że około tej wszystkimi w generalności czynić nie można, więc kilku osobom znaczenie usilnie jest potrzebne, aby tymże zupełna oddana była moc w dopilnowaniu; sławetne pospolstwo z miłości ku powszechnemu dobru obmyśli najskuteczniej, którzy staraniem swoim o zakończenie nalegać by mogli z pomocą samego sławetnego pospolstwa i sławetnego magistratu?

5. Sławetne pospolstwo przeszłych sławetnych regentów do wydania kalkulacyi z lat przeszłych udsponuie, ażeby na dzień 13 miesiąca y roku terazniejszego stawali do uczynienia teyże zadosyc u sławetnego prezydenta—z rejestrami do sprawienia się przed zasiadającymi.

6. Następujące podymne z domów a nie z kassy miejskiej wypłacone bydź ma każdej raty, a zaczym terazniejszey iak nayprędzey ażeby było ułożone i udsponowane, jednego z ich meściów ławników gminnych

dwoch, magistrat zaś z pośrzedka siebie jednego, aby, nemine excepto, uchwalić i wybrać na powinne uspokojenie; to wszystko nieodwłocznie, y owszem w tym tygodniu, dla nabycia uspokojenia potrzebnego. Die 9 martii, 1775, actum w Kamieńcu. Antoni Szahin, prezydent magistratu, manu propria.

Книга Каменецкаго магистрата, годъ 1773—1796; № 4490; листъ 3.

CLXX.

Уставная грамота, выданная княземъ Александромъ Любомирскимъ саножному цеху въ имѣніи его, мѣстечкѣ Юзефгородѣ (Балтѣ). 1777. Сентября 26.

Roku 1799, die 4 julii.

Z oblygacyi urzędu komissarskiego, chcąc w dobrach j. o. xięcia jegomości, Stanisława hrabi na Wiśniczu y Jarosławiu Lubomirskiego, podstolego koronnego, pana y dobrodzieia mego, na fundamencie zwyczajów, wszędzie po miastach praktykowanych, należy aby uczynić porządek, osobliwie, między cechami różnych kunsztów rzemieślnickimi, w mieście Jozefgrodzie znajdującymi się, a mianowicie w szewskim, takowy niniejszym prawem naznaczam obrządek, aby corocznie cechmistrza sobie obierali. Cechmistrz zaś z starszemi cechowemi, powinien będzie zwykły w cechu czynić porządek, iako to: chłopców do uczenia się w regestr cechowy wpisywać; od zapisania tychże majster do skrzynki cechowej dwa złote powinien zapłacić. Chłopców na wysługę—na lat 3 zapisywać, za pieniądze—za rok uwalniać, zdolnych i wyćwiczonych za towarzyszków lub za maystrów deklarować, zdolnych zaś do maystrowania, wyzwalając mayster swoich chłopców, do skarbu cechowego złotych polskich 12 od jednego powinien zapłacić. Tudzież, według innych miast zwyczajów, tymże rzemieślnikom pozwala się od obcych, z gotowemi bótami na jarmarki y targi do Jozefgradu przyjeżdżających wybierać sztychowego od par butów po groszu jednym, a zaś od sprzedających maystrów postronnych y innego stanu

ludzi prostych lub żydów skury wielkie, bydłęce, wyprawne po groszy 12 do cechu brać mają, prócz cielecych y kozłowych wyczynnych, a to na expensa y utrzymanie powinności cechu swego, z którego powinni 4 mszy do roku za dusze zmarłe nająć, co niedziele i w święta uroczyste do cerkwi chodzić, na pogrzebach i proszczach publicznych w cerkwi bywać, a w kościele, gdy będzie potrzeba, według zwyczajuw, po innych miastach będących, powinni znajdować się z światłem podczas świąt uroczystych y processy; wendrowni szewcy, iak przyjdą do miasta lub po wsiach robić będą, powinni dawać do cechu zaraz po funtowi wosku y cechowych utraktować; a jeżeli który z wendrownych do miasta przyjdzie, a swego domu mieć nie będzie, takowy maystrować nie powinien, ale u mającego dom swoy majstra za czeladnika robić. Żyd zaś, któryby w Józefgrodzie te rzemiosło robił, powinien dawać do cechu na Wielkanoc wosku topionego funtów trzy; dla większego tedy pomnożenia cechu wszystkich niezajawających gruntu od powinności dworskich y gromadzkich, prócz czynszu proporcjonalnego i struży uwalniam, a tych, co grunt trzymają, tylko od jednych podwód. Sprawy swoje, między bracią zachodzące, u cechmistrza albo w domu skarbowym, do arędy należącym, i schadzki odprawiać mają. Z krwawemi tedy i sinemi razami, albo kryminalnemi excessami do zamkowej zwierzchności i decyzji referować się mają y powinni będą. Datum w Krutych, 26 septembris, 1777. U tych praw, do oblaty podanych, podpis przy pieczęci jedney, na czarno wyciśnionej, w te słowa: X. Alexander Lubomirski, (L. S.). Które to prawo, jak się w sobie ma, co do słowa w xięgi nyniejsze, ziemskie powiatu Bałskiego jest zapisane. Konfrontował R. Paprocki.

*Книга Балтскаго уѣзда, земская, записовая и поточная, № 4569,
годы 1798—1799. Листъ 81.*

CLXXI.

Протестъ войта города Олыки, Стефана Позновича, противъ цеховъ и посольства того-же города, о томъ, что они, не смотря на приглашения, разосланныя войтомъ, не явились въ ратушу на городскіе выборы. 1780. Января 3.

Actum in pretorio Олыцensi, feriâ secunda, die 3 Januarii, 1780 anno. Manifest salachetnego імѣ pana Стефана Позновича, войта miasta Олыки, на противъ całemu pospolstwu urzędownie занесiony.

Ceram actis presentibus, civitatensibus, олыцensibus comparens personaliter szlachetny імѣ pan Stefan Poznowicz, войт actualny miasta Олыки, w assisteneyi Grzegorza Maxymowicza, Jana Poznowicza, prezydentów, Stanisława Zabłockiego, Jana Badowakiego, radców, Pawła Juskiwiczą y Mikołaja Bobińskiego, ławników tegoż miasta, powstawszy z mieysca swego w pilności czyniący y manifestuiący się, a to ponieważ rzeczony szlachetny Stefan Poznowicz, войт M. O., chcąc dobry y doskonały z władzy sobie poruczeney porządek wdziałać w mieście y osób takich, vigore reskryptu J. O. X. pana wielce nam miłościwego, wybrać, теп на dniu jeszcze wczorayszym, iakoże y dzisieyszym, dawszy y rozestawszy pachołkami tak cęchom iako też y całemu pospolstwu obwieszczenie zgromadzenia się на ratusz, a ci, y te lekce sobie ważąc przyказы onego, bardziey на зłość y на afront iakowysь mu to czynіаc, на dzień wyż rzeczony не stanęli y не зeszli się z jedyną myślą tą, aby ustawie dobrego porządku nie podlegali, ale bardziey by w bezprawności zostawali. Zapobiegaiąc temu manifestans, a emunduіаc siebie, by w przyszłym czasie od zwierzchności nie był strafowany o porządek tegoż miasta, ninieyszą, protestacyą y manifestacyą, o to do xiąg mieyskich zanosi y podaje; co iest zapisano.

Книга Олыцкой ратуши, годъ 1779—1782, № 3355; листъ 3.

CLXXII.

Постановленіе сходки тридцати мужей города Олыки. На сходкѣ этой рѣшено: собрать единовременную складчину, по 15 грошей со двора—отъ христіанъ и евреевъ, не исключая магистратскихъ чиновниковъ, для пополненія расходовъ на доставку дровъ въ Острогъ, требуемыхъ отъ города для русскихъ войскъ; также освободить нѣкоторыхъ мѣщанъ, дома которыхъ сгорѣли, отъ городскихъ податей. 1780. Февраля 29.

Actum in pretorio Olycensi, feria quarta, die 29 februarii, 1780 anno.

Laudum 30 mężów na ordynacyą, przyslaną od woyska rossyjskiego z Ostroga, na przystawienie drew fur 300 z miasta Olyki do kommendy onychże. Coram officio: Stefani Poznowicz, advocati Olycensis, Gregoryi Maximowicz, presidentis, famatorum: Stanislai Zabłocki, Joannis Badowski, Joannis Korotonozka, consulum, nec non honesti domjani Basylii Iwanowicz, scabini jurati, in absentia aliorum officialiorum.

Przy schadce na ratusz wyż pomienionego urzędu zebrani byli ich mość panowie 30 mężów, z tych przytomni byli: Andrzej Koszczey, Symon Szawielkiewicz, Feško Kopytkiewicz, Radywoj Maniukiewicz, Paweł Porczyński, Jan Łuz, Klim Zapolski, Leon Trohymowicz, Tomasz Tworowski, Gabryel Chodkiewicz, Stefan Fidycki, Axenty Stawecki, Sidor Bochorowski, którzy, mając z wyczytania paletu wyż rzeczoney kommendy, ażeby miasta oboygа narodów, złączywszy się, przystawili nieodwłocznie fur drew sto do Ostroga, ale trudność przystawienia onych zachodzi y naybardziej, że w kassie mieyskiey pieniędzy nie masz; przeto ciż panowie 30 mężowie, wraz z magistratem ustanowili laudum, ażeby każdy mieszczanin z chaty swey, (nie wyłączając żadnego, godnością zaszczycaiącego się mieszkańca, w mieście mającego possessyą) powinien będzie dać po groszy 15, a to tylko sami christjanie, a żydzi osobno, do którego co prętszego wyboru naznaczamy z magistratu: Jana Korotonoszkę,—na Za-

lesocze Stanisława Zabłockiego, którzy, przybrawszy do siebie wyż rzeczonych 30 mężów po jednym, powinni będą na dniu jutrzejszym znieść tu, na ratusz, z pomienionego laudum pieniądze.

Na tymże samym zgromadzeniu zaszła prośba od pogorzalców, ażeby (iako to: od Stefana Fidryckiego, Sidora Bachowskiego, Awnusiewicza snicerza y Malimona) mogli mieć defalkę w podatku mieyskim, do których żądań panowie 30 mężowie, iako y magistrat, przychyliwszy się, nakazali swym poborcom rocznym, iżby, a data presentis aż do świętego Piotra y Pawła, w roku 1781 przypadającego, wszelkiego podatku nie brali, oraz iżby ciż poborcy powrocili onym ten podatek, ktury od święta świętych apostołów Piotra y Pawła, w roku niniejszym bywszych, aż do dziś dnia brany, aby wzad onym oddali, niemniej też y czynszu tegorocznego iżby nie brali, surowo nakazuje się i zaleca się.

Книга Олицкой ратуши, годъ 1779—1780, № 3355; листъ 34.

CLXXIII.

Постановление сходки 30 мужей города Олыки о томъ, чтобы обложить податью въ пользу городской казны всѣхъ безземельныхъ, безсемейныхъ и захожихъ жителей города, пользующихся покровительствомъ городскихъ правъ и привилегій. 1780. Марта 4.

Actum in pretorio Olycensi feria sabbathi, miesiąca 4-go Marca, 1780 anno.

Dekret przez 30 mężów, na ratuszu Olyckim zapadły.

Przy schodzie trzydziestu mężów na ratusz dla verifikacy y poprawy rejestru laudowego, stanoło nowe laudum od tychże mężów na komorników żennych, wdów, pannów, mężczyzn bezzennych y dla różnego rodzaju przychodniów, którzy bez żadney stałej lokacyi będąc, tylko przemieszkowaniem po różnych kątach bawiąc się, a wyrobkiem prostey roboty z ukrzywdzeniem własnych mieszkańców sposobu do życia zagradzają, a żadney opłacie na dobro publiczne, mieyskie nie podpadają i przeto odtąd ci

wszyscy, pod protekcją mieyską mieszkające y zostawiające, powinni będą rocznie na ratusz płacić, iako to: komornik żenny na rok ieden po złotych 9, wdowa złotych 6, panna po złotych 4, parobek beżenny złotych 7, tenże parobek, trzymający pola mieyskie zastawą lub arędą, po złotych 10, posługacze y posługaczki, po różnych kątach żydowskich przemieszkujące y im usługujące, iako też y przychodnie do miasta, za czasem osiadające, powinni będą płacić po złotych 3, a to tylko sami posługacze y posługaczki; lecz przychodnie podówczas mają y będą podpadać tey płacie, gdy rok ieden przemieszkają; które to pieniądze mają y powinni deponowane być na ratuszu, z których część jedna dla prezydentów, a dwie powinni być obruczone na skarb y potrzeby mieyskie; co iest zapisano.

Книга Олицкой ратуши, годъ 1779—1782, № 3355; листъ 7 на оборотъ.

CLXXIV.

Постановления Каменецкаго магистрата относительно приведения въ порядокъ городского хозяйства и городскихъ доходовъ. Подтверждение этихъ постановленийъ советомъ сорока мужей. 1780. Марта 15 и 21.

Działo się w Kamieńcu Podolskim, na ratuszu jurydykcyi własnej, na sessyi pierwszej po elekcyi, dnia 21 miesiąca Marca, roku 1780, za regencji sławetnego Antoniego Kubowskiego, ławnika wójtowskiego pierwszego, i sławetnego Andrzeja Orłowskiego, powtórnego regentów i gminnych, w przytomności szlachetnych: Jana Rzeszowskiego, subdelegata wójtowskiego, Piotra Wolańskiego, Mikołaja Rypląńskiego, Kamińskiego, Stanisława Morego, Witalisa Przybyłowskiego, Hypolita Sołtowskiego, ławników.—Po zapisanym akcie, wciągnowszy laudum de tenore tali: Działo się w Kamieńcu-Podolskim, na ratuszu jurydykcyi własnej, podczas sessyi sądowej, dnia piętnastego miesiąca Marca, roku tysiąc siedmset ośmdziesiątego.

Ponieważ przy kończącym się trienium z roku 1777, a w roku terazniejszym, 1780, od dnia 9 Kwietnia sławetnym wsi Kormilcza i Dolnych folwarków, Biełanówka zwanych, possessorom kontraktury arędowne expirują, chcąc więc mieć ułożenia, w magistracie naszym ubezpieczone, ażeby też dobra pod jakimkolwiek tytułem nie wakowały, na upadek powinnych intrat, miastu należących, gdy jegomości wspomnieni possessorowie nalegają, aby deputowani delegaci być mogli ab ordinibus miasta na grónt tychże wiosek do odebrania kalkulacy i summ wypłaconych i decessów, za te całe trienium od tychże miastu należących, jako też onym za gradobicie bonifikować się mających, dawniejszych kwitów w roku 1774 i w roku 1777, nie mniej w terazniejszym expirującym przez regentów na rzecz, osoby i successorów onych zeznanych poznania i utwierdzenia. Przeto magistrat, dopełniając swoich obowiązków, quo ad praemissa uskutecznić się mających i powinnych, z pomiędzy siebie sławetnych i zacnie szlchetnych: Jana Szahina, Antoniego Zwolińskiego, magistratu naszego radzców; z ławicy szlchetnych: Jana Brzoszowskiego, vice-wójta, Andrzeja Czyżewskiego, Wojciecha Jelińskiego, ławnika wójtowskiego, Antoniego Kubańskiego, ławnika wójtowskiego, i regenta Michała Kulpińskiego, Stanisława Liesiewicza, lub kogo pospólstwo z pomiędzy siebie wybierze, Pawła Bojarskiego, pisarza wójtowskiego surrogowanego, z przydanym onymże woźnym jurydykcyi własnej, delegujemy i naznaczamy. Którzy to delegowani i naznaczeni na grunta dóbr wspomnionych, tak wsi Kormilcza, jako i Biełanówka zwanych, zjadą, jurydykcyą zafundują, a po zafundowanej kalkulacy z wypłaconych summ za całe trienium terazniejsze od ichności possessorów odbiorą, co do kogo i komu należeć będzie, poznają, kwity dawniejsze, przez regentów miasta na rzecz i osoby z wypłaconych summ szlchetnych possessorów przed aktami zeznane, rozstrząsną i one, swym i całego miasta imieniem, utwierdzą. Tudzież z kączącego się teraz trienium, gdy się obrachunek zupełnie zakończy, i co od kogo należy załatwione będzie, poznawszy deces szlchetnych possessorów z nastąpnego w tym roku gradobicia i w tymże onym bonifikowawszy, kwitować będą. Jeżeli dobra uciśnione nie są i gromada nie rozsypana? inkwizycyą uczynią; po której załatwieniu, spisawszy inwentarz i wszelką daninę ku intracie miasta, tymże sławetnym: Antoniemu Szahinowi—dobra Kormilecz, Gabrielowi Bałałowiczowi—Dolne folwarki, Biełanówka zwane, przez spisany na gruncie i podpisany przez nichże kontrakt na przyszłe trienium wypuszczą.

A że szlchetny dóbr wsi Kormilcza possessor, że we wsi młynów przestronnych nie ma, które gdy in ruderibus właśnie extant, de nova

radice reparacyi wyciągają, wiziami autentycznymi miastu okazuje, i przeto, ku osobnej miastu intracie, arędę karczemną, młyny i stawy odłączyć domaga się, przeto ichmoście wspomnieni delegowani, uczyniwszy na gruncie onych rewizją, reparacyi, jeżeli niechybnie wyciągać będą rzeczonych młynów, szlachetnemu possessorowi w kontrakcie pozwolą. Lub też, jeżeli się onym zdawać będzie, do osobnej intraty odłączyć, zgoła, cokolwiek sprawiedliwość po nich wyciągać będzie, uczynią, udziałają i załatwią. Co wszystko udziałane i przez nich załatwione szlachetny magistrat pro rato et grato przyjąć deklaruje. Mając także naprzykrzenia nie mało od W. J. P. Piotra Rasiewicza, susceptanta ziemskiego kamienieckiego podolskiego, o oddanie onemu, zaciągniętej na spłacenie części pojezuickich, summy złotych polskich cztery tysiące, № 4000, gdy w tym czasie z intrat miasta szczupłych na uiszczenie się, onemu powinno, ile przy następującej na kommissją graniczną, tudzież delegacją warszawską na sejm spodziewany nowej expensie, wystarczyć miasto nie może, a zaś zaciągniętej summy u niektórych ichmościów obywatelów tućszych trafia się, przeto takowego długu zaciągnięcia pozwolenie nasze szlachetnym regentom szlachetny magistrat daje i udziela; do której to naszej magistrackiej, quo ad praemissa, uchwały sławetni regenci z gminnemi, w przytomności sławetnej ławicy, z pomocą onęj zdanie swoje przyłączą i uskutecznią.

Powinno na to mając baczenie, jako kommissja graniczna, blisko następująca, wyciąga po nas koniecznie tego, żeby (kto), prócz szlachetnych prezydentów, osobliwsze miał o niejże staranie, principalnie: w przygotowaniu i ułożeniu potrzebnych na to papierów, ułożeniu summariuszów i innych potrzeb, przeto, gdy do tych czynności najzdolniejszym z szlachetnego magistratu zanie sławetnego Szahina, magistratu naszego vice-seniora, upatrujemy, onego też, ile już koło téj sprawy pracowitego, ad exequenda, quae sunt necessaria, upraszamy. Któremu pomoc naszą dać, ile razy potrzeba będzie, deklarujemy, na co się rękami własnymi podpisawszy, rzezoną uchwałę przy kancelaryi naszej zostawić one dysponowaliśmy: Stefan Bakałowicz, senior i wójt, manu propria. Gabryel Bakałowicz, magistratu kamienieckiego prezydent, m. pr. Antoni Szahin, radca magistratu, manu propria. Jan Szahin, radca magistratu m. pr. Jan Demkowicz, radca miasta Kamieńca-Podolskiego, mn. pr. Antoni Zwoliński, radca miasta Kamieńca-Podolskiego, mn. pr. Szlachetni regent z wiceregentem i gminnemi, nizej podpisanemi, do obrad swoich przystąpili.

Sławetny Antoni Kubowski, ławnik wójtowski pospólstwa miasta Kamieńca Podolskiego pierwszy, sławetny Andrzej Orłowski, powtórny regenci,

z niżej podpisanemi gminnemi, zapatrując się na uchwałę szlacheznego magistratu, tu, w Kamieńcu, na ratuszu jurysdykcji własnej, podczas sessyi sądowej dnia 15 miesiąca marca, roku niniejszego, 1780, nastąpionej, którą łącznie mając, mając pilne z miejsca swojego baczenie na wszelkie miasta potrzeby terażniejsze i nastąpić mogące, tąż uchwałą najprzód delegatów, szlachečných i zacnie sławetnych: Jana Szahina, Antoniego Zwolińskiego, magistratu kamienieckiego radców, Jana Rzeszowskiego, vice-wójta, Andrzeja Czyżewskiego, Wojciecha Jelińskiego, Antoniego Kubowskiego, regenta, ławników wójtowskich; szlachečných: Michała Kulpińskiego, Stanisława Lesiewiczza, Pawła Bojarskiego, pisarza surrogowanego, z przydanym onymże woźnym do zjechań na grunta wsi Kormilcza i Dolne folwarki, Białanówka zwane, ku uczynieniu w tychże dobrach, ile przy expirujących kontraktach, z gromad indygcacji, spisania inwentarzów, poznania przeszłych i terażniejszych kwitów, spisania także kontraktów i temi wypuszczenia dóbr rzeczonych i załatwienia innych kategorii, w téjże uchwale wyrażonych, nam i całemu miastu dobrze wiadomych, delegowałam, przeto i my z miejsc naszych, przychylając się do wspomnionéj zdrowéj i zbawiennéj dla miasta szlacheznego magistratu uchwały, rzeczonych delegatów i onym moc udzieloną ztwierdzamy i za miłą przyjmujemy.

Co się także tycze zaciągnięcia długi na zniesienie summy złotych polskich cztery tysiące u W. Piotra Raszewicza, susceptanta ziemskiego kamienieckiego, na zapłacenie cząstek pojezuickich, przez nas i całe miasto za poprzedzającą, podobnież uchwałą zaciągnięną, gdy i w tym dobrą myśl i rozrządzenie pożyteczne z wielu przyczyn upatrujemy, przeto niniejszą sessyą naszą do zaciągnięcia wspomnionéj summy zdanie nasze chętnie i jednomyślnie łączymy.

Gdy także rzeczony szlachečný magistrat tyle wspomnioną uchwałą swoją szlachečnego i zacnie sławetnego Antoniego Szahina, magistratu vice-seniora, do pracowania około kommissyi granicznéj z pomiędzy siebie zobligował, przeto i my na naszych obradach z zapisaniem i ofiarowaniem powinnej za to onemu wdzięczności o tę uczynność dopraszamy się.

Mając zaniesioną do siebie przez sławetnego Jana Rzeszowskiego, vice-wójta, rekwizycyą względem ratyfikowania konsensu przez szlachečny magistrat na sessyi sądowej, dnia 15 miesiąca marca, roku niniejszego 1780, na ratuszu, względem postawienia karczmy i mostu na rudzie, czyli Gniłym Potoku, nad rudką, między drogami, ku Humińcom i Dunajowcom dążącemi, na rzecz i osoby nierozdzielnie sławetnego Jana Szahina, magistratu kamienieckiego radcy, Jana Rzeszowskiego, subdelegata wójtow-

skiego, udziałanego; więc, zważając jako grunt pusty lat kilkadziesiąt żadnego miastu nie przynosi pożytku, w rzeczonym zaś konsensie, że za lat sześć postawienia i zaarędowania karczma pro commodo miasta powrócona przez tychże będzie, ostrzeżono jest, przeto, nie widząc żadnej przeszkadzania onym do tego przyczyny, do pozwolenia szlachtetnego magistratu, tymże udzielonego, chęci nasze i zdania jednomyślnie przyłączamy i na wyszły, czyli nastąpić mający na onych osobny konsens, podpisać deklarujemy; którym udzielania gruntu na potrzebne do téjże karczmy pastwisko, postawienia chaty dla stróża i na kilku kosarzów sianozęci pozwalamy. Przyłączają sławetni gminni z regentami do szlachtetnego magistratu swoje żądania, o które już pierwszemi sessyjami czynili odezwę, ażeby tenże szlachtetny magistrat w polach i gruntach miejskich przyzwoite raczył uczynić pomiarkowanie, ażeby pozabierane i zajęte besprawnie grunta do, która żadnej miastu nie przynosi intraty, odebrane i między poddaństwo pracujące podzielone były. Którą to sessją naszą podpisami rąk ztwierdzamy. A. Kubowski, Ł. W, regent m. K. P. Orłowski, wice regent. Jakób Szydłowski, gminny, mn. pr. Nieumiejący pisać kładę znak krzyża świętego Jakób Cwikła †. Wojciech Miłasiewicz, znakiem krzyża †. Maciej Surowiszczyński, znakiem krzyża świętego †. Antoni Cichocki, znakiem krzyża świętego †. J. Sokołowski. Piotr Kuhajewski.

Книга Каменецкаго магистрата, № 4490, годъ 1773—1796. Листъ 31 (до 34).

CLXXV.

Жалоба старшаго радцы города Олыки, Станислава Заблоцкаго, на городское посполство о томъ, что оно навязало ему должность шафара, съ цѣлю разорить его состояніе, между тѣмъ какъ онъ, по причинѣ преклонныхъ лѣтъ, не можетъ исправлять этой должности. 1780. Августа 7.

Actum in pretorio Olycensi, feria secunda, miesiąca 7 Augusti, 1780.

Manifest Stanisława Zabłockiego, radcy starszego miasta Ołyki, na-przeciw całemu pospolstwu tegoż miasta zಾನiesiony u uczyniony.

Przed urzędem y aktami mieyskimi, ołyckimi i przedemną, Stefanem Poznowiczem, actualnym wóytem miasta Ołyki, postawiwszy się szlachetny pan Stanisław Zabłocki, radca starszy tegoż miasta, manifestował się solennie naprzeciwko całemu pospolstwu tegoż miasta w pilności y o to: ponieważ manifestańs, bywszy y znając się być zasłużonym miastu całemu i że porwawszy (licząc wieku życia swego 72 lat) siły swoje na usługach miasta całego, mniej akceptujące pospolstwo y względ mające na iego tak wielkie trudy poniesione, umyśliło go przy zgrzybiałości i schyłku onego wruczyć na szafarstwo roczne, który, znając zkąd ta niełaska pospolstwa wzrost swóy wzięła, ale tylko przez zazdrość iego stateczności, w której stałym będąc nieprzestannie, do dziś sobie danego od Boga majątku przyszedł, postanowiło, żeby był zniszczony, znając iego siły upadłe, a k tey funkcyi narzuconey y nakazaney niezdolne i nie respondujące; zaczym manifestańs przeciw tak wielkim, a naturze ludzkiej przeciwnym, próżnym bardziey, a ślepy powód mającym maxymom, że się fundując na tak bezsumiennym ułożeniu swoim, tenże manifestańs w czasie złożonego przed zwierzchnością najwyższą okazał, iż chciałby z serca szczerego y tey funkcii być piastunem, y ostatnie, od najmnieyszej do najjaśnieyszej funkcyi mieyskiej, na sobie mieć y trzymać, ciężary; a za zgrzybiałością wieku swego ekkuje się, przeto, by było z wiadomością każdego, niniejszym manifestańtem, nie przyjmując na siebie włożonego ciężaru, dawszy niżej przyczyny dla czego, manifestańs się y protestował się, ze świadkami dowiedzie nie tylko starości lat, ale też niemożności. Co iest zapisano.

Книга Олыцкой ратуши, годъ 1779—1782, № 3355; листъ 27 на оборотъ.

CLXXVI.

Протоколь сходки посольства города Олыки. 1780. Сентября 1.

Actum in pretorio Olycensi, feria 6-ta; die 1 Septembris, 1780 anno.

Po odprawioney mszy świętey o Duchu Świętym zgromadzonemu pospolstwu na ratusz, i powinszowawszy imé pan wóyt menstriji przeprowadzoney a zaczętego miesiąca Września, pomienit z gorącością zalety mias-

ta: 1. Upominał panów cechmistrzów, aby swych braci surowo karali, za to, że nie chodzą na pomienione mszę świętą, primą nazwaną, grożąc im, iż odtąd ich samych karać ma. 2. Przypomniął nieposłuszeństwo nakazom swoim augustowej prymy, którey gorącą zaletę dał, aby groble były reperowane, łupanki y chrost był gotów, co ani znaku niemasz dopełnienia rozkazów; przeto manifestować się przyobiecał tenże imć pan wóyt przeciwko teyże bezkarności. 3. Aby kominowe było wczesnie ułożone. 4. Aby poborce, wysadzeni y obrani do odbierania czynszu połowego y placowego, w szczególności odbierali y bez przestanku, zacząwszy a data presenti. 5. Obrany był na primie 1. Augusti Andrzej Kulizyk za poborce, który, dawszy przycyżne kalectwa swego dowody, imć pan wóyt, drugiego aby też pospolstwo na miejsce iego obmyśliło, animował, iakoże natychmiast obrany został na iego miejsce Paweł Kościałkowski. Co jest zapisano.

Книга Ольцкой ратуши, годъ 1779—1782, № 3355; листъ 28 на оборотъ.

CLXXVII.

Разрѣшеніе, данное графомъ Иваномъ—Николаемъ Ходкевичемъ купцамъ: Афанасію Васильеву и Василю Иванову, на постройку мыловареннаго завода въ его имѣніи, мѣстечкѣ Чернобыль. 1780. Ноября 14.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt czwartego, miesiąca Januarii trzeciego dnia veteris styli.

Na urządzie grodzkim, w zamku Jej Imperatorskiej Mości Owruckim, przedemną, Mikołajem Rożyckim. regentem grodzkim owruckim y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, owruckiemi stawający osobiście sławetny Matwiej Izwasylów, obywatel y kupiec czarnobyłski, te prawo, od niegdy J. W. Jana hrabi Chodkiewicza, generalnego xięstwa żmudzkiego starosty, orderów polskich kawalera, na plac sławetnego Wasyla Iwanowego, na założenie na tym placu mydlarskiej fabryki, ze wszelkiemi do tej fabryki zabudowaniami y potrzebami, sławetnym: Aftanaziu Wasylowemu y Wasylu Iwanowemu,

obywatelom y kupcom Czarnobyłskim, na papierze srebrno groszowym stęplowym dane, podpisem ręki tegoż niegdy J. W. Chodkiewicza, starosty żmudzkiego, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, z przypiskiem ostrzegającym, przez J. W. Chodkiewiczową, starościanę żmudzką, na tym prawie dołożonym y przez też J. W. Chodkiewiczową, starościanę, podpisem ręki przy pieczęci, na laku czarnym wyciśnionej, stwierdzonym, w papier stęplowany, rossyjski, dziesięciokopijkowy obwinięty, dla zapisania do xiąg grodzkich, owruckich podał w ten sposób: Jan Mikołaj na Turcu, Petrykowie, Czarnobyłu y Dorohostajach hrabia Chodkiewicz, generalny xięstwa żmudzkiego starosta, orderów orla białego y świętego Stanisława kawaler. Daje się te prawo kupcom małorossyjskim: Aftanazija Wasylowemu y Wasylu Iwanowemu, chcącym mieć osiadłość swoje blisko miasta mego Czarnobyła, w Spasowej Słobodzie, na wystawienie fabryki, do robienia mydła sposobnej, a to na placu Wasyla Iwanowego założyć się mającej, której to fabryki po zabudowaniu swoim własnym sumptem, wolni będą w niej robić, ją rządzić tak oni, jako y ich successorowie lub dać, darować albo sprzedać komu, podatku zaś żadnego płacić nie będą, tylko czynsz płacić zwyczajny. A iż do tej fabryki potrzebne łoje będą, które bez wagi kupowane być nie mogą, a waga, do arędy należąca, ztąd ponosiłaby uszczerbek, przeto ostrzega się, iż od wszystkich łojów, u czarnobyłskich żydów kupionych, albo na jarmarki y targ przybyłych, wagowe do arędy miejskiej ma należeć, a od wszystkich zaś łojów tudzież sadeł, maseł y soli, z zagranicy lub z Ukrainy przez nich samych do fabryki sprowadzonych umyślnie, jak w wadze skarbowej ważyć nie mają, takoz od nich wagowego płacić nie powinni będą. Co się zaś tycze ważenia z fabryki wychodzącego mydła, tedy na takowe mydło wolna im będzie własna ich domowa waga, której wagi dla samego tylko mydła y zagranicznego lub ukraińskiego łoju, sadła y soli, tylko przez ich samych sprowadzonych, używać im wolno będzie bez żadnej od arędarzów przeszkody. Jeśliby zaś teje wagi nad terazniejsze pozwolenie użyć, lub komu innemu ważyć śliwy, wosk etc. odważyli się, tedy też same w swoim domu mają utracić ważnice. Pozwala się wolne kupowanie u mieszczan lub u poddanych czarnobyłskich wszelkich do mydła służących materyałów, a osobliwie popiołu y dREW bez żadnej ni od kogo przeszkody. Konserwacya mydła w lochu bywał zwykła, dla czego pozwala się im wolne wykopanie lochu pod swoją kramnicą, dla chowania onegoż. Że też fabryka mydlarska nie mało wyciąga ustawicznego robotnika, którzy, do sądów czyli schadzek piłipońskich należąc, częstemu mogliby podlegać zamieszaniu, przeto tak samych majstrów

y czeladź onychże do władzy samego dworu rezerwuje się. Które prawo, jako nienaruszenie ma być zachowane, tak przy zwykłej pieczęci własną podpisują ręką. Datum w Czarnobylu tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku, dnia czternastego Nowembra. U tego prawa, per oblatam podanego, przy pieczęciach dwóch, na laku jedna czerwonym, druga czarnym wyciśnionych, podpis ręki ich jest takowy: Jan hrabia Chodkiewicz starosta żmudzki mp. (L. S.). Przypisek zaś z drugiej strony takowy: Odtąd niema się ważyć Aftanazy Wasylowicz inszych popiołów do mydła kupować od poddanych czarnobylskich, jak tylko z pieców wygrzebane popioły, jeżeliby zaś się pokazało, że z lasów czarnobylskich na tę fabrykę będzie kupował lub palił popioły, więc wszystek jego majątek konfiskowany za to będzie; co, dla większej wagi, własną moją ręką podpisuje. Datum w Czarnobylu tysiąc siedmset ósmdziesiąt pierwszego roku. Aprila dwudziestego osmego dnia. Ludwika Chodkiewiczowa mp. (L. S.). Któreż to, za podaniem wyż imę podawającego, a za urzędowym przyjęciem, wszystko, co do słowa, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisane.

Книга городская, оvrучная, записовая, № 3308, годъ 1794. Листъ 14.

CLXXVIII.

Приказъ княгини Анны Радзивиловой жителямъ города Олыки о томъ, чтобы тѣ мѣщане, которые, уклоняясь отъ исполненія городскихъ повинностей, поселились внѣ города, продолжая владѣть въ городѣ по-земельною собственностью и принадлежать къ цехамъ, возвратились на жительство въ четырехнедѣльный срокъ, подѣ опасеніемъ потери городскихъ правъ и земель, находящихся въ чертѣ города, а также исключенія изъ цеховъ. 1781. Апрѣля 19.

Anna na Białym Kowlu z xiążąt Lubartów Sanguszkowna Radziwiłowa, xiężna na Ołyce, Nieświżu, Słucku, Klecku y Kopylu, hrabina na Mirze, Szydłowcu, Krożach y Białey,—kanclerzyna wielkiego xięstwa

Litewskiego, Przemyska, Człuchowska, Krzyczewska, Kowieńska y Kamieniecka starościna. Wszem wobec i każdemu zosobna, a mianowicie magistratowi y całemu miastu naszemu Ołyce, wiadomo się czyni: ponieważ miasto to przez różne ludzi swywolnych, miasta tego obywatelów, do ruiny przychodzi, że niektórzy mieszczanie, przeciwko prawu, od antecessorów naszych temu miastu nadanemu, mając grunta y place na mieyskim gruncie, dla uchronienia się tylko podatków y ciężarów miejskich, iako też powinności zamkowej, pod duchowieństwo y pod ich mościów panów szlachte się powyprowadzali, a drudzy także, bywszy w bractwach y cechach, powinności swoiey do cechów dosyć nie czynią y tamże na duchowieństwie mieszkaia, tedy my, zabiegaiąc ruinie miasta, ady ieden za drugiego ciężarów nie ponosił, tym teraznieyszym uniwersałem naszym wszystkich takowych napominamy, aby ci wszyscy na miejskie grunta nazad się, naydalej we cztery niedziele, ieżeli chcą tegoż prawa, które ma miasto y cechy, zażywać y nim się zaszczycać, powracali, y tam nazad osiadali, czemu ieżeli zadosyć nie uczynią, tedy wuytowi i magistratowi tego miasta zlecamy, aby takich wszystkich, zapozwawszy do swego sądu, y o to ich zupełnie zkonwinkowawszy, tak gruntów, iako y cechów poodsądzali y onym wolności tych y praw, które sami mają, zażywać zabraniali, co się iak naywiększej ich pilności zaleca; w czym pomoc y exekucyą na przeciwnych tey woli moiey iego mości panu staroście Ołyckiemu serio zalecam. Działo się w Ołyce, w zamku naszym, dnia 19 kwietnia, roku 1781. Anna księżna Radziwiłłowa. (M. II.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 427.

CLXXIX.

Протоколъ сходки совета тридцати мужей города Олыки. Войтъ жаловался совету отъ имени магистрата на мѣщанина, Оныська Яблонскаго, о томъ, что онъ давно замѣченъ въ буйномъ поведеніи, что оказываетъ неуваженіе членамъ магистрата, публично бранить ихъ и распространяетъ о нихъ клеветы, что онъ старался подать доносъ на городъ съѣзжему суду и ходилъ въ Луцкъ съ желніемъ опозорить тамъ весь городъ. Советъ тридцати мужей потребовалъ на сходку Яблонскаго, предложилъ ему по пунктамъ допросы и, нашедши его виновнымъ, приговорилъ его къ пожизненному тюремному заключенію. 1781. Іюня 22.

Actum in curia Olycensi, feria secunda, die 22 junii, 1781.

Coram officio nobilium: Stefani Poznowicz, praetoris olycensis, Gregoris Maximowicz, Joannis Poznowicz, praesidentium, famatorum dominorum: Stanislai Zabłocki, Joannis Badowski, consulum, nec non honestorum dominorum: Bazyli Iwanowicz, Pauli Jurkiewicz, scabinorum juratorum, et in absentia aliorum officialium.

Powstawszy z miejsca swego szlachetny magistrat, użył do zgromadzonych 30 mężów Andrzeja Koszceja, Parchwena Skompskiego, Szymona Szawałkiewicza, Jana Wasylewicza, Mikołaja Łobaczewskiego, Leona Trochymowicza, Gabryela Charkiewicza, Stefana Zanozowskiego, Tomasza Twarowskiego, Oxentego Staweckiego, Romana Gorzkiego, Theodora Karpowicza, Jakuba Fidryckiego, Ławrentego Święcickowskiego, Alexandra Sawana, Onufrego Rydzieckiego, Kazimierza Pirożyńskiego, Niczypora Czuchelwicz, Radywona Mamiekiewicz i Andrzeja Kaleszewicza, swym i całego miasta imieniem, przemowę donosząc tymże tą sessią, jako Onyško Jabłoński, współobywatel i mieszczanin miasta Olyki, będąc urodzony na łonie tegoż miasta, przecież wyrodnym synem już od lat pięciu pozostawszy, przeciw temu, nescitur quo mente, moderamine i już to w pierwszych dniach szaleństwa swego, hultajstwem, pijaństwem, a z tych powodów pomiędzy narody gwałty, zamieszania, bitwy, rozboie i wieloliczne napaści codzienne pełniąc, a to za każdym razem, acz pokrzywdzeni tak do imię pana wojta, a potym do szlachetnego sądu gajnego swe żaloby zanosili, a Onyško Jabłoński za każdym też razem, już to słowem i admonicją, już to więzieniem i wielorakimi sposobami, przystojnemi mieszczaninowi, ka-

rany był, wszelako mało co a prawie nic sławetnego Onyśka Jabłońskiego poprawiało, bardziej jeszcze ten narowów nabrawszy się, wyzuwszy się, a pogardziwszy sąd gayny i jego sądownicze władze, oślep, a to bez najmniejszego uszanowania, lżył, szkalował, a to nietylko zaocznie, ale i publicznie, do wiewa tylko wyuzdana a nie ludzka złość i zapamiętałość wymogła na nim, do tyła pogrózek i bezczestwa wymiatał i wymiata; co większa, gdy tenże, potrzykroć rzeczony, Onyśko Jabłoński już w tym ostatnim roku, dopełniwszy miarkę szaleństwa swego, czasu zjazdowej kondescensyi o papier stępowany na dniu 10 junii anni praesentis, tu, w mieście naszym, agituiącej się, tenże Onyśko Jabłoński ważył się pójść do przeciwniej strony i miasto całe jako i sąd gayny oskarżyć, co nieochybnie nastąpiłoby, gdyby my, wyższa zwierzchność zamku Ołyckiego, temu nie zabiegła, a Onyśka Jabłońskiego nie skazała do więzienia; który to Onyśko Jabłoński, wysiedziawszy w tym przez czas toczącej się, wyzrzczonej kondescensyi, uwolniony był z surowem przykazem i admonicią, aby szaleństwa poprzestał, a odtąd zupełną życia poprawę przyrzekł, co też i uczynił tym niechętniey dla siebie, im bardziej, aby mógł zemsty dopełnić, ofiarę takową za przymus poczytawszy, bo co tylko uwolnion został, tak zaraz przed wiewo miaszczany i obojga narodu ludźmi natychmiast dał się słyżeć: iż pójde do Łucka, a gwałtu! wołać będę, że niesprawiedliwie tak z pomiędzy sądu gajnego, jako i z pospólstwa osoby niesprawiedliwie przysięgli; a jako akta publiczne są w Ołyce i toż miasto trzyma też akta, tak to bez najmniejszej wstrzemięźliwosci miasto całe i tych, którzy przysięgli, oskarżę i obwinię«. Której to obietnicy szalonej, i lubo ta wraz dojsza do usz rządzącego miastem, szlachetnego j. p. wojta i jego sądowych osób, mniej temu wiare dawał; lecz gdy teraz, tak szlachetny j. p. wojt, jako i gajny sąd zupełnie ma wiadomość, że tenże Onyśko Jabłoński był w Łucku i, coby tam miał uczynić? o tym nie wie, broniąc miasto od ostatniego upadku, a zapobiegaiąc tak wygurowanej złości jego, ile miłością bliźniego rządząc się, krzywdy zadane przez Onyśka Jabłońskiego tak j. p. wojtowi, jako i jego współprzysiężnikom, z siebie samych umarzaiąc, was, jako 30 mężów, składaiący gmin miejski, do was użalenie w tej sprawie niosąc, składaiąc powinne powagę urzędowi memu i całego sądu mego, dodanego mi w pomoc, z przełożeń ustnych moich, dajcie ratunek miastu, stosując się do prawa, in jure municipali położonego articulo 77, folio 11:« iż gdyby kto w ziemi, w królestwie, albo też w mieście, a w społeczności jakich ludzi przeciwko urzędowi, albo zwierzchności miejskiej podburzenie jakie albo potajemne sedyce czynił, a toby się nań

pewnie okazało, takowy, według zasłużenia a wielkości występku, czasem na gardle, czasem też miotłami u pęgierza karan bydź ma i z ziemi albo z miasta wypowiedzion, gdyby takowe podburzenie czynił«. A tak 30 mężowie, miawszy illację pięcioletniego życia Onyśka Jabłońskiego wiadomość, stawić się mu przed sobą nakazali, który, postanowiwszy się, na pierwsze pytanie: »przez co, za co i dla czego w takowe hultajstwo wdał się?« odpowiedział: »tak mi podobało«. Powtóre: »co miałeś za przyczynę gwałtu! wołać, jak sameś nam, niektórym mężom, powiadał czasu kondescensyi?« odpowiedział: »z żalu, bo mi szlachetny magistrat nie chciał słuchać kalkulacyi z szafarstwa i za to jeszcze, że mnie z urzędu radzieckiego i z ławicy wyrzucił«. Po trzecie: »czy chodziłeś do Łucka i za czym?« odpowiedział: »chodziłem, ale miałem intencją nieodbitą gwałtu! tam wołać, tylko jako wyści mnie strach tam opanował«. Po czwarte: »za co i dla czego tak panna wójta, jako i niektórych osób magistratowych tak niegodziwie szkalowałeś?« odpowiedział: »przez żal, a przez te, ile miałem złość, do tylu gadałem i pogroszki czyniłem«.—Zaczym wysłuchawszy 30 mężowie Onyśka Jabłońskiego odpowiedzi, a przekonani będąc dostatecznie o wszelkim jego błędzie, broniąc miasto od upadku, oraz pokój między narody wzruszający przynosząc, sądem swym wzkazują Onyśka Jabłońskiego na wieczne więzienie pod straż zamku Ołyckiego, który aż do śmierci tam ma wieczną niewole ponosić, oraz temuż na tydzień, na wyżywienie, oznaczamy złoty polski jeden, który ma dochodzić onego z skarbu naszego, miejskiego, a że równa złość żony Onyśka Jabłońskiego, imieniem Marianny, tyle może szkodzić, ile samego Onyśka, tej, ile z natury szczebiotliwością rządzącej się, daruiemy, odsyłając ją i zawieszając dyspozycyi najwyższej zwierzchności zamku Ołyckiego.

Книга Олицкой ратуши, годъ 1781—1782, № 3356; листъ 1.

CLXXX.

Универсалъ князя Карла-Станислава Радзивила къ жителямъ княжествъ: Олыцкаго и Чарторыскаго о томъ, что онъ предоставилъ должность старосты въ этихъ княжествахъ дворянину Ивану Транскому и потому приказываетъ жителямъ ихъ оказывать ему повиновение и поддѣжать его суду. 1781. Сентября 16.

Actum in curia Olycensi, feria dominica, die 16 Septembris, 1781.

Karol Stanisław Radziwił, książę na Ołyce, Nieświerz, Birżach, Dubienkach, Czartorysku, Słucku, Kopylu, Klecku i świętego państwa Rzymskiego; hrabia na Mirze, Szydłowcu, Krożach, Kajdanowie, Kiejdanach, Białym Kamieniu, Żmigrodzie, Zabłudowiu, Bielicy i Białej, a na Żułkwi, Złoczewiu, Pomarzanach, Newlu etc. pan i dziedzic, wojewoda Wileński, wszem wobec i każdemu z osobna, komuby o tym wiedzieć należało, mianowicie: magistratowi Ołyckiemu i wszystkim obywatelom, tudzież kahałom, w księstwach moich: Ołyckim i Czartoryskim będącym, do wiadomości podaie, iż oddając funkcją starościńską w księstwach moich: Ołyckim i Czartoryskim imć panu Janowi Trańskiemu, która i dawniej przez niego sprawowana była, z przyzwoitą temuż urzędowi władzą, mieć chcę i zalecam, ażebyście, znając imć pana Jana Trańskiego za aktualnego starostę, z ramienia mego ustanowionego, do sądów, funkcyi jego przyzwoitych, a z wolną zawsze appellacją do mnie, należeli i przyzwoite posłuszeństwo we wszystkim czynili, mieć chcę i przykazuję; a niniejszy uniwersał, dla większej wagi i waloru, ręką własną podpisawszy, (pieczęć) przycisnąć rozkazałem. Dan w Rubieszewiczach, 1781 roku, die 17 Sierpnia. Karol Radziwił W. W. (L. S.).

Книга Олыцкой ратуши, годъ 1781—1782, № 3356; листъ 9 на оборотъ.

CLXXXI.

Протоколъ сходки совѣта тридцати мужей города Олыки. Совѣтъ потребовалъ счеты городскихъ доходовъ и расходовъ отъ всѣхъ лицъ, исполнявшихъ въ теченіи послѣднихъ 14 лѣтъ должность городского шафара. Изъ нихъ Андрей Кощей представилъ счеты, по которымъ оказалось недочета на 150 злотыхъ. Кощей объяснилъ недочетъ сверхсѣтными расходами на содержаніе проходившихъ черезъ Олыку войскъ. Совѣтъ отложилъ окончательное рѣшеніе дѣла до слѣдующей сходки. 1781. Ноября 3.

Actum in curia Olycensi, feria sabbathi, die 3 Novembris, 1781.

Z mandatu wielmożnego imć pana starosty Olyckiego: izby na dzisiejszym dniu i akcie zgromadzeni, tak szlachetny magistrat, jako i 30 mężowie, na sessią, na której porządek postanowić mieli i wyznaczyć z pomiędzy siebie kommissarzów do słuchania z dawnych lat poborców i szafarów; i którzy to, niżej wyrażeni, dopełniwszy rozkazowi tegoż W. J. pana starosty, zszedłszy się na ratusz, jako to: szlachetny imć pan wójt; pan Stanisław Zabłocki, radca starszy; z 30 mężów: Jakób Fidrycki, Terenty Kopytkiewicz, Theodor Karpowicz, Onufry Rzyecki, Leon Trochymowicz, Jan Wasylewicz, Sidor Bachorowski, Gabryel Charbiewicz, Wasil Gindziel, Stefan Fidrycki, Andrzej Kaliszewicz i Jan Łuś, zagaiwszy swą sessię, wzięli przed się uwagę, iakimby sposobem tak zaległe rachunki uskutecznić, a na potrzebę gwałtowną pieniędzy wydobyć? wystawując przed oczy rok 1767, a od tego wciąż aż do niniejszego roku, niektórzy szafarze nie słuchani, co przez tak wielki przeciąg czasu jedni szafarze, iak i poborcy, poumierali, drudzy zubożeli, trzeci powychodzili i pooddaliwali się z miejsca tego, różne różnie z sobą certuiąc się i zastanawiając się, a kto by temu przyczyną był, samą tylko inkursie kraiove za cel brali tej opieśzałości; wszelako, aby tak wielkiemu zadawnieniu a najosobliwiej niektórym żądaiącym i chcącym usprawiedliwić się z szafarstwa swego, poki śmiertelności nie wypłacą długu, tak z tego powodu, iako i z potrzeby samej, sławetnemu Andrzejowi Koszcejowi, bywшему w roku 1769 szafarzem percept miejskich, registra przed sobą złożyć rozkazali, za których utworzeniem, -gdy przychod i rozchod pieniędzy zosobna głosem do-

nośnym i wyraźnym był czytany, a przez mężów supra wyrażonych samegoż rzeczzonego Andrzeja Koszczyja było pytanio, z zasumowania okazało się perceptę zł. 2053, gr. 22, a z tej expensy okazał zł. 1903, groszy 20; więc ad complementum perceptę wypada na decess zł. 150, groszy 2, co natychmiast z niego szafarzowi zaliczyć rozkazali; a że Andrzej Koszczyj wniosł swe proźby, iżby miano naiego względ i klemencją, wystawując, że, czasu samej inkursyi moskiewskiego i polskiego wojska, z uszczerbkiem zdrowia i majątku swego odniósł, i aby mu ten decess darowali, wymieniając, że perceptę należnych od arędarzów generalnych, Ołyckich, nie odebrał należnych zł. 80, oraz za sprawunek okien dla officerów moskiewskich, na probostwie Ołyckim stojących, expensował na nie zł. 60, których panowie mężowie nie przyjęli do expensy, a ztąd decess utworzony został, którą explikacie ich mość mężowie wysłuchawszy, zapytanie ieszcze tegoż Andrzeja Koszczyja uczynili: z tegoż samego roku gdzieby się zpaśny owies, wynoszący ośmak 40, oraz siano z miejskiej sianożęci podziać się miało? aby zdał rachunek z tych i explikacją położył. Na które to zapytanie Andrzej Koszczyj dał takową explikację: iż sami pasterze dadzą świadectwo, że wojsko rossyjskie, ile owsa było (bo tego roku wszystkie pola obłogiem leżały) i siana, siana, mówię, nie zwoząc go do szopy, wiązkami z sianożęci samiz żołdaty ponosili. Którą explikacia nie znalazła miejsca u panów mężów, a przeto na dzień 7 praesentis do definicji zgromadzeniu większemu odłożyli, co jest zapisano.

Книга Олицкой ратуши, годъ 1784—1782, № 3356; листъ 12 во оборота.

CLXXXII.

Протоколъ сходки совѣта тридцати мужей города Олыки, на которой окончено дѣло объ отчетѣ, представленномъ бывшимъ городскимъ шаферемъ, Андреемъ Кошцеємъ. 1781. Ноября 7.

Actum in curia Olycensi, die 7 novembris, 1781 anno.

Zgromadziwszy się panowie na ratusz mężowie, a zasiadłszy swą ławicę imć pan wójt, imć pan Grzegorz Maxymowicz, starszy presyden, pan Stanisław Zabłocki, starszy radny, gminni: Terenty Kopytkiewicz, Jakub Fidrycki, Chwedor Karpowicz, Paweł Porczyński, Gabryel Swiryd, Jan Łuś, Radywon Maniukiewicz, Jan Marynoski, Andrzej Kaliszewicz, Alexander Sawon, Stefan Fidrycki, Jan Zyszkiewicz—powstawszy z miejsca swego j. p. wójt, zagał sessję w te słowa: »ponieważ na dniu 3 nowembra przez mężów w przytomności urzędu mego stanął obrachunek z Andrzejem Koszczajem z szafarstwa, w roku 1769 bywszego, a definicya, jaka by nastąpić mogła, na dzień dzisiejszy odłożona została, przeto wy, mężowie, z przeczytania aktu rzeczzonego przystąpicie do zakończenia«. Zaczym po długiej kontrowersyi, za stawieniem swiadka przez Andrzeja Koszczaja, niewiernego Josia Calowicza, w roku 1769 bywszego arędarza generalnego Ołyckiego, że Andrzej Koszczaj do rąk swych zł. 80 nie odebrał, na to sumieniem swoim pod Bożym imieniem stwierdził, a to pan lantwojt, podówczas rządzący miastem, Budkiewicz, trunkiem odebrał; co do okien expensy zł. 60, tenże Andrzej Koszczaj miłosierdziu i litości zgromadzeniu całemu poruczył; co do owsa i siana z przepomnieniem przez pasterzów, iż miał owsa percepty ośmak 33, ktorego w całości oddał remanentem następującemu po sobie Janowi Korotonożce, szafarzowi na rok 1770 obranemu, reszta owsa, jako pasterze przyświadczyli, że nie inportowali do szafarstwa, ale obłogiem leżały pola, a mężowie zasiadający ze słuszną ich wiarą przyjęli, z przepomnieniem ieszcze Andrzejowi Koszczajowi o siano, który temż samemi pasterzami świadczył się, że wiązkami z sianożęci żołdаты na plecach ponosili; pod sumieniem swym wszyscy pasterze, iako i sam Andrzej Koszczaj, swiadectwo dawali. Zaczym panowie mężowie z urzędem, k sobie przybranym. mając Boga i sumienie na pamięci, co do pierwszych zł. 80, ponieważ z swiadka okazało się, że pan Butkiewicz ad usum fructum obrócił, przeto na jego własnej substancyi, którą posiadają successorowie, skarb miejski ma dochodzić, cum hac pre-

custoditione, jeżeliby ciż dowiedli, że zmarły nie odebrał, tedy do Koszczeja zreguluie też miasto swą pretensję; co do okien, a na nich nie przyjęty expens i reszty decessu, bonificując temuż Andrzejowi Koszczejowi prace, starania i wierne usługi, dla miasta podjęte, w czasie tak krytycznym, zł. 32 ustępuią, darują, a złotych 38 aby wraz szafarzowi terazniejszemu do rąk zaliczył, kładnąc ieszcze przestrogę, iż inquantum by skarb miejski miał by z successorami Butkiewiczowskiemi ponieść iakowe szkode, tedy to zreguluie się do Andrzeja Koszczeja; a tak definicia stanowszy, wyż rzeczeni mężowie z akt swoich tę kwitancją dla Andrzeja Koszczeja pod pieczęcią miejską, ratuszną, wydać rozkazali; co iest zapisano.

Книга Олыцкой ратуши, годъ 1781—1782, № 3356; листъ 13.

CLXXXIII.

Приговоръ Олыцкаго магистрата, предписывающей трупъ самоубійцы, президента города, Ивана Рысецкаго, влечь по улицамъ города, привязавъ къ конскому хвосту. 1782. Генваря 23.

Actum in curia Olycensi, feria sexta, die 25 januarii, 1782 anno.

Przysłuchawszy się wyż pomieniony urząd nieszczęśliwemu przypadkowi, dzisiejszey nocy przypadłemu, to iest samoboystwu niegdyś w życiu bywшему Janowi Rysieckiemu, prezydentowi miasta Olyki, który nocy dzisiejszey znalazion nie żywy, zawiesiwszy się w swym folwarku, haniebną śmiercią zszedł z tego świata. A iako prawo magdeburskie na takich samoboyców postanowiło, iżby dla grozy drugich, rownych rzeczonemu samoboycy, desperatów, samoboyca Rysiecki koźmi po ulicach mieyskich był prezentowan, uwiązawszy do ogona był wleczon, tak taż rada wyrokowi y urzędowi swemu nie czyniąc ubliżenia, ten przypadek w potomne czasy zapisać rozkazała.

Книга Олыцкой ратуши, годъ 1781—1782, № 3356; листъ 18.

CLXXXIV.

Объявление со стороны войта и старшого президента города Олыки о томъ, что они отказываются отъ пользования арендою городскихъ доходовъ, на которую они заключили трехлѣтний контрактъ. Отвѣтъ отъ имени совѣта тридцати мужей, содержащій заявление о несогласіи города принять ихъ отказъ. 1782. Февраля 6.

Actum in curia Олыцensi, feria quarta, die 6 Februarii, 1782.

Powstawszy z mieysca swego iaśniewielmożny pan woyt miasta Олыки, w assistencyi iaśniewielmożnego pana Grzegorza Maxymowicza, prezydenta starszego, unanimiter ciz ich mość panowie zanieśli manifestacyą naprzeciw panom 30 mężom w ten sposob y o to: ponieważ manifestanci, mając arędę mieyską, ratuszną, sobie puszczoną od całego pospolstwa tegoż miasta Олыки, a to na trzylętnią tenutę y zwyczajem dawnym do teyże inkorporowane dochody, aby teyże arędzie przysłuchywali się, a że w przeciągu tych trzech lat, wytrzymawszy dwa lata spokojnie, w tym trzecim roku widzą upadek oney, a naypryncypalnief, że handel solny, z którego naywiększy że dochod do tey arędy był, upadł, a to z przyczyny magazynu cesarskiego, solnego, założonego. Zatym, za uchylem tego handlu intrata arędy mieyskiej bardzo się pomniejszyła; a przeto na ten trzeci rok, składając też arędę w ręce y w dyspozycyą tegoż miasta y wyż 30 mężów, od tenuty oney uchylając się, zgoła nie mając chęci oney dzierżenia; co iest zapisano.

Remanifestantur ich mość panowie 30 mężowie idque: Jakub Frydrycki, Onufry Rysiecki, Terenty Kopytkiewicz, Radywon Maniukiewicz, Theodor Karpowicz, Leon Trochymowicz, Jan Łuś, Wasyl Gindzel, Andrzej Kaliszewicz, Mikołay Makarowicz, Niczypor Czuchilewicz, Salomon Stupnicki, w assistencyi iaśniewielmożnego pana Badowskiego, raycy, y Pawła Jurkiewicza, ławnika, w pilności swey remanifestowali się naprzeciw iaśniewielmożnemu panu Stefanowi Poznowiczowi, woytowi miasta Олыки, y iaśniewielmożnemu panu Grzegorzowi, starszemu prezydentowi tegoż miasta, a tenutorom trzechлętnief arędy ratusznej w ten sposob i o to: ponieważ ich mość panowie tenutarzowie od arędy ratusznej swą manifestacyą zawiadamiają nas, remanifestantów, że się uchylają na ten trzeci rok od dzierżenia teyże, nie pokładając sprawiedliwych przyczyn, dla czego przeto

nayprzód ich manifestacyą za nieważną uznaiemy y annihilujemy, ale przychylając się do porządku miasta y iego całości, a naybardziejziewy czaiu, któren samym ich mość panom tenutarzom, jako prawodawcom, dobrze jest wiadomem, iż raz oń nas dany kontrakt na trzy lata, co w mieście naszym ani praktyki nie było y nie będzie, ażeby postanowione y pismem stwierdzone miało się kiedy łamać, to nigdy; a przeto wyż rzeczonym panom tenutarzom też arędę ratuszną i na ten trzeci rok wruczamy, ktorzy mocni będą tąż arędą rządzić, dysponować z salwą dla nich, iż, uchoway Boże, ponieśby mieli szkodę, tedy, za ukończeniem się tego roku i expiracyi oney, bonifikować imieniem całego pospolstwa deklarujemy się, moco tego remanifestu, zabezpieczamy; co iest zapisano.

Księga Olykoy ratymy, goda 1781—1782, № 3356; listy 18.

CLXXXV.

Постановление сходки 30 мужей города Олыки, освобождающее отъ городскихъ податей некоторыхъ мѣщанъ въ вознаграждение за то, что они были посрамлены отказомъ владѣльца утвердить ихъ въ должностяхъ, на которыя они были избраны. 1782. Февраля 12.

Actum in curia Olycensi, feria tertia, die 12 Februarii, 1782 anno.

Zgromadziwszy się ich mość panowie 30 mężowie na ratusz, a z tych, powstawszy z mieysca swego: Theodor Karpowicz, Leon Trochymowicz, Terenty Kopytkiewicz, Radywon Maniukiewicz, Semen Szawielkiewicz. Andrzej Koszczey, dopominali się u braci za pokrzywdzenie swoje, ażeby mieli wzgląd, mieniać, iż będąc obrani na sprawowanie świętey sprawiedliwości, ieszcze obrani za komissu jaśnie wielmożnego pana Szemiotta, a za niedoysciem aprobaty J. O. xięcia pana, ieden pośmiech z nich się stał, przeto aby choć od podaczki byli wolni, upraszali; zaczym zgromadzeni bracia na sessyą, używszy klemencyi y żądaniu ich zadość czyniąc, każdemu, iżby podatku a data praesenti nie dawał, darowali y wraz poborcem swym to oznajmili. Co iest zapisano. W tymże terminie y sessyi wzmiankę

czyniono o libertacyi przez wielmożnego pana Sarnackiego Pilkiewiczową, wdowę, oblibertowaną przez tegoż, ale zaczęli sessyować, a prędey zesłi z ratusza.

Книга Олицкой ратуши, годъ 1781—1782, № 3356; листъ 19.

CLXXXVI.

Право, выданное графомъ Протомъ Потоцкимъ портнымъ и кушнѣ-рамъ города Чуднова, разрѣшающее ихъ составлять отдѣльный цехъ 1782. Юня 22.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Marca trzydziestego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Wawrzyńcem Rzeplińskim, vice-regentem przysięgłym, grodzkim, żytomirskim i xięgami niniejszymi, grodzkimi, żytomirskimi osobiście stawiający urodzony Andrzej Wrzeczewski, prawo od dworu Cudnowskiego, krawcom i kuszniierzom chrześcijanom cudnowskim służące, do xiąg grodzkich, żytomirskich w oblatę podał, w sposób następujący: Kuśnierze i krawce, chrześcijanie, w mieście Cudnowie mieszkający, mają tylko czynsz, w inwentarzu wyrażony, płacić i dni cztery letnich, to jest: zaorki, oborki, zakoski i obkoski odbyć, do innych zaś robocizn pociągani być nie mają. Datum w Cudnowie, dnia dwudziestego drugiego Junii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt drugiego. U tego prawa, w oblatę wniesionego, podpis rąk wraz z aprobatą takowe: Jakób Ferdynand z Zawidzów Żórawski S. P. Do ścisłego zachowania przez officialistów moich podpisuję—Prot Potocki. Approbuje tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku, dnia dwudziestego czwartego Februarii, w Cudnowie—Sylwestrowicz. Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich zapisano.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1791, № 290. Листъ 491.

CLXXXVII.

Привилегія, данная дворяниномъ Станиславомъ Потоцкимъ евреямъ города Веледникъ на право учрежденія одного цеха, общаго для всѣхъ евреевъ-ремесленниковъ, живущихъ въ городѣ. 1783. Юля 27.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt szóstego, miesiąca Februarii ósmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Antonim Józefem Oniecińskim, regentem grodzkim owruckim y xięgami niniejszemi, grodzkimi, owruckimi comparens personaliter urodzony Józef Ziołkowski, te prawo, kahałowi Wielelnickiemu względem cechu służące, od wielmożnego Stanisława Potockiego, dóbr części miasta Wielelnik dziedzica, temuż kahałowi dane, ręką tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, racione intrócontentorum, dla zapisania do xiąg grodzkich, owruckich podał w ten sposób: Czynie wiadomo, tak swym jako y braci swoich strzyjechnych, w małoletności będących, imieniem, komu o tym wiedzieć będzie należało, osobliwie całemu kahałowi miasta Wielelnik, iż ja, równie z bracią mojemi, dóbr miasta Wielelnik dziedzic, chcąc jak najlepszy mieć porządek w mieście naszym, cech jeden żydowski dla wszystkich jeneralnie, rzemiosłem bawiących się, żadnego nie wyłączać, ustanawiam, z tym dla cechu ułożeniem, aby od każdego, z strony przyjeżdżającego, czyli z handlem, czyli z robotą, po groszy sześć sobie do cechu brali y każdy tego kahału temuż cechowi opowiedzieć się powinien, przybywszy do miasta; co zaś do sądów samych rzemieślników, między sobą sprawy mianych, nie udając się do kahału, ani do rabina, sam cech sądzić powinien. Jeżeliby który z sądu cechowskiego nie był kontent, tedy do dworu udać się powinni. Przyszkołek od kahału zabroniony być nie powinien. Gdyby zaś który żyd, rzemiosłem bawiący się, ze strony przyszedł na mieszkanie, do tegoż cechu, żeby za wiadomością było, referować się powinien. Ostrzega się temuż cechowi, aby jeden drugiego nie skrzywdzali, sprawiedliwość wszelką zachowali y te prawo, dla lepszej pewności, ręką własną, tak swym, jako y braci swoich strzyjechnych imieniem, podpisuję. Datum w Chłuplanach, tysiąc siedmset ósmdziesiąt trzeciego roku, die vigesima septima Julii. U tegoż prawa przy pieczęci,

na luku czerwonym wyciśnionej, podpis ręki takowy: Stanisław Potocki, regent grodzki owrucki, mp. (L. S.). Któreże to prawo, za podaniem y prozbą wyż podawającej osoby, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystkie, jak się w sobie ma, słowo w słowo do xiąg mniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisane.

Книга городская, овруцкая, записовая, № 3292, годъ 1786. Листы 93.

CLXXXVIII.

Проектъ, предложенный Каменецкимъ магистратомъ совѣту сорока мужей, о правильномъ распределеніи, взиманіи и расходованіи городскихъ податей. Отвѣтъ, присланный магистрату совѣтомъ сорока мужей. 1783. Октября 30 и Декабря 9.

Działo się w Kamieńcu Podolskim, na ratuszu, dnia 9 Grudnia, 1783 roku.

Sessya ordynaryjna na projekt szlchetnego magistratu pod dniem, w nim wyrażonym, a na dniu piątym miesiąca i roku, w akcie wyrażonych, sławetnym regentom i porządkom pod rezolucją podany, ktorego treść jest taka:

Projekt szlchetnego magistratu na sessją kwartalną sławetnym regentom i pospółstwu miasta. Dnia 30 miesiąca Października, roku 1783.

1. Sławetni regenci i pospółstwo! Ponieważ familia miejska nie jest płatna, podatek zaś od mieszczan i przedmieszczan; dawno był wybierany, przeto, tak na mieszczan, jako i przedmieszczan tenże podatek proporcjonalnie ułożyć mają, skąd wyżej wyrażonej expensy załatwienie być może, szlchetny magistrat zaleca.

2. Do wysłuchania także rachunków iohmościów panów exaktorów z wybieranego przez nich podymu, tak w mieście, jako i na folwarkach, z pomiędzy siebie ciż sławetni regenci z pospółstwem wyznaczają.

3. Sławetny regent z dochodów i rozchodów kassy miasta przed szlache-
nym magistratem jak najwstępniejszą kalkulacją uczynić powinien, ponieważ
takowa czynność szlacheznego magistratu jest zostawiona.

4. Tenże sławetny regent do podobnej, jako wyżej, kalkulacyi z do-
chodów i rozchodów kassy miejskiej z roku terażniejszego rejestra wcześ-
nie wygotowane mieć i one szlachetnemu magistratowi podać wtenczas,
kiedy rozkaże, ma. Antoni Szahin, senior magistratu, mn. pr.

Jan Rzeszowski, magistratu miasta jego krolewskiej mości Kamieńca
Podolskiego prezydent, Gabryel Bakałowicz, radca magistratu Kamieńca
Podolskiego, mn. pr., Józef Horodnicki, wójt miasta Kamieńca Podolskiego
mn. pr., Jan Demkowicz, radca. Antoni Zwoliński, radca mn. pr., Grzegorz
Dekaprylewicz, radca miasta Kamieńca.

W przytomności sławetnych: Antoniego Kubowskiego, regenta i ław-
nika, Wojciecha Miłasiwicza, vice-regenta, Jana Szczycińskiego, subdele-
gata, Macieja Sołtowskiego, Piotra Wolańskiego, Mikołaja Rypliańskiego,
Jana Czerniakiewicza, Wojciecha Jelińskiego, Michała Bojarskiego, ławni-
ków i innych niżej podpisanych.

1. Izba mężka z ławicą, ponieważ nie mają żadnej wiadomości od wielu
lat o dochodach i rozchodach kassy, o dzierżawach, inwentarzach, kontraktach
dóbr i arend miejskich, tudzież z gruntów, pól, na wsparcie miastu i po-
trzebne wydatki łaskawie nadanych, przytem ciężkościami i niepożytkami,
dla przeszkodników obywatelstwo uciskającemi, ile co od kogo należy, zad-
nego zaradzenia nie słyhać, tudzież podatki koronne znosząc, na funda-
mencie prawa, sobie w tej mierze assystującego, na nowe generalne po-
datki pozwolić nie może. Wszelako, przychylając się do rezolucyi swojej
dnia 6 miesiąca Czerwca, roku tego, na ludzi, miasta nie znających, tu-
dzież na niektórych, łatwość mających, wyjąwszy niedostatnich i pracują-
cych miastu, za poprzedzającą lustracją, tak na przekupniów z ściągnie-
ciem na registr przez sławetnego instigatora, pod dozorem i informacją
sławetnego Piotra Wolańskiego, do czego podjęcia się wszyscy obligujemy,
dyskretny podatek dla podpory szlachealnych regentów ułożyć pozwalamy,
na którego ułożenie do szlachealnych ławników i męstwa po dwóch z cech,
wiadomych sytuacji swoich braci, potrzebnych być uznajemy; na folwarkach
też z ludzi podatek mierny sławetni regenci, w przytomności dwóch z sławet-
nej ławicy, sławetnych: Szczycińskiego i Michała Bojarskiego, a z męstwa
sławetnego Marcina Gałęckiego i Macieja Jwanickiego, ułożą, tudzież kury,
jaja i drwa święteczne na miasto do kassy wybiorą; żeby zaś porządek
wszystkich w powszechności i szczególności dóbr miejskich mógł być, po-

dług przepisów prawa, uskuteczniiony, zleca się, szlachetni delegowani aby ludzi roboczych, miejskich pól używających i na gruntach tegoż miasta mieszkających, inwentarz należyty uczynili, który od wielu lat na gruntach miejskich, i przez kogo osiadłe, zanotowali, od dwóch lat osiadłym czynsz, czyli podatek pofolgowali, tabelę, jaka robocizna i dla kogo zimą i latem ma się odprawować i wypełniać, de die ułożyli i uskutecznić nakazali. A że zwożenie drew na miasto świętecznych, gdzieby ich dla potrzeby złożyć, trudność by uczynić mogło, albo roztrwonienie onych pokazałoby się, inne zaś potrzeby są widoczniejsze, przeto, aby sławetny regent assygnacją z pomocą szlachetnego magistratu na drzewo u innych sąsiad mógł wyrobić z łaski lub za pieniądze, tylko nie drogo, i sztukami drzewo różne, osobliwie dęby, sprowadzić na miejsce drew rzeczonych w czasie zimystarał się, które drzewo na most, karczmy i inne potrzeby zdadne będzie. Do której czynności sławetnego Pawła Bojarskiego, pisarza, obligujemy.

2 Do słuchania exaktorów podymnego każdój raty, słuszna jest i potrzebna rzecz, żeby przed dokączeniem exakcyi przynajmniej pięćo dniami byli wyznaczeni, jakoż po tej exakcyi upraszamy szlachetnego magistratu wyznaczyć z między siebie iedną osobę, a izba sessionalna: sławetnego Piotra Wolańskiego, Józefa Hubickiego, ławników; z mężtwa: sławetnego Macieja Mah, Teodora Proszanowicza i Piotra Frankiewicza, w przytomności sławetnego regenta wyznacza, ostrzegając, aby retenta były wyciągnione i przez exaktorów, z pomocą exekucyi do szeląga były wybrane, do czego potrzebny jest ordynans, który szlachetny magistrat wystarać się przed przyszłą exakcyją raczy, a exekwuiącym skromne i skuteczne obchodzenie się zaleci.

3. Uspokojenie corocznych rachunków bez wątpienia być powinno dwoma niedzielami podług prawa przed elekcją od regenta, który szafować powinien kassą, z dodanemi sobie z szlachetnego magistratu, ławicy i mężtwa, więc, przeszłoroczny rachunek szlachetny regent wysłuchwszy wprzód tych, od których percepta należała, powinien rachunek zdać przed delegowanemi przeszłą dawniejszą sessią z porządkiem, a jeżeliby jakowa trudność albo nowość szafunku zachodziła, tedy i te osoby, wraz z sławetnym regentem, przed rachmistrzami rachować się powinny, ostrzegając, aby przeciw prawu i całości miasta nic się nie działo, suplikujemy.

4. Sławetny regent i w roku terażniejszym podług prawa, to jest przed elekcją dwoma niedzielami, registra wygotować i przed rachmistrzami, w przeszłą sessyę wyrażonemi, z percept, u siebie mianych, zdać będzie powinien.

3. Sławetny regent z dochodów i rozchodów kassy miasta przed szlache-
nym magistratem jak najwstępniejszą kalkulacją uczynić powinien, ponieważ
takowa czynność szlacheznego magistratu jest zostawiona.

4. Tenże sławetny regent do podobnej, jako wyżej, kalkulacyi z do-
chodów i rozchodów kassy miejskiej z roku terażniejszego rejestra wcześ-
nie wygotowane mieć i one szlachetnemu magistratowi podać wtenczas,
kiedy rozkaże, ma. Antoni Szahin, senior magistratu, mn. pr.

Jan Rzeszowski, magistratu miasta jego krolewskiej mości Kamieńca
Podolskiego prezydent, Gabryel Bakałowicz, radca magistratu Kamieńca
Podolskiego, mn. pr., Józef Horodnicki, wójt miasta Kamieńca Podolskiego
mn. pr., Jan Demkowicz, radca. Antoni Zwoliński, radca mn. pr., Grzegorz
Dekaprylewicz, radca miasta Kamieńca.

W przytomności sławetnych: Antoniego Kubowskiego, regenta i ławni-
nika, Wojciecha Miłasiwicza, vice-regenta, Jana Szczycińskiego, subdele-
gata, Macieja Sołtowskiego, Piotra Wolańskiego, Mikołaja Rypląńskiego,
Jana Czerniakiewicza, Wojciecha Jelińskiego, Michała Bojarskiego, ławni-
ków i innych niżej podpisanych.

1. Izba mężka z ławicą ponieważ nie mają żadnej wiadomości od wielu
lat o dochodach i rozchodach kassy, o dzierżawach, inwentarzach, kontraktach
dóbr i arend miejskich, tudzież z gruntów, pól, na wsparcie miastu i po-
trzebne wydatki łaskawie nadanych, przytem ciężkościami i niepożytkami,
dla przeszkodników obywatelstwo uciskającemi, ile co od kogo należy, żad-
nego zaradzenia nie słycać, tudzież podatki koronne znosząc, na funda-
mencie prawa, sobie w tej mierze assistującego, na nowe generalne po-
datki pozwolić nie może. Wszelako, przychylając się do rezolucyi swojej
dnia 6 miesiąca Czerwca, roku tego, na ludzi, miasta nie znających, tu-
dzież na niektórych, łatwość mających, wyjąwszy niedostatnich i pracują-
cych miastu, za poprzedzającą lustracją, tak na przekupniów z ściągnie-
niem na registr przez sławetnego instigatora, pod dozorem i informacją
sławetnego Piotra Wolańskiego, do czego podjęcia się wszyscy obligujemy,
dyskretny podatek dla podpory szlachealnych regentów ułożyć pozwalamy,
na którego ułożenie do szlachealnych ławników i męstwa po dwóch z cech,
wiadomych sytuacji swoich braci, potrzebnych być uznajemy; na folwarkach
też z ludzi podatek mierny sławetni regenci, w przytomności dwóch z sławet-
nej ławicy, sławetnych: Szczycińskiego i Michała Bojarskiego, a z męstwa
sławetnego Marcina Gałęckiego i Macieja Jwanickiego, ułożą, tudzież kury,
jaja i drwa święteczne na miasto do kassy wybiorą; żeby zaś porządek
wszystkich w powszechności i szczególności dóbr miejskich mógł być, po-

dług przepisów prawa, uskuteczniiony, zleca się, szlachetni delegowani aby ludzi roboczych, miejskich pól używających i na gruntach tegoż miasta mieszkających, inwentarz należyty uczynili, który od wielu lat na gruntach miejskich, i przez kogo osiadłe, zanotowali, od dwóch lat osiadłym czynsz, czyli podatek pofolgowali, tabelę, jaka robocizna i dla kogo zimą i latem ma się odprawować i wypełniać, de die ułożyli i uskutecznić nakazali. A że zwożenie drew na miasto świętecznych, gdzieby ich dla potrzeby złożyć, trudność by uczynić mogło, albo roztrwonienie onych pokazałoby się, inne zaś potrzeby są widoczniejsze, przeto, aby sławetny regent assygnacją z pomocą szlachetnego magistratu na drzewo u innych sąsiad mógł wyrobić z łaski lub za pieniądze, tylko nie drogo, i sztukami drzewo różne, osobliwie dęby, sprowadzić na miejsce drew rzeczonych w czasie zimystarał się, które drzewo na most, karczmy i inne potrzeby zdadne będzie. Do której czynności sławetnego Pawła Bojarskiego, pisarza, obligujemy.

2 Do słuchania exaktorów podymnego każdej raty, słuszna jest i potrzebna rzecz, żeby przed dokączeniem exakcyi przynajmniej pięć dniami byli wyznaczeni, jakoż po tej exakcyi upraszamy szlachetnego magistratu wyznaczyć z między siebie iedną osobę, a izba sessionalna: sławetnego Piotra Wolańskiego, Józefa Hubickiego, ławników; z mężtwa: sławetnego Macieja Mah, Teodora Proszanowicza i Piotra Frankiewicza, w przytomności sławetnego regenta wyznacza, ostrzegając, aby retenta były wyciągnione i przez exaktorów, z pomocą exekucyi do szeląga były wybrane, do czego potrzebny jest ordynans, który szlachetny magistrat wystarać się przed przyszłą exakcyją raczy, a exekwuiącym skromne i skuteczne obchodzenie się zaleci.

3. Uspokojenie corocznych rachunków bez wątpienia być powinno dwoma niedzielami podług prawa przed elekcją od regenta, który szafować powinien kassą, z dodanemi sobie z szlachetnego magistratu, ławicy i mężtwa, więc, przeszłoroczny rachunek szlachetny regent wysłuchwszy wprzód tych, od których percepta należała, powinien rachunek zdać przed delegowanemi przeszłą dawniejszą sessiã z porządkiem, a jeżeliby jakowa trudność albo nowość szafunku zachodziła, tedy i te osoby, wraz z sławetnym regentem, przed rachmistrzami rachować się powinny, ostrzegając, aby przeciw prawu i całości miasta nic się nie działo, suplikujemy.

4. Sławetny regent i w roku terażniejszym podług prawa, to jest przed elekcją dwoma niedzielami, registra wygotować i przed rachmistrzami, w przeszłą sessyę wyrażonemi, z percept, u siebie mianych, zdać będzie powinien.

Additament. Na wniesienie sławetnego regenta względem jakoby przez pewną osobę pokrzywdzenia słownego na całość miasta, tu miejsca nie ma. Względem zaś wypuszczenia dóbr w possessię, ponieważ tenże nie ma czynu aby sessionalnej obiaścić, przeto obowiązuje go taż izba, aby na przyszłą przed elekcją sessiä, ostatnią kwartalną, gdyby quo casu i bez wydanego projektu odprawić się powinała, inwentarze, kontrakta, ciężę rachunkową, przychody, rozchody, długi przez miasto lub przez kogo na miasto zaciągnięte, ważne lub nie ważne, tudzież delegacje warszawskie i expens na miasto, komportował, a, w przypadku nieodebrania tego wszystkiego od kogo należy i do skrzynki regentskiej złożenia, oświadczenie przed aktami, uczynić się z pilności powinno, aby złożył, a tym sposobem może obowiązkiem i funkcji swojej dogodzić. Widoczna krzywda prawu i porządkiem miasta, już od kilku lat dzieje się, przez wtrącanie na funkcję regentowską osób, miasta całości nieprzychylnych, przeto, aby, podług przepisu prawa w roku 1741 i 1750, regenci przez młodsze porządki byli obierani, izba uprasza; inaczęj gdyby się stało, samym skutkiem takowa narzutność, jak nigdy nie jest ważna, tak i potym nie będzie mieć mocy. Zachowując żądania sławetnych cech względem przeszkodników swoich, aby u szlachetnego magistrata względy pozyskały, przyczyniamy prośby, jako w innych ich na fundamencie prawa tyczeniach. Szlachetny Matiasz Sołtowski przy gróncie swoim kramnym aby był zachowany, suplicatur u szlachetnego magistratu. Inne potrzeby do dalszej sessyi, dla niedostarczającego czasu, zostawiamy się, prócz punktu drugiego. W addytamencie podpisują się: A. Kubowski, regent, Wojciech Miłastewicz †.

Книга Каменецкого магистрата, № 4490, года 1773 — 1796; № 75.

CLXXXIX.

Протоколъ выбора городскихъ шафарей, состоявшагося на сходкѣ 30 мужей города Олыки. 1784. Юля 18.

Actum in curia Olycensi, feria quarta, die 18 Julii, 1784 anno.

W pomoc szlchetnego magistratu zszedłszy się 30 mężowie na ratusz, do których J. P. wójt używszy przemowy, remoustrował, ażeby na tej sessyi nieodstępnie pobórcy i szafarz nowi byli obrani, oraz laudum nowego podatku powiększenia nastąpiło. Za którym przełożeniem unanimiter rzeczoni 30 mężowie na sprawowanie poborstwa atque na miasto Zaworocie wraz z szrzednim miastem—Kondrata Sosnickiego i Stefana Maliszkiwicza, na miasto Zalesocze—Owdyia Trochymowicza i Moysieja Chwiłouowicza, na szafarstwo generalne percept miejskich—Alexandra Olchowskiego rocznych oznaczyli; a po oznaczeniu natychmiast przystąpili i mowę swą obrócili do ułożenia laudum; a że późna tuż noc zapadła, przeto na dzień jutrzejszy atque na godzinę 9 zrana schadzkę swą zakładając, na takiego, któryby uchybił swojej bytności, zapłacenia do skrzynki miejskiej winy grzywien 10. Na tym zgromadzeniu mąż 30 mężowy, Andrzej Kaliszewicz, odkupił się od poboru brania, za które do cerkwi świętej Stryteńskiej powinien dać jeden, dico jeden (funt wosku).

Книга Олыцкой ратуши, годъ 1781—1782, № 3358; листъ 4 на оборотъ.

CXC.

Грамота, выданная королемъ Станиславомъ-Августомъ, разрешающая учредить въ мѣстечкѣ Александровкѣ двенадцать ежегодныхъ ярмарокъ и 2 еженедѣльные торги. 1785. Мая 17.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt ósmego, miesiąca Aprilis trzynastego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Czehryńskiego y przedemną, Janem Bonkowskim, pisarzem ziemskim powiatu Czehryńskiego, osobiście stawiający wielmożny Karol Chmielowski, ten przywilej, od nayiaśniejszego króla jego mości, Augusta, bywszey korony polskiej, na iarmarki y targi do miasteczka Alexandrówki służący, ręką tegoż nayiaśniejszego króla przy pieczęci mnieyszey koronney zatwierdzony, na papierze ceny czerwonych złotych dziewięciu spisany, do akt ziemskich powiatu Czehryńskiego w oblate podał, w następujących wyrazach: Stanisław August, z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czernichowski. Oznaymujemy ninieyszym listem, przywileiem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż czułości y dobroczynności naszej królewskiej rzecz przyzwoitą bacząc wszelkimi sposobami y środkami pomnazać dobro y maiątki poddanych naszych, chętnie więc do tego końca przychyliłiśmy się na prozbę urodzonego Feliciana Pilawskiego, podstarosty grodzkiego Nowogrodzkiego, do nas wniesioną, abyśmy dwanaście jarmarków—co rok y targów dwa—co tydzień do miasteczka, Alexandrowka nazwanego, w województwie y powiecie Kijowskim leżącego, tego dziedzicznego, nadać y naznaczyć raczyli, jakoż pierwszy w poniedziałek po nowym roku, w miesiącu Styczniu; drugi w poniedziałek po najświętszey pannie Gromniczney, w miesiącu Lutym; trzeci w poniedziałek po świętym Kazimierzu, w miesiącu Marcu; czwarty w poniedziałek po świętym Józefie, w miesiącu Kwietniu; piąty w poniedziałek po świętym Stanisławie, biskupie, w miesiącu Maju; szósty w poniedziałek po świętym Antonim, w miesiącu Czerwcu; siódmy w poniedziałek po świętey Małgorzacie, w miesiącu Lipcu; ósmy w poniedziałek po świętym Wawrzyńcu, w miesiącu Sierpniu; dziewiąty w poniedziałek po świętym Mateuszu Apostole, w miesiącu Wrześniu; dziesiąty w poniedziałek po świętym Piotrze z Alkantary, w miesiącu Pazdzierniku; iedynasty w poniedziałek po świętey Katarzynie, w miesiącu Listopadzie; dwunasty w poniedziałek po czwartej niedzieli adwentu, w miesiącu Grudniu; targi zaś w poniedziałek y piątek każdego tygodnia wiecznemi czasy nadaiemy y naznaczymy bez przeszkody iednak poblížszych miast y miasteczek, w których dawniej, za przywilejami, jarmarki y targi odprawować się zwykły; na które to jarmarki y targi do pomienionego miasteczka Alexandrówki wolno będzie wszelkiego narodu kupcom et cujuscunque status et conditionis ludziom przyjeżdżać, przychodzić, towary, zboża, sprowadzać, konie, bydła rogate y nierogate stadami y pojedynczo przypędzać, to wszystko przedawać, kupo-

wać, frymarczyć, rzeczy na rzeczy, towary za towary zamieniać pod wolnością y bezpieczeństwem iadącym, idącym, na tych iarmarkach, targach bawiącym, iako też i z nich powracającym, w prawie opisanemi y warowanemi, takich tylko niedopuszczając, których prawa od współkowania z dobrami oddalaia y onego zabraniaia; prawa nasze królewskie, rzeczypo-
lity y kościoła świętego katolickiego, osobliwie żeby te jarmarki w dni święte, uroczyste y w niedziele nie odprawiały się, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia siedmnastego miesiąca Maja, roku pańskiego tysiąc siedmset ósmdziesiąt piątego, panowania naszego dwudziestego pierwszego roku. Na oryginalu podpis nayiaśniejszego monarchi y sekretarza przy pieczęci iest takowy: Stanisław August, król (locus sigilli). Przywiley na jarmarków dwanaście y targi tygodniowe do miasteczka, Alexandrówki nazwanego, w wojewodztwie y powiecie Kijowskim leżącego, urodzonego Feliciana Pilawskiego, podstarosty grodzkiego Nowogrodzkiego, dziedzicznego, dany. Jgnacy Janiszewski, jego królewskiej mości y pieczęci mniejszej koronney sekretarz. Któryn to przywiley, w oblate podany, co do słowa do xiąg niniejszych, ziemskich powiatu Czehryńskiego iest zapisany.

Книга земская, записовал Чигиринскаго уѣзда, годъ 1797—1798, № 3590; листъ 236.

CXCI.

Постановленія, составленныя на общей сходкѣ всѣхъ коллегій города Каменца, клонящіяся къ поправленію городскихъ финансовъ, къ умиротворенію раздоровъ и несогласій между мѣщанами, къ установленію правильного городского хозяйства и городской полиціи и вообще къ развитію промышленности, благосостоянія и нравственности мѣщанъ. 1785. Августа 24.

Działo się w Kamieńcu Podolskim, na ratuszu jurysdykcyi rusko-pol-

skiej, w środę, w dzień święta świętego Bartłomieja Apostoła, to jest dnia dwudziestego czwartego miesiąca Sierpnia, tysiąc siedemset ośmdziesiątego piątego roku.

Prezydent, radni y cały magistrat miasta J. K. M. Kamieńca Podolskiego, gdy z powinnej czułości, lubo nierychło, z iednej strony postrzeżga bliski upadek dobra powszechnego miasta, z drugiej, rostrzęsnowazy w zastanowieniu się nad pilnemi uwagami docieceniem przyczyn, powszechność i szczegulność obywatelską włączych, poznaie najprzód trudność w zakałnym tym mieście przy zwykłe trafiających się ciężkościach podobnego innym stołecznościom wyżywienia i pożytków, łatwości wzrastania nie mająca; przytym nieczułości, od wielu lat potrzebnych, nayszczególniej w tej tu pogranicznej stołeczności Podola, z fortecą złączoney, na dobre zarządzenie, do czego zyskowność prywatna osób z krzywdą miasta i pomniejsze zawady, jednego ducha iątrzące, wcisnęły się były; zkąd między obywatelstwem narzekania, skargi, narażenia i coraz gorsze niechęci, nawzajem pismami różnemi oczernienia się, iuż prawie do najwyższego stopnia, z niemalą całości powszechnej szkodą i blisko grożącym upadkiem wygorowały; a w takowym zamieszaniu korzyść, miastu i współmieszkańcom przysięgłym powiną, obcy przeszkodnicy zabierają, przeto w tej ieszcze sposobnej porze szlachetny magistrat z współobywatelstwem, w szczególności iako i w powszechności, cały wszystkich niesnasków, okazji, kłótni i cobykolwiek tylko dotąd onych różniło albo różnić by mogło, odtąd nazawsze wyrzekłszy się, chcąc gorszemu z mieysca swego zapobiedz złemu, wady szkodliwe, pokoy, i dobro stanu niszczące, nazawsze uprzątnać, pożytki wzrastające, tak dla kassy miasta, iako i szczególne stanowi przywrócić y powiększać, tą czułością, na lepszość oraz podnosząc, do požadanego i bardzo potrzebnego stopnia przyprowadzić, a przeto sposobność rządców i najwyższej władzy za obdarzenie miasta świętymi prawami i z funduszem nadanych dziedziców gruntów, włości i swobód udzielenie wywdzienczenie się okazać, powszechności i sobie użytecznemi niepłonnie stać się, niżeli przysłała požądkowa kommissya dokładniejsze urządzenie i wsparcie biednemu temu miastu zdziałać raczy, na ratusz, iako miejsce obradom przyzwoite, drugie porządki, to jest ławicę i gmin, wezwawszy, onym i każdemu w szczególności miłość dobra powszechnego bezstronną, potrzebę razem i obowiązek przysięg przelożywszy, a nadewszystko z siebie samych zgody, miłości, współbraterskiego uszanowania i iednomysłności przykład okazawszy, sposób do ułatwienia sprzeczek, gniewów, zaszłych prawności i kazywd osób do osób

w trzech porządkach, wnoszonych, z iakiego bądź zrodła wypływających, wynalazł, natychmiast zaciszył i uspokoił. *A najprzód*: ponieważ niektórzy obywatele w niedostarczającym czasie kassy miastu z własnych kieszeń na wyniesienie reskryptu i do Warszawy, iako też poczt, expedycyi, patronów, kancelarij etc. pokazują, przeto szlachetny magistrat, nie chcąc ciężaru walić na ubogie miasto czy niedostatną onego kasę, dla miłości dobra powszechnego, z swojej pensyi, w tejsze kasie zaległej, satysfakcją wyż wspomnionego wydatku naznacza, po której odebranie do kassy, za pierwszą jej sposobnością, assygnacye wydać deklaruie. Po załatwieniu takowym wszelkie skargi, antentyczne pozwy, dekreta, kondemnaty, infamie, mandaty, oadź osobiście, bądź przez instygatora lub regentów nastąpione, osób magistrackich, ławnicznych i regentów gminnych, co do szczególnych krzywd tycające się, za zezwoleniem wszystkich porządków miasta, niszczą, umarzają, za nieważne i niewzruszone przez nikogo mieć chcą i mają, owszem takowe eliminować z akt miejskich przez niniejszą publiczną uchwałę pisarza tak urzędu radzieckiego, jako i wojtowskiego nakazują; a ktore w obcych aktach, to jest ziemskich, grodzkich lub ormiańskich kamienieckich dawniej były lub teraz są nastąpione, o takowych eliminacją sławetnego miasta regentom albo osobom, niemi dotkniętym, czynić prawnie dysponują; przytym, znając sławetnego Piotra Wolańskiego, ławnika, na wyższy stopień warthość i zdolność, chcąc do tego przy tylu, miasto te ogartujących, interessach zdolnych pracowników liczbę pomnożyć, tegoż, za zgodą jednomyślną szlachetnego magistratu, ad stallum wakujące szlachetny magistrat na przyszłej, da Bóg doczekać, elekcyi niezawodnie domieścić przyrzeka; szlachetnego zaś Michała Boiarskiego, zniósłszy zupełnie na onym przez instygatora nastąpiony process, przy wszelkich miejskich prerogatywach i stopniu ławnicznym, jako był za zgodą wszystkich porządków miasta, utrzymuje i wszyscy utrzymują, dalsze względy i promocyje, przy pomnazanych onego zasługach, obiecują. Szlachetnych także: Józefa Wiernickiego i Stanisława Piotrunowicza do stanu miejskiego przywracają. Gdy też miasto rozlicznymi prawami, tak co do sądzenia, Saskie i Majdeburkie zwanymi, dachownego i koronnych w niedostatku iakim użyć pozwalającami, iako konstytucyami, przywilegiami i przepisami komissyi dawnymi, oraz z innych miast wielkich przykładnemi, co do rządu i zachowania łaskawie jest opatrzone i przez świezo szczęśliwie kommissją dopełnione będzie, przeto szlachetny magistrat z przykładnej czulości, aby w najmniejszym punkcie we wszystkich okolicznościach tym zadosyć się działa, obywatelstwo słodycz całości miasta korzyść odnosiło, gdzie po oycowsku, gdzie po

współbratersku z obywatelami obchodzić się przestrzega, niższe też porządki i każdy przysięgły mieszczanin po synowsku powodować się, szanować i podług przysięgi, z prawem stosownej, słuchać obowiązują się, które, aby tym bardziej w pamięć wrazone były, corocznie, w dzień poprzedzający elekcyje, kardynalniejsze na ratuszu zgromadzonym porządkom czytane będą; gdzie i każdy, co potrzebnego, przypomnieć może. Lubo więcej nierównie niż ojcowska pieczołowitość najjaśniejszego króla P. M. kommissyi porządkowej reskrypt do miasta tego wydać raczyła, i dzieło to, szczęśliwie zaczęte, wzrost swój brać poczęło, że iednak doprowadzenie skuteczne do końca bez dopilnowania obejść się nie może, przeto czułość około kontynuowania tej kommissyi, iako na rzecz miasta w ciężkościach jego bardzo potrzebnej, najszczegulniej szlachetnemu magistratowi i ławicy zostawie się. Widząc oczywiście, iak zacna nacya ormiańska, w tym mieście osiadła, wszystkich rodowitych obywatelów sposobnością zagraniczną przeważać zdaie się, handle celniejsze i miejsca posiada i powoli wyzuciem ze wszystkiego patryotom grozi, o złączenie się do jurysdykcyi całowładnej miejscowej, dość podupadłej, starania czyni, przeto, aby ztąd nadał dla mieyscowych rodaków z wstydem iakowy uszczerbek nie nastąpił, szlachetny magistrat i drugie porządki najżywszego starania przyłożą. Sprawę z sąsiedzami graniczną, po tylu zwłokach szlachetny magistrat, nieodwłocznie łącząc, oświadcza się i tym końcem sessye z obojga jurysdykcyi złożyć i jak najżywsze przygotowanie uczynić przyrzeka. Gdy nieochybna jest i konieczna potrzeba czuwania wspólnie razem wszystkim porządkom miasta do poprawienia i polepszenia, co było dotąd, lub iest dobru powszechnemu szkodliwego, zabrać się, myślić, wykorzeniać; a co iest pożytecznego—mnożyć, przeto, za wezwaniem Ducha Najświętszego ku pomocy czynnościom zamysłonym, gdy wszyscy razem o wszystkim myśleć i wszyscy wszystkim rządzić żadnym sposobem nie mogą, bez wyboru zaś osób do gatunku interesów zdatnych obejść się, ani też ciężar myśli na iednego walić iest niepodobna; więc, stanowiąc odtąd rządu polepszenie, statecznie wszystkie porządki, nie ukrywając, ani uchylając zdatności swojej, owszem w najlepszej sposobności usługę swoją ku polepszeniu i podźwignieniu stanu miasta ofiarują i przyrzekają, dla czego, za umowieniem się na dzisiejszych obradach, takowy porządek czyli ustanowienie, nigdy niewzruszone, owszem, gdzie iezeli i kiedy potrzeba wymagać będą, dokładniej urządzić się mające, czynią i uchwalają. A, biorąc za najchwalebniejszy przykład konstytucye seymu konwokacyjnego 1764 roku, tudzież roku 1775, folio 138, »o rozrządzeniu starostw, iako dóbr skarbowych« i inne, przez które najjaś-

niejsza rzeczpospolita, chcąc w ojczyźnie rząd ugruntować, najpierwej do uregulowania dochodów skarbowych i tych pomnażania władzę postanowiła i regułę przepisała, przeto iednomyslnie dzisiejsze zgromadzenie, widząc iak wielkie szkody całość miasta i obywatelów z niezarządzenia ekonomicznego, w dobrach sobie łaskawie danych, przy uciskach codziennych ponosi, w przypadkach głodu, zarazy powietrznej, wojny i innych, zapasu i ratowania się nie ma, pracujący i usługi dla publiczności podejmujący czczemi zostają i do prac bezochoczezi stają się, do dzwignienia miasta na lepszy stan przy ubóstwie sposobu brakuie, dla tego najprzód wszystkie pola i dobra miejskie w rząd ekonomiczny obraca, do którego: z pierwszego porządku — szlachetnego Jana Demkowicza, radzce i wojta, z drugiego — szlachetnego Piotra Wolańskiego, ławnika, z trzeciego — sławetnych: Stanisława Lisiewicza i Grzegorza Hubickiego, przy regentach, dopełniając przepis dekretu j. k. m. boni ordinis kommissarskiego, roku 1741 nastąpionego, obiera; którzy to, i napotym będący, ekonomiczni rządzcy, grunta i dobra wszystkie miejskie w rząd obiowszy, inwentarze dokładne osiadłości, co trzy lata spiszą, a gdzie są spisane, gotowe przyjmą, dawne inwentarze i kontrakty wyszłe i expirujące porządnie do kupy zbiorą i do oprawy ułożą, o grunta, gdzie, kto, iakim prawem trzyma? zapytają i besprawnie dzierzane na miasto odbiorą, poddaństwo, które na pańszczyznę, które na czynsze? ustanowią, podatki i daniny, podług innych dóbr zwyczajau, ułożą, tłoki dla trzód wydziałą, pola orne i sianożenci (zostawiwszy łany i łąki do folwarku miejskiego skarbowego) dla poddaństwa wymierzą, resztę pozostałych w naiem za poprzedzającą obradą i uchwałą, po czemu od sznura przypadnie? puszczą, krescencye i dobytki folwarczne pomnożą, miejsca na karczmy, stawy, młyny sposobne obiorą i zabudują, w osiadłościach — sady, a w miejscach pustych i wilgotnych — wierzby i inne drzewa zasadzać przypilnią, kontrakty na karczmy, młyny i inne dzierzawy przez licytacye i bez defalki, za ogłoszeniem publicznie, dawać będą, kassy miejskiej oszczędność zachowują, a w nadzwyczajnych wydatkach i przypadkach do rezolucyi szlachetnego magistratu i innych porządków stosować się będą; długi bądź iakie i komu dotąd u miasta zaległe wyciągną i te porządkiem, z okazaniem przychodów dla wynalezienia sposobów ku zaspokoieniu, podadzą, żeby zaś regularność przychodów i rozchodów zachowana była, kassa w ręku szlachetnego Gabryela Bakałowicza, radzcy, seniora, pod trzema kluczami, z których ieden u radnego, drugi u ławnika, trzeci u gminnego, do rządu tego należących, mają się znajdować, a w zaszłej potrzebie ieden bez drugiego i bez przytomności szlachetnego seniora otwierać nie poważą.

się; takowe zaś przychody i wydatki regent w rejestra wpisywać i podług prawa przed elekcyą rachunki zdawać będzie powinien; gdzieby który mieszczanin sztukę pola życzył sobie nabyć, ten nie wiecznie, ale na umowionych lat wiele, z wyznaczonym od tegoż do kassy procentem, i to w tych miejscach, gdzieby przeszkoda dla całego rządu nie była, konsensować, za wiadomością szlchetnego magistratu i drugich porządków, mogą, uszczerbków i odpadania od granic w cudze ręce gruntów jak najusilniej przetrzągać będą.

Powtóre. Podatek kominowego koronnego, do wyboru miasta nakazany, gdy przez idących na exaktorów w roku dwóch rat nie dopełniony zawsze bywa, a przytym przez niezdolność niektórych⁶ wybierających kłótnie i niesnaski trafiają się, retenta zalegają, a kassa miejska po kilkaset złotych dopłacać skarbowi musiała, przeto, praktykowany dotąd nieporządek znosząc, szlchetnego Wojciecha Brzezińskiego, radcę, iako w tej mierze już doświadczonego, za generalnego poborcę porządki stanowią i obierają, który szlchetny exaktor, aby ciężkość swoją w tym mógł mieć ulżoną, wolność ma użycia sług urzędowych i po dwóch luznych, miastu nieprzysięgłych, ludzi do wysyłania za wyborem przy wystarać się mającym do prześwietnej kommendy ordynansie na exakcyą, dla uporczywie nie płacących potrzebną. Tenże szlchetny exaktor będzie i ma powinność, po skończeniu wyboru swojego, każdej raty rejestra porządnie ułożyć, wybor i retenta konnotować i z tego się przed wyznaczonemi na to rachmistrzami należyte wyrachować, a gdzieby iakowa dla niego zachodziła trudność, do szlchetnego prezydenta ma się udać, od którego żadaną pomoc nazawsze mieć będzie, przyrzekaia. A że, przed ustanowić się mającym przez prześwietną kommissyą porządkową w tej mierze przepisem, regenci miasta, sami z siebie oprzeć się nie mogący, na wszelkie zawołania zwody, mosty, kordegardy i inne wyciągane wydatki, częstokroć mimo wiedzy przełożenia swojego, czynią, przeto i takowym niepotrzebnym wydatkom, a ztąd szkodzie miasta, zabiegając, szlchetnego Jana Szahina, radcę, upraszają, aby w takowych przypadkach powinne chciał mieć baczenie, co będzie potrzebnego i z słusnością się zgadzającego do uczynienia, lub nie; dla czego, że szlchetni regenci sami przez się żadnego wydatku na wyniknąć mogące zawołania czynić nie mogą i nie powinni będą bez referencyi do szlchetnego wyż rzezonego Jana Szahina, stanowią. Przytym zdarzone częstokroć od garnizonowych mieszczanom krzywdy lub jakie bądź zatargnienia czulej zdolności u prześwietnej kommendy do ułatwienia takowych przypadków tegoż szlchetnego Szahina polecaia.

Po trzecio. We wszystkich miastach ochędostwo w cyrkule i po ulicach od wyrzutów gnoju, wylewów pomyj, zdechlin etc., tudzież ostrożność od ognia być powinny, więc i w tym mieście do dozoru takowego szlchetnego Grzegorza Dekaprelewicza, radcę, upraszaia, który, tak dla ostrożności od ognia, iako i ochędostwa przydanych mieć będzie i ma: sławetnego vice-regenta miasta, teraz i napotym będącego, szlchetnego Andrzeja Orłowskiego, który to, a mianowicie szlchetny Dekaprelewicz, kominiarzem, mistrzem i luznemi czterma ludźmi dysponować dla pilnowania tego będzie, tak dalece, ażeby przy baczości onego w mieście i ulicach ochędostwo i ostrożność wszelka od ognia zachowana była; drabiny, haki, konewki skurzone, beczki wodne, gary w pogotowiu były; dla czego tenże szlchetny Dekaprelewicz mieć będzie moc z użytym do tego urzędu bądź którego woźnym rewizyą co miesiąc po domach, dworkach i kamienicach posyłać, składów sian po górach zabraniać, nieposłusznych przyzwocie karać, a gdzieby sam nie mógł, szlchetnemu magistratowi donosić, w czym szlchetny prezydent z szlchetnym magistratem pomoc wszelką onemu przyrzekaia.

Po czwarte. Wiele luznych ludzi i miastu nieprzysięgłych w handiach, przekupstwie, farmankach i szynkach, przeciw prawu, przysięgiemu obywatelstwu przeszkody czynią, takowym uszkodzeniem niżeli prześwietna kommissya porządkowa z ocaleniem prawa zaradzi, chcąc jakoż kolwiek położyć tamę i dla kassy miasta zysku przyczynić, szlchetnego Witalisa Przybyłowskiego, radcę, i szlchetnego Józefa Hubickiego, ławnika, tudzież szlchetnego Marcina Gałęckiego naznaczaia, aby ciż ich mość, osobliwiej szlchetny Przybyłowski, taryffę, czyli regestr, takowych przeszkodników zlastrowawszy gdzie kto mieszka, spisali, o żołnierzy i żołnierki handhujące, z kim należeć będzie, względem zabrania handlu lub tymczasem podatkowania, konwencyą doczesną, z klauzulą, bez naruszenia prawa, na piśmie uczynili, podatki kwartalne, a gdzie miesięczne, ułożyli i odbierali, do kassy za kwitami oddawali i przed rachmistrzami dwa razy do roku rachunek czynili; tenże iego mość będzie miał moc i władzę nietylko wspomnionych wyznaczonych do pomocy użyć, ale też z pomiędzy przykupniów i luznych do usług sobie w tej mierze (nie zażywaiąc onych do własnej potrzeby) wybrać, niemi dysponować, porządek czynić, sprawy, które się słownie załatwić mogą, rozpoznać, szynków, podług możności, pokątnych zbraniać, i one, za udaniem się do kogo należy, przerzadzić i znosić postarać się; do czego instygator urzędowy i służdy, za wiadomością szlchetnego prezydenta i magistratu, użyteczni być mogą.

się; takowe zaś przychody i wydatki regent w rejestra wpisywać i podług prawa przed elakcją rachunki zdawać będzie powinien; gdzieby który mieszczanin sztukę pola życzył sobie nabyć, ten nie wiecznie, ale na umowionych lat wiele, z wyznaczonym od tegoż do kassy procentem, i to w tych miejscach, gdzieby przeszkoda dla całego rządu nie była, konsensować, za wiadomością szlchetnego magistratu i drugich porządków, mogą, uszczerbków i odpadania od granic w cudze ręce gruntów jak najusilniej przestrzegać będą.

Powtóre. Podatek kominowego koronnego, do wyboru miasta nakazany, gdy przez idących na exaktorów w roku dwóch rat nie dopełniony zawsze bywa, a przytym przez niezdolność niektórych⁶ wybierających kłótnie i niesnaski trafiają się, retenta zalęgają, a kassa miejska po kilkaset złotych dopłacać skarbowi musiała, przeto, praktykowany dotąd nieporządek znosząc, szlchetnego Wojciecha Brzezińskiego, radcę, iako w tej mierze już doświadczonego, za generalnego poborcę porządku stanowią i obierają, który szlchetny exaktor, aby ciężkość swoją w tym mógł mieć ulżoną, wolność ma użycia sług urzędowych i po dwóch luznych, miastu nieprzysięgłych, ludzi do wysyłania za wyborem przy wystarać się mającym do prześwietnej kommandy ordynansie na exakcję, dla uporczywie nie płacących potrzebną. Tenże szlchetny exaktor będzie i ma powinność, po skończeniu wyboru swojego, każdej raty rejestra porządnie ułożyć, wybor i retenta konnotować i z tego się przed wyznaczonemi na to rachmistrzami należycie wyrachować, a gdzieby iakowa dla niego zachodziła trudność, do szlchetnego prezydenta ma się udać, od którego żadaną pomoc nazawsze mieć będzie, przyrzekają. A że, przed ustanowić się mającym przez prześwietną kommissją porządkową w tej mierze przepisem, regenci miasta, sami z siebie oprzeć się nie mogący, na wszelkie zawołania zwody, mosty, kórdegardy i inne wyciągane wydatki, częstokroć mimo wiedzy przełożenia swojego, czynią, przeto i takowym niepotrzebnym wydatkom, a ztąd szkodzie miasta, zabiegając, szlchetnego Jana Szahina, radcę, upraszają, aby w takowych przypadkach powinne chciał mieć baczenie, co będzie potrzebnego i z słusnością się zgadzającego do uczynienia, lub nie; dla czego, że szlchetni regenci sami przez się żadnego wydatku na wyniknąć mogące zawołania czynić nie mogą i nie powinni będą bez referencyi do szlchetnego wyz rzezonego Jana Szahina, stanowią. Przytym zdarzone częstokroć od garnizonowych mieszczanom krzywdy lub jakie bądź zatargnienia czulej zdolności u prześwietnej kommandy do ułatwienia takowych przypadków tegoż szlchetnego Szahina polecają.

Po trzecio. We wszystkich miastach ochędostwo w cyrkule i po ulicach od wyrzutów gnoju, wylewów pomyj, zdechlin etc., tudzież ostrożność od ognia bydź powinny, więc i w tym mieście do dozoru takowego szlachetnego Grzegorza Dekaprelewicza, radcę, upraszają, który, tak dla ostrożności od ognia, iako i ochędostwa przydanych mieć będzie i ma: sławetnego vice-regenta miasta, teraz i napotym będącego, szlachetnego Andrzeia Orłowskiego, który to, a mianowicie szlachetny Dekaprelewicz, kominiarzem, mistrzem i luznemi czterma ludźmi dysponować dla pilnowania tego będzie, tak dalece, ażeby przy bacności onego w mieście i ulicach ochędostwo i ostrożność wszelka od ognia zachowana była; drabiny, haki, konewki skurzane, beczki wodne, gary w pogotowiu były; dla czego tenże szlachetny Dekaprelewicz mieć będzie moc z użytym do tego urzędu bądź którego woźnym rewizją co miesiąc po domach, dworkach i kamienicach posyłać, składow sian po górach zabraniać, nieposłusznych przyzwicie karać, a gdzieby sam nie mógł, szlachetnemu magistratowi donosić, w czym szlachetny prezydent z szlachetnym magistratem pomoc wszelką onemu przyrzekaia.

Po czwarto. Wiele luznych ludzi i miastu nieprzysięgłych w handlach, przekupstwie, furmankach i szynkach, przeciw prawu, przysięgłemu obywatelstwu przeszkody czynią, takowym uszkodzeniem niżeli prześwietna kommissya porządkowa z ocaleniem prawa zaradzi, chcąc jakoż kolwiek położyć tamę i dla kassy miasta zysku przyczynić, szlachetnego Witalisa Przybyłowskiego, radcę, i szlachetnego Józefa Hubickiego, ławnika, tudzież szlachetnego Marcina Gałęckiego naznaczą, aby ciż ich mość, osobliwiej szlachetny Przybyłowski, taryffę, czyli regestr, takowych przeszkodników zlustrowawszy gdzie kto mieszka, spisali, o żołnierzy i żołnierki handlujące, z kim należeć będzie, względem zabrania handlu lub tymczasem podatkowania, konwencją doczesną, z klauzulą, bez naruszenia prawa, na piśmie uczynili, podatki kwartalne, a gdzie miesięczne, ułożyli i odbierali, do kassy za kwitami oddawali i przed rachmistrzami dwa razy do roku rachunek czynili; tenże iego mość będzie miał moc i władzę nietylko wspomnionych wyznaczonych do pomocy użyć, ale też z pomiędzy przykupniów i luznych do usług sobie w tej mierze (nie zażywaiąc onych do własnej potrzeby) wybrać, niemi dysponować, porządek czynić, sprawy, które się słownie załatwić mogą, rozpoznać, szynków, podług możności, pokątnych zbraniać, i one, za udaniem się do kogo należy, przerzadzić i znosić postarać się; do czego instygator urzędowy i słudzy, za wiadomością szlachetnego prezydenta i magistratu, użyteczni bydź mogą.

Po piąte. Wypływa też częstokroć dla szlachetnego prezydenta ciężkość rek wizycjami o niedostatek mięsiwa, chleba, albo niedostarczaiącej onych wagi zatrudniać się; przeto do załatwienia takowych trudności szlachetnego Antoniego Zwolińskiego, radzce, i szlachetnego Michała Boiarskiego, ławnika, tudzież szlachetnego Moskalskiego, stanowią, którzy to: szlachetny radzca i ławnik, przez dodanych sobie szlachetnego Moskalskiego i z juryzdykcyi ormiańskiej mieszczan, dozierać mają, tak dostarczenia mięsiwa i chleba, iako też rzetelności wagi, aby garnizonowi i wszystkiemu obywatelstwu podług tacy, co kwartał poprawionej, i sprawiedliwą wagą, przedawane było, ciż ich mość władzę mieć będą, w przypadku niedostarczenia żywności i wagi, winnych, bez referencyi do szlachetnego prezydenta, karać.

Po szuste. Do odbierania kalkulacyi wszelkich dochodów i rozchodów od sławetnych regentów i w innych zaległych i nowo ustanowionych, tudzież podatku kominowego, poborcy: za prezesa szlachetnego Bakałowicza, seniora, a przy nim dwóch z magistratu i dwóch z ławicy, równie dwóch z gminu (których tenże szlachetny prezes użyje) naznaczamy; którzy ich mość, rachunki od regentów i drugich niezwłocznie odebrawszy, takowe szlachetnemu magistratowi i porządkom na sessyach pokazać i objaśnienie dokładne uczynić obligowani będą; które to rachunki, po objaśnieniu, w książkę, umyślnie na to zrobionę, zapisywać mają obowiązek.

Po siódme. Ponieważ też szlachetny Jan Szczyciński, subdelegat urzędu wojtowskiego, ma zlecenie od szlachetnego magistratu nad ubogimi i włóczęgami podług uniwersału, ten dozór zalecaiącego, mieć baczenie, aby bez znaku żaden ubogi żebrać nie wazył się, przeto onemu też same zalecenie powtarza się, aby tym tylko, za poprzedzającą, na piśmie z każdego indygacyą, znaki dawał, którzy zdawna w tym mieście lub na przedmieściach jego zasiedzieli, zubożeli, lub z służby garnizonowej, przez starość albo kalectwo, powychodzili, a przychodniom z miasta wyiść rozkazał.

Po ósme. Trafiaią się kaleki, chorobą złożeni, bez szpitalu i funduszu na to, pod mury wyrzuceni, przeto, aby ciż ubodzy, którzy od kościołów z puszkami chodzić mają pozwolenie, drudzy zaś zdrowi, pewny, między sobą od każdego umowiony, grosz co tydzień dla takowych kalek zdarzanych i na kuracyą onych w ręce iedne z między siebie, do szlachetnego dozorczy wybranego składali; ten zaś co miesiąc do rąk szlachetnego dozorczy za kwitami zebraną kwotę aby oddawał, która szlachetnemu magistratowi na czwartkowej sessyi co kwartał z regestrem ubogich pokazana, doskonale rozrządzona będzie, postanawia się.

Po dziewiąte. A że wszelkie zaczepki, kłótnie, pretensye, narażenia się między obywatelstwem, bądź w prywatnych, bądź w publicznych miastach okolicznościach, zdarzane, i ztąd wyniszczenie sprawujące, dwoiakiem sposobem, to jest dobrowolnym załatwieniem, lub processem konczyć się mogą, przeto i w tym zapobiegając takowym szkodom, stanowi się dzisiejszą uchwałą: iż, ktoby tylko, czując się być zkrzywdzonym, albo szkodę miastu przez kogo czynioną postrzegął, nie pierwiej do manifestu i pozów skwapiął się, póki by wprzód swoją skargę słownie lub na piśmie na sessyi czwartkowej nie wniósł, gdzie, jeżeli ułatwienia sposobu nie znajdzie, dopiero wolno mu będzie, po wydanej mu niekontentującej rezolucyi, prawnie czynić; toż samo, rozumieć się ma o sprawach na instancją instygatora formować się mających; kancelarye iednak obydwóch urzędów miejskich wolne każdemu być mają; zkąd, jeżeli komu co zadający nie dowiódł, kary na się wściągnie.

Po dziesiąte. Nie małą szkodę przynosi w obywatelstwie i upadek, gospodarstwu osiadłemu a potomstwu ich osierocenie zagęszczone między osobami obojej płci; bardzo już wielu rzemieślników, a osobliwie którzy trunkami handlują, przez przyuczenie się do użycia zbytecznego tychże trunków, przeto do postrzegania takowych nałogów, iako sławetni cechmistrze między swoimi z przysięgi mają obowiązek, tak ukryci censorowie na to będą przez zwierzchnego dozorcę co roku wyznaczeni, co, żeby zupełnie swój skutek wzięło, teraz zgromadzone porządki wyznaczają szlachetnego Stanisława Morego, ławnika urzędu woytowskiego, który, podług woli swojej rozsądnej, takowych cenzorów sekretnie, aby jeden o drugim nie wiedział, na rewizii, podzieliwszy onym dozór, naznaczy. Donoszonych sobie wprzód prywatnie raz, drugi i trzeci napomni, a niepoprawnych sessyi czwartkowej doniesie, gdzie środek do powściągnięcia obmysłów będzie.

Po jedynaste. Że szlachetny magistrat przy dzisiejszej uchwale czułość swoją o dobru powszechnym na zawsze mieć przedsięwziął, stanowi przeto, za zgodą innych porządków, iż, prócz sessyi swoich sądowych i regentowskich, co kwartał za projektem magistrackim składanych, na dniu czwartkowym każdego tygodnia nieochybnie zrana—o godzinie dziewiątej, po południu—o godzinie drugiej, dla zaradzenia o dobru powszechnym, o wynajdywanie sposobów ku uszczęśliwieniu miasta, o wybicciu się z ucisków i przemocy obcych, o oddaleniu przeszkód miastu, cechom i każdemu prawie w szczególności pożytki odejmujących, o dopełnieniu prawa i obowiązków, słowem o tym wszystkim, coby dobrego było a w niniejszej

uchwale nie znajdowało się, miewać będzie; w której, prócz magistrackich osób, z porządku ławniczego — czterech, a z gminnego — sześciu, przez szlachetny magistrat wybrać się mających, do zaradzenia zdalnych, szlachetnych regentów, do obrad wchodzić i należeć mają, i na tej wszyscy ich moc, do czynności wyżej wyrażonych i w czasie wynikłych naznaczeni i naznaczyć się mogący, z działań swoich sprawić się. trudności, iakowe by mieć mogli, do rozwiązania podawać i, coby się któremu bądź z obywatelów, projektować ku dobru pospolitemu zdało? — takowy projekt słownie lub na piśmie wolno podać; sessya zaś w osobnej, na to sporządzonej księdze i w niej rezolucye przez pisarza magistrackiego zapisywać i większością porządnie głosów decydować będzie miała obowiązek, komplet zaś zasiadających osób: z szlachetnego magistratu — przynajmniej sześciu, z ławicy — dwóch, z gminu, prócz regentów, czterech; gdy czasem drudzy dla zatrudnień albo słabości znajdować się nie będą mogli, składać się wszelako takowa sessya ma i każda, odprawiona lub dla niekompletu spełniona, rękami przytomnych podpisana będzie. A że każda praca, im czulsza i żywsza, tym przywoitszej nagrody wyciąga, przeto o naznaczenie tej, jako prawom zgodnej, do prześwietnej kommissyi porządkowej, jako i o utwierdzenie niniejszej uchwały prozby zanesione będą.

Po dwunaste. Ponieważ przy szlachetnym prezydencie miasta rząd cały zostaje, więc wszyscy ich moc prezydenci, teraz i na potym będący, wszystkich ich mości, do czynności wyznaczonych i napotym odmienić się mających, którzy szczególnie z miłości dobra powszechnego obowiązki, pracę i pilność na siebie przyieli, aby powagą swoją onym asystowali, zapraszają się.

Którą to uchwałę uroczystą pragnąc mieć w nieochybnym dopełnieniu i ku skuteczności zabezpieczoną, wszystkie w onej wyrazy dotrzymać na zawsze, zostawiwszy tylko salwę co do porządku polepszenia miasta, potrzeb i interessów na sessiach cawartkowych odmienienia, co ku lepszosci zdawać się sessyi będzie, niemniej każdorocznie, przy końcu elekcyi, osób do czynności wyznaczonych, w przypadku nieprzytomności lub słabości onych, odmienienie, lub też z okoliczności wypaść mogących przyczynienia punktów i osób ku działaniu, per vota secreta obierać się mających, magistrat, ławica, regenci z gminnemi przyrzekają i dotrzymać powinni będą; dla czego, dla lepszej wiary dotrzymania, rękami własnymi podpisują.

Jan Brzeszowski, miasta J.K.M. Kamieńca Podolskiego prezydent; Gabryel Bakałowicz, J. K. M. Kamieńca Podolskiego radzca; Jan Demkowicz, radzca y woyt, senior mp. Ł. Józef Horodnicki, magistratu J. K. M.

M. K. P. radzca, vice senior mp. Jan Szahin, magistratu M. K. P. radzca mp. Antoni Zwoliński, R. M. K. P. mp. Witalis Przybyłowski, magistratu miasta Kamieńca Podolskiego radzca mp. Grzegorz Dekaprelewicz, magistratu M. K. P. radzca mp. Wojciech Brzeziński, M. K. P. radzca. J. Szczyckiński, urzędu wójtowskiego subdelegat mp. Piotr Wolański, ławnik mp. Szczególnie dla zaczczenia dobrego rządu podpisuie się mp. Jan Czerniakiewicz. Mikołaj Ryplański Ł. Co do dobrego rządu—A. Kubowski, ławnik. Józef Hubicki, ławnik mp. Wojciech Jeliński, Ł. urzędu wójtowskiego. Michał Bojarski, ławnik urzędu wójtowskiego mp. Joachim Opoczenko, ław. wój. Kazimierz Kurzymiski, Ł. K. P. Andrzej Czyżowski, ław. wój. mp. Stanisław Mory, ławnik wójtowski mp. Jan Spytkowski, regent, swoim y imieniem pospolstwa. Jakób Szydlik, W. R. M. K. P. Kuhaiewski, czterdziestu mąż, dla dobrego rzędu. Jakób Lengoski, cechmistrz kowalski †. Wojciech Miłosiewicz †, mąż. Kazimierz Zuliński, czterdziestowy mąż †. Teodor Prosanowicz. Maci Iwanicki, czterdziestowy mąż. Maciey Sorowiczynski, mąż czterdziestów †. Marcin Paciewicz, czterdziestowy mąż †. J. Sokołowski mp. Andrzej Korzewicz, czterdziestowy mąż y cechmistrz krawieczy †. Piotr Fronkiewicz, czterdziestowy wąż y cechmistrz stolarski. Ignacy Kociubiński, czterdziestowy mąż y cechmistrz cechi szewskiej †. Bazyli Motrewicz, czterdziestowy mąż y cechmistrz piekarski †. Bazyli Kralewski dla dobrego rządu podpisał, iako mąż czterdziestowy †. Grzegorz Boroniecki, czterdziestowy mąż †. Maciej Syrowieczynski, gminny †. Andrzej Kralewski, czterdziestowy mąż †. Błażej Bętkowski, c. kuśnirski. Ignacy Hudymowicz, vice-cechmistrz cechy kuśnierzej. Michał Dutkiewicz, czterdziestowy mąż. Feodor Kronicki, cechmistrz krawiecki. Sebestyan Kowalski, czterdziestowy mąż †. Józef Kowalski, cechmistrz tracki †. Jan Prochowski †, stołowy. Antoni Jabłoński, powtórny cechmistrz szewski. Woyciech Czczelnicki, powtórny cechmistrz kowalski †. Bazyli Ułasiewicz †. Woyciech Legioński. Jan Moskalski. Antoni Dunayski, pierwszy stołowy rymarski †.

Feria 6-ta, in crastino festi Purificationis beatissimae virginis Mariae, id est die 3-tia mensis Februarii, anno Domini 1786, ad acta proconsularia consulariaque camenecensia Podoliae introcontenti laudi susceptae oblatio.

Книга Каменецъ Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; Листъ 1435.

uchwale nie znajdowało się, miewać będzie; w której, prócz magistrackich osób, z porządku ławniczego — czterech, a z gminnego — sześciu, przez szlachetny magistrat wybrać się mających, do zaradzenia zdalnych, szlachetnych regentów, do obrad wchodzić i należeć mają, i na tej wszyscy ich moc, do czynności wyżej wyrażonych i w czasie wynikłych naznaczeni i naznaczyć się mogący, z działań swoich sprawić się. trudności, iakowe by mieć mogli, do rozwiązania podawać i, coby się któremu bądź z obywatelów, projektować ku dobru pospolitemu zdało? — takowy projekt słownie lub na piśmie wolno podać; sessya zaś w osobnej, na to sporządzonej księdze i w niej rezolucye przez pisarza magistrackiego zapisywać i większością porządnie głosów decydować będzie miała obowiązek, komplet zaś zasiadających osób: z szlachetnego magistratu — przynajmniej sześciu, z ławicy — dwóch, z gminu, prócz regentów, czterech; gdy czasem drudzy dla zatrudnień albo słabości znajdować się nie będą mogli, składać się wazelako takowa sessya ma i każda, odprawiona lub dla niekompletu spełziona, rękami przytomnych podpisana będzie. A że każda praca, im czulsza i żywsza, tym przyżwoitszej nadgrody wyciąga, przeto o naznaczenie tej, jako prawom zgodnej, do prześwietnej kommissyi porządkowej, jako i o utwierdzenie niniejszej uchwały prozby zaniesione będą.

Po downaste. Ponieważ przy szlachetnym przyzycencie miasta rząd cały zostaje, więc wszyscy ich moc przyzycenci, teraz i na potym będący, wszystkich ich mości, do czynności wyznaczonych i napotym odmienić się mających, którzy szczególnie z miłości dobra powszechnego obowiązki, pracę i pilność na siebie przyjęli, aby powagą swoją onym asystowali, zapraszają się.

Którą to uchwałę uroczystą pragnąc mieć w nieochybnym dopełnieniu i ku skuteczności zabezpieczoną, wszystkie w onej wyrazy dotrzymać na zawsze, zostawiwszy tylko salwę co do porządku polepszenia miasta, potrzeb i interessów na sessiach czwartkowych odmienienia, co ku lepszości zdawać się sessyi będzie, niemniej każdorocznie, przy końcu elekcyi, osób do czynności wyznaczonych, w przypadku nieprzytomności lub słabości onych, odmienienie, lub też z okoliczności wypaść mogących przyczynienia punktów i osób ku działaniu, per vota secreta obierać się mających, magistrat, ławica, regenci z gminnymi przyrzekaia i dotrzymać powinni będą; dla czego, dla lepszej wiary dotrzymania, rękami własnymi podpisują.

Jan Brzeszowski, miasta J.K.M. Kamieńca Podolskiego przyzycent; Gabryel Bakałowicz, J. K. M. Kamieńca Podolskiego radzca; Jan Demkowicz, radzca y woyt, senior mp. Ł. Józef Horodnicki, magistratu J. K. M.

M. K. P. radzca, vice senior mp. Jan Szahin, magistratu M. K. P. radzca mp. Antoni Zwoliński, R. M. K. P. mp. Witalis Przybyłowski, magistratu miasta Kamieńca Podolskiego radzca mp. Grzegorz Dekaprelewicz, magistratu M. K. P. radzca mp. Wojciech Brzeziński, M. K. P. radzca. J. Szczyckiński, urzędu wójtowskiego subdelegat mp. Piotr Wolański, ławnik mp. Szczególnie dla zaczęcia dobrego rządu podpisuie się mp. Jan Czerniakiewicz. Mikołaj Ryplański Ł. Co do dobrego rządu—A. Kubowski, ławnik. Józef Hubicki, ławnik mp. Wojciech Jeliński, Ł. urzędu wójtowskiego. Michał Bojarski, ławnik urzędu wójtowskiego mp. Joachim Opoczenko, ław. wój. Kazimierz Kurzymiski, Ł. K. P. Andrzej Czyżowski, ław. wój. mp. Stanisław Mory, ławnik wójtowski mp. Jan Spytkowski, regent, swoim y imieniem pospolstwa. Jakób Szydlik, W. R. M. K. P. Kuhaiewski, czterdziestu mąż, dla dobrego rzędu. Jakób Lengoski, cechmistrz kowalski †. Wojciech Miłosiewicz †, mąż. Kazimierz Zuliński, czterdziestowy mąż †. Teodor Prosanowicz. Maci Iwanicki, czterdziestowy mąż. Maciej Sorowiczynski, mąż czterdziestów †. Marcin Paciewicz, czterdziestowy mąż †. J. Sokołowski mp. Andrzej Korzewicz, czterdziestowy mąż y cechmistrz krawieczy †. Piotr Fronkiewicz, czterdziestowy mąż y cechmistrz stolarski. Ignacy Kociubiński, czterdziestowy mąż y cechmistrz cechi szewskiej †. Bazyli Motrewicz, czterdziestowy mąż y cechmistrz piekarski †. Bazyli Kralewski dla dobrego rządu podpisał, iako mąż czterdziestowy †. Grzegorz Boroniecki, czterdziestowy mąż †. Maciej Syrowieczynski, gminny †. Andrzej Kralewski, czterdziestowy mąż †. Błażej Bętkowski, c. kuśnirski. Ignacy Hudymowicz, vice-cechmistrz cechy kuśnierzej. Michał Dutkiewicz, czterdziestowy mąż. Feodor Kronicki, cechmistrz krawiecki. Sebestyan Kowalski, czterdziestowy mąż †. Józef Kowalski, cechmistrz tracki †. Jan Prochowski †, stołowy. Antoni Jabłoński, powtórny cechmistrz szewski. Wojciech Czeczelnicki, powtórny cechmistrz kowalski †. Bazyli Ułasiewicz †. Wojciech Legioński. Jan Moskalski. Antoni Dunayski, pierwszy stołowy rymarski †.

Feria 6-ta, in crastino festi Purificationis beatissimae virginis Mariae, id est die 3-tia mensis Februarii, anno Domini 1786, ad acta proconsularia consulariaque camenecensia Podoliae introcontenti laudi susceptae oblatio.

*Книга Каменец Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794;
Листъ 1435.*

CXCI.

Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая возстановить въ мѣстечкѣ Хвастовѣ двѣ ежегодныя ярмарки. 1786. Февраля 14.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt szóstego, miesiąca Lutego dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ninieyszemi, ziemskiem, kijowskiem y przedemną, Alojzym-Kaietanem Borowickim, N. Z. kijowskim, osobiście stawaiący urodzony Józef Gruszecki, ten przywiley, od nayiaśnieyszego Stanisława Augusta, króla polskiego, jaśniewielmożnemu Cieciszewskiemu, biskupowi Kijowskiemu, na jarmarki w dobrach Fastowie dany y służący, podpisem ręki nayiaśnieyszego pana przy pieczęci wielkiej koronney, na massie czerwoney wyciśnionej, zatwierdzony, na papierze stępowanym ceny złotych sześciu spisany, do akt ziemskich, kijowskich w oblate podał w sposób następujący: Stanisław August, z Bożej łaski król polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czerniechowski. Oznajmujemy ninieyszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż, czułości y dobroczynności naszej królewskiej rzecz, przyzwoitą bacząc wszelkimi sposobami y srzodkami pomnażać dobro y maiątki poddanych naszych, chętnie więc do tego końca przychiliłiśmy się na proźbę przewielebnego w Bogu Kaspra Cieciszewskiego, biskupa Kiiowskiego Czer., do nas wniesioną, abyśmy dwa jarmarki w miasteczku, Fastow nazwanym, do dóbr jego stołowych biskupstwa Kijowskiego łacińskiego należącym, na pograniczu państwa rossyiskiego sytuowanym, z dawnych czasów tamże odprawuiące się, odnowić, podnieść y przedłużyć raczyli, jakoż pierwszy nazajutrz po zielonych świętach ruskich, a drugi nazajutrz po święcie ruskim Jewstratya podług kalendarza ruskiego odnowiamy, podnosimy y, żeby każdy z nich przez niedziel dwie stał y odprawował się, mieć chcemy y postanowiamy, bez przeszkody jednak poblížszych miast y miasteczek, w których dawniey, za przywilejami jarmarki odprawować się zwykły; na które to jarmarki do pomienionego miasteczka, Fastów zwanego, wolno będzie wszelkiego narodu kupcom et cujuscunque status et conditionis ludzom przyjeżdżać, przychodzić, towary, zboża y wszelkie rzeczy przywozić, konie, bydło rogate y nierogate stadami y pojedynczo przypę-

dzać, przyprowadzać, to wszystko przedawać, kupować, rzeczy za rzeczy, towary za towary frymarczyć, zamieniać y wszelkie negocyacye, na jarmarkach pozwolone, odprawować pod wolnością y bezpieczeństwem iadącym, na tych jarmarkach bawiącym się y z nich powracającym, w prawie opisanemi y warowanemi, takich tylko niedopuszczając, których prawa od wspolkowania z dobremi oddalają y onego zabraniają, prawa nasze królewskie, rzeczypośpolitey y kościoła świętego katolickiego (aby te jarmarki w niedziele lub święta uroczyste nie odprawiały się, ale nazajutrz po niedzieli lub święcie) ostrzegamy. Na co, dla lepszey wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia czternastego miesiąca Lutego, roku pańskiego tysiąc siedmset ósmdziesiąt szostego, panowania naszego dwudziestego drugiego roku. U tego przywileju, per oblatam podanego, podpis ręki tak nayiaśniejszego króla polskiego przy pieczęci wielkiej koronney, jako y jaśnie wielmożnego sekretarza tak się w sobie wyrażają. Stanisław August, król (Locus sigilli). Antoni Sikorski, jego królewskiey mości y pieczęci wielkiej koronney sekretarz. Przypisek, czyli zaświadczenie, na tymże przywileju w te słowa: przywiley, odnawiający dwa dawne jarmarki dla miasteczka, Fastow nazwanego, dó dóbr stołowych przewielebnego w Bogu biskupa Kijowskiego łacińskiego należącego, cancelariatu illustrissimi, excellentissimi et reverendissimi domini Antonii Onufrii de Okęcie Okęcki, episkopi Poznaniensis et Varsaviensis, supremi regni cancelaryi, sigillatum est in actis etc. Który to przywiley, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, kijowskich iest zapisany.

Книга Киевская, земская, записовая, годъ 1785—1789, № 142; листъ 276.

CXCI.

Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая возстановить въ вѣстечкѣ Хвостовѣ двѣ ежегодныя ярмарки. 1786. Февраля 14.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt szóstego, miesiąca Lutego dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ninieyszemi, ziemskimi, kijowskiemi y przedemną, Aloizym-Kaietanem Borowickim, N. Z. kijowskim, osobiście stawiający urodzony Józef Gruszecki, ten przywilej, od nayiaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, jaśniewielmożnemu Cieciszewskiemu, biskupowi Kijowskiemu, na jarmarki w dobrach Fastowie dany y służący, podpisem ręki nayiaśniejszego pana przy pieczęci wielkiej koronney, na massie czerwoney wyciśnionej, zatwierdzony, na papierze stęplowanym ceny złotych sześciu spisany, do akt ziemskich, kijowskich w oblate podał w sposób następujący: Stanisław August, z Bożej łaski król polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czerniechowski. Oznajmujemy ninieyszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż, czułości y dobroczynności naszej królewskiej rzeczą przyzwoitą bacząc wszelkimi sposobami y szrodkami pomnażać dobro y maitki poddanych naszych, chętnie więc do tego końca przychililiśmy się na proźbę przewielebnego w Bogu Kaspra Cieciszewskiego, biskupa Kijowskiego Czer., do nas wniesioną, abyśmy dwa jarmarki w miasteczku, Fastow nazwanym, do dóbr jego stołowych biskupstwa Kijowskiego łacińskiego należącym, na pograniczu państwa rossyiskiego sytuowanym, z dawnych czasów tamże odprawujące się, odnowić, podnieść y przedłużyć raczyli, jakoż pierwszy nazajutrz po zielonych świętach ruskich, a drugi nazajutrz po święcie ruskim Jewstratya podług kalendarza ruskiego odnowiamy, podnosimy y, żeby każdy z nich przez niedziel dwie stał y odprawował się, mieć chcemy y postanowiamy, bez przeszkody jednak poblížszych miast y miasteczek, w których dawniej, za przywilejami jarmarki odprawować się zwykły; na które to jarmarki do pomienionego miasteczka, Fastów zwanego, wolno będzie wszelkiego narodu kupcom et cujuscunque status et conditionis ludziom przyjeżdżać, przychodzić, towary, zboża y wszelkie rzeczy przywozić, konie, bydło rogate y nierogate stadami y pojedynczo przypę-

dzać, przyprowadzać, to wszystko przedawać, kupować, rzeczy za rzeczy, towary za towary frymarczyć, zamieniać y wszelkie negocyacye, na jarmarkach pozwolone, odprawować pod wolnością y bezpieczeństwem iadącym, na tych jarmarkach bawiącym się y z nich powracającym, w prawie opisanemi y warowanemi, takich tylko niedopuszczając, których prawa od wspolkowania z dobremi oddalają y onego zabraniają, prawa nasze królewskie, rzeczypospolitey y kościoła świętego katolickiego (aby te jarmarki w niedziele lub święta uroczyste nie odprawiły się, ale nazajutrz po niedzieli lub święcie) ostrzegamy. Na co, dla lepszey wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia czternastego miesiąca Lutego, roku pańskiego tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostego, panowania naszego dwudziestego drugiego roku. U tego przywileju, per oblatam podanego, podpis ręki tak nayiaśnieyszego króla polskiego przy pieczęci wielkiej koronney, jako y jaśnie wielmożnego sekretarza tak się w sobie wyrażają. Stanisław August, król (Locus sigilli). Antoni Sikorski, jego królewskiey mości y pieczęci wielkiej koronney sekretarz. Przepisek, czyli zaświadczenie, na tymże przywileju w te słowa: przywilej, odnawiający dwa dawne jarmarki dla miasteczka, Fastow nazwanego, do dóbr stołowych przewielebnego w Bogu biskupa Kijowskiego łacińskiego należącego, cancelariatu illustrissimi, excellentissimi et reverendissimi domini Antonii Onufrii de Okęcie Okęcki, episkopi Poznaniensis et Varsaviensis, supremi regni cancelaryi, sigillatum est in actis etc. Który to przywilej, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, kijowskich iest zapisany.

Книга Киевская, земская, записовая, годъ 1785—1789, № 142; листъ 276.

СХСІІІ.

Протоколъ выбора городскихъ урядниковъ, состоявшагося на сходкѣ мѣщанъ города Летичева, 1787. Февраля 14.

Діяло się w mieście jego królewskiej mości Latyczowie, domostwie zaś, czyli raczej ratuszu, w tymże mieście sytuowanym, dnia czternastego miesiąca Februarii, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmego roku.

My, niżej wyrażeni, mieszczanie i obywatele miasta jego królewskiej mości Latyczowa, tudzież przedmieszczanie z Zawołoku i z Zamura, oraz całe pospólstwo, do miasta tegoż Latyczowa należący, złączywszy się i zjednoczywszy nawzajem z sobą wszyscy, a dążąc takż jednostajnie i jednomyślnie wszyscy ku jaknajwiększemu uszczęśliwieniu naszemu już to przez ustanowić się mający jaknajlepszy w mieście porządek, tudzież obranie urzędników z pomiędzy siebie takowych, którymbyśmy się w rozrządzenie i władanie nami, poufale i bezpiecznie podać mogli, i którzyby wolności, oraz swobód wszelkich, przywilejami nam nadanych, a przez J. O. Xięcia jegomości, Adama Czartoryjskiego, generała ziem Podolskich, Kamienieckiego, Latyczowskiego etc. starosty, daną nam rezolucją potwierdzonych, przestrzegali i one w karchach swoich utrzymywali, gdy tedy w tym to tak wielkim dziele naszym, a dziele takowem, które nas nazawsze zaszczycać i uszczęśliwiać powinno, jaknajwiększą czułość i bacność, samymże nam, wspólnie dzisiaj zgromadzonym i obradzającym się z sobą, mieć należy, a to w punktach wyż wyrażonych, najszczególniej zaś w okoliczności wybrania z pomiędzy nas wszystkich mężów i ludzi takowych, którzyby wspomniane urzędy miejskie latyczowskie piastować zdolni i godni być mogli, przeto my wszyscy, obradzający się wspólnie tu dzisiaj, gdy wglądamy w poczciwość, charakter, cnoty i postęпки współobywatelów naszych, że sławetni, jako to: Roman Gieranowski, Semen Kureczka, Jan Kostecki, Jan Kwiatkowski, Maciej Krzyniowski, Antoni Wojczenko, Wojciech Lichiewicz, Maciej Szeliga, Petro Sińkiewicz, współobywatele nasi, razem i wspólnie zawsze żyjący z nami, i na których przymioty, dobre obyczaje, oraz i postęпки patrzyliśmy się zawsze, jednostajnym zgromadzenia naszego głosem wybrani są od nas wszystkich obradzających się dzisiejszych za urzędników miejskich Latyczowskich, jako to: najprzód Roman Gieranowski za najpierwszego urzędu radcę; drugi—Semen Kureczka, takż radcą; trzeci

Jan Kostecki—lantwójtem; czwarty Jan Kwiatkowski—burmistrzem; piąty Maciej Krzyniowski—burmistrzem; szósty Antoni Wojczenko—ławnikiem; siódmy Wojciech Lichiewicz—ławnikiem; ósmy Maciej Szeliga—przysiężnym; dziewiąty Piotr Sińkiewicz—przysiężnym. Więc, jako tychże wyż wspomnianych sławetnych, to jest: pierwszego Romana Gieranowskiego za najpierwszego urzędu radcę, Siemiona Kureczkę—takż za radcę, Jana Kosteckiego—za lantwójta, Jana Kwiatkowskiego—za burmistrza, Macieja Krzyniowskiego—takż za burmistrza, Antoniego Wojczenka—za ławnika, Wojciecha Lichiewicza—za ławnika, Macieja Szeligę—za przysiężnego, Piotra Sińkiewicza—za przysiężnego i za aktualnych urzędników naszych, miejskich, latyczowskich, jednomyślnie, dobrowolnie i zgodnie obieramy, ustanawiamy, uznajemy i onymże posłusznemi być mamy, tym, niniejszym, zgodnym i jednostajnym laudum naszym, niewzruszenie trwać mającym, uchwalamy i już uchwaliliśmy, obieramy i już obraliśmy, ustanawiamy i ustanowiliśmy, uznawamy i uznaliśmy; a to na rok jeden, zachowując dla nas te tylko szczególnie salwę, iżby ciż wyżwspomnieni sławetni urzędnicy miejscy, latyczowscy, obrani dziś od nas, przyzwoita, podług prawa, służącego sobie, każdy z nich zosobna i wszyscy wogólności wykonali przysięgę. A ponieważ ciż wszyscy, wyżwytknięci urzędnicy, od nas dzisiaj obrani, i każdy z nich zosobna, stosując się do Saxonu, na rothę, względem urzędu swego, w tymże Saxonie przepisana, zaprzysięgli i zaprzysięgli. Przeto, po wykonanej tejże, przez tychże urzędników naszych przysiędze, i powtórnie tymże laudum naszym uchwalamy i approbujemy onychże i te laudum nasze, dla tym większej mocy, waloru i wagi, rękami naszymi własnymi podpisujemy. I też niniejsze laudum nasze, do akt miejskich, latyczowskich nacychmiast zaingrossowane mieć usiłujemy. Datum ut supra, w Latyczowie.

Казни Латувецкаго міщчства, занесен, годѣ 1784—1796, № 5716; листъ 101 на оборотѣ.

СХСІV.

Подтверждение наместникомъ Кременецкаго староства кандидатовъ на должности войта и трехъ присяжныхъ, выбранныхъ мѣщанами 1787. Марта 16.

Działo się w mieście j. k. mości Krzemieńcu, w miejscu, na sprawowanie jurysdykcyi zamkowej, krzemienieckiej, starościńskiej obranym.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmego, miesiąca marca szesnastego dnia.

Urząd namiesniczy jurysdykcyi krzemienieckiej, starościńskiej, gdy sławetni obywatele przedmieściów Zapotocza z Bojarską ulicą, Lipowicy i Tunik, do zamku należących, na mocy dekretów j. k. mości assessorskich, koronnych, a mianowicie ostatniego, w roku 1786, pod dniem 13 miesiąca januarii między sławetnemi mieszczanami Krzemienieckimi i j. o. x. Januszem Lubartowiczem Sanguszkim, starostą krzemienieckim, także sławetnemi przedmieszczanami, wyż wymienione przedmieścia osiadaiącemi i in-nemi, w Warszawie nastąpionego, przez ordynacją przepisaną nakazującego co roku postanawianie wojta jednego i z trzech przedmieściów po iednemu przysięgnemu, z podanych na to kandydatów od pospulstwa przez j. o. x. starostę lub iego namiesnika, wybrać i potwierdzić się mających, zgromadziwszy się w czasie naznaczonym, z pomiędzy siebie na te urzędy przedmieskie, podług przepisu, osoby wybrali i za kandydatów, listem, od siebie do j. o. xięcia Janusza Lubartowicza Sanguszka, starosty Krzemienieckiego, roku terazniejszego, dnia 14 miesiąca marca napisanym, w tym sposobie będącym: Jaśnie oświecony mości xiąże, najosobliwszy dobrodzieju! My, obywatele przedmieść: Zapotocza, Lipowicy, Tunik, miasta j. k. m. Krzemieńca, czyniąc zadosyć dekretowi, w najjaśniejszej assessorii koronney roku 1786, dnia 13 Stycznia zapadłemu, nakazującemu, aby obywatele wyż rzeczonych przedmieść corocznie w czasie samego Środopocia po trzech kandydatów na wojta, zaczynając najprzód w roku teraz idącym, od przedmieścia Zapotocza, niemniej z kóздеgo przedmieścia, na przysiężnych po dwóch kandydatów obrali, a obranych jaśnie oświeconemu xięciu panu prezentowali, dopełniając więc wyrok wyżrzczonego dekretu, słachetnego Jana Wasiutyńskiego, Dymitra Menczuka i Jacentego Wasyluka za kandy-

datów na wójta, a zaś kandydatów na przysiężnych z Zapotocza: Tomasza Worobia, Semena Haudyczuka; z Lipowicy: Jana Niedzwieckiego, Jakuba Thoryńskiego; z Tunik: Teodora Bycha, Jana Obołoczyka, z między siebie wybraliśmy i J. O. N. jegomości dobrodziejowi, dla wyboru i potwierdzenia na ich urzędy prezentujemy. Bazyli Niestarenko, Marcin Obołczyk, Tomasz Dubczak, Panas Kucznicz, Harasym Chwedorynczyk zapieczętowali i postanowienia tych urzędników zażądali. Dopełniając przeto z przepisu rzeczonego dekretu na miejscu JOX. starosty krzemienieckiego mocą, sobie od tegoż udzieloną, z trzech kandydatów, na wójta podanych, szlachetnego Jacentego Wasyluka, a z dwóch kandydatów, z kóźdego przedmieścia na przysiężnych podanych, dla przedmieścia Zapotocza szlachetnego Semena Haudyczuka, dla Lipowicy—szlachetnego Jana Niedzwieckiego, a dla Tunik—szlachetnego Teodora Bycha wybrał i potwierdził; a, wysłuchawszy w przytomności pospolstwa przysięgi wojska na tę rotę, jako, będąc obranym na wojska, wszystkie obowiązki, do tego urzędu należące, ordynacją przepisane, nie uwodząc się ani datkiem, ani przyaznią, ani nienawiścią; sumiennie sprawować i zlecenia jurysdykcji zamkowej starościńskiej, dobra powszechnego i porządku tyżące się, wiernie dopełniać będzie, tak mu Boże dopomóż i niewinna ręka Chrystusa pana. A przysiężnych, kóźdego w szczególności na tę rotę, iako, będąc obranym na przysiężnego, obowiązki, do urzędu tego należące, nie uwodząc się ani datkiem, ani przyaznią, ani nienawiścią, sumiennie sprawować i zlecenia jurysdykcji: zamkowej i starościńskiej, tyżące się dobra powszechnego i porządku, wiernie dopełniać będzie, tak mu Boże dopomóż etc.; z zwykłą uroczystością przez wyż wymienionych wybranych wykonanej, aby ciż ustanowieni urzędnicy obowiązki, dla siebie przepisane, sprawowali, onych umacnia, a pospolstwo, aby ich uznało za obowiązanych i aktualnych urzędników i tymże w rzeczach, ich obowiązki należnych, było posłuszne, władzą urzędu swego zaleca. Jakób Mozyński n. k. star.

Книга юрисдикциі Кременецкого замка, годъ 1787—1790. № 2008.

Листъ 5.

СХСV.

Представленіе отъ Камнецакаго магистрата подкоморіагъ: подольско-му и летицескому, поясняющее стѣсненное положеніе городской казны, вслѣдствіе которой городъ не находитъ возможности уплатить подать и нести повинности на содержаніе войска, возложенныя на него сеймикомъ Подольскаго воеводства. 1787. Ноября 3.

Żądanie od magistratu miasta j. k. m. Kamieńca-Podolskiego, przez szlachetnych delegowanych do j. w. w. Podkomorzych: Podolskiego y Latyczowskiego, panów y dobrodziejów, podane.

1. Prowenta dziś poznane być nie mogą, bo są dobra obciążone długami do czterdziestu tysięcy; possessja Bielanówka niedawno z przyłączeniem poddaństwa folwarcznym, które dawniej w inwentarz nie wchodziło, a te do usług garnizonu używane było, zaczęto y pieniądze, z góry wzięte, aż chyba po expiracyi kátraktu trzyletniego pokaże się.

2. Kormilcz w possessyi w. Czarkowskiego, burgrabiago, za półtora roku pierwsze trygenium kończy y zapłacone są na drugie trygenium zł. 6000; miasto wzięło y prowizję płacić powinno, a że nie płaci, acrescendo prowizija przyczyni possessyi dłuższej.

3. Folwarki, przedtym Ormiańskie, żadnego prowentu nie czynią, bo te tak na usługi garnizonu, jako y miasta używane bywaią y ieszcze podwody folwarków polskich, które dziś do inwentarza Bielanowki należą, zastępuią.

4. Z karczem po iezuwitach: na Przyskałku, na Mukszy y Cerkiewnym, z góry arędy wybrane, trzeba czasu czekać, aż przyjdzie za rok chyba rata.

5. Z karczem dwóch na górze folwarków: ormiańskich ieńney, drugiej na Mukszy, młynka mukszańskiego y młynów karwasarskich expirują kátrakty dnia 12 Januarii w roku przyszłym, 1788, te mogą być licytowane w czasie, z tych trzeba utrzymywać familią mieyskie, reparacyą kordegard, prowizyą do kilku tysięcy y, przysądzone dekretami grodzkiemi, kapitały wypłacać.

6. Włożone podatki na mieszczan bardzo szczupłe, bo do złotych

800, trudno wybierać przez ubóstwo obywatelów y czas ciężki, a osobliwie drogosc zboża y kaźdey rzeczy nadzwyczajną.

7. Ratusz z gruntu zdezelowany na łaty tylko, to iest na poprawy, złotych 300 expensowało miasto; na wiosne trzeba dać dach nowy, balki, sufit pogniły, upadkiem grozą nieochybnym.

8. Naznaczona pościel dla żołnierzy, w koszarach mieścić się mających, przyniesie wielką trudność miastu, gdy j. w. w. obywatelę prześwietnego wojewodztwa podolskiego nie zechcą dawać, zapewne na mieszczan będzie ten ciężar włożony, jak było po przeszłym powietrzu, że j. w. komenda kazała mieszczanom szlacheckie exofficya reparować, drwami opalać, co musiało miasto czynić, złotych kilkaset straciwszy.

9. Gdy przyidzie, że żołnierze będą kwarterować w koszarach, aby nie mieli wolności rzemieśników przy sobie trzymać y żydom dawać protekcyą, szynkować, rzeźbić, chleb piec, boby cały sposób życia obywatelów y handel w mieście upadł.

10. Wyznaczone po złotych 500 na naczynie drewniane y gliniane dla regimentu skąd ma być płacone? jeżeli z kassy, day Boże, aby za lat 6 kassa do siebie przysła.

11. Upraszamy j. w. w. podkomorznych, panów y dobrodzieiów, aby statum miasta opisali, w iakim ubóstwie obywatelstwo zostaje, y że w długach znacznych, nie mając żadney dzisiay kassy.

12. Kalkulacya z dóbr być nie może teraz, poniewasz prześwietna kommissya porządkowa nieprzystąpiła ieszcze do tego.

13. Żądają łaski j. w. w. podkomorznych, panów y dobrodzieiów, aby zachęcić raczyli j. w. w. obywatelów podolskich do podawania przez poddaństwo do miasta drew, bo gdy tych nie dowiozą, przyidzie do tego, że żołnierze, konsystencyą mający, domy obywatelów miasta jawnie na opał swóy rozbierać będą.

14. Raczy prześwietne wojewodztwo przy osobliwszych względach j. w. w. podkomorznych, panów y dobrodzieiów, y onych pełnomocney protekcyi, gdy przyidzie układać furaz, na włości być względne y oddawania furazu na woysko folwarki Polskie, Ruskie y przeszłe Ormiańskie od furazowania poddaństwo uwolnić, gdyż y przeszley rewolucyi też lberowane było.

Книга Каменець-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; листъ 1470.

CXCVI.

Протоколъ избранія на сходкѣ овруцкихъ мѣщанъ двухъ кандидатовъ на должность бурмистра и отношеніе магистрата къ Овруцкому старостѣ съ предложеніемъ утвердить въ должности одного изъ нихъ. 1788. Февраля 28.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt osmego, miesiąca Februarii, dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem szlacheznego magistratu miasta jego królewskiej mości Owrucza i przedemną, Andrzejem Wyhowskim, pisarzem radzieckim magistratu owruckiego przysięgłym, i księgami niniejszemi, magistrackimi, owruckimi comparens personaliter sławetny Matwiy Moszeński, mieszczanin owrucki, ławnik tegoż miasta przysięgły, ten oryginał uchwały radnych, ławników, gminnych i wszystkich mieszczan i obywatelów tegoż miasta Owrucza, kandydatów dwóch, do urzędu burmistrzowskiego zgodnie obranych i do szafunku j. w. Jana Steckiego, starosty owruckiego, podanych, na papierze ceny grosza srebrnego spisany, do akt magistrackich owruckich sposobem oblaty podał, w ten sposób: My, sławetni, a mianowicie: ia, Matwiej Moszeński; ia, Michał Haraszczuk; ja, Andryj Mitiuk; ja, Iwan Hlib; ja, Iwan Baranowicz; ia, Chwedor Jurkiewicz, ławnicy, iako też i my, a najprzód: ja, Semen Moszeński; ja, Dmitro Haptar; ja, Hryszko Puchowiec; ja, Hryszko Czyczyrka-Zasko; ja, Matwiy Hapon; ja, Archip Rula; ja, Onuprej Piechocki; ia, Iwan Rula; ja, Stepan Haptar; ja, Hryszko Mitiuk, gminni, dwa porządki, i inni dóbr miasta j. k. mości Owrucza mieszczanie, i całe tegoż miasta pospólstwo, z mocy dekretu j. k. mości, w sądach assessorskich, koronnych, warszawskich między nami — z iednej, a j. w. Janem Steckim, starostą owruckim, i innemi — z drugiej strony, w roku niedawno zeszyłym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmym, miesiąca marca trzydziestego pierwszego dnia zapadłego, do dóbr tegoż miasta j. k. mości Owrucza w roku teraz biejącym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt ósmym, miesiąca Lutego na dzień dwudziesty osmy, o samym srodopóściu polskim, podług przepisu rzeczonego dekretu, do domu, ku sążeniu spraw obranememu, zgromadzeni, w przytomności wielmożnego Andrzeja Wyhowskiego, pisarza urzędu swego, miejskiego, majdeburskiego, z wysłuchaniem wprzód w kościele farnym w. w. o. o. Dominikanów mszy świętej, do obrania no-

wego buzmistrza, z osób sześciu najpierwszego porządku tegoż miasta Owruca radzieckiego składającego się, przystąpiliśmy i za kandydatów do wyż pomienionego urzędu burmistrzowskiego z pomiędzy innych mieszczan porządku radzieckiego — sławetnego Józefa Moroczyńskiego i Nyczypora Żelizke-Piechockiego, ludzi wcale cnotliwych, w niczym nigdy niepodważalnych, dobro i całość miasta kochających, dobrze i zdawna zasiedziałyłch gospodarzów, bez najmniejszego zaprzeczenia, zgodnie, wszyscy razem, przez iednostajne zezwolenia głosy, wybraliśmy i uprosili i tych do zaszczytowania swoim osobliwszym instrumentem iednego z tych dwóch, od nas teraz obranych, kandydatów na urząd aktualny burmistrzowski owrucki, łaskawym i dobrotliwym j. w. Jana Steckiego, starosty naszego owruckiego, jako pełnego dobroci i szacunku, polecamy względem, za któremi nasze najpokorniejsze proźby przesyłając, o iak najprędsze instrumentowanie iednego z nich dopraszamy się, którą tą naszą, takową, terazniejszą uchwałę zrzadzoną dla wiadomości powszechnej sławetnemu Matwijowi Moszeńskiemu, drugiego porządku pierwszemu ławnikowi, podać do akt miejskich urzędu magdeburgskiego owruckiego natychmiast zleciliśmy. Datum w Owruczu, tysiąc siedmset ośmdziesiąt osmego roku, miesiąca Lutego dwudziestego osmego dnia. U tej uchwały, per oblatam podanej, podpisy rąk są takowe: † Matwij Moszeński krzyżykiem podpisał się. † Andrij Mitiuk krzyżykiem podpisał się. † Iwan Baranowicz kszyżykiem podpisał się, † Chwedor Jurkiewicz, pisać nie umiejący, kszyżykiem podpisał się. † Iwan Rula, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Hryszko Mitiuk, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Archyp Rula, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Hryszko Czyczyrko, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Illa Peszko-Haptar, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Dmitro Peszko-Haptar, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Hryszko Puchowiec, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Stefan Peszko-Haptar, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Michajło Haraszczuk, przy położonym krzyżyku, ręką własną podpisał się. † Semen Moszeński, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Onopryi Piechocki-Żelizko, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Matwij Hapon, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Olexij Korniusza, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Matwij Rula, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. Stefan Żelizko mp. Захарко Желізко po rusku podpisał się ręką własną. † Chwedor Peszko-Haptar, krzyżykiem podpisał się. † Anton Mitiuk, krzyżykiem podpisał się. † Matwij Prokopczuk krzyżyk położył. † Chwedor Peszko-Haptar.

CXCVI.

Протоколъ избранія на сходкѣ овруцкихъ мѣщанъ двухъ кандида- товъ на должность бурмистра и отношеніе магистрата къ Овруцкому старостѣ съ предложеніемъ утвердить въ должности одного изъ нихъ. 1788. Февраля 28.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt ósmego, miesiąca Februarii, dwu- dziesiątego dziewiątego dnia.

Przed urzędem szlacheckiego magistratu miasta jego królewskiej mości Owrucza i przedemną, Andrzejem Wyhowskim, pisarzem radzieckim magistratu owruckiego przysięgłym, i xięgami niniejszemi, magistrackimi, owruckimi comparens personaliter sławetny Matwij Moszeński, mieszczanin owrucki, ławnik tegoż miasta przysięgły, ten oryginał uchwały radnych, ławników, gminnych i wszystkich mieszczan i obywatelów tegoż miasta Owrucza, kandydatów dwóch, do urzędu burmistrzowskiego zgodnie obranych i do szafunku j. w. Jana Steckiego, starosty owruckiego, podanych, na papierze ceny grosza srebrnego spisany, do akt magistrackich owruckich sposobem oblaty podał, w ten sposób: My, sławetni, a mianowicie: ja, Matwiej Moszeński; ja, Michał Haraszczuk; ja, Andryj Mitiuk; ja, Iwan Hlib; ja, Iwan Baranowicz; ja, Chwedor Jurkiewicz, ławnicy, iako też i my, a najprzód: ja, Semen Moszeński; ja, Dmitro Haptar; ja, Hryszko Puchowiec; ja, Hryszko Czyczyrka-Zasko; ja, Matwij Hapon; ja, Archip Rula; ja, Onuprej Piechocki; ja, Iwan Rula; ja, Stepan Haptar; ja, Hryszko Mitiuk, gminni, dwa porządki, i inni dóbr miasta j. k. mości Owrucza mieszczanie, i całe tegoż miasta pospólstwo, z mocy dekretu j. k. mości, w sądach assessorskich, koronnych, warszawskich między nami — z iednej, a j. w. Janem Steckim, starostą owruckim, i innemi — z drugiej strony, w roku niedawno zeszyłym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmym, miesiąca marca trzydziestego pierwszego dnia zapadłego, do dóbr tegoż miasta j. k. mości Owrucza w roku teraz biejącym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt ósmym, miesiąca Lutego na dzień dwudziesty osmy, o samym srodopóściu polskim, podług przepisu rzeczzonego dekretu, do domu, ku sądeniu spraw obranememu, zgromadzeni, w przytomności wielmożnego Andrzeja Wyhowskiego, pisarza urzędu swego, miejskiego, majdeburskiego, z wysłuchaniem wprzód w kościele farnym w. w. o. o. Dominikanów mszy świętej, do obrania no-

wego buzmistrza, z osób sześciu najpierwszego porządku tegoż miasta Owruca radzieckiego składającego się, przystąpiliśmy i za kandydatów do wyż pomienionego urzędu burmistrzowskiego z pomiędzy innych mieszczan porządku radzieckiego — sławetnego Józefa Moroczyńskiego i Nyczypora Żelizke-Piechockiego, ludzi wcale cnotliwych, w niczym nigdy niepodważalnych, dobro i całość miasta kochających, dobrze i zdawna zasiedziałył gospodarzów, bez najmniejszego zaprzeczenia, zgodnie, wszyscy razem, przez iednostajne zezwolenia głosy, wybraliśmy i uprosili i tych do zaszczytowania swoim osobliwszym instrumentem iednego z tych dwóch, od nas teraz obranych, kandydatów na urząd aktualny burmistrzowski owrucki, łaskawym i dobrotliwym j. w. Jana Steckiego, starosty naszego owruckiego, jako pełnego dobroci i szacunku, polecamy względem, za któremi nasze najpokorniejsze proźby przesyłając, o iak najprędsze instrumentowanie iednego z nich dopraszamy się, którą tą naszą, takową, terazniejszą uchwałę zrządzoną dla wiadomości powszechnej sławetnemu Matwijowi Moszeńskiemu, drugiego porządku pierwszemu ławnikowi, podać do akt miejskich urzędu magdeburgskiego owruckiego natychmiast zleciliśmy. Datum w Owruczu, tysiąc siedmset ósmdziesiąt osmego roku, miesiąca Lutego dwudziestego osmego dnia. U tej uchwały, per oblatam podanej, podpisy rąk są takowe: † Matwij Moszeński krzyżykiem podpisał się. † Andrij Mitiuk krzyżykiem podpisał się. † Iwan Baranowicz kszczyżykiem podpisał się, † Chwedor Jurkiewicz, pisać nie umiejący, kszczyżykiem podpisał się. † Iwan Rula, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Hryszko Mitiuk, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Archyp Rula, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Hryszko Czyczyrko, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Illa Peszko-Haptar, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Dmitro Peszko-Haptar, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Hryszko Puchowiec, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Stefan Peszko-Haptar, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Michajło Haraszczuk, przy położonym krzyżyku, ręką własną podpisał się. † Semen Moszeński, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Onopryi Piechocki-Żelizko, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Matwij Hapon, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Olexij Korniusza, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. † Matwij Rula, pisać nie umiejący, krzyżykiem podpisał się. Stefan Żelizko mp. Захарко Желзко po rusku podpisał się ręką własną. † Chwedor Peszko-Haptar, krzyżykiem podpisał się. † Anton Mitiuk, krzyżykiem podpisał się. † Matwij Prokopczuk krzyżyk położył. † Chwedor Peszko-Haptar,

krzyżyk położył. Która to uchwała, za podaniem i prozbą wyż podawającego, a za urzędowym przyięciem, wszystka co do słowa, do xiąg magistrackich, owruckich iest wpisana.

Книга оvruckого магистрата, годъ 1788—1794, № 3341 Листъ 1.

Протоколъ избранія ландвойта на сходкѣ оvruckихъ мѣщанъ и отношеніе сходки къ привилегированному войту съ прозбюю подтвердитъ выборъ. 1788. Іюня 27.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt osmego, miesiąca Czerwca dwudziestego osmego dnia.

Przed urzędem szlchetnego magistratu miasta j. k. mości Owruca, przedemną, Michałem Łozińskim, pisarzem miejskim, magdeburskim, owruckim, przysięgłym i xięgami niniejszemi magistratu owruckiego, osobiście stanowszy sławetny Józef Moroczyński, mieszczanin owrucki, urzędnik tegoż miasta radny, ten oryginał, przez radnych, siebie, i gminnych elekcyi urzędu lantwojtowskiego zrzadzony, ręką swoją, przy krzyżyku położonym, podpisany, na papierze stęplowanym grosza iednego srebrnego spisany, dla zapisania do xiąg niniejszych urzędu miejskiego majdeburskiego owruckiego per oblatam podał, w ten sens: My, sławetni, niżej wyrażeni, dóbr miasta j. k. mości Owruca mieszczanie, dwóch porządków urzędnicy, a mianowicie: ja, Józef Moroczyński; ja, Josyp Czeczyrka-Zasko; ja, Kondrat Onoszkiewicz; ja, Illa Piszko-Haptar; ia, Łuka Rula; ja Matwij Moszeński, na miejscu sławetnego Nieczypora Zeliska-Piechockiego, radni, jako też my, a najprzód: ja, Dmitry Haptar-Piszko; ia, Hryszko Puchowiec; ja Hryszko Czeczyrko-Zasko; ja, Matwij Hapon; ja, Archyp Rula; ja, Onuprej Piechocki; ja, Iwan Rula; ja, Stepan Haptar-Piszko Jackow syn; ja, Hryszko Mitiuk, ja, Tymoch Zelisko, generales gminni, dwa porządki dóbr miasta Owruca mieszczanie i całe tegoż miasta pospolstwo, z mocy dekretu j. k. mości, w sądach assessorskich, koronnych, warszawskich między nami, mieszczanami, z iednej, a j. w. Janem Steckim, starostą owruckim, i innemi, z drugiej strony, w roku zeszyłym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmym, miesiąca Marca trzydziestego pierwszego dnia zapadłego, do dóbr rzeczonego miasta j. k. mości Owruca, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt osmym, miesiąca Czerwca dwudziestego siódmego dnia, do domu ku sądzeniu spraw

swoich zgromadzeni, w przytomności sławetnego Michała Kozińskiego, pisarza urzędu swego miejskiego, magdeburskiego, przysięgłego, po wysłuchaniu wprzód mszy świętej w cerkwi świętego Mikołaja, do obrania lantwojta z osób sześciu, z drugiego porządku rzeczzonego miasta Owruca ławniczego, składającego się, przystąpiliśmy i nikogo innego, iak tylko sławetnego Sebestyana Alexandrowicza, tegoż porządku urzędnika, człowieka cnotliwego, w niczym nigdy niepodjejrzanego, całość i dobro powszechnie miasta Owruca kochającego, dobrze osiadłego, pisać i czytać umiejącego, bez najmniejszego zaprzeczenia, iednostajnymi głósy, do urzędu landwojtowskiego obraliśmy i uprosili i tego, do zaszczytowania swoim osobliwym instrumentem, teraz przy nas wybranego na urząd lantwojtowski aktualny, łaskawym i dobrotliwym w. Józefa Steckiego, starościca owruckiego, dóbr miasta j. k. mości Owruca uprzywilejowanego wójta naszego, polecamy względem, za którym nasze najpokorniejsze przysyłając proźby, o iak najprędsze onego instrumentowanie dopraszamy się. Którą to naszą, takową, terazniejszą uchwałę zrządzoną sławetnemu Józefowi Moroczyńskiemu, pierwszego porządku najpierwszemu radnemu naszemu, dla wiadomości powszechnej podać do akt miejskich, magdeburskich, owruckich natychmiast zlecieliśmy. Datam w Owruczu, miesiąca czerwca dwudziestego siódmego dnia, tysiąc siedmset ósmdziesiąt osmego roku. U tej uchwały, per oblatam podanej, podpis ręki iest takowy: i te ręką moią własną, ia, radny, przy krzyżyku, iako pisać nie umiejący, położonym, podpisuie się † Józef Moroczyński. Któraż to uchwała, za podaniem i proźbą wyż podawaiącego, a za urzędowym przyięciem, wszystka, z początku aż do końca, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, magistrackich, owruckich iest wpisana.

Книга оvrуцкаго магистрата, годъ 1788—1794, № 3341. Листъ 2.

СХCVIII.

Протоколъ избранія овруцкими мѣщанами бурмистра и представленіе избраннаго ими кандидата на утвержденіе овруцкому старостѣ. 1789. Мая 15.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Maja, piętnastego dnia.

Przed urzędem szlchetnego magistratu miasta J. K. mości Owrucza, przedemną, Michałem Łozińskim, pisarzem magistratu owruckiego przysięgłym, i xięgami niniejszemi, magistrackiemi, owruckiemi stawiając osobiście sławetny Kondrat Onoszko-Kuzicz, radny tegoż miasta Owrucza przysięgły, ten oryginał uchwały radnych, ławników, gminnych i wszystkich mieszczan i obywatelów tegoż miasta Owrucza elekcyi urzędu burmistrzowskiego zrządzony, ręką swoją przy krzyżyku położonym podpisany, na papierze stęplowanym grosza iednego srebrnego spisany, dla zapisania do xiąg niniejszych urzędu miejskiego, majdeburskiego, owruckiego w sposób oblaty podał, w ten sens: My, sławetni, niżej wyrażeni, dóbr miasta J. K. mości Owrucza mieszczanie, dwóch porządków urzędnicy, a mianowicie: ja, Michał Haraszczuk-Czyczyrka-Zasko; ja, Kondrat Onoszkiewicz; ja, Illa Piszko-Haptar; ja, Łukasz Rula i ja, Semen Moszeński, radni, jako też my: a najprzód ja, Dmytro Haptar-Piszko; ja, Hryszko Piechowicz; ja, Hryszko Czyczyrka-Zasko; ja, Matwej Hapon; ja, Archip Rula; ja, Onuprij Piechocki; ja, Iwan Rula; ja, Stepan Haptar-Piszko; ja, Hryszko Mytiuk; ja, Maxym Mytiuk, gminni, dwa porządki, dóbr miasta Owrucza mieszczanie, i całe tegoż miasta pospólstwo z mocy dekretu J. K. mości w sądach assessorskich, koronnych, warszawskich między nami, mieszczanami, z iednej, a J. W. Janem Steckim, starostą owruckim i innemi, z drugiej strony, w roku zeszłym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmym, miesiąca Marca trzydziestego pierwszego dnia zapadłego, do dóbr rzezonego miasta J. K. mości Owrucza, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt ósmym, miesiąca Czerwca dwudziestego siódmego dnia, do domu, ku sądzeniu spraw swoich zgromadzeni, w przytomności szlchetnego Michała Łozińskiego, pisarza urzędu miejskiego, majdeburskiego przysięgłego, po wysłuchanej wprzód mszy świętej w cerkwi świętego Mikołaja, do obrania burmistrza nowego, z osób sześciu najpierwszego porządku, tegoż miasta Owrucza radzieckiego, składającego się, przystąpiliśmy i za kandydatów do wyż po-

mienionego urzędu burmistrzowskiego z pomiędzy innych mieszczan porządku radzieckiego sławetnego Matwija Moszeńskiego, człowieka wcale cnotliwego, w niczym nigdy niepodjejrzanego, dobro i całość miasta kochającego, dobrze i zdawna zasiedziałego gospodarza, bez najmniejszego zaprzeczenia, zgodnie, wszyscy razem, przez iednostajne zezwolenia głosy, wybraliśmy i uprosiliśmy i tego do zaszczytowania swoim osobiwszym instrumentem na urząd aktualny, burmistrzowski, owrucki łaskawym i dobrotliwym J. W. Jana Steckiego, starosty naszego owruckiego, iako pełnego dobroci i szacunku, polecamy względem, za którym nasze najpokorniejsze proźby przesyłając, o iak najprędsze onego instrumentowanie dopraszamy się. Którą to terazniejszą naszą uchwałę zrzadzoną Kondratowi Onuszkowi-Kuziczowi, pierwszego porządku trzeciemu radnemu, do akt miejskich urzędu majdeburskiego, owruckiego natychmiast podać zleciliśmy. Datum w Owruczu, tyśiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego roku, miesiąca Maja pietnastego dnia. U tej uchwały, per oblatam podanej, podpis ręki takowy: Kondrat Onoszko-Kuzicz. Któraż to uchwała, za podaniem wyż podawającego, a za urzędowym przyjęciem, wszystka co do słowa, do xiąg magistrackich, owruckich iest wpisana.

Книга Овруцкаго магистрата, годъ 1788—1794, № 3341. Листъ 9 на оборотъ.

CXCIX.

Протоколъ избранія овруцкими мѣщанами ляндойта и представленіе избраннаго ими кандидата на утверждене привилегированному овруцкому войту. 1789. Мая 15.

Roku tyśiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Maja pietnastego dnia.

Przed urzędem szlachetnego magistratu miasta J. K. mości Owrucza, przedemną, Michałem Łozińskim, pisarzem magistratu Owruckiego przysięgłym i xięgami niniejszemi, magistrackiemi, owruckiemi stawaiąc osobiście sławetny Kondrat Onoszko-Kuzicz, mieszczanin owrucki, urzędnik tegoż miasta radny, ten oryginał uchwały przez radnych i gminnych elekcyi urzędu lantwojtowskiego zrzadzony, ręką swoją przy krzyżyku położonym pod-

pisany, na papierze stęplowanym głoza iednego srebrnego spisany, dla zapisania do xiąg niniejszych urzędu miejskiego, magdeburskiego, owruckiego w sposób oblaty podał, w te słowa: My, sławetni, niżej wyrażeni, dóbr miasta J. K. mości Owrucza mieszczanie, dwóch porządków urzędnicy, a mianowicie: ja, Nyczypor Piechocki; ja, Józef Moroczyński; ja, Kondrat Onoszkiewicz; ja, Illa Piszko-Haptar; ja, Łukasz Rula; ja, Semen Moszeński, radni; jako też my: a najprzód ja, Dmytro Haptar-Piszko; ja, Hryszko Puchowiec; ja, Hryszko Czyczyrko-Zasko; ja, Matwiy Hapon; ja, Archip Rula; ja, Onopryi Piechocki; ja, Iwan Rula; ja, Stepan Piszko-Haptar; ja, Hryszko Mitiuk; ja, Maxym Mitiuk, gminni dwa porządki, dóbr miasta Owrucza mieszczanie i całe tegoż miasta pospólstwo, z mocy dekretu J. K. mości w sądach assessorskich, koronnych, warszawskich, między nami, mieszczanami, z iednej, a J. W. Janem Steckim, starostą owruckim, i in-nemi, z drugiej strony, w roku zesłym, miesiąca Marca trzydziestego pierwszego dnia zapadłego, do dóbr rzeczonego miasta J. K. Mości Owrucza, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątym, miesiąca Maja piętnastego dnia, do domu ku sądzeniu spraw swoich zgromadzeni, w przytomności szlachetnego Michała Łozińskiego, pisarza urzędu swego, miejskiego, majdeburskiego, owruckiego przysięgłego, po wysłuchaniu wprzód mszy świętej w cerkwi świętego Mikołaja, do obrania lantwójta z osób sześciu z drugiego porządku rzeczonego miasta Owrucza, ławniczego, składającego się, przystąpiliśmy i nikogo innego, iak tylko sławetnego Josypa Czyczyrkę-Zaska, tegoż porządku urzędnika, człowieka cnotliwego, w niczym niepodejrzanego nigdy, całość i dobro powszechne miasta Owrucza kochającego, dobrze osiadłego, bez najmniejszego zaprzeczenia, iednostajnymi głosy do urzędu lantwójtowskiego obraliśmy i uprosili; i tego, do szaczczenia swoim osobliwszym instrumentem, teraz przez nas wybranego, na urząd lantwójtowski, aktualny łaskawym i dobrotliwym wielmożnego Józefa Steckiego, starościca owruckiego, dóbr miasta J. K. mości Owrucza uprzywilijowanego wójta naszego, polecamy względem; za którym nasze najpokorniejsze przesyłając proźby o iak najprędsze onego instrumentowanie dopraszamy się. Którą to naszą, takową, terazniejszą uchwałę zrzządzoną, sławetnemu Kondratowi Onoszkowi-Kuziczowi, pierwszego porządku trzeciemu radnemu, dla wiadomości powszechnej do akt miejskich, majdeburskich, owruckich natychmiast podać zleciliśmy. Datum w Owruczu, miesiąca Maja piętnastego dnia, tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego roku. U tej uchwały, per oblatam podanej, podpis ręki iest takowy: Kondrat Onoszkowicz. Którąz to, za podaniem i proźbą wyż podawającego, a za urzę-

dowym przyjęciem, wszystka, co do słowa, do xiąg magistrackich, owruckich iest wpisana.

Книга Овруцкаго магистрата, годъ 1788—1794, № 3341. Листъ 9.

CC.

Утверждение овруцкимъ старостою въ должности бурмистра кандидата, избраннаго на эту должность мѣщанами. 1789. Мая 21.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego, miesiąca junii dwudziestego piątego dnia.

Przed urzędem sławetnego magistratu miasta j. k. mości Owrucza, przedemną, Michałem Łozińskim, magistratu owruckiego przysięgłym, i xięgami niniejszemi, magistrackimi, owruckimi stawiając osobiście sławetny Matwój Moszeński, miasta j. k. mości Owrucza mieszczanin, ten instrument, sobie podawiającemu od j. w. Steckiego, starosty owruckiego, na urząd burmistrzowstwa owruckiego dany, na papierze stęplowanym srebrnogroszowym spisany, ręką tegoż j. w. starosty owruckiego przy pieczęci zwykłej, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzony i po wykonanej na urząd burmistrzowstwa owruckiego przysiędze, dla zapisania do xiąg miejskich, majdeburskich, owruckich, w sposób oblaty podał, tym sposobem: Jan na Steczance, Chabnym, Międzyrzyczu, Szpanowie i Bychowie Stecki, sądowy owrucki starosta, orderu Ś. Stanisława kawaler, wszem wobec i każdemu zosobna, a mianowicie mieszczanom i całemu pospolstwu miasta j. k. mości Owrucza wiadomo czynię: ponieważ dekret sądów assessorskich, koronnych, warszawskich, w roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt siódmym, dnia trzydziestego pierwszego marca między miastem Owruczem zapadły, włożył obowiązek na mieszczan owruckich co roku inną osobę do urzędu burmistrzowskiego przez elekcią obierać i tegoż obranego przez starostę instrumentować, przeto, stosując się do wyżrzczonego dekretu i uchwały radnych, ławników, gminnych i wszystkich mieszczan owruckich, roku terazniejszego,

tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego, dnia piętnastego Maja zrządzonej, aby w mieście j. k. mości Owruczu, starostwie moim, dobry porządek i sprawiedliwość nie ustawała, sławetnego Matwija Moszeńskiego, przez tychże mieszczan do urzędu burmistrzowskiego obranego, instrumentaie i ten urząd burmistrzostwa owruckiego onemu nadaie, który urząd, przezemnie nadany, nie wprzód zacznie sprawować, aż przysięgę w magdeburiu tamejszej, owruckiej, rotą, prawem przepisaną, na swój urząd wypełni; po której dopełnionej do sprawowania urzędu swego brać się ma, i wszyscy mieszczanie i całe pospólstwo miasta Owrucza za aktualnego burmistrza swego mieć powinni, onemu bydź posłusznemi. Któren to instrument, dla powszechnej wiadomości, a tym większej wiary, wagi i pewności, podpisem ręki mej własnej, przy wyciśnieniu pieczęci zwykłej, stwierdzam. Datum w Szpanowie, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca maja, tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego roku. U tego instrumentu, per oblatam podanego, podpis ręki takowy: Jan Stecki, starosta owrucki (L. S.). Któren to instrument, za podaniem i prozbą wyż podawającego, a za urzędowym przyjęciem, wszystek co do słowa do xiąg niniejszych, magistrackich, owruckich iest wpisany.

Книга Овруцкаго магистрата, годъ 1788—1794. № 3341. Листъ 30.

CCI.

Отношение магистрата города Варшавы къ магистрату Каменца-Подольскаго, приглашающее послѣдній отправить депутатовъ въ означенный срокъ въ Варшаву для того, чтобы съобща съ депутатами другихъ городовъ приобрѣсти влияние на составление сеймомъ уложения о городахъ. 1789. Октября 15.

Szlachetni Panowie i Dobrodzieie!

Magistrat Warszawski, troskliwy tak o swoje iako i wszystkich miast losy, z ustaw terazniejszego sejmu wynikać mające, lubo wszelkiej przykłada staranności ku ożywieniu pierwiastkowych praw, miastom służących, i lubo widzi, że wiele światłych i zacnych osób, przeświadczonych prawdą, że na wolności mieszczan, zaludnieniu miast i handlu bogactwa

kraiu zawisły, interes podźwignienia miast wspiera, nie może atoli w tak ważnej materji swoim zaufać zabiegom, a przeto jak najusilniej obliguie szlchetnych w. m. panów dobrodziejów, abyście się do tej pracy wspólnie i jak najtroskliwiej przyłożyli zechcieli.

Wiadomo zapewne szlchetnym w. m. panom dobr., że najjaśniejsze rzeczypospolitej stany wyznaczyły deputacją, która przyszlą formę rządu ułożyć ma. Deputacja dzieło swoje już rozpoczęła. Układ rządu ogólnego jeżeli ma być doskonałym, nie może pominąć urzędzenia miast, a zatem tu właśnie należy miastom pracować, aby to, co dotąd z kluby pierwiastkowych nadań wypadło, przywrócone zostało.

Dla czego wzywamy szlchetnych w. m. panów dobrodziejów, abyście preciese na dzień 14 miesiąca Listopada delegatów swych wysłać raczyli, iżbyśmy się wspólnie naradziwszy i expozycye swe ułożywszy, one stanom prześwietnej deputacyi, iako i najjaśniejszym stanom podali i ku utrzymaniu tych żądań przyzwoite zamiary poczynili.

Nieopuszczajcie szlchetni w. m. panowie tych momentów, które los ich dzieci i późnych nadwnuków stanowiąc mają, zechćcie w przybyciu swym na wzwyż wymieniony dzień być punktualnemi, aby narodzenie wspólne, przynajmniej tą razą, mogło być skuteczne, których przybycia z utęsknieniem oczekując, tym czasem wszystkiego dobrego od Boga życzymy. Szlchetnych W. P. dobrodziejów uprzejmie życzliwi sąsiedzi. Prezydent z magistratem miasta Starej Warszawy.

P. S. Przyłączamy szlchetnym w. m. p. dobr pisma drukowane, z których informować się będziecie, iakie od światłych ludzi zachodzą starania, iżby losy miast podźwignione zostały; nie opuszczajcież tego momentu, abyście w czasie sami w winie opóźnienia nie zostali. Dan w Warszawie, dnia 15 miesiąca Pazdziernika, roku 1789.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; листъ 1515.

CCII.

Сеймовая конституція, въ силу которой староства: Каневское и Богуславское предоставляются въ наследственное владѣніе князю Станиславу Понятовскому, староство Бѣлоцерковское — гетману Франциску Браницкому и староство Хмѣльницькое—князю Іосифу Понятовскому, подъ условіемъ уплаты изъ нихъ владѣльцами въ пользу казны 30 процентовъ отъ дохода и сохраненія ими въ городахъ самоуправления. 1790. Марта 31.

Actum in curia regni Varsaviensi, die trigesima prima mensis Martii, anno Domini millesimo septingentesimo nonagesimo.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia varsaviensia personaliter veniens magnificus Joannes Paulus Zuszczewski, sacrae regiae majestatis et comitorum ordinariorum generalium atque confederationis generalis regni secretarius, eidem officio actisque illius constitutionem infrascriptam obtulit et ad ingrossandum in acta praesentia porrexit, tenoris talis.

Ofiara obywatelska. Gdy nam, królowi, za zrzeczenie się szafunku starostw, paktami konwętami warowanego, przez konstytucją tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku cztery starostwa: Białocerkiewskie, Bohusławskie, Kaniowskie i Chmielnickie zostały od narodu prawem ziemskim nadane, które my, podług woli naszej, mianowicie: starostwo Białocerkiewskie—wielmożnemu Franciszkowi Branickiemu, hetmanowi wielkiemu koronnemu, Bohusławskie i Kaniowskie—wielmożnemu xięciu Stanisławowi Poniatowskiemu, podskarbiemu wielkiemu wielkiego xięstwa Litewskiego, Chmielnickie—urodzonemu xięciu Józefowi Poniatowskiemu, generałowi majorowi wojsk koronnych, przez dyplomata, z kancelaryi naszych wydane, prawem ziemskim, wieczystym nadaliśmy i gdy ciż wielmożni i urodzeni dziedzice, nadania od nas mający, chęcią przyłożenia się do potrzeb publicznych, zamiast dziesiątego grosza, z dóbr ziemskich opłacającego się, opłatę trzydziestu groszy od sta w proporcji, z koekwacyi podatków wynikającej, z dóbr pomienionych ofiarują, zaczym my, król, za zgodą stanów skonfederowanych, takową ofiarę mile przyjmując, nature tychże dóbr ziemską na zawsze zabezpieczamy, którą to opłatę z wymienionych dóbr ci, którzy inż są w possessyi dziedzicznej, mają płacić w racie przyszłej czerwcowej, w roku terazniejszym; którzy zaś ieszcze niedoszli possessyi, za dojściem possessyi

dziedzicznej, wnosić do skarbu koronnego mają; przywileje i konstytucje, wolności dla miast i wsi, tudzież ich mieszkańców w tych dobrach w nienaruszonej mocy zachowujemy i o to forum dla tych mieszczan w assessorii, a dla tych chłopów w referendaryi determinujemy, ostrzegając, że to nigdy ważności dziedzictwa dóbr tych nadwątląć nie będzie mogło. Kazimierz książę Sapieha, generał artylerji litewskiej, marszałek konfederacyi W. X. Litewskiego. Stanisław Nałęcz Małachowski, Ref. W. K. sejmowy i konfederacyi prowincyi koronnych marszałek. Bazyli Walicki, wojewoda generał ziem Rawskich, deputowany do konstytucyi z senatu prowincyi Wielkopolskiej. Antoni Giełgut, starosta generalny księstwa Żmudzkiego, deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi W. X. Litewskiego. Stanisław Kostka Potocki, poseł Lubelski, deput. do konst. z prow. Małopolskiej. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki, poseł z wojewodztwa Poznańskiego, deput. do konst. z prow. Wielkopolskiej, manu propria. Józef Zabięło, łowczy wielki litewski, poseł z księstwa Żmudzkiego, deput. do konstytucyi. A. Suchodolski, P. W. Sm., deputowany do konstytucyi. Post cuius constitutionis in acta praesentia ingrossationem, originale ejusdem offerenti eidem praevia offitii sui quietatione est extraditum. Puhala. mp.

*Книга Хмельницкой городской ратуши, № 5779, годъ 1776—1792.
Листъ 105.*

ССIII.

Грамота, выданная дворяниномъ Феликсомъ Чарнецкимъ, разрешающая устроить сапожный цехъ въ имѣніи его, мѣстечкѣ Івницѣ. 1790. Октября 15.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Czerwca dwudziestego pierwszego dnia.

W roku sądowe, ziemskie powiatu Żytomirskiego, od dnia dwudziestego czwartego maja w Żytomierzu sądzić się rozpoczęte, przedemną, Do-

minikiem Drozowskim, regentem suszeptowym, przysięgłym, ziemskim powiatu Żytomirskiego, do tego aktu użytym i xięgami niniejszemi, ziemskiem, żytomierskiem, osobiście stawiający roboczy Prokop Danczuk, te prawo, od w. Felixa Czarneckiego, R. K. M., dóbr miasta Iwnicy dziedzica, cechowi szewskiemu iwnickiemu dane, podpisem ręki tegoż, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, na papierze prostym napisane, z przyszytym arkuszem papieru krajowego, do akt ziemskich powiatu Żytomirskiego w oblatę podał, temi słowy: Felix Czarnecki, rotmistrz kawalerji narodowej wojsk koronnych, dóbr miasta Iwnicy z przyległościami dziedzic, wiadomo czynię niniejszym listem moim, teraz i napotym, komu o tym wiedzieć będzie należało, iż dla powiększenia ludności w dobrach moich dziedzicznych, mieście Iwnicy, dla zupełniejszego we wszystkim każdemu na zawsze zapewnienia, dla względu oraz dla poddanych moich szewców iwnickich, tynże oznaczam i stanowią cech szewski, w którym aby przywoity zachowany był porządek i każdy z cechu bez krzywdy i wszelką odbierał sprawiedliwość, wolnego obrania cechmistrza iednomysłnym z pomiędzy siebie wyborem, iednego po drugim następnie, dozwalam i utwierdzam. Obranego więc wszyscy napotym w cechu szewskim znać i w czynieniu dobrego porządku słuchać powinni będą. Sądy cechowe szewskie z cechmistrza i z dwóch osób cnotliwych, do niegoż przybranych, wszelką w sobie zachować mające słuszność i sprawiedliwość, zwyczajem, po cechach powszechnie praktykowanym, składać się i do cechu należeć mają, w cech szewski pomieniony z dziewiętnastu osób, poddanych moich, niżej specyfikowanych, teraz składający się, aby na potym nikt więcej z inszych poddanych moich nie był przyjęty, ani do nauki za chłopca i czeladnika brany, nawet u szewców, między gromadą znajdujących się, był uczony, ostrzegam. Wolno iednak napotym szewcom, teraz cech składającym, postronnych obcych wolnych ludzi przyjmować, wpisywać, wyzwać, dzieci swoje rzemiosła uczyć i cech powiększać, do którego gdy majster chłopca przyjmować będzie, zapłaci do skrzynki cechowej złoty polski ieden; majster, który chłopca swego sam wyzwać będzie, odda do skrzynki zł. pol. trzy; chłopiec, który sam wyzwać się będzie, tenże położy do skrzynki zł. pol. pięć; chłopiec tenże, gdyby chciał zaraz sam majstrować, wkupić się i cech ugodzić powinien kwotą najwięcej zł. pol. dwudziestu; syn majstrów, któryby chciał sam majstrować, włoży do skrzynki zł. pol. ośm. Każdy z cechu kolejną młodszym na usłudze cechowej rok cały bydz powinien, a gdyby sam być nie chciał, zapłaci do cechu zł. pol. szesnaście. Szewcy, w gromadzie będący, grunta trzymający, procz obszycia siebie sa-

mych i domowych swoich, nikomu na stronę robić nie będą, skur rozrabiac, butów przedawać i w tym rzemiośle i handlu uprzedać ważyć się nie mają, aż za umową i ugodą cechu szewskiego. Powinnością rzeczzonego cechu będzie, dla chwały Pana Boga, na uroczyste święta i processie kościołowi iwnickiemu z chorągwią i świecami assistować, i dla tego raz na rok na święto świętych Kuźmy i Damiana kanon, to jest sycenia miodu i szynkowania onego, przez dni trzy corocznie pozwałam. Szewcy cechowi pola używać i tegoż wydzielonego od skarbu mieć nie powinni, chałupy tylko własne z ogrodami przy nich i dla wyżywienia dobytku wydzielone sianozęci posiadać mają, z których do skarbu mego czynszu ogólnego corocznie, wszyscy równie, po zł. pol. trzydzieści sześć złożą i zapłacą. Zimą stawy skarbowe płonąć i pod bytność moją na polowanie użyci do sieci bydź mają, od reszty wszelkich danin, powinności dworskich i gromadzkich, szarwarków, dni letnich, stroży, dobowej warty, podwody, poczty są wolnemi i pociągani nie będą. Podatki wszelkie kraiowe rzeczypospolitej wraz z gromadą w proporcji, sprawiedliwie na nich wypadłej, są powinni, niemniej i w czasie przechodów wojska w usłudze dla nich i poczcie gromadzie iwnickiej w proporcji swojej, bez uciśnienia innych, przez drugich pomocnemi koleją ieden po drugim będą. Do skarbu mojego, jeżeli iakowa nastąpi potrzebna robota, ta ceną i zwyczajem powszechnym zawsze ze skarbu opłacona bydź ma, szewcy z cudzej strony, w mieście Iwnicy osieść i mieszkać chcący, takowi, po zupełnym przez siebie wybudowaniu się, rok ieden slobody wolny od wszelkich powinności, podatków i czynszów mieć będą. Co wszystko, dla większej mocy i wagi, ręką własną podpisuję. Datum w zamku Iwnickim, dnia piętnastego Oktobra, tysiąc siedmset dziewiędziesiątego roku. Felix Czarnecki, rotmistrz kawalerji narodowej, mp. (L. S.). Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg ziemskich, żytomirskich iest wpisane.

Книга земская, житомирская, записовая, годъ 1798, № 304. Листъ 559 на оборотъ.

Законъ, изданный сеймомъ о преобразованіи городского устройства, известный подъ именемъ: «закона о вольныхъ королевскихъ городахъ въ речипосполитой». 1791. Апрѣля 18.

Prawo pod tytułem: *»miasta nasze królewskie, wolne w państwach rzeczypospolitej,«* uchwalone dnia 18 Kwietnia, 1791.

Artykuł I o miastach.

1. Miasta wszystkie królewskie w kraiach rzeczypospolitej za wolne uznajemy.

2. Obywatelów takowych miast, jako ludzi wolnych, ziemię w miastach przez nich osiadłą, ich domy, wsie y territoria, gdzie jakie do których miast prawnie teraz należą, własnością ich dziedziczną być przyznajemy, co nie ma przeszkadzać zaczętem, a niedokończonym sprawom.

3. Którym miastom przywileje lokacyjne zaginęły, za dowiedzeniem ich byłościami, My, król, dyplomata renovationis z nadaniem ziemi, iaką teraz niewątpliwie posiadają, wydamy.

4. W których miastach królewskich sejmiki ziemskie są oznaczone, tym przywileje lokacyjne, jeżeliby ich jeszcze nie miały, My, król, wydamy.

5. Gdyby dla szczęśliwego w którym miejscu położenia na gruntach królewskich osada ludzi wolnych dała siedlisku swemu przystojną postać miasta, w takowym zdarzeniu, My, król, tej osadzie diploma erectionis miasta nowego z nadaniem ziemi wydamy.

6. Wolno też będzie dziedzicom na swoich gruntach miasta z ludzi wolnych zakładać, albo y rolników wolnością nadać, iako też miasta swe dziedziczne lokalnemi zrobić; takowe jednak osady nie będą mogły wchodzić w poczet miast wolnych, tylko, gdy dziedzic instrumentem lokacyjnym nada im ziemię dziedziczną, a natenczas, My, król, diploma confirmatio-nis tego instrumentu za prozbą samego dziedzica wydamy, y instrument lokacyjny dziedzica wpisać w też dyploma rozkażemy.

7. Jako dla wszystkich miast iedne iest prawo, tak mieszczanin któregokolwiek miasta równych przywilejów z prawa terazniejszego używać będzie.

8. Wszyscy obywatele miasta, bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia ludzie, którzy chcą prowadzić handle na funty, łokcie etc., mający possessją w miastach, albo gdy jej nabędą, jakiegokolwiek są dostoięstwa, professyi y kunsztu, prawo miejskie przyjmować y pod nim zostawać będą obowiązani. Innym zaś szlachcie przyjmować miejskie wolno będzie.

9. Przyjęcie prawa miejskiego czynić się ma w następujący sposób: Każdy, przyjmujący miejskie, stanowszy przed magistratem obecnie, lub przez plenipotentą, uczyni oświadczenie w słowach następujących: Ja, N. N. najjaśniejszemu królowi i Rzeczypospolitej wiernym będę, posłuszeństwo prawom y ustawom sejmowym za najściślejszy biorę obowiązek, zwierzchności miasta N., w którym do obywatelstwa przyłączony iestem, podległym być chcę, y obowiązki wszelkie zachowam, co wszystko zaręczam tak za siebie, iako y następców moich. Po dopełnionym takowym oświadczeniu ma być zapisany w księgę obywatelów miasta.

10. Miasta odmawiać nie powinny przyjęcia do obywatelstwa, y w księgę miejską zapisywania wszystkich uczciwych cudzoziemców, tudzież rzemieślników, wszelkich ludzi wolnych y z prawa nikomu nie podległych chrześcian, a to bez żadnej opłaty.

11. Tak z urodzenia szlachcie, iako y obywatelom stanu miejskiego, tym, którzy potom do zaszczytu szlactwa przypuszczonemi zostaną, przyjęcie obywatelstwa miejskiego, w nim znajdowanie się, sprawowanie urzędów, prowadzenie wszelkiego handlu, utrzymywanie iakichkolwiek bądź rękodzieł, nie bynajmniej odtąd szkodzić ani uwłaczać nie będzie, im samym, ani ich następcom w tymże zaszczycie szlactwa y prerogatyw do niego przywiązanych.

12. Obieranie przez obywatelów miast własnego magistratu, mianowicie: burmistrzów, wójtów i wszelkich urzędników, iako iest cechą wolności, tak przy tejże wolności miasta zostawiają się. Niemniej będzie wolno tymże miastom czynić rozporządzenia co do wewnętrznych porządków i uskutecznienia dozierać; o czym kommissją policji uwiadomiać mają przez rapporta.

13. Wszyscy zatym obywatele miasta, którzy są zapisani w księgę miejską, a mają dziedziczną possessją, mogą obierać y być obieranemi do wszelkich urzędów miejskich większością zdań. Nikt jednak urzędu exekucyjnego i funkcji ziemiańskiej z urzędem i funkcją plenipotenty miej-

skiego łączyć nie będzie mógł pod nieważnością obydwóch; ani w randze wojskowej w służbie aktualnej będący urzędnikiem miejskim być nie może.

Artykuł II. O prerogatywach mieszczan.

1. Prawo kardynalne: »*neminem captivabimus, nisi jure victum*« na osoby, w miastach osiadłe, rozciągamy, wyjąwszy podstępnych bankrutów, kaucyi dostatecznej za sobą u sądu nie stawiających, y na gorącym uczynku złapanych.

2. Miasta, w których oznaczone są sądy appellacyjne, przed każdym sejmem ordynarynym iednego plenipotentą większością głosów wybierać będą z obywatelów, possessye dziedziczne w miastach mających, zdolnych do posługi publicznej, crimine non notatos, pod processem nie będących, y urzędowaniem miejskim odbytych zaszczyconych, z wolnością wybierania tychże plenipotentów y z innych miast. Ci plenipotenci na dzień sejmu rozpoczynającego się do miasta, sejmom przeznaczonemu, zjechać się mają, y dzieło elekcyi swej marszałkowi sejmowemu oddadzą, na sessyach prowincjonalnych wybierani będą z plenipotentów miast do kommissyi policyi, skarbowej y assessoryi, y na tychże sessyach wyznaczeni będą, którzy do której kommissyi y assessoryi należeć mają? A lubo ci wszyscy, podług oznaczenia w rzeczonych kommissyach y assessoryi zasiadać będą mogli, iednak nie więcej w kommissyi skarbowej y policyi, jak po dwóch, a w assessoryi po trzech z każdej prowincyi zasiadać będzie. Ci kommissarze y assessorowie, w tychże kommissyach y assessoryi w obiektach, tyczących się miast i hadlowych, *vocem activam* mieć będą, w innych zaś okolicznościach *vocem consultativam* mieć mają. Jeżeli na dalej który z tych plenipotentów, albo y wszyscy od miast, które obierać plenipotentów prawo mają, potwierdzeni zostaną, mogą na drugie lat dwie zostać. A dla tych kommissarzów y assessorów pensyą przy urządzeniu tabelli expensy postanowimy, y dla takiej iednak liczby, iaka do zasiadania w kommissyach y assessoryi iest oznaczona.

3. Aby zaś opieka rządowa y dla wszystkich miast wymierzała w żądaniach ich sprawiedliwość przyzwoitą, dozwalamy miastom naszym przez assessorów, czyli kommissarzów miejskich, w assessorjach, kommissyach skarbowych i policyi zasiadających, desideria miast w sejmie donosić; a ci, gdy tego potrzeba będzie y gdy zechcą, będą u marszałka sejmowego o głos prosić, i ten im zabroniony być nie może, y ci tłumaczyć się będą

zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez delegowanych od kommissiów.

4. Po odbytej dwuletniej wysłudze publicznej w zwyż wyrażonych, kommissyach, lub assesoryi, ciz wybrani od miast plenipotenci na następnym sejmie zaraz nobilitowani bydź powinni bez opłaty dyplomatu nobilitatis, iezeli ieszcze szlachtą nie będą.

5. Wolno odtąd iest y będzie każdemu mieszczaninowi dóbr ziemskich iako i innej natury dziedzicznym prawem nabywać, z zupełnym własności prawem posiadać i następcom swoim, iako prawym dziedzicom, one po sobie zostawiać, dobra sposobem successyi, albo jure potioritatis, posiadać, z których dóbr, luboby byli mieszczanami, w sądzie dobrom przyzwoitym odpowiadać są obowiązani.

6. Który z mieszczan kupi całkowitą wieś, lub miasteczko prawem dziedzicznym, opłacaiaące podatku 10-go grosza zł. 200 najmniej, na najpierwszym sejmie, iezeli o to poda na piśmie prozbę swoią marszałkowi sejmowemu do stanów, mocą terazniejszego prawa nobilitowany zostanie.

7. Prócz tego na każdym sejmie 30 osób z mieszczan, possessyie dziedziczne w miastach maiących, do zaszczytu szlacheckiego przypuszczonymi bydź ma; w czym najpierwszy wzgląd zachowany zostanie na dystyngwuiących się w wojsku, na zasiadaiących w kommissyach porządkowych cywilno-wojskowych, na zakładaiących rękodziela, na prowadzących handel z produktów krajowych, a w tym na rekomendacye posłów ziemskich y na rekomendacye miast.

8. W całym wojsku (procz kawaleryi narodowej), w każdym korpucie, regimencie i pułku, dla obywatelów kondycyi miejskiej będzie odtąd wolny wstęp do dosługiwania się rang oficerskich stopniami. A który dosłuży się rangi sztabs-kapitana, lub kapitana chorągwi u piechoty, a rotmistrza w pułku, mocą terazniejszego prawa szlachcicem z potomkami swemi w wszelkich, do niego przywiązanych, prerogatywach zostanie, y My, król, diplomata nobilitatis takowym, za okazaniem patentu, wydawać będziemy, od którego opłata stępla następować nie ma.

9. Wolno będzie odtąd obywatelom kondycyi miejskiej w kancelaryach y palestrach wszelkich kommissyów rządowych, dykasteryów trybunalskich y innych mniejszych sądów znajdować się, patronizować, i inne posługi czynić, i na stopnie, w tychże kancelaryach znajduiaące się, podług zasług i zdatności postępować; a który z tych dosłuży się stopnia regenta

kancellaryi w dykasteryach rządowych, na najpierwszym zaraz sejmie nobilitowanym bydź ma, y takowe dyploma nobilitatis bez opłaty my, król, wydawać będziemy.

10. W duchownym stanie osoby kondycyi miejskiej będą mogły posiadać w kollegiatach prelatury y kanonie, w katedrach zaś kanonie doktoralne, także wszelkie beneficia secularia et regularia, wyłączając te fundusze, które szczególnie dla osób urodzenia szlacheckiego są poczynione.

11. Do kommissyów porządkowych, cywilno-wojskowych województw, ziem i powiatów dozwala się obierać kommissarzów z miast, w obrębie kommissiów leżących, po trzech do każdej kommissyi, bądź z urodzenia szlacheckiego, albo kondycyi miejskiej, byle w mieście possessye dziedziczne mających.

12. A miasta nasze Gdańsk i Toruń, gdy mieć będą proźby swe do stanów, przez sekretarza swego do laski sejmowej one podawać będą, albo sami, przez delegowanych, jeżeli zechcą, za danym od laski głosem, który nie ma im bydź odmówiony.

13. Kara na zmyślających possessye, będzie następująca: ktokolwiek za rewersem dałby komu ziemską dziedziczną possessyą, tracić ją wieczyście będzie, i sąd temu przyzna własność zarewersowanej possessyi, kto dowiedzie rewersu. Nawet choćby ten sam, kto za rewersem ma possessyą, dowiódł jej zarewersowania, iemu wieczyście przyznana będzie. A takie sprawy sąd ziemski praecisa appellatione sądzić będzie.

14. Wszelkie dawniejsze prawa i ustawy, terazniejszemu prawu o miastach przeciwne, uchylamy, a terazniejsze ustanowienie o miastach za prawo konstytucyjne stanowimy.

Artykuł III, o sprawiedliwości dla mieszczan.

1. Zostawując miasta przy właściwych sobie w granicach miast jurzydykcyach, też miasta z przedmieściami z pod innych wszystkich jurzydykcyi, iakie są: trybunałskie, ziemiańskie, wojewodzińskie, starościńskie, zamkowe prócz spraw niedokończonych, po kommissyach do trybunałów odsyłanych, wyjmujemy i wyłączamy. Jurzydykcyę Warszawską, iako tylko, miasta rezydencjonalnego, Nas, króla, tyczącą się, do opisów władzy tejże jurzydykcyi właściwej odsyłamy.

2. Jurydyki świeckie i duchowne, tudzież drobne miasteczka, w obrębie lokalnym gruntów, początkowie miastom nadanych, potworzone, iak są

dotąd w posesyi, co do samej tylko sądowności y pollycyi, znosimy, owszem też jurydyki pod jurydykcie magistratów miejskich poddaemy, wszelkie zaś czynsze y dochody iakiejkolwiek natury dla właścicieli tychże gruntów jurydyk ostrzegamy.

3. Gdzie iednak miasta mają wsie dziedziczne ziemskie, w sprawach tychże wsiów w jurydykcyach właściwych possessii odpowiadać mają.

4. Wszyscy obywatele, w mieście possessyie mający, iakimkolwiek handlem, rzemiosłem bawiący się, jurydykcyi miejskiej ulegać mają i podatki równe znosić, nie uważając na iakiejkolwiek libertacye.

5. W każdym mieście magistrat obrany jurydykcią sądową składać będzie. W tych magistratach wszelkiego rodzaju sprawy, iako in prima instantia, sądzić się mają—sprawy nie przenoszące zł. 300, lub w sprawie uczynkowej, w której trzy dni więzienia kara nastąpi, w tychże magistratach, bez appellacyi dopuszczania, kończone bydź mają ostatecznie. W większych zaś sprawach, appellacyia do sądów wyższych appellacyinych dopuszczona bydź powinna.

6. Na takowe sądy appellacyine następujące miasta wyznaczamy, mianowicie w prowincyi Małopolskiej miasta: Kraków, Lublin, Łuck, Żytomierz, Winnica, Kamieniec Podolski, Drohiczyn. W prowincyi Wielkopolskiej miasta: Poznań, Kalisz, Gniezno, Łęczycza, Warszawa, Sieradz, Płock. W prowincyi Litewskiej miasta: Wilno, Grodno, Kowno, Nowogrodek, Mińsk, Brześć Litewski, Pińsk. Do sądu appellacyinego, w Krakowie oznaczonego, należyć będą miasta, w wojewodztwie Krakowskim, powiatach: Sandomirskim, Wiślickim i Chęcińskim leżące. Do sądu appellacyinego, w Lublinie oznaczonego, należyć będą miasta, w wojewodztwie Lubelskim, ziemi Stężyckiej, w powiatach: Radomskim, Opoczyńskim y ziemi Chełmskiej leżące. Do sądu appellacyinego, w Żytomierzu oznaczonego, należyć będą miasta wojewodztwa Kiiowskiego. Do sądu appellacyinego, w Kamieńcu-Podolskim oznaczonego, należyć będą miasta wojewodztwa Podolskiego. Do sądu appellacyinego, w Drohiczynie oznaczonego, należyć będą miasta wojewodztwa Podlaskiego. Do sądu appellacyinego, w Poznaniu oznaczonego, należyć będą miasta wojewodztwa Poznańskiego i ziemi Wschowskiej. Do sądu appellacyinego, w Kaliszu oznaczonego, należyć będą miasta wojewodztwa Kaliskiego i powiatu Konińskiego, a powiatu Pyzdrowskiego miasta tej części, która iest z tej strony rzeki Warty, do Kalisza należyć ma. Do sądu appellacyinego, w Gnieźnie oznaczonego, należyć będą miasta wojewodztwa Gnieźnieńskiego, powiatu Kcyńskiego y powiatu Pyzdrowskiego ta część, któ-

ra jest z strony Warty od Gniezna. Do sądu appellacyjnego, w Sieradziu oznaczonego, należyć będą miasta wojewodztwa Sieradzkiego, ziemi Wieluńskiej. Do sądu appellacyjnego, w Warszawie oznaczonego, należyć będą miasta xięstwa Mazowieckiego, i wojewodztwa Rawskiego. Do sądu appellacyjnego, w Łęczycy oznaczonego,—miasta wojewodztw: Łęczyckiego, Brzeskiego Kujawskiego i Inowrocławskiego. Do sądu appellacyjnego, w Płocku oznaczonego, należyć będą miasta wojewodztwa Płockiego, ziemi Zakroczymskiej i ziemi Dobrzyńskiej. Do sądu appellacyjnego, w miastach prowincyi Wielkiego xięstwa Litewskiego oznaczonych, iako to: do sądu appellacyjnego w mieście Wilnie należyć będą miasta wojewodztwa Wileńskiego, powiatów: Oszmiańskiego, Lidzkiego, Wilkomirskiego, Brasławskiego, wojewodztwa Trockiego i powiatu Trockiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Grodnie należyć będą miasta powiatów: Grodzieńskiego, Wołkowyskiego, i Mereckiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Kownie, należyć będą miasta xięstwa Żmudzkiego, powiatów: Kowieńskiego, Preńskiego i Upitskiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Nowogrodka należyć będą miasta wojewodztwa Nowogrodzkiego i powiatów: Słonimskiego i Słuczorewskiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Brześciu Litewskim—miasta wojewodztwa Brzeskiego Litewskiego i powiatu Kobryńskiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Pińsku należyć będą miasta powiatów: Pińskiego, Pińsko-Zarzeckiego, Mozyrskiego i Rzeczyckiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Mińsku należyć będą miasta wojewodztw: Mińskiego, Połockiego, Witebskiego i powiatu Orszańskiego.

7. W tych miastach appellacyjnych obierani będą co lat dwie po osób 5 z szlachty i nieszlachty, mieszczan, possessie mających, nawet osób magistratowych z miast tychże albo i z miast innych tego wydziału, które do których sądów appellacyjnych są oznaczone. A te osoby wybrane składać będą sąd appellacyjny z tym warunkiem, iż osoby magistratowe i ławnicze, do sądu appellacyjnego wybrane, póki sprawować będą urząd appellacyjny, nie mają zasiadać i sądzić w sądach *primae instantiae* magistratów, z których są obrani.

8. Te sądy sądzić będą sprawy z appellacji magistratów, których walor przechodzi 300 złotych lub kara trzy dni więzienia, a nie przewyższa waloru 3000. zł. lub kary 3 tygodni więzienia, a to ostatecznie bez dopuszczenia appellacji. We wszystkich zaś sprawach większego waloru niż o 3000. złotych y kary—niż 3 tygodni więzienia, appellacja, iak dotąd z magistratów *primae instantiae*, nie już do sądów appellacyj-

nych miast, ale do sądów naszych zadwornych, tak w Koronie, jako w W. X. Litewskim dopuszczoną mieć chcemy podług niniejszej ustawy.

9. Spraw kryminalnych magistraty sądzić nie będą mogły, ale ie odsyłać mają prosto do sądów appellacyjnych, które też sprawy kryminalne sądzić moc mają z tym ostrzeżeniem, że na więzienie czasowe osądzony kryminalista ulegać exekucyi dekretu będzie. Gdy zaś na wieczne więzienie, lub na śmierć zostanie osądzony, tenże sąd appellacyjny wywoły obwiniające y dekret przesze sądowi assessorskiemu. Jeżeli sąd assessorski uzna dekret sądu appellacyjnego, na więzienie wieczne lub śmierć winowającą wskazującą, za słuszny, dopiero ten dekret exekwowany zostanie. Oraz przy sądach urzędów zadwornych sprawy o złe sprawowanie urzędów miejskich, iako też o dochody z miast possessorów i wszystkie inne, prawami rzeczypospolitej wyznaczone, zachowujemy.

10. Miasta że podlegać będą kommissyi policji w rzeczach wewnętrznego rządu i dochodów ogólnych miejskich, ostrzegamy.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794.

Въ эту книгу внесены печатанный экземпляръ закона—онъ составляетъ 2 полулиста мѣлкой печати, которые вставлены въ книгу раздѣльно, и по общему счету ея листовъ—составляютъ листы: 1590 и 1593.

Письмо дворянина Валеріана Дзѣдушицкаго къ Каменецкому магистрату, содержащее извѣстіе о вновь изданномъ городскомъ уложеніи и прозьбу о принятіи Дзѣдушицкаго въ число Каменецкихъ мѣщанъ. При письмѣ Дзѣдушицкій прилагаетъ нѣсколько экземпляровъ уложенія, напечатанныхъ въ его типографіи, въ мѣстечкѣ Ярышовѣ. 1791. Марта 4.

Prześwietny magistracie J. K. M. y rzeczypospolitej miasta Kamieńca!

Jako obywatel, krajowi dobrze życzący, z niemałą satysfakcją odebrałem wiadomość o zapadłym prawie, przez które miasta wszystkie odzyskują prawa swoje; miło mi jest, dając o tym wiadomość prześwietnemu magistratowi, uczynić mu attencyą w przesłaniu kilkunastu exemplarów prawa tegoż, które, dla dojścia tym prędzej wiadomości każdego, w drukarni mojej Jaryszowskiej rozdrukować kazałem, między temiż zaś exemplarzami, dla tym więkšej konserwy, exemplarz ieden na pergaminie wydrukować prześwietnego magistratu posyłam. Ażebym dał zaś w mojej osobie dowod przekonania mego, że każdy, czyli mieszczanin, czyli szlachcic w wolnym kraju równy ma zaszczyt obywatelstwa, na mocy prawa, dopraszam się prześwietnego magistratu, ażeby mnie w księgę miejską miasta Kamieńca zapisać raczył. Ja zaś nieodwłocznie starać się będę, ażebym w tymże mieście dziedziczną possessję nabył. Że zaś nie innym iest zamiarem tego głosu moiego, tylko ażebym przez to pozyskał tym większego tytułu bronienia prerogatyw miasta tegoż, przez terazniejszy sejm świeżo przywróconych, tudzież ażebym dał dowód przekonania moiego, iż stan miejski nie upadła nikogo, owszem iest szanownym w wolnym kraju, przeto mam honor iako najmocniej zapewnić prześwietny magistrat, iż, gdy stosownie do proźby mojej otrzymam zapisanie mnie w księgę miejską miasta Kamieńca, nie tylko stanę się gorliwym obrońcą prerogatyw miasta wszędzie, gdzie z prawa przynależć będzie, ale też nieodwłocznie przesłać nie omieszkać na pismie submissyi, iakowa z prawa uczyniona być powinna przez wszystkich tych, którzy miejską przyimować będą.

Spodziewam się, że prześwietny magistrat, uznawszy w kroku tym

moim prawdziwy zamiar gorliwości mojej o dobro powszechne, raczy się do prośby mojej przychylić. Signatum: Jaryszów, 4 Maii, 1791 anno.

Walerian Dzieduszycki.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 1594.

CCVI.

Актъ избраиія мѣщанами города Сквиры депутатовъ въ городской, апелляціонный, житомирскій судъ. 1791. Августа 1.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Sierpnia dwunastego dnia.

Przed urzędem i księgami niniejszemi, radzieckimi, miasta jego królewskiej mości Żytomierza, stołecznego województwa Kijowskiego, i przedemną, Janem Mośnickim, pisarzem byłym radzieckim, osobiście stawiać się sławetny, Michał Petrenko, te laudum miasta Skwiry, (na) sejmiku (dla obrania deputów) do miasta wydziałowego Żytomierza urządzone, podpisami rąk jaśnie wielmożnego Rybińskiego i innych obywatelów, zagajających sesiją, zatwierdzone, do akt magistratu żytomierskiego w oblatę podał, w tych słowach: My, magistrat, wójt, radni, burmistrz, sędziowie miejscowi, ławnicy, kasier i wszyscy mieszczanie, obywatele miasta wolnego, lokacyjnego jego królewskiej mości, Skwiry, na fundamencie prawa i uniwersału, od najjaśniejszego Stanisława-Augusta, króla, szczęśliwie nam panującego, w Warszawie, dnia piątego Lipca, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku, wyszłego, w porządku urzędzenia magistratu w mieście tutajszem, Skwirze, i obrania deputatów do miasta apelacyjnego jego królewskiej mości, Żytomierza, końcem wybrania sędziów apelacyjnych i na seym warszawski plenipotenta, tu, w mieście jego królewskiej mości, Skwirze, dnia pierwszego Sierpnia, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku, o godzinie ósmej z rana zgromadzeni, złożywszy najprzód nieskończone dzięki Twórcy najwyższemu za jego szczególniejszą nad ludem, stan miejski składającym, opatrność, a najjaśniejszemu królowi, panu naszemu mi-

łościwemu, jako ojcu ojczyzny. i sejmującym rzeczy-pospolitéj stanom żywą i nigdy niewygasłą w sercach naszych i potomków naszych za powrócenie nam praw i prerogatyw, wdzięczność zapisawszy, po zagajeniu sessyi przez sławetnego Mikołaja Cymbała, mieszczanina i obywatela tutejszego, uprosiliśmy do obrad naszych za dyrektora jaśnie wielmożnego Antoniego z Rybina Rybińskiego, kasztelana Owruckiego, orderu orła białego i świętego Stanisława kawalera, dawnością imienia i zasług z siebie i przodków swoich w ojczyźnie i w usługach krajowych męża znakomitego, i temuż do pomocy wielmożnych: Józefa Grzegorza dwóch imion Berezowskiego, łowczego Halickiego, wicesregenta grodzkiego Kijowskiego, Wacława Niewiadomskiego, porucznika wojsk. w. x. Litewskiego, z aktualnej służby wyszłego, wielbnego jegomości xiędza Grzegorza Łapińskiego, dziekana Wołodarskiego, parocha Skwirskiego i wielmożnego Dyonizego Łochowskiego, subdelegata grodzkiego owruckiego, za assessorów jednomyślności głosami obraliśmy, a potem, urządziwszy według prawa magistraturę miejscową, obraliśmy jednomyślnemi głosami sławetnego Jacka Kondratenka, starszego radnego i Michała Petrenka, mieszczan tutejszych, skwirskich, za deputatów do miasta jego królewskiej mości Żytomierza na dzień dziesiąty, roku i miesiąca teraz idących, w porządku elekcyi sędziów apelacyjnych i plenipotentów na séjm warszawski, z limity przypisać mający; którym to deputatom stawienia się całego miasta Skwiry w rzeczonym mieście apelacyjnym, Żytomierzu, i użycia władzy zupełnej, we wszystkich okolicznościach deputatom właściwej, nie mniej domieszczenia w instrukcyi osobnych żądań miasta Skwiry, moc dajemy. Którą to uchwałę naszą, jednomyślnością przez nas, tu zgromadzonych, ustanowiwszy i według prawa uskuteczniwszy, przez jaśnie wielmożnego dyrektora i wielmożnych asessorów podpisaną, i do xiąg tutejszych, miejskich, magistratskich podaną mieć chcemy. Działo się w Skwirze, dnia pierwszego Sierpnia, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku. U tego laudum podpisy w te słowa: Antoni Rybiński, kasztelan Owrucki, orderu orła białego i św. Stanisława kawaler, mieszczanin miasta jego królewskiej mości Skwiry, prezes. Józef Berezowski, łowczy Halicki, wicesgerent grodzki Kijowski, mieszczanin miasta jego królewskiej mości Skwiry, asessor, m. p. X. Gregorz Łapiński, dziekan Wołodarski, P. S, asessor. Dyonizy Łochowski, mieszczanin skwirski, asessor. Które to laudum, słowo w słowo jak się w sobie ma, do akt niniejszych jest zapisane.

Книга Житомирскаго магистрата, годъ 1788—1794, № 314. Листъ 408 на оборотъ.

CCVII.

Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая учредить две ежегодные ярмарки и два еженедельные торга в местечке Махновке. 1791. Августа 6.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Marca dwudziestego pierwszego dnia.

Przed aktami ziemiańskimi i przedemną, Karolem Jezierskim, regentem przysięgłym ziemiańskim wojewodztwa i powiatu Kijowskiego, osobiście stawiający W. Jan Czarnecki, ten przywilej, na jarmarki i targi wolne dla miasteczka Machnówki od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, na papierze ceny czerwonych złotych dziewięciu wydany, przez tegoż najjaśniejszego pana, przy pieczęci mniejszej koronnej, na massie czerwonej wyciśnionej, podpisany, z przypiskami sekretarza, pieczęcią i z zaświadczeniem, iż ten przywilej za podkanclerstwa J. W. Kołontaia wychodzi, na drugiej stronie pieczęci zapisanym, do xiąg ziemiańskich wojewodztwa i powiatu Kiiowskiego w oblatę podał, w sposób takowy: Stanisław August, z Bożej łaski król Polski, W. X. Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski. Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy: doniesiono nam iest przez panów rad naszych, przy boku naszym będących, że miasteczko Machnówka, w wojewodztwie Kijowskim leżące, J. W. Prota Potockiego, wojewody Kijowskiego, dziedziczne, od dawnego czasu założone, miastem zawsze mianowane było, i że przywileia, temuż miasteczkowi od antecessorów naszych nadane, przez różne inkursye, zniszczenia utracone zostały, zacych niżeli dyplomma renovationis dla tegoż miasteczka od nas, króla, na mocy prawa, na sejmie terazniejszym dla miast zapadłego, wydane zostanie, na proźbę W. Prota Potockiego, wojewody Kijowskiego, jarmarki i targi nadać i naznaczyć umyśliłiśmy; iakoż pierwszy jarmarek na świętego Barthłomieja Apostoła, drugi nazajutrz świąt, Zielonych świątek ruskich, po cztery niedziele trwać maiące; targi zaś w poniedziałek i piątek w każdym tygodniu, wiecznemi czasy nadaiemy i naznaczamy. Na które to jarmarki i targi do pomienionego miasteczka Machnówki wolno będzie wszel-

kiego rodzaju kupcom i iakiegokolwiek stanu i kondycyi ludziom przyjeżdżać, przychodzić, towary wszelkie i zboża przywozić, konie, bydło rogate i nierogate stadami i pojedynczo przypędzać, przyprowadzać, to wszystko przedawać, kupować, frymarczyć, zamieniać i wszelkie negocyacie, na jarmarkach i targach prawem pozwolone, odprawować, pod wolnością i bezpieczeństwem iadącym, idącym, na tych jarmarkach i targach bawiącym się, i z nich powracaiącym, w prawie opisanemi i warowanemi, takich tylko nie dopuszczaiąc, których prawa od spółkowania z dobrimi oddalaią, i onego zabraniaią. Prawa nasze królewskie, rzeczypospolitej i kościoła św. katolickiego, aby te jarmarki i targi w niedziele i święta uroczyste nie odprawowały się, ale nazajutrz, ostrzegamy. Na to, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia szostego miesiąca Sierpnia, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, panowania naszego dwudziestego siódmego roku. U tego przywileju, w oblate wniesionego, podpisy rąk takowe: Stanisław August, król (L. S.). Przywilej, na jarmarki i targi do miasteczka Machnówki, w wojewodztwie Kijowskim leżącego, W. Prota Płockiego, wojewody Kijowskiego, dziedzicznego, dane. Mikołaj Sikorski, J. K. mości i pieczęci mniejszej koronnej sekretarz. Procancellariatu illustrissimi, excellentissimi et reverendissimi domini Hugonis Stumberg Kołłataj, procancellarii regni, canonici cathedralis Cracoviensis, sigillatum est in actis. Który to przywilej, słowo w słowo iak się w sobie ma, do akt ziemiańskich wojewodztwa i powiatu Kijowskiego iest zapisany.

Книга Кіевская, земская, записовая, годъ 1792, № 146. Листъ 336 на оборотъ.

CCVIII.

Протоколъ засяданій городскихъ депутатовъ Кіевскаго округа, во время которыхъ они избрали уполномоченнаго на сеймъ и 5 судей апелляціоннаго окружного суда. 1791. Августа 10—13.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Octobris jedynastego dnia.

Przed urzędem szlachtetnego magistratu j. k. m. Owrucza, przedemną, Grzegorzem Kamińskim, pisarzem magistratu owruckiego przysięgłym i xięgami niniejszemi, magistrackiemi, owruckiemi stawiający osobiście sławetny Stefan Żelizko, instygator magistratu owruckiego, te laudum, na zgromadzeniu wydziałowym uchwalone, autentycznie z akt, z xiąg miasta j. k. m. Żytomierza radzieckich wydane, do xiąg magistratu owruckiego w sposób oblaty podał, w te słowa: Wypis z xiąg radzieckich miasta j. k. mości Żytomirza, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Sierpnia trzynastego dnia. Przed xięgami niniejszemi, radzieckimi miasta j. k. mości Żytomirza, stołecznego woiewodztwa Kiiowskiego, i przedemną, Janem Krosnickim, pisarzem radzieckim przysięgłym miasta Żytomirza, osobiście stawiający W. Michał Kamiński, komornik ziemski Kiiowski, zgromadzenia wydziałowego dyrektor, laudum, na zgromadzeniu wydziałowym uchwalone, na papierze srebrnogroszowym napisane, przez w. dyrektora i czterech assessorów podpisane, do xiąg magistratu żytomirskiego dla zapisania podał w następującym brzmieniu: Działo się w mieście j. k. mości appellacyinym Żytomirzu, w kamienicy w. Jana Lewandowskiego, to jest w miejscu, przez slachetny magistrat żytomirski na główny ratusz przeznaczonym, dnia dziesiątego Sierpnia, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku. My, deputaci od miast j. k. m. i rzeczy-pospolitej wolnych, na mocy prawa, pod tytułem: »urządzenia miast« dnia dwudziestego czwartego Czerwca zapadłego, oraz uniwersału najjaśniejszego pana, pod dniem piątym Lipca, roku bieżącego wydanego, na dniu pierwszym sierpnia wybrani na miejsce i czas, wyżej wyrażone, przybywszy, oddawszy wprzód nieskończone dziękczynienia Najwyższemu Stwórcy za iego szczególniejszą nad stanem miejskim opatrność, a najjaśniejszemu Stanisławowi-Augustowi, królowi, panu naszemu miłościwemu, iako ojcu ojczyzny i sejmującym rzeczy-pospolitej stanom za troskliwość o powrócenie praw i przywilejów sta-

nowi miejskiemu w sercach naszych zapisawszy niewygasłą pamięć i wdzięczność, na główny ratusz miasta j. k. mości Żytomirza appellacyjnego, za poprzedzającym uderzeniem w dzwony, o godzinie osmej ranej, pod prezydencją w. Michała Kamińskiego, K. Z. K., miasta j. k. mości Żytomirza i pierwszego w porządku deputata, zebrani, po zagajeniu przez tegoż w. prezydującego i po złożeniu laudów przez ich mość panów, od miast na zgromadzenie wydziałowe wysłanych, deputatów, nie mniej po oddaniu przez kancellarię miejscową tak do funkcji poselstwa iako i do sąstwa appellacyjnego ubiegających się kandydatów rejestru i po trzykrotnym onego przez w. prezydującego przeczytaniu, do wybrania z pomiędzy siebie, mocą prawa, dyrektora i assessorów czterech zabraliśmy się; lecz, że urodzony Jan Nepomucen Kamiński publikatą, na zieżdzie z dekretu z. ż. na gruncie dóbr miasta j. k. mości Żytomirza, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt dziewiątego, dnia drugiego Grudnia otrzymaną, szkodzi W. Lewandowskiemu do funkcji poselstwa miejskiego, a zaś szlachetnemu Florianowi Nowickiemu do kandydacyi na sędziego appellacyjnego; a zaś Artem Pawłenko i Ułas Łazniucha, z mocy otrzymanego na ogólnym magistracie w sądach assessorskich koronnych procesie, oddalić wyż wyrażone osoby od kandydacyi i szlachetnego Jakuba Portiankę, takż od kandydacyi na sędziego appellacyjnego usiłuią, przeto w. Michał Kamiński, K. Z. K., pierwszy z porządku deputat i zgromadzenie zagaiający, dobrawszy, podług prawa, cztery osoby, to iest: j. w. Antoniego Rybińskiego, kawalera orderów polskich, kasztelana Owruckiego, j. w. Franciszka Mikołaja Zielonkę, pisarza grodzkiego i komisarza cywilno-wojskowego powiatu Kiiowskiego, w. w. Jana Krosnickiego, pisarza miejscowego miasta j. k. mości Żytomirza, Onufrego Popławskiego, V. R. G. Żytomirza, deputatów, do rozważenia tej wątpliwości przystąpił i tak, po dokładnym rozważeniu tej wątpliwości, gdy publikatą, w górze wyrażona, na w. Lewandowskim i szlachetnym Nowickim otrzymana, najprzód bez rozwiązania zawieszono forum extraforaneo, bo z gruntu miejskiego, otrzymana bydź się okazaie, a prawo takie processa za nieważne deklarowało, a powtóre prawo sejmu terazniejszego w ustawach dla sejmików ziemiańskich wszystkim, podaiącym się do kandydacyi, gdyby kto miał szkodzić procesem, powinien wprzód ten proces w własnej kancellaryi oblatować, a tym sposobem uczynić obwieszczenie podaiącemu się, że mu szkodzić będą, przepisało; na ostatek też prawo i to obostrzyło, że szkodzący processem powinien mieć zaświadczenie od tego sądu, gdzie otrzymał process, że ten process iest nie zniesiony; a co się tycze processu Artema Pawłenka i Łazniuchy, ten już

deklaracją assessorską, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego, dnia czwartego Grudnia wypadła, z przyczyn, że na całym magistracie otrzymany, i innych, został podniesiony i nie mógł onym szkodzić deklarowany, przeto my, w górze wyrażeni, z przyczyn wyżej zapisanych, biorąc przekonanie szkodzić nie mógł processem i oddalać od kandydacyi w. Lewandowskiego do funkcji poselstwa miejskiego, a zaś szlachetnego Nowickiego i Portiankę od kandydacyi na sędziego appellacyjnego, zdeklarowaliśmy; a po rezolwowaniu wyż wzmiankowanych obiekcy, gdy niektorzy, iako: w. xiądz Grzegorz Łapiński, dziekan Wołodarski, w. Piotr Wirski, Piotr Zalewski, szlachetny Jacek Górski, Antoni Hoffman, Franciszek Szeffkowicz i Józef Grabowski od kandydacyi do sęstwa appellacyjnego odstąpili, przeciwko zaś innym, w liczbie szesnastu będącym, kandydatom nikt prawnej nie czynił obiekcy, przeto, w celu porządnego z nich sędziów i zastępców wyboru, oraz stosując się do prawa i uniwersału wyż wzmiankowanych, do wybrania dyrektora i czterech assessorów przystąpiliśmy i powszechną jednomyślną całego zgromadzenia za zgodą, w. Michała Kamińskiego, K. Z. K., miasta j. k. m. Żytomirza deputata, za dyrektora, a zaś w. w. Wincentego Majewskiego, pisarza rożowskiego magistrackiego, z miasta Rożowa, Mikołaja Wrzeżawskiego, Ar. g. z, z miasta Taraszczy, Antoniego Daszkowskiego—z miasta Bohusławia i szlachetnego Michała Petrenka—z miasta j. k. m. Skwiry deputatów, za assessorów obraliśmy, którzy wybrani, tak dytektor, jako i assessorowie, przed zgromadzeniem przysięgę, prawem przepisaną, wykonali, Tedy, za podniesieniem laski przez w. dyrektora, za iednomyślną całego zgromadzenia zgodą, tenże w. dyrektor sessią do dnia następującego, t. j. iedynastego Sierpnia, salwował, i, stosując się do powszechnego całego zgromadzenia żądania, miejsce obrad następnych w kościele ichności xięży exjezuitów ogłosił. Na dniu zaś iedynastym Sierpnia w. dyrektor wraz z assessorami i deputatami na miejsce, zgodnie do obrad wyżej przeznaczone, o godzinie osmej przyszedłszy, sessią zagaiwszy, do obrania poselstwa na seim warszawski przystąpił i powszechną całego zgromadzenia iednomyślnością w. Jan Lewandowski, starszy radny miasta j. k. m. Żytomirza, mąż cnotą, wiadomością prawa i znakomitemi przymiotami zaszczycony, posłem od wydziału Kiiowskiego wybrany i ogłoszony został, po czym tenże w. dyrektor wraz z assessorami i całym zgromadzeniem do wybrania pięciu sędziów appellacyjnych i tychże zastępców zabrał się i do czytania rejestru kandydatów przystąpił; a po przeczytaniu pierwszego, gdy iednomyślności nie było, do odebrania wotów, sposobem w prawie przeczytanym i przepisany, udał się; i po skończonym

na iednego kandydata kreskowaniu, za zezwoleniem zgromadzenia iednomyślnym, w porządku odbierania na innych kandydatów wotów, sessią do dnia następnego, to iest dwunastego Sierpnia, w. dyrektor zasalwował. A na dniu dwunastym Sierpnia, po zagajeniu przez tegoż w. dyrektora na zgromadzenie wydziałowe, do dalszego kreskowania się przystąpił; po którego zakończeniu: szlachetny Florian Nowicki, mając wotów sto dwadzieścia ieden afirmative, prezydującym; w. Benedykt Poczętowski, mający wotów sto ośm, drugim; szlachetny Jakób Portianka, mający wotów sto ieden, trzecim; w. Ambroży Chojecki, mający wotów dziewięćdziesiąt trzy, czwartym; Jan Wirski, mający wotów ośmdziesiąt dziewięć, piątym—na sędziów appellacyjnych, a zaś w. Samuel Hański, mający głosów ośmdziesiąt dwa, pierwszym; w. Józef Prażmowski, mający głosów sześćdziesiąt cztery, drugim; w. Wojciech Sikorski, mający głosów sześćdziesiąt trzy, trzecim; w. Antoni Krasnosielski, mający głosów pięćdziesiąt pięć, czwartym; w. Józef Moszyński, mający głosów pięćdziesiąt dwa, piątym—zastępcami appellacyjnymi większością wotów wybrani i przez w. dyrektora ogłoszeni zostali; którzy obrani, tak sędziowie appellacyjni, jako i ich zastępcy, rotą, prawem przepisaną, przed zgromadzeniem wydziałowym natychmiast wykonali przysięgę; a po dopełnionym, tak posłów, iako sędziów appellacyjnych i zastępców wyborze, zgromadzenie wydziałowe, najtkliwszą poruszone wdzięcznością za podjęte przez w. Jana Lewandowskiego prace, trudy i znaczne wydatki na dźwignienie miast wydziału Kiiowskiego, iednomyślnemi głosy zaleciło, aby za tym cnotliwym mężem listy do j. w. w. marszałków sejmowych i konfederacyi obojga narodów, do j. w. w. kanclerzów, podkanclerza koronnych napisane były, z tą proźbą, aby ci mężowie, pierwsze osoby w stanach, na sejmie zgromadzonych, oznaczające, łaski swojej i interessowania mieć chcieli ubliżyć (sic), iżby temu w. Lewandowskiemu dyploma nobilitatis, dawniej już zadeklarowane, bezpłatnie z kancelaryi wydane było, w porządku zaś roztrząśnienia i ułożenia dezyderyów, od miast przez swych deputatów zanesionych, sessia przez w. dyrektora do dnia następnego, t. j. trzynastego Sierpnia, salwowana została. A na dniu trzynastym Sierpnia, po rozważnym dezyderyów roztrząśnieniu i onych osobno wypisaniu, też, przez w. dyrektora i assessorów podpisane, w. posłowi, na sejm warszawski wybranemu, zgromadzenie wydziałowe wręczyło. Które to laudum zgromadzenia wydziałowego podpisuiemy. U tego laudum oblatowanego podpisy rąk takowe: Michał Kamieński, K. Z. K., zgromadzenia wydziałowego dyrektor. W. Majewski, deputat miasta Rożowa i assessor pierwszy. Mikołaj Wrzeszewski, As. G. Z., deputat z miasta j. k. mości Taraszczy, w zgromadzeniu

wydziałowym assessor. Antoni Daszkowski, pisarz p. magistratu miasta j. k. m. Bohusławia, deputat i assessor. Michał Petrenko, mieszczanin i deputat miasta j. k. m. Skwiry i assessor. Które to laudum, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg magistrackich, żytomirskich iest zapisane, z których i ten wypis, pod pieczęcią szlchetnego magistratu Żytomirskiego iest wydany. Pisany w mieście j. k. m. Żytomirzu. U tego ekstraktu, per oblatam podanego, correcta przy pieczęci magistratu Żytomirskiego iest takowa: Poprawił Kraśnicki p. p.. Który to ekstrakt, za podaniem wyż stawaiącego, za moim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg magistratu Owruckiego iest zapisany.

Книга овруцкаго магистрата, годъ 1788—1794, № 3341. Листъ 105.

CCIX.

Инструкція, выданная депутатами городовъ Житомирскаго округа повѣренному, отправляемому ими на сеймъ. 1791. Августа 13.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Octobris jedynastego dnia.

Przed urzędem szlchetnego magistratu miasta J. K. mości Owrucza, przedemną, Grzegorzem Kamińskim, pisarzem magistratu owruckiego przyiętym, i xięgami niniejszemi, magistrackiemi, owruckimi stawaiący osobście sławetny Stefan Żelizko, instygator magistratu owruckiego, ten ekstrakt dezyderiów, od miast wolnych J. K. mości i rzeczypospolitej na zgromadzeniu wydziałowym ułożonych, autentycznie z akt radzieckich miasta J. K. mości Żytomirza, stołecznego wojewodztwa Kijowskiego, wydane, do xiąg magistrackich owruckich w sposób oblaty podał, w takowym sposobie: Wypis z xiąg radzieckich miasta J. K. mości Żytomirza, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Sierpnia trzynastego dnia. Przed urzędem i xięgami niniejszemi, radzieckimi miasta J. K. mości Żytomirza,

stołecznego województwa Kijowskiego, przedemną, Janem Krosnickim, pisarzem przysięgłym radzieckim miasta Żytomirza, osobiście stawiający wielmożny Michał Kamieński, komornik ziemi Kijowskiej, zgromadzenia wydziałowego dyrektor, te (laudum) dezyderiiów, od miast wolnych J. K. mości i rzeczypospolitej, na zgromadzeniu wydziałowym ułożone, przez W. dyrektora i czterech assessorów podpisane, na papierze srebrnogroszowym spisane, do xiąg magistratu żytomirskiego dla zapisania podał, sposobem następującym. Dezyderia miast wolnych województwa Kijowskiego, w czasie wydziałowego zgromadzenia, z mocy uniwersału najjaśniejszego pana i straży rządowej, dnia trzynastego Sierpnia roku bieżącego, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, w Żytomirzu iednomyślnie ułożone i W. Lewandowskiemu, plenipotentowi miasta Żytomirza, do dopełnienia na sejm podane. Najprzód wiekami zagrzebioną miast wszystkich wolność gdy najjaśniejsze stany rzeczypospolitej uchwałą, pod dniem ośmnastym Kwietnia ustanowioną, wskrzesiły i do pierwszego szczęśliwości przywróciły stopnia na dniu trzecim Maja, uszczęśliwiając kraj cały, i o miastach nie przepomniały, przeto zgromadzenie wydziałowe, wdzięcznością przejęte, czuiąc te wiekopomnego uwielbienia warte dzieło, niosąc samych siebie, życie i majątki w zarękę, oświadczą się, że cała powszechność, wielbiąc nieprzepomnianą, i o tym, (sic) że wiek wiekowi sławę narodu Polskiego i najjaśniejszych stanów sejmujących podawać będzie; dla tego J. P. plenipotent najjaśniejszemu Stanisławowi Augustowi, dziś i daj Boże najdłużej panującemu, iako twórcy szczęśliwości miast wszystkich, najjaśniejszym stanom J. W. i J. G. xięciu marszałkowi, stanom sejmującym, imieniem zgromadzenia wydziałowego naszego hołd, wierność, posłuszeństwo zaręczysz, udział prawa, miastom wolność, iedną z najporządniejszych rzeczy, przynoszącą, złoży podziękowanie. Powtóre dopomni się W. J. P. plenipotent, aby miasteczkom pomniejszych, w województwie Kijowskim leżącym, w przemocy starościńskiej dotąd zostaiącym, iako to: Hermanówce, Dymirowi i innym, najprzód listy ochronne od króla jegomości, zabezpieczające ich majątki i osoby, a potom nowe przywileie erectionis et locationis, podług obmowy konstytucyi, na sejmnie terazniejszym pod tytułem: »miasta nasze królewskie« ustanowionej, jeżeli ich nie mają, wyjednane były. Po trzecie, gdy wiele dóbr dziedzicznych w zamian za królewskie są obrócone, iako to: Hermanówka, Bożów i inne, iżby te miasta, które przedtym były dziedziczne, a teraz królewskie, prerogatywami i wolnościami, na wzór miast innych, zaszczycone były; i w tym pilność W. J. P. plenipotent przyłoży, aby w aktach metryki koronnej i litewskiej takowe zamiany wyszukane i na przeświad-

czenie stanów sejmujących okazane były. Po czwarte, częstokroć kommissarje za reskryptami króla jęgomości, albo na mocy dekrétów assessorskich, w porządku rozgraniczenia dóbr natury ziemskich od dóbr natury królewskich wyznaczone bywają, do których to kommissarzów osoby stanu senatorskiego i rycerskiego szczególnie przeznaczony były, upraszać więc będzie W. plenipotent stanów sejmujących, aby w podobnych zdarzeniach etiam osoby stanu miejskiego lub szlacheckiego, w obywatelstwie miejskim zostające, w równej liczbie z osobami stanu senatorskiego i rycerskiego na kommissarzów wyznaczone były. Po piąte, ma się domówić W. J. P. plenipotent n stanów sejmujących, gdy rozkład będzie trybunałów, aby pomiędzy innemi miastami i miasto Żytomirz, stołeczne wojewodztwa Kiiowskiego, magistraturą trybunalską zaszczycone było. Po szóste, gdy lasy dóbr królewskich, częścią za konsensami przez królów różnym osobom na wolny wrąb wydane, równie przez założenie fabryk różnych i wycinanie drzew w stopy, są znacznie spustoszone, dopraszać się będzie W. J. P. plenipotent, ażeby też kousensa, na iakie bądź osoby i w którym bądź czasie wydane, do iakiego bądź zamiaru lat, uchylone były, a fabryki wszystkie lasowe, przez starostów na prywatny pożytek założone, tymże miastom królewskim przyznane i oddane zostały. Po siódme, ponieważ miasto J. K. M. Żytomirz, wielu juryzdykciami zaszczycone, a przeto częstej komunikacyi z juryzdykciami wyższej magistratury potrzebujące, nie ma kursu poczty extraordinaryjnej, więc W. J. P. plenipotent dopraszać się będzie, ażeby bieg extraordinaryjnej poczty do miasta Żytomirza był przeznaczony. Po ósme, gdy żydzi, nie mając incolatum w żadnym mieście królewskim, częścią przez chytróść, temu narodowi właściwą, pozwolone, częścią napaśliwie do miast królewskich wcisneli się, gronta, pola, łąki i place bezprawnie posiadli, propinację, trónki wszelkie zagarneli, a w szczególności miastu J. K. M. stołecznemu Żytomirzowi na przeszkodzie w dokończeniu ratusza, znacznym kosztem murować się zaczętego, i rozprzestrzenia rynku, nikczemnymi chałupami żydowskimi zajętego, będące; przeto W. J. P. plenipotent dopraszać się będzie stanów sejmujących, aby ciż żydzi, intrusive posiadający grunta i wszystkie użytki, samym mieszczanom chrześcianom przyzwoite, terazniejszym prawem dla samych chrześcian pozwolone, z tychże miast i miasteczek, w wojewodztwie Kiiowskim położonych, ustąpili, a w tych miejscach siedlili się, które im przez magistratury wyznaczone będą, z tym warunkiem, aby do juryzdykcyi miejskich i znoszenia wszelkich ciężarów miejskich obowiązani byli. Po dziewiąte, długi, któremi iest obowiązany i obciążony w szczególności każdy żyd i cały kahał, do ich majątków nie

zaś do gruntu, dotąd bezprawnie przez nich posiadanego, regulować się powinni. Po dziesiąte, będzie największym wnioskiem jegomości pana plenipotenta, ażeby miasta, które tak dekretami assessoryi, jako i przywilejami J. K. mości pozwoloną mają sobie wolną propinacją na wszelkie trunki w miastach, a J. W. W. starostowie całkiem sobie do swych intrat przyłączyli, nie pozwalając żadnemu mieszczaninowi propinowania, przymówienia się, iżby tymże J. W. W. starostom było wzbronione. Po iedynaste, handel kupiectwa krajowego, jako jest wsparcie wojny i uszczęśliwienia krajowego, w tym sposobie ma bydź, dopraszamy od stanów sejmujących, ażeby iedno miasto najbezpieczniejsze i najdogodniejsze z miast królewskich in meditulo w wojewodztwach: Kiiowskim, Braclawskim, Podolskim i Wołyńskim dla składu i współhandlu kupieckiego towarów obrane było przez stany sejmujące, w którym to towary różnego rodzaju w zamian z zagranicznymi mają bydź pozwolone, z tym ostrzeżeniem, aby polscy kupcy najscislejszą konfraternią między sobą utrzymywali. U tych dezyderiów oblatowanych podpisy rąk takowe: Michał Kamieński, K. Z. K. zgromadzenia wydziałowego dyrektor. W. Majewski, deputat miasta J. K. M. Rożowa i assessor pierwszy mp. Mikołaj Wrzeszewski, A. G. Z. z miasta J. K. mości Taraszczy deputat, w zgromadzeniu wydziałowym assessor mp. Antoni Daszkowski, pisarz P. miasta J. K. M. Bohusławia, deputat i assessor mp. Michał Petrenko, deputat miasta J. K. M. Skwiry, assessor mp. Które to dezyderia, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, magistratskich, żytomirskich są zapisane, z których i ten wypis pod pieczęcią szlchetnego magistratu iest wydany. Pisany w mieście J. K. mości Żytomirzu. U tych dezyderiów, per oblatam podanych, przy pieczęci magistratu żytomirskiego podpis ręki korekte dającego iest takowy: Poprawił Krośnicki P. P. Które to dezyderia, za podaniem wyż szlchetnego stawiającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, magistrackich, owruckich są zapisane.

Книга Овруцкаго магистрата, годъ 1788—1794, № 3341. Листъ 106 на оборотъ.

CCX.

Протоколь выборовъ урядниковъ магистратскихъ и депутатовъ въ апелляціонный городской судъ и на сеймъ, состоявшихся на сходкѣ мѣщанъ города Черкасъ и зависимыхъ отъ него мѣстечекъ: Ломоватого и Бѣлозора. 1791. Августа 18.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Września siedmnastego dnia.

Przed urzędem i xięgami niniejszemi, radzieckimi miasta j. k. mości Żytomierza, stołecznego wojewodztwa Kiiowskiego, i przedemną, Janem Kuśnickim, pisarzem byłym radzieckim, oczewiście stanowszy sławetny Bazyli Krzyżanowski, radzca miasta j. k. mości Czerkas, obradę, z mocy prawa uczynioną, podpisem ręki dyrektora i innych assystentów podpisaną, na papierze srebrnogroszowym napisaną, do akt radzieckich, żytomierskich w oblatę podał w tych słowach: Działo się na gróncie j. k. mości miasta Czerkas, w dworku Franciszka Peczyry, na to wybranym, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku, dnia ośmnastego Augusta. My, mieszczanie z miasta j. k. m. Czerkas, Białozora i Łomowatego, w starostwie Czerkaskim położonych, powołani uniwersałem najjaśniejszego pana, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia piątego Lipca w Warszawie wydanym, obwieściwszy wszystkich miasta: Czerkas, Białozora i Łomowatego obywatelów i na dzień dzisiejszy zgromadziwszy się, akt zgromadzenia naszego zapisawszy, dla szczupłego obradom miejsca też obrady do cerkwi parafialnej Czerkaskiej przeniosłszy, najprzód Bogu Stwórcy upokorzonym sercem złożywszy dzięki, gorące modły za szczęśliwe panowanie Najjaśniejszego Stanisława-Augusta powtórzywszy i wdzięczność niniejszą w sercach naszych dla najjaśniejszych rzeczy-pospolitej stanów zapisawszy, obrady nasze rozpoczęliśmy i po przeczytaniu praw, nas uszczęśliwiających, i uniwersału, do nas przyszłego, najprzód, zachowując przepisy prawa, za dyrektora obrad i czynności naszych j. w. Antoniego Wojciecha Pruszyńskiego, podczaszego kijowskiego, possessią na gróncie miejskim mającego, i który prawo miejskie przyjął, iednomyślnemi głosy obraliśmy i, assessorów temuż przydawszy i przysięgi przepisanej prawem wysłuchawszy, w dalszym postępowaniu obrad naszych, deputatów do miasta appellacyjnego Żytomierza: szlachetnego Bazylego Krzyżanowskiego — z miasta Czerkas, Józefa

Chmielowskiego—z miasta Łomowatego, Piotra Talerkę—z miasta Białozora wybrawszy, tymże instrukcją dezyderya i umocowania iednomyślnemi głósy utwierdziwszy, napisaliśmy; wyczytawszy w przepisach prawa, że które miasta królewskie przywilejami są zaszczycone, obrać magistraty mają, do obrania magistratu przysięgłego przystąpiliśmy. I najprzód w. Franciszka Pacyne—za prezydenta miasta Czerkas, w. Piotra Staniszewskiego—za wójta, Bazylego Krzyżanowskiego, Jakóba Hrehorowicza, Jakóba Sopotnego—za radnych, Jana Podwysockiego—za kasiera i Piotra Snieżka—za pisarza magistrackich, mieszczan osiadłych, cnotą i przymiotami zaszczyconych, sposobem w prawie przepisany, z pomiędzy siebie wybrawszy, przysięgę przyzwoitym sposobem wysłuchaliśmy. Że zaś miasto Białozor i Łomowate przywileiów od nas nie mają i do czasu zyskania przywileiów magistratów przysięgłych obierać nie mogą, a prawo, roku terazniejszego dla miast wolnych zapadłe, wszystkie miasta królewskie z przedmieściami z pod władzy starościńskiej i zamkowej uwolniły, nie mniej mocą komplunacyi roku terazniejszego, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, dnia dwunastego Augusta, w Czerkasach zawartej, między j. o. xięciem jegomościem Sanguzkiem, wojewodą Wołyńskim, Czerkaskim starostą, przez w. Ignacęgo Czernowskiego, generalnego kommissarza, imieniem j. o. xięcia starosty czyniącego, z iednej, a miastami: Czerkasami, Białozorem i Łomowatym—z drugiej strony nastąpionej, też miasta z pod władzy jurydykcyi starościńskiej, i zamkowej, przed dniem normalnym, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszym, uwolnione zostały, a mieszczanie miasta Białozora iednomyślnemi głósy za prezydenta miasta Białozora w. Adama Mianowskiego, w prawie miejskim zostającego i possessią mającego, obrać żądali, lecz że przywileju ad manus nie mają, więc chęci ich i rządania do dalszego czasu przyjęcia przywilejów odłożywszy, zachowawszy tymczasowy, do czasu przyjęcia przywilejów—dla miasta Białozora w. Augustyna Radzewicza, za namiesnika z magistratu Czerkaskiego, a sławetnego Marka Jacznika i Daniła Bołania—za radnych miasta Białozora; a zaś dla miasta Łomowatego—za namiesnika w. Antoniego Piotrowskiego; szlachetnego zaś Hrehorego Chełma, Stepana Omleczka, mieszczan łomowackich—za radnych, obraliśmy. Że zaś uniwersał najjaśniejszego pana późno do nas przyszedł, miasta zaś nasze oddalone są od miasta apellacyjnego Żytomierskiego, i delegowani od miast naszych przed skończonemi obradami w Żytomierzu stanąć nie mogą, więc my tychże od nas deputowanych do Warszawy oraz z dezyderiami naszymi wysłać umysłiliśmy, obowiązując tychże, aby się we wszystkim do reprezentanta miast wolnych, w wojewodztwie Kiiows-

kim sytnowanych, na sejm wybranego, referowali i we wszystkim podług danych sobie od nas instrukcyi sprawili się. Datum w Czerkasach, dnia ośmnastego Augusta, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku. A. W. Pruszyński, P. K. dyrektor. Franciszek Pacyna, prezydent. Piotr Staniszewski, wojt mp. M. Snieżko, pisarz. Bazyli Krzyżanowski, Jakób Hryhorowicz, radny. Jakób Sopotny, radny †. Marko Łuszczak, radny †. Daniło Bołan, radny. J. Chmielewski, radny. Piotr Talerka, radny. Grzegoż Chełm, radny †. Stefan Omlicz, radny †. Które to obrady, słowo w słowo iak się w sobie mają, do akt niniejszych są zapisane.

Книга Житомирскаго магистрата, годъ 1788—1794, № 314. Листъ 437 на оборотъ.

CCXI.

Прошение, поданное магистратомъ и мѣщанами горда Гайсына гайсынскому старостѣ о томъ, чтобы онъ требовалъ отъ мѣщанъ повинностей не иначе какъ посредствомъ присылки требованій въ магистратъ. Ответъ, присланный магистрату повѣреннымъ старосты, указывающей неосновательность прошения и содержащей отказъ въ удовлетвореніи его. 1791. Октября 13 и 24.

Działo się w mieście wolnem rzeczy-pospolitój Hajsynie, dnia trzynastego Października, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku.

Do urzędu i xiąg niniejszych, radzieckich miasta Hajsyna przyszedłszy osobiście sławetny Olexa Chamęczuk, ławnik, tę propozycją, od sławetnych mieszczan hajsyńskich do j. o. Potockiego, generała artylerii koronnej, względem uwolnienia od juryzdykcyi dworskiej podaną, dla zapisania do ksiąg niniejszych, radzieckich miasta wolnego Hajsyna, w sposób oblaty podał, w téj istocie: Jaśnie wielmożny panie i najłaskawszy dobrodzieju! Idąc za powodem prawa, względem wolności miast jego królewskiej mości wypadłego, i nie mijając łaskawych względów j. w. pana dobrodzieja, nam dosyć świadczonych, nie przestajemy zanosić proźby nasze do łask j. w. p. dobrodzieja względem tegosz prawa, abys raczył (przychylnością

do prawa świeżo zapadłego) uwolnić od ciężarów nad lustracją na nas włożonych. Najprzód, względem odbywanój pańszczyzny, ponieważ assawuła, zakazując pańszczyznę, słowami najnieuczciwzemi lży, dyffamuje i bić odważa się, i pańszczyznę, nie podług lustracyi tysiąc siedmset ośmdziesiąt dziewiątego roku ostatniej, lecz podług upodobania zwierzchności odbywamy, zlecono nam, abyśmy się udali do względów jegomości pana dobrodzieja i nie przez assawułę abyśmy pędzeni zostali, lecz aby w. p. dobrodziej do magistratu z rekwizycią o pańszczyznę, jako też o podatek pieniężny udawać się rozkazał; magistrat zaś za każdą rekwizycią od zwierzchności tyleż pańszczyzny i podatek pieniężny, podług lustracyi tysiąc siedmset ośmdziesiąt dziewiątego roku ostatniej, w myśl prawa dać będzie obowiązany. Spodziewamy się więc, że prośba nasza znajdzie wzgląd zwykły z przyczyny, iż przez ten sposób skarb J. W. P. dobrodzieja uszczerbku mieć nie będzie, co nas do odbywania i opłacania, podług lustracyi ośmdziesiąt dziewiątego roku ostatniej, chętnych znajdzie; a gdy pozyskamy wzgląd ten, w obowiązku zwykłym zostaniemy wdzięczności dla tego, którego, znając w stopniu wysokim, poważamy, wyznając się, iż jesteśmy j. w. p. dobrodzieja sługami i najniższemi podnózkami. W miejscu wójta — pierwszy radny Stepan Niemirowski †. Trochim Szewc, radny †. Iwan Stasiuch †. Mykita, burmistrz †. Bazyli Demenko †. Pawło Kowal †. Eliasz Samochin †. Lewko Zaporozec †. Ihnat mieszczanin †. Demian Stuchowski †. Andrzej Pirohowski †. Antoni Grzybowski †. Jacko Krawczuk †. Samijło Krasikowski †. Fedko Chimicz †. Mikoła Człeczuk †. Łucko Człeczuk †. Andryj Litwin †. Andrij Czarnobaj †. Dnia trzynastego Października, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku, z Hajsyna. Rezolucia na podaną propozycią w tym sposobie: Pod niebytność J. W. generała artyleryi polskiej koronnej, pryncypała mego, w kraju, a oraz i W. J. P. Dunajewskiego, generalnego dóbr tegoż J. W. generała rządcy, w miasteczku jego królewskiej mości Hajsynie, z mocy rządów swoich w starostwie Hajsyńskiem, na memoriał magistratu miasteczka Hajsyna, pod dniem trzynastym Października, roku terazniejszego, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego, podany, takową daję rezolucję: Lubo li niektórzy mieszkańcy miasta Hajsyna memoriałem swym domagają się uwolnienia całego miasta Hajsyna i mieszkańców jego od zarządzenia zwierzchności starościńskiej i w tem miejscu w opaczny rozumieniu przywodzą prawo pod tytułem: »miasta nasze wolne królewskie«, gdy jednak J. W. Stanisław Szczęsny Potocki, generał artyleryi koronnej, pryncypał mój, mimo uszkodzenie swoje, łany dworskie w starostwie Hajsyńskiem, przez po-

przedników swych używane, zaraz w pierwszym roku posesysi swojej wszystkie na ludzi i mieszkańców starostwa Hajsyńskiego rozdać kazał, w nadgrode czego mieszkańcy starostwa Hajsyńskiego opustoszałe groble, mosty, młyny, winnice i karczmy, w starostwie Hajsyńskim będące, odrębnemi powinnościami reperować dobrowolnie obowiązali się i też powinność lustracja roku tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątego zajęła; co większa, krom tych powinności, ledwie na utrzymanie dopiero wzmiankowanej reparacyi wydostarczających, J. W. generał artylerji koronnej koszt swój i wydatek pieniężny na restauracyą w roku przeszłym pogorzałego miasta Hajsyna i wymurowanie nowej cerkwi wykładał i wykładać dotąd nie przestaje, a nadto ostatni uniwersał jego królewskiej mości nie objaśnia, czyli starostowie mają się domagać u magistratów i miast dawania sobie lustracją zajętych powinności i oddawania podatków, lecz tylko naucza, aby w skromności i trzeźwości zwyczajem przedlustracyjnym mieszkańcy miast starostom powinności odbywali i podatki oddawali, przeto, stosując się do prawa, o miastach wolnych królewskich zapadłego i uniwersałem jego królewskiej mości w myśl tegoż prawa wydanego, z mocy urzędu mego, na memoriał podany odpowiadam: że wzmiankowanemu uniwersałowi jego królewskiej mości w najmniejszej okoliczności sprzeciwiać się nie chce, owszem, upadku uczynić w intracie, skarbowi koronnemu przynależnej, nie dopuścić starać się będą. Działo się w zamku Hajsyńskim, dnia dwudziestego czwartego Octobris, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku. Felix Kosowski. Która to propozycja wraz z rezolucją, wydaną od zwierzchności, jak się w sobie mają, co do słowa w xięgę jest zapisana.

Книга Гайсинскаго магистрата, годъ 1791—1799, № 5224. Листъ 8.

ССХІІ.

Грамота короля Станислава Августа, содержащая въ себѣ признаніе города Брацлава—вольнымъ городомъ речипосполитой на основаніи, какъ представленныхъ древнихъ грамотъ и привилегій, выданныхъ этому городу разными королями, начиная съ Сигизмунда I, такъ и на основаніи новоизданныхъ сеймовыхъ констнтуцій. 1792. Генваря 10.

Działo się w mieście wolnym Rzeczypospolitej Braclawiu, dnia drugiego miesiąca Marca, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego.

Przed sądem miasta wolnego Rzeczypospolitej, Braclawia, i przed nami: Łukaszem Żerdzickim, burmistrzem, Olexą Kornienkiem i Jeremiaszem Lewickim, sędziami miasta tegoż, osobiście stanowszy urodzony Stefan Doroszewski, ten ekstrakt autentyczny dyplomatu, prawa i przywileja miastu Braclawiu odnawiającego, z metryk koronnych wydany, dla zapisania do ksiąg niniejszych, wieczystych miasta wolnego Rzeczypospolitej, Braclawia, podał, w tej istocie: Stanisław August, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż znajduje się w protokole kancelaryi wielkiej koronnej dyploma, przywilej, prawa miasta wolnego Braclawia odnawiające, którego osnowa jest następująca: W Imię Pańskie amen. Na wieczną rzecz pamiątkę. My, Stanisław-August, z Bożej łaski i woli narodu król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski. Oznajmujemy niniejszym listem, dyplomatem naszym renowacyjnym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, tak terazniejszego iako i potomnego wieku ludziom Przełożona nam jest przez panów rady naszej, przy boku naszym będącej, w imieniu i na rzecz szlachetnych: wójta, radnych, burmistrzów, sędziów, ławników i wszystkiego ludu miasta wolnego Braclawia, w województwie i powiecie Braclawskim, nad rzeką Bohem, czyli po obojej stronie tak tejże rzeki, jako też rzeki, Pucowka zwanej, w granicach swych lokalnych wraz z przedmieściami: Czerniszówką, Grabowcem, Dołskiem, Parchiówką, Pawlikówką, Słobudką i Wołeczkiem zwanemi; na gruntach lokacyjnych tegoż miasta zasiedlonemi, położonego, i też miasto Braclaw, stołeczne, ziazdom i sądom ziemiańskim własnego powiatu prawem przeznaczone, formującego, i pokładano przed nami: Najprzód, tysiąc pięćset siódmego roku, miesiąca septembra szóstego dnia, w Wilnie, przywilej najjaśniejszego poprzednika naszego, króla jegomości Polskiego, dziedzicznie w wielkim księstwie Litewskim panującego, Zygmunta pierwszego, za odstąpione przez ziemian braclawskich karczmy w mieście Braclawiu i po wsiach od podatku podymszczyny tychże ziemian braclawskich uwalniający. Powtóre, tegoż roku, dnia tegoż, indykta dziesiątego, tamże, reskrypt tegoż króla do wójta i wszystkich mieszczan miasta Braclawia pisany, w tym, iż, ponieważ ziemianie wszystkich karczm, w mieście Braclawiu i we wsiach ich będących, zrzekli się, a za to od podatku ziemskiego, podymszczyny, uwolnionemi zostali, z których to kar-

czem opłaty należącej pięćdziesiąt kop groszy na pożywienie starosty Braclawskiego jest przeznaczone, przeto, aby ci wszyscy mieszczanie braclawscy i któżkolwiek bądź, kto tylko karczmę w mieście Braclawiu mieć będzie, te pięćdziesiąt kup groszy składać mają, która kwota wogule aby staroście Braclawskiemu opłacona była, stanowiący. Po trzecie, tysiąc pięćset czterdziestego pierwszego roku, miesiąca Julii siódmego dnia, indykta czternastego, tamże, dekret tegoż króla z popierania ziemian, wojta i wszystkich mieszczan Braclawskich, przeciwko xięciu Semenowi Hlebowiczowi Prońskiemu, staroście Braclawskiemu zyskany, w tym, iż gdy tak ziemianie, iako i mieszczanie braclawscy, częstokroć przesyłali skargi swe na starostę Braclawskiego wyżejrzeczonego do sądu królewskiego, iż od niego wiele krzywd, ucisków i drapiestwa znosili, zaś xiąże starosta tłumaczył się, że jemu słusznie należących dochodów nie oddawali; przeto, że toż miasto i zamek Braclawski są ukraiinne i od uzyskania sprawiedliwości od króla odległe, którym do zieżdzania z kraju odległego trudność nie mała zachodziła, więc, za radą panów rad, iż tam na Ukrainie urzędnicy, sędziowie i kommissarze królewscy do załatwienia sporów, zachodzących między ziemiany, mieszczyani braclawskimi z iednej, a urodzonym starostą tamecznym z drugiej strony, będą wysłani, oświadczaiaący. Od których we wszystkich krzywdach swoich, tak co się tycze brania win i przesądów, iako też użytków z karczem i innych rzeczy, o które się na niego skarżyli i iakoby on nie podług praw i zwyczajów z niemi się obchodził, własności ich sobie przywłaszczał, aby ciż kommissarze postanowienie między niemi uczynili, na którymby starosta tameczny żywność swą mieć mógł i tak z ziemianami jako i mieszczyanami dobrze się zachowywał, zwyczaj dawny, iako przedtym bywało, dzierżał, stanowiący. Po czwarte, tysiąc pięćset czterdziestego piątego roku, miesiąca Sierpnia dwudziestego pierwszego dnia, w zamku Braclawskim, z roskazu najjaśniejszego poprzednika naszego, Zygmunta Augusta, przez kommissarzy, od króla jegomości wtenczas panuiącego wyznaczonych, sporządzony, tegoż zamku Braclawskiego popis czyli rewizją przed-uniową, że zamek Braclawski przy mieście głównym Braclawiu, nad rzeką Bohem położony, był jeszcze w czasie bytności króla i wielkiego xiążęcia Litewskiego Alexandra w Braclawiu kosztem królewskim zbudowany, że stan ziemian i mieszczan braclawskich był iednakowy, gdy tak pierwsi, iak i drudzy swych dziedzicznych osiadłości do budowania pewnej części tegoż zamku przykładali się i most, do zamku idący, i część baszt i horodeń zamkowych dla wspólnej obrony od nieprzyjaciół utrzymywali, a straży zamkowej, ani ziemianie, ani mieszczanie nie znosili lecz taż straż

zamkowa z nakładu królewskiego utrzymywana była, a most przez rzekę Pucówkę do baszty i góry zamkowej za potrzebny mieszczanie braclawscy sądzili, dla tego, że ciż mieszczanie osiadłości swoje tak przed, jako i za rzeką Pucówką dziedziczyli; ale że to miejsca na zamek nie było dosyć dogodne i obszerne, więc, aby w innym miejscu mógł być zbudowany radę swą dawali, położenie zaś tego zamku między iarami głębokimi z obu stron: iednej od rzeki Bohu, a drugiej od rzeki Pucowki, zaś od strony miasta, gdzie zabudować one należało, sześćdziesiąt dziewięć sążni długości całej ściany bocznej tegoż zamku znajdowało się, które mieszczanom i ziemianom zabudować dozwolono, lecz ci takowej pracy nie podieli się uskutecznić, że żadnych prowentów z miasta Braclawia starosta Braclawski nie miał, gdyż żaden folwark ani najmniejsza część ziemi na zoranie i zasianie do tego zamku wtenczas nie należała, oprócz jednego młyna na rzece Bohu, do prowentów zamkowych należącego, tudzież gołego płatu pieniężnego, to iest z myta pięćdziesiąt kup groszy, a kapszczyzny z karczem w ogóle pięćdziesiąt kup groszy wynoszących, do prowentu starościńskiego wchodzących, żadne zaś inne dochody do zamku i starosty tamecznego nie należały, że most wielki, przez rzekę Bóh, którego przedtym nie bywało, ziemianie i mieszczanie za dobrowolnym między sobą układem zbudowali. Podwoły pod posłów i gońców królewskich—tylko do miasta Winnicy tak ziemianie iako i mieszczanie wspólnie dawali, że wsie, dawniej do zamku Braclawskiego należące, ziemianie posiadli, oprócz których żadne inne wsie, stawy, jeziora do zamku nie należały. Podatek podymszczyzny ludzie ziemiańscy z każdego dymu po dwanaście groszy, po miarce owsa, po chlebie i kurze i myto do zamku płacili. A ponieważ tak ziemianie, jako i mieszczanie pod sprawą, sądem i rządem iednego wojta braclawskiego byli, przeto, dla lepszego porządku, ziemianie osobnego wojta mieć pragneli, powinności z miasta dawniej takowe praktykowane były, iż bojarowie ze wszystkimi swemi ludźmi, na posługę królewską ięździli, a mieszczanie, pasieki posiadający, dwukonno w zbroi w posługę królewską stawali, ale wtenczas ta służba już była ustała; pasieki mieszczańskie były bardzo obszerne, gdyż iedna pasieka miejska większa była jak trzy wsie, przy których po mili, mniej i więcej, ziemi znajdowało się, w których pasiekach mieszczanie grunta orne, stawy, spusty, pszczoł mnostwo, zwierz wieloraki, sady, ogrody owocowe i wszelkie pożytki dziedziczyli, takich zaś obszernych pasiek dwadzieścia siedm posiadali, a królowi ani zamkowi z tych pasiek żadnych danin ni powinności nie pełnili, którzy to mieszczanie oprócz tychże pasiek osobno ziem ogólnych miejskich używali i też grunata miejskie zara-

białi, opisującą. Po piąte. Tysiąc pięćset pięćdziesiąt drugiego, opis zamku, miasta, powiatu Braclawskiego, pod panowaniem tegoż króla, za dzierżenia xiążęcia Koreckiego, starosty Braclawskiego, sporządzony, że zamek Braclawski nad rzeką Bohem, przy ujściu rzeki Pucowki, na górze Kamiennej położony, częstym zniszczeniom i spaleniom był podległy, że też góra zamkowa od rzeki była niedostępna, tylko z iednej strony od pola i była równą z drugą górą, przyległą, rowem przedzieloną, zaś osiadłych obywateli przy teje górze, ziemian i mieszczan, znajdowało się domów siedmset trzydzieści, cerkwi greckich siedm, polski kościół jeden, które miasto i zamek przez nieprzyaciół niedawno spustoszone zostały. Pożytki, do zamku Braclawskiego należne, że były następujące: najprzód pasznia, na której rodziło się zboże wszelakie i bydło, chodowane po dombrowach; żubrów jeleni i łosi dostatkem się znajdowało; ryb z morza rzeką Bohem mnóstwo przychodziło; z nich dochody starościńskie były te: od miodu, z dąbrów branego, po dwanaście groszy, od człowieka—myto, od zwierza—pieczenia, od ryb—dziesiąta ryba, od targów—podwoznego po dwa grosze, myta od kopy—po dwa grosze, kapszczyzny z karczem miejskich, chociażby onych było jak najwięcej, z całego miasta na rok ośm kop groszy, a za myto i od gorzałki na rok dawano po pięć groszy, od woskobojni—dziesięć kop groszy; przysąd zamkowy na starostę był płacony podług statum; służba ziemska i miejska w czasie wojny była iednakowa; podwody pod posłów i gońców dawali porządkiem tak ziemianie jako i mieszczanie; pomiarne od zboża, miodu i pieniędzy dawali ludzie ziemiańscy na pożytek miastu; młyny dwa na Bohu, trzeci na Pucowce trzymali młynarze z trzeciej miary, do zamku dawaiąc dwie mierze; dwa stawki, pod temiż znajdujące się, okryślające. Po szóste, tysiąc pięćset pięćdziesiąt siódmego roku, miesiąca kwietnia pierwszego dnia, w Wilnie—ustawę generalną najjaśniejszego poprzednika naszego, ordynacją dóbr królewskich, w wielkim xięstwie Litewskim i w wojewodztwach: Kiiowskim, Wołyńskim, Braclawskim i Podlaskim leżących, przepisującą w artykule dziewiątym o miastach miasta wszystkie uprzywileiowane przy przywileiach utrzymującą, a któreby od opłat wyzwolone nie były, tedy takowe opłaty z włok, placów, morgów i ogrodów podług dobroci gruntów stanowiącą, od wszelkich zaś innych powinności, stacyj i podwód też miasta wyzwalającą; zaś w artykule dziesiątym o kapszczyźnie kapszczyznę iednakową po wszystkich miastach wielkiego xięstwa Litewskiego: z karczem miejskich, piwnych na rok po kopie groszy, z miodowych—po kopie groszy, a z gorzałczanych—po pułkopy groszy płaćć do skarbu publicznego nakazującą; i w miastach publicznie kar-

czmy mieć pozwalającą, a po wsiach onych zabraniającą, gruntów wszelkich miejskich pomiareń na włoki nakazującą i inne porządki przepisującą. Po siódme, tysiąc pięćset sześćdziesiąt czwartego roku, miesiąca Lipca pierwszego dnia, w Bilsku Podlaskim, na sejmie wielkiego księstwa Litewskiego, przez tegoż króla wszystkim stanom wielkiego księstwa Litewskiego wydany przywilej, statut ziemski wielkiego księstwa Litewskiego, prawa i zwyczaje ziem: Kiiowskiej, Wołyńskiej, Braclawskiej i Podolskiej, a miastom wszystkim w W. X. Lit. i w tychże ziemiach położonych, prawo magdeburskie, na wzór miasta stołecznego Wilna, stwierdzający i tymże prawem rządzone mieć chcący, wszystkie wzwyż wyrażone dowody, z xiąg metryk W. X. Lit. autentycznie wyjęte, a iako przed wcieleniem wojewodztw: Wołyńskiego i Braclawskiego, na rzecz tegoż miasta w szczególności i na rzecz wszystkich miast w ogólności wydane, tak tymże prawem, wcielającym też ziemię Wołyńską i Braclawską do korony na sejmie Lubelskim, w roku tysiąc pięćset sześćdziesiąt dziewiątym odbytym, zatwierdzone zostawszy; z którymi to prawami, przywilejami i wolnościami, oraz własnością ziemi lokalnej, toż miasto Braclaw do korony będąc przyłączone, swobód, sobie służących, po unji równie z miastami koronnemi zażywało, magistrat własny, rząd i sąd, podług prawa magdeburskiego, sprawowało, i tylko te daniny i obowiązki pełniło, które sobie najjaśniejsi poprzednicy nasi przed unią do stołu swego zostawili i które z szcudrobliwiej swojej łaski później starostom braclawskim udzielili, iak składano pouniowe dowody, to jest: tysiąc sześćset szesnastego roku lustracja starostwa Braclawskiego, za possessyi urodzonego Walentego Alexandra Kalinowskiego, Latyczowskiego i Braclawskiego starosty, sporządzona, miasto Braclaw, iż w nim domów miejskich, osiadłych pięćset, żydów ośmnaście, dworów szlacheckich czterdzieści nic nie dających, popowskich ruskich pięć znajdowało się, i że z dawnych czasów toż miasto dziesięciu żadnych ni powołowszczyzny nie dawało, i że na gruntach miasta Braclawia od lat dopiero dziesięciu miasteczko, zwane Maczocha, było zasiadło, w którym sto pięćdziesiąt osiadłości znajdowało się, które, dla danej sobie wolności, nic nie dawało, ani żadnych powinności nie odbywało, opisującą, z xiąg kommissyi skarbu koronnego wyjętą, oraz tysiąc sześćset trzydziestego dziewiątego roku, dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca sierpnia, na gruncie miasta Braclawia przez kommissarzów, reskryptem najjaśniejszego Władysława czwartego, króla, wyznaczonych, między pospolstwem miasta Braclawia a wielmożnym Marcinem Kalinowskim, wojewodą Czerniechowskim, starostą Braclawskim, ferowany dekret, że w czasie tym w tymże mieście, magistrat miejski znajdował się i że toż miasto pod wielkim uciskiem tegoż sta-

rosty znajdowało się, dowodzący, ekstraktem z metryki koronnej wypisany. Lecz gdy possessorowie tegoż starostwa różnemi processami i niezwyčajnemi przezyskami szczególnych mieszczan braclawskich ucisneli, onych przez konstytucją, w roku tysiąc sześćset siódmym, pod tytułem: »o miastach ukraińczych, o mieszczanach, w miastach: Braclawiu i Korsuniu osiadłych«, przeciwko starości owego czasu iakoby buntujących się, zapadła, źle zrozumiawszy, chociaż ta przez następnego sejmu ustawę, w roku tysiąc sześćset dziewiątym »o kozakach zaporowskich« zapadła, pożytki starostów ukraińczych w klubę swą wprawić i miasta od jurysdykcji uwolnić nakazującą, tudzież konstytucją tysiąc sześćset jedynastego roku, takż o wszystkich miastach zapadła, uchyloną została, całe toż miasto Braclaw pod jurysdykcią starościńską utrzymywać chcieli, przecie iak rzeczona świadczy lustracja, w roku tysiąc sześćset szesnastym odbyta, miasto to przy swych własnościach, wolnościach i swobodach w części utrzymane było, które, lubo za świadectwem reskryptu najjaśniejszego Władysława czwartego, króla, na kommissią do tego miasta wydanym, do pierwszej miało bydź zwrócone exystencyi, atoli, jak uczy nadmieniony dekret sądu kommissarskiego, na groncie miasta Braclawia w roku tysiąc sześćset trzydziestym dziewiątym zapadły, iż przemocą owoczesowego starosty uciśnione, nie zyskawszy rezolucyi wzmiankowanego dekretu kommissarskiego, do pierwszego swego jestestwa przywrócone bydź nie zdołało, dopiero, gdy za szczęśliwego panowania naszego przez konstytucie, w latach tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego, tysiąc siedmset sześćdziesiąt osmego, tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego i na sejmie terazniejszym, o miastach wolnych nastąpione, miasta z upadku wydzwignąć przedsięwzięliśmy, któremi to wyż rzeczonymi konstytucjami prawo lokacyjne miastom przywrócone, a przeciwnie onym zapadłe prawa uzyskane, uchylone zostały, miasto oraz przerzeczone Braclaw za miasto zjazdom i obradom ziemiańskim, iako stołeczne swego powiatu, tymże prawem sejmu terazniejszego iest oznaczone, kto chociażby i przywilejów lokacyjnych nie dochował, przecie z mocy tegoż prawa za miasto wolne jest uznane, ustawami zaś sejmu terazniejszego: pierwszą, na dniu ósmnastym miesiąca Kwietnia o miastach wolnych zapadła, drugą pod tytułem: »ostrzeżenia względem exekucyi prawa o miastach« miastom dawnym, którymby przywileja locationis zaginęły, odnowić one dyplomatem renovationis nam, królowi, pozwolono. Konstytucja zaś, na dniu trzecim Maja roku terazniejszego nastąpiona, wszystkim miastom jurysdykcią sądową przyznała, zacych suplikowano nam iest, abyśmy, na mocy wyżej wzmiankowanych praw przeduniowych, tudzież konstytucyi,

mianowicie na sejmie terazniejszym zaszłych, prawa tegoż miasta, ile zjardom ziemiańskim przeznaczonemu, odnowić i onemu dyploma renovationis, iako miastu wolnemu, z potwierdzeniem własności tej ziemi, którą toż miasto i jego obywatele w przerzeczonym mieście i wyżej wzmiankowanych przedmieściach, na gruntach jego erygowanych, osiedli, posiadają i która do tegoż miasta prawnie należy, wydać raczyli. Do której proźby, ile na prawie gruntującej się, my, król, łaskawie się skłoniwszy, a do wyżej wzmiankowanych przywilejów i praw przeduniowych, tudzież konstytucyi, na sejmie terazniejszym zapadłych, stosując się, chcąc przerzeczone miasto Braclaw z przyległemi onemu przedmieściami i jego obywateli w wolnościach i zaszczytach miejskich zapewnić, one wolnym ludem, handle i rzemiosła sprawującym, ztąd toż miasto, ile w kraju, nie wiele miast ludnych i kwitujących mającym, na których pomnożeniu wiele rzeczypospolitej zależy, do dobrego bytu i porządku przyprowadzić, a pomażające się z czasem dochody rzeczypospolitej zwiększyć, przerzeczone miasto Braclaw z przedmieściami za miasto wolne uznawszy, wszystkich obywateli, w tym mieście, jego przedmieściach, tak teraz osiadłych, iako i napotym osiadać mających i do prawa miejskiego wcielających się, za ludzi wolnych, ziemie w obrębie lokalnym tegoż miasta i jego przedmieściach położoną, ich domy, place, ogrody, łąny, niwy, futory, folwarki, lasy, zarośla i całe tego miasta territorium, iakie do niego prawnie należy, nie przeszkadzać sprawom o granice, z kimkolwiekby mieć mogło, własnością dziedziczną tegoż miasta, mieszczan i przedmieszczan, w nim osiadłych, bydź uznajemy i one od gruntu starostwa Braclawskiego i innych odgraniczone mieć chcemy, a wszystkich obywateli przerzeczonego miasta Braclawia, bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia ludzi, prowadzących handle lub rzemiosła, rolnictwem bądź szynkiem bawiących się, bądź z iakiegokolwiek przemysłu żyjących, w tymże mieście i jego przedmieściach tak teraz possessie mających, jako i napotym nabyć one mogących, iakiegokolwiek byliby dostoięstwa, urodzenia, professyi lub kunszta, juryzdykcyi miejskiej i magistratowi miejscowemu tegoż miasta, oraz równym podatkom, wolnościom i zaszczytom podległemi mieć chcemy i przerzeczone miasto i jego obywateli od wszelkich juryzdykcyi ziemiańskich i zamkowej, starościńskiej, braclawskiej, starostów i dzierzawców miejscowych, ich urzędników i namięśników, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmulemy, i, że żaden z obywateli tegoż miasta w żadnej sprawie przed innym obcym sądem, ani zamkowym starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed magistratem, urzędem miejskim, podług przepisa prawa terazniejszego, o miastach posta-

nowionego, przez osiadłych w tym mieście obywateli obranym, sędzić się ma, stanowimy. A gdyby ktokolwiek dekretem sądów miejskich miasta Braclawia mniemał się być uciążonym, tedy do sądów appellacyjnych, w mieście pryncypalnym wojewodztwa Braclawskiego, w Winnicy, prawem sejmie terazniejszego dla miast wolnych tegoż wojewodztwa za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych assessorskich koronnych, podług gatunku spraw w prawie wymienionych, appellować będzie mocen; magistrat zaś i urząd miejski z urzędów i sądenia, iako też całe przerzeczone miasto Braclaw nie gdzie indziej, iak tylko przed nami i sądem naszym assessorskim koronnym w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będą winne; żeby zaś tak magistrat, iako i urząd miejski, miejscowy tudzież to całe starożytne miasto Braclaw oddzielnym szczyciło się herbem, gdy tego dawnego swego zaszczytu przez zatraconego początkowej zasady przywileju nie dochowało, nadałemy onemu herb dawnej onego sytuacji takowy, to iest: na górze skalistej, między rowami położonej, murami i fortecą obtoczonej, zamek o trzech wieżach, z których iedna srzodkowa nadrujnowana, iako się tu wymalowany widzieć daie (tu był herb odmalowany). Jakie zaś daniny i dawne obowiązki z lokacyjnego territorium przerzeczonego miasta Braclawia, podług prawa należeć okażą się i te wyrokiem sądów naszych assessorskich, w exekucyi prawa, w tej mierze na sejmie terazniejszym postanowionego, w opłacie piniężnej zadecydowane zostaną, takowe magistrat tegoż miasta od obywateli wybierać i tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i kwity z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie, oprócz zaś takowych danin gruntowych i na policiją tudzież potrzeby tegoż miasta przeznaczonych, iakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczypospolitej wnosić też miasto będzie obowiązane; dla zaludnienia zaś iak najprętszego przerzeczonego miasta wszelkich religii i wyznań chrześciańskich ludziom, w tym mieście osiadania i prerogatyw miejskich używania bez najmniejszej od kogożkolwiek przeszkody dozwalamy, innych oraz swobód, wolności i zaszczytów, iakowe prawami krajowemi miastom wolnym dozwolone są i iakowemu zarządzeniu władzom najwyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz iakowych prawo magdeburskie tymże miastom udziela, tego wszystkiego miasto Braclaw i jego obywateli uczestnikami mieć chcemy, wolnego obierania magistratu i innych urzędów miejskich, prawem dozwolonych, w tymże mieście pozwalamy i, aby od nikogo żadnej nie miało przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywilej niniejszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią

koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dziesiątego miesiąca Stycznia, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, panowania naszego dwudziestego osmego roku. Stanisław August, król. Które to diploma, iako się w rzezonym protokole znajduje, my z niego wypisać i stronie żądającej autentycznie wydać rozkazaliśmy i pieczęcią koronną stwierdzić. Dan w Warszawie, dnia siódmego miesiąca Lutego, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, panowania naszego dwudziestego osmego roku (L. S). U tego ekstraktu podpis następujący: Hyacynth Małachowski, kanclerz wielki koronny. Dalej przypisek z podpisem takowy: za sprawą i przełożeniem J. W. Hyacyntha hrabi Nałęcza z Małachowic Małachowskiego, kanclerza W. koronnego, Radoszyckiego, Grodeckiego, Sannickiego etc. starosty, Ignacy Janiszewski, pieczęci W. koronnej sekretarz. Z protokołu tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego. U dołu tego ekstraktu napis takowy: Diploma, prawa i przywileja miasta wolnego Braclawia, w wojewodztwie i powiecie Braclawskim leżącego, odnawiające. Ekstrakt zaś autentyczny tego dyplomatu, w xięgi niniejsze zapisanego, urodzony podawający do siebie odebrał i kancelarią zakwitował.

Книга Брацлавскаго городского магистрата, № 4591, годъ 1791—1792, Листъ 52.

ССХІІІ.

Грамота короля Станислава Августа, подтверждающая городу Корсуню все права и привилегии, пожалованные ему королями со времени основания этого города в 1584 году, и расширяющая городские права и льготы на основании позднейших сеймовых конституций. 1792. Февраля 21.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego, miesiąca Decembra jedynastego dnia.

Przed aktami niniejszemi, ziemskimi powiatu Bohusławskiego y przedemną, Pawłem Szymańskim, pisarzem ziemskim powiatu Bohusławskiego,

stawający osobiście urodzony J. pan Józef Martański, namiestnik kawalerii bywszych wojsk polskich, przywilej renovationis, od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, miastu wolnemu bywszej Rzeczypospolitej Polskiej, Korsuniowi, łaskawie konferowany, podpisem ręki własnej najjaśniejszego króla polskiego, z herbem, temuż miastu służącym, różnemi kolorami odrysowanym, przy pieczęci W. koronnej, z zaświadczeniem J. W. sekretarza, na massie czerwonej, zawieszistej, w puszcze blaszanej na sznurku jedwabnym, amarantowym wyciśnionej, zatwierdzony, z intytlacją początkową, złotemi literami wrytą, na pergaminie polskim, stęplowanym napisany, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego ceny kopijek dwadzieścia, do akt ziemskich powiatu Bohusławskiego, z susceptą akt wydziałowych żytomirskich, dla zapisania podał. Którego przywileju wyrazy takowe: W imie Pańskie amen. Na wieczną rzecz pamiątkę. My, Stanisław August, z Bożej łaski y woli narodu król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflancki, smoleński, siewierski i czernihowski. Oznajmujemy niniejszym listem, dyplomatem naszym renowacyjnym, wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, tak terazniejszego, jako y potomnego wieku ludziom. Przedłożono nam jest przez panów rady naszej, przy boku naszym będącej, w imieniu y na rzecz szlchetnych: wójta, burmistrza, radnych, sędziów, ławników, magistratu y porządków, oraz wszystkiego ludu miasta wolnego Korsunia, w wojewodztwie Kijowskim, po obojej stronie rzek Rosi y Korsunki z przedmieściami, a mianowicie: Słobodą Pilipońską y innemi, na gróntach lokacyjnych tegoż miasta Korsunia osiadłemi, położonego, y pokładano przed nami najprzód prawa ogolne, którym miasta W. X. Litewskiego y w wojewodztwach: Kijowskim, Wołyńskim y Bracławskim położone, przed wcieleniem tychże do Korony, podlegały, jako to: tysiąc pięćset pięćdziesiąt siódmego roku, dnia pierwszego miesiąca Kwietnia, w Wilnie, ustawę, czyli ordynację dóbr królewskich, w W. X. Litewskim położonych, przez najjaśniejszego Żygmunta Augusta, króla, przed unią Litwy y wcieleniem księstwa Kijowskiego do korony na wszystkie miasta y wsie królewskie, pod ten czas panowaniu y prawom W. X. Litewskiego podległe, urządzoną, z xiąg metryk W. X. Litewskiego awtentycznie wyjętą, a dnia dwudziestego miesiąca Listopada, roku tysiąc siedemset dziewięćdziesiątego w xięgach metryki koronnej zaoblatowaną, w której artykule dziewiątym: »o miastach y ich powinnościach« przepisano jest: iż miasta uprzywilejowane, przywilejów swoich używać będą, a które od opłat poniższych nie są wyzwolone, tedy płacić do skarbu królewskiego

były obowiązane z gróntów swych lokacyjnych w rok: z włoki gruntu przedniego -czynszu piędziesiąt groszy, z srzedniego -czterdzieście groszy, a z podłego—trzydzieści groszy, za tłoki—po dwanaście groszy, z domów w rynku—od pręta po pół osma pieniądza, w ulicach—od pręta po pięć pieniądzy, z ogrodów w mieście—od pręta połtrzecia pieniądza, a z gumienych placów na przedmieściach—od pręta ieden pieniądz, to iest od morga trzy grosze; a inszych powinności pełnić y stacyj dawać y z listy królewskimi ani urzędników królewskich jezdzic nie były powinne; zaś w artykule dziesiątym o kapszczyźnie wyrażono jest: iż we wszystkich tychże miastach każdemu wolne sprawowanie propinacyi, czyli karczem y swych szynków mienie było dozwolone, szczególnie tylko każdy, karczemę czyli szynk w mieście mający, podatek, kapszczyzna zwany, na skarb krolewski opłacać był winien, to jest: od karczmy piwnej—kopę groszy, od karczmy miodowej—kopę groszy, a od karczmy gorzałczanej—poł kopy groszy monety y liczby litewskiej na każdy rok; w innych zaś artykułach inne urządzenia względem włościan przepisującą. I tysiąc pięćset sześćdziesiąt czwartego roku, dnia pierwszego miesiąca Lipca, w Bielsku podlaskim, na sejmie W. X. Litt. przez tegoż króla, na rzecz wszystkich stanów y prowincyi W. X. Litt. wyjęty przywilej, statut ziemski dla ziem y powiatów, a zaś prawo magdeburskie dla wszystkich miast W. X. Litt., wzorem miasta stołecznego Wilna, ztwierdzającej; potym prawa szczególne, na rzecz tegoż miasta Korsunia przez następnych, po unii królów panujących, a stosownie do powyższych praw przed uniowych ogólnych wydawane, jako to: najpierwszego, tysiąc pięćset ósmdziesiątego czwartego roku, dnia osmego miesiąca Lutego, w Grodnie wydany, z xiąg metryk koronnych autentycznie wyjęty, przywilej lokacyjny, na rzecz miasta Korsunia przez najjaśniejszego poprzednika naszego, króla jegomości Stefana, na proźbę W. Michała xiążęcia Wisniowieckiego, kasztelana kijowskiego, i urodzonego Alexandra, xiążęcia Wisniowieckiego, starosty czerkaskiego y kaniowskiego, przekładających: iż w starostwie Korsuńskim uroczyszcze, nazwane Korsuń, znajdowało się w tak dobrym położeniu na szlaku tatarskim przedniejszym, któredy ten nieprzyjaciel Tatarzyn zwykł był w państwa rzeczy pospolitej wchodzić, na którym, gdyby miasto było założone, tedy przyniosłoby nie mały pożytek spokojności y bezpieczeństwu tamtym krajom, łaskawie konferowany, rzeczzone miasto Korsuń na tymże uroczysku zakładający, oraz nadmionemu miastu Korsuniowi y jego wolnym obywatelom, którzy tam osiedą, prawo niemieckie, magdeburskie na czasy wieczne nadający, y od tegoż miasta y jego obywатели wszystkie prawa polskie y ruskie oraz spo-

soby y zwyczaje wszystkie, któreby się tylko prawu niemieckiemu, magde-burskiemu sprzeciwiały, oddalający, a wszystkich tegoż miasta obywateli y mieszczan, na Korsunie mieszkających, od zwierzchności y władzy wojewo-dów, kasztelanów, podkomorzych y sędziów, podsędków y innych urzędni-ków koronnych y ziemskich, tak y z przedniemi, albo którymkolwiek z nich w sprawach tak wielkich, jako y małych, kryminalnych bądź cywilnych, odpowiadać nie powinni, wyzwalający, a tylko przed wojtem y ławnikami, przez miasto obranemi, a wojt przed sądem królewskim, że się sądzić ma-ją, stanowiący. Chcąc zaś, aby ciż mieszczanie y przedmieszczanie, w Korsu-niu osiedli, łaską królewską byli opatrzeni, onym trzy jarmarki główne na każdy rok: jeden na Gromnicę, drugi na dzień Wniebowstąpienia Pańskiego, trzeci na dzień narodzenia Panny Maryi, także dzień poniedziałkowy targom każdego tygodnia na czasy wieczne przeznaczający, y tymże miesz-czanom y przedmieszczanom korsuńskim tudzież wszelkim obcym ludziom, na nadmienione czasy, jarmarkom y targom przeznaczone, przybywającym, wszelkie handle wolno prowadzić w tymże mieście pozwalający, niemniej tychże mieszczan korsuńskich jedynie do służby wojennej pod komendą sta-rosty y wójta korsuńskiego przeciwko każdemu nieprzyjacielowi koronnemu obowiązujący, a zaś grunta terytoryalne, na lokacyą nadmienionego miasta wiecznością oddający; granicę tymże gróntom lokacyjnym miasta Korsunia w tym obrębie ograniczenie: od uroczyszcza Olszanicy do Sinicy, do Uhor-skiego Tykicza, a od Uhorskiego Tykicza do Sinicy wody okryślający; woj-towi zaś korsuńskiemu za osadzenie tegoż miasta pożytki z uchodów ryb-nych, bobrowych y inszego wszelkiego zwierza, karczmy takż y młyny do żywota swojego dzierżęd pozwalający, a, po ustałym jego dożywociu, moc zsyłania rewizorów do tegoż miasta sobie zostawujący, *biegónów* zaś w tymże mieście znajdować się nie pozwalający y do żadnych powinności op-łat y danin oprócz służby wojennej mieszczan korsuńskich nie obowiązują-cy, w nadmienionych xięgach metryki koronnej, w xiędze, literą O ozna-czonej, na karcie setnej dwudziestej dziewiętej, na żądanie urodzonego Ja-na Daniłowicza, starosty korsuńskiego, pod datą w Krakowie, roku tysiąc sześćset piątego, dnia dwudziestego szóstego miesiąca Listopada, oblatowany. Powtóre: tysiąc pięćset dziewiędziesiąt drugiego roku, dnia piętnastego mie-siācia Pazdziernika, w Warszawie, na sejmie walnym koronnym, przywilej najjaśniejszego Żygmunta III, króla, na proźbę urodzonego Alexandra xię-cia Wisniowieckiego, starosty korsuńskiego, na rzecz tegoż miasta wydany, z xiąg metryki koronnej, z xięgi, literą G. oznaczonej, z karty trzydziestej piątej, autentycznie wyjęty, wolność czasy wiecznemi mieszczanom korsuń-

skim mieć wolno karczmy y szynki piwne y miodowe nadający, y powyższy przywilej na prawo magdeburskie y inne wolności, poprzedniczo temuż miastu wydany, ztwierdzający. Potrzebie: tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt osmego roku, w voluminie drugim, na karcie tysiąc czterysta sześćdziesiąt dziewiętej, konstytucją pod tytułem: »approbata miasteczek nowych« przywileja na lokacyą miast nowych, po Koronie osadzonych, zatwierdzającą. Z mocy których praw y przywilejów, też miasto Korsuń, prawem magdeburskim się rządząc, magistrat formowało y same przez się rządzone było; dopiero w czasach późniejszych przemocą possessorów tegoż starostwa uciśnione y zyskanemi przez nich processami, nakoniec konstytucją roku tysiąc sześćset siódmego, pod tytułem: « O miastach ukraińnych y mieszczanach, w miastach Braclawiu y Korsuniu osiadłych, a władzy owoczesowych starostów nie ulegających » zapadło, y tylko do osób, nie zaś do miast w ogóle regółowaną, uciążone zostawszy, y chociaż pozuiejszemi prawami y następnych sejmów ustawami: jedną w roku tysiąc sześćset dziewiętym, pod tytułem: « o kozakach zaporożskich », pożytki starostw ukraińskich w klubę swą wprawić y miasta od nielegalnych jurysdykcyi uwolnić nakazującą, drugą roku tysiąc sześćset jedynastego o wszystkich miastach zaszłą, wszelkie miasta jurysdykcyi sądów zadwornych królewskich podległemi mieć chcącą, determinującą, uchilone zostały; y, jak świadczą lustracye, w latach późniejszych odbyte, z archiwum skarbu koronnego autentycznie wyjęte, jako to: tysiąc sześćset szesnastego roku pierwsza, przy której chociaż W. Daniłowicz, pod ten czas wojewoda ruski, starosta korsuński, lustrować tego starostwa nie dozwalał, przecież też miasto Korsuń, iż w nim znajdowało się domów dwieście, czynszu nie płacących, ani powinności żadnej nie pełniących, tylko służbę woijną odbywających, a kozackich domów tysiąc trzysta, takż żadnej daniny nie płacących, opisującą. Druga tysiąc sześćset dwudziestego drugiego odbyta, miasto Korsuń, nad rzeką Rosią położone, palami wkoło ostawione, y w nim mieszczan osiadłych dwieście sześćdziesiąt dwa oprócz licznych osad kozackich, czynszu corocznie złotych sto siedemdziesiąt osiem y groszy dwadzieścia dziewięć opłacających, dowodzącą. Trzecia tysiąc siedemset sześćdziesiąt piątego roku sporządzona, najprzód, zamek Korsuński, w koło wałem kwadratowym z czterema rądlami zdawna osypany, a wkoło tegoż zamku fossę głęboką, zdawna rzniętą, palami dębowemi wkoło opalisadowaną, powtóre miasto Korsuń, nad rzeką Rosią na wzgórkę leżące, żydów, żadnemi trunkami nie handlujących, tylko czynsz za posiedzenie płacących, mające, mieszczan zaś chrześcian, żadnych powinności nie robiących, tylko czynsz opłacających y osyp dających, okreś-

lającą; protestacją mieszczan o odjęcie onym gruntów, lasów y łąk obejmującą, w daninach y powinnościach opisem swym poprzednicze tychże mieszczan obowiązki zwiększającą. Nakoniec taryfry podatków publicznych, też miasto Korsuń, dotąd w aktualnym stanie y znaczeniu będące, że wszystkie podatki rzeczypospolitej, na miasta wolne postanowione, do skarbu rzeczypospolitej, jako miasta wolne opłacać zwykły, wypłaca y aktualną postać miasta formuje, oraz w liczne y porządne zabudowania ludność, handle y rękodzieła pomnaża się, po zapadłej zaś na sejmie terazniejszym o miastach dawniej królewskich, a teraz wolnych rzeczypospolitej konstytucyi, dane, przeciwne przywilejom miejskim prawa uchilającej, już magistrat y sąd miejski podług tego prawa, o miastach nastąpnego, obrało; zacyum suplikowano nam jest, abyśmy, z mocy najwyższej naszej zwierzchności, która nam prawami krajowemi dozwolona jest, y na fundamencie konstytucyi, na sejmie terazniejszym pod osobnemi tytułami: primo »miasta nasze królewskie, wolne w państwach rzeczypospolitej«; secundo »urządzenie wewnętrzne miast wolnych rzeczypospolitej«; tertio »kommissya policyi«; quarto »ostrzeżenie względem exekucyi prawa o miastach naszych, dawniej królewskich, a teraz wolnych rzeczypospolitej« postanowionych, któremi nie tylko dawnym miastom przywileje, jeżeliby onym zginęły, odnowić, ale nawet, gdyby jakowa osada nowa, z ludu wolnego złożona, dała siedlisku swemu przystojną postać miasta, tedy onej nowy przywilej lokacyjny z nadaniem ziemi wydać nam moc zostawiona; miasto zaś Korsuń, gdy nie tylko dawnemi przywilejami exystującą swoją jako miasto, ale i dotąd znaczną osadę ludu wolnego rzeczywiście dowodzi, tedy dawne prawa y ustawy, o miastach zasze, tudzież szczególne tegoż miasta przywileje odnowić y onemu dyploma renovationis wydać raczyli, do której proźby, ile na prawie zagrónutowanej, My, król, łaskawie się skłoniwszy, y do wyżejwzmiankowanych przywilejów y konstytucyi sejmowych, mianowicie na sejmie terazniejszym o miastach postanowionych, stosując się, chcąc przerzeczone miasto wolne Korsuń do pierwszej zwrócić byłości y one wolnym ludem, handle y rzemiosła sprawującym, pomnożyć, ztąd toż miasto, ile w kraju nie wiele miast ludnych y kwitających mającym, na których pomnożeniu wiele rzeczypospolitej zależy, do dobrego bytu y porządku przyprowadzić, a pomnażające się z czasem dochody rzeczypospolitej zwiększyć, przerzeczone miasto Korsuń, za miasto wolne uznawszy, wszystkich obywateli, w tym mieście tak teraz osiadłych, jako y napotym osiadać mogących, y do prawa miejskiego wcielających się, za ludzi wolnych, ziemię, w obrębie tegoż miasta położoną y przez nich osiadłą, ich domy, place, ogrody, łąny, niwy, futo-

ry, łąki, lasy, zarośla, wszelkie przedmiejskie osady, w gruntach lokalnych tegoż miasta znajdujące się, całe tegoż miasta teritorium, jakie do niego prawnie należy, własnością dziedziczną tegoż miasta y mieszczan chrześcian być uznajemy, a wszystkich obywateli nadmienionego miasta Korsunia, bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia ludzi, prowadzących handle lub rzemiosła, albo rolnictwem y szynkiem bawiących się, bądź z jakiego kolwiek przemysłu żyjących, w tymże mieście tak teraz possessyą mających, jako y napotym nabyć one mogących, jakiegokolwiek byliby dostoięstwa, urodzenia, professyi lub kunsztu, juryzdykcyi miejskiej y magistratowi miejscowemu, oraz ułożonym podatkom y wolnościom podległeni mieć chcemy, niemniej przerzeczone miasto od wszelkich juryzdykcyi ziemskich y zamkowej starościńskiej, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmujemy, y, że żaden z obywateli tego miasta w żadnej sprawie przed innym sądem obcym ani zamkowym starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed sądem lub urzędem miejskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach postanowionego, przez osiadłych w tym mieście obywateli obranym, sądzić się ma, stanowimy; a gdyby ktokolwiek dekretem sądów miejskich miasta Korsunia mniemał się bydź uciążonym, tedy do sądów apellacyjnych, w mieście stołecznym wojewodztwa Kijowskiego, Żytomirzu, prawem sejmu terazniejszego dla miast wolnych tegoż wojewodztwa za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych, assessorskich, koronnych, podług gatunku spraw, w prawie wymienionych, apelować będzie mocen, magistrat zaś, sądy y urzędy miejskie z urzędów y sądenia, jako też całe przerzeczone miasto Korsuń nigdzie indziej, jak tylko przed nami y sądem naszym, assesorskim, koronnym, w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będą winne; żeby zaś tak sam magistrat, jako y sąd miejski, miejscowy znaku na pieczęciach do dzieł urzędowych używać mógł y oddzielnym też miasto szczyciło się herbem, nadajemy onemu [za herb bramę o trzech wieżach, kratę w drzwiach mającą, a na średniej wieży stojącego bocianna, jaki się tu wymalowany widzieć daje; jakie zaś daniny y obowiązki z lokalnego obrębu gruntów miasta Korsunia podług prawa należeć okażą się, te wyrokiem sądów naszych, assesorskich, koronnych, w exekucyi prawa, w tej mierze na sejmie terazniejszym postanowionego, w opłacie pieniężnej zadecydowane zostaną, takowe magistrat od obywateli miasta wybierać y tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać y kwity z opłaconych generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie; oprócz zaś danin gruntowych, jakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczy pospolitej wnosić toż samo

miasto będzie obowiązane; wszelkich religii y wyznań chrześcijańskich ludziom, tak krajowym, jako y zagranicznym wolność w tym mieście osiadania y prerogatyw miejskich używania dozwalamy; innych oraz swobód, wolności zaszczytów, jakowe prawami kraiolemi miastom wolnym dozwolone są y jakowemu rozrządzeniu władzom najniższym toż miasto wolne z prawa podlegać obowiązane, oraz jakowe prerogatywy tak z praw krajowych, jako y prawa miejskiego, magdeburskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Korsuń y jego obywатели uczestnikami mieć chcemy, wolnego rządu przez obrany magistrat y wolnego sądownictwa przez urzędy sądownicze miejskie, w tymże mieście sprawowane, stosownie do przepisu prawa dozwalamy, y, aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy; Na co, dla lepszej wiary, przywilej niniejszy ręką naszą podpisujemy, pieczęcią koronną ztwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Lutego, roku Pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, panowania naszego dwudziestego ósmego roku. U tego przewileju w oblatę podanego podpis ręki najjaśniejszego króla ięgomości polskiego, przy pieczęci, z zatwierdzeniem J. W. sekretarza, w te słowa: Stanisław August, król. Dyploma, przywileje y prawa miasta wolnego Korsunia odnawiające, Jgnacy Janiszewski, pieczęci wielkiej koronnej sekretarz. Cancelariatu illustrissimi, excellentissimi domini, domini Hiacinthi comitis Nałęcz a Małachowski, supremi regni cancelarii, Radoszczycensis, Grodecensis, Sannicensis etc. capitanei, sigillatum est in actis. Succępta zaś akt wydziałowych miasta Żytomirza takowa: roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Marca, osobiście stawiający urodzony Konstanty Paczuski, wojt miasta Korsunia, ten przywilej renovationis, od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, na rzecz miasta wolnego Korsunia łaskawie konferowany, podpisem Jego królewskiej mości y J. W. sekretarza przy pieczęci zawisistej w puszcze blaszanej wielkiej koronnej na massie czerwonej wyciśnionej, zatwierdzony, z intytlucją początkową, złotemi literami wrytą, y z odmalowanym różnemi kolorami herbem, na papierze pargaminowym, stęplowanym, ceny czerwonych złotych trzech, napisany, do xiąg sądów apelacyjnych żytomirskich dla zapisania podał. Przyjąłem Jan Feskiewicz Usyk Kaleński, regent przysięgły sądów apelacyjnych wydziału żytomirskiego, wojewodztwa Kijowskiego. Zapisano do xiąg. Który przywilej, jak się w sobie ma, słowo w słowo, do akt ziemskich powiatu Bogusławskiego jest zapisany. Karol Głowacki, surrogat.

Книга Богуславская, земская, записовая и поточная, 1797 г., № 3532; листъ 867.

ry, łąki, lasy, zarośla, wszelkie przedmiejskie osady, w gruntach lokalnych tegoż miasta znajdujące się, całe tegoż miasta teritorium, jakie do niego prawnie należy, własnością dziedziczną tegoż miasta y mieszczan chrześcian być uznajemy, a wszystkich obywateli nadmienionego miasta Korsunia, bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia ludzi, prowadzących handle lub rzemiosła, albo rolnictwem y szynkiem bawiących się, bądź z jakiego kolwiek przemysłu żyjących, w tymże mieście tak teraz possessyą mających, jako y napotym nabyć one mogących, jakiegokolwiek byliby dostoięstwa, urodzenia, professyi lub kunsztu, juryzdykcyi miejskiej y magistratowi miejscowemu, oraz ułożonym podatkom y wolnościom podległeni mieć chcemy, niemniej przerzeczono miasto od wszelkich juryzdykcyi ziemskich y zamkowej starościńskiej, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmujemy, y, że żaden z obywateli tego miasta w żadnej sprawie przed innym sądem obcym ani zamkowym starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed sądem lub urzędem miejskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach postanowionego, przez osiadłych w tym mieście obywateli obranym, sądzić się ma, stanowimy; a gdyby ktokolwiek dekretem sądów miejskich miasta Korsunia mniemał się bydź uciążonym, tedy do sądów apellacyjnych, w mieście stołecznym wojewodztwa Kijowskiego, Żytomirzu, prawem sejmu terazniejszego dla miast wolnych tegoż wojewodztwa za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych, assessorskich, koronnych, podług gatunku spraw, w prawie wymienionych, apelować będzie mocen, magistrat zaś, sądy y urzędy miejskie z urzędów y sądenia, jako też całe przerzeczono miasto Korsuń nigdzie indziej, jak tylko przed nami y sądem naszym, assesorskim, koronnym, w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będą winne; żeby zaś tak sam magistrat, jako y sąd miejski, miejscowy znaku na pieczęciach do dzieł urzędowych używać mógł y oddzielnym też miasto szczyciło się herbem, nadajemy onemu (za herb bramę o trzech wieżach, kratę w drzwiach mającą, a na średniej wieży stojącego bociana, jaki się tu wymalowany widzieć daje; jakie zaś daniny y obowiązki z lokalnego obrębu gruntów miasta Korsunia podług prawa należeć okażą się, te wyrokiem sądów naszych, assesorskich, koronnych, w exekucyi prawa, w tej mierze na sejmie terazniejszym postanowionego, w opłacie pieniężnej zadecydowane zostaną, takowe magistrat od obywateli miasta wybierać y tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać y kwity z opłaconych generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie; oprócz zaś danin gruntowych, jakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczy pospolitej wnosić toż samo

miasto będzie obowiązane; wszelkich religii y wyznań chrześcijańskich ludziom, tak krajowym, jako y zagranicznym wolność w tym mieście osiadania y prerogatyw miejskich używania dozwalamy; innych oraz swobód, wolności zaszczytów, jakowe prawami krajowemi miastom wolnym dozwolone są y jakowemu rozrządzeniu władzom najniższym toż miasto wolne z prawa podlegać obowiązane, oraz jakowe prerogatywy tak z praw krajowych, jako y prawa miejskiego, magdeburskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Korsuń y jego obywатели ucześnikami mieć chcemy, wolnego rządu przez obrany magistrat y wolnego sądownictwa przez urzędy sądownicze miejskie, w tymże mieście sprawowane, stosownie do przepisu prawa dozwalamy, y, aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy; Na co, dla lepszej wiary, przywilej niniejszy ręką naszą podpisujemy, pieczęcią koronną ztwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Lutego, roku Pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, panowania naszego dwudziestego ósmego roku. U tego przewileju w oblatę podanego podpis ręki najjaśniejszego króla ięgomości polskiego, przy pieczęci, z zatwierdzeniem J. W. sekretarza, w te słowa: Stanisław August, król. Dyploma, przywileje y prawa miasta wolnego Korsunia odnawiające, Jgnacy Janiszewski, pieczęci wielkiej koronnej sekretarz. Cancelariatu illustrissimi, excellentissimi domini, domini Hiacinthi comitis Nałęcz a Małachowski, supremi regni cancelarii, Radoszczycensis, Grodecensis, Sannicensis etc. capitanei, sigillatum est in actis. Succępta zaś akt wydziałowych miasta Żytomirza takowa: roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Marca, osobiście stawiający urodzony Konstanty Paczuski, wojt miasta Korsunia, ten przywilej renovationis, od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, na rzecz miasta wolnego Korsunia łaskawie konferowany, podpisem Jego królewskiej mości y J. W. sekretarza przy pieczęci zawisistej w puszcze blaszanej wielkiej koronnej na massie czerwonej wyciśnionej, zatwierdzony, z intyulacją początkową, złotemi literami wrytą, y z odmalowanym różnemi kolorami herbem, na papierze pargaminowym, stęplowanym, ceny czerwonych złotych trzech, napisany, do xiąg sądów apelacyjnych żytomirskich dla zapisania podał. Przyjąłem Jan Feskiewicz Usyk Kaleński, regent przysięgły sądów apelacyjnych wydziału żytomirskiego, wojewodztwa Kijowskiego. Zapisano do xiąg. Który przywilej, jak się w sobie ma, słowo w słowo, do akt ziemskich powiatu Bogusławskiego jest zapisany. Karol Głowacki, surrogat.

Книга Богуславская, земская, записовая и поточная, 1797 г., № 3532; листъ 867.

CCXIV.

Жалоба, поданная Летичевскимъ магистратомъ въ комиссію полиціи речисполитой, о томъ, что Летичевскій староста, князь Чарторійскій, приказалъ истребить огромные лѣса, принадлежащіе городу, послѣ того какъ городъ былъ, въ силу сеймовой конституціи, изнятъ изъ подлѣ его вѣдомства 1792. Марта 3.

W sobotę, to jest dnia 3 miesiąca Marca, roku Pańskiego 1792.

Memoriału, do kommissyi polycyi obojga narodów względem spuszczenia lasów latyczowskich od urzędu miasta tegoż podanego, sposobem oblaty indukta, którego osnowa takowa: Prześwietna kommissio policji obojga narodów! Miasto Latyczów i obywatele tegoż miasta po zabezpieczeniu starzych praw, sobie służących, z nadaniem nowych prerogatyw i wolności w roku przeszłym z radości wyjścia z pod przemocy zakorzenionego nieładu i niewoli, jako się w ów czas pojmować nie mogli i rozrzewnieniem serc i umysłów dzielną nad sobą opatrność Boga, względy najjaśniejszego króla z sejmującymi stanami i te nawet chwile (w których promieniem ludzkości dotknięci) uwielbiali, jak teraz, doświadczając śmielszych od dawniejszych kroków przemocy rządców J. O. xięcia starosty tutejszego, upadają na samej nadziei polepszenia losu i bytu swego, kiedy pomienieni rządcy większe nad prawo, wspólnie z innymi reprezentantami narodu i przez J. O. xięcia Czartoryjskiego, generała ziem Podolskich, pośła Lubelskiego, a pryncypała swego, w najlepszej chęci stanowione, ufni w przemoc, sobie oddawna zwyczajną, bez przestanku do szczytu lasy czarne, dębowe, brzozowe, nie przepuszczając zapustów, teraz najbardziej wycinają, dezolują i do dóbr dziedzicznych J. O. X., pryncypała swego, pewnie bez wiedzy i woli jego, do wielkich kluczów: Granowskiego, Sieniawskiego, Międzyborskiego, Mikołajowskiego i innych, kilkunastu tysięcy włościanami, w podwoły ruszone, wywożą i przyjaciom swoim, a nawet i żydom, do gorzelniów wywozu pozwalają i same już tylko krzewiny, krzaki, chaszczce niedostępne zostawiwszy, szkodę nieporównaną i upadek miastu i skarbowi rzeczypospolitei, zamiast podniesienia się, obiecują. I lubo zapobieżenia przyzwoite do prześwietniej kommissyi porządkowej tutejszój i skargi przed aktami grodzkimi latyczowskimi czyniliśmy, jako ekstrakty i oryginały prześwietniej kommissyi policji obojga narodów, przeszłą pocztą za rewersem w sztukach siedmiu przesłane, poświadczą, przecież tym więcej i bardziej lasy miejskie

i rzeczypospolitej, do starostwa Latyczowskiego należące, nieustannie wycinają i na wszystkie strony wywożą. Zaczem usilnie i gorąco żądamy u prześwietnej policyi obojga narodów, nie tylko zapobiedz dalszemu uszkodzeniu lasów nadesłaniem najrychlejszym instrumentu i przezeń zaleceniem magistratowi miasta Latyczowa dopilnowania reszty niedociętych lasów, ale też o tak gwałtownym postępku i szkodzie, nader wielkiej, donieść prześwietnej kommissyi skarbowej obojga narodów straży i najjaśniejszym stanom seymującym. Dan w Latyczowie, na sessyi w magistracie miasta tegoż, dnia 3 miesiąca Marca, 1792 roku. Franciszek Paprocki, landwójt, Jan Kwiatkowski, radca, Jakób Trubłajewicz, burmistrz, Borgiasz Chacewski, ławnik, Józef Truszkowski, pisarz przysięgli magistratu miasta wolnego rzeczypospolitej Latyczowa, mn. pr.

Книга Летичевского магистрата записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 71.

CCXV.

Распоряжение гетмана Франциска — Ксаверия Браницкого, данное управляющимъ его имѣніями отомъ, чтобы они не препятствовали Бѣлоцерковскимъ мѣщанамъ произвести выборы членовъ магистрата. 1792. Марта 14.

Stanisław-August, z Bożey łaski y woli narodu król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czerniehowski.

Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż przed księgami niniejszemi metryki kancelaryi większey koronney osobiście stanawszy urodzony Adam Mędrzecki, podał do wpisania w xięgi niniejsze zalecenie wielmożnego Branickiego; hetmana wielkiego koronnego, rządcom y officyalistom ekonomicznym dóbr Białocerkiewskich względem wolney elekcyi magistratów y sądów mieyskich mieyscowych tegoż miasta Białocerkwi dane, ręką jego własną podpisane y pieczęcią herbową, na laku czerwonym wyrażoną, stwierdzone, którego ta co do słowa nastempuie osnowa: Franciszek Xawery Branicki, hetman wielki koronny, orderów polskich y rossyiskich kawaler,

dóbr Białocerkwi, Łęczny, Lubomla, Kołodna, Rokitny y Lisianki dziedzie. Wiadomo czynię niniejszym listem moim imé panom rządcom, officialistom ekonomicznym dóbr moich Białocerkiewskich, iż, ponieważ miasto Białocerkiew życzy sobie ustanowić magistrat y sądy mieyskie mieyscowe na dniu siódmym miesiąca Kwietnia roku biejącego, tysiąc siedemset dziewiędziesiąt drugiego, prawem do tych elekcyi przeznaczonym, y prosiło mnie toż miasto Białocerkiew, aby onemu takowey wolney elekcyi dozwolił, przeto (ia, nakłaniając się) do tey proźby nie tylko (ustanowienia) takowego magistratu dozwalam, ale nadto rządcom dóbr wzwyż wyrażonych ekonomicznym, żeby zgromadzeniu się tychże mieszczan, w mieście Białocerkwi osiadłych, końcem odbycia takowych elekcyi nie wzbraniłi y oney nie przeszkadzali, zalecam, y ten list dopisem ręki moiey własney stwierdzam. Działo się w Warszawie, dnia czternastego miesiąca Marca, tysiąc siedemset dziewiędziesiąt drugiego roku. Branicki H. W. K. Mieysce pieczęci herbowey, na laku czerwonym wyrażoney. Które to zalecenie, tak iak iest teraz co do słowa wpisane, my wypisać y stronie żądającej autentycznie wydać, oryginał zaś sam urodzonemu podającemu natychmiast powrócić rozkazaliśmy; z którego, do rąk swoich odebranego, kancylaryą ninieyszą kwituie y na to się ręką własną podpisuie. Adam Mędrzecki mp. Na co, dla lepszey wiary, pieczęć koronna iest przyciśniona. Działo się w Warszawie, dnia dwudziestego drugiego miesiąca Marca, roku Pańskiego tysiącznego siedemsetnego dziewiędziesiątego drugiego, panowania zaś dwudziestego ósmego.

Przełożenie jaśnie wielmożnego imé xiędza Hugona Stumberg. Kollataia, podkanclerzego koronnego, kanonika katedralnego krakowskiego.

Cyprian Sowiński, kancelaryi więksey koronney metrykant. (M. П.).

Z roku 1792. Oblata zalecenia wielmożnego Branickiego, rządcom dóbr Białocerkiewskich danego.

Подлинник хранится в собрании документов, принадлежащем временной комиссии для разбора древних актов, № 326.

CCXVI.

Грамота короля Станислава Августа, причисляющая город Медведовку (Даниюль) къ свободнымъ, королевскимъ городамъ речнопосполитой на основаніи представленныхъ ему вѣщанами древнихъ документовъ, равно какъ и на основаніи нововзданныхъ сеймовыхъ конституцій 1792. Марта 30.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Listopada trzynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście J. K. M. Żytomierzu, przedemną, Onufrym Lubicz-Sadowskim, regentem przysięgłym, grodzkim, kijowskim i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi, osobiście stawiający urodzony Jan Stębłowski, dyploma prawa i przywileju miasta wolnego teraz Medwedówki, a przedtym Daniłowa zwanego, w wojewodztwie Kijowskim dotąd leżącego, odnawiające, od najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla Polskiego, pana naszego miłościwego, temuż miastu Medwedówce łaskawie konferowanego, ręką tegoż najjaśniejszego pana i sekretarza pieczęci wielkiej koronnej przy tejże pieczęci, na massie czerwonej, w puszcze blaszanej zawartej, wyciśnionej, i na sznurku z jedwabiu czerwonego zawieszanej, podpisane, z herbem łuka natężonego z strzałą, temuż miastu służącym, na papierze pergaminowym ceny czerwonych złotych trzech napisane, do akt grodzkich, kijowskich w oblatę podał, jak następuje. W imie Pańskie amen. Na wieczną rzeczy pamiątkę. My, Stanisław August, z Bożej łaski i woli narodu król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski. (numero trzydzieście siedm) R. P. N. R. Oznajmujemy niniejszym listem, dyplomatem naszym renowacyjnym, wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, tak terazniejszego, iako i potomnego wieku ludziom. Przełożono nam iest przez panów rady naszej, przy boku naszym będącej, w imieniu i na rzecz szlachetnych: wójta, burmistrza, radnych, sędziów, ławników, magistratu i porządków, oraz wszystkiego ludu miasta wolnego Medwedówki, czyli Daniłowa, w wojewodztwie Kijowskim, nad rzekami Taśminem i Medwedówką, in corpore starostwa Czehryńskiego, po obojej stronie tychże rzek położonego, i pokładano przed nami najprzód prawa ogólne, którym miasta W. X. Litewskia-

go, w wojewodztwach: Kiiowskim, Wołyńskim i Braclawskim położone, przed wcieleniem tychże do korony podlegały, jako to: tysiąc pięćset pięćdziesiąt siódmego roku, dnia pierwszego miesiąca Kwietnia, w Wilnie, ustawę czyli ordynacją dóbr królewskich, w W. X. Litewskim położonych, przez najjaśniejszego Żygmunta Augusta, króla, przed unią W. X. Litewskiego i wcieleniem księstwa Kijowskiego oraz wojewodztwa Wołyńskiego i Braclawskiego do Korony, na wszystkie miasta i wsie królewskie, pod ten czas panowaniu i prawom W. X. Litewskiego podległe, urządzone, z xiąg metryk W. X. Litewskiego wyiętą, a z dnia dwudziestego miesiąca Listopada, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego, w xięgach metryki koronnej zaoblatowaną, w której, w artykule dziewiątym: »o miastach i ich powinnościach« przepisano iest, iż miasta uprzewilejowane, przywilejów swoich używać powinny, a które od opłat poniższych nie były wyzwolone, tedy płacić do skarbu królewskiego były obowiązane z gróntów lokacyjnych ro rok: z włoki gróntu przedniego—czynszu pięćdziesiąt groszy; z szredniego—czterdzieście groszy; z podłego—trzydzieście groszy; za tłoki—po dwanaście groszy; z domów w rynku od pręta—po pół ósma pieniądza; w ulicach od pręta—pięć pieniądzy; z ogrodów w mieście od pręta—po półtrzecia pieniądza; a z gumienych placów na przedmieściach od pręta—jeden pieniądz, to jest od morga trzy grosze, a innych powinności pełnić, i stacy dawać, i z listami królewskimi ani urzędników królewskich jezdić nie były powinne. Zaś w artykule dziesiątym: »o kapszczyznie« wyrażono iest, iż we wszystkich tychże miastach każdemu obywatelowi wolne swych karczem i szynków mienie było dozwolono, szczególnie tylko każdy, karczemę lub szynk mający w mieście, podatek, kapszczyzna zwany, na skarb królewski opłacać był winien, to iest: od karczmy piwnej—kopę groszy, od miodowej—kopę groszy, a od karczmy gorzałczanej—pół kopy groszy monety i liczby litewskiej na każdy rok. W innych zaś artykułach inne urządzenia względem włościan przepisują; i tysiąc pięćset sześćdziesiąt czwartego roku, dnia pierwszego miesiąca Lipca, w Bielsku, na sejmie W. X. Litewskiego, przez tegoż króla na rzecz wszystkich stanów i prowincyi W. X. Litewskiego wydany, z tychże xiąg wyięty, przywilej, statut ziemski dla wszystkich miast W. X. Litewskiego, wzorem miasta stołecznego Wilna, stwierdzający; potym prawa szczególne, nadewszystko na rzecz miasta pryncypalnego, Czehryna, na lokacją i inne wolności nadane, na którego to miasta Czehryna ziemi lokacyjnej z czasem toż miasto Medwedówka, czyli Daniłów, zalokowane zostało, iako to: tysiąc pięćset osmdziesiąt dziewiętego roku, dnia pierwszego miesiąca Maja, w Warszawie, przywilej najjaś-

niejszego Żygmunta trzeciego, króla, na proźbę urodzonego starosty czerkaskiego i czechryńskiego na rzecz miasta Czechryna, uroczyszczem pustym w stepach pustych leżącego, wydany, rzeczzone miasto Czechryn lokować pozwalający i onemu ziemie, pusto pod ten czas leżącą, na lokacyą nadający, w ograniczeniu takowym: »Kotoremu miestu, z łaski naszoie krolewskoie hranycy tyie, jako od pana starosty czerkaskoho nam podanyie, to iest: poczawszy od Taśmienia wyższej Czechryna, w czotyroch milach czerez pole w reku Dniepr, Dnieprom w niż do reczki Sury, od Sury po reku Boh, a ot Bohu aż po hranyciu Korsuńskuiu, zo wsimi zemlami, hrunty, polami, lesy, hory, hai, rekami i stawiszczy, pasekami, z łowy zwerynnymi, rybnymi, bobrowymi i innymi wsiakimi pożytki«. Na której to ziemi lokacyjnej miasta Czechryna w czasach późniejszych rzeczzone miasto Medwedówka, czyli Daniłów, zasiadło i osobnego miasta osadę pod osobnem magistratem i rządem miejskim uformowało; tudzież tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt drugiego roku, dnia pietnastego miesiąca Pazdziernika, w Warszawie, na sejmie walnym koronnym przywilej tegoż króla na proźbę urodzonego starosty i miasta Czechryńskiego wydany, nowo osadzonemu miastu Czechrynowi prawo majdeburskie i inne wolności jako to: wolną magistratu elekcyjną, spraw miejskich sądzenia, ratusza, jatek wszelkiego rodzaju, wagi, łaźni wystawienia, wolnej propinacyi i handlów wszelkiego rodzaju sprawowania pozwalający, od wszelkich opłat i powinności wyzwalający, szczególnie tylko mieszczan Czechryńskich do służby obowiązujący; obydwą ekstraktami z xiąg metryk koronnych wzięte; konstytucją roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt ósmego, volumino secundo, folio tysiąc czterysta sześćdziesiąt dziewięć, pod tytułem: »approbacia miasteczek nowych w Koronie« zatwierdzone, z mocy których lud wolny, w mieście Czechrynie pryncypalnym zmieścić się nie mogący, osobną osadę nad rzeką Medwedówką zaludniwszy, miasto tegoż nazwiska, czyli Daniłowa, utworzył, osobny w nim urząd miejski ustanowił i szczególne od Czechryna miał pozyskać przywileja, które, chociaż przez różne rewolucie, w tamtych krajach praktykowane, częstemu podpadając zniszczeniu, potracone zostały, wszelakoż toż miasto Medwedówka zawsze było miastem osobnym, królewskim, jak następujące autentyczne wyjaśniają dokumenta, to iest: tysiąc sześćset szesnastego roku lustracya pierwsza starostwa Korsuńskiego i Czechryńskiego, między miastami Czechrynem i Kryłowem miasto Daniłów, nową osadę, lat dopiero pięć zalokowaną, w naturze starostwa Czechryńskiego opisująca; i tysiąc sześćset dwudziestego drugiego roku takoważ lustracya, miasto Daniłów nad rzeką Medwedówką w polskim znaczeniu, czyli Medwedówkę, w ruskim słowniku,

w tejże naturze określająca; tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego roku, dnia dwudziestego trzeciego miesiąca Marca, tamże, do dóbr ziemskich: miasteczka Mlijowa, Starosila, Orłowca i Kiszczyny, nazwanej Baaklijowem, pomiędzy Taśminem rzeką leżących, a z dawności, nazwanych Radywanowskich, od urodzonych sukcesorów Żubrykowskich, tychże dóbr dziedziców, nabytych na rzecz W. Stanisława Koniecpolskiego, hetmana polnego koronnego, nowego tychże dóbr dziedzica, wziętego wwiązania zeznanie, ograniczenie przereczonych dóbr Radywanowskich opisujące, trzecią zaś ścianę graniczną dóbr nadmienionych, iż ta z trzeciego boku gróntami miasta J. K. M. Czerkas, z gróntami Mlijowskiemi w granicach owych ciągnęła się aż do rzeki Taśmina, nazwanego Bliznym Taśminem: a pomieniona rzeka Taśmin graniczyła też gróntami Czerkaskiemi z gróntami pomienionego siedliska Radywanowskiego, zaś, postępując w górę Taśminem aż do rzeki Kossary, jak z wierzchowinami Taśmin Goły wpada, która rzeka Kossara z Gołym Taśminem graniczyła, grónt miasta J. K. M. Medwedówki z gróntami Radywanowskiego siedliska, w górę Taśmina Gołego, aż w dzikie pola Białogrodzkie, które to wwiązanie rzeczzone miasto Medwedówkę byź miastem naszym królewskim udowadnia; zaś tysiąc sześćset czterdziestego roku, dnia ósmnastego miesiąca Października w xięgach grodzkich powiatu Żytomierskiego zaaktykowana taryffa podymnego woiewodztwa Kiiowskiego, miasto Medwedówkę, alias Daniłów, między miastami Czehrynem i Kryłowem w iednej naturze i aktualnej bytności miasta królewskiego byź zaświadcza. Potym tysiąc sześćset pięćdziesiąt dziewiątego roku, dnia piętnastego miesiąca Kwietnia, w Warszawie, przywilej najjaśniejszego króla jego mości Jana Kazimierza, po śmierci W. Alexandra Koniecpolskiego, wojewody Sandomirskiego, starosty Korsuńskiego, W. Janowi Leszczyńskiemu, wojewodzie Poznańskiemu, starostwo Korsuńskie z miastami: Korsuniem z przysiołkami, Steblow z przysiołkami, miasto Medwedówkę z przysiołkami, miasto Kryłów, wieś Nowosielce i inne przyległości, jedno podtenczas starostwo Korsuńskie składające, prawem dożywocia nadający, rzeczzone miasto Medwedówkę byź miastem osobnym opisujący, z xiąg metryki koronnej wypisany; tysiąc sześćset siedmdziesiątego roku, dnia drugiego miesiąca Grudnia, w urzędzie miejskim miasta Medwedówki, przez sławetną Kabe Czaryaszczychę na rzecz uczciwego Filona zeznany kwit, że w tym mieście Medwedówce urząd miejski znajdował się, okazujący; tysiąc siedmset trzydziestego pierwszego roku, dnia dwudziestego szóstego miesiąca Stycznia, w Podkamieniu, przez W. Jana Stanisława Jabłonowskiego, wojewodę generała ziem Ruskich, jako starostę Czehryńskiego oryginalny wydany konsens, młyn

w mieście Medwedówce wystawić pozwalający; tysiąc siedmset czterdziestego pierwszego roku, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Grudnia, w Medwedówce, przez W. Jana Kajetana Jabłonowskiego, jako starostę Czehryńskiego, na rzecz mieszczan Medwedowskich wydany instrument oryginalny, cechtkacki; w mieście Medwedówce ustanawiający; tysiąc siedmset sześćdziesiąt drugiego roku, dnia dziesiątego Września, w Medwedówce, przez tegoż starostę Czehryńskiego podobny instrument oryginalny, w tymże mieście królewskim, Medwedówce, cech szewski erygujący, w oryginałach przed nami pokładane i, że nadmienione miasto Medwedówka, jako miasto nasze królewskie, uznawane było, dowodzące; tysiąc siedmset sześćdziesiąt piątego roku, lustracja starostwa Czehryńskiego, miasto Medwedówkę w takiej naturze i sytuacji, jak miasta Czehryn i Kryłów opisująca, i, że też miasto, nad rzekami Taśminem i Medwedówką po obydwóch tychże rzek stronach iest położone, i że temuż miastu, Medwedówce, do dóbr ziemskich, Żabotyń, lasy, gronta i sianożęcie odbierane, zaświadczaająca; tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmego roku, dnia trzynastego miesiąca Października na groncie dóbr Żabotyń z mocy konstytucyi czyli sancitum, na sejmie, w roku tysiąc siedmdziesiąt piątym skończonym, zapadłego, przez kommissarzy, z sejmu wyznaczonych, między starostwem Czehryńskim, a dziedzicem dóbr Żabotyń zapadły, w xięgach grodzkich kijowskich dnia dwudziestego czwartego Listopada, roku tegoż, oblatowany dekret, miasto Medwedówkę, dawniej zwane Daniłów, z dowodów, lustracyi i inkwizycyi bydź miastem natury królewskiej, na grontach miasta Czehryna zalokowanym, wykazujący i odgraniczający; tegoż roku, dnia siedmnastego miesiąca Grudnia, w xięgach tychże, z mocy dekretu powyższego, na rzecz mieszczan starostwa Czehryńskiego, jako dziedziców grontów swych lokalnych, sporządzonego, podania tychże grontów w possessią onychże zeznanie, iż gronta mieszczan tegoż starostwa, zaczowszy od wpadnienia rzeczki Kossary w Taśmin Bliźny, cokolwiek tylko w lewej ręce rzeczki Kossary i Gołego Taśmina znajduje się, w possessią tychże mieszczan oddane zostało, dowodzące; tysiąc siedmset siedmdziesiąt osmego roku, dnia czwartego miesiąca Maja na groncie, po rozsądzonych granicznych sporach między dobrami królewskimi starostwa Czehryńskiego, a ziemskimi Żabotyńem przez urząd podkomorski łucki sporządzone, w xięgach grodzkich, kijowskich roku tegoż, dnia trzynastego miesiąca tegoż oblatowane, dzieło graniczne, z mocy powyższego dekretu kommissarskiego urządzone, sypanie kopców granicznych, starostwo Czehryńskie od dóbr Żabotyń oddzielających, w sobie mające, a dalej exekwować przez gwałtowne dziedzica dóbr Żabotyń niedopuszczenie wstrzy-

mane; potym tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątego roku, dnia siódmego miesiąca Października, na gróncie tymże, w sporze będącym, przez tenże urząd podkomorski, łucki, z mocy tegoż dekretu kommissarskiego, granicznego i ostatniej onego exekucyi, dokonane, grontów, odgraniczonych od klucza dóbr ziemskich Żabotyń, na rzecz mieszczan starostwa Czechryńskiego i Medwedowskich z ograniczeniem urzędowe podanie, przy którym mieszczanie medwedowscy, swym i innych starostwa Czechryńskiego mieszczan (imieniem), stawiając, własność dziedziczną swych grontów lokalnych zaprzysięgłszy, od kopca, w jarze przy krynicy, od krórej rzeczką Kossara wypływa, usypanego, biegiem tejże rzeczki Kossary aż do Taśmina Gołego, tąż rzeczkę Kossare, między starostwem Czechryńskim a kluczem Żabotyńskim za graniczną postanowioną, dalej zaś rzeczką Taśminem, po lewej tejże rzeczki stronie, gronta Czechryńskie, a w prawej stronie tejże rzeczki gronta klucza Żabotyńskiego zostawiając, aż do rzeki Nerubanki odgraniczenie i przysądzenie swych grontów, oraz onych podanie w possessją dziedziczną pozyskali, własność tychże grontów miejskich i ich possessją obiaśniające i w sobie obejmujące, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku, dnia szóstego miesiąca Grudnia, w zamku Medwedowskim, przez urodzonego Dominika Badowskiego, kommissarza starostwa Czechryńskiego, z mocy plenipotencyi od J. W. X. Jabłonowskiego, kasztelana Krakowskiego, starosty Czechryńskiego, wydany, a przez tegoż J. W. Xięcia Jabłonowskiego, kasztelana Krakowskiego, starostę Czechryńskiego, potwierdzony, ręką jego własną podpisany i pieczęcią stwierdzony, instrument oryginalny, na rzecz miasta Medwedówki konferowany, w tym celu, iż J. W. X. Jabłonowski, jako starosta Czechryński, chcąc podupadłe miasto Medwedówkę do dobrego stanu przyprzewadzić, i one wolnym ludem, handle i rękodziela sprawującym, pomnożyć, primo wolnego budowania winnic, czyli gorzelników, nad stawkami: Czernicznym—ku Mielnikom i Jsaiewiczowym zwanym, dla bezpieczeństwa od ognia i w tych wolnego gorzałki palenia, dozwolił. Secundo, po wyszłych latach: tysiąc siedmset ósmdziesiątym i tysiąc siedmset ósmdziesiątym pierwszym, wolne każdemu, osiadłemu w tym mieście, obywatelowi szynki, za opłatą kotłowego, zostawił; tertio, czynsz z każdego placu oznaczył; quarto, starożytnym mieszczanom pewnym Medwedowskim, w nadgrode pomnożonej przez nich osady, wolnym tego miasta ludem urzędy sądownicze i rządowe w tymże mieście konserwować obiecał; quinto, cechmistrzów każdego rękodzielniczego cechu od wszelkich podatków uwolnił; sexto, wszelkich handlów prowadzenia wszelkiego rodzaju ludziom, osiadać w tymże mieście chcącym, bez opłaty zabespeczył. Septimo, tym zaś, którzy się rolnictwem

bawić zechcą, miejsce ku grobli Chudoliowskiej po nad rzeką Medwedówką ku Mielnikom oznaczył, kupców zaś handlujących i rękodzielników, w rynku i ulicach miasta mieszczonych mieć chciał; octavo, wolny wrąb w lasach za assygnacjami dworu zawarował, i w tej mierze prawo, na pargaminię być mające dane, wydać dla tegoż miasta przyobiecał, w moc którego to zapewnienia i starożytnej tego miasta, zawsze miastem pod iednemi prawami i wolnościami miasta Czehryna będącego, exystencyi, lud wolny, krajowy i zagraniczny, na dobrej wierze w często-rzeczonym mieście Medwedowce, czyli Daniłowie, osiadłszy, znaczną onego osadę w ludność, handle i rękodzieła obfitość pomnożywszy, przystojną postać miasta uformował, a lustracye i taryffy, końcem podatkovania do skarbu rzeczypospolitej sporządzone, też miasto naszym królewskim opisały; do których stosownie też starożytne miasto, chociaż w swych gróntach lokacyjnych i osadach uszczuplone, podatki publiczne, jako to: pułtora podymnego, czopowe, skurowe i inne, na miasta wolne prawem postanowione, do skarbu rzeczypospolitej jako miasto wolne opłaca, zacyz suplikowano nam iest, abyśmy, z mocy najwyższej naszej zwierzchności, która nam prawami krajowemi dozwołona jest, i na fundamencie konstytucyi, na sejmie terazniejszym, pod osobnemi tytułami: primo « miasta nasze królewskie wolne w państwach rzeczypospolitej»; secundo « urządzenie wewnętrzne miast wolnych rzeczypospolitej»; tertio «kommissia policji»; quarto «ostrzeżenie względem exekucyi prawa o miastach naszych, dawniej królewskich, a teraz wolnych rzeczypospolitej», postanowionych, któremi nie tylko dawnym miastom przywileia, jeżeliby onym zaginęły, odnowić, ale nawet, gdyby iakowa osada, z ludu wolnego złożona, dała siedlisku swemu przystojną postać miasta, tedy onej nowy przywilej lokacyjny z nadaniem ziemi i praw miejskich wydać nam, królowi, moc zostawiona, miasto zaś Daniłów, teraz Medwedówka zwane, gdy nie tylko znaczną osadę, z ludu wolnego złożoną, ale i starożytną swoją exystencyą i własność dziedziczną ziemi swej lokacyjnej miejskiej dowodzi, aby dawne prawa, o miastach zaszłe, tudzież szczególne tegoż miasta przywileje odnowić, oddzielny rząd od miasta Czehryna temuż miastu zatwierdzić i onemu dyploma renowacyjne z udzieleniem wolności i swobód miejskich wydać i wolnej elekcyi magistratu onemu dozwołić raczyli; do której proźby, ile na prawie zagruntowanej, my, król, łaskawie się skłoniwszy, a do wyżej wzmiankowanych konstytucyi, przywilejów i dowodów stosując się, chcąc przerzeczone miasto wolne Daniłów, czyli Medwedówkę, do pierwszej zwrócić bytności i one wolnym ludem, handle i rzemiosła sprawującym, pomnożyć, ztąd też miasto do dobrego bytu i porządku przyprowadzić, a

pomnażające się z czasem dochody rzeczypospolitej zwiększyć, od powinności włościąńskich, jako miasto wolne, wyzwolić, przerzczone miasto Medwedówkę za miasto wolne uznawszy, wszystkich obywateli, w tym mieście tak teraz osiadłych, jako i napotym osiadać mających i do prawa się miejskiego wcielających, za ludzi wolnych, ziemię, w obrębie tegoż miasta położoną, przez mieszczan i obywateli tegoż miasta osiadłą, ich domy, place, ogrody, łąny, niwy, futory, łąki, zarośla i wszystkie osady, w gróntach starożytnych, lokacyjnych tegoż miasta znajdujące się, nie naruszając bynajmniej spraw o granice, z kimkolwiek by mieć mogło, i całe tegoż miasta teritorium, jakie do niego prawnie należy, własnością dziedziczną tegoż miasta i mieszczan chrześcian bydź uznajemy, a wszystkich obywateli nadmienionego miasta Daniłowa, czyli Medwedówki, bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia ludzi, prowadzących handle lub rzemiosła, rolnictwem bądź szynkiem bawiących się, bądź z jakiegokolwiek przemysłu żyjących i w tym mieście tak teraz possessię mających, jako i napotym nabyć one mogących, jakiegokolwiek byliby dostoięstwa, urodzenia, professyi lub kunsztu, juryzdykcyi miejskiej i magistratowi miejscowemu oraz równym podatkom i wolnościom podległemi mieć chcemy; niemniej przerzczone miasto Daniłów, czyli Medwedówkę, od wszelkich juryzdykcyi ziemiańskich i zamkowej, starościńskiej, Czehryńskiej i Medwedowskiej, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmuiemy i, że żaden z obywateli tegoż miasta w żadnej sprawie przed innym sądem obcym ani zamkowym, starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed sądem lub urzędem miejskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach wolnych postanowionego, przez osiadłych obywateli w tym mieście obranym, sądzić się ma, stanowimy. A gdyby ktokolwiek dekretem sądów miejskich miasta Daniłowa, czyli Medwedówki, mniemał się bydź uciążonym, tedy do sądów appellacyjnych, w mieście stołecznym Żytomierzu prawem sejmu terazniejszego dla miast wolnych tegoż wojewodztwa za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych, assessorskich, koronnych, podług gatunku spraw, w prawie wymienionych, appellować będzie mocen; magistrat zaś, sądy i urzędy miejskie, z urzędów i sądzenia, jako też całe przerzczone miasto Daniłów, czyli Medwedówka, nie gdzie indziej, jak tylko przed nami i sądem naszym, assessorskim, koronnym, lub kommissyą policyi obojga narodów w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będzie winno; żeby zaś tak sam magistrat, jako i sąd miejski, miejscowy, znaku na pieczęciach do dzieł urzędowych używać mógł i oddzielnym toż miasto szczyciło się herbem, ponawiamy onemu herb jego starożytny, jakiego zdawna używało, to jest: łuk z natężoną strzałą i nad nią litera M., jak się tu wy-

malowany widzieć daie. Jakie zaś daniny i obowiązki z lokalnego obrębu grontów miasta przerzeczonego podług prawa należeć okażą się i te wyrokiem sądów naszych, assessorskich, koronnych w exekucyi prawa, w tej mierze na sejmie terazniejszym postanowionego, w opłacie pieniężnej zdecydowane zostaną, takowe magistrat od obywateli miasta wybierać i tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i kwity z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie, oprucz zaś danin grontowych; jakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczypospolitej wnosić toż miasto będzie obowiązane, wszelkich religii i wyznań chrześciańskich ludziom wolnym, tak krajowym, jako i zagranicznym, wolność w tym mieście osiadania i prerogatyw miejskich używania dozwalamy. Innych oraz swobód, wolności i zaszczytów, jakowe prawami krajowemi miastom wolnym dozwolone są i iakowemu zarządzeniu władzom najwyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz jakowe prerogatywy tak z praw kajowych, jako z prawa miejskiego, majdeburskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Daniłów, teraz Medwedówka, i jego obywatele uczesnikami mieć chcemy, wolnego obierania magistratu, podług prawa, temuż miastu dozwalamy i onemu rząd i sąd wolny, w tym mieście sprawować winny, poruczamy i, aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywilej niniejszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia trzydziestego miesiąca Marca, roku Pańskiego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, panowania naszego dwudziestego osmego roku. U tego przywileju, w oblatę wniesionego, podpis ręki najjaśniejszego króla jegomości, przy pieczęci koronnej, na massie czerwonej i z podpisem j. w. sekretarza pieczęci wielkiej koronnej takowy. Stanisław-August, król (I. S). Dyploma prawa i przywileje miasta wolnego, teraz Medwedówki, a przedtym Daniłowa zwanego, w wojewodztwie Kiiowskim dotąd leżącego, odnawiające. Ignacy Janiszewski, pieczęci wielkiej koronnej sekretarz. Cancellariatu illustrissimi, excellentissimi domini, domini Hyacynthi comitis Nałęcz a Małachowce Małachowski, supremi regni cancellarii, Radoszycensis, Grodecensis, Sannicensis etc. capitanei, sigillatum est actis. Który to przywilej, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich iest zapisany.

Книга градс. кіеєская, запис. и поточ. № 126, г. 1792—1793. Лис 680.

CCXVII.

Грамота, выданная королемъ Станиславомъ—Августомъ городу Звенигородкѣ; король признаетъ этотъ городъ свободнымъ и уравниваетъ его права съ правами другихъ свободныхъ городовъ речипосполитой на основаніи представленныхъ ему древнихъ документовъ, равно какъ и на основаніи вновь изданныхъ сеймовыхъ конституцій. 1792. Апрѣля 30.

W imie Pańskie amen. Na wieczną rzeczь pamięć. My, Stanisław August, z Bożej łaski i woli narodu król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski.

Oznajmujemy niniejszym dyplomatem naszym renowacyjnym i konfirmacyjnym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, tak terazniejszego jako i potomnego wieku ludziom. Przełożono nam jest przez panów rady naszej, przy boku naszym będących, w imieniu i na rzecz szlacheckich: prezydenta, wójta, burmistrzów, radnych, sędziów, ławników, magistratu i porządków, oraz wszystkiego ludu miasta wolnego Zwinogradki, stołecznego powiatu Zwinogradzkiego, w wojewudztwie Braclawskim, powiecie Zwinogradzkim, po obojej stronie rzeki Tykicza położonego, prawem seymu terazniejszego za miasto stołeczne, ziazdom, obradom i sądom ziemiańskim powiatu Zwinogradzkiego przeznaczonego, i za miasto wolne, sądowe zadeklarowanego, i pokładano przed nami: Najprzód popis zamku Braclawskiego, pod panowaniem najjaśniejszego poprzednika naszego, Zygmunta Augusta, króla Polskiego, wielkiego księcia Litewskiego, przez rewizorów, od tegoż króla wyznaczonych, w roku tysiąc pięćset czterdziestym piątym, dnia..., miesiąca..., w mieście Braclawia sporządzony, z ksiąg metryk wielkiego księstwa Litewskiego autentycznie wyjęty, że dawniej zamek Zwinogradzki z przyległym miastem i różnemi wsiami, między miastami: Braclawiem, Czerkassami i Kaniowem w tej Ukrainie położony, od którego z Braclawia pod iadących posłów i gońców do Kijowa podwoły dawane były, znajdował się, lecz tenże z przyległemi osadami przez nieprzyaciół Tatarów zniszczony i spustoszony zostawszy, ieszcze wtenczas nie był restaurowany, przez to mieszczenie Braclawscy przez tychże rewizorów do króla jego mości prozbę zanosili, aby król imć znowu ten zamek Zwinogradzki zbudować, a przez to onym ulgę w podwód dawaniu

uczynić raczył, zaświadczaiący. Potym prawa ogólne, któremi miasta wielkiego xięstwa Litewskiego i w wojewudztwach: Kijowskim, Wołyńskim, Braclawskim położone, przed wcieleniem tychże do Korony, podlegały, jako to: tysiąc pięćset pięćdziesiąt siódmego roku, dnia pierwszego miesiąca Kwietnia, w Wilnie—ustawę, czyli ordynacyą dóbr królewskich, w wielkim xięstwie Litewskim położonych, przez tegoż poprzednika naszego, króla jegomości Żygmunta Augusta, przed unią wielkiego xięstwa Litewskiego i wcieleniem xięstwa Kijowskiego, oraz województw: Wołyńskiego i Braclawskiego do Korony na wszystkie miasta i wsie królewskie, podówczas panowaniu i prawom wielkiego xięstwa Litewskiego podległe, urządzoną, z tychże xiąg metryk wielkiego xięstwa Litewskiego wyjętą, a dnia dwudziestego miesiąca Listopada, roku 1790 w xięgach metryki koronney zaoblatowaną, w której, w artykule dziewiątym: »o miastach i ich powinnościach« przepisano jest, iż miasta uprzywilejowane przywilejów swoich używać powinny, a które od opłat poniższych nie były wyzwolone, tedy płacić do skarbu królewskiego były obowiązane z gróntów swych miejskich, w rok: z włoki gruntu przedniego—czynszu pięćdziesiąt groszy; z szredniego—czterdzieście groszy; z podłego—trzydzieści groszy; za tłuki na rok—po dwanaście groszy; z domów w rynku—od pręta po półosma pieniądza, w ulicach—od pręta pięć pieniędzy, a z gumienych placów na przedmieściach—od pręta ieden pieniądz, to jest od morga trzy grosze, a innych powinności pełnić i stacyj dawać i z listy królewskimi ani urzędników królewskich iezdzić nie były powinne; zaś w artykule dziesiątym; »o kapsz-czynnie« wyrażono jest: iż we wszystkich tychże miastach każdemu obywatelowi wolne swych karczem i szynków mienie było dozwolone, szczególnie tylko każdy, karczmę lub szynk w mieście mający, podatek, kapszczyna zwany, na skarb krolewski opłacać był winien, w rok: od karczmy piwnej—kopę groszy, od miodowej—kopę groszy, a od karczmy gorzałczanej—poł kopy groszy monety i liczby Litewskiej. W innych zaś artykułach inne urzządzenia względem włościan przepisującą; i tysiąc pięćset sześćdziesiąt czwartego roku, dnia pierwszego miesiąca Lipca, w Bielsku, na sejmie wielkiego xięstwa Litewskiego, przez tegoż króla na rzecz wszystkich stanów i prowincii wielkiego xięstwa Litewskiego wydany, z tychże xiąg wyjęty przywiley, statut ziemski dla ziem i powiatów, a zaś prawo Magdeburskie dla wszystkich miast wielkiego xięstwa Litewskiego, wzorem miasta stołecznego Wilna, stwierdzający. Którym to, wyżej wzmiankowanym prawom wielkiego xięstwa Litewskiego, to jest, co do danin gruntowych—ustawie roku tysiąc pięćset pięćdziesiąt siódmego, a zaś co do rządu wewnę-

trznego w mieście—przywilejowi w roku tysiąc pięćset sześćdziesiąt czwartym, prawem magdeburgskiem wszystkie miasta rządzone mieć chcącami, toż miasto Zwinogrodka, ile pod ten czas w prowincji, wielkie księstwo Litewskie składającej, położone, podlegało; które przy końcu wieku szesnastego, po zupełnym swym spustoszeniu, znowu się zaludniwszy, miasto nasze królewskie uformowało, i, jako miasto nasze królewskie, podatki do skarbu rzeczypospolitej wypłacając, znacznem miastem lustrowane było i szczególnymi przywilejami miejskimi rządziło się, lecz, częstym podpadając rewolucjom i zniszczeniom, w tamtym kraju praktykowanym, takowe swe szczególne przywileja zatraciło, wszelako i byłość, i istotną postać miasta, zawsze miastem będącego, następnie autentycznymi dokumentami, przed nami pokładanymi, dowodziło, jako to: najprzód tysiąc sześćset dwudziestego osmego roku, dnia trzydziestego pierwszego miesiąca Grudnia, w Warszawie, przez Żygmunta trzeciego, króla, przywilejem wydanym, dobra królewskie, miasto Zwinograd, w województwie Kijowskim leżące, wielmożnemu Marcinowi Kazanowskiemu, kasztelanowi Halickiemu, prawem dożywotnim nadającym; powtóre—konstytucją roku tysiąc sześćset dwudziestego osmego, volumen 3 a folium 586, pod tytułem: »uniwersał poborowy« podatek łanowy z miast i miasteczek naczynającą, a z mocy tej zporządzone rejestra miast i miasteczek, w województwie Kijowskim położonych, w księgach grodzkich, łuckich, dnia 3 miesiąca Maja, roku 1631, aktykowane, miasto Zwinogrodka miastem, pod ten czas in corpore starostwa Korsuńskiego znajdującym się, i tenże podatek opłacającym, opisujące i, że toż miasto było miastem, dowodzące. Po trzecie, tysiąc sześćset trzydziestego pierwszego roku, dnia czwartego miesiąca Września, w Warszawie, przez króla jegomości Żygmunta trzeciego na rzecz wielmożnej Zofii z Żółkwi Daniłowiczowej, wojewodziny ruskiej, przywilejem wydanym ustąpienia starostwa Korsuńskiego z miastami: Korsuniem, Czehrynem, Steblowem, Łysianką, Zwinogrodką i innemi, toż starostwo Korsuńskie pod ten czas składającymi, na rzecz urodzonego Stanisława Daniłowicza, syna, pozwalającym. Po czwarte, tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego roku, w sobotę przed niedzielą krzyżową, w Warszawie, w sądach J. K. M. własnych, relacyjnych, między wielmożnym Kazanowskim, wojewodą Podolskim, a urodzonym Stanisławem Daniłowiczem, względem dzierżawy Zwinogrodki zapadłym dekretem, rewizorów do ograniczenia i podania Zwinogrodki na rzecz wielmożnego Kazanowskiego wyznaczającym. Po piąte, tegoż roku, dnia iedynastego miesiąca Czerwca w mieście Zwinogrodzie, z mocy powyższego dekretu sądów relacyjnych, przez rewizorów, od J. K. M. wyznaczonych, zporządzonych, w księgach grodzkich,

halickich, w czwartek po niedzieli, Judica zwanej, roku 1639 oblatowanym dziełem granicznym rewizorskim, że miasto Zwinogrodka było miastem osiadłym, grunta i folwarki miejskie posiadającym, i że do niego znaczne osady pod nazwiskiem folwarków miejskich należały, i że w niektórych miejscach mieszczanie Zwinogrodcy wspólnie z mieszczanami Korsuńskimi gróntów używali, oraz iż długi czas to miasto z swemi osadami pusto leżało i nie dawno się zaludniło, i że miasto Kałnibłota na gróntach miasta Zwinogrodki zasiadło, z inkwizycji, tak z Zwinogrodzkich jako i Kałnibłockich obywateli wywiedzionych, dowiedzione było, zaświadczającym. Po szóste, tysiąc sześćset trzydziestego dziewiątego roku, dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca Listopada, w Warszawie, przez króla jego mości Władysława czwartego na rzecz urodzonej Anny z Potockich, urodzonego Alexandra Kazanowskiego, starosty Bohusławskiego, małżonki, wydanym przywilejem, dzierżawę Zwinogrodkę z miastem Zwinogrodką jure communicativo nadającym. Po siódme, tysiąc sześćset czterdziestego szóstego roku, dnia dwunastego miesiąca Listopada, w xięgach grodzkich, kijowskich zeznanemi, z mocy przywileju królewskiego, na rzecz urodzonego Łukasza Hulewicza do dzierżawy Zwinogrodzkiej i miasta Zwinogrodki wziętym wwiązaniem, miasto Zwinogrodka mieszczanami osiadłe opisującym, i tegoż roku, dnia dwudziestego drugiego miesiąca Grudnia tamże w imieniu W. Kazanowskiego, possessora Zwinogrodzkiego, przeciwko urodzonemu Hulewiczowi o najazd miasta Zwinogrodki, szkód w tymże mieście obywatelom onego poczynienie zaniesionym manifestem. Po ósme, tysiąc sześćset pięćdziesiątego roku, dnia dziewiątego miesiąca Sierpnia, w Warszawie, przez króla jegomości Jana Kazimierza na rzecz urodzonego Żygmunta Dönhoffa wydanym przywilejem, starostwo Bohusławskie z miastem Zwinogrodką prawem dożywotnim nadającym. Po dziewiąte, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siódmego roku, dnia dwudziestego piątego miesiąca Września, w Krakowie, przez króla jegomości Augusta drugiego na rzecz urodzonego Alexandra Jabłonowskiego, chorążego koronnego, przywilejem wydanym, miasto Zwinogrodka z przyległościami takimże prawem nadającym. Po dziesiąte, tysiąc siedmset pięćdziesiąt piątego roku, dnia dwudziestego czwartego miesiąca Lipca w xięgach grodzkich zeznanym, z mocy przywileju króla jegomości, trzeciego Augusta, w roku tymże, na dniu dwudziestym czwartym miesiąca Maja, w Wschowie wydanego, na rzecz urodzonego Szczęsnego Sołtyka do starostwa Zwinogrodzkiego i miasta Zwinogrodki wziętym wwiązaniem, oraz lustracyami, w latach: tysiąc siedmset sześćdziesiąt piątym i tysiąc siedmset ósmdziesiąt dziewiątym, chociaż uciążliwie

względem tego miasta sporządzonemi, jednak miasto Zwinogrodka miastem opisującemi, tudzież tarifami podatków publicznych, z mocy prawa na miasta wolne postanowionych, toż miasto Zwinogrodka między miastami wolnemi, równo podatki czopowego, półtora podymnego i skurowy, jako z miasta wolnego opłacone i do skarbu rzeczypospolitej wnoszone, zaświadczaćcami, aktualną postać miasta wolnego, dawniej królewskiego, a teraz rzeczypospolitej, ludem wolnym osiadłego, niewątpliwie okazało; zaczyn suplikowano nam jest, abyśmy, z mocy najwyższej naszej zwierzchności, która nam prawami krajowemi dozwolona jest, i na fundamencie konstytucyi, na sejmie terazniejszym pod osobnemi tytułami: primo: »miasta nasze królewskie, wolne w państwach rzeczypospolitej«; secundo: »Urządzenie wewnętrzne miast wolnych rzeczypospolitej«; tertio: »Komissia policji«; quarto: »ostrzeżenie względem ekucyi prawa o miastach naszych królewskich, a teraz wolnych rzeczypospolitej« postanowionych, któremi nie tylko dawnym miastom przywileja, i jeżeliby onym zaginęły, odnowić, ale nawet, gdyby jakowa osada, z ludu wolnego złożona, dała siedlisku swemu przystojną miasta postać, tedy onej nowy przywilej lokacyjny, z nadaniem ziemi i praw miejskich wydać nam, królowi, moc zostawiono; nadto miastom tym królewskim, w których sejmiki ziemskie prawem sejmu terazniejszego są oznaczone, chociażby żadnych przywilejów nie miały, wolna elekcija magistratów jest dozwolona; konstytucyą zaś rządu w dniach trzecim i piątym miesiąca Maja, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego nastąpną, nie tylko że prawa, o miastach na sejmie terazniejszym postanowione, zatwierdzone, ale wszystkim miastom jurydykcyia sądowa, na wzór miast wolnych, jest zabezpieczona. Miasto zaś Zwinogrodka, gdy nietylko znaczną osadę, z ludu wolnego złożoną, ale i starożytną swą lokalną byłość przeduniową i własność dziedziczną ziemi, mianowicie działem granicznym, w roku tysiąc sześćset trzydziestym trzecim, dnia jedynastego miesiąca Czerwca, z mocy dekretu sądów relacyjnych sporządzonym, dowodzi i o utrzymaniu tegoż miasta przy jego własnościach, prawach i przywilejach miejskich słusznie przekłada i, aby prawa, o miastach zasze, tudzież szczególne tegoż miasta przywileje odnowić i od ciężarów, lustracyjami na toż miasto włożonych, wyzwolić, do wolności i prerogatyw, innym miastom wolnym właściwych, przywrócić one raczyli, do której proźby, ile na prawie zagruntowanej, My, król, łaskawie się skłoniwszy, a do wyżej wzmiankowanych konstytucii, szczególnych tego miasta przywilejów i dowodów stosując się, chcąc przerweczone miasto wolne, Zwinogrodkę, odtąd nazawsze miastem Zwinogrodem nazywać się mając, ile powiatu Zwinogrodzkiego

stołeczne, do pierwszej zwrucić byłości i one wolnym ludem, handle i rzemiosła sprawującym, pomnażać, ztąd też miasto do dobrego bytu i porządku przyprowadzić, a pomnażające się z czasem dochody rzeczypospolitej zwiększyć, od ciężarów, z prawami miejskimi niezgodnych, jako miasto wolne wyzwolić, przerzeczone miasto Zwinogroń za miasto wolne uznawszy, wszystkich obywateli, w tym mieście tak teraz osiadłych, jako i napotym osiadać mających i do prawa się miejskiego wcielających, za ludzi wolnych, ziemi lokacyjną, w obrębie tegoż miasta położoną, przez mieszczan, przedmieszczan i obywateli tegoż miasta osiadłą, ich domy, place, ogrody, łąny, futory, niwy, łąki, zarośla i wszelkie osady, w gruntach lokacyjnych tegoż miasta znajdujące się, nie naruszając spraw o granice, z kim-kolwiek-by mieć mogło, i całe tegoż miasta territorium, jako do niego prawnie należy, własnością dziedziczną tegoż miasta i mieszczan chrześcian być uznajemy, a wszystkich obywateli nadmienionego miasta Zwinogradki, bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia ludzi, prowadzących handle, lub z jakiego kolwiek przemysłu żyjących i w tym mieście tak teraz possessie mających, i napotym nabyć one mogących, jakiego-kolwiek byliby dostojenstwa urodzenia, professyi lub kunsztu, jurydykcii miejskiej, magistratowi miejscowemu, oraz równym podatkom i wolnościom podległemi mieć chcemy. Nie mniej przerzeczone miasto Zwinograd od wszystkich jurydykcii ziemskich i zamkowej, starościńskiej, Zwinogradzkiej, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmujemy i, że żaden z obywateli tego miasta w żadney sprawie przed innym sądem obcym ani zamkowym starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed sądem lub urzędem miejskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach wolnych postanowionego, przez osiadłych w tym mieście obywateli obranym, sądzić się ma, stanowiemy. A gdyby ktokolwiek dekretem sądów miejskich miasta Zwinograda mniemał się być uciążonym, tedy do sądów apellacyjnych, w mieście Winnicy, prawem sejmu terazniejszego dla miast wolnych wojewudztwa Braclawskiego za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych, assesorskich, koronnych, podług gatunku spraw, w prawie wymienionych, appellować będzie mocen. Magistrat zaś, sądy i urzędy miejskie z urzędów i sądenia, jako też całe przerzeczone miasto Zwinograd, nie gdzie indziej, jak tylko przed nami i sądem naszym, assesorskim, lub komissyi policii obojga naródów, w sprawach, prawem przepisanych, odpowiadać będzie winno. Żeby zaś tak sam magistrat, jako i sąd miejski, miejscowy znaku na pieczęciach do dzieł urzędowych używać mógł i oddzielnym toż miasto herbem szczyliło się, nadajemy onemu za herb górę forteczną, palisadami obstawioną, po upad-

łym zamku pozostała, a na niej stojącego uzbrojonego żołnierza, pałasz dobyty w ręku trzymającego, pamiątkę kiedyś znajdującego się zamku Zwinogrodzkiego okazujący, jaki się tu wymalowany widzieć daje. Jakie zaś daniny z lokalnego obrębu gruntów miejskich miasta Zwinogrodki, podług prawa należeć okażą się, i te wyrokiem sądów naszych, assessorskich, koronnych u exekucyj prawa, w tej mierze na sejmie terazniejszym postanowionego, w opłacie pieniężnej zadecydowane zostaną, takowe magistrat od obywateli miasta wybierać i tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i kwity z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie, oprucz zaś takowych danin gruntowych, jakowe podatki publiczne na sejmach przez prawo na miasta wolne są lub będą postanowione, takowe do skarbu rzeczy-pospolitej wnosić toż miasto będzie obowiązane. Wszelkich religii wyznań chrześcijańskich ludziom wolnym, tak krajowym, jako i zagranicznym, wolność w tym mieście osiadania, kościołów i cerkwi budowania i prerogatyw miejskich używania dozwalamy, innych oraz swobód, wolności i zaszczytów, jakie prawami krajowemi miastom wolnym dozwolone są, i jakowemu zarządzeniu władzom najwyższym też miasta wolne z prawa podlegać są obowiązane, oraz jakowe prerogatywy, tak z praw krajowych, jako i prawa miejskiego, magdeburgskiego wynikające, miastom wolnym są udzielone, tego wszystkiego miasto Zwinogrod i jego obywatele uczestnikami mieć chcemy, wolnego obierania magistratu podług prawa temuż miastu dozwalamy i onemu rząd i sąd wolny, w tym mieście sprawować winny, poruczamy i, aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywilej niniejszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. — Dan w Warszawie, dnia XXX. miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego MDCCXC 11, panowania naszego XXVIII roku.

Копія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительной описи № 26.

CCXVIII.

Грамота, выданная королемъ Станиславомъ-Августомъ городу Табору; король уравниваетъ права этого города съ правами другихъ свободныхъ городовъ речипосполитой на основаніи представленныхъ мѣщанами древнихъ документовъ, равно какъ и на основаніи вновь изданныхъ сеймовыхъ конституцій 1792. Іюня 16.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, miesiąca Listopada trzynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku j. k. mości Żytomirskim, przedemną, Onufrym Lubicz-Sadowskim, regętem przysięgłym, grodzkim, kiiowskim i xięgami niniejszemi, grodzkimi, kiiowskimi, osobiście stawiający urodzony Józef Dołner, dyploma prawa i przywileje miasta wolnego Taborowa, w wojewodztwie Kiiowskim leżącego, odnawiające, od najjaśniejszego Stanisława-Augusta, króla polskiego, pana naszego miłościwego, temuż miastu Taborowi łaskawie konferowane, ręką tegoż najjaśniejszego pana i sekretarza pieczęci, na massie czerwonej, w puszcze blaszanej zawartej, wyciśnionej i na sznurku czerwonym, jedwabnym zawieszanej, z herbem, temuż miastu służącym, podpisane, na papierze pargaminowym ceny czerwonych złotych trzech spisane, do xiąg grodzkich, kiiowskich w oblatę podał, następnie. W Imie pańskie amen. Na wieczną rzeczy pamiątkę. Stanisław-August, z Bożej łaski i woli narodu król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmuźki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czernichowski. Numero ośmdziesiąt. (L. S.). A. D. P. N. W. X. Oznajmujemy niniejszym listem, dyplomatem naszym renowacyjnym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym należy, tak terazniejszego jako i potomnego wieku ludziom: przełożona nam iest przez panów rad, przy boku naszym będących, w imieniu i na rzecz maistratu i wszelkiego ludu miasta Tabor, czyli Taborówka, w wojewodztwie Kiiowskim, powiecie Kiiowskim leżącego, i pokładano przed nami: najprzod, roku tysiąc sześćset szesnastego lustracją, pod starostwem Białocerkiewskim miasto Tabor, nad rzeką Rastawicą osiadłe, domów miejskich pięćdziesiąt bez żadnych powinności na ów czas, dla pozwolonej do lat piętnastu slobody, opisującą, po wyiściu której do równych powinności z nieszczanami Białocerkiewskimi i rzeczzone miasteczko Tabor obowiązującą. Potym, przywilej

najjaśniejszego Zygmunta trzeciego, poprzednika naszego, w Warszawie, roku tysiąc sześćset dwudziestego, dnia dwudziestego szóstego Listopada, w nagrodę zasług urodzonemu Tomaszowi Szymkowiczowi Sklińskiemu, miasteczko wspomniane, Tabor nazwane, nowoosadzone, w wojewodztwie Kiiowskim leżące, po śmierci j. w. Janusza Ostrogskiego, kasztelana krakowskiego, do wolnego szafunku tego najjaśniejszego poprzednika naszego przypadłe, prawem dożywotniem z wszelkimi przynależnościami nadający, z akt metryki koronnej ekstraktem wyięty; powtórna znowu lustracya, w roku tysiąc sześćset dwudziestym drugim sporządzona, miasteczko Taborow, alias Taborówkę, w possessii urodzonego Tomasza Sklińskiego zostaiącą, na groncie Białocerkiewskim sytuowaną, i ieszcze slobody od wszelkich ciężarów lat dziewięćmaiące, opisuiącą, obydwie z archiwu skarbu koronnego wyięte. Roku tysiąc sześćset czterdziestego piątego, pod dniem dziesiątym miesiąca Marca, w Warszawie, Władysława czwartego przywilej, wspomniane miasteczko—Taborówkę, w wojewodztwie Kiiowskim sytuowane, po śmierci urodzonego Łukasza Chmielowskiego do dyspozycji królewskiej przypadłe, w nagrodę podobnie zasług uradzonemu Markowi Gdeszyńskiemu, rotmistrzowi, prawem podobnie dożywotniem nadający, z akt kiiowskich ekstraktem wyięty; podobnie roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiętego, dnia czternastego miesiąca Czerwca, w Warszawie, najjaśniejszego Augusta drugiego przywilej, toż miasto czyli starostwo Taborowskie, po śmierci urodzonego Jakóba Janickiego wakuiące, i do szafunku królewskiego przypadłe, urodzonemu Franciszkowi Leniewiczowi, towarzyszowi chorągwi panczernej i bunczucznemu J. K. M. prawem dożywotnim konferuiący, w grodzie Żytomierskim, w roku tysiąc siedmset drugim, pod dniem dziesiątym Lipca oblatowany i ekstraktem wyięty, nakoniec konsens tegoż najjaśniejszego Augusta drugiego, poprzednika naszego, urodzonemu Franciszkowi Leniewiczowi do ustąpienia miasta, czyli starostwa Taborowskiego z wsiami na rzecz urodzonego Jgnacego z Tocków (sic) Bala, pułkownika chorągwi panczernej, w roku tysiąc siedmset piętastym, pod dniem trzynastym Września dany, i, na mocy tegoż konsensu, cessią prawa dożywotniego w aktach grodzkich latyczowskich, w roku teraz następnym, tysiąc siedemset szesnastym, w piątek, w wigilią oczyszczenia najświętszej panny Maryi spomnionego starostwa Taborowskiego na osobę urodzonego Bala w aktach grodzkich żytomierskich oblatowaną i ekstraktem wyiętą; na mocy przeto powyższych dowodów, exystencią miasta naszego Tabor czyli Taborowa być okazuiących, suplikowano nam, abyśmy, z mocy zwierzchności naszej najwyższej, która nam w tej mierze prawami krajowemi doz-

wolona jest, i na fundamencie konstytucyi na terazniejszym sejmie postanowionych, pod tytułem: primo: »miasta nasze, królewskie, wolne w państwach Rzeczypospolitej«; secundo: »urządzenie wewnętrzne miast wolnych Rzeczypospolitej w Koronie i wielkim księstwie Litewskim«; tertio: »kommissia policyi«; quarto: »ostrzeżenie względem exekucyi praw o miastach naszych, dawniej królewskich, a teraz wolnych rzeczy pospolitej«, przywileja dawne, miastu Taborowi służące i miastom naszym, zdawna exystującym, opisujące, odnowić, i one do praw, innym miastom wolnym służących, przywrócić i dyploma renovationis wydać raczyli, do której proźby, ile na prawie gruntującej się, my, łaskawie przychyliwszy się, a do wyżej wzmiankowanych lustracji, przywilejów i dowodów, exystencją aktualną tego miasta dowodzących, stosując się i chcąc przerzeczone miasto Tabor do pierwszej zwrócić byłości i one wolnym ludem, handle i rzemiosła sprawującym, pomnożyć, ztąd toż miasto, blisko pogranicza Rosyjskiego położone, ile w kraju nie wiele miast ludnych i kwitnących mającym, na których pomnożeniu wiele Rzeczypospolitej zależy, do dobrego bytu i porządku przeprowadzić, a pomnażające się z czasem dochody Rzeczypospolitej zwiększyć, przerzeczone miasto Tabor za wolne uznawszy, wszystkich obywatelów w tym mieście, tak teraz osiadłych, tudzież wszystkich ludzi napotym osiadać mających i do prawa miejskiego wcielających się, za ludzi wolnych, ziemię, w obrębie rzeczzonego miasta położoną i przez nich teraz osiadłą, ich domy, place, ogrody, łąny, niwy, zarośla i całe tego miasta territorium, jakie do niego prawnie należy i w posiadaniu tychże mieszczan zostaje, nie naruszając prawa o granice i własność z kimkolwiekby je mieć mogło, własnością dziedziczną tegoż miasta i mieszczan, w nim osiadłych, być uznaniemy, a wszystkich obywatelów przerzeczonego miasta Tabor, wszelkiej kondycyi i urodzenia ludzi, prowadzących handle, rzemiosła, albo szynkiem bawiących się, bądź z jakiego przemysłu żyjących, w tymże miasteczku bądź teraz possessie mających, jako i napotym nabyć mogących, jakiegokolwiek byliby dostoięstwa, professyi lub kunsztu, jurysdykcyi miejskiej i magistratowi miejskiemu tegoż miasta, oraz równym podatkom, wolnościom i zaszczytom podległemi mieć chcemy i przerzeczone miasto od wszelkich jurysdykcyi ziemiańskich i zamkowej, starościńskiej, Taborowskiej, starostów i dzierżawców miejscowych i ich urzędników, na mocy prawa, świeżo o miastach zapadłego, wyjmujemy, i, że żaden z obywateli tegoż miasta w żadnej sprawie przed innym sądem obcym ani zamkowym starościńskim odpowiadać nie będzie, tylko przed urzędem miejskim, podług przepisu prawa terazniejszego, o miastach postanowionego, przez osiadłych w tym

mieście obywatelów obranym, sądzić się ma, stanowimy; a gdyby ktokolwiek dekretem urzędu miejskiego Taborowskiego mniemał się być uciążonym, tedy do sądów appellacyjnych, w mieście stołecznym województwa Kiiowskiego, Żytomierzu, prawem sejmu terazniejszego dla miast tegoż województwa za miasto wydziałowe postanowionym, lub do sądów naszych, assessorskich, koronnych, podług gatunku spraw, w prawie wymienionych, apellować będzie mocen. Urząd zaś i sąd miejski z urzędów i sądenia tegoż miasta, jako też całe przerzeczone miasto Tabor nigdzie indziej, jak tylko przed nami i sądem naszym, assessorskim, koronnym w sprawach, w prawie przepisanych, odpowiadać będą winne. Aby zaś toż miasto, tak w rzeczach sądowych, jako rządowych, miejskich na wypisach i rzeczach urzędowych pewnego używało zaszczytu, onemu herb taki nadajemy, jak się tu odmalowany widzieć daje, to jest: bramę o dwóch wieżach złotą w polu czerwonym, w środku krórej S. Paweł z mieczem dobytym, na dół spuszczone; w koronie—miecz goły, ostrzem na wierzchu położony, którego to herbu na pieczęciach i wszystkich oznakach temuż miastu używać pozwalamy. Jakie zaś daniny z tegoż lokalnego obrębu gróntów miejskich podług prawa należeć okażą się i te wyrokiem sądów naszych assessorskich w exekucyi prawa, w tej mierze na sejmie terazniejszym postanowionego, w płacie pieniężnej zadecydowane zostaną, takowe magistrat tego miasta od obywatelów wybierać i do skarbu zamku Taborowskiego, bądź tam, gdzie prawo mieć chce, opłacać i kwity z opłaconych w generalności danin na rzecz miasta odbierać będzie, oprócz zaś takowych danin, jakowe podatki publiczne są, lub będą przez prawo postanowione, takowe do skarbu rzeczypospolitej wnosić toż miasto będzie obowiązane. Innych wszelkich swobód, wolności i zaszczytów, jakowe prawami krajowemi miastom wolnym są dozwolone, jakowemu zarządzeniu władzom najwyższym też miasta wolne podlegać są obowiązane, to wszystko w tym mieście wolnym, Taborowie, dopełnione i wykonane mieć chcemy, oraz wszelkich prerogatyw, tak z praw krajowych, mianowicie konstytucyi, na sejmach postanowionych, jako też z prawa miejskiego, majdeburskiego wynikających, tymże mieszczanom taborowskim używać dozwalamy, i, aby w tym od nikogo żadnej nie mieli przeszkody, ostrzegamy. Na co, dla lepszej wiary, przywilej niniejszy, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia szesnastego miesiąca Czerwca, roku Pańskiego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego, panowania naszego dwudziestego osmego roku. U tego przywileju, w oblatę wniesionego, podpis ręki najjaśniejszego króla przy pieczęci koronnej, na massie czerwonej wyciśnionej i z podpisem

j. w. sekretarza pieczęci mniejszej koronnej, takowy — Stanisław-August, król (L. S.). Dyploma, odnawiające i potwierdzające prawa i przywileja miasta Rzeczypospolitej Tabor, w województwie Kiiowskim, powiecie Żytomirskim leżącego. Mikołaj Sikorski, j. k. mości i pieczęci mniejszej koronnej sekretarz. Procancellariatu excellentissimi, illustrissimi et reverendissimi domini Hugonis Stumberg-Kołątaj, procancellarii regni, canonici cathedralis krakoviensis, sigillatum est in actis. Który to przywilej, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich iest zapisany.

Книга гродская, киевская, записная и поточная, № 126, года 1792—1793, листъ 689 на оборотъ.

CCXIX.

Распоряжение генеральной конфедерации (Тарговицкой), предписывающее городамъ возстановить порядокъ городского устройства и судопроизводства, существовавший до 1788 года. 1792. Октября 29.

Объявление королевскаго ассессорскаго суда, предписывающее городамъ исполнить распоряжение генеральной конфедерации. 1792. Ноября 7.

Stanisław August, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czerniechowski.

Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć przynależy, iż znajduie się w protokule sądów naszych, zadwornych, assessorskich, koronnych deklaracya następującej osnowy: Działo się w Warszawie, w pałacu Rzeczypospolitey, we szrode, to jest dnia siódmego miesiąca Listopada, roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego dziewięćdziesiątego drugiego. Sąd jego królewskiej mości assessorski koronny, mając nadesłaną od najjaśniejszey generalney konfederacyi złączonych wolnych obojga narodów deklaracyą, pod tytułem: »dozwolenie miastom sądenia spraw« w osnowie takowey: Konfederacya generalna wolnych obojga narodów złączonych. Przez przyspieszony wymiar sprawiedli-

wości dla wszystkich stanów chcąc ich zapewnić własność y bezpieczeństwo, a zatym y szczęśliwość, do wyrażonych w uniwersale swoim pod dniem dziewiętnastym Czerwca spraw gatunków, niniejszym obwieszczeniem sprawy wszystkie, podług praw, aż do roku tysięcznego siedmsetnego ośmdziesiątego ósmego stanowiących, miastom właściwe, tymże miastom tak w Koronie, iako y wielkim księstwie Litewskim sądzić dozwala, w których też sprawy przed rokiem wyżej wypisanym, tysięcznym siedmsetnym ośmdziesiątym ósmym sązione były. Dan w Grodnie, na sessyi generalney konfederacyi obojga narodów, dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca Października, tysięcznego siedmsetnego dziewięćdziesiątego drugiego roku. Stanisław Szczęsny Potocki, generał artyleryi koronney, marszałek konfederacyi koronney. Alexander książę Sapieha, kanclerz, marszałek konfederacyi wielkiego księstwa Litewskiego (miejsce pieczęci konfederacyi). Dyzma Boncza Tomaszewski, sekretarz generalny konfederacyi. Dozwolenie miastom sądzienia spraw podług praw aż do roku tysięcznego siedmsetnego ośmdziesiątego ósmego, imże właściwych. O którey deklaracyi chcąc mieć uwiadomione miasta y miasteczka rzeczypospolitey, w Koronie będące, y stosując się do powyższej deklaracyi oraz y innych przepisów, od teyże nayiaśniejszey konfederacyi wyszłych, zaleca nayprzód tymże miastom y miasteczkom, aby podług praw, dekretów y dawniejszych ustaw sądów jego królewskiey mości, do roku tysięcznego siedmsetnego ośmdziesiątego ósmego zapadłych, magistraty y porządki składały, sądy według tychże dawniejszych ordynacyi odbywały y sprawy, sobie właściwe, przyzwoite y należne sądziły, y gdzieby ieszcze dotąd po miastach y miasteczkach sądy y rządy podług uadmienionych ustaw dawniejszych odbywane nie były, aby bez wszelkiew zwłoki zwrocenie dawnych magistratów y osób, też magistraty w liczbie, jakowa przed rokiem tysięcznym siedmsetnym dziewięćdziesiątym pierwszym znajdowała się, składających, niemniej obranie osob do magistratów y porządków, w mieście brakujących, jako też obranie prezydenta, czyli burmistrza, gdzieby potrzeba było, tymczasowo, sposobem dawniejszym, ordynacyami o elekcyach przepisany, nastąpiło, sądy y rządy podług przereczonych dawniejszych urzędzeń y układów, a to pod nieważnością dekretów y rezolucyi wszelkich, odbywane były, także w tychże sądach processa, dekreta y wszelkie czynności urzędowe polskim, narodowym językiem pisane y wydawane były, zaleca; y aby też magistraty miast y miasteczek, według dawnego prawa ustanowione, o skutecznieniu zalecenia y nakazu terazniejszego sądowi jego królewskiey mości niezwłocznie doniosły, przykazuie. Termina w tychto sądach miejskich, czyli memoryały, zamiast

pozwów wprowadzone, y niedawno używane, w sprawach dotąd nierozsądzonych zachowie; a w sprawach nowych, do sądów tychże przychodzić mających, iż odtąd memoriały, na nowo zamiast pozwów dawane, ważności żadney mieć nie będą, ale pozwy, sposobem podług prawa dawniejszym, w języku polskim wydawane bydź powinny, stanowią. Aby zaś niniejsza deklaracya dla miast y miasteczek y poprzednicza o sądach assessorskich, koronnych do przędszey wiadomości wszystkich, a szczególniey po miastach y miasteczkach, doszła, szlachetne magistraty miast pryncypalniejszych, izby też deklaracye, do gazet publicznych podane, niezwłocznie po miasteczkach rozesłały, obowiązue, y onym to dopełnić nakazuie mocą niniejszey deklaracyi. Ktorą to deklaracyą my z pomienionego protokołu słowo w słowo wypisać y stronie żądaiącey autentycznie wydać pozwoliliśmy. Na co, dla lepszey wiary, pieczęć koronną wycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie, w poniedziałek, to iest dnia dwudziestego czwartego miesiąca Grudnia, roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego dziewięćdziesiątego drugiego, panowania zaś naszego XXIX roku. Hyacynt Małachowski, kanclerz w. koronny. (м. п.). Za sprawą y przełożeniem jaśnie wielmożnego imci pana Hyacynta hrabi Nałęcz z Małachowic Małachowskiego, kanclerza wielkiego koronnego, Radoszyckiego, Grodeckiego, Sannickiego etc. starosty. Jędrzey Przedziecki, sądów krolewskich, assessorskich, koronnych pisarz m. p. Deklaracya dla miast y miasteczek względem odbywania sądów y rządów podług ustaw dawnych.

Подлинникъ хранится въ собраніи, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 20.

CCXX.

Объявление королевскаго ассессорскаго суда о томъ, что королевскіе города и мѣстечка должны подчиниться суду старостянскому или суду администраторовъ королевскихъ экономій, какъ высшей инстанціи, къ которой допускается апелляція отъ суда магистратскаго. 1772. Ноября 20.

Stanisław-August, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski, y Czernichowski.

Oznaymujemy ninieyszym listem naszym, wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć przynależy, iż znajduie się w protokule sądów naszych, zadwornych, assessorskich, koronnych deklaracya następującej osnowy:

Działo się w Warszawie, w pałacu rzeczypospolitey, we wtorek, to jest dnia dwudziestego miesiąca Listopada, roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego dziewiędziesiątego drugiego. •

Sąd iego królewskiey mości assessorski, koronny, lubo przesłał deklaracyą sądu swego, pod dniem siódmym miesiąca Listopada, na fundamencie rezolucyi najjaśniejszey konfederacyi generalney terazniejszey, w Grodnie, dnia dwudziestego dziewiątego zeszłego miesiąca Października, roku bieżącego nastąpioney, do miast y miasteczek królewskich, w Koronie będących, wydanej, odbywanie urzędów y sądenie spraw podług dawniejszych ustaw, ordynacyi y dekretów iest tymże miastom y miasteczkom poleczone y nakazane; jednak, gdy prawem, roku tysięcznego siedmsetnego. sześćdziesiątego ósmego, pod tytułem: »Warunek miast y miasteczek« nastąpionym, pośrednicza instancya starościńska, a miastom i micszczanom ekonomii królewskiej przed administratorami teyże ekonomii, w sprawach, od sądów miejskich przez odwołanie się przychodzących, iest oznaczona; dla czego, gdy rzeczy do dawniejszych praw y ustaw są zwrócone, więc, stosując się do nadmienionego prawa, roku tysięcznego siedmsetnego sześćdziesiątego ósmego, pod tytułem: »Warunek miast y miasteczek królewskich« zapadłego, przerzeczonym miastom y miasteczkom królewskim, w Koronie y w ekonomiach królewskich będącym, czyni wiadomo: iż sprawy z miast y miasteczek królewskich, które mają do sądenia się pośredniczą instancją starościńską wyznaczoną, w tychże sądach pośredniczych starościńskich, a zaś

z miast y miasteczek stołowych jego królewskiej mości przed administratorami, podług opisu wyżej wyrażonego prawa tysięcznego siedemsetnego sześćdziesiątego ósmego roku sądzone bydź mają, deklaracie. I, aby urodzeni starostowie do sądzenia takowych spraw, z miast y miasteczek przez odwołanie do nich przychodzących, osoby zdadne, prawa znajomość mające, y od rządów gospodarskich, dworskich oddzielne, osobnym do tego instrumentem umocowane, y przysięgą przed xiegami urzędowemi publicznemi na sprawiedliwe sądzenie obowiązane, wyznaczili, onym zleca. Którzy to sędziowie pośredniczey instancyey starościńskiej tym sposobem ustanowieni, protokoły do tego zrobione porządnie utrzymywać, w nie dekreta y processa wpisywać, sądy swe w ratuszu mieyskim lub w innym miejscu tamże wygodnym odbywać, dekreta z tychże protokołów w mieście zawsze przy pisarzu radzieckim zostawać mianych, wydawać mają, mieć chce. I w przypadku przewinienia stron, lubo którey strony, iż grzywien na swoją stronę naznaczać nie powinni, stosując się w tey mierze do dawniejszych dekretów y ordynacyi, pod nieważnością tychże dekretów, ostrzega.

A co się dotyczy sądzenia spraw żydów, prywatnych między samemi żydami, o pretensye różne, z odwołania się od sądu żydowskiego mieyscowego wynikających, iż te juryzdykcyja miejcową starościńska rozsądzać może. Zaś sprawy między żydami starszemi kahalnemi o złe sprawowanie rządu, krzywd przemocą synagogi żydom czynienie, że takowe sprawy do sądu wojewodzkiego należą, wzywwszy żydów Wołyńskiego wojewodztwa, którzy podług konstytucyi tysięcznego sześćsetnego siedmdziesiątego ósmego pod tytułem: »Pogłównie żydowskie« w sprawach wszelkich przed starostami sądzić się y odpowiadać powinni, ani od nikogo do innego sądu evocatorie pociągani bydź mają; a sprawy, possessyi y gruntu w mieście tyczące się, prawu mieyskiemu podległe, że do sądu mieyskiego należą, uznaie; nakoniec, że registr remissowy spraw, od seymów do sądów jego królewskiej mości assessorskich koronnych na rozsądzenie odesłanych, za obwieszczeniem iednak wczesnym stron, będzie także w kadencyi terazniejszey sądów assessorskich koronnych w sposobie prawem opisanym brany, publiczności oświadcza mocą niniejszey deklaracyi. Którą to deklaracyą my z pomienionego protokołu słowo w słowo wypisać y stronie żądającej autentycznie wydać pozwoliliśmy. Na co, dla lepszey wiary, pieczęć koronną wycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, w poniedziałek, to iest dnia dwudziestego czwartego miesiąca Grudnia, roku Pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, panowania zaś naszego XXIX. roku. Hyacynt Małachowski, kanclerz wielki koronny (L. J.) Za sprawą y przełożeniem jaśnie wielmożnego imć pana Hiacynta,

CCXX.

Объявление королевскаго ассессорскаго суда о томъ, что королевскіе города и мѣстечка должны подчиняться суду старостинскому или суду администраторовъ королевскихъ экономій, какъ высшей инстанціи, къ которой допускается апелляція отъ суда магистратскаго. 1772. Ноября 20.

Stanisław-August, z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski, y Czernichowski.

Oznajmujemy ninieyszym listem naszym, wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć przynależy, iż znajduie się w protokule sądów naszych, zadwornych, assessorskich, koronnych deklaracya następującej osnowy:

Działo się w Warszawie, w pałacu rzeczypospolitey, we wtorek, to jest dnia dwudziestego miesiąca Listopada, roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego dziewiędziesiątego drugiego. •

Sąd iego królewskiey mości assessorski, koronny, lubo przesłał deklaracyą sądu swego, pod dniem siódmym miesiąca Listopada, na fundamencie rezolucyi najjaśniejszey konfederacyi generalney terazniejszey, w Grodnie, dnia dwudziestego dziewiątego zeszłego miesiąca Października, roku bieżącego nastąpioney, do miast y miasteczek królewskich, w Koronie będących, wydanej, odbywanie urzędów y sądenie spraw podług dawniejszych ustaw, ordynacyi y dekretów iest tymże miastom y miasteczkom poleczone y nakazane; jednak, gdy prawem, roku tysięcznego siedmsetnego. sześćdziesiątego ósmego, pod tytułem: »Warunek miast y miasteczek« nastąpionym, pośrednicza instancya starościńska, a miastom i mieszczanom ekonomii królewskiey przed administratorami teyże ekonomii, w sprawach, od sądów miejskich przez odwołanie się przychodzących, iest oznaczona; dla czego, gdy rzeczy do dawniejszych praw y ustaw są zwrócone, więc, stosując się do nadmienionego prawa, roku tysięcznego siedmsetnego sześćdziesiątego ósmego, pod tytułem: »Warunek miast y miasteczek królewskich« zapadłego, przereczonym miastom y miasteczkom królewskim, w Koronie y w ekonomiach królewskich będącym, czyni wiadomo: iż sprawy z miast y miasteczek królewskich, które mają do sądenia się pośredniczą instancją starościńską wyznaczoną, w tychże sądach pośredniczych starościńskich, a zaś

z miast y miasteczek stołowych jego królewskiej mości przed administratorami, podług opisu wyżej wyrażonego prawa tysięcznego siedemsetnego sześćdziesiątego ósmego roku sądzone bydź mają, deklaruie. I, aby urodzeni starostowie do sądzenia takowych spraw, z miast y miasteczek przez odwołanie do nich przychodzących, osoby zdadne, prawa znajomość mające, y od rządów gospodarskich, dworskich oddzielne, osobnym do tego instrumentem umocowane, y przysięgą przed księgami urządowemi publicznymi na sprawiedliwe sądzenie obowiązane, wyznaczili, onym zleca. Którzy to sędziowie pośredniczey instancyej starościńskiej tym sposobem ustanowieni, protokoły do tego zrobione porządnie utrzymywać, w nie dekreta y processa wpisywać, sądy swe w ratuszu miejskim lub w innym miejscu tamże wygodnym odbywać, dekreta z tychże protokołów w mieście zawsze przy pisarzu radzieckim zostawać mianych, wydawać mają, mieć chce. I w przypadku przewinienia stron, lubo którey strony, iż grzywien na swoją stronę naznaczać nie powinni, stosując się w tej mierze do dawniejszych dekretów y ordynacyi, pod nieważnością tychże dekretów, ostrzega.

A co się dotyczy sądzenia spraw żydów, prywatnych między samymi żydami, o pretensye różne, z odwołania się od sądu żydowskiego miejskowego wynikających, iż te jurysdykcyja miejcową starościńska rozsądzać może. Zaś sprawy między żydami starszemi kahalnemi o złe sprawowanie rządu, krzywd przemocą synagogi żydom czynienie, że takowe sprawy do sądu wojewodzkiego należą, wyjąwszy żydów Wołyńskiego wojewodztwa, którzy podług konstytucyi tysięcznego sześćsetnego siedemdziesiątego ósmego pod tytułem: »Pogłównie żydowskie« w sprawach wszelkich przed starostami sądzić się y odpowiadać powinni, ani od nikogo do innego sądu evocatorie pociągani bydź mają; a sprawy, possessyi y gruntu w mieście tyżące się, prawu miejskiemu podległe, że do sądu miejskiego należą, uznaie; nakoniec, że registr remissowy spraw, od seymów do sądów jego królewskiej mości assessor-skich koronnych na rozsądzenie odesłanych, za obwieszczeniem iednak wczesnym stron, będzie także w kadencyi terazniejszey sądów assessor-skich koronnych w sposobie prawem opisanym brany, publiczności oświadcza mocą niniejszey deklaracyi. Którą to deklaracyą my z pomienionego protokołu słowo w słowo wypisać y stronie żądaiącyey autentycznie wydać pozwoliliśmy. Na co, dla lepszey wiary, pieczęć koronną wycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, w poniedziałek, to iest dnia dwudziestego czwartego miesiąca Grudnia, roku Pańskiego tysiąc siedemset dziewiędziesiąt drugiego, panowania zaś naszego XXIX. roku. Hyacynt Małachowski, kanclerz wielki koronny (L. J.) Za sprawą y przełożeniem jaśnie wielmożnego imć pana Hiacynta,

hrabi Nałęcz z Małachowic Małachowskiego, kanclerza wielkiego koronnego, Radoszyckiego, Grodeckiego Sannickiego etc. starosty, Jędrzej Przędziecki, sądów koronnych pisarz, m. p. Deklaracya dla miast y miasteczek oraz żydów.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 21.

ССХХІ.

Постановленіе сходки каменецкихъ мѣщанъ, опредѣляющее возстановить прежній порядокъ городского судопроизводства и управленія съ условіемъ, чтобы выборы членовъ магистрата происходили впредъ посредствомъ всеобщей подачи голосовъ мѣщанами, также устанавливающее способъ управленія селами, принадлежащими городу и повинности обывателей, живущихъ въ предместьяхъ. 1793. Марта 6.

Działo się w Kamieńcu Podolskim, na ratuszu głównym tegoż miasta rzeczypospolitej wolnego, dnia 6 miesiąca Marca, roku Pańskiego 1793.

Na sessyi extraordinaryjnėj, w obecności sławetnych ekonomów czyli regentów miasta tutéjszego, my, całe pospólstwo, zgromadziwszy się na ratusz, za zagajeniem sławetnych ekonomów względem okoliczności do ustanowienia rządu wewnętrznego, tak całego miasta naszego, jako też i dóbr, do tegoż miasta należących, zgodnie i jednomyślnie stanowimy: naprzód, aby urzędy wszelkie w mieście naszym, podług praw dawnych stanowionych, nam szczególnie nadanych, nigdy zwyczajem dawniej przemocy, lecz za zezwoleniem całego pospólstwa, miasto składającego, z wolnym wyborem osób do urzędowania i rządu, całością miasta obierane zostawały, inaczey, gdyby bez wiedzy naszej bądź jaka elekcja nastąpić miała, takową za nieważną, nielegalną i nieprawą mieć będziemy, a to w sposobie zaskarżenia przez manifesta, zająć do akt publicznych powinne, i nieposłuszeństwem narzuconej starszyźnie. Powtóre, wieś Biłanówka, przez licytacją w sessyi przez szlachetnego Jana Szahina zostająca, a teraz w cudzych rę-

kach od tegoż szlchetnego Szahina puszczone, ponieważ na też wieś kontrakt wychodzi, przeto szlchetnego wójta urzędującego koniecznie zobligować, pod obowiązkiem zgodnej co do téj okoliczności całego respektu miasta uchwały, aby tenże szlchetny wójt urzędujący w czasie krótkim wyznaczył z grona magistratu osoby do zlustrowania tejże wsi i wyindygowania poddanych, tamże będących, z wysłuchaniem każdego respective poddanego krzywdy; w czasie zaś prawem przepisanej licytacji na dobra szczególnie miejskie Kamieńca Podolskiego, mieć chcemy, aby z obywatelów właściwych, dobrze osiadłych, bliższym według prawa trzymania za zaliczowaną sumę zostawał; a gdyby nikt z obywatelów takowej podjąc się nie chciał licytacji, tedy, za wyprowadzić się powinnym iwentarzem z umową dobrowolną, poddanych, do miasta naszego należących, na czynsz puścić pozwalamy, z tą jednak ostrożnością, aby ten czynsz wystarczył summie zaliczowanej, do czego sławetnych ekonomów obowiązujemy i onym interes poruczamy. Potrzebie, względem przedmieszczan i szlachty, na folwarkach, do Kamieńca należących, mieszkających, ponieważ ciż składają się obywatelstwem mieszczanina kamienieckiego, do użytku tegoż miasta upornie posłusznymi nie są, jako też i szlachta, w tychże miejscach osiedli, podobnego używają nieposłuszeństwa; stanowimy przeto, aby ten, który na folwarkach, do miasta naszego należących, mieszka, bądź szlachcic, czyli mieszczanin, mający grónt orny czyli tylko chałupę z ogrodem, podług porporcyi, od wyznaczonych przez magistrat miasta ustanowionej, podatek płacił z tem jednak warunkiem, aby mający na sobie prawo miejskie, a na folwarkach mieszkający, do żadnych nie był pociągany obowiązków, nawet i do gromady, co skutecznie szlchetnym ekonomom, teraz i napotym będącym, zlecamy. Gdy więc expiruje kontrakt Białanówki possessorowi, a czas zlustrowania tej wsi zbliża się, przeto do takowej lustracyi i indagacyi poddaństwa wyznaczamy dla téj czynności sławetnych: Antoniego Wiernickiego i Marcina Horczakiewicza, poruczając onym zupełne w czasie najprędzszym, aby jeszcze przed świętami, tej czynności, za poprzedzającą instrukcją przez szlchetny magistrat dać się powinna, ukończenie. Kazimierz Krynicki, ekonom; Stefan Hubicki, ekonom; Stanisław Lesiewicz; Bazyli Drozdowski, ekonom. Co tylko z prawem i słusnością zgadza się, na to się podpisuję—Michał Bojarski mp.; Antoni Wiernicki; K. Marcin Horczakiewicz †; Ignacy Hudymowicz; Krzysztof Narolski †; Wojciech Miłasiwicz †; Maciej Sorowiczyński †; Grzegorz Baraniecki †; Jan Mory mp. Janusz Sokołowski; Adam Gliński; Teodor Krynicki; Adam Carl; Błażej Bętkowski; Jakób Cwikła, gminny †; Maciej Laskowski †; Stefan Święcicki;

Stanisław Krynicki; Jan Lewicki †; Antoni Krynicki; Szymon Golański †; Stefan Matkowski †; Jan Lewicki †; Antoni Jurkiewicz †; Kaliton Melikowicz; Szymon Dąbrowski †; Michał Markiewicz †; Józef Kowalski †; Wojciech Nieżyński †; Sebestyan Kowalski †; Wojciech Marszewski †; Maciej Gurewicz; Jan Lewandowski †; Łukasz Prądkowski †; Józef Zaborowski †; Stefan Kwiatkowski †; Jan Maciejowski †; Kazimierz Nudkowski †; Bazyli Sałtyczenko †; Stefan Antoniewicz †; Jerzy Hałuszkiewicz †; Wojciech Lipiński; Jan Horedyński †; Jan Kraśnikiewicz †; Grzegorz Sosnowski †; Mikołaj Goliński †; August Uczt †; Jakób Taszyński †; Bazyli Sawicki †; Jakób Lewicki †; Wojciech Czarniecki †; Tomasz Kozłowski; Michał Haluszczyc kładnie znak †; Marcin Hudziński †; Jan Gliński †.

Финга Каменецкого магистрата, № 4490, годъ 1773—1796, листъ 134 на сборотл.

CCXXII.

Увольнительное отъ крѣпостной зависимости свидѣтельство, выданное графиннею Людовикою Ходкевичевою чернобыльскому мѣщанину Алексію Бабенкѣ, съ предоставленіемъ ему права причислиться къ купеческому сословію любого города Русской имперіи. 1793. Сентября 15.

Roku tysiąc siedemset dziewiędziesiąt czwartego, miesiąca Jannuarii czwartego dnia, veteris styli.

Na urządzie grodzkim, w zamku Jej Imperatorskiej Mości Owruckim, przedemną, Mikołaiem Rożyckim, regentem grodzkim owruckim y xiegami niniejszemi, grodzkiemi, owruckiemi stawaiący osobiście sławetny Olexyi Babenok, miasta Czarnobyła obywatel y kupiec, te prawo, od J. W. Ludowiki z Rzewuskich Chodkiewiczowej, xięstwa Żmudzkiego starościny, sobie, podawaiącemu łaskawie dane y słuzące, na papierze stęplowym grosza srebrnego spisane, w papier stęplowany dziesięcio kopijkowy obwinięte, w rzeczy, w tymże prawie przepisanej, uwalniające, podpisem ręki tejże J. W,

Chodkiewiczowej, starościny xięstwa Żmudzkiego, zatwierdzone, dla zapisania do xiąg grodzkich, owruckich podał w ten sens: Ludowika z Rzewuskich hrabina Chodkiewiczowa, generalna xięstwa Żmudzkiego starościna, wojsk imperatorskich rossyjskich generałowa lejtenantowa, dóbr wszystkich, po ś. p. J. W. Janie Mikołajui hrabi Chodkiewiczzu, staroście generalnym xięstwa Żmudzkiego, generał lejtenantie wojsk imperium rossyjskiego, pozostałych, sumowna y dożywotnia pani, a potomstwa z nim spółzonego naturalna opiekunka. Wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, a osobliwie J. W. ich mość panom generałgubernatorom imperium Rossyi, czynię wiadomo tą moja libertacyą, iż ja, chcąc rozszerzyć y powiększyć handel w mieście moim Czarnobyłu, tudzież przez komercyą kupiecką pomnażać skarb Najjaśniejszej Jmperatorowej wszech Rossyi, Pani moiej Najmiłościewszej, a mając wzgląd na wiernego y dobrze zyczliwego mieszczanina mego czarnobylskiego, Olexija Babenka, dozwalam onemu w jakim bądź w imperatorstwie mieście do gyldyów w kupiectwach wpisywać się y żyć swobodnie za tychże J. W. W. generałów gubernatorów paszportami w mieście moim Czarnobyłu, przy wszelkich wolnościach, upraszając tychże generałgubernatorów, aby tak wzmiankowany kupiec, jako też jego dzieci od podusznego okładu byli uwolnieni y zwyczajnemi prerogatywami y wolnościami kupiectwa Rossyi, podług praw y zwyczajów imperatorskich, byli zaszczytzeni y od tychże J. W. W. generał-gubernatorów (gdy tego potrzeba wyciągać będzie) w przypadkach y krzywdzeniach naderzających się byli protegowani jako kupce y obywatele, użyteczni skarbowi Najjaśniejszej Jmperatorowej Jejmości, Pani moiej Najmiłościewszej. Takową libertacyą, przy wyciśnieniu skarbowej pieczęci, ręką moją własną, dla wiary podpisuję. Działo się w Warszawie, roku tysiąc siedemset dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca Septembra piętnastego dnia. U tego prawa, per oblatam podanego, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, podpis ręki jest takowy: Ludowika z Rzewuskich Chodkiewiczowa, starościna żmudzka. Któreż to prawo, za podaniem wyż podawiającego, a za urzędowym przyjęciem, wszystkie co do słowa, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisane.

Книга городская, оvrуцкая, записовая, № 3308, годъ 1794. Листъ 15.

CCXXIII.

Прошение, поданное Летичевскимъ магистратомъ управляющему государственными имуществами, майору Корысу, содержащее жалобу объ отнятии у города Летичева, не смотря на его грамоты и привилегии, лесовъ, земель и хуторовъ бывшими Летичевскими старостами а впоследствии экономією графа Аркадія Маркова. 1793 (?).

Do wielmożnego generalnego administratora dóbr skarbowych, kolegialnego assessora, majora Korysa, od magistratu miasta Latyczowa i całego obywatelstwa miasta tegoż prośba.

Magistrat miasta Latyczowa i całe obywatelstwo miasta tegoż Najjaśniejszej Jey Jmperatorskiej mości, Pani naszej Najmiłosciwszej, długim lat ciągiem prowadząc prawny proceder z starostami swojemi Latyczowskiemi o własność gruntów, pól, sianozęci, lasów, stawów, młynów, propinacyi, według przywilejów, lustracji i innych dokumentów, do miasta Latyczowa należących, w takiej sprawie ogólnej otrzymaliśmy już byli w sądach zadwornych królewskich asesoryi koronnej warszawskiej dekreta: pierwszy roku 1778, wyznaczający kommisją na rewizję praw, przywilejów, dekretów królewskich, na odrysowanie mapy gróntów, pól, lasów, pasieczysk, sianozęci i innych, do własności miasta prowentowanych; drugi, w roku 1792—na powierzenie dokumentów, do téj sprawy należących, officialistom skarbu na ten czas rzeczy-pospolitej dla przejrzenia i informacyi w porządku téj sprawy rozrządzenia być mającego w sądach zadwornych królewskich; obydwaj zaś te dekreta, pierwszy—dla naszego ubóstwa, przez niemożność prowadzenia kommissyi, dekretem królewskim wyznaczonych, drugi późniejszy—dla zaszłej w kraju rewolucyi i odmian panowania, dotąd nie wzięły skutku; przez co i my, obywatele miasta, z własności, miastu przywilejami nadanych, dotąd nie korzystamy. Z przyłączeniem kraju tego do impervi Rosyjskiej sprawiedliwość Najjaśniejszej Jey Jmperatorskiej Mości, w deklaracyi manifestu Jey zawierająca się, ożywiła nadzieję naszą w wyrazach, zapewniających całość i trwałość.

Przywileje miastom wolnym, dawniej królewskimi zwanym, a pod Jey berło najłaskawszego panowania dostającym się, prawa też, któremi się imperia Jey rządzi, na wielu miejscach intacta zapewniają swobody i własności miast uprzywilejowanych. Gdy zaś w terażniejszym czasie dowiedzie-

liśmy się, że starostwa Latyczowskiego wsi trzynaście Najjaśniejsza Imperatorowa Jejmość, Pani Najmiłościwsza, jasnie wielmożnemu Arkadiu Markowu; kanclerzowi imperyi na wieczność darować raczyła; gdy ze względu takowej darowizny rząd ekonomiczny tego j. w kanclerza, zabierając się do posiadania tegoż starostwa, wszystkich oraz własności miasta i same przedmieścia pod tęż darowiznę jakoby podpadać tłómaczy, w szczupłym tylko okręgu niegdys będących murów i foss same miasto zostawując, w jednej tylko ścianie Wierchowój wygonu pozwala, a lasu własnego miejskiego temuż miastu, niedawno w tym roku znacznie wygorzałem, na wystawienie nowych budynków tenże rząd zbronik; na opał tylko leżącego drzewa, i to za opłatą pieniężną, dozwala; futory miejskie, od najdawniejszych czasów przez mieszczan dla chowania bydła, pasiek, zabudowane, sady rodzajnego drzewa, pracą mieszczan i długimi wiekami dla pożytku rozkrzewiane, wszystko to pod tytuł darowizny połączy. Przymuszeni tedy więc musimy zanieść tę najpokorniejszą prośbę naszą do w. p. dobrodzieja, abyś z obowiązku swego, mając bacność na całość dóbr kaziennych miasta Latyczowa i jego przedmieść, oraz innych własności, miastu należących, w dochodzeniu prawem będących, przedstawić raczył, gdzie będzie należało:

1. Iż miasto Latyczów, będąc od wieków miastem wolnym, uprzywilejowanym, miało przedwieczny oryginalny przywilej lokacyi, czyli przysady swoje pewne z zapisaniem obszerności granic swoich, albo utraciło takowy przywilej lokacyi podczas najazdów tatarskich, kiedy miasto Latyczów przez tychże Tatarów spalone było, jako świadczy przywilej Zygmunta króla polskiego, roku 1549 miastu Latyczowu na swobody i wolności dany, o spaleniu miasta tego, a razem z nim i przywileju lokacyi mówiący; od Augusta zaś trzeciego, króla polskiego, potwierdzony i w księgach ziemskich Latyczowskich roku 1750 zapisany; przecież do dziś dnia w innych dokumentach, które się tu wspomną, nieomylnie ślady i dowody o własnościach, temuż miastu nadanych, znajdują się.

2. Że też miasto było od wieków i jest miastem stołecznym powiatu Latyczowskiego, i jest miastem sądowem, jako świadczy konstytucya 1581 roku, w księdze praw, na karcie 376, pod tytułem »Grodzkich Latyczowskich« będąca, obowiązująca starostę kamienieckiego, aby jurisdycją sądową tak odbywał w Latyczowie, jako i w Kamieńcu-Podolskim odbywa.

3. Że też miasto od najdawniejszych czasów ma przywileje prawa magdeburgskiego, podług których odbywało i odbywać powinno swoją sądową jurisdycją w rzeczach prawem opisanych przed swym wójtem rozprawiać się tylko, a wójt przed sądem króla jegomości sprawiać się jest

obowiązany, a podług tych samych przywilejów wyjęte jest też miasto i obywatele od wszelkiej władzy zwierzchności wojewodów, kasztelanów, starostów, sędziów i wszelkich innych urzędników ziemskich, i podług tychże samych przywilejów, ma wolne targi, jarmarki i inne swobody, wolności, tak dla będących natenczas mieszczan, jako i późniejszych przychodniów zawierowane, o czym świadczą też przywileje, niżej po treści wypisane, co wszystko ma służyć do okazania dawności miasta tegoż i jego prerogatyw pożytków wewnętrznych.

4. A co się tycze własności zewnętrznych miasta tegoż, że też miasto ma zdawna swoje przedmieście z jednej strony, zwane Zawołocz, a dawniej będące starem miastem Latyczowem, jako świadczy lustracja roku 1569, które chociaż przez inkursyę dawniejsze, nieprzyjacielskie zruinowane zostało, jednak później zawsze i dotąd przedmieściem Latyczowskiem było i jest, tak go nawet mianuje lustracja w roku 1765.

5. Też miasto że już w tym wieku miało wieś, do wójtostwa Latyczowskiego należąca, zwaną teraz Zalatyczówka, świadczy to przywilej dany Dembińskiemu na wójtostwo Latyczowskie w roku 1750, którą wieś najpóźniej tu, dopiero w roku 1779, książę jegomość Czartoryjski z licytacyi, podług nowego prawa objętej, za dyplomatem królewskim w swoją dzierżawę na lat pięćdziesiąt objął.

6. Też miasto, że ma z trzeciej strony przedmieście Zamurne, niedawno przysadzone, czego nawet najpóźniejszy starosta sobie nie przywłaszczał, to i do dziś dnia, pod obronę praw miejskich zostawało i zostaje.

7. Nadto o rozległości granic mówiąc, też miasto miało dawną granicę swoją na wschód słońca z wsią Werbką i wsią Bohnami, jako nacza oryginalna granica, między temi dobrami postanowiona roku 1620, na południe do lasu Zharu czyli rzeczki, Zharku zwanęj; jako wyraźnie darowizna gruntu pewnego, Osłoniszczu zwanego, roku 1527 Jerzemu Samborskiemu uczyniona, którą wymienia, iż Zharek do miasta Latyczowa należy, i dalej między południem i zachodem w tymże lesie, w Zharze, mieli swoje budowle, co się nazywa Futorami, tudzież posieczy przy uroczysku Osowa, które tam budować mieli prawo, jako świadczy dekret sejmowy roku 1548, między mieszczanami latyczowskimi a Ciołkowskim, mającym natenczas przywilej na uroczysko Osowa, którym dekretem mieszczanie przyswoich budowach, w lesie, w Zharze, miałych, zachowani i dalej też miasto i w tej samej ścieżce, że miało obszerne pola gotowe, świadczy rewizya roku 1564, że tam wieś Sniów na gotowych polach latyczowskich zasiadła, gdzie i teraz są futory miejskie w lesie Zharze przy uroczysku, Sniów do-

ąd zwanem, i dalej, że też miasto między wschodem i północą ma swoją granicę do rzeki Boha, jako naucza niedawne rozgraniczenie przez kommissarzów J. K. M. w roku 1777, między wsią Markowczami, królewszczyzną—Horbasowem, królewszczyzną—Holowczencami ziemskimi sporządzone.

Więcej nierównie też miasto Latyczów ma dowodów, okazać mogących, jakie własności do tegoż miasta zdawna przynależą, lecz te umyślnie dla spodziewanej swojej sprawy ze starostą w roku 1792, zostawiliśmy w Warszawie w ręku plenipotęta naszego zkad, dotąd nie są odebrane, a tylko onych registr dochowujemy. Żondamy teraz jedynie, abyśmy mogli mieć pozwolony nam czas do odzyskania tych dokumentów, a to aby władza krajowa wyznaczyć raczyła oddzielną kommissją na rozpatrzenie onych, tymczasem zaś, jeżeli też dokumenta odzyskamy, aby nam nie raczył odejmować rząd nowego dziedzica przedmieść naszych: Zawalku, Zamurza i tych gróntów, jakie dotąd, choć szczupłe używamy, tudzież futurów, naszą pracą i kosztem zabudowanych, oraz aby nam, dla potrzeb budowy y reparacyi, las wzbroniony nie był, inne zaś własności miejskie, na które dowody praw okażemy, niechby zostały do rezolucyi sądu, którego od władzy rządowej wyznaczenia żądamy, a żądanie nasze aby pozostawione było gdzie należy pokornie dopraszamy się. Wojciech Lachowicz, majstratu latyczowskiego burmistrz. Grzegorz Nawalny, miasta Latyczowa rajca. Prokop Jedrzejewski. Jan Kuranowski m. p. Jan Bądzkowski mn. pr.

Книга Летичевского магистрата, записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 140.

CCXXIV.

Распоряжение князя Матвея Радзивила, предписывающее евреямъ города Бердичева избрать независимый отъ рабина еврейскій судъ и обозначющее устройство и дѣлопроизводство этого суда. 1794. Марта 27.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Kwietnia dwudziestego siódmego dnia podług dawnego, a ósmego Maja podług nowego stylu.

Na urządzie grodzkim, w zamku Jej Imperatorskiej Mości Żytymier-

obowiązany, a podług tych samych przywilejów wyjęte jest też miasto i obywatele od wszelkiej władzy zwierzchności wojewodów, kasztelanów, starostów, sędziów i wszelkich innych urzędników ziemskich, i podług tychże samych przywilejów, ma wolne targi, jarmarki i inne swobody, wolności, tak dla będących natenczas mieszczan, jako i późniejszych przychodniów zawarowane, o czym świadczą też przywileje, niżej po treści wypisane, co wszystko ma służyć do okazania dawności miasta tegoż i jego prerogatyw pożytków wewnętrznych.

4. A co się tycze własności zewnętrznych miasta tegoż, że też miasto ma zdawna swoje przedmieście z jednej strony, zwane Zawołocz, a dawniej będące starem miastem Latyczowem, jako świadczy lustracja roku 1569, które chociaż przez inkursy dawniejsze, nieprzyjacielskie zruinowane zostało, jednak później zawsze i dotąd przedmieściem Latyczowskiem było i jest, tak go nawet mianuje lustracja w roku 1765.

5. Też miasto że już w tym wieku miało wieś, do wójtostwa Latyczowskiego należąca, zwaną teraz Zalatyczówka, świadczy to przywilej dany Dembińskiemu na wójtostwo Latyczowskie w roku 1750, którą wieś najpóźniej tu, dopiero w roku 1779, xiąże jegomość Czartoryjski z licytacyi, podług nowego prawa objętej, za dyplomatem królewskim w swoją dzierżawę na lat pięćdziesiąt objął.

6. Też miasto, że ma z trzeciej strony przedmieście Zamurze, niedawno przysadzone, czego nawet najpóźniejszy starosta sobie nie przywłaszczał, to i do dziś dnia, pod obronę praw miejskich zostawało i zostaje.

7. Nadto o rozległości granic mówiąc, też miasto miało dawną granicę swoją na wschód słońca z wsią Werbką i wsią Bohnami, jako nacza oryginalna granica, między temi dobrami postanowiona roku 1620, na południe do lasu Zharu czyli rzeczki, Zharku zwanęj; jako wyraźnie darowizna gruntu pewnego, Osłoniszcza zwanego, roku 1527 Jerzemu Samborskiemu uczyniona, którą wymienia, iż Zharek do miasta Latyczowa należy, i dalej między południem i zachodem w tymże lesie, w Zharze, mieli swoje budowle, co się nazywa Futorami, tudzież posieczy przy uroczysku Osowa, które tam budować mieli prawo, jako świadczy dekret sejmowy roku 1548, między mieszczanami latyczowskimi a Ciołkowskim, mającym natenczas przywilej na uroczysko Osowa, którym dekretem mieszczanie przyswoich budowach, w lesie, w Zharze, mianych, zachowani i dalej też miasto i w tej samej ścieżce, że miało obszerne pola gotowe, świadczy rewizya roku 1564, że tam wieś Snitów na gotowych polach latyczowskich zasiadła, gdzie i teraz są futory miejskie w lesie Zharze przy uroczysku, Snitów do-

ąd zwanem, i dalej, że też miasto między wschodem i północą ma swoją granicę do rzeki Boha, jako naucza niedawne rozgraniczenie przez kommissarzów J. K. M. w roku 1777, między wsią Markowczami, królewszczyzną—Horbasowem, królewszczyzną—Holowczencami ziemskimi sporządzone.

Więcej nierównie też miasto Latyczów ma dowodów, okazać mogących, jakie własności do tegoż miasta zdawna przynależą, lecz te umyślnie dla spodziewanej swojej sprawy ze starostą w roku 1792, zostawiliśmy w Warszawie w ręku plenipotęta naszego zkład, dotąd nie są odebrane, a tylko onych registr dochowujemy. Żondamy teraz jedynie, abyśmy mogli mieć pozwolony nam czas do odzyskania tych dokumentów, a to aby władza krajowa wyznaczyć raczyła odzielną kommissią na rozpatrzenie onych, tymczasem zaś, niżeli też dokumenta odzyskamy, aby nam nie raczył odejmować rząd nowego dziedzica przedmieść naszych: Zawalku, Zamurza i tych gróntów, jakie dotąd, choć szczupłe używamy, tudzież futorów, naszą pracą i kosztem zabudowanych, oraz aby nam, dla potrzeb budowy y reparacyi, las wzbroniony nie był, inne zaś własności miejskie, na które dowody praw okażemy, niechby zostały do rezolucyi sądu, którego od władzy rządowej wyznaczenia żądamy, a żądanie nasze aby pozostawione było gdzie należy pokornie dopraszamy się. Wojciech Lachowicz, majstratu latyczowskiego burmistrz. Grzegorz Nawalny, miasta Latyczowa rajca. Prokop Jędrzejowski. Jan Kuranowski m. p. Jan Bądzkowski mn. pr.

Книга Летичевского магистрата, записовая, годъ 1784—1795, № 5716; листъ 140.

CCXXIV.

Распоряжение князя Матвея Радзивила, предписывающее евреямъ города Бердичева избрать независимый отъ рабина еврейскій судъ и обозначающее устройство и дѣлопроизводство этого суда. 1794. Марта 27.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Kwietnia dwudziestego siódmego dnia podług dawnego, a ósmego Maja podług nowego stylu.

Na urządzie grodzkim, w zamku Jej Imperatorskiej Mości Żytymier-

skim, przedemną, Wincentym Woroniczem, vice-regentem przysięgłym, grodzkim powiatu Żytomirskiego i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskimi osobiście stawiając Staś Nysio Abramowicz, szkolnik berdyczowski, prawo, od J. O. X. Radziwiła R. K. B. kahałowi Berdyczowskiemu do obrania sędziów trzechletnich, wraz z dodatkiem od tegoż J. O. X. rozsądzania spraw wszelkich, między żydami tegoż kahału zaszłych, nadane, podpisem ręki tegoż zatwierdzone, na papierze ordynaryjnym z przyszytym arkuszem dziesięcio kopijkowym napisane, do akt grodzkich, żytomirskich w oblatę podał, w ten sposób: Mateusz xiąże Radziwił, świętego państwa Rzymskiego xiąże na Ołyce, Nieświerzcu i Klecku, hrabia na Milczu, Szydłowcu i Krożach, a na Berdyczowie, Bystrzyku i innych pan i dziedzic, rotmistrz też wojsk rossyjskich, orderu św. Huberta kawaler, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie: starostom, kwartalnym, duchownym i wszystkim żydom kahału Berdyczowskiego podaie do wiadomości, iż ja, chcąc jak najzupełniejszą w mieście moim dziedzicznymi, Berdyczowie, utrzymać sprawiedliwość, ponieważ rabini więcej szukają zysku swego jak dogodzenia sprawiedliwości, zwykli sądzić sprawy z wielkim zdzierstwem i krzywdą ubogich ludzi, na co ustawicznie dają się słyszeć zażalenia, przeto chcę i stanowią, ażeby do sądzania spraw wszelkich między żydami wszystkimi, pospólstwo, zgromadzone w czasie świąt swoich Wielkanocnych, obierało sobie żydów na lat trzy większością głosów, w liczbie cztery osób, a piątego pisarza, mającego głos radzący, a w przypadku równości kryszek moc decydującą, to jest równość zdań rezolwującą; który sąd będzie miał moc sądzania wszystkich spraw między żydami, zachowując stronom, dekretami tego sądu uciążonym, wolną do mnie appellacją w sprawach świeckich, która w tymże dniu oświadczona, uczyniona i w dekrete adnotowana być powinna, gdyż nieappellujący w tym czasie, wyrokowi sądu swego podlegać będzie powinien; które, zaszły bez założonej appellacji, przy swej mocy i niewzruszone zostaną. Dekreta zaś wszelkie mają być wpisywane w xięgi, na to osobno sporządzone, pod datami i porządkiem zwyczajnym w radnych miastach, a ekstrakta onych z podpisami sądzących wydawane pod pieczęcią miasta moiego Berdyczowa, która ma być wyciśniona na każdym arkuszu papieru, tak do pozwów, manifestów, dekretów i innych tranzakcy sądowych, od których to manifestów, pozwów, dekretów dochody kancelaryi nie większe, jak są prawem ustanowione, dla sędziów i pisarzy ziemskich i grodzkich tymże sędziom i pisarzowi miasta Berdyczowa za prace ich i trudy dochodzić mają, oprócz grzywien, które sądzone i zebrane, za wiadomością i

rozsądzeniem moim expensowane być powinny; przed którym sądem wszystkie zapisy, transakcje między żydami i donacie, za poprzedzającym iednak zezwoleniem na sprzedaż lub darowizne, zeznawane i w księgi pod datami porządnie wciągane być mają; nadto wszystkie dawne prawa, donacie, zapisy, na domostwa i kramnice służące, zapisy, między małżeństwem zaszłe, dla pamięci i dowodu, zabiegając zaginieniu onych przez jaki przypadek, mają być i powinny do akt tychże przez oblatę wniesione w przeciagu trzech miesięcy od daty dzisiejszej pod nieważnością onych w czas przyszły, jeżeliby w tym czasie nie były w tych aktach miejskich oblatowane; na których wyż pomieniony sąd podpisać się powinien, zaświadczać oblatę onych, od których zwyczajna kancelariom opłata ma być w osobną skrzynkę składana do rozrządzenia moiego dla wyznaczenia z onej pensyi dla regenta kancelaryi, dla skrybentów, do onej potrzebujących, i na ufundowanie ratusza do sądzenia i kancelaryi; co się zaś tycze ślubów małżeńskich, postanawiam, ażeby więcej od nich nie brano, jak jeden procent od sta posagu; a od rozrządzenia majątku po schodzących z tego świata żydach—jak jeden procent od sta pozostającego się wolnego majątku; od długów winnych, które zebrane od woli i rozrządzenia moiego zależeć będą; którzy to wybrani sędziowie najprzód mają wykonać przysięgę rotą zwyczajną—jako sprawiedliwie sądzić mają, żadnych kurrupcj brać nie będą, a, wykonawszy, rozpoczną zaraz dzieło swoje od przyjmowania do akt wszelakich dokumentów wyż pomienionych, tak zeznawać się mających, jako i do oblaty podać się powinny, sądzić zaś sprawy przed jarmarkiem Onufrejskim w miejscu, przez magistrat wyznać się mającym, i one do wyjścia lat trzech expediować będą; po którym upłynieniu inni obrani lub ci sami potwierdzeni na drugie trzy lata być mogą. Które to moje postanowienie zalecając jak najmocniej przyprowadzać do skutku, dla większej wagi i mocy, podpisem ręki mojej i przyłożeniem pieczęci stwierdzam. Datum w zamku Berdyczowskim, dnia dwódziesiątego siódmego Marca, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego roku. M. X. Radziwił R. K. N. Prawo te w swoim zupełnym wigorze i sile zacząć się powinno wtedy, gdy skończy się termin, do którego teraz niniejszy jeszcze rabin ma moc podług konsensu jemu danego pełnienia moich powinności. Na co, dla lepszego objaśnienia, ten uczyniony dodatek własną ręką podpisuję. Datum ut supra. M. X. Radziwił R. K. N. W. R. mp. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich żytomirskich iest zapisane:

Книга гродс., Житомирс., запис., № 296, годъ 1794. Л. 593 на об.

skim, przedemną, Wincentym Woroniczem, vice-regentem przysięgłym, grodzkim powiatu Żytomirskiego i xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomierskimi osobiście stawiając Staś Nysio Abramowicz, szkolnik berdyczowski, prawo, od J. O. X. Radziwiła R. K. B. kahałowi Berdyczowskiemu do obrania sędziów trzyletnich, wraz z dodatkiem od tegoż J. O. X. rozszadzenia spraw wszelkich, między żydami tegoż kahału zaszłych, nadane, podpisem ręki tegoż zatwierdzone, na papierze ordynaryjnym z przyszytym arkuszem dziesięcio kopijkowym napisane, do akt grodzkich, żytomirskich w oblatę podał, w ten sposób: Mateusz xiąże Radziwił, świętego państwa Rzymskiego xiąże na Ołyce, Nieświerzcu i Klecku, hrabia na Milczu, Szydłowcu i Krozach, a na Berdyczowie, Bystrzyku i innych pan i dziedzic, rotmistrz też wojsk rossyjskich, orderu św. Huberta kawaler, wszem wobec i każdemu zosobna, koinu o tym wiedzieć będzie należało, mianowicie: starostom, kwartalnym, duchownym i wszystkim żydom kahału Berdyczowskiego podaie do wiadomości, iż ia, chcąc jak najzupełniejszą w mieście moim dziedzicznymi, Berdyczowie, utrzymać sprawiedliwość, ponieważ rabini więcej szukają zysku swego jak dogodzenia sprawiedliwości, zwykli sądzić sprawy z wielkim zdzierstwem i krzywdą ubogich ludzi, na co ustawicznie dają się słyszeć zażalenia, przeto chcę i stanowią, ażeby do sądzenia spraw wszelkich między żydami wszystkimi, pospółstwo, zgromadzone w czasie świąt swoich Wielkanocnych, obierało sobie żydów na lat trzy większością głosów, w liczbie cztery osób, a piątego pisarza, mającego głos radzący, a w przypadku równości krysek moc decydującą, to jest równość zdań rezolwującą; który sąd będzie miał moc sądzenia wszystkich spraw między żydami, zachowując stronom, dekretami tego sądu uciążonym, wolną do mnie appellacją w sprawach świeckich, która w tymże dniu oświadczona, uczyniona i w dekrete adnotowana być powinna, gdyż nieappellujący w tym czasie, wyrokowi sądu swego podlegać będzie powinien; które, zaszłe bcz założonej appellacyi, przy swej mocy i niewzruszone zostaną. Dekreta zaś wszelkie mają być wpisywane w xięgi, na to osobno sporządzone, pod datami i porządkiem zwyczajnym w radnych miastach, a ekstrakta onych z podpisami sądzących wydawane pod pieczęcią miasta moiego Berdyczowa, która ma być wyciściona na każdym arkuszu papieru, tak do pozwów, manifestów, dekretów i innych tranzakcyi sądowych, od których to manifestów, pozwów, dekretów dochody kancelaryi nie większe, jak są prawem ustanowione, dla sędziów i pisarzów ziemskich i grodzkich tymże sędziom i pisarzowi miasta Berdyczowa za prace ich i trudy dochodzić mają, oprócz grzywien, które sądzone i zebrane, za wiadomością i

rozsądzeniem moim expensowane być powinny; przed którym sądem wszystkie zapisy, transakcje między żydami i donacie, za poprzedzającym iednak zezwoleniem na sprzedaż lub darowizne, zeznawane i w księgi pod datami porządnie wciągane być mają; nadto wszystkie dawne prawa, donacie, zapisy, na domostwa i kramnice służące, zapisy, między małżeństwem zaszłe, dla pamięci i dowodu, zabiegając zaginieniu onych przez jaki przypadek, mają być i powinny do akt tychże przez oblatę wniesione w przeciagu trzech miesięcy od daty dzisiejszej pod nieważnością onych w czas przyszły, jeżeliby w tym czasie nie były w tych aktach miejskich oblatowane; na których wyż pomieniony sąd podpisać się powinien, zaświadczać oblatę onych, od których zwyczajna kancellariom opłata ma być w osobną skrzynkę składana do rozrządzenia moiego dla wyznaczenia z onej pensyi dla regenta kancelaryi, dla skrybentów, do onej potrzebujących, i na ufundowanie ratusza do sądenia i kancellaryi; co się zaś tycze ślubów małżeńskich, postanawiam, ażeby więcej od nich nie brano, jak jeden procent od sta posagu; a od rozrządzenia majątku po schodzących z tego świata żydach—jak jeden procent od sta pozostającego się wolnego majątku; od długów winnych, które zebrane od woli i rozrządzenia moiego zależeć będą; którzy to wybrani sędziowie najprzód mają wykonać przysięgę rotą zwyczajną—jako sprawiedliwie sądzić mają, żadnych kurrupcjey brać nie będą, a, wykonawszy, rozpoczną zaraz dzieło swoje od przyjmowania do akt wszelakich dokumentów wyż pomienionych, tak zeznawać się mających, jako i do oblaty podać się powinny, sądzić zaś sprawy przed jarmarkiem Onufrejskim w miejscu, przez magistrat wyznać się mającym, i one do wyjścia lat trzech expediować będą; po którym upłynieniu inni obrani lub ci sami potwierdzeni na drugie trzy lata być mogą. Które to moje postanowienie zalecając jak najmocniej przyprowadzać do skutku, dla większej wagi i mocy, podpisem ręki mojej i przyłożeniem pieczęci stwierdzam. Datum w zamku Berdyczowskim, dnia dwódziesiątego siódmego Marca, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego roku. M. X. Radziwił R. K. N. Prawo te w swoim zupełnym wigorze i sile zacząć się powinno wtedy, gdy skończy się termin, do którego teraz niniejszy jeszcze rabin ma moc podług konsensu jemu danego pełnienia moich powinności. Na co, dla lepszego objaśnienia, ten uczyniony dodatek własną ręką podpisuję. Datum ut supra. M. X. Radziwił R. K. N. W. R. mp. Które to prawo, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich żytomirskich iest zapisane:

Книга гродс., Житомирс., запис., № 296, годъ 1794. Л. 593 на об.

CCXXV.

Удостовереніе, выданное дворянскою Боржендзкою поселенцамъ католикамъ, прибывшимъ въ мѣстечко Прилуки, въ томъ, что ея сынъ изъявилъ согласіе на припачіе ихъ въ число мѣщанъ и снабдить ихъ участками земли, такъ какъ онъ стремится къ успленію въ мѣстечкѣ католическаго народонаселенія 1795. Юля 17.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Lipca siedemnastego dnia (veteris styli).

W roczki sądowe, grodzkie, winnickie, kadencyi Juliuszowej, dnia szóstego podług nowego stylu przypadłe i sądzące się, przedemną, Gabrielem Porczyńskim, stolnikiem powiatu i podstolim grodzkim, winnickim, stawiając się osobiście urodzony Tomasz Ruchcicki, te zapewnienie dla podanych Przyłuckich, od j. w. Borzęckiej, P. K., dane, dla zapisania do akt niniejszych, grodzkich, braclawskich podał w tej istocie: Marko Dymenko, Pko Bednarczuk i inni, gdy życzą sobie być mieszczanami, aby tedy byli pewni i przysposobiali się wcześniej do stawienia się, przyrzeczenie im to daię, iż mój syn dać im nie odmówi prawa i przywilejów na miejskie, jako wiadoma jestem, że równie jako i ja życzy sobie mój syn, aby osiadli mieszkańcy Przyłuccy katolicy w mieście Nowym. Daie się także i grunt temuż Dymenkowi i Bodnarczukowi z rozmiaru podług ugody z niemi na czynsz; w czym ich zapewniam i na to się podpisuję. Anna Borzęcka mp. Które to zapewnienie, do oblaty podane, jak się w sobie ma, tak co do słowa w xięgi grodzkie wojewodztwa Braclawskiego iest zapisane.

*Книга городская, Винницкая, записочная, года 1795, № 4788.
Листъ 207.*

CCXXVI.

Прошение, поданное Летичевскимъ магистратомъ Волынскому губернатору, генералъ-майору Шереметьеву, содержащее жалобу на городскій летичевскій судъ о томъ, что онъ незаконно присудилъ городскія земли уніатскому Головачинецкому монастырю. 1795. Августа 23.

Działo się na sessyi czwartkowej magistratu ujazdu miasta Latyczowa, to jest dnia 23 Sierpnia v. s., 1795 roku.

Do j. w. generała-majora, lejbgwardii konnego pułku premier majora, i kawalera, Wołyńskiej gubernii gubernatora, Bazylego Sergieiewicza Szerebetowa od mieszczan bywszego i terazniejszego magistratu miasta Jej Imperatorskiej mości Latyczowa uformowana nota, w następującej treści: Sąd i urząd bywszego i terazniejszego magistratu miasta Latyczowa w ucisku i krzywdzie swej nieznośnej z płaczem do sprawiedliwości j. w. pana zwykłej udaje się. Mieszczanie Latyczowscy, mając wokoło miasta grunta i sianożęcie obszerne, do siebie należące, zdawna obarczeni przemocą starościńską i uzurpacją gruntów do dóbr swych dziedzicznych i starościńskich, granicami stykających się, (jak się dawniej ordynarynie praktykowało), z tychże gruntów miejskich część Hołowczyńskiekiemu klasztorowi xięży Bazyljanów do używania przed lat kilkadziesiąt za rozkazem rządów starościńskich nadawszy, gdy j. o. xiąże J. M. Czartoryski, starosta Latyczowski, podług swego żądania odgraniczył dobra swe graniczne Międzyboż i Hołowczyńce od miasta koronnego Latyczowa roku 1791, grunt przecie ów, O. O. Bazyljanom do użycia na nieiaki czas bez dokumentu pozwolony, od granicy hołowczyńskiekiej a międzybożskiekiej w gruntach miejskich za kopcami sytuowany, po rozgraniczeniu do wolnej dyspozycji dostał się mieszczanom właścicielom; a gdy xiądz Sinicki, superior hołowczyńskieki, prosił mieszczan o pozwolenie użycia tychże gruntów ieszcze na rok ieden następny, zrobiwszy więc w aktach miejskich opis autentyczny, osobistym onego zeznaniem, pod dniem 7 Czerwca, roku 1792 odebrał zezwolenie rok ieszcze ieden z mocy tego opisu używać wyż pomienionego gruntu, pod tytułem sianożęci na 15 kosarzy. Po skończonym tym roku 1793 mieszczanie latyczowscy podupadli i ze wszystkich swych prowentów processem kilkunastoletnim, w sądzie assessorskim warszawskim kosztownie prowadzonym, ogołoceni, nie mając się czym wypłacić z długu trzechset dwudziestu dziewię-

ciu czerwonych złotych na processa i windykacją praw swoich i przywilejów, kwerendę metryk koronnych u w. Mikołaja Borysławskiego, łowczego ziemi Przemyskiej, zaciągnionego, też grunta temuż w. Borysławskiemu w procencie do używania oddali i tylko co sianożęć dla niego skosić kazaliśmy, aż natychmiast księża Bazylianie gwałtownie dniem i nocą znaczną część tegoż siana do Hołowczyniec zabrali, a W. Borysławski nawzajem z pod tegoż siana zabrać woły i te do kancelaryi do prezenty zapędzić rozkazał, skargi i pozwy podług zwyczaju prawa w sprawie o wioleńcą, z gruntu wynikłą, magistratowych miejskich latyczowskich właściciele tychże gruntów uformowali. W tym sądzie księża Bazylianie hołowczyniecscy nie chcąc się sądzić, dawszy się zkondemnować, udali się z memoriałem do j. w. pana dobrodzieja. Pan dobrodziej, swą rezolucją 1793 roku, w miesiącu Lipcu wydaną, odesłał tę sprawę do sądu grodzkiego latyczowskiego, aby przed innemi sprawami podług prawa została osądzona. Sąd grodzki starościński równie iak i sam starosta, a osobliwie w. sędzia Drużbacki, generalny plenipotent starościński, zawsze i we wszystkich prawnościach swoich z obowiązku swego nam przeciwny, sprawę tę przeciwko wszelkim prawom, z stopniów swoich i ze wszystkich miar sądowi swemu nie przyzwoitą, o wioleńcą z gruntu miejskiego czyli starościńskiego (iak W. Drużbacki bydy go mianuie) pochodzącą, iaz po zapadłym procesie w sądach magistratowych, do sądenia przyjął, apellacyi zakładanej nie dopuścił i temuż sądowi miejskiemu excypującemu się odpowiadać kazał; przeciwko dokumentom, a osobliwie opisowi, przez wyż rzezonego xędza superiora w aktach osobiście zeznanemu i dobrowolnie nastąpiłonemu, inkwizycją niepraktykowanym sposobem in accessorie exceptionis fori nakazał, a tym samym w poznanie i wątpliwość grunt miejski odkopczony i dokumenta autentyczne poddał, tym sposobem księża Bazylianie (choć najmniejszego papirku do wyż rzezonego gruntu nie okazują i nie mają) ośmieleni, odebrawszy woły swoje z kancelaryi, często wspomnionych gruntów dotychczas używają i do żadnego ciężaru i opłat miejskich z tegoż gruntu nie przykładają się. A grod Latyczowski, sprawę tę z tego iedynie pozorą przyiowski, do osądenia uciążliwego przeciwko wyraźnym prawom, że iaz kazano przed wszystkiemi sprawami osądzić, nie chce się na fundamenta tejże rezolucyi zapatrzyć, że osądzić kazano podług prawa licznych dekretów, od siebie różniących się, bez dopuszczenia apellacyi na kondescensjach, rozpisów, publikat, indagaciów, inkwizycyi nieprzyzwoitych namnożyć był przyczyną i do takiej expensy przywiódł, że i grunt wartości jej nie zastąpi i pewnie majątki nasze do szcztu pożre ten proces, jeśli sprawiedliwość i miłosierdzie pańskie nie przykaże surowo,

aby sprawa ta, podług przepisu i stopniów prawa, w sądzie, sobie przyna-
leżnym, skutek swój odebrała, lub też jeśli j. w. pan nie odeszle sprawę
tej po opinią do innego sądu, iż gród Latyczowski przeciwko prawu wy-
rażnemu ważył się ią przyjąć do swojego sądu, iuż po nastąpionym pro-
cesie, z sądu miejskiego wywołaną, i tenże sąd miejski, od juryzdykcji
grodzkiej, starościńskiej najwarowniejszemi prawami i przywilejami wyłąc-
zony, sądowi swemu i processowi, na mocy iakoby powyż wytkniętej rezol-
ucji gubernialnej, ulegać bezprawnie zmusza, a grunt miejski w kwestyę
i używanie, do dóbr dziedzicznych międzybożkich Hołowczyńskiekiemu mo-
nasterowi granicą stykaiący się i przyległy, poddaie. Roman Geranoski.

*Книга летицескаго магистрата, годъ 1795—1796, № 5720. Листвъ
5 на оборотъ.*

CCXXVII.

Дарственная запись, выданная магистратомъ города Сальницы мѣ-
щанину Григорию Маріевичу на земли, принадлежащая городу, съ уволь-
нениемъ его и его наследниковъ отъ всѣхъ государственныхъ и город-
скихъ повинностей, подъ тѣмъ условіемъ, что онъ будетъ заниматься хо-
датайствомъ по всѣмъ юридическимъ дѣламъ города. 1796. Сентября 18.

Dnia trzydziestego pierwszego miesiąca Grudnia, 1797 roku.

Do urzędu Jego Imperatorskiej Mości i xiąg sądu głównego gubernii
Podolskiej, przyszedłszy osobiście sławetny Grzegorz Maryewicz, mieszca-
nin Salski, podał do wpisania w te xiągi prawo, przez mieszczan sals-
kich na grunta, ogrody i sianożęci sobie nadane, którego wyrazy następu-
jące: My, magistrat miasta Jego Imperatorskiej Mości Salski, niżej przy
położonych rękoma własnemi krzyżach i wyciśnionej miejskiej urzędowej
pieczęci wyrażeni, swym i całego pospólstwa naszego, ieden za drugiego
dotrzymanie ręcząc, imieniem czyniący, mając wzgląd na zasługi sławet-
nego Grzegorza Maryewicza, mieszczanina salskiego i staranie tegoż około
interesów, miasta naszego tyczących się, liniejszym prawem nadaemy one-
mu i sukcesorom jego ogrody, grunta i sianożęci te wszystkie, których te

ciu czerwonych złotych na processa i windykacją praw swoich i przywilejów, kwerendę metryk koronnych u w. Mikołaja Borysławskiego, łowczego ziemi Przemyskiej, zaciągniętego, też grunta temuż w. Borysławskiemu w procencie do używania oddali i tylko co sianożęć dla niego skosić kazaliśmy, aż natychmiast księza Bazylianie gwałtownie dniem i nocą znaczną część tegoż siana do Hołowczyniec zabrali, a W. Borysławski nawzajem z pod tegoż siana zabrać woły i te do kancelaryi do prezenty zapędzić rozkazał, skargi i pozwy podług zwyczaju prawa w sprawie o wioleńcą, z gruntu wynikłą, magistratowych miejskich latyczowskich właściciele tychże gruntów uformowali. W tym sądzie księza Bazyllanie hołowczyniecscy nie chcąc się sądzić, dawszy się zkondemnować, udali się z memoriałem do j. w. pana dobrodzieja. Pan dobrodział, swą rezolucją 1793 roku, w miesiącu Lipcu wydaną, odesłał tę sprawę do sądu grodzkiego latyczowskiego, aby przed innemi sprawami podług prawa została osądzona. Sąd grodzki starościński równie iak i sam starosta, a osobliwie w. sędzia Drużbacki, generalny plenipotent starościński, zawsze i we wszystkich prawnościach swoich z obowiązku swego nam przeciwny, sprawę tę przeciwko wszelkim prawom, z stopniów swoich i ze wszystkich miar sądowi swemu nie przyzwoitą, o wioleńcą z gruntu miejskiego czyli starościńskiego (iak W. Drużbacki bydy go mianuie) pochodzącą, iaz po zapadłym procesie w sądach magistratowych, do sądzienia przyjął, apellacyi zakładanej nie dopuścił i temuż sądowi miejskiemu excypującemu się odpowiadać kazał; przeciwko dokumentom, a osobliwie opisowi, przez wyż rzezonęgo księza superiora w aktach osobiście zeznanemu i dobrowolnie nastąpiłonemu, inkwizycją niepraktykowanym sposobem in accessorio exceptionis fori nakazał, a tym samym w poznanie i wątpliwość grunt miejski odkopczony i dokumenta autentyczne poddał, tym sposobem księza Bazylianie (choć iaz najmniejszego papirku do wyż rzezonęgo gruntu nie okazują i nie mają) osmieleni, odebrawszy woły swoje z kancelaryi, częste wspomnionych gruntów dotychczas używają i do żadnego ciężaru i opłat miejskich z tegoż gruntu nie przykładają się. A grod Latyczowski, sprawę tę z tego iedyńie pozoru przyiowszy, do osądzienia uciążliwego przeciwko wyraźnym prawom, że iaz kazano przed wszystkiemi sprawami osądzić, nie chce się na fundamenta tejsze rezolucyi zapatrzyć, że osądzić kazano podług prawa licznych dekretów, od siebie różniących się, bez dopuszczenia apellacyi na kondescensjach, rozpisów, publikat, indagacji, inkwizycji nieprzyzwoitych namnożyć był przyczyną i do takiej expensy przywiódł, że i grunt wartości jej nie zastąpi i pewnie majątki nasze do szcztu potrzeb ten proces, iedli sprawiedliwość i miłosierdzie pańskie nie przykaże surowo,

aby sprawa ta, podług przepisu i stopniów prawa, w sądzie, sobie przynależnym, skutek swój odebrała, lub też jeśli j. w. pan nie odeszle sprawę tę po opinię do innego sądu, iż gród Latyczowski przeciwko prawu wyrażnemu ważył się ją przyjąć do swojego sądu, iuż po nastąpionym procesie, z sądu miejskiego wywołaną, i tenże sąd miejski, od jurysdykcji grodzkiej, starościńskiej najwarowniejszemi prawami i przywilejami wyłączony, sądowi swemu i processowi, na mocy iakoby powyż wytkniętej rekolucji gubernialnej, ulegać bezprawnie zmusza, a grunt miejski w kwestyję i używanie, do dóbr dziedzicznych międzybożkich Hołowczyńskiemu monasterowi granicą stykający się i przyległy, poddaie. Roman Geranoski.

Книга летичевского магистрата, годъ 1795—1796, № 5720. Листа 5 на оборотъ.

CCXXVII.

Дарственная запись, выданная магистратомъ города Сальницы мѣщанину Григорию Маріевичу на земли, принадлежащія городу, съ увольненіемъ его и его наследниковъ отъ всѣхъ государственныхъ и городскихъ повинностей, подъ тѣмъ условіемъ, что онъ будетъ заниматься хоздایتвомъ по всѣмъ юридическимъ дѣламъ города. 1796. Сентября 18.

Dnia trzydziestego pierwszego miesiąca Grudnia, 1797 roku.

Do urzędu Jego Imperatorskiej Mości i xiąg sądu głównego gubernii Podolskiej, przyszedłszy osobiście sławetny Grzegorz Maryewicz, mieszczanin Salnicki, podał do wpisania w te xięgi prawo, przez mieszczan salnickich na grunta, ogrody i sianożęci sobie nadane, którego wyrazi następujące: My, magistrat miasta Jego Imperatorskiej Mości Salnicy, niżej przyłożonych rękoma własnymi krzyżach i wyciśnionej miejskiej urzędowej pieczęci wyrażeni, swym i całego pospólstwa naszego, ieden za drugiego dotrzymanie ręcząc, imieniem czyniący, mając wzgląd na zasługi sławetnego Grzegorza Maryewicza, mieszczanina salnickiego i staranie tegoż około interesów, miasta naszego dotyczących się, niniejszym prawem nadaemy onemu i sukcesorom jego ogrody, grunta i sianożęci te wszystkie, których tę

raz używa, z dodaniem jeszcze tyle gruntów, wiele my używamy lub używać będziemy wiecznymi czasy; komorę, przy kancelarii stojącą, na potrzeby tegoż rozebrać pozwalamy, wolnego szynku, kurzenia gorzałki i warzenia piwa dozwalamy, od wszelkich podatków, tak do skarbu monarchicznego, iako też i do miasta należących, od dawania rekruta i rekrutowego, iako też i od postojów, sami zastępując wszystko, tegoż szlachetnego Maryewicza wraz z sukcesorami nazawsze uwalniamy; obowiązkiem zaś jego będzie wydzierżawiających się spraw naszych miejskich attendować; które to nadanie i w nim wyrażone punkta, tak sławetnemu Grzegorzowi Maryewiczowi, mieszczaninowi salnickiemu, iako i sukcesorom jego nazawsze służyć ma i powinno będzie, co wszystko ziścić i dotrzymać pod ostrością prawa, na łamających dobrowolne opisy w przypadku niedotrzymania przepisane, przyrzekamy. Datum w kancelaryi naszej salnickiej, dnia ósmnastego Septembris, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt szóstego roku. Burmistrz Jan Sobkiewicz †. Sędzia słowiesny, Bazyli Pawłow †. Iwan Wojtiuk, mieszczanin †. Paweł Dubyna †. Lesko Gorega †. Józef Gawura †. Stefan, wójt. Iwonia Sobkiewicz †. Jan Daniłow †. Tymofiej Czychowski †. Miejsce pieczęci miejskiej, przy okopczeniu wyciśnionej. Po wpisaniu którego prawa w księgi niniejsze, oryginał też podajacemu został powrócony.

Книга главнаго суда гражданскаго Подольской губернии, годъ 1797 — 1799, № 4017. Листъ 15 на оборотъ (№ акта 78).

CCXXVIII.

Привиллегія, данная княземъ Матвеемъ Радзивиломъ нѣкоторымъ купцамъ евреямъ на исключительное право торговли сукномъ въ городѣ Бердичевѣ. 1797, Февраля 8.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Kwietnia dwudziestego osmego dnia.

Przed urzędem i aktami magistratu miasta Jego Imperatorskiej Mości Zytomierza i przedemną, Józefem Witwickim, pisarzem przysięgłym miasta

Żytomierza, osobiście stawiający urodzony Maryan Chynowski, te prawo od j. o. x. Radziwiła kupcom sukiennikom, w mieście Berdyczowie mieszkającym, służące, z ostrzeżeniem wolności handlu sukiennego, na papierze herbowym napisane, podpisem ręki j. o. x. Mateusza Radziwiła zatwierdzone, do akt magistratu Żytomierskiego w oblatę podał, w te słowa: Mateusz książę Radziwił, rotmistrz kawalerji narodowej, orderu świętego Huberta kawaler, pan i dziedzic miasta Berdyczowa z przyległościami, wiadomo czynię niniejszym prawem, iż ja, widząc mych mieszkańców uciemiężenia, onych w przeszkodach utrzymywać nie pragnę i tymczasowie nadaię to prawo: Sukiennicy moi: Icko Juchielowicz, Jankiel Boruchowicz, Szmul Aro-nowicz, Aron Zelmanowicz, Azyk Herszkowicz, Jankiel Szlomowicz, Abramko Moszkowicz, w mieście moim osiedli kupce i wszelkie ciężary znoszące, by przeszkody pod imieniem żadnym od nikogo nie mieli, nadaię, iżby nikt w mieście moim Berdyczowie handlu sukiennego nie czynił, ani sam przez się, ani przez subordynowane osoby, prócz jarmarków pięciu publicznie zwykłych, ostrzegam i w jarmarku niedziel trzy targu dozwalam. Sukiennikom przez prawo oznaczonym te prawo ma służyć niniejszym i ich sukcesorom. Datum w Berdyczowie, dnia osmego Februarii, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt siódmego roku. U tego prawa, w oblatę podanego, podpisy takowe: Mateusz Radziwił. Machnowskij ujezdnyj kaznaczej—Hryhory Petrowski. Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisane.

*Книга житомирского магистрата, годъ 1796—1799, № 312.
Листъ 449.*

CCXXIX.

Заявление лативесевских мѣщанъ: христіанъ и евреевъ, поданное Лативескому магистрату о томъ, что мѣщане вполне довольны составомъ магистрата и не желаютъ производить вторичной баллатировки, предложенной некоторыми мѣщанами евреями. 1798. Августа 16.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Sierpnia szesnastego dnia.

Do xiąg Jego Imperatorskiej Mości radzieckich magistratu Latyczowskiego osobiście przyszedłszy szlachetny Paweł Capukiewicz, te objaśnienie (od całego obszczestwa tak chrześciańskiego, iako i żydowskiego miasta wolnego Latyczowa) do sądu radzieckiego magistratu Latyczowskiego zgodnie podane, na papierze prostym, z opłatą do skarbu monarchicznego kopieek trzydziestu napisane, podpisami rąk własnych tegoż pospulstwa inieunieiących pisma krzyżkami zatwierdzone, do akt niniejszych dla zapisania podał, w te słowa: Dnia szesnastego Sierpnia, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego roku do sądu podane, do magistratu Latyczowskiego od całego pospulstwa miasta Latyczowa objaśnienie: My, mieszczanie: chrześciance i żydzi, i całe pospulstwo miasta wolnego Jego Imperatorskiej Mości Latyczowa, niżej podpisani, daimy te nasze objaśnienie w ręce szlachetnego prezydenta Lachowicza i całego magistratu Latyczowskiego na to, jako my, z woli Najjaśniejszego Pawła Pierwszego Piotrowicza, Imperatora, całą Rosją Samowładnącego, szczęśliwie nam panującego, i za imiennym ukazem, magistrat ten zgodnie w iednomysłności obraliśmy i ten już przez rząd gubernski Podolski zatwierdzony został, po którym zatwierdzeniu przysięgę wykonał, każdy w swoim kościele, podług religii, a po wykonanej do sprawowania swojego obowiązku zabrał się. Gdy tedy niektórzy żydzi dali się z tym słyszeć, że chcą rujnować spokojność obywatelską i cisnąć się przemocnie do tegoż magistratu przez nowy bałterunek, więc my wszyscy, niżej podpisani, swym i całego pospulstwa imieniem, na to nie zezwalamy, bo z was kontenci iesteśmy, dla tego i was, szlachetny magistracie! o niedopuszczenie takiego bezprawia i niespokojności najpokorniej prosimy, i aby przeszłe dumy uczyniły nam kalkulacją z branych miejskich dochodów przed delegowanemi, od was wyznaczonemi; natychmiast żądamy. Da-

tum w Łatyczowie, dnia szesnastego Augusti, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego roku. Jan Kwiatkowski. Stefan Wojczenko. Dańko Zebed †. Prokop Szęderowski †. Nazar Chaczski †. Jan Krzeszewski †. Marcin Staszewski †. Wasyl Waliwoda †. Ludwik Szeliga. Jakub Bnczek †. Jan Oleszewski †. Marcin Witkowski †. Paweł Kuzimenko †. Jan Smalski †. Martyn Andrejczuk †. Bazyli Laszczenko †. Kazimierz Łabazenko †. Michał Kosturowski †. Mykyta Cyałenko †. Semen Kuczeruk †. Josyp Rybaczenko †. Josyp Wituszyński †. Kost Mackow †. Mykoła Zozulski †. Łukasz Bobak †. Semen Szęderowski †. Jan Ciotezyn †. Stefan Sinkiewicz †. Andrzej Chomyszyn †. Jendrzey Zinczak †. Jan Dżura †. Jakub Nahorny †. Semen Sysaczenko †. Grzegorz Nawalny †. Bazyli Hornowy †. Andrzej Kostryczenko. Mykyta Tarnawski †. Tymko Pastuszenko †. Demian Zastołenko †. Fedko Ładenko †. Juzef Bukowski †. Matwij Kosztyszyn †. Jan Adiasiewicz. Bazyli Nahorny †. Bazyli Czernega †. Jan Fedorowicz †. Jan Morhun †. Grzegorz Tarasiewicz †. Tadeusz Skrzyński. Michał Huńków †. Harasym Josypowicz †. Jan Jaszczenko †. Lewko Iwanczyszyn †. Mykyta Tarasiewicz †. Stefan Waliwoda †. Filip Wujtowicz †. Sawa Syniohubenko †. Mykoła Bednarz †. Jan Wituszyński †. Mykoła Grydzak †. Jan Nazarenko †. Łukasz Gurski. Jan Szapowalczuk †. Jan Dobrohorski †. Choma Grydzuk †. Tymko Tylij †. Jurko Płaxienko †. Paweł Dżurenko †. Olexa Maniluk †. Łukasz Kureczka. Jan Sadzenicki †. Jarema Kostecki †. Klemens Nazarenko. Piotr Burdyński †. Stefan Maxymowicz †. Jan Granatowicz †. Filip Kozubiński †. Paweł Adamowicz †. Jakim Junaszenko †. Mykyta Chrzanowski †. Gabriel Tysiączny †. Wawrzyniec Januszewicz. Roman Geranowski. Filip Płaxienko †. Grzegorz Bernacki †. Walenty Popczyński †. Michał Skowroński †. Wojciech Popczyński †. Semen Morhun †. Błażej Kwiatkowski †. Dmytro Laszczenko †. Tomasz Bukowski †. Paweł Czypylewicz †. Grzegorz Mytluk †. Stefan Hałecki †. Kłym Szerokostup †. Maciej Janiewicz †. Nyczypor Szpycia †. Omelko Musienko †. Jan Nosaniuk †. Ostap Karpenko †. Michał Paszczyński †. Michał Janowski †. Stefan Szeliga †. Jan Kołtunencko †. Mykoła Grydzak †. Konstanty Żuczek †. Starozakonni: Berko Josiowicz. Ezyk Abramowicz. Michel Abramowicz. Michel Lejbowicz. Lejba Szlomowicz, Toruch Duwidowicz. Duwid Mędlowicz. Duwid Jowel Jankielowicz. Abramko Johoszowicz. Aron Moszkowicz. Froim Judkowicz. Abramko Aronowicz, Meierko Judkowicz. Zejlik Moszkowicz. Joś Szlomowicz. Berko Josiowicz. Nuchym Boruchowicz. Duwid Zusiwicz. Kopel Fajbisowicz. Herszko Lejzorowicz. Icko Lejzorowicz. Judko Jownowicz. Lejbka Aronowicz. Mortko Litmanowicz. Szloma Mortkowicz.

Duwid Josiowicz. Szrul Moszkowicz. Szmujło Łejzorowicz. Wol Mejerowicz Michel Moszkowicz. Boruch Chaimowicz. Moszko Abramowicz. Judka Owszyjowicz. Srul Owszyjowicz. Moszko Jankielowicz. Zelman Ickowicz. Abramko Herszkowicz. Szędla Herszkowiczowa. Herszko Szmujłowicz. Które to objaśnienie, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisane.

Книга Летичевского магистрата, годъ 1798, № 5723. Листъ 32 на оборотъ.

— c s z k n s —

УКАЗАТЕЛЬ

ИМЕНЬ ГОРОДОВЪ И МѢСТЕЧЕКЪ, УПОМЯНУТЫХЪ ВЪ АКТАХЪ ЭТОГО ТОМА.

Александровка 469—471.

Аннополь 400—401.

Паворовъ 229.

Валта 438—439.

Барановка 354—355.

Бердичевъ 287, 320—321, 581—583, 588—589.

Берестечко 47—49.

Вогуславъ 500—501, 519, 521, 524.

Брацлавль 529—538, 542, 558.

Брестъ-Литовскій 111, 113, 509—510.

Броды 235, 241.

Брусиловъ 78—80, 287.

Вускъ 214.

Вышевъ 287.

Вѣлая-Церковь 287, 500—501, 547—548.

Бѣлозоръ 525—527.

Бѣлополь 287.

Варшава 41, 313, 498—499, 508, 509—510.

Веледники 287, 385—386, 464—465.

Вильна 13, 14, 25, 61, 62, 67, 84, 126, 161, 509—510, 534,
540, 550, 559.

Винница 419—420, 509, 532, 537, 563.

Витебскъ 267—268.

Владимиръ (Волынской) 28—34, 142—150, 207, 223.

Выжва 165, 238—240, 245, 251—252, 285—286.

Вышгородокъ 236—237.

Гайсынъ 527—529.

Гданскъ 508.

Германовка 522.

Глиняны 214.

Гнезно 509.

Гороховъ 90—97, 222.

Гродно 509—510.

Грубешевъ 29.

Даниловъ см. Медведовка.

Дрогичынъ 509.

Дубно 177—180, 223, 241, 255, 258—259, 267—270, 317
—320.

Дунаевцы 407.

Дымиръ 522.

Жаботынъ 553—554.

Жванецъ 407.

Житомиръ 287, 509, 517—521, 521—524, 544.

Залосьцы Старые и Новые 236, 253.

Заславль 236.

Збаражъ 237.

Звенигородка (Звенигородъ) 558—564.

Ивница 501—503.

Калниболота 561.

Калишъ 509.

Каменецъ-Подольскій 34—35, 150—152, 152—154, 157—158, 158—160, 181—187, 198—200, 200—202, 203—205, 205—206, 209, 210, 210—211, 211—212, 214, 215, 226, 227, 228—229, 229, 232—233, 237, 241—242, 246, 247—249, 249—250, 256, 262, 263—264, 264—265, 271, 272—273, 278—282, 290—295, 295—299, 300—301, 302—303, 303—304, 306—313, 314—315, 316—317, 321—322, 323—324, 325—327, 329—346, 347—351, 356—358, 358—359, 363—367, 367—370, 370—374, 274—379, 380—384, 390—396, 396—400, 406—409, 410—411, 412—416, 417—418, 421—422, 432—433, 435—436, 437—438, 443—447, 465—468, 471—481, 488—489, 498—499, 509, 512—513, 574—576, 579.

Каневъ 64—67, 500—501, 558.

Каричинцы 359—360.

Китайгородъ 407.

Кіевъ 25, 123—124, 161, 558.

Ковель 49—50, 56—57, 57—58, 58, 59—60, 109—117, 117—122, 134—135, 163—164, 164—165, 167—168, 169—170, 170—171, 171—172, 172—174, 174—177, 196—197, 212—214, 220, 223, 242—244, 260—262, 274—276, 305—306.

Ковно 509—510.

Коростышевъ 287, 422—424.

Корсунъ 137, 138, 287, 535, 538—545, 560.

Костюшковщина 97—100.

Кочоровъ 386—388.

Краковъ 1, 41, 107, 293, 313, 383, 418, 509.

Кременецъ 3—5, 38—45, 57, 207, 223, 237, 240—241, 253—254, 486—487.

Кременчугъ 127.

Крыловъ 125—132, 551, 552, 553.

- Куневъ 237.
 Лабунь 237.
 Лежайскъ 268.
 Ленчица 509—510.
 Летичевъ 51—52, 484—485, 546—547, 578—581, 585—587,
 590—592.
 Лешневъ 237.
 Литинъ 80—82.
 Ловковъ 287.
 Ломоватое 525—527.
 Лугины 287.
 Луцкъ 1—2, 12—17, 17—27, 30, 33, 45—46, 52—56, 63—
 64, 133, 139—140, 141—142, 160—163, 207, 223, 328,
 454, 455, 509.
 Лысянка 135—138, 287, 560.
 Львовъ 1, 41, 154—157, 159, 214, 263, 279, 281, 284, 293,
 294, 313, 322, 366, 382, 383.
 Любаръ 287.
 Люблинъ 29, 263, 509.
 Ляцкорона (Подольская) 407.
 Ляховцы 233—236.
 Макаровъ 287.
 Маковъ 407.
 Махновка 515—516.
 Мачоха 534.
 Медведовка 549—557.
 Межибожь 283.
 Межиричь-Острожскій 106—108.
 Межиричка 287.
 Мелець 268.
 Мизочъ Великій 401—405.
 Милянновичи 165, 260.
 Минскъ 509—510.

Мирополь 287, 430—431.

Млівєвъ 552.

Народычи Старые 287.

Николаевъ (Подольскій) 282—285.

Новгородокъ (Литовскій) 509—510.

Новый-Мыльскъ 192—193.

Норинскъ 287.

Овручъ 168—169, 230—232, 287, 490—491, 492—493, 494
—495, 495—496, 497—498.

Олевскъ 287.

Олыка 60—63, 189—191, 197—198, 206—208, 224—226,
241, 273—274, 440, 441—442, 442—443, 447—448,
448—449, 451—452, 453—455, 456, 457—458, 459—
460, 460, 461—462, 462—463, 469.

Острогъ 207, 223.

Острожець 36—37, 100—106.

Орыннѣ 407.

Паволочъ 287, 428—430.

Пинскъ 276—278, 509—510.

Плоцкъ 509—510.

Погребыши 287.

Познань 293, 313, 383, 509.

Полонное 221, 223, 236.

Прилука 584.

Раковщина 265—267.

Рожовъ 519, 520, 522, 524.

Сальница 587—588.

Сатановъ 253—254.

Синява 287.

Синявка 287.

Сквира 513—514, 519, 521, 524.

- Славута 237.
 Смила 426—428.
 Смотричь 5—12, 253.
 Соколовка 388—390.
 Собошь 195.
 Станиславовъ 263.
 Стрблевъ 137, 138, 552, 560.
 Степанъ 165—167.
 Судомиръ 29.
 Судыковъ 237.
 Сънява 249.
 Страдзь 509—510.
 Таборовъ (Таборовка) 565—569.
 Тайкуры 193—194.
 Тараща 289—290, 519, 520, 524.
 Тлусте 178—189.
 Торунь 508.
 Торчинъ 328—329.
 Троки 14.
 Трылисы 287.
 Тучинъ 104.
 Хвастовъ 287, 482—483.
 Хмѣльникъ 500—501.
 Хотинъ 271, 301.
 Чарторья 456.
 Черкассы 65, 525—527, 552, 558.
 Чернеховъ 287.
 Чигринъ 82—90, 126, 127, 550—555, 560.
 Чернобыль 351—352, 424—425, 449—451, 576—577.
 Чортковъ 210.
 Чудновъ 287, 361—363, 463.
 Шатава 407.

Шымраевка 287.

Юзефгородъ см. Балта.

Ямполь (Волинскій) 236.

Ярышевъ 512.

Ясногородка 433—434.

О Г Л А В Л Е Н І Е

СТРАН.

- I. Грамота короля Владислава (Ягелла), пожалованная жителямъ Луцкой земли. Король уравниваетъ права дворянъ этой земли съ правами дворянъ польскихъ, жалуетъ горожанамъ Магдебургское право, освобождаетъ кметей отъ податей въ пользу старостъ и обязывается хранить права и свободу Православной церкви. 1432. Октября 31 дня. 1.
- II. Грамота В. Князя Свидригайла, жалующая Магдебургское право городу Кременцу и опредѣляющая въ должность Кременецкаго войта Нѣмчина Юрка изъ Буска. При семъ исчисляются права и доходы, которыми предоставляется пользоваться войту. 1438. Мая 9. 3.
- III. Жалованная грамота короля Казимира III городу Смотричу на Магдебургское право. 1448. Августа 15.
Подтвержденіе правъ и привилегій города Смотрича королемъ Станиславомъ-Августомъ. 1792. Юля 5. 5.
- IV. Грамота, пожалованная городу Луцку великимъ княземъ Литовскимъ, Александромъ, на Магдебургское право; въ той-же грамотѣ: опредѣляются доходы войта; разрѣшаются 3 годичныя ярмарки; предоставляется городу право учредить собственные вѣсы и мѣры, построить ратушу, воскобойню, баню; опредѣляется порядокъ выбора городскихъ чиновни-

ковъ и порядокъ судопроизводства; мѣщане освобождаются отъ зависимости отъ городскихъ судовъ и возлагается на нихъ обязанность военной службы. 1497. Юля 31.

Подтверженіе всѣхъ правъ города Луцка королемъ Александромъ 1503. Февраля 23.

Подтверженіе двухъ предыдущихъ грамотъ королемъ Сигизмундомъ-Августомъ 1560, Юля 15, и королемъ Стефаномъ 1576. Октября 22. . . . 12

V. Грамота короля Александра, освобождающая, на основаніи болѣе древней грамоты короля Казимира, луцкихъ мѣщанъ отъ излишнихъ торговыхъ пошлинъ, отъ подводной повинности и отъ обязанности содержать плотину, 1498, февраля 6 дня.

Грамота короля Александра, разрѣшающая, на основаніи болѣе древней грамоты В. К. Свидригайла, луцкимъ мѣщанамъ право пользоваться строевымъ лѣсомъ и пастбищами въ королевскихъ и иныхъ имѣніяхъ въ окрестности Луцка. 1502, юля 24.

Грамота короля Сигизмунда I, освобождающая, на основаніи болѣе древней грамоты короля Александра, луцкихъ мѣщанъ отъ обязанности постоя для старостинскихъ слугъ, 1507, генваря 16.

Грамота короля Сигизмунда-Августа, освобождающая луцкихъ мѣщанъ отъ уплаты торговыхъ пошлинъ, обеспечивающая городской судъ и городскіе доходы, устанавливающая ярмарки и торги въ городѣ Луцкѣ и т. д. 1552, декабря 29.

Грамота короля Сигизмунда-Августа, подтверждающая права, пожалованныя городу Луцку 4-мя предыдущими грамотами, 1569, юля 16.

Грамота короля Сигизмунда-Августа, утверждающая въ пользу луцкихъ мѣщанъ право исключительной гуртовой купли товаровъ у пріѣзжихъ купцовъ, 1558, марта 28.

Грамота короля Стефана, подтверждающая права, пожалованныя городу Луцку всѣми предыдущими грамотами 1576, октября 22.

Грамота короля Стефана, подтверждающая городу Луцку магдебургское право, также право постановлять вилькиры и обеспечивающая разные городскіе доходы, 1576, октября 26. . . . 17.

VI. Грамота короля Сигизмунда I, подтверждающая

городу Владимиру, на основаніи болѣе древнихъ грамотъ, Магдебурское право, освобождающая Владимірскихъ мѣщанъ: отъ уплаты торговыхъ пошлинъ въ повѣтахъ Владимірскомъ и Луцкомъ, за исключеніемъ самого города Луцка; отъ обязанности слѣдовать за старостою въ военные походы и отъ старостинскаго суда въ тяжбахъ землянъ съ мѣщанами. Грамота разрѣшаетъ Владимірскимъ мѣщанамъ пользоваться строевымъ лѣсомъ въ окрестности 2 миль около города и предписываетъ имъ усиливать городское населеніе припискою въ число мѣщанъ свободныхъ, захожихъ людей. 1509. Іюля 17.

Грамота короля Сигизмунда I, устанавливающая городскіе доходы, назначенные на укрѣпленіе и содержаніе фортификацій города Владимира. 1532. Іюня 20.

Грамота короля Сигизмунда I, предписывающая Владимірскимъ старостамъ: не присвоивать себѣ права суда надъ мѣщанами, не захватывать городскихъ доходовъ и прекратить всякія притѣсненія мѣщанъ. 1534. Марта 29.

Грамота короля Сигизмунда-Августа, подтверждающая городу Владимиру права, пожалованныя тремя предъидущими грамотами 1560. Августа 6. . 28.

VII. Грамота, выданная Сигизмундомъ I, каменецкимъ мѣщанамъ, опредѣляющая разкладку вновь установленной подати, называемой „*Сонъ*“; между Армянами, Русинами и Католиками и разрѣшающая мѣщанамъ употреблять эту подать, свѣдома каменецкаго старосты, на укрѣпленіе и починку города. 1519. Мая 22. 34.

VIII. Грамота Сигизмунда I, разрѣшающая князю Петру Михайловичу основать городъ въ его наследственномъ имѣніи, селѣ Острожцѣ, въ земли Волынской; устанавливающая въ этомъ городѣ торги и ярмарки, жалующая ему Магдебурское право и освобождающая его жителей отъ пошлинъ въ пользу частныхъ лицъ за провозъ товаровъ. 1528. Іюня 29. . . . 36.

IX. Грамота короля Сигизмунда I, подтверждающая городу Кременцу Магдебурское право, обеспечивающая за мѣщанами право безпрепятственно заниматься торговлею и ремеслами, освобождающая ихъ отъ уплаты торговыхъ пошлинъ въ Польшѣ и Литвѣ

и предоставляющая королевѣ Бонѣ, во владѣніе которой передается городъ, расширить новыми грамотами его права и привилегіи. 1536, Марта 31.

Грамоту эту подтвердили королі: Сигизмундъ-Августъ 1569 года, Іюля 7; Владиславъ IV—1642 г., Марта 9; Іоаннъ-Казимиръ—1650 г., Генваря 20; Михайль—1669 г., Ноября 20; Іоаннъ III—1681 г., Марта 8 и Августъ III—1748 г., Ноября 15. 38.

X. Мѣновая запись, по которой королева Бона уступаетъ Луцкому старостѣ, князю Андрею Михайловичу Сангушковичу-Коширскому, пріобрѣтенное ею Луцкое войтовство, въ замѣнъ за имѣнія, находящіяся въ Мельницкой волости. 1544. Сентября 29. 45.

XI. Жалованная грамота Сигизмунда-Августа кіевскому воеводѣ, князю Фридриху Глебовичу Пронскому, на право переименовать въ городъ имѣніе его—Берестечко и устроить въ немъ 2 ярмарки и торги. 1547. Іюня 7.

Подтвержденіе той же грамоты королемъ Станиславомъ-Августомъ 1766. Генваря 17. 47.

XII. Грамота королевы Боны, освобождающая евреевъ города Ковля отъ взноса всякихъ податей и даней, въ замѣнъ которыхъ они обязываются уплачивать ежегодный чиншъ—по одному червонцу отъ каждаго двора. 1547. Августа 14. 49.

XIII. Рѣшеніе, постановленное королемъ Сигизмундомъ II Августомъ, признающее хутора, находившіеся въ лѣсу, называемомъ Згаръ, собственностью мѣщанъ города Летичева, не принадлежащею къ землямъ, лежащаго среди нихъ, села Осовы, 1548. Генваря 20. 51.

XIV. Грамота Сигизмунда-Августа, подтверждающая продажу въ потомственное владѣніе Луцкаго войтовства королевою Болою Ивану Яцковичу Борзобогатому 1548. Генваря 23. 52.

XV. Грамота королевы Боны, предписывающая ковельскому старостѣ наблюдать за тѣмъ, чтобы евреи не селились въ городъ Ковлѣ, внѣ отведенной для нихъ улицы и чтобы христіане не строили домовъ на этой улицѣ. 1556. Генваря 9. 56.

XVI. Грамота королевы Боны, освобождающая бурмистровъ и писаря ковельскаго магистрата отъ уплаты чинша. 1556. Генваря 9. 57.

XVII. Грамота королевы Боны, разрѣшающая ремесленникамъ города Ковля устроить цехи. 1556. Генваря 10. 58.

XVIII. Приказъ короля Сигизмунда-Августа старостѣ Ковельскому, Франциску Фальчевскому, о томъ, чтобы онъ удержалъ своихъ слугъ отъ притѣсненій ковельскихъ мѣщанъ и не нарушалъ правъ, пожалованныхъ городу Ковлю королевою Боною. 1556, Юля 4.

Подтвержденіе того же приказа Сигизмундомъ III. 1611. Ноября 25. 59.

XIX. Грамота, данная городу Олыкѣ на Магдебургское право отъ князя Николая Радзивила, воеводы Виленскаго, великаго маршала и канцлера великаго княжества Литовскаго. 1564. Мая 31.

Подтвержденіе той-же грамоты его внуками, князьями: Николаемъ-Христофоромъ и Альбертомъ-Станиславомъ Радзивилами. 1612. Юня 21. . . . 60.

XX. Грамота Сигизмунда-Августа, освобождающая домъ дворянина Василія Колѣды, находящійся въ городѣ Луцкѣ, отъ всякихъ податей, а также освобождающая потомственно владѣльца дома отъ зависимости отъ луцкаго магистрата и подчиняющая его луцкому, замковому уряду. 1568. Августа 8. . . . 63.

XXI. Жалованная грамота Сигизмунда-Августа городу Каневу на право владѣнія мельницами, лежащими въ чертѣ городскихъ земель 1571. Февраля 4.

Подтвержденіе предыдущей грамоты королемъ Стефаномъ 1676. Октября 20.

Охранная Грамота короля Стефана, предписывающая владѣльцамъ сосѣднихъ имѣній не захватывать земель, принадлежащихъ городу Каневу, и не препятствовать на своихъ земляхъ промысламъ каневскихъ мѣщанъ. 1676. Ноября 27.

Жалованная грамота короля Иоанна-Казимира, городу Каневу на Магдебургское право, ярмарки, торги, откупъ питей, мельницъ, перевоза и. т. д. 1661, юля 20.

Подтвержденіе всѣхъ предыдущихъ грамотъ а также правъ и привилегій города Канева, значившихся въ другихъ грамотахъ и въ люстраціяхъ со времени основанія города В. К. Л. Гедиминомъ

до конца XVIII вѣка, съ прибавленіемъ новыхъ привилегій и льготъ, пожалованное королемиъ Станиславомъ-Августомъ 1792. Юля 9. 64.

XXII. Грамота короля Генриха, разрѣшающая землянину Яцку Бутовичу построить замокъ въ его имѣніи, Брусилонѣ, переименовать оное въ мѣстечко, установить въ немъ ярмарки и торги и т. п. 1574, Марта 29. 78.

XXIII. Грамота короля Стефана, разрѣшающая Литинскому державцу, Станиславу Лашу, учредить мѣстечко въ имѣніи Литинѣ, устроить въ немъ свободную продажу питей и установить 2 ярмарки и торги 1578. Сентября 20. 80.

XXIV. Грамота короля Сигизмунда III, разрѣшающая Черкасскому старостѣ, князю Александру Вишневецкому, основать городъ на пустомъ урочищѣ, изываемомъ Чигринѣ, опредѣляющая права и обязанности мѣщанъ, жалующая званіе чигиринскаго войта черкасскимъ старостамъ и опредѣляющая какъ доходы города и войта, такъ и границы городскихъ земель. 1589. Мая 1.

Грамота короля Сигизмунда III, жалующая городу Чигрину Магдебургское право и устанавливающая 2 ярмарки и торги. 1592. Октября 15.

Грамота короля Станислава-Августа, подтверждающая предъидущія права города Чигрина и расширяющая ихъ, согласно съ постановленіями позднѣйшихъ сеймовыхъ конституцій. 1792. Апрелья 16. 82.

XXV. Грамота князя Григорія Львовича Сангушка-Копириискаго и жены его, Софіи, жалующая городу Горохову магдебургское право, опредѣляющая: доходы, права, привилегіи и обязанности городскихъ, государственныхъ и владѣльческія повинности и поземельную собственность мѣщанъ. 1600. Юля 26.

Грамота короля Сигизмунда III, подтверждающая порядокъ при избраніи войта. 1601. Марта 10. 90.

XXVI. Грамота короля Сигизмунда III, разрѣшающая кievскому землянину, Исааку Костюшковскому, основать мѣстечко въ его имѣніи Костюшковщинѣ и устанавливающая въ этомъ мѣстечкѣ 2 ярмарки, торги и свободную продажу питей 1601. Февраля 20. 97.

- XXVII. Купчая крѣпость, выданная старостою луцеимъ, Николаемъ Семашкомъ, дворянину Яну Каповскому на мѣстечко Острожскъ и принадлежащія къ нему села. 1602. Мая 15. 100.
- XXVIII. Грамота короля Сигизмунда III, жалующая городу Межиричу, по прозвѣ его владѣльца, князя Януша Острожскаго, магдебургское право, устанавливающая въ немъ 2 ярмарки, торги и свободную продажу питей. 1605. Февраля 18. 106.
- XXIX. Грамота короля Сигизмунда III, возобновляющая городу Ковлю магдебургское право, устанавливающая отношенія магистрата къ старостѣ и опредѣляющая городскіе доходы. 1611. Ноября 28.
Подтверженіе предъидущей грамоты королемъ Іоанномъ Казимиромъ. 1650. Юля 14.
Грамота короля Владислава IV, подтверждающая городу Ковлю всѣ права и привилегіи, пожалованныя его предшественниками. 1635. Марта 22.
Грамота короля Михаила, подтверждающая всѣ предъидущія и устанавливающая въ Ковлѣ двѣ новыя ярмарки. 1670. Декабря 16.
Грамота короля Іоанна III, подтверждающая всѣ предъидущія, запрещающая судить Ковельскихъ мѣщанъ въ городскихъ судахъ и умножающая статьи городского дохода. 1681. Апрѣля 30. 109.
- XXX. Грамота канцлера короннаго, Ковельскаго старосты, Щаснаго Крыскаго, подтверждающая евреямъ города Ковля, на основаніи привилегіи, пожалованной имъ королевою Болою, право отдѣльнаго, собственнаго суда и другія льготы. 1613. Августа 21.
Грамота короннаго гетмана, Ковельскаго старосты, Станислава Конецпольскаго, подтверждающая предъидущую грамоту, а также разрѣшающая евреямъ города Ковля посылать ассессоровъ въ смѣшанные суды и освобождающая отъ налоговъ ихъ кладбище. 1634. Октября 28.
Грамота короля Владислава IV, подтверждающая обѣ предъидущія грамоты. 1635. Марта 14.
Грамота Познанскаго воеводы, Ковельскаго старосты, Крыстофа Опалинскаго, устанавливающая денежныя повинности евреевъ города Ковля. 1647. Мая 18.

Подтверженіе предъидущихъ грамотъ королевемъ Іоанномъ Казимиромъ. 1650. Марта 13.

Подтверженіе веѣхъ предъидущихъ грамотъ, а также грамоты короля Сигизмунда III, 1611-го года, разрѣшившей евреямъ города Ковля свободную продажу питей. Подтвердительныя грамоты пожалованы королями: Михаиломъ—1670 Декабря 5; Іоанномъ III—1676, Февраля 12 и Августомъ II—1699, Мая 21. 117.

XXXI. Копія грамоты, выданной Сигизмундомъ III цеховымъ ремесленникамъ города Кіева на право безпошлинной торговли товарами: мѣховыми, красными, рыбою, солью, саломъ, воскомъ и кожами. 1615. Февраля 28. 123.

XXXII. Грамота короля Сигизмунда III, жалующая городу Крылову магдебургское право, устанавливающая его доходы, поземельную собственность, армарки, торги и другія льготы. 1616, въ Іюнь
Подтверженіе тѣхъ-же правъ и расширеніе ихъ королевемъ Станиславомъ-Августомъ. 1792. Марта 30. 125.

XXXIII. Грамота, пожалованная Сигизмундомъ III городу Луцку. Король, желая вспомоцествовать возстановленію благосостоянія города, сильно пострадавшаго отъ пожара, предоставляетъ въ распоряженіе магистрата доходы, получаемые съ продажи сѣна, смолы и дегтя. 1617. Октября 18. 133.

XXXIV. Наказъ короля Сигизмунда III членамъ комиссіи, отправляемой въ городъ Ковель для обсужденія дѣла о притѣсненіяхъ ковельскихъ мѣщанъ евреями и для разграниченія земель ковельскихъ мѣщанъ отъ земель села Бѣлена. 1619. Марта 4. . 134.

XXXV. Грамота короля Сигизмунда III, разрѣшающая основать городъ на урочищѣ, называемомъ Лысянка, жалующая этому городу Магдебургское право и опредѣляющая права и обязанности мѣщанъ. 1622. Іюня 28. 135.

XXXVI. Мандатъ королевскій, требующій въ судъ урядниковъ магистратскихъ и мѣщанъ города Луцка за то, что они схватили въ городѣ мѣщанъ, подданныхъ Богородицкой церкви, посадили въ тюрьму и принудили ихъ внести лишнія деньги на уплату государственныхъ податей. 1625. Декабря 6. . . . 139.

- XXXVII.** Грамота короля Владислава IV, которою онъ подтверждаетъ всѣ права и привилегіи, пожалованныя городу Луцву его предшественниками. 1633. Марта 5. 141.
- XXXVIII.** Грамота короля Владислава IV, подтверждающая права и привилегіи, пожалованныя городу Владимиру королями: Сигизмундомъ I, Сигизмундомъ-Августомъ и Сигизмундомъ III. 1633. Марта 10.
Грамота короля Владислава IV, подтверждающая вильвиръ, постановленный на общей сходе владимирскихъ мѣщанъ, о сборѣ и порядкѣ храненія подушной подати, взимаемой съ мѣщанъ владимирскихъ въ пользу города. 1633. Марта 20.
Подтверженіе двухъ предыдущихъ грамотъ королемъ Іоанномъ Казимиромъ. 1652. Марта 7. . 142.
- XXXIX.** Рѣшеніе, постановленное совѣтомъ сорока мужей Каменецкаго армянскаго магистрата, устанавливающее порядокъ избранія войта совѣтомъ сорока мужей и депутатами отъ посполитыхъ мѣщанъ, а также запрещающее одному лицу занимать одновременно двѣ магистратскія должности. 1634. Декабря 7. Подтверженіе этого рѣшенія королемъ Владиславомъ IV. 1635. Марта 22. 150.
- XI.** Приказъ короля Владислава IV членамъ Каменецкаго магистрата о томъ, чтобы они обращали доходы, получаемыя съ села Кормильча, на содержаніе городского хлѣбнаго магазина и городской артилеріи. 1647. Мая 30. 152.
- XLI.** Жалобы и желанія мѣщанъ города Львова, поручаемыя ими ходатайству каменецкаго епископа на предстоящемъ сеймѣ. Мѣщане жалуются о томъ: что городскія укрѣпленія и постройки разорены; они просятъ, чтобы на починки ихъ возвращена была сумма, отказанная на этотъ предметъ Русскимъ воеводою Матчинскимъ и захваченная въ государственную казну, а также о назначеніи въ посылку мѣщанамъ чоповой подати. Они просятъ вернуть городу хотя часть суммъ, на которыя выданы обязательства государственнымъ казначействомъ; мѣщане жалуются притомъ на крайній упадокъ торговли вслѣдствіе того, что начальство Львовскаго замка присвоило себѣ право взимать

подати отъ привозимыхъ товаровъ, что оно подчинило, вопреки городскому праву, своему суду пріѣзжихъ купцовъ и отняло у магистрата надзоръ за ними и кромѣ того взыскиваетъ съ мѣщанъ незаконную подать въ пользу воеводы. Наконецъ мѣщане жалуются на противузаконный захватъ евреями городскихъ промысловъ и торговли и на неповинованіе ихъ королевскимъ предписаніямъ. 1647. (Іюня 27). 154.

XLII. Приказъ короля Іоанна-Казимира комиссарамъ, отправленнымъ въ Каменецъ для повѣрки отчетовъ, представленныхъ магистратомъ, о томъ, чтобы они не судили никакихъ тяжбъ между мѣщанами и не препятствовали имъ подавать апелляцій въ королевскій судъ. 1655. Сентября 26. 157.

XLIII. Грамота короля Михаила, подтверждающая грамоту, пожалованную городу Каменцу Сигизмундомъ III, по смыслу которой Каменецъ уравнивался въ правахъ со Львовомъ, а также присоединяющая къ городу предмѣстіе, называемое Подгородзіе. 1670. Марта 16. 158.

XLIV. Подтвержденіе королемъ Михаиломъ всѣхъ правъ и привилегій, пожалованныхъ городу Луцеу его предшественниками. 1670. Сентября 17.
Подтвержденіе тѣхъ-же правъ и привилегій королемъ Станиславомъ Августомъ. 1775. Августа 8. 160.

XLV. Постановленіе Ковельскаго магистрата о томъ, чтобы члены магистрата обязаны были впредъ записывать въ особую книгу городскіе доходы и расходы и представлять о нихъ отчетъ на сходкѣ всѣхъ обывателей городскихъ ии-же лицамъ, уполномоченнымъ на то сходкою. 1677. Февраля 4. . 163.

XLVI. Грамота воеводы Подляскаго, старосты Ковельскаго, графа Вячеслава Лещипскаго, устраивающая «выбранецкую слободу» въ селѣ Красная-Воля. Жители слободы обязаны будутъ, въ замѣнъ данной имъ земли, отправляться въ военные походы и составлять городскую стражу въ городѣ Ковлѣ, получая жалованіе отъ старосты и денежное и вещественное пособие отъ города Ковля, мѣстечекъ: Выжвы и Миляновичъ, и отъ двухъ сосѣднихъ селъ. 1681. Іюня 23. 164.

- XLVII.** Грамота короля Іоанна III, разрѣшающая установить двѣ годичныя ярмарки въ городѣ Степанѣ. 1682. Мая 17. 165.
- XLVIII.** Разрѣшеніе, выданное ковельскимъ мѣщанамъ старостою ковельскимъ, Степаномъ Лещинскимъ, позволяющее имъ хлопотать у короля какъ о подтвержденіи прежнихъ городскихъ привилегій, такъ и о расширеніи ихъ. 1683 (?). 167.
- XLIX.** Привилегія, выданная кородемъ Іоанномъ III, полковнику Максимилиану Булыгѣ на пожизненное право пользованія Овруцкимъ войтовствомъ, 1683. Юня 21. 168.
- L.** Приговоръ Ковельскаго магистрата, замѣняющій законное наказаніе преступницы штрафомъ въ пользу церквей, вслѣдствіе предстательства за нее духовнаго лица. 1697. Октября 12. 169.
- LI.** Заявка управляющаго Ковельскимъ староствомъ, дворянина Архиповича, которую оль назначаетъ исправляющимъ должность лядвойта мѣщанина Захаріяшевича. 1697. Ноябрь 10. 170.
- LII.** Приговоръ, состоявшійся на сходкѣ всѣхъ урядниковъ и гражданъ города Ковля, по которому мѣщанинъ Навалъ Долинскій объявляется лишеннымъ чести, потомки-же его недостойными занимать городскіе уряды, за то, что Долинскій, нарушивъ присягу, сбѣжалъ изъ города во время исполненія имъ должности лавника. Приговоръ этотъ определено публиковать въ городѣ и предмѣстьяхъ. 1698. Февраля 3. 171.
- LIII.** Контрактъ, по которому магистратъ города Ковля отдаетъ на годъ на откупъ мѣщанину Андрею Дробничу городскіе доходы. Доходы эти перечисляются подробно; притомъ постановлено подвергать взысканію штрафа тѣхъ мѣщанъ, которые будутъ уклоняться отъ ихъ взноса. 1798. Февраля 11. 172.
- LIV.** Приговоръ Ковельскаго магистрата, присуждающій взыскать съ бывшаго лядвойта, Александра Сменовича, истраченныя имъ городскія деньги и штрафъ за вмѣшательство его въ судебныя дѣла, а также подвергнуть его тюремному заключенію за оскорбленіе бурмистра и за превышеніе власти. 1698. Марта 13. 174.

- LXV.** Распоряженіе княгини Любомирской, въ которомъ она исчисляетъ повинности и права дубенскихъ мѣщанъ и указываетъ мѣры городского благоустройства. 1699. Мая 26. 177.
- LXVI.** Рѣшеніе комиссін, отправленной въ Каменецъ послѣ возвращенія этого города отъ Турціи въ речепосполитой. Комиссары повѣряютъ права и привилегіи городскія, опредѣляютъ статьи доходовъ Каменецкаго старосты, сѣбяныя съ доходами городскими; находятъ необходимымъ провозвести повѣрку правъ на недвижимую собственность въ нѣмомъ городѣ и рѣшаютъ нѣсколько частныхъ исковъ, возникшихъ между жителями города. 1700. Сентября 7. : 181.
- LXVII.** Грамота короля Августа II, устанавливающая 4 ярмарки и торги въ мѣстечкѣ Тлусте. 1701. Юня 12. 187.
- LXVIII.** Жалоба житомирскаго городничаго Ивана Вигуры на старосту, магистратъ и посольство города Олыки о томъ, что они отказались выдать Олицкихъ мѣщанъ, приговоренныхъ трибуналомъ въ безчестію и тюремному заключенію, за составленіе наскивиля на Вигуру. 1701. Декабря 15. 189.
- LXIX.** Грамота короля Августа II, разрешающая учредить 3 ярмарки и торги въ мѣстечкѣ Новомъ Мыльскѣ, имѣніи дворянина Лаврентія Пепловскаго. 1702. Февраля 18. , 192.
- LX.** Грамота короля Августа II, разрешающая учредить 3 ярмарки и торги въ мѣстечкѣ Тайкурахъ, имѣніи дворянина Лаврентія Пепловскаго. 1702. Февраля 18. 193.
- LXI.** Жалоба дворянина Владислава Александра Юшкевича на дворянина Дмитрія Еловицкаго о томъ, что онъ отказался выдать своего крестьянина, Кондрата, для исполненія надъ нимъ приговора за убіеніе отчима Юшкевича, между тѣмъ какъ приговоръ былъ постановленъ магистратомъ города Соколя, которому подсудны окрестныя селенія. 1702. Марта 16 195.
- LXII.** Контрактъ, заключенный магистратомъ и посольствомъ города Ковля съ евреемъ Гиршемъ Ицковичемъ, по которому послѣдній беретъ на годъ на

- откупъ городскіе доходы; послѣдніе исчисляются въ контрактѣ. 1702. Мая 14. 196.
- LXIII. Универсалъ канцлера великаго литовскаго, князя Карла-Станислава Радзивила къ жителямъ, принадлежавшаго ему мѣстечка Олыки, воспреещающій евреямъ нанимать слугъ христіанокъ. Князь Радзивиль возлагаетъ на Олыцкій магистратъ обязанность слѣдить за исполненіемъ сего распоряженія и подвергать виновныхъ: въ первый разъ шестинедѣльному тюремному заключенію, а во второй разъ позорному изгнанію изъ города. 1702. Мая 24. 197.
- LXIV. Контрактъ, по которому нѣкоторые изъ каменецкихъ мѣщанъ берутъ на откупъ у магистрата городскіе доходы. 1702. Августа 2. 198.
- LXV. Тяжба между мѣщанами каменецкими: Зелинскимъ и Киріякевичемъ, за оскорбленія, нанесенныя другъ другу во время отправленія ими обязанности членовъ городской милиціи, въ которой Зелинскій занималъ должность сотника, а Киріякевичъ числился рядовымъ. 1702. Декабря 13, 16 и 18. 200.
- LXVI. Инструкція, данная мѣщанину Андрею Зволенскому, отправляемому въ качествѣ депутата отъ польскаго магистрата и посольства города Каменца хлопотать на сеймѣ объ интересахъ города Между прочими дѣлами ему поручено хлопотать объ окончательномъ подчиненіи русскихъ мѣщанъ польскому магистрату. 1702. Декабря 22. 203.
- LXVII. Согласіе, изъявленное всѣми мѣщанами города Каменца въ томъ, чтобы протестовать противъ постановленія сеймика дворянъ подольскихъ, обложившаго податью городъ Каменецъ. Мѣщане облызываются подати не платить, а, въ случаѣ если шляхетскіе сборщики наложатъ свои печати на ихъ лавки, прекратить всякую торговлю, производсво и продажу горячихъ напитковъ и т. п. При этомъ определено взыскать штрафъ съ тѣхъ мѣщанъ, которые бы не захотѣли повиноваться общему рѣшенію. 1702. Декабря 30. 205.
- LXVIII. Протестъ еврейскаго кагала города Олыки противъ Фишеля Лейбовича, генеральнаго писаря еврейскаго въ Польскомъ королевствѣ, также противъ депутатовъ, назначенныхъ въ еврейскіе суды, о томъ,

что они, вопреки законоположеніямъ, не созываютъ еврейскихъ сеймиковъ въ Олыбѣ, когда на очереди приходится зтотъ городъ, стараются избѣгнуть присутвія въ судахъ депутатовъ отъ олыцкаго кагана и безъ ихъ согласія распредѣляютъ подати, слѣдующіе отъ евреевъ этаго города. 1703. Апрѣля 17. 206.

LXXI. Протестъ регента Каменецкаго, Казимира Гуминскаго, противъ православныхъ райцевъ: Ивана Опученка, Федора Филиповича и Василия Фостика, о томъ, что они отдѣлились отъ польскаго магистрата и собираются на отдѣльныя совѣщанія, заставляющія опасаться съ ихъ стороны измѣны и сочувствія крестьянскому возстанію. 1703. Мая 26. . 209.

LXX. Росписка, данная каменецкому магистрату Александромъ Злотницкимъ, бурмистромъ, и Антоніемъ, лавникомъ города Чорткова, въ томъ, что они занимаютъ у каменецкаго магистрата палача и мечъ для исполненія судебного приговора въ Чортковѣ, и обязываются, впредь до возвращенія занятаго ими, остаться въ качествѣ заложниковъ въ Каменцѣ. 1703. Іюня 12. 209.

LXXI. Грамота воеводы краковскаго, генерала Подольскаго, Мартына Ковтскаго возстанавливающая прежде бывшія годичныя 3 ярмарки въ городъ Каменцѣ. 1783, сентября 19. 210.

LXXII. Протестъ отъ имени магистрата и сорока мужей города Каменца противъ райцы Андрея Павлича о томъ, что онъ превысилъ свою власть, угрожалъ городу уничтоженіемъ его привилегій и отдачею подъ управленіе шляхтичей, и старался повредить городу въ запискѣ, сообщенной имъ королевскому комиссару. 1703. Октября 10. 211.

LXXIII. Приговоръ, постановленный ковельскимъ магистратомъ, осуждающій крестьянку Палагею на смертную казнь за дѣтубійство. Послѣ объявленія подсудимой, приговоръ былъ смягченъ по просьбѣ духовенства и другихъ почетныхъ лицъ и замѣненъ тѣлеснымъ наказаніемъ у позорнаго столба и изгнаніемъ изъ города. 1704. Апрѣля 10. . . . 212.

LXXIV. Приговоръ каменецкаго радецкаго суда, присуждающій членовъ мясницкаго цеха къ штрафу въ

- польбу костела и въ тюремному заключенію за не-
явку ихъ на католическій крестный ходъ. 1704.
Мая 26. 214.
- LXXV. Жалоба депутатовъ Каменецкаго магистрата на
Казимира Гуминскаго, регента городского посполь-
ства, о томъ, что онъ, несмотря на многократныя
требованія бурмистра, не пригласилъ депутатовъ отъ
сорока мужей для повѣренія городскихъ доходовъ,
между тѣмъ какъ онъ самъ требовалъ этой повѣр-
ки отъ имени посольства, 1704. Сентября 15. . 214.
- LXXVI. Жалоба управляющаго частью села Смыкова,
дворянина Михаила Целескаго, на дворянина Алек-
сандра-Трояна Петровскаго о томъ, что онъ завладе-
лъ собою, въ село Смыковъ, на работу странствующи-
хъ цыганъ кузнецовъ; когда же мѣстный кузнецъ,
Хвесько, сталъ требовать отъ нихъ, по обычаю, воз-
награжденія за право заниматься его ремесломъ,
то Петровскій съ своими пріятелями напалъ съ
оружьемъ въ рукавъ на Целескаго. 1704. Октября
11 215.
- LXXVII. Жалоба дворянина Александра-Трояна Петровска-
го на дворянина Михаила Целескаго о томъ, что
кузнецъ, Хвесько, врестьянинъ изъ части села Смы-
кова, находящейся подъ властью Целескаго, требо-
валъ отъ странствующихъ кузнецовъ, получившихъ
заказъ въ домъ Петровскаго, платы за право зани-
маться своимъ ремесломъ въ селѣ Смыковѣ; не по-
лучивъ же требуемаго, онъ билъ кузнецовъ и са-
маго Петровскаго и принесъ жалобу Целескому
который приказалъ арестовать лошадей кузнецовъ
и держать въ осадѣ домъ Петровскаго. 1704. Ок-
тября 13. 218.
- LXXVIII. Тяжба между ковельскими мѣщанами по поводу
исключенія одного изъ нихъ изъ цеха, вслѣдствіе
распространенія о немъ клеветы, якобы онъ убилъ
собаку. 1705. Марта 26. - 220.
- LXXIX. Грамота, выданная еврею Фишелю Лейбовичу на
званіе еврейскаго писаря воеводства Волынскаго
вслѣдствіе выбора его на эту должность депута-
тами еврейскихъ кагаловъ, собравшимися на сеймицъ,
въ городъ Полонное. Грамота содержитъ указанія
объ отношеніи большихъ кагаловъ къ второстепен-

- ннѣ и устанавливаетъ гарантіи безопасности для писаря. 1705. Сентября 10. 221.
- LXXX.** Жалоба дворянина Михаила-Казимира Ольшовскаго, на войта города Олыки, дворянина Юрія Соколовскаго, о томъ, что онъ, встрѣтивши на городскихъ выборахъ, гдѣ оба они добивались должности войта, соперничество со стороны истца, мстилъ потомъ послѣднему разными оскорбленіями, обидами и притѣсненіями. 1706. Марта 29. 223.
- LXXXI.** Утвержденіе Каменецкимъ магистратомъ церковнаго братства, составленнаго подмастерьями и челядью кушнирскаго цеха. 1706. Мая 22. 226.
- LXXXII.** Правила о городскомъ порядкѣ, постановленныя въ Каменцѣ-Подольскомъ соединенными магистратами: польскимъ и армянскимъ. 1706. Юля 1. 227.
- LXXXIII.** Объявленіе генерала Подольской земли, Мартына Бонтскаго, о томъ, что онъ назначилъ комиссію для разбирательства обоюдныхъ жалобъ: магистрата и мѣщанъ каменецкихъ, а также для повѣрки тѣхъ городскихъ доходовъ, которые магистратъ долженъ былъ употребить на усиленіе городскихъ укрѣпленій. 1707. Января 15. 228.
- LXXXIV.** Росписка, данная мѣщанами мѣстечка Баворова Каменецкому магистрату въ томъ, что они останутся въ Каменцѣ въ качествѣ заложниковъ, впредь до возвращенія изъ Баворова палача, занятаго этимъ мѣстечкомъ для исполненія казни у Каменецкаго магистрата. 1707. Сентября 6. 229.
- LXXXV.** Передаточная записка на Овруцкое войтовство, выданная съ королевскаго разрѣшенія дворяниномъ Вацлавомъ Мнисевскимъ дворянину Антону Трипольскому. 1708. Юня 12. 230.
- LXXXVI.** Приговоръ Каменецкаго городского суда, по которому Каменецкіе магистраты: польско-русскій и армянскій, присуждаются къ уплатѣ штрафа за нераденіе о соблюденіи городскихъ торговцами таксы, постановленной подольскимъ подвоеводителемъ. 1708. Октября 10. 232.
- LXXXVII.** Объявленіе, подтвержденное присягою мѣщанъ города Ляховець, о томъ, что городъ этотъ оконча-

- тельно разоренъ войсками: козацкими, шведскими, русскими, польскими и литовскими, квартировавшими въ немъ въ теченіе четырехъ лѣтъ и собиравшими съ жителей контрибуціи. 1708. Декабря 5. . 233.
- LXXXVIII.** Изъявленіе согласія со стороны Каменецкаго армянскаго магистрата на зачисленіе Гавріила Варторешовича въ число мѣщанъ, а также въ число сорока мужей. Магистратъ даетъ свое согласіе, вслѣдствіе ходатайства за Варторешовича сорока мужей, заявляя притомъ, что этотъ исключительный случай не долженъ служить въ примѣръ другимъ. 1710. Марта 14. 237.
- LXXXIX.** Слѣдствіе, произведенное магистратомъ города Выжвы по дѣлу о подозрѣніи мѣщанки Опраски Волчухи въ дѣтоубійствѣ; также приговоръ, постановленный магистратомъ и всею громадою города Выжвы и подтвержденный подстаростою, которымъ обвиненная приговорена къ выставкѣ у позорнаго столба въ продолженіи нѣсколькихъ дней, къ наказанію розгами и къ позорному изгнанію изъ города. 1710. Апрѣля 21 и Мая 10. 238.
- XC.** Объявленіе членовъ Кременецкаго магистрата о томъ, что они не могли исполнить постановленнаго магистратомъ смертнаго приговора, вслѣдствіе невозможности, не смотря на ихъ старанія, найти палача во всѣхъ сосѣднихъ городахъ. 1710, мая 9. 240.
- XCI.** Искъ, заявленный отъ имени сорока мужей на судью армянскаго Каменецкаго магистрата, Оому Богдановича, о томъ, чтобы онъ уплатилъ штрафъ, согласно выданной имъ при поступленіи на должность, роспискѣ, по которой онъ обязывался отросить усы до истеченія года. 1710. Юня 21. . . 241.
- XСII.** Рѣшеніе Ковельскаго старосты, графа Степана Лещанскаго, по дѣлу о притѣсненіяхъ ковельскихъ мѣщанъ (христіанъ) евреями. Староста старается оградить христіанъ отъ обидъ, претерпѣваемыхъ ими отъ евреевъ и уравнивать повинности обѣихъ тяжущихся сторонъ. 1710. Октября 15. . . 242.
- XСIII.** Приговоръ, постановленный магистратомъ города Выжвы, присуждающій мѣщанина этого города, Семена Гулиба, къ штрафу въ пользу церкви за то, что онъ требовалъ отъ своего зятя, магистрат-

скаго писаря, Бѣляцкаго, разлуки съ женою, вслѣдствіе дурного съ нею обращенія. 1711. Генваря 9. 245.

XCIV. Приговоръ Каменецкаго магистрата, присуждающій нѣкоего Гаврышка къ штрафу, и, въ случаѣ неуплаты его, къ тюремному заключенію за то, что онъ, проживая долгое время въ городѣ, не приобрѣлъ ни собственности, ни званія мѣщанина и притомъ, частыми перемѣнами костюма и роскошью онаго, позоритъ мѣщанъ въ глазахъ постороннихъ людей. 1711. Апрѣля 29. 246.

XCV. Утвержденіе Каменецкимъ магистратомъ цеховъ металлическихъ издѣлій мастеровъ, заключающее въ себѣ исчисленіе правъ и обязанностей цеховыхъ членовъ и правила цеховаго устройства. 1712. 247.

XCVI. Инструкція, данная польско-русскимъ и армянскимъ магистратами города Каменца депутатамъ, отправляемымъ на сеймъ съ цѣлью снискать подтвержденіе и расширеніе городскихъ правъ. 1712. Марта 19. 249.

XCVII. Приговоръ, постановленный магистратомъ города Вышвы по дѣлу, возникшему между членами «парубоцкаго братства». Братчики жаловались на одного изъ среды своей—Юська Посполитака, о томъ, что онъ, получивъ отказъ отъ дѣвицы, не хотѣлъ уплотить братчикамъ, установленнаго обычая, выкупа на братскую свѣчу; когда-же братчики въ наказаніе, слѣдуя обычаю, бросили его въ воду, то онъ нанесъ нѣкоторымъ изъ нихъ побои, а другихъ обругалъ. Магистратъ постановилъ взыскать съ обвиненнаго штрафъ въ пользу церкви и предписалъ тяжущимся взаимно извиниться другъ передъ другомъ въ нанесенныхъ оскорбленіяхъ. 1712. Мая 8. 251.

XCVIII. Жалоба еврея Литмана Шлёмовича на новгородскаго стольника, Ивана-Якова Погрошевскаго, о томъ, что онъ насиліемъ и арестомъ жены принудилъ зятя истца, Симона Вольфовича, занять должность рабина въ городѣ Сатановѣ, а потомъ, взявши деньги съ другого еврея, предоставилъ послѣднему должность рабина, а Вольфовича удалилъ безъ повода. 1712. Іюня 8. 252.

XCIX. Определеніе количества судебныхъ пошлинъ въ

- пользу членовъ магистрата, установленное въ городѣ Дубнѣ на основаніи съ издавна существовавшаго обычая. 1713. Февраля 9. 255.
- C. Приговоръ, постановленный Каменецкимъ магистратомъ, присуждающій цехмистровъ къ штрафу и тюремному заключенію за допущеніе ими въ цехи людей, не принадлежащихъ къ числу Каменецкихъ мѣщанъ, и предписывающій удалить ихъ немедленно изъ цеховъ, подъ опасеніемъ двойного наказанія. 1713. Марта 13. 256.
- CI. Універсаль короля Августа II, которымъ онъ предписываетъ евреямъ, живущимъ въ Подольскомъ воеводствѣ, подчиняться исключительно власти и суду Подольскаго воеводы, избрать изъ среди себя старшину и не обращаться въ судебныя мѣста съдѣльных воеводствъ. 1713. Іюня 1. 257.
- СII. Распределеніе податей, платимыхъ мѣщанами города Дубна, составленное комиссарями, назначенными владѣльцемъ города, княземъ Александромъ Доминикомъ Любомирскимъ. 1713. Іюня 17. . . . 258.
- СIII. Приговоръ, постановленный Ковельскимъ магистратомъ, въ дѣлѣ, возникшемъ вслѣдствіе обвиненія громадою села Клевѣцка, крестьянки того-же села, Варвары Дучихи, въ дѣтоубійствѣ. Магистратъ, разслѣдовавъ дѣло, присудилъ: обвиненную зарыть живую въ землю, пронзивъ ее бревномъ; виновника же ея преступленія, крестьянина Андрея Морзюка, наказать плетью у позорнаго столба въ городѣ и вторично среди села Клевѣцка. 1713. Декабря 15. 260.
- CIV. Формула присяги, установленная Каменецкимъ магистратомъ для лицъ, принимаемыхъ въ число Каменецкихъ мѣщанъ. 1714. Мая 23. 262.
- CV. Протестъ отъ имени совѣта сорока мужей армянской Каменецкой общины противъ рѣшенія магистрата, по которому предположено было пригласить мѣщанина Августина Пирсардовича, бѣжавшаго изъ города во время опасности и проживавшаго въ другихъ городахъ, занять вновь оставленную имъ произвольно магистратскую должность. Совѣтъ сорока мужей требуетъ, чтобы къ Пирсардовичу

- были приняты все те условия, которые должны были подчиняться лица, желающія поступить въ городскую общину. 1715. Января 28. 263.
- CVI.** Показанія Каменецкихъ мѣщанъ старожиловъ о обязанностяхъ, установленныхъ обычаемъ, братчиковъ Сватоулицкаго братства, принадлежащихъ къ самопомощному делу. 1715. Юня 20. 264.
- CVII.** Грамота короля Августа II овруцкому хорунжю, Антонию Трипольскому, разрѣшающая ему превратить въ городъ его имѣніе Раковичину, учреждающая въ немъ двѣ ярмарки и торги и жалующая его жителей права мѣщанъ. 1715. Августа 20. 265.
- CVIII.** Слѣдствіе и приговоръ, постановленный на его основаніи Дубенскимъ магистратомъ, по поводу обвиненія двухъ женщинъ въ принатіи іудейской вѣры. Магистратъ приговорилъ одну изъ подсудимыхъ, упорствовавшую въ іудействѣ, къ терзанію клещами и къ сожженію живьемъ на кострѣ; другую, изъявившую желаніе возвратиться въ христіанство—къ обезглавленію. Кроме того еврей, замѣшанный въ дѣлѣ, приговоренъ къ тѣлесному наказанію у позорнаго столба; весь-же еврейскій Дубенскій кагалъ, за нераденіе—къ штрафамъ въ пользу всѣхъ дубенскихъ церквей и монастырей, также въ пользу замка и суда. Сверхъ того запрещено впредь евреямъ, подъ опасеніемъ штрафа и тюремнаго заключенія, держать христіанскую прислугу. 1716. Марта 5. 267.
- CIX.** Приговоръ, постановленный Каменецъ-Подольскимъ, старостинскимъ, бурмистровскимъ судомъ, присуждающій къ смертной казни крестьянку Анну за принатіе ея магометанства. 1716. Мая 25. 271.
- CX.** Жалоба Каменецкаго войта, Николая Павлича, на другихъ членовъ магистрата о томъ, что они не согласились подать протеста отъ имени города въ градскій судъ противъ притѣвленій, испытываемыхъ войтомъ и мѣщанами отъ Каменецкаго бурграбна, который принуждаетъ мѣщанъ сторожить преступниковъ и, за неимѣніемъ тюрьмы, отсылаетъ послѣднихъ въ домъ войта. 1717. Февраля 28. 272.
- CXI.** Универсалъ князя Карла-Станислава Радзивилла къ мѣщанамъ города Олшын, объявляющій о томъ,

- что всѣ жители города, которые не возведутъ построекъ на принадлежащихъ имъ въ городѣ мѣстахъ до означеннаго срока, теряютъ право собственности на эти мѣста и магистратъ обязанъ будетъ раздать ихъ новымъ владѣльцамъ. 1718. Генваря 31. 273.
- CXII.** Приговоръ, постановленный Ковельскимъ магистратомъ, осуждающій мѣщанку, Марыну Васьковую, за дѣтубійство—зарыть живую въ землю, пронзивъ бревномъ. 1718. Ноября 19. 274.
- CXIII.** Универсалъ короля Августа II къ евреямъ, живущимъ въ рейонѣ, причисленномъ къ Пинской синагогѣ, о томъ, чтобы ихъ прикагалки повиновались Пинскому багалу и не отказывались отъ уплаты, возложенныхъ на нихъ этимъ багаломъ, повинностей; король приглашаетъ также владѣльцевъ имѣній, въ которыхъ живутъ евреи, чтобы они понудили послѣднихъ къ повиновению Пинской синагогѣ. 1719. Генваря 19 276.
- CXIV.** Жалоба бурмистра польскаго Каменецкаго магистрата, Николая Павлича, на живущихъ въ Каменцѣ Армянъ и на войта ихъ, Стефана Мильконовича, о томъ, что они отказываются отъ всякой зависимости отъ польскаго магистрата, захватываютъ всѣ промыслы, вытѣсняютъ изъ города польскихъ мѣщанъ и разными противузаконными поступками наносятъ вредъ городу. 1719. Марта 26. 278.
- CXV.** Грамота графа Адама-Николая Сенявскаго, пожалованная имъ городу Николаеву, вновь населяющемуся послѣ разоренія его Турками. Сенявскій даетъ городу магдебургское право, устанавливаетъ порядокъ судопроизводства, возлагаетъ на мѣщанъ обязанность заботиться о защитѣ города отъ враговъ и опредѣляетъ количество ихъ повинностей въ пользу какъ свою, такъ и будущихъ владѣльцевъ города. 1720. Юня 22. 282.
- CXVI.** Жалоба магистрата города Выжвы, принесенная громадѣ этого города на ляндройта, Тимофея Зданя, о томъ, что онъ не исполняетъ обязанностей своей должности и обижаетъ членовъ магистрата 1720. Октября 2. 285.
- CXVII.** Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ евреямъ, живущимъ въ 30 городахъ и мѣстечкахъ Кіев-

- этого воеводства, повзы, требующіе ихъ въ суду, вслѣдствіи обвиненія ихъ кievскимъ подвоеводою въ томъ, что они держатъ прислугу изъ христіанъ, не смотря на запрещеніе закона, употребляютъ въ торговлѣ подложныя мѣры, и возвышаютъ чрезмѣрно цѣны продаваемыхъ ими продуктовъ. 1721. Августа 13. 286.
- СХVIII. Грамота, данная королемъ Августомъ II мѣстечку Тараша, учреждающая въ немъ 4 годичныя ярмарки. 1722. Юля 9. 289.
- СХІХ. Грамота короля Августа II, подтверждающая городу Каменцу всѣ права и привилегіи, пожалованныя его предшественниками и жалующая новыя. Августъ II возвращаетъ городу доходъ съ мельницъ, отнятый приговоромъ королевскихъ комиссаровъ, учреждаетъ въ Каменцѣ стрѣльковое братство, освобождаетъ мѣщанъ отъ подводной повинности, уничтожаетъ всѣ права на Каменецкое войводство, присвоившыя себѣ шляхтичами, вѣрнеть магистрату стражу городскихъ воротъ и, наконецъ, уравниваетъ всѣ права Каменца съ правами, которыми пользовался Львовъ. 1723. Февраля 22. 290.
- СХХ. Выпись изъ книгъ коронной метрики, заключающая въ себѣ приговоръ, постановленный въ 1513 году королевскими комиссарами и подтвержденный въ 1515 году королемъ Сигизмундомъ I. Комиссары разсматривали дѣло мѣщанъ каменецкихъ съ соседними землевладѣльцами о правѣ пользованія лѣсами, принадлежавшими къ имѣніямъ послѣднихъ, и, на основаніи древнихъ привилегій и обычая, рѣшили дѣло въ пользу мѣщанъ. Выпись выдана изъ книгъ метрики коронной 1723. Юля 9. 295.
- СХХІ. Условія, заключенныя между Каменецкимъ магистратомъ и комендантомъ каменецкой крѣпости, опредѣляющія нѣкоторыя правила городского благочинія и отношенія мѣщанъ къ гарнизону крѣпости. 1723. Юля 29. 300.
- СХХІІ. Приговоръ Каменецкаго старостинскаго суда, осуждающій крестьянъ: Василя Гуцула и Ивана Чорнаго — перваго на смертную казнь, втораго на временную службу при одномъ изъ каменецкихъ монастырей. Приговоръ произнесенъ по прозвѣдѣн-

- ищима и по обвиненію имъ подсудимыхъ въ не-
речствѣ; сверхъ того Гудуль былъ заподозрѣнъ въ
чародѣйствѣ, такъ какъ онъ перенесъ пытку съ не-
обычнымъ спокойствіемъ. 1724. Августа 25. . . . 302.
- СХХІІІ.** Инструкція, данная городомъ Каменцемъ писа-
рю магистратскому, Ивану Войтыковскому, отпра-
вляющемуся на сеймъ хлопотать о дѣлахъ города.
1724. (Въ Октябрѣ). 303.
- СХХІV.** Приговоръ, постановленный экономомъ Ковельска-
го староста, въ дѣлѣ; возникшемъ по поводу об-
виненія магистратомъ бывшаго бурмистра, Яковля
Теодоровича, въ присвоеніи себѣ городской земли.
Экономъ присуждаетъ возвратить городу спорную
землю и взыскать какъ съ Теодоровича, такъ и съ
другихъ магистратскихъ урядниковъ, позволившихъ
ему завладѣть незаконно городской землею, штрафы
въ пользу церкви. 1725. Апрѣля 13. 305.
- СХХV.** Утвержденіе Каменецкимъ магистратомъ устава,
опредѣляющаго устройство цеха портныхъ въ Ка-
менцѣ. 1723. Марта 15.
Грамота короля Августа II, содержащая въ се-
бѣ подтвержденіе того же устава, и жалующая це-
ху нѣкоторыя привилегіи. 1723. Ноября 3. 306.
- СХХVІ.** Грамота короля Августа II, предписывающая Каме-
нецкому старостѣ: не допускать евреямъ селиться
и торговать въ Каменцѣ а также удерживать бур-
грабія отъ притѣсненій, которымъ онъ подвергаетъ
магистратъ и мѣщанъ. 1725. Декабря 12. 314.
- СХХVІІ.** Грамота короля Августа II, разрѣшающая каме-
нецкому мѣщанину, Антонію Криштофовичу, пере-
числиться изъ армянской каменецкой общины—въ
польскую. 1726. Сентября 4. 316.
- СХХVІІІ.** Инструкція, данная княземъ Любомирскимъ Ду-
бецкому магистрату, опредѣляющая права и обя-
занности войта, бурмистровъ, магистрата и мѣщанъ,
а также степень зависимости ихъ отъ замковаго
урода и отъ владѣльца. 1727. Марта 29. 317.
- СХХІХ.** Привилегія, выданная женою минскаго воеводы,
Завиши—Тересіею, евреямъ портнымъ, состоящимъ
братство цеховое въ Бердичевѣ; по которой
цехъ ихъ освобождается отъ зависимости отъ магис-
тра. 1722. Марта 3. 320.

- СXXX.** Доверенность, выданная магистратомъ и совѣтомъ сорока мужей города Каменца-Подольскаго депутатамъ, отправляемымъ ими на сеймъ хлопотать о сохраненіи Каменцу правъ, наравнѣ со Львовомъ. 1733. Юля 20. 321.
- СXXXI.** Прошеніе, отправленное Каменецкимъ магистратомъ Сендомирскому воеводѣ (Ивану Тарлѣ?) о томъ, чтобы онъ ходатайствовалъ на сеймѣ съ цѣлю освободить городъ отъ притѣсненій, испытываемыхъ имъ отъ евреевъ. 1737. Апрѣля 3. 323.
- СXXXII.** Прошеніе, поданное магистратомъ и всѣми мѣщанами города Каменца Каменецкому епископу, о томъ, чтобы онъ принялъ на себя защиту города отъ притѣсненій, испытываемыхъ мѣщанами отъ евреевъ 1737. Юля 1. 325.
- СXXXIII.** Приговоръ Луцкаго гродскаго суда, присуждающій дворянина Антонія Пухальскаго къ тюремному заключенію и уплатѣ штрафа, за убіеніе мѣщанина ткацкаго цеха города Торчина, Касперскаго, требовавшаго у него платы за работу, доставленную ему однимъ изъ мастеровъ этого цеха. 1738. 328.
- СXXXIV.** Перечень дѣйствій комиссіи, отправленной королемъ въ Каменецъ для возстановленія благосостоянія этого города. Коммиссары заявляютъ двѣ инструкціи, выданныя имъ королемъ, Августомъ III, содержація въ себѣ указанія на тѣ мѣры, которыя по мнѣнію короля должны возстановить благосостояніе города. Онѣ выданы 1738, апрѣля 5 и 1746, марта 15. Затѣмъ слѣдуетъ рѣшеніе комиссіи, предписывающее армянскому каменецкому обществу вносить въ общую городскую казну, причитающіася на его долю подати, а также устанавливающее отношенія между магистратами польско-русскимъ и армянскимъ. 1742. Октября 5.
- Далѣе помѣщены 4 позы, требующіе въ комиссію къ суду: евреевъ поселившихся незаконно въ Каменецъ; лавника Іосифа Зборовскаго, откупщика доходовъ каменецкаго староства, спомоществовавшато поселенію евреевъ въ городѣ, и армянское каменецкое общество, не исполнившее выше помѣщеннаго рѣшенія комиссіи. Всѣ четыре позы составлены 1747 года августа 1 и 12.

- Наконецъ помѣщена отсрочка комиссіею окончательнаго рѣшенія начатыхъ ею дѣлъ въ слѣдующему году. Отсрочка эта состоялась въ засѣданіи комиссіи. 1747. Сентября 15. 329.
- СXXXV.** Рѣшеніе комиссіи, отправленной королемъ въ Каменецъ, постановленное по дѣлу о несогласіяхъ, возникшихъ между магистратомъ и совѣтомъ сорока мужей по поводу завѣдыванія городскими доходами и расходами. Комиссія постановляетъ правила для сбора доходовъ и для расходования ихъ и опредѣляетъ взаимныя отношенія магистрата и совѣта сорока мужей. 1741. Сентября 15. 347.
- СXXXVI.** Грамота графа Ивана-Фридриха Салепги, подтверждающая цеховое устройство ремесленниковъ, живущихъ въ мѣстечкѣ Чернобыльѣ. 1742. Января 30. 351.
- СXXXVII.** Жалоба Кременецкаго магистрата на губернатора Кременецкаго, дворянина Андрея Ярошевича, о томъ, что отправленные имъ солдаты напали ночью на ратушу, нанесли побои лядвойту, Василию Павловичу, и освободили насильно содержавшагося въ городской тюрьмѣ преступника. 1744. Апрѣля 10. 353.
- СXXXVIII.** Грамота короля Августа III, разрѣшающая собирать въ мѣстечкѣ Барановкѣ четыре ярмарки и еженедѣльные торги. 1746. Декабря 11. 354.
- СXXXIX.** Требования, заявленныя Каменецкому магистрату совѣтомъ сорока мужей объ исправленіи состоянія городскихъ финансовъ и городской администраціи. 1747. Сентября 13. 356.
- СXL.** Приказъ уніятскаго епископа, Оуфрїя Шумлянскаго, Каменецкому войту, Александру Маркевичу, запрещающій исполнять смертный приговоръ надъ преступниками, осужденными магистратомъ, по причинѣ наступающаго праздника. 1748. Сентября 26. 358.
- СXLI.** Грамота, выданная королемъ, Августомъ III, дворянину Степану Домбскому, позволяющая ему учредить въ имѣніи его, мѣстечкѣ Каричинцахъ, ежемѣсячныя ярмарки и пользоваться доходами изъ нихъ. 1748. Декабря 12. 359.

- CXLII.** Уставная грамота, выданная сапожному цеху города Чуднова владѣльцемъ его, княземъ Янушомъ—Александромъ Сангушвомъ. 1749. Сентября 8. . 361.
- CXLIII.** Требования и желанія, заявленныя Каменецкому магистрату совѣтомъ сорока мужей, относящіяся къ городскимъ финансамъ и администраціи и отвѣтъ магистрата на это заявленіе. 1750. Мая 26. . . 363.
- CXLIV.** Желанія, заявленныя Каменецкому магистрату совѣтомъ сорока мужей, относящіяся къ городскимъ доходамъ и благоустройству 1750. Сентября 24. 367.
- CXLV.** Желанія совѣта сорока мужей, относящіяся къ управленію городскими финансами и благоустройствомъ, заявленныя Каменецкому магистрату, 1750. Декабря 4. 370.
- CXLVI.** Жалоба, поданная королевскимъ комиссарамъ отъ имени каменецкаго посполства на обиды, причиняемыя мѣщанамъ членами магистрата. 1753. . 374.
- CXLVII.** Постановленіе комиссіи, назначенной кородемъ для приведенія въ порядокъ города Каменца, предписывающее разныя мѣры городского благоустройства и отсрочивающее окончательное рѣшеніе недоразумѣній, возникшихъ между каменецкимъ магистратомъ и городскою общиною 1753. Мая 3. . . 380.
- CXLVIII.** Привилегія, выданная помѣщиками Потоцкими, разрѣшающая устроить цехъ портныхъ въ ихъ имѣніи, мѣстечкѣ Веледникахъ. 1757. Октября 17. . 385.
- CXLIX.** Грамота, данная кородемъ Августомъ III коронному подчашію, Феликсу Чацкому, на право учредить 12 ежегодныхъ ярмарокъ въ его имѣніи, мѣстечкѣ Кочоровѣ. 1759. Февраля 8. 386.
- CL.** Грамота, выданная мѣстечку Соколовѣ владѣльцемъ его, Киевскимъ воеводою, Францискомъ Салезіемъ Потоцкимъ, опредѣляющая права мѣщанъ и ихъ обязанности въ отношеніи къ владѣльцу. 1760. Марта 23. 388.
- CLI.** Желанія, относящіяся къ управленію городскими финансами и благоустройствомъ, заявленныя отъ имени совѣта сорока мужей каменецкому магистрату. 1761. Августа 29.
Отвѣтъ на это заявленіе, сообщенный магистратомъ совѣту сорока мужей. 1761. Сентября 2. . 390.

- CLII. Жалоба Каменецкихъ магистратовъ и посольства на обиду и притѣсненія, причиняемыя имъ гарнизономъ Каменецкой крѣпости. 1761. Сентября 7. 396.
- CLIII. Грамота короля Августа III, разрешающая собирать двѣ ярмарки въ мѣстечкѣхъ Аннополь, недавно основанномъ княземъ Антоніемъ Яблоновскимъ въ его имѣніи, селѣ Глинникахъ. 1761. Сентября 8. 400.
- CLIV. Грамота короля Августа III, разрешающая дворянину Иосифу-Каетану Дуниву-Барвицкому учредить городъ въ его имѣніи Мизочѣ, жалующая этому городу Магдебургское право, цеховое устройство, гербъ и разныя другія привилегіи, а также учреждающая въ немъ 12 ежегодныхъ ярмарокъ и ежегодныя торги. 1761. Сентября 23. 401.
- CLV. Прошеніе, поданное отъ имени города Каменца Подольскаго канцлеру Замойскому, въ которомъ изложены обиды, претерпѣваемыя городомъ отъ Подольскихъ дворянъ, Каменецкаго гарнизона и езуитской коллегии. 1765. 406.
- CLVI. Инструкція, данная Каменецкимъ магистратомъ депутату, отправляемому въ Варшаву съ порученіемъ хлопотать на сеймѣ о зашитѣ мѣщанъ отъ насилій, причиняемыхъ имъ гарнизономъ Каменецкой крѣпости. 1767. 410.
- CLVII. Постановленіе схода Каменецкаго посольства, сорока мужей и лавчиковъ, содержащее упреки Каменецкому магистрату за превышеніе имъ власти, а также требованія различныхъ мѣръ для поправленія городского хозяйства. Ответъ магистрата на это постановленіе. 1769. Марта 21. 412.
- CLVIII. Проектъ исправленія городского благоустройства, представленный отъ имени города Каменца королевскимъ комиссарамъ. 1779. Августа 27. 417.
- CLIX. Распоряженіе Винницкаго магистрата, по которому опредѣлено отдать въ опеку мѣщанину Семѣну Панчевку сиротъ и имущество, оставшееся послѣ смерти брата его, Дениса Панчевка, причѣмъ подробно исчисляются права и обязанности опекуна. 1771. Марта 31. 419.
- CLX. Постановленіе, состоявшееся на сходѣ магистрата Каменецкаго съобща съ посольствомъ о томъ,

- чтобы употребить на постройку сгорѣвшей гаупт-вахты и на другіе городскіе расходы имущество, оставшееся послѣ умершихъ каменецкихъ мѣщанъ, такъ какъ обыкновенные городскіе доходы оказываются недостаточными вслѣдствіе запустѣнія города отъ моровой язвы. 1771. Іюля 20. 421.
- CLXI. Грамота, пожалованная королемъ Станиславомъ-Августомъ дворянамъ: Іосифу и Филиппу Олизарамъ, подтверждающая право на 6 ярмарокъ въ мѣстечкѣ ихъ Коростышевѣ и учреждающая въ немъ 2 новыя ярмарки. 1772. Августа 30. 422.
- CLXII. Распоряженіе графа Ивана-Николая-Ксаверія Ходкевича, которымъ онъ устанавливаетъ количество оброка и повинностей, взимаемыхъ въ пользу экономіи отъ Чернобыльскихъ мѣщанъ. 1772. Января 17. 424.
- CLXIII. Грамота короля Станислава-Августа, жалующая Магдебургское право мѣстечку Смилѣ, принадлежащему князьямъ Любомирскимъ. Мѣщане, получая право самосуда, оставлены въ зависимости отъ владѣльцевъ, къ которымъ допускается аппеляція отъ рѣшеній магистрата; но, въ случаѣ нарушенія владѣльцами привилегій, вытекающихъ изъ Магдебургскаго права, мѣщанамъ предоставляется право жаловаться на нихъ въ королевскій, задворный, ассесорскій судъ. Монополь производства и продажи горячихъ напитковъ оставленъ за владѣльцами. 1773. Марта 11. 426.
- CLXIV. Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая установить двѣ ярмарки въ мѣстечкѣ Паволочи, имѣнія князей Любомирскихъ. 1773. Марта 11. 428.
- CLXV. Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая установить три ежегодныя ярмарки въ мѣстечкѣ Мирополѣ. 1773. Іюня 25. 430.
- CLXVI. Постановленіе Каменецкаго совѣта сорока мужей, о томъ, чтобы требовать удовлетворенія за обиды, нанесенныя мѣщанамъ гарнизономъ крѣпости, и чтобы впредь записывать жалобы на гарнизонъ въ особенную, исключительно для этой цѣли назначенную, книгу. 1773. Августа 30. 432.

- CLXVII. Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая учредить 10 ежегодных ярмарокъ въ мѣстечкѣ Ясногородѣ. 1773. Сентября 6. 433.
- CLXVIII. Рѣшеніе, постановленное на сходкѣ Каменецкаго поспольства, опредѣляющее отправить депутатовъ въ Варшаву для представленія королю жалобъ на пригѣсненія, претерпѣваемыя поспольствомъ отъ членовъ магистрата и на покровительство, оказываемое послѣднимъ королевскими комиссарами. 1773. Ноября 29. 435.
- CLXIX. Вопросы, предложенные для обсужденія Каменецкому поспольству отъ имени магистрата. 1775. Марта 9. 437.
- CLXX. Уставная грамота, выданная княземъ Александромъ Любомирскимъ сапожному цеху въ имѣніи его, мѣстечкѣ Юзефгородѣ (Балтѣ). 1777. Сентября 26. 438.
- CLXXI. Протестъ войта города Олыки, Стефана Позновича, противъ цеховъ и поспольства того-же города о томъ, что они, не смотря на приглашенія, разосланныя войтомъ, не явились въ ратушу на городскіе выборы 1780. Января 3. 440.
- CLXXII. Постановленіе сходки тридцати мужей города Олыки. На сходкѣ этой рѣшено: собрать единовременную складчину, по 15 грошей со двора—отъ христіанъ и евреевъ, не исключая магистратскихъ чиновниковъ, для пополненія расходовъ на доставку дровъ въ Острогъ, требуемыхъ отъ города для русскихъ войскъ; также освободить нѣкоторыхъ мѣщанъ, дома которыхъ сгорѣли, отъ городскихъ податей. 1780. Февраля 29. 441.
- CLXXIII. Постановленіе сходки 30 мужей города Олыки о томъ, чтобы обложить податью въ пользу городской казны всѣхъ безземельныхъ, безсемейныхъ и заходящихъ жителей города, пользующихся покровительствомъ городскихъ правъ и привилегій. 1780. Марта 4. 442.
- CLXXIV. Постановленія Каменецкаго магистрата относительно приведенія въ порядокъ городского хозяйства и городскихъ доходовъ. Подтвержденіе этихъ постановленій совѣтомъ сорока мужей. 1780. Марта 15 и 21. 443.

- CLXXV. Жалоба старшаго радцы города Олыки, Станислава Зблонецкаго, на городское посольство о томъ, что оно навязало ему должность шафара, съ цѣлью разорить его состояніе, между тѣмъ какъ онъ, по причинѣ преклонныхъ лѣтъ, не можетъ исправлять этой должности. 1780. Августа 7. 447.
- CLXXVI. Протоколъ сходы посольства города Олыки. 1780. Сентября 1. 448
- CLXXVII. Разрѣшеніе, данное графомъ Иваномъ-Николаемъ Ходкевичемъ купцамъ: Афанасію Васильеву и Василию Иванову, на постройку мыловареннаго завода въ его имѣніи, мѣстечкѣ Чернобылѣ. 1780. Ноября 14. 449.
- CLXXVIII. Приказъ княгини Анны Радзивиловой жителямъ города Олыки о томъ, чтобы тѣ мѣщане, которые, уклоняясь отъ исполненія городскихъ повинностей, поселились внѣ города, продолжая владѣть въ городѣ повземельною собственностью и принадлежать къ цехамъ, возвратились на жительство въ четырехнедѣльный срокъ, подъ опасеніемъ потери городскихъ правъ и земель, находящихся въ чертѣ города, а также исключенія изъ цеховъ. 1781. Апрѣля 19. 451.
- CLXXIX. Протоколъ сходы совѣта тридцати мужей города Олыки. Войтъ жаловался совѣту отъ имени магистрата на мѣщанина, Оныска Яблонскаго, о томъ, что онъ давно замѣченъ въ буйномъ поведеніи, что оказываетъ неуваженіе членамъ магистрата, публично бранить ихъ и распространяетъ о нихъ клеветы, что онъ старался подать доносъ на городъ съѣзшему суду и ходилъ въ Луцкъ съ желаніемъ оцозорить тамъ весь городъ. Совѣтъ тридцати мужей потребовалъ на сходу Яблонскаго, предложилъ ему по пунктамъ допросы и, нашедши его виновнымъ, приговорилъ его къ пожизненному тюремному заключенію. 1781. Іюня 22. 453.
- CLXXX. Универсалъ князя Карла-Станислава Радзивила къ жителямъ княжества: Олыцкаго и Чарторыскаго о томъ, что онъ предоставилъ должность старосты въ этихъ княжествахъ дворянину Ивану Транскому и потому приказываетъ жителямъ ихъ оказывать ему повиновеніе и подлежать его суду 1781. Сентября 16. 456.
- CLXXXI. Протоколъ сходы совѣта тридцати мужей города Олыки. Совѣтъ потребовалъ счеты городскихъ дохо-

- довъ и расходовъ отъ всѣхъ лицъ, исполнившихъ въ теченіи послѣднимъ 14 лѣтъ должность городского шафера. Изъ нихъ Андрей Коцей представилъ счеты, по которымъ оказалось недочета на 150 злотыхъ. Коцей объяснилъ недочетъ сверхсметными расходами на содержаніе проходившихъ чрезъ Олыку войскъ. Совѣтъ отложилъ окончательное рѣшеніе дѣла до слѣдующей сходки. 1781. Ноября 3. . . . 457.
- CLXXXII. Протоколъ сходки совѣта тридцати мужей города Олыки, на которой окончено дѣло объ отчетѣ, представленномъ бывшимъ городскимъ шаферомъ, Андреемъ Коцеемъ, 1781. Ноября 7. 459.
- CLXXXIII. Приговоръ Олыцкаго магистрата, предписывающій трупъ самоубійцы, президента города, Ивана Рысецкаго, влечь по улицамъ города, привязавъ къ конскому хвосту. 1782. Января 25. 460.
- CLXXXIV. Объявленіе со стороны войта и старшаго президента города Олыки о томъ, что они отказываются отъ пользованія арендою городскихъ доходовъ, на которую они заключили трехлѣтній контрактъ. Отвѣтъ отъ имени совѣта тридцати мужей, содержащій заявленіе о несогласіи города принять ихъ отказъ. 1782. Февраля 6. 461.
- CLXXXV. Постановленіе сходки 30 мужей города Олыки, освобождающее отъ городскихъ податей нѣкоторыхъ мѣщанъ въ вознагражденіе за то, что они были посрамлены отказомъ владѣльца утвердить ихъ въ должностяхъ, на которыя они были избраны. 1782. Февраля 12. 462.
- CLXXXVI. Право, выданное графомъ Протомъ Потоцкимъ портнымъ и кушнерамъ города Чуднова, разрешающее имъ составить отдѣльный цехъ 1782. Юня 22. 463.
- CLXXXVII. Привилегія, данная дворяниномъ Станиславомъ Потоцкимъ евреямъ города Веледникъ на право учрежденія одного цеха, общаго для всѣхъ еврейско-ремесленниковъ, живущихъ въ городѣ. 1783. Юля 27. 464.
- CLXXXVIII. Проектъ, предложенный Каменецкимъ магистратомъ совѣту сорока мужей о правильномъ распредѣленіи, взиманіи и расходованіи городскихъ податей. Отвѣтъ, присланный магистрату совѣтомъ сорока мужей. 1783. Октября 30 и Декабря 9. . . . 465.

- CLXXXIX. Протоколъ выбора городскихъ шафарей, состоявшагося на сходехъ 30 мужей города Ошечи, 1784. Июля 18. 469.
- CXC. Грамота, выданная королемъ Станиславомъ Августомъ, разрешающая учредить въ мѣстечкѣ Александровкѣ двѣнадцать ежегодныхъ ярмарокъ и 2 еженедѣльные торги. 1785. Мая 17. 469.
- CXCI. Постановленія, составленныя на общей сходехъ всѣхъ коллегій города Каменца, клонящіяся къ поправленію городскихъ финансовъ, къ умноженію раздоровъ и несогласій между мѣщанами, къ установленію правильного городского хозяйства и городской полиціи и вообще къ развитію промышленности, благосостоянія и нравственности мѣщанъ. 1785. Августа 24. 471.
- CXCII. Грамота короля Станислава-Августа, разрешающая возстановить въ мѣстечкѣ Хвостовѣ двѣ ежегодныя ярмарки. 1786. Февраля 14. 482.
- CXCIII. Протоколъ выбора городскихъ урядниковъ, состоявшагося на сходехъ мѣщанъ города Летичева. 1787. Февраля 14. 484.
- CXCIV. Подтвержденіе намѣстникомъ Бременскаго староства кандидатовъ на должности войта и трехъ присяжныхъ, выбранныхъ мѣщанами. 1787. Марта 16. 486.
- CXCV. Представленіе отъ Каменскаго магистрата подкоморіямъ: подольскому и летичевскому, поясняющее стѣсненное положеніе городской казны, въ слѣдствіе которой городъ не находитъ возможности уплатить подать и нести повинности на содержаніе войска, возложенныя на него сеймикомъ Подольскаго воеводства. 1787. Ноября 3. 488.
- CXCVI. Протоколъ избранія на сходехъ овруцкихъ мѣщанъ двухъ кандидатовъ на должность бурмистра и отношеніе магистрата въ Овруцкому старостѣ съ предложеніемъ утвердить въ должности одного изъ нихъ. 1788. Февраля 28. 490.
- CXCVII. Протоколъ избранія лядвойта на сходехъ овруцкихъ мѣщанъ и отношеніе сходни въ привалигированному войту съ просьбою подтвердить выборъ. 1788. Юня 27. 492.

- СХСVIII.** Протоколъ избранія овруцкими мѣщанами бур-
мистра и представленіе избраннаго ими кандидата
на утвержденіе овруцкому старостѣ. 1789. Мая 15. 494.
- СХСIX.** Протоколъ избранія овруцкими мѣщанами лян-
войта и представленіе избраннаго ими кандидата
на утвержденіе привилегированному овруцкому
войту. 1789. Мая 15. 495.
- СС.** Утвержденіе овруцкимъ старостою въ должности
бурмистра кандидата, избраннаго на эту должность
мѣщанами. 1789. Мая 21. 497.
- ССИ.** Отношеніе магистрата города Варшавы къ маги-
страту Каменца-Подольскаго, приглашающее по-
слѣдній отправить депутатовъ въ означенный срокъ
въ Варшаву для того, чтобы съобща съ депутатами
другихъ городовъ приобрѣсти вліяніе на составленіе
сеймомъ уложенія о городахъ. 1789. Октября 15. 498.
- ССII.** Сеймовая конституція, въ силу которой старост-
ва: Каневское и Богуславское предоставляются въ
наслѣдственное владѣніе князю Станиславу Поня-
товскому, староство Бѣлоцерковское—гетману Фран-
циску Браницкому и староство Хмѣльницкое—кня-
зю Іосифу Понятовскому, подъ условіемъ уплаты
изъ нихъ владѣльцами въ пользу казны 30 процен-
товъ отъ дохода и сохраненія ими въ городахъ
самоуправленія. 1790. Марта 31. 500.
- ССIII.** Грамота, выданная дворяниномъ Фелвесою Чар-
нецкимъ, разрѣшающая устроить сапожный цехъ
въ имѣніи его, мѣстечкѣ Ивницѣ. 1790. Октября 15. 501.
- ССIV.** Законъ, изданный сеймомъ о преобразованіи го-
родского устройства, извѣстный подъ именемъ: «за-
кона о вольныхъ королевскихъ городахъ въ речи-
посполитой». 1791. Апрѣля 18. 504.
- ССV.** Письмо дворянина Валеріяна Дзѣдушицкаго къ
Каменецкому магистрату, содержащее извѣстіе о
вновь изданномъ городскомъ уложеніи и просьбу о
принятіи Дзѣдушицкаго въ число Каменецкихъ мѣ-
щанъ. При письмѣ Дзѣдушицкій прилагаетъ нѣс-
колько экземпляровъ уложенія, напечатанныхъ въ
его типографіи, въ мѣстечкѣ Ярышовѣ. 1791.
Марта 4. 512.

- ССVI. Актъ избранія мѣщанами города Сквиры депутатовъ въ городской, апелляціонный, житомирскій судъ. 1791. Августа 1. 513.
- ССVII. Грамота короля Станислава-Августа, разрѣшающая учредить двѣ ежегодныя ярмарки и два еже-недѣльные торгова въ мѣстечкѣ Махновѣ. 1791. Августа 6. 515.
- ССVIII. Протоколъ засѣданій городскихъ депутатовъ Житомирскаго округа, во время которыхъ они избрали уполномоченнаго на сеймъ и 5 судей апелляціоннаго окружного суда. 1791. Августа 10—13. . . 517.
- ССIX. Инструкція, выданная депутатами городовъ Житомирскаго округа повѣренному, отправляемому ими на сеймъ. 1791. Августа 13. 521.
- ССX. Протоколъ выборовъ урядниковъ магистратскихъ и депутатовъ въ апелляціонный городской судъ и на сеймъ, состоявшихся на сходкѣ мѣщанъ города Черкасскъ и зависимыхъ отъ него мѣстечекъ: Домоватого и Бѣлотора. 1791. Августа 18. 525.
- ССXI. Прошеніе, поданное магистратомъ и мѣщанами города Гайсына гайсынскому старостѣ о томъ, чтобы онъ требовалъ отъ мѣщанъ повинностей не иначе какъ посредствомъ присылки требованій въ магистратъ. Отвѣтъ, присланный магистрату повѣреннымъ старосты, указывающій неосновательность прошенія и содержащій отказъ въ удовлетвореніи его. 1791. Октября 13 и 24. 527.
- ССXII. Грамота короля Станислава-Августа, содержащая въ себѣ признаніе города Брацлавля—вольнымъ городомъ речипосполитой на основаніи, какъ представленныхъ древнихъ грамотъ и привилегій, выданныхъ этому городу разными королями, начиная съ Сигизмунда I, такъ и на основаніи нововзданныхъ сеймовыхъ конституцій. 1792. Генваря 10. . 529.
- ССXIII. Грамота короля Станислава Августа, подтверждающая городу Корсуню всѣ права и привилегіи, пожалованныя ему королями со времени основанія этого города въ 1584 году, и расширяющая городскія права и льготы на основаніи позднѣйшихъ сеймовыхъ конституцій. 1792. Февраля 21. 538.

- ССХІV. Жалоба, поданная Летичевскимъ магистратомъ въ коллежско полиціи речипосполитой, о томъ, что Летичевскій староста, князь Чарторійскій, приказалъ истребить огромные лѣса, принадлежащіе городу, послѣ того какъ городъ былъ, въ силу сеймовой конституціи, взятъ изъ подъ его вѣдомства. 1792. Марта 3. 546.
- ССХV. Распоряженіе гетмана Франциска—Ксаверія Браницаго, данное управляющимъ его имѣніями о томъ, чтобы они не препятствовали Бѣлоцерковскимъ мѣщанамъ произвести выборы членовъ магистрата. 1792. Марта 14. 547.
- ССХVІ. Грамота короля Станислава Августа, причисляющая городъ Медведовку (Данилювъ) къ свободнымъ королевскимъ городамъ речипосполитой на основаніи представленныхъ ему мѣщанами древнихъ документовъ, равно какъ и на основаніи новонаданныхъ сеймовыхъ конституцій. 1792. Марта 30. . 549.
- ССХVІІ. Грамота, выданная королемъ Станиславомъ—Августомъ городу Звенигородѣ; король признаетъ этотъ городъ свободнымъ и уравниваетъ его права съ правами другихъ свободныхъ городовъ речипосполитой на основаніи представленныхъ ему древнихъ документовъ, равно какъ и на основаніи вновь изданныхъ сеймовыхъ конституцій. 1792. Апрѣля 30. 558.
- ССХVІІІ. Грамота, выданная королемъ Станиславомъ—Августомъ городу Таборову; король уравниваетъ права этого города съ правами другихъ свободныхъ городовъ речипосполитой на основаніи представленныхъ мѣщанами древнихъ документовъ, равно какъ и на основаніи вновь изданныхъ сеймовыхъ конституцій. 1792. Іюня 16. 565.
- ССХІХ. Распоряженіе генеральной конфедераціи (Тарговицкой), предписывающее городамъ возстановить порядокъ городского устройства и судопроизводства, существовавшій до 1788 года. 1792. Октября 29.
Объявленіе королевскаго ассессорскаго суда, предписывающее городамъ исполнить распоряженіе генеральной конфедераціи. 1792. Ноября 7. 569.
- ССХХ. Объявленіе королевскаго ассессорскаго суда о

томъ, что королевскіе города и мѣстечка должны подчиняться суду старостинскому или суду администраторовъ королевскихъ экономій, какъ высшей инстанціи, къ которой допускается апелляція отъ суда магистратскаго. 1792. Ноября 20. 572.

ССXXI. Постановленіе сходки каменецкихъ мѣщанъ, опредѣляющее возстановить прежній порядокъ городского судопроизводства и управленія съ условіемъ, чтобы выборы членовъ магистрата происходили впредь посредствомъ всеобщей подачи голосовъ мѣщанами, также устанавливающее способъ управленія селами, принадлежащими городу и повинности обывателей, живущихъ въ предмѣстіяхъ. 1793. Марта 6. 574.

ССXXII. Увольнительное отъ крѣпостной зависимости свидѣтельство, выданное графиней Людовикою Ходкевичевою черныбыльскому мѣщанину, Алексію Бабенку, съ предоставленіемъ ему права причислиться въ купеческому сословію любого города Русской имперіи. 1793. Сентября 15. 576.

ССXXIII. Прошеніе, поданное Летичевскимъ магистратомъ управляющему государственными имуществами, майору Корису, содержащее жалобу объ отнятіи у города Летичева, не смотря на его грамоты и привилегіи, дѣсовъ, земель и хуторовъ бывшими Летичевскими старостами а впоследствии экономією графа Аркадія Маркова. 1793. (?). 578.

ССXXIV. Распоряженіе князя Матвея Радзивилла, предписывающее евреямъ города Бердичева избрать независимый отъ рабина еврейскій судъ и обозначающее устройство и дѣлопроизводство этого суда. 1794. Марта 27. 581.

ССXXV. Удостовереніе, выданное дворянкою Боржендзевой поселенцамъ католикамъ, прибывшимъ въ мѣстечко Прилуки, въ томъ, что ея сынъ изъявилъ согласіе на принятіе ихъ въ число мѣщанъ и снабдить ихъ участвами земли, такъ какъ онъ стремится въ усиленію въ мѣстечкѣ католическаго народонаселенія. 1795. Юля 17. 584.

ССXXVI. Прошеніе, поданное Летичевскимъ магистратомъ Волинскому губернатору, генераль-майору Шере-

метьеву, содержащее жалобу на градскій летичевскій судъ о томъ, что онъ незаконно присудилъ городскія земли уніятскому Головачинецкому монастырю. 1895. Августа 23. 585.

ССХХVII. Дарственная запись, выданная магистратомъ города Сальницы мѣщанину Григорію Маріевичу на земли, принадлежащія городу, съ увольненіемъ его и его наслѣдниковъ отъ всѣхъ государственныхъ и городскихъ повинностей, подъ тѣмъ условіемъ, что онъ будетъ заниматься ходатайствомъ по всѣмъ юридическимъ дѣламъ города. 1796. Сентября 18. 587.

ССХХVIII. Привилегія, данная княземъ Матвеемъ Радзивиломъ нѣкоторымъ купцамъ евреямъ на исключительное право торговли суеномъ въ городѣ Бердичевѣ. 1797. Февраля 8. 588.

ССХХIX. Заявленіе летичевскихъ мѣщанъ: христіанъ и евреевъ, поданное Летичевскому магистрату о томъ, что мѣщане вполне довольны составомъ магистрата и не желаютъ производить вторичной баллатировки, предложенной нѣкоторыми мѣщанами евреями. 1798, Августа 16. 590.

О П Е Ч А Т К И.

страница:	строка:	напечатано:	слѣдуетъ читать:
12	19	городскихъ	гродскихъ.
64	20	1676	1576.
—	25	1676	1576.
92	20	wrzelakich	wszelakich.
102	17	яко ее выше	яко се выше.
134	4	1616	1619.
156	17	ad ducendi	adducendi.
183	37	proventribus	proventibus.
230	3	Сряпольскому	Трипольскому.
248	3	tedyro winien	tedy rowinien.
—	23	kololacya	kolacya
290	18	освобождаетъ	освобождаетъ.
377	23	przywilegio	privilegio.
474	12	najszczegulniej	najszczegulniej.
492	№ акта	—	СХСVII.
517	1	Кіевскаго	Житомирскаго.
604	28	1676	1576.
—	33	1676	1576.
615	33	городскаго	гродскаго.

ВЪ СКЛАДЪ ВРЕМЕННОЙ КОММИССИИ,

для разбора древнихъ актовъ, Высочайше учрежденной при Киевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ Генералъ Губернаторь.

I. Памятники, томъ IV-й. 1859 года, цѣна . 2 р. с.

(Вмѣсто прежней цѣны 4 р. 50 к.)

II. Архивъ юго-западной Россіи:

Части I-й томъ I-й. Акты, относящіеся къ исторіи православной церкви въ юго-западной Россіи, 1859 г., стр. LXXVII и 554, цѣна 2 р. с.

— — томъ II-й. Матеріалы для исторіи православія въ западной Украинѣ въ XVIII ст.—Архимандритъ Мелхиседекъ Значко-Яворскій.—1864 г., стр. ССХІІІ и 683.

— — томъ III-й, составляющій продолженіе II-го тома. Оба тома продаются вмѣстѣ, какъ составляющіе одно цѣлое, бол. ста печ. листовъ, ц. 3. р. с.

Части II-й томъ I-й. Постановленія дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ въ юго западной Россіи. 1861 г., стр. LXVI и 530, цѣна 2 р. с.

Части III-й томъ I-й. Акты о козакахъ. 1863 г., стр. СХХ и 433, цѣна 2 р. с.

Части III томъ II-й. Акты о козакахъ. 1868 г., стр. СХСѢІІ—и 928, цѣна 2 р. 50 к

Части IV-й томъ I-й. Акты о происхожденіи шляхетскихъ родовъ въ юго западной Россіи. 1867 г., стр. LV, 62 и 460, цѣна 2 р. с.

III. Лѣтопись С. Величка. т. IV-й. 1864., ц. 1 р. 25. к.

Книгопродавцы, выписывающіе не менше 10 экз., и учебныя заведенія, обращающіеся прямо въ Коммиссію, платятъ за каждый томъ Архива юго-западной Россіи по 1 р. 50 к., не прилагая ничего за пересылку, за исключеніемъ части III т. II, 1868 г. (2 р. с. съ перес.)

Вновь вышедшій изъ печати въ 1869 г.

Части V томъ I-й. Акты о городахъ. 1869 г., стр. 94—и 636, цѣна 2 р.

Всѣ означенныя книги кромъ склада Коммиссіи, продаются у книгопродавцевъ С. И. Литова, Е. Я. Федорова и въ книжномъ магазинѣ М. Г. Щербачова (на Владимірской у. въ д. Качинскаго).

Прочія же изданія Коммиссіи продаются у комиссіонера Временной Коммиссіи С. И. Литова, а именно:

1. Памятники, изд. Времен. Коммиссіею, три тома—6 р. (вмѣсто 9. р.)
2. Величко. Лѣтопись событій въ юго-западной Россіи въ XVII в., четыре тома, 5 р. 50 к. с. Отдѣльно томъ II-й и III-й по 1. р. 50 к. и 4 т. 1 р. 25 к.

3. Жизнь Князя Курбскаго въ Литвѣ и на Волынѣ, два тома, 7 р. сереб.

